Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

24

N-XIII-16

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE SEDITIONIBVS

LIBRI SEX, RATIONIBVS ET EXEMPLIS EX OMNI DOCTRINARVM ET AVTHORVM genere locupletati, Authore Clariſſ. & Doctiſſ. uiro, D. Conrado Bruno Iureconſulto.

IOANNIS COCHLAEI

THEOLOGI DE SEDITIOSIS APPENDIX TRIPLEX, CONTRA QVOSDAM REBELLES HVIVS TEMPORIS.

Ex libris Imberti Delinolande. in reg. cons. Adu.

PROVERB. XXIIII.

Time Dominum, fili mi, & Regem. Et cum Detractoribus non commiſcearis: Quoniam repente conſurget perditio eorum.

LVCAE XXI.

Cum audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri: Oportet primum hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

Cum Gratia & Priuilegio Sacrarum Cæſaris & Regis Rom. Maieſtatum, Ad Septennium.

EX OFFICINA FRANCISCI BEHEM
Typographi, Moguntiæ apud S. Victorem.

M. D. L.

36584
Bibliotheca [illegible]
Facult. Philosophica
Provinciae Lugdunensis S.I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERENISSIMO
ATQVE INVICTISSIMO PRINCIPI
ac Domino, Domino Ferdinando, Romanorum, Vngariæ, & Bohemiæ Regi, Archiduci Austriæ &c. Domino suo Clementissimo D. Conradus Brunus S. P. D.

MArcus Cicero in oratione, quam pro L. Murena habuit, Serenissime Rex, idemq; Clementissime Domine, duas artes esse docet, quæ homines in amplissimo gradu dignitatis locare possunt: Vnam Iurisperitorum, Oratorum, & Magistratuum ciuilium, qua pacis ornamenta retinentur. Alteram Ducum, atq; Imperatorum belli, & Magistratuum militarium, qua belli pericula repelluntur. Atq; illa quidem circa leges: hæc uero circa arma uersatur. Etsi autem legum atq; armorum tanta coniunctio sit, ut alterum alterius auxilio semper egeat, & tam militaris res in legibus collocetur, quám armorũ præsidio leges seruentur: Tamen in maiore semper honore fuerũt, qui bellica uirtute, quám qui forensi industria excelluerunt. Quod & uetustissimi Poetæ testantur, ut apud Platonem Tyrtæus. Nullam, inquit, illius ipse facio mentionem, nec omnino ullius precij existimandam censeo, etiamsi ditissimus omnium sit, etiamsi multa bona possideat, ac magnis etiam uirtutibus præditus sit, qui non semper optime se gerat in bello: Immo cæteræ uirtutes & studia, quantumlibet ipsa per se multum ualent, tamen simul atq; motus nouus bellicum canere cœperit, quasi de manibus nobis excutiũtur. Nam promulgatis præliis, ut ait Ennius Poeta,

Duæ præcipuæ artes in Repub.

C. de iust. cad. confir. l. unica in princip.

Præferuntur bellicæ uirtutes.

Pellitur é medio sapientia, ui geritur res.
Spernitur orator bonus, horridus miles amatur,
Haud doctis dictis certantes, sed maledictis,
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex iure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumq; petunt, uadunt solida ui.

Gellius lib. 2. c. 9. noct. att.

Sed & in adipiscendis honoribus, plurimum semper fauoris Candidatis apud populum Romanum conciliarunt bellicæ uirtutes, plurimumq; semper authoritatis habuit suffragatio militaris. Nam ut pulchra sit, & honore etiam maximo digna commendatio, Vir iustus est, prudens, modestus, comis, omnibus æquus, nulli iniurius, multarum rerum

Laus militaris gratior populo, quàm aliarum uirtutum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scientia clarus, doctus, iuris diuini & humani peritus, &c.

Laus boni Ducis à militibus.

Quæ quidem uirtutes in quibus emituerint, nemo negare potest, quin dignos eos reddant, ut ad maximos & splendidissimos honores euehantur: Tamen multo grauior & efficacior oratio apud populum semper fuit, quam ad hunc uel similem modum miles quispiam in Comitijs enunciauit. Me saucium recreauit, me præda donauit. Hoc Duce castra cœpimus, signa contulimus. Nunquám iste plus militi laboris imposuit, quám sibi sumpsit. Ipse cum fortis, etiam fœlix, &c.

Plin. lib. 22. c. 23. & 24. 25 & 26. A. Gellius lib. 5. c. 6. noc. att.

Corona obsidionalis aliis præfertur.

Iam & militaria dona, quæ militibus, fortem operam in bello nauantibus, data sunt: Vt coronæ triumphales, ciuicæ, uallares, murales, nauales, castrenses, gemmatæ, & aureæ, quas Imperatores militibus dederunt. Et inter omnes nobilissima in Maiestate populi terrarum Principis, præmijsq; gloriæ gramnea, quæ & Obsidionalis uocata est: quam solam miles Imperatori dedit, liberatus ab eo obsidione, abominandoq; exitio totis castris. Hæc,

Dona militaria aliis clariora.

inquam, aliaq; his simila dona, uel ab Imperatoribus data militibus, uel à Senatu Imperatoribus decreta, facile declarant, militarem uirtutem maximis semper honoribus fuisse decoratam.

Honores Imperatoribus bellorum decreti.

His addo uarios Triumphos, quos Imperatores rebus bene gestis, ac bellis fœliciter confectis, maximo sæpe apparatu ex Decreto Senatus egerunt. Statuas item & columnas cum Trophæis, & titulis, & magnificentissimis Decretis: quæ in memoriam posteritatis, illis etiam post obitum erectæ fuerunt. Quibus & ipsis demonstratur, Imperatores, & qui militaribus rebus præfecti sunt, quorum uirtute hostes uicti, urbes & prouinciæ captæ, resq; aliæ fortiter ac magnificè gestæ, demq; bella ipsa fœliciter confecta essent: Apud omnes semper gentes dignos fuisse iudicatos, ut amplissimos quoq; & maximos honores, tam uiuentes quám mortui, con-

Plutarchus in Apoph. Lacedæmonicis.

sequerentur. Quin & gentes quasdam ferunt, deos omnes hastatos, atq; adeo uenerem etiam ipsam armis indutam, finxisse. Id quod Plutarchus Lacedæmonijs in usu fuisse scribit: Quo nimirum figmento non solum ab otio remotos esse deos, sed tale etiam negocium, quod omnium esset honorificentissimum, tribuendum eis esse significarint.

Externa bella minus periculosa sunt, quam interna.

Cæterum, cum duo sint bellorum genera: Externum, & Internum. Clari quidem sunt, qui in Externis excellunt, & ob id magnis etiam honoribus afficiendi: At multo clariores, qui in Internis, quas seditiones appellamus, præstant: ac propterea multa etiam maximis, excellentissimisq; honoribus digni: quia interna multò

quám

quám externa sunt maiora, maioribusq; periculis obnoxia. Cuius rei hospes Atheniensis Theognim testem citat, qui ait. Fidelem Plato lib. 1. de legibus.

uirum omni argento atq; auro in seditione meliorem, quod & ratione subinde optima confirmat. Hunc, inquit, dicimus in grauissimo bello, tanto illo, qui in externo bello claret, meliorem, quanto sola Fortitudine melior est Iustitia, Temperantia, Sapientia, Fortitudini coniuncta. Nemo enim integer & fidelis, sine omni uirtutum numero, in seditionibus reperiri poterit. Multi autem mercenarij reperiuntur, qui externo in bello intrepidè pugnant: quorum plurimi feroces, iniurij, contumelioſi, paucissimisq; exceptis, omnium amentissimi.

Quam equidem sententiam, ego non solum uetustate temporis commendabilem: sed re etiam ipsa ueriſsimam ac plane diuinam, esse puto. Primum enim periculosissima est perpetua illa carnis aduersus spiritum pugna, quam Monasticam seditionem appellare possumus. In qua quám laboriosum, ac sine gratia Christi etiam impossibile sit certare: quám glorioſum uincere, diuinum illud uas electionis Paulus Apostolus, in huiusmodi genere pugnæ uictor, quasi gloriabundus fortissimus, his uerbis declarat.

Pugna carnis aduersus spiritū.

Nam etsi, inquit, uoluero gloriari, non ero insipiens: ueritatem 2. Corint. 12.

enim dicam. Parco autem, ne quis me existimet supra id, quod uidet in me, aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Propter quod Dominum ter rogaui, ut discederet á me. Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in persequutionibus, in angustijs pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum, &c.

Victor glorioſus in hac pugna Paulus.

Domestica dissidia.

Deinde arte & industria opus est, ut domestica dissidia inter maritum & uxorem: parentes & liberos: dominum & seruos, componantur. Qua qui excellunt, & ipsi haud uulgarem apud bonos tum fauorem & gratiam sibi conciliant, tum honorem assequuntur.

Virtus eminentissima in sedandis seditionibus.

Postremo, summa cum laude ad cœlum etiam efferendi sunt, maximisq; & amplissimis honoribus decorandi, quorum sollicitudine, industria, & uirtute, Ciuiles seditiones atq; discordiæ sedantur atq; tolluntur: uitæ fortunæq; ciuium, á furore seditioſorum illæsæ cu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtodiuntur. Deniq́, qui per uim oppreſsi, & in miſeram ſeruitutem redacti fuerunt, in ueram libertatem aſſeruntur. Quo nomine Solon, alijq́; apud Græcos ſummis laudibus celebrantur: Ac Thraſybulum ferunt, cum Athenienſium ciuitatem à Triginta Tyrannorum ſæuitia liberaſſet, ac diſcordias ciuium obliuionis lata lege compoſuiſſet, pro tantis meritis præmij loco, coronam ex duabus urgulis oleaginis fuiſſe datam. Et apud Romanos Valerio Dictatori, quia paucis annis poſt Reges exactos, diſcordias ciuiles plebis aduerſus Patres ſedauit, honores ampliſsimi ſunt habiti: propter quod & primus apud Romanos Maximus eſt appellatus. Sic Lucius Gellius, uir Cenſorius in Senatu Ciceronem Conſulem Corona Ciuica donari è Republica cenſuit, quòd eius opera eſſet atrociſsima illa Catilinæ coniuratio detecta, uindicataq́. Erat autem Ciuica Corona, quam ciuis ciui, á quo ſeruatus eſſet in prælio, teſtem uitæ ſalutiſq́; perceptæ dabat. Quin & ulterioris abiectioriſq́; conditionis homines laudem etiam aliquam ex eo merentur, quòd ad conciliandas hominum amicitias & concordias idonei eſſe creduntur: Quod de muliere quadam in urbe, Precia nomine, narrat Plutarchus. Ea tametſi uita turpis, ut nec impuriſsimo ſcorto præſtaret, tamen quia ex frequentiſsimo nobiliſsimorum iuuenum congreſſu geſta in Republica perdiſcenda, ciuium diſcordias componere, amicitias confirmare, idonea fuit, & ampliſsimam ſibi beneuolentiam in urbe conciliauit.

Cicero in Bruto. de clar. Oratorib.

A. Gellius lib. 5. noc. att. c. 6.

Quid Corona Ciuica.

Plut. in Lucullo.

Sed quorſum hæc tam multa de uirtutibus, præmijs, & honoribus militaribus? Nempe ut intelligamus, ijs, qui ad ſummos honores peruenire contendunt, in hoc maxime incumbendum eſſe, ut ſint non ſolum prudentes, iuſti, temperantes, modeſti, uerborum item artifices & interpretes, tum Iuris, omniumq́ adeo forenſium rerum conſulti & exercitati: ſed etiam componendorum bellorum, ſiue externorum ſiue inteſtinorum, periti. Nam his rebus non ſolum ampliſsimos honores uuentes, ſed etiam uirtutum ſuarum mortui memoriam apud poſteros conſequuntur ſempiternam.

Bellorum componendorum peritia.

Porro ad comparandam hanc facultatem, ut in cæteris quoq́ fieri ſolet, arte opus eſt, quam ex ueterum inſtitutis & præceptis petendam eſſe exiſtimamus. Ac de arte & diſciplina militari, multa quidem extant ueterum, tam Græcorum, quàm Latinorum ſcripta: quorum bona pars ad propulſanda pericula tam Externorum bellorum, quàm diſcordiarum ciuilium, communiter accommodari poſſunt.

Cæterum,

Cæterum, quod ad ſeditiones proprie attinet, aliquæ quidam Principum leges & Conſtitutiones, de pœnis ſeditioſorum promulgatæ ſunt, in quas & Iureconſultorum Commentarij circumferuntur, & tractatus quidam, de ſeditioſis inſcripti, qui & uice Commentariorum eſſe poſſunt. Verum, qui de ſeditionibus uel cognoſcendis uel ſanandis artem tradiderint, hactenus, quod equidem ſciam, uidi neminem. Quæ res ſæpe magnam mihi, ac fortaſſe multis etiam alijs, admirationem mouit. Quis enim non miretur, in tanta præclariſsimorum ingeniorum copia, cum multa multorum, eorundemq́ doctiſsimorum uirorum, in omni diſciplinarum genere ſcripta, in lucem ædita cernantur: nullum tamen inter hæc de Seditionibus arte ſanandis extinguendiſq́; conceptum reperiri. Qua ſane ratione motus ego, quod ab alijs hactenus neglectum eſt, & quaſi pro derelicto habitum, id merito iure mihi occupandum, ac occupanti concedendum eſſe putaui. Itaq́; in hanc quaſi uacuam huius Argumenti poſſeſsionem ingreſſus, idipſum ſtylo meo, rudi quidem illo, ſed facili tamen, ut puto, & plano excolendum ſuſcepi, ac totam ſeditionum materiam in Sex libros digeſsi. In quorum Primo diffinitio, & natura ſeditionum & partium eius, explicatur. In Secundo cauſæ ſeditionum inueſtigantur. In Tertio incõmoda & pericula ſeditionum enumerantur. In Quarto remedia ſubminiſtrantur, quibus ſeditiones comprimuntur. In Quinto pœnæ in ſeditioſos conſtitutæ declarãtur. In Sexto remedia exhibentur, quibus ſeditiones prorſus tolluntur: tum etiam præcauetur, ne ſemel extinctæ, denuò renaſcantur. Omniaq́ hæc eo omnino ordine, quem Methodus exigit: quam ut in cæteris meis ſcriptis, ita & in hoc Argumento obſeruandam eſſe duxi.

Ars ſanandi ac ſedandi ſeditiones, hic traditur.

Sex libri de Seditionibus.

I.
II.
III.
IIII.
V.
VI.

Neq́ uero tantum ipſe mihi ſumo, ut his ipſis qualibuscunq́ ſcriptis meis, uel rei, quam tractandam ſuſcepi (quæ quidem & uaria eſt & ampla) uel doctorum hominum iudicio ſatis feciſſe me putem: Sicut nec in hoc ſuſceptus eſt à me hic labor, ut hinc fama, aut aliqua ad me ingenij gloria redeat, ſed ut hæc utcunq́ à me congeſta, & uix rudiſsimè adumbrata, per artificum aliquando doctiorum manum abſoluantur.

Intentio Authoris.

Iam uero nec audiendi mihi uidentur, quos iam uidere uideor, hos libros meos eo nomine calumniaturos, quaſi non ſit hic meus partus, ſed ſubditiuus potius & alienus, ex aliorum uidelicet ſcriptis, quorum in his libris teſtimonijs utimur conflatus. Vulgaris quidem illa obiectio eſt, eorum maxime, qui ſcribendi ipſi imperiti, aduerſus eos, qui ſcribendo in commune prodeſſe poſſunt & uolunt, hæc & ſimilia in ore habent.

Obiectio inuidorum ac detrahentium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Terent. in Prologo Eunuchi. Responsio per similitudinem.

Scribendorum librorum non est finis: Nihil est dictum, quod non dictum sit prius. Sed quæ neq; honorem Scriptoribus, neq; Scriptorum fructum lectoribus adimere debent. Primum enim non est continuo alienum, quod ex aliena materia factum est.

Neq; enim imaginem opus pictoris esse negabimus, domum fabri lignarij, cyphum aureum & argenteum aurifabri: quia colores, ligna, lapides, aurum, & argentum, ex quibus hæc ipsa constructa sunt, aliena esse dicuntur.

Exempla ueterum, è quibus noua colliguntur.

Et ad eundem modum nec Ciceronis opera, Homerus, Plato, Xenophon, Aristoteles, Panetius: nec insigne illud & diuinum, ac multis modis admirandum, naturalis Historiæ opus, quod Plinius composuit, Aristoteles, Theophrastus, Dioscorides, Hypocrates, Galenus, & innumeri alij, tam Græci quám Latini Authores. Nec Hieronymi & Augustini scripta, Origenes, Epiphanius, Cyprianus, Ambrosius, & quidam alij: Nec recentiorum opera ueteres, quorum scriptis recentiores illi adiuti sunt, uendicare sibi possunt. Quia ex scriptis authorum illorum ueterum, qui illis successerunt, quædam mutuatt, in sua scripta transtulerunt.

Hi libri ex uarijs collecti.

Quid igitur obstat, cur non & hos meos libros de Seditionibus meos esse dicam? etiamsi in his multa diuinarum litterarum testimonia, multa sacrarum constitutionum, tam Canonicarum quám ciuilium, Decreta, multa Philosophorum scita, multa deniq; uariaq; Historiarum exempla contineantur? Meus est hic, meus est (inquam) & legitimus partus: qui si deformis est, tamen turpem & deformem meum esse negare non possum. Si alienis plumis induta cornicula uidebitur, plumas equidem alienas esse fatebor: sed corniculam, etiamsi implumem, non erubescam quæ mea est, etiam nudam omnium obtutui præsentare, ut omnes uideant, quæ mea sint, quæ aliena. Scio enim uerum esse, quod ille dicit. Ingenui pudoris esse, fatert per quos profeceris.

Nomina Authorũ explicare, quorum dicta recitantur.

Ex qua sane causa omnium maxime semper conuenire putaui, ut quorum testimonijs in scriptis nostris utimur, eorum etiam mentionem aliquam expressis nominibus faciamus. Quod & ego diligentissime semper in scriptis meis hactenus obseruaui. In quibus sanctorum Patrum & Conciliorum, Constitutionum item Imperialium, Philosophorum & Historicorum, non solum sententias, sed etiam uerba, quibus nostra confirmamus, inserimus: tum nomina etiam authorum, atq; librorum titulos, & numeros in Marginibus paginarum consignamus:

signamus: eiusmemores, quod Seuerus Cassius in eos iactabat, qui alienas sententias paucis mutatis uocibus, pro suis usurpabant. Nam similes eos esse dicebat furibus, qui poculis alienis mutarent ansas, ne possent agnosci. Malo enim lectorem de his, quæ tum á nobis dicuntur, tum ad confirmanda nostra ex alijs afferuntur, integrum iudicium relinquere, quám suppressis authorum nominibus, sententijs, ac uerbis, apud doctos in huiusmodi furti aut plagij potius suspitionem uenire.

Cautela in exemplis ueterum potius, quám recentium seditionũ.

Etsi autem neminem esse puto, qui se in his libris nostris offensum esse iure conqueri possit: siquidem ea modestia & cautione á me scripti sunt, ut ueterum magis, quám nostræ ætatis seditionum exemplis utar, tum quòd præsentium, uel paulò ante extinctarum seditionum obliuisci magis, quám earum memoriam confirmari oporteat: tum quòd idem á ueteribus quoq; obseruatum esse animaduertam, qui & ipsi in scriptis odiosis ab ætatis suæ exemplis abstinuerunt. Id quod Marcum Ciceronem quoq; in libris suis de Republica scriptis feciße, ipse in epistola ad Quintum fratrem testatur: Tamen eiusmodi argumentum est, quod in libris nostris tractatur, quòd uel nomine ipso, & Tituli inscriptione, nonnullum sui odium concitaturum uidetur. Nam erunt procul dubio multi, qui tametsi nullo in his uerbo perstringantur, tamen re ipsa se notatos esse suspicabuntur.

Similitudo, ex libris Medicorum de morbis.

Quanquam non uideo, cur propter atrocitatem rerum, quæ in his libris tractantur, ipsi libri sint fastidiendi. Quemadmodum enim libros medicorum legimus, etiamsi in ijs omnis generis morbi commorantur, quia morborum non tantum natura, causæ, & pericula in his explicantur, sed etiam remedia morborum exhibentur: Ita nec libri, qui de Seditionibus, alijsq; crimimbus, scripti extant, repudiandi erunt, quia in his ipsis uariæ causæ crimimum & maleficiorum tractantur: Sed legendi potius, & in omnibus Bibliothecis custodiendi: quia & pœnas simul, quibus facinorosorum conatus, consilia, & facta coërcentur, constituunt, & quomodo irrogandæ sint, demonstrant.

Ratio dedicandi hoc opus Regi.

In hac igitur perplexitate, & periculorum difficultate, in quibus hos meos libros constitutos esse uideo: uisum est mihi, eos ipsos omnium maxime Maiestati tuæ dedicare. Tum, ut eum Patronum habeant, qui quæ in his ipsis docentur, ea ipse re ipsa non paucis á se dudum seditionibus, summa prudentia, consilio, & arte compositis, uera esse demonstrauit: Tum ut eius patrocinio & tutela adiuti, tutius

tutius & securius in lucem prodire, & inter hominum manus uersari possint. Reliquum est, Rex Inuictissime, ut quos Maiestati tuæ dedimus, atq; dedicamus libros, eos quasi seditiosorum gladium, non minori benignitate defendendos & custodiendos suscipiat, quám seueriore antea animaduersione seditiosorum motus supprimendos curauit. Deus Opt. Maximus Sacram tuam Regiam Maiestatẽ pro tuenda atq; conseruanda, aduersus seditiosorum furores, patriæ salute, ad longissimos annos incolumem conseruet: Cui & me humillime commendo.

Bene ualeat Sacratissima Regia Maiestas tua, Rex omni uirtute Ornatissime, Domine omnium Clementissime. Ex Landeshuta Bauariæ, Octauo Calendas Martij, Anno salutis

M. D. L.

ELENCHVS

ELENCHVS CAPITVM LIBRORVM SEX, DE SEDITIONIBVS, D. BRVNI.

De Seditionibus Liber Primus: Qui est de diffinitione, & natura seditionis, & partium eius.

1 Quid sit seditio.
2 Prima diuisio seditionis in Monasticam, Oeconomicam, & Politicam.
3 Inter schisma & seditionem quid conueniat, & quid intersit.
4 De rebellione.
5 De rebellibus Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ.
6 De ditione Romani Imperij, & subditis eius.
7 De obedientia subditorum Romani Imperij, & in quibus rebus consistat.
8 Obedientiam Romanis Imperatoribus, alijsq; Potestatibus, tam iustis quàm iniustis, exhibendam esse.
9 De his, qui Romano Imperio rebelles sunt.
10 De rebellione, quæ aduersus inferiores Potestates, sacerdotio & Imperio subiectas, committitur.
11 De crimine læsæ Maiestatis.
12 Crimen læsæ Maiestatis, an aduersus eos, qui Romanorum Imperatori subiecti sunt, committitur.
13 De crimine proditionis.
14 De factionibus.

De Seditionibus Liber Secundus: Qui est de causis seditionum.

1 De causa seditionum in genere.
2 De seditione, quæ propter contumeliam, auaritiam, & iniqua lucra eorum, qui Respublicas administrant, concitatur.
3 De seditionibus, quæ propter honores inæqualiter distributos oriuntur.
4 De seditionibus, quæ propter contemptum excitantur.
5 De seditionibus, quæ propter metum conflantur.
6 De seditionibus, quæ propter aliquorum præpotentiam, in Republica fiunt.
7 De seditionibus, quæ propter incrementum excessiuum fiunt.
8 De seditionibus, quæ propter dissimilitudinem loci, & naturalis originis eorum, qui in una Repub. degunt, oriuntur.
9 De seditionibus, quæ propter dissimilitudinem generis, officiorum & artium, excitantur.

10 De seditioni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

10 De seditionibus, quæ ex diuersitate atq; dissimilitudine Religionis descendunt.
11 De seditionibus, quæ à populo ob Religionē in diuersas partes scisso, propter alterutrarum partium Doctores & Prælatos, concitantur.
12 De seditionibus, quæ propter negligentiam eorum, qui præsunt rebus publicis, oriuntur.
13 De alijs quibusdam causis seditionum.
14 Nimiam fœlicitatem esse causam seditionum.
15 Quibus modis seditiones per fraudes seditiosorum, collectis coactisq; in eorum societatem hominibus, augeantur atq; corroborentur.
16 De moribus seditiosorum.
17 Quibus modis seditiosi uim uel alijs inferant, uel sibi illatam inferendamue propulsent.
18 De eloquentia seditiosorum.
19 De materia, fine, & forma seditionum.

De Seditionibus Liber Tertius: Qui est de malis & incommodis, quæ ex seditionibus proueniunt.

1 Seditionem per se malum esse.
2 De pace & concordia.
3 De bello & discordia.
4 Seditionem pernitiosiorem esse bello externo.
5 De incommodis rebellionis.
6 De incommodis factionum.
7 Propter seditiones Respub. & earum statū & formam mutari.
8 De calumniosis seditiosorum accusationibus, & quæ has ipsas comitantur crudelitatibus.
9 De crudelitatibus, quæ nullo præcedente iudicio, per seditiones in innocentes exercentur.
10 Seditionem nasci ex seditione.

De Seditionibus Liber Quartus: Qui est de remedijs, quibus seditiones comprimuntur, sed non in totum extinguuntur.

1 Ad quorum officium pertineat sedare seditiones.
2 Quales esse debeant Irenarchæ, quibus seditionum componendarum cura iniungitur.
3 De diuino auxilio, in tribulationibus seditionum implorando.
4 Seditionibus in tempore occurrendum esse.
5 De remedijs Monasticæ seditionis.
6 De remedijs Domesticæ seditionis.

De

7 De Delatoribus & indicibus seditionum.
8 Quibus modis seditiosorum coniurationes, & consilia dissoluantur.
9 De Transactionibus, quibus seditiosi ad concordiam reuocantur.
10 De seditionibus per uim armatam comprimendis.

De Seditionibus Liber Quintus: Qui est de pœnis seditiosorum.

1 Quis modus in constituendis seditiosorum pœnis seruandus sit, ac primum de generali seditiosorum pœna.
2 Propter causam seditionum, aliam alia grauiorem esse uel leuiorem: & ob id pœna etiam seueriore uel mitiore dignam.
3 De differentia personarum, propter quas pœna uel grauior, uel leuior contra seditiosos constituitur.
4 In uno eodemq; genere delicti, pœnas in seditiosos, pro conditione & qualitate personæ, uel seuiores uel leuiores constitui.
5 Propter personas eorum, in quos seditiones exercentur, pœnam uel grauiorem statui uel leuiorem.
6 De authoribus seditionum, & eorum pœnis.
7 Propter locum & tempus, in seditiosos uel grauius, uel leuius animaduerti.
8 Propter euentum, seditionem grauius, uel mitius puniri.
9 De pœna multitudinis seditiosorum.
10 De calumniatoribus legum, & pœnis eorum.
11 De seditiosis, qui Iudices & Magistratus calumniantur, deq; pœnis eorum.
12 Quibus modis in crimine seditionis procedendum sit.
13 De uindicta diuina in seditiosos.

De Seditionibus Liber Sextus: Qui est de remedijs, quibus seditiones non solum extinguūtur, sed etiam præcauetur, ne semel extinctæ denuo renascantur.

1 Quibus modis seditiones, quas potentiorum auaritia peperit, extinguantur.
2 Quibus modis seditiones, propter ambitionē natę, aboleantur.
3 Quibus modis seditiones, propter metum Tyrannorum concitatæ, tollantur.
4 Quibus modis tollantur seditiones, quæ propter præpotentiam aliquorum in Repub. ortæ fuisse dicuntur.
5 Quibus modis seditiones tollantur, quæ propter dissimilitudinem oriuntur.
6 Quibus modis tollātur seditiones, propter contumeliā excitatę.
7 De Remotione causarum Instrumentalium seditionum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN SEX D. BRVNI IVRECONSVLTI Libros de Seditionibus, rerum scitu dignarum Index, ac summaria commemoratio, cum Tribus adiectis literis: Quarum A primam, B mediam, C tertiam paginæ partem indicabit.

A

Absalon seditiosus 199.C
Abdicatio bonorum Magistratuum 152.B
Achei Trœzenios expulerunt 89.A
A crimine rebellionis, non excusant opes aut dignitates 52.A
Actus humani multiplices 206.A
Adamitarum secta, autore quodam Biccardo 95.A
Adamitarum & Anabaptistarum conventicula 278.A
Ad obediendum qui astringuntur Ro. Imperio 41.A
Adoratio Romanorum Principum, qualis fuit 43.B
Ad quid accepit claues Petrus 35.C
Adytum Mithræ, & nefanda sacrificia Paganorum 97.A
Æmulatio inter ciues, non est seditio 4.B
Æmulatio inter Artifices 93.C
Æqualitas proportionis in Republica Romana 86.C & 87.A
Affectus irenarchæ in uindicta 204.B
Alexander Magnus, ueneno sublatus est 260.C
Alia post syllam bella ciuilia 166.A
Altercatio de subiectis Romano Imperio 28.A
Alterum iuramentum Regis Roman. ad Papam 21.A
Amazonum seditio 209.B
Ambitio Sp. Melij 78.A
Ambitus Romanorum 251.B
Anastasij Imperatoris contra Papam Hordisman rebellio 25.A & 263.C
Ante prælium Dei misericordia imploranda 202.C
Antoninus Pius Reipublicæ amator 73.C
Antonini Philosophi tatus 73.A
Appianus & Plutarchus diuersi de occisore Ciceronis 168.C
Appius Claudius Virginiam uirginem stupravit 84.C
Arati prudentia in liberanda patria sine seditione 249.A
Armorum multa genera 276.B
Arrianorum seditio contra Chrysostomü 96.A
Ars dialectica affinis eloquentiæ 171.C
Asellius Prætor, leges ueteres in fœneratores innouauit 75.C
Assur uirga diuinæ uindictæ 142.A
Attentationes rebellium, contra iudicium Imperialis Cameræ 51.A
Auaritia causa est seditionum 71.B
Auaritia & Ambitio duæ pestes Reipub. 110.A
Auctio rerum propriarum, per Antoninum Imp. Philosophum 72.B
Aurea Bulla Caroli Quarti 44.C
Authoritas Ro. Ecclesiæ, multa cõplectitur 23.B
Authorum ad seditiones studia 121.C
Authores seditionis dupliciter peccant 222.C
Azariæ oratio in camino ignis 179.B

B

Babyloniæ fornax in homine 5.C
Bebius Marianus, sine ferro laniatus est 165.C
Bellum & seditio differunt 3.C
Bellum conscientiæ perpetuum 6.A & 184.A
Bellum Spartaci gladiatoris 70.B
Bellum propter pacẽ geritur, si iustũ est 136.B
Bellum duplex: Domini, & mundi 140.C
Bellis externis excreuit potentia Ro. 148.B
Bonifacij VIII. constitutio 216.A
Bucephalus equus Alexandri 79.C

C

Calumniæ in leges & Canones 50.C
Calumniæ & rapinæ Neronis 74.C
Calumnia quid sit 160.B & 236.A
Candaulis Regis Lydorum stultitia 16.C
Canon contra detractores 236.C
Canulei aduersus Patres seditio 82.A
Carolus Magnus defensor Ro. Pontificum 218.B
Catilina metu iudiciorũ factus est seditiosus 83.A
Catilinæ uirtus in prælio 129.C
Causa efficiens seditionum duplex 69.B
Causa contemptus Laicorum contra Clerũ 82.A
Causa instrumentalis seditionum 113.A
Causa Tyrannidis duplex 257.C
Christus Regiã et Sacerdotalem potestatem simul habuit 32.C
Christus author & princeps pacis 137.C
Christus sub Augusto natus 166.B
Christiana de tollerãdis Tyrãnis sentẽtia 266.A
Cincius Gregorium Papam VII. turri inclusit 26.A
Cinnæ et Marij crudelitates 164.A
Clandestinæ consultationes seditiosorum 113.C
Claudius Cæsar, & Nero, ambo turpissima morte interiere 261.C

Colloquium

Colloquium sub Hunerico Rege Arriano 119.B
Conciliorum intermissio noxia est 105.A
Concordia de rebus inhonestis fugienda 198.B
Confiscationes iniquissimæ C. Caligulæ 74.B
Coniuratio Catilinæ, humano sanguine confirmata 115.C
Consilia ad seditiones 114.A
Conspiratio contra Fridericum Imp. I. 119.A
Constitutio Henrici VII. de rebellibus 51.C
Contentio circa Cæsaream inter Iudæos & Syros 88.C
Conuitia in Vniuersitates 234.A
Coreyra multis seditionibus obnoxia 129.A
Coronatio Ro. Regis in Ecclesia Aquensi 22.B
Crimen læsæ Maiestatis, ueteres crimen perduellionis uocarunt 56.C
Crimen læsæ Maiestatis, qui contrahunt 57.A
Criminis læsæ Maiestatis & proditionis differentia 61.A
Crudelitas in innocentes per seditiones 163.A
Crudelitas Triumuirorum in occisores Iulij Cæsaris 275.A
Cruenta seditio contra Christianos 95.A
Cunipert Theodotã puellam à se stupratã, monasticæ uitæ mancipauit 17.B
Cur Christus & Apostoli á gladij temporalis usu abstinuerunt 34.C

D

De armorum usu uariæ leges 279.A
Declaratio particularum iuramenti Vasallorum 45.B
De iudicio Papæ non licet iudicare 23.A
Delatores qui sunt 193.C
Delictum multitudinis singulos tenet 231.B
Deo qualiter obediendum sit 13.B
Detractor quis 237.A
Deus diuersimode punit peccata populorũ 29.A
Deus adiutor in tribulationibus 176.A
Dei est iudicare Papam 19.C
Differunt rebellio & factio 12.B
Differentia timoris & obedientiæ inter domesticos 189.A
Discordiæ inter Cõsules, et Tribunos plebis 92.B
Discordiæ domesticæ 145.C
Discordia Ordinum, uenenum est Reipu. 154.B
Dissensio inter ciues, bona et mala reperitur 4.C
Dissimilitudo causa est discordiarum 88.B
Dissimilitudo rerum non est tollenda 270.B
Distinctio inter personas uarias 209.A
Diuisio Imperij sub Ludouico III. 11.C
Diuisio qua dissipantur cõsilia seditiosorũ 195.B
Diuisio inter Iudæos per Paulum facta 197.A
Doech proditor Abimelech 61.C
Dolosa simulatio Arrij 120.C
Domitianus fiscales calũnias pœna deleuit 73.B
Duæ sunt supremæ potestates: Sacerdotium, & Imperium 18.A
Duæ seditiones plebis Romanæ contra Senatum 130.A
Duo genera belli 171.C
Duplex gladius Ro. Pontificis: Spiritualis, & Materialis 33.B

E

Ecclesia Constantinopolitana sæpe rebellauit Romanæ 23.C
Ecclesia duplex: Vna sanctorum, altera malignantium 31.A
Eleazari, ducis militum, apud Iudæos seditio 95.C.
Eloquentiæ utilitas 130.B
Eustathius Anthiochiæ Episcopus, ab Arrianis depositus fuit 102.B
Eutichiana hæresis, negligentia Theodosij in immensum aucta 104.C
Exempla gladij temporalis in Sacerdotibus & Prophetis 34.B
Exemplo Christi & discipulorum eius, Ro. Principibus honorem esse præstandum 47.B
Exemplum de Fabio Ambusto 77.B
Exemplum Hester, in maxima tribulatione constitutæ 178.C
Exemptiones Principum Electorum 42.C
Exercitium supremæ potestatis utriusq; 18.B
Exercitus odium contra App. Claudium 151.A

F

Factio duplex: Bona & mala 64.A
Factio proprie in malam partem sumitur 65.A
Factiones Romæ quales fuerunt 66.A
Factio sub Imp. Henrico Quarto 67.B
Factiones Romam fecerunt uincibilem 155.C
Falsa fœlicitas in prauis moribus 110.B
Famosi libelli contra potestatem Imp. 49.A
Fidelitas Vasallorum & Officialium 14.A
Fidelitatem uiolant schismatici 20.A
Fidelitas iureiurando præstanda Imperatoribus 44.C
Fides etiam hostibus seruanda est 200.B
Fiscus quid sit 71.B
Fœlicitas in seditione quid dicatur 109.A
Fœnus causa seditionum est 75.B
Forma iuramenti Episcoporum ad Papam 20.B
Fraus duplex 113.B & 157.B
Fraudulenta exhortatio Magni Arriani 118.A
Fraus in simulatione affectatæ pacis 120.A
Fridericus I. tres falsos Pontifices creauit 26.B

G

Gallienus contemptibilis Imperator 81.B
Gaianus, iussu Theodoræ Augustæ, Episcopatu depositus fuit 102.C
Gentes á Deo punitæ per filios Israel 30.A
Gladius Materialis est quidem Papæ, sed non ab eo exercendus 33.C
Gracchorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gracchorum seditiones 10.B & 163.A
Gracchanæ seditionis origo ex Plutarcho 269.A
Gradus potestatum inter Ecclesiasticos 12.C & 132.C
Gradus potestatum inter sæculares Ibidem
Gratidium Marij Legatum, milites trucidarunt 81.C
Guelphorum & Gibellinorum factio 66.B

H

Hadriani Imperatoris liberalitas erga debitores 73.C
Hæresis per sese rebellio est 96.C
Hæreses per negligentiam Prælatorum 104.C
Hæretici nostræ ætatis maxime sunt rebelles 25.A
Hæreticorum dolosi prætextus 122.B
Honor & reuerentia erga Ro. Imperatorẽ 42.C
Honor iuxta consuetudinem temporis, Principi deferendus 44.A
Hostis noster caro est 142.B
Hussitica hæresis, negligentia Vuentzeslai nata 105.A

I

Idem diuerso respectu multi sunt & pauci 2.C
Imitatores Chore sunt Lutherani 8.B
Immunes à crimine Lesæ Maiestatis qui sunt 57.C
Impedimenta concordiæ inter uirum & uxorem 189.C
Imperator hodie legitimo Dominus est mũdi 38.B
Imperator lex uiua est 41.C
Imperatores Ro. excommunicati à Ro. Pontifice 215.C
Imperialium Iudiciorum, multiplex differentia 42.B
Incommoda ex bellis etiam iustis 146.B
Incrementum excessiuum duobus sit: forma & industria 87.A
Iniquissima sententia Hunerici Regis in Catholicos Episcopos 120.A
Iniquorum potestas, non est perpetua 43.C
Iniusta præcipienti Ro. Pontifici, non est obediendum 27.B
Inobedientia subditorum, ex nimia familiaritate nascitur 80.A
Inobedientia primorum parentum 152.A
In quo differunt subditi & Vasalli 45.C
Insolentia Decemvirorum 85.C
Instructio exercitus Catilinæ ad pugnam 129.A
Intentio iudicat actum 206.B
Inter Catholicos & hæreticos, non potest esse iusta pax 198.A
Interitus Tiberij Gracchi 126.A
Intrepida Catholicorum responsio 118.B
In Tyrannos insurgitur ex odio & contemptu 159.C
Inuasores imperij per Tyrannidem 265.A
Ioan. Friderieus Dux Sax. à Carolo V. bonis feudalibus priuatus 219.B
Ira quid sit, ab Aristo. definitur 77.B
Ira tarde senescit 273.C
Irenarchæ bonæ opinionis esse oportet apud populum 175.A
Iudæorum facinus contra infantulum Christianorum 99.A
Iudices & Reges filiorum Israel 32.A
Iudicia quid sint 42.A
Iudicium Imperialis Cameræ Ibidem B
Iulianus Imperator Episcopos ciuitatibus expellere uisit 99.C
Iulij Cæsaris interitus 261.B
Iuramentum subditorum 45.C
Iuramentum iniquè exactum 119.C
Ius Monarchiæ, apud Ro. Imperatorem remanet 39.B
Ius Regis Tyrannici 258.C
Iuuenes à Catilina illecti 114.B
Iustitia optimum est uinculum concordiæ in Repub. 109.B

L

Laicorum insultationes contra Catholicorum conciones 82.C
Largorum duo genera sunt 254.A
Laus Scipionis & Pauli Æmilij 72.A
Laudandi plurimi sunt sedatores seditionũ 171.B
Læna interfector Ciceronis 168.A
Legitima successio in filijs Sem 32.A
Lex quid sit 41.B
Lex Agraria seditiosa fuit 50.C & 269.C
Leges in fauorem alienigenarum 91.A
Lex horrenda proscriptionis 166.C
Leges concordiæ inter uirũ & mulierem 186.C
Lex Oppia quid statuit 210.A
Leges contra auaritiam renouandæ 243.A
Lex oblionionis, Amnestia dicta 275.B
Lucius Antoninus Commodus, per Athletã strangulatus fuit 262.B
Lucretia à Tarquinio stuprum passa est 84.B
Ludi Theatrales 253.A
Lutheranorum uerba contra Primatum Ro. Pontificis 8.B
Lupanar a C. Caligula in Pallatio constitutum 74.A
Luxuriẽ sequitur auaritia 73.C

M

Magistratus negligentes, qui uocandi sint 103.B
Maiestas duplex: Diuina, & humana 56.B
Mancinus Gracchanæ seditionis causa fuit 84.A
Mandatum & lex, quomodo differunt 41.C
Marci Ciceronis proscriptio 167.C & 275.A

Marius ex fabro ferrario, factus est Imperator 11.C & 90.B
Marij & Syllæ seditiones 163.C
Materia seditionum, homines sunt 132.B
Maxime rebelles sunt hoc tempore hæretici 25.A
Maximinum Imperatorem sui generis puduit 90.C
Melchisedech, Rex & Sacerdos fuit 32.B
Metus quid sit 83.A
Milites iultani Imp. Apostatæ 48.B
Monarchia Romani Imperij 27.C & 38.A
Monarchiæ destructio 159.C
Monastica seditio quæ sit 5.A
Monastica seditio inter carnẽ et spiritum 182.A
Mores seditiosæ multitudinis 121.B
Mos prouinciarum seruandus est 42.C
Mos Erudorum in morte Regis 43.A
Mos hodiernus Principum erga Imperatorem 44.B
Motus in definitione Seditionis, quid significat 2.A
Mulieres quædam seditionum authores 70.C
Mulierum pœnas propter seditiones 210.C
Multiplex personarum differentia 211.C
Multitudinis diuersa nomina 2.C
Multitudo duplex 227.B
Mundus ex dissimilibus et cõtrarijs cõstat 270.A
Munitionum genera 276.B

N

Nabuchodonosor præfiguravit utrũq; Imperium 37.C
Negligentia quid sit 103.A
Negligẽtia in puniendis delictis 105.C
Negociationes in templis illicitæ sunt 225.A
Ne ignotæ linguæ præficiatur Magistratus 91.C
Nemroth primus Tyrannus 31.B
Nero prodigus, sicut C. Caligula. 74.B
Nimia fœlicitas, est præcipua causa seditionum 109.A
Nolle obedire Ro. Pontifici, schismaticum est 7.C
Non est dignum, de temporalibus iudicare Rom. Pontificem 35.A
Non omnis discordia ciuium, seditio est 4.A
Non personæ meritis, sed dignitati Apost. Sedis defertur honor 19.B
Nutus Sacerdotis quid sit 33.C

O

Obedientia tria complectitur: Mandata, Reuerentiã, et iudicia 13.A et 41.B
Obedientia sub Idolatris Regibus, in neteri Testamento 46.B
Obedientia domestica 14.B
Occisores Tyrannorum laudandi 265.B
Octauius, Augustus à Senatu salutatus 11.A & 18.B
Octauius Lepidum & Antonium uicit 69.C
Octauij Augusti continentia circa Legatos 73.A
Octo millia fugitiuorũ cæsa sunt in foro 164.C
Odium & contemptus ex uitijs eorum, qui præsunt 79.C
Oeconomica & Politica seditio quæ sit 6.B
Officia Ecclesiastica à Laicis usurpata per hæresim Luth. 153.C
Omnes hæretici sunt schismatici 7.C
Omnes tam Laici quam Ecclesiastici, debent obedientiam Papæ 18.C
Omnis Potestas à Deo est 28.B
Opera carnis & spiritus quæ sunt 5.B
Opera Tyrannicæ prauitatis 259.C
Oratio Claudij Imp. in Senatu 89.C
Oratio Catilinæ ad suos in abdito loco 114.C
Oratio Catilinæ ad suos milites 128.A
Oratio Iudith in tribulatione Bethuliæ 177.C
Oratio Quintij ad plebem seditiosam 199.A
Ordo in ferendis honoribus seruandus 76.C
Ordo res optima est & necessaria 270.C
Ostracismus Atheniensium contra prepotentes 269.A
Otto Imp. Quartus, rebellis Innocentio III. fuit 26.C

P

Papyrij Prætextati factiuũ mẽdaciũ 187.B
Pascere oues quid sit? 33.B
Pax unde dicta sit, & quotuplex 137.A
Perduellionis crimen quid? 56.C
Perpetua pugna inter carnem & spiritum 5.C
Pertinacis continentia circa testamenta 73.B
Philippus à Pausania cur occisus sit 260.C
Phormio senex delirus 202.B
Pœna proscriptorii, qui in fuga deprehensi fuerunt 167.A
Pœna in Authores schismatum 173.A
Pœna mulieris de abacto partu 210.C
Pœna in rebelles Ro. Ecclesiæ, Excommunicatio 215.C
Pœna in rebelles Imperij 218.C
Pœna in filios reorum læsæ Maiestatis 221.A
Pœna diuina quid, & quotuplex 241.B
Pœna in filios seditiosorum 274.A
Populus multitudo est 2.C
Populariter loqui aut facere, quid ueteres dixerunt 2.C
Potestas legitima à Noe cœpit 31.C
Prælati negligentes, qui sunt appellandi 103.A
Prælia cruentissima Syllæ cum Marianis 164.C
præmium de capitibus interfectorum 166.C
Prætextus inspirationis Numinũ 122.A
Priuilegia Romanæ Ecclesiæ 21.C
Processus in crimine seditionis 239.A
Processus in Ducem Saxoniæ, & Philippum Landgrauium Hassiæ 240.C
Proditores maxime sunt qui, patriam relinquunt 61.C

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proscriptio in Ciceronem 275. A
Pugna conscientiæ aduersus animam, à carne uictam 6. A

Q

Quæ Valia fuerunt cõsilia Catilinæ 127. A
Qualis forma est seditionum 133. C
Quantum noceat eloquentia prauorum 130. C
Quare Deus malos regnare permittit 28. C
Quatuordecim articuli coniurationis rusticorum prope Spiram 54. B
Quatuor factiones olim in spectaculis 64. A
Quatuor genera Comitiorum 251. C
Querela inuidiosa contra potentes 87. C
Qui sunt uere obedientes Ro. Ecclesiæ 18. C
Qui prohibentur esse delatores 193. C
Quid sit, uiuere secundum carnem 144. A
Quod Omnes et Singuli dicitur, nemo excluditur 52. B
Quomodo seruanda sit æqualitas 76. B
Quomodo acquiritur amor multitudinis 79. B
Quis Papæ debitam exhibeat reuerentiam & honorem 19. A
Quotidiana seditio inter spiritũ et carnem 5. B

R

Rebellio et seditio differũt 3. B & 133. C
Rebelles Deo qui sunt 14. C
Rebelles Ro. Pontifici, in Ecclesia nõ sunt 20. A
Rebelles in Deum sunt, quã Primatum Ro. Ecclesiæ negant 23. C
Rebelles Ro. Imperio 49. A
Rebelles sunt, qui leges nouãt uel abrogant 50. B
Rebellio Presbyterorum, contra Episcopum Moguntinum sub Henrico IIII. Imp. 53. C
Rebellionis diuersa crimina 56. B
Rebellionis incommoda 151. C
Regalia non plenam potestatem Imperialem continent 50. B
Reges puniendo peccata, seruiunt Deo 29. C
Regillianus per iocum factus est Imperator 11. B
Regna, quædã legitima, quædam Tyrãnica 31. B
Regum superbiam repræhendit Deus 29. B
Regum Franciæ olim imminuta potestas 49. B
Religionis diuersitas, causa est seditionum 94. A
Remedium contra seditiones ex ambitu 256. A
Remedia cõtra uim et fraudẽ seditiosorũ 278. C
Respõsum forte Episcoporũ Catholicorũ 119. C
Respu. ab alienigenis bene administrata 90. C
Rex Anabaptistarum Monasterij in Vuestphalia 123. C
Ritus salutãdi uarios, in duobus Maximinis 44. A
Rixa & seditio differant 3. C
Romanum Imperium á XXX Tyrannis sub Gallieno occupatum 11. B
Romuli sapientia 90. B

S

Sacerdotium & Regnum in una eademq; persona 32. B
Salutatio Imperatorum Ro. 43. C
Schmalkaldianorum Conuenticula 278. C
Schisma quid sit 7. B
Schismatici in nouo Testamento 8. A
Scytharum cum seruis pugna 203. B
Secessio plebis Ro. in montem sacrum 10. B
Seditionis Etymologia 1. A
Seditio quomodo propriè diffinitur 2. A
Seditio & Tyrannis differunt 3. A
Seditio & generis & speciei nomen est 7. A
Seditio ligæ Schmalkaldicæ cõtra Imp. Carolũ V. 10. C (11. A
Seditiones de Principatu inter sese contendentium
Seditiosi nostri temporis, qualem Imperatorem habere cupiant 49. C
Seditiones in ciuitatibus Imperij 53. C
Seditio rusticorum sub specie Euangelij, Anno 1525. 55. C
Seditiones ex auaritiæ radicibus 76. A
Seditiones Anabaptistarum Monasterij 83. C
Seditio Romæ propter sacra Bacchanalia orta 94. A
Seditio propter Io. Chrysostomũ excitata 100. B
Seditio, mortuo Auxentio Arriano Episcopo, orta 102. B
Seditiones casu exortæ 106. C
Seditio, propter duos iuuenes, unius uirginis nuptias ambientes, orta 107. B
Seditiosi omnium maxime legũ ac Magistratuum opprimunt authoritatem 113. C
Seditio propter æs alienum plebis 116. A
Seditio C. Gracchi & Fuluij Flacci 126. B
Seditio, propter scelus Appij in Virginiam perpetratum, concitata 134. C
Seditio malum est: quia priuatio est alicuius boni 135. B
Seditio non semper crimen est 207. B
Septem remedia contra ciuiles discordias 193. B
Seruanda consuetudo in deferendo Ro. Pontifici honore 19. B
Seruire, in sacra scriptura obedire est 46. B
Sex interrogatoria ad Regẽ Ro. inũgendũ 22. B
Simulatio hæreticorum ad pacem 120. B
Spectaculum de uiro militari, à creditore suo indignè tractato. 116. B & 133. C
Spiritualia potius, quam secularia, debet curare Ro. Pontifex 35. B
Spiritualis potestas immediate; temporalis mediate a Deo est 36. B
Stultitia Regis Lydorum, circa uxorem alterì nude ostensam 16. C
Sylla & Marius in patriam seditiosi 69. C
Syllæ uindictæ in totas ciuitates 166. A
Symonia quid sit 250. A

T

Tabula proscriptionis Syllanæ, duo millia continebat. 165. B
Tarquinius stupru Lucretiæ intulit 84. B
Temporalis potestas, subest spirituali 36. B
Tertium iuramentum Regis Roman. ad Papam 21. B
Terterrimum inter carnem & spiritum bellum 183. C
Theodoricus, Rex Gothorũ, Ecclesiæ Romanæ rebellis fuit, 25. C
Theodora, coniunx Iustiniani, Ecclesiæ Romanæ rebellauit 25. C
Thrasybulus XXX. Tyrannos Athenienses expulit 261. A
Tiberius et Caius Gracchi eloquentissimi 131. A
Timothei Heroli fallacia, circa Episcopatum Alexandriæ obtinendum 117. B
Transactio duplex: Honesta, et Inhonesta 197. C
Tres factiones olim Athenis 66. A
Tres modi, quibus Respublicæ gubernantur 156. B
Tria genera rebellium 53. A
Tria intendit Tyrannus 260. A
Tribulatio duplex: Interna, & Externa 176. B
Tribulationis remedium duabus comparatur rebus 177. B
Triplex crimen Læsæ Maiestatis 221. C
Tyrannis unde nascatur in Repub. 257. A
Tyrannorum operæ quæ sunt 259. B

V

Valentinianus Imp. Iustinam uirginem, Seuera uiuente, uxorẽ duxit 17. A
Variæ olim dignitates & Magistratus in Ro. Imperio 40. A
Variæ causæ ad subitaneas seditiones 126. C
Variæ tentationes diaboli 145. A et 185. A
Vasallorum rebellio á seditione differt 3. C
Vasalli Romani Imperij 39. B
Vasallorum iuramentum, dominis suis præstandum 44. C
Vectigalia noua per C. Caligulam 74. A
Venationes in Circo, Pantherarum & Leonum 253. A
Veneti á Iurisdictione Romani Imperij exempti 38. C
Verba Lutheranorum ac Zuinglianorum contra Primatum Ro. Pontif. 8. B
Verbum stolidum seditionem parit 109. A
Verba Salustij de coniuratione Catilinæ 127. B
Verba Menenij ad plebem seditiosam 196. A
Verum ornamentum mulieris 187. C
Vespasianus Princeps auarus 74. C
Viginti nouem schismata, in Ecclesia Ro. numerantur 8. C
Vindictæ ostensæ per uirum nuditatis 16. C
Vindictæ in Ruffinum, & Stiliconem 103. C
Vindictæ in seditiosos 169. B
Vindictæ æquitas seruanda est 201. A
Vindictæ in Chore, Dathan, & Abyron 243. B
Vis magna obnoxiæ conscientiæ 143. A
Vita uoluptuosa 110. C
Vitellius Imp. propter Tyrannidem excarnificatus fuit 262. A
Vna fides & doctrina in Ecclesia 272. C
Vnde enascantur bella 112. C
Vnitas membrorum in corpore Ecclesiæ per charitatem 7. B
Vnitas ciuilis societatis, seditione scinditur 10. A
Vniuersitas dupliciter delinquit 228. C
Vt Irenarcha sit eloquens 173. C
Vtraq; potestas in Vicario Christi, Ro. Pontifice 32. C
Vxor instrumentum ad generationem est 186. B

Z

Zenobia fœmina, & Marius ex fabro ferrario Principes creati sunt 11. C
Zeno Isauricus, sepulchro ab uxore inclusus interijt 263. B
Zoe á filio in Insulam relegatur 264. C

ERRATA.

Pag. 1 linea 5. plebs. pag. 5. lin. 7. ad: adde, se. pag. 14. lin. 1. dicam. pag. 16. lin. 23 Candaulẽ. pag. 23. lin 23. primatũ: adde, in. pag. 25. lin. 11. universalia, et lin. 16. Anthemiũ. pag. 26. lin. 18. Sarniẽsem. pag. 29. lin. 8. sicut: adde, per. pag. 47. lin. 30. aliquid. pag. 52. lin. 17. Guolfagus. et lin. 19. Charinthiorum. et lin 20. Zeringẽ. pag. 63 lin. 1. colere. pag. 66. lin. 5. prohibebatur. pag 69. lin. 33. cõstituta. pag. 70. lin. 2. Rhennĩa. pag. 78. lin. 16. cum. pag. 83 lin. 19. Antonius. et lin. 20. Præterea. pag. 84. lin. 40. imaperanti. pag. 95. lin. 6. Lustinitio. pag. 101. lin. 16. Macedoniũ. pag. 102. lin. 22. Eutiathio. pag. 114. lin. 42. tetrarchæ. pag. 146. lin. 22. Byzantinis. pag. 160. lin 40 metuit. pag. 163. lin. 32 Gratidiũ. pag 165 lin. 2. uictoriũ. et. lin. 3. legatos: adde, dediderãt. pag. 167. li. 19. omni. pag. 170. li. 5. naturæ. pag. 183. lin. 29. sic lege: Apostolus armaturã Dei appellat. Induite, inquit, uos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias Diaboli. Quoniam non est nobis colluctatio etc. pag. 192. lin. 35. lenius. pag. 205. lin. 35. leuior, et lin. 38. leuiore. pag 209. lin. 31. additam. et lin. 34. remanserant. pag. 210. lin. 14 iuuioribus. pag. 212. lin. 42. humiliori: adde, nati. pag. 237. lin. 42. domini. pag. 246. lin. 15. pertinet. pag. 254. lin. 23. quid. et lin. 29. fiunt. et lin. 23. nos. pag. 257. lin. 10. multis. pag. 274. lin. 42. inuentrent.

AD LECTO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD LECTOREM
IOANNES COCHLÆVS.

QVod de alijs Opusculis Clarissimi & Doctissimi uiri, D. Conradi Bruni, mea cura in publicum æditis, qualecunq; iudicium meum tibi Candide lector aperui: hoc idem de his quoq; sex libris, quos de Seditionibus idem scripsit Author, teneo. Nec ulla ratione mutandum id esse censeo. Vna est enim in ijs omnibus diligenter & artificiose custodita Methodi ratio, de qua ipse mihi priuatim scripsit, antequam ullum eius opus mea cura fuerit euulgatum. Quam sane Epistolam eius, libro de Imaginibus ædito adieci, quo certius & clarius Authoris huius intentionem, & operum eius utilitatem, ex ipsius uerbis intelligere possis. Per me quidem salua sit laus & merces boni operis unicuiq;, iuxta illud Euangelij. Reddet Deus unicuiq; iuxta opera eius. Et illud Apo- *Matth.16.* *1. Cor. 3.* stoli. Vnusquisq; autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: Nullum tamen scio Authorem alium, qui tanti ingenij dexteritate, memoriæq; præcellentia, & lectionis omniugæ ubertate, quodliber argumentum sic tractat his nostris temporibus, sub ordinata Methodi doctrinalis explicatione, sicut facit singulari Dei dono D. Brunus. Facit quidem hoc in omnibus, quas hactenus uiderim, elucubrationibus suis: Sed huic ingenij sui artificio, singulari industria & cautela hanc superaddit in hoc opere gratiam, ut odiosam per sese materiã, de Seditionibus, tam placide tractet turbulentis hisce temporibus, Religionis iuxta Reiq; publicæ statu hæresibus, factionibusq; & grauissimis dissidijs omnium Ordinum exulcerato: ut uel pacatissimis temporibus placidius modestiusq; tractare non possit. Nihil enim aliud quærere uidetur, nisi pacem & ueritatem sub ordinatissima Methodi doctrina, secundum quã Administratores Reipublicę tam in Ecclesiastico quam in sæculari statu & regimine discant, & seditionũ occasiones deuitare, & seruato debitæ obedientiæ in omnibus officio, res dissidijs turbatas, iustitiæ prudentiæq; temperamento in pacem & concordiam reducere. Idq; sanctissime in omni statu & modo uiuendi, dum docet componere dissidiorum occasiones & causas, quęcunq; occurrere aut accidere queant, siue in Monastico, aut Oeconomico, siue in Politico statu, beatam & tranquillam uitam agere cupias. Facile autem credes super ijs mihi, Pie Lector, si uel breuissime consyderes & percurras, Capita singulorum huius operis librorum, quæ ordinatè, plane, & distincte, præmittit, & explicatè commemorat Elenchus. Bene uale, & huius Authoris ingeniosis laboribus in bonum, ad salutem animæ tuæ, & pacis utilitatem publicam, fruere fœliciter, ne ullis Seditionum incommodis obnoxius fias.

DE SEDITIO-

DE SEDITIONIBVS
LIBER PRIMVS.

Quid sit Seditio. *Caput I.*

SEDITIO à seorsim eundo dicta est, ut Ciceroni placet, quod plebs uel inter se, uel cum magistratibus dissentiens, seorsim secedat. Vnde & seditiones, quibus plebs Romana à patribus secedens, primum quidem in sacrum montem trans Anienem, post reges exactos anno septimo: ac deinde post annos Quadraginta, in montem Auentinum se contulit: secessiones à scriptoribus uocantur. *Gl. in Ru. C. de Sedi. Arch. Io. and. quos refert Dom. c. de cet de Imm. eccl. lib. 6. 1as. cons. 161. 4. uolum. l. 2. § populo deinde aucto. et § ex eũ plaũcuisset, ff. de orig. Iur. Cice. in Brut. seu de clar. oratores. li. 1. in Catilinã. In orat. pro Cluentio. c. coniurationum v. q. 1. Cypr. Epi. 5. ad Corn. Pin. in Pythia. T. Liuius li. 2. ab urb. cond.*

Fit autem seditio, per turbulentiorem populi motum, unde & impetus, motus, incursio, concitatio plebis, uis multitudinis, appellatur. Græci Pharatream à diuisione, ut opinor: Germani Auffruer / auffstannde, uocant. Ab eodem nimirum motu plebis concitatiore. Propter quem et seditio, nunc uehemẽtiori morbo, nunc incendio, turbini, et à Pindaro tempestati maris comparatur: Quam & tempestatem aliquoties appellat Liuius. Ad quam comparationem, etiam Poeta noster alluisse uidetur, qui Æolum uentos oratione sua placare fingens, eos seditioso populo comparat.

Ac ueluti (inquit) magno in populo cum sæpe coorta est, *lib. 1. Æneid.*
Seditio, sæuitq; animis ignobile uulgus,
Iamq; faces & saxa uolant, furor arma ministrat.
Tum pietate grauem, ac meritis si forte uirum quem,
Conspexere silent, arrectisq; auribus astant,
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.
Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquam
Prospiciens genitor, cœloq; inuectus aperto.
Flectit equos, curruq; uolans dat lora secunda.

Hinc etiam concitari, incendi, flagrare, æstuare, sæuire seditiones apud autores dicuntur: ab incendio uidelicet, & morbo sumpta metaphora: & seditiosi ipsi turbulenti, & tumultuosi appellantur. Est autem Seditio (ut quidam definiunt) quietis publicæ perturbatio. Sed hęc descriptio potius, quàm definitio seditionis esse uidetur. Neque enim cum definito conuertitur: Etsi enim omnis seditio quietem *Cicero de oratore, in oratione in Vati. Nicolaus Boherius in tractatu de sedit. uersi. 2. præsuppono, num. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quietem Reipublicæ perturbet, non tamen omnis Reipublicæ perturbatio seditio est. Nam & Tyrannide, & externis bellis, Reipublicæ status plerunq; commouetur, ac perturbatur: & tamen neq; Tyranni, neque qui extrinsecus bella Reipublicæ inferunt, seditiosi appellantur. Verius itaq; definitur seditio, ut sit motus populi & subditorum, eorúmue qui eiusdem multitudinis partes sunt, uel in eadem multitudine uersantur, quo uel plures inter se, uel unus plures ue aduersus eos, quibus fidelitate astricti sunt, utilitatis alicuius consequendæ, uel damni alijs aut iniuriæ inferendæ causa, scientes et uolentes in detrimentum & damnum Reipublicę, ad dissensionem concitantur. Motum in hac definitione pro genere ponimus, non quidē ut generaliter mutationē in Repub. designet, ut generationē, corruptionē & similia: nec ut quemlibet etiam animi motū denotet, ut in illo Iureconsulti. Non est cōstantis, & recti iudicis, cuius animi motum uultus detegit. Item in illo Ciceronis. Omnes motus animi, tanq; uentus hominem deferunt. Item. Nunquam animus agitatione & motu uacuus esse potest. Sed ut studium & conatum ardentius aliquid machinandi significet. Qua in significatione, accipitur illud Ciceronis. Is omnes motus Catilinæ conatusq; prohibuit. Ac talis quidem conatus interdum in actum exit, interdum res cōuitijs, iurgijs, rixis, querelis, & uerborum uelitatione agitur, manibus abstinetur: & quo minus ad effectū perducatur, bonis consilijs impeditur. Vtroq; aūt modo, et cum perficitur, & cum impeditur, seditio motus appellat. Liuius eam seditionem, quæ nec dum erupit, sed ut erūpat iā apparata est, maturā appellat. Ea res (inquit) maturā iam seditionē, ac prope erumpentē oppressit. Addidimus in definitione: Populi, Cuius appellatione hoc loco omnis hominū multitudo uenit. Nā seditio esse potest, ubicunq; est hominū multitudo, ut in populo, in gēte, in collegio, in exercitu, in classe, in schola, et in quolibet cœtu et congregatione. Vnde quod seditiose factum est, ueteres populariter factū esse dixerūt. Ita populariter loquit̄, qui seditiose loquitur: populariter agit, qui seditiose agit: & contiones seditiosæ, populariter concitari dicuntur. Cæterum, quot homines multitudinem, quot populum, quot collegium, quot gentem, quot exercitū, quot cœtum & congregationē faciant: certa quidem regula dari nō potest. Siquidē interdū duo, interdū quatuor, interdū septē, interdū quadraginta, interdū quinquaginta, interdū maior pars uicinię, multi dicunt. Sed & idem numerus hominū, ad diuersa facta comparatione, nunc multitudo, nūc paucitas appellatur. Sic decē aut uiginti hominū millia, relatione ad ciuitatē aliquam facta, multi homines dicuntur: & tamen habito ad magnam aliquam prouinciā respectu, ijdem homines pauci dicuntur. Ita Moyses, cuius iussu Viginti tria hominum millia occisa leguntur, tamen paucorum uitam gladio extinxisse

Quomodo seditio proprie definitur.

Motus quid hac significat.

l. obseruandū ff. de off. præs. Cice. de clar. oratorib. et de natura deorum lib. 2. Cicero in Catilinam lib. 2.

T. Liuius. lib. 2 ab urbe cōdi.

Populariter. loqui aut facere. Cic. de cla. or. pro Cluentio Inst. de iure pers. §fi. l. Imper. ff. de leg. 1. l. 2. §hoc rescripto ubi Bart. ff. ad Sil la. Bald. in l. antiquitas C. de usu fr. l. sed & si fuscepcrit. ff. de tudi. Panor in c. latores, de cle. ex co. ministr. Exod. 32. c. disciplina 43. di.

tinxisse dicitur. Et ad eundem modum, de gente, de populo, de collegio, de turba, de cœtu, de congregatione, alijsq; similibus constituunt leges: ut populum decem, turbam uiginti, collegium tres, duo congregationem, cœtum decem homines constituant: Et tamen interdum plures, interdum pauciores has appellationes recipiunt. Est igitur in arbitrio Iudicis, et boni uiri positum, ut ipse, quot homines multi sint uel pauci, quot populus, turba, gens, cœtus, congregatio &c. interpretetur: eamq; rem ita arbitretur, ut materię subiectæ conuenire existimabit. Subditorum: Hoc additum est propter Tyrannidem, qua tametsi ipsa Respublica commouetur, tamen huiusmodi motus non seditio est, sed Tyrannis: Inter seditionem enim & Tyrannidem hoc interest, quod Tyrannis caput, Seditio membra Reipublicæ occupat: Nec potest caput, sed membra, seorsim ire & secedere. Sed & propter rebelles, additur uerbum Subditorum. Rebellio siquidem subditorum est erga Dominos suos, nec ad numerum uel multitudinem hoc casu respicitur: Siue enim multi sunt, siue pauci, Si obedientiam dominis suis subtrahunt, seditiosi & rebelles appellantur. Eorúmue qui uel eiusdem multitudinis partes sunt, uel in eadem multitudine uersantur: Hoc additur propter bella externa, quæ ideo appellatione seditionis nō continentur, quia non ab his, qui eiusdem multitudinis partes sunt, uel in eadem multitudine uersantur: sed ab externis inferuntur, atq; extrinsecus intentantur, non secedendo, & seorsim eundo, sed aliunde in nos per uim irruendo fiunt. Vnde & seditiones, ciuilia, intestina, & domestica mala & bella, appellarunt ueteres, quod ea ipsa non extrinsecus inferantur: sed in ipsis uisceribus unius corporis, inter ciues uidelicet & domesticos enascantur. Quod nomen Cicero seditioni Catilinariæ tribuit, dum inquit. Atque hæc omnia sic agentur Quirites, ut res maximæ, minimo motu: pericula summa, nullo tumultu: bellum intestinum & domesticum, post hominum memoriam crudelissimum & maximum, me uno togato duce & Imperatore sedetur. Quo uel plures inter se: Hoc additur, propter eos motus, & dissensiones, qui inter paucos alicuius multitud nis concitantur: qui non seditio, sed rixa potius appellantur. Siquidem seditio, quæ inter subditos ipsos oritur, non paucorum est: sed multorum, et eorum quidem, qui sunt unius multitudinis partes, uel in eadem conuersantur. Rixa autem in duos tantū, aut paucos orto conflictu concitatur: ueluti si duos plureśue, de possessione alicuius prædij altercantes, alter alterum eijciat, uerberet, interficiatue. Vel unus pluréśue, aduersus eos, quibus fidelitati astricti sunt: Hoc addidimus propter rebellionem, quæ uel Vasallorum est, aduersus dominos suos, uel subditorum & domesticorum aduersus eos, quorum Imperio subiecti sunt, & fidelitate obstricti. Nam qui nō sunt Vasalli,

Balt. in Aut, quod locū C. de colla. Bart. in l. sicut, ff. quod cuiusq; iu. not. gl. in c. 1. de elec. Bart. in l. 1. ff de probat, et in l. prætor. la. 2 ff de ui bo. rap. Imo. in c. 1. de elect. Bald. in l. 1. C. de tutor. & curat. illustr. person. gl. in d. c. lato. ubi panor. de cle. excom. ministrante.

Differunt bellum & edictio

Seditio belli Ciuile dicitur

Cicero in Catil. lib. 2.

Differunt seditio & rixa.

l. in rixa. ff ad leg. Corn. de sica. l. qui mulcta. ff ad le. Iul. de ui pub. L. 4. ff ui bonorum rapt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

subditi aut domestici, si tumultuosius aliquid agant, seditiosi quidem sunt, rebelles autem dici non debent. Vel utilitatis cõsequendæ, uel damni alijs, aut iniuriæ inferendæ causa: Hæc uerba finem seditionis denotãt. Omnis enim seditio fit aut ob utilitatem aliquam consequendam, aut damnum iniuriámue a nobis repellendam, alijsue inferendã. Inter se ad dissensionem scientes & uolentes in detrimentum & damnum Reipublicæ concitantur: His uerbis forma seditionis explicatur: Quippe à discordia sēditio & nomen et formam accipit. Nam quid aliud est seorsum ire, quàm cum alijs dissentire? Nec omnis discordia seditionem parit, sed ea tantum, quæ Reipublicæ detrimentum, & damnum affert, & quietem illius & tranquillitatem perturbat. Nam & in ferendis legibus, disceptandis controuersijs, & alijs rebus iudicandis, & ordinandis magistratibus, Ordines alicuius Regni uel ciuitatis, plærunq; inter se dissentiunt: nec tamen huiusmodi discordia seditio est, ut quæ Reipublicę prodest magis quam obest. Quippe quę collatis inter se diuersorũ et eorundem dissentientium sententijs, tandem in concordiam coalescit. Sic nec mutua inter ciues æmulatio & dissensio, qua alter alterum prudentia, consilio, & rebus gerendis, superare intendit, seditio est: Nam & ipsa Reipublicæ, non solum non noxia est, sed etiam utilis. Ac talem quidem discordiam Apollonius apud Philostratum, dissentientem concordiam appellat, & ciuitati in primis utilem affirmat. Ciuitas, inquit, recte habitanda dissentientis concordiæ indiget, quæ salutem quandoq; affert. Nam ut seditio, quæ ad gladios, mutuasq; plagas ciues deducit, à ciuitatib. exterminanda penitus est: sic mutua ciuium æmulatio, pro communi ciuitatis bono, ceu quod alius alio melius sententiam dicat, aut magistratũ rectius gerat, aut præclarius legatione fungatur, aut etiam splendidiora construat ædificia, aut in aliquo huiusmodi excellat: Talis, inquam, contentio, aut æmulatio ciuitati plurimum confert, licet ciues pro communi bono faciat dissidere: Atq; hac ratione discordia ciuium bonorũ et malorum, ad maloscollata, seditio appellat: ad bonos uero, Reipub. defensio. Nam huiusmodi motus, quatenus mali cum bonis dissentiunt, damnum: quatenus uero prauis malorum conatibus resistunt, utilitatem Reipublicæ afferunt. Ideoq; & mali huiusmodi discordiarum uel autores, uel fautores, & participes, passim in historijs seditiosi: boni uero eorũdem persequutores, merito Reipublicæ uindices, tutores, & defensores appellantur. Neq; uero omnis dissensio, qua detrimentum Reipublicæ infertur, Seditio est: Sed ea tantum, quæ eo animo fit, ut Reipublicæ officiatur. Ideoq; si quis in rixa inimicum uerberet, inde tumultus aliquis oriatur, quo Respublica offenditur, non est ob id seditiosus dicendus. Quia non eò animo in rixam uenit, ut tumultum aliquem cõcitaret, aut in exitium Reipublicæ contenderet.

Non omnis discordia ciuium seditio est

Æmulatio inter ciues non est seditio

Philostr. li. 4. de vita Apol.

Dissensio inter ciues mala & bona reperitur.

Iason. cons. 86 tertij uolum.

Fœlinus in Ru. de treug. & pace. Mars. de Hip. sing. 247. & in l. 1. de e. sicar.

Non

Non enim ad eà quæ occasionaliter: Sed ad eà potius, quæ principaliter aguntur, respiciendum est.

Prima diuisio seditionum, in Monasticam, Oeconomicam, & Politicam. Cap. II.

SVnt autem uaria Seditionum genera. Ac primum quidem, seditionum alia est Monastica siue unius hominis ad ipsum, alia Oeconomica siue Domestica, alia Politica siue Ciuilis. Monastica duplex est, una carnis aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus carnem: De qua accipiendum est, quod Apostolus dicit. Caro enim concupiscit aduersus Spiritum, Spiritus autem aduersus carnem: Hæc enim sibi inuicem aduersantur, ut non quæcunq; uultis, illa faciatis. Item illud. Video aliam legẽ in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Et iterũ. Ego enim mẽte seruio legi Dei, carne autẽ legi peccati. Item ueritas ipsa Dominus noster Iesus Christus dicit. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quibus alijsq; his similibus scripturæ testimonijs & exemplis ostenditur, quam grauis sit illa inter carnem & Spiritum colluctatio, & discordantibus ad se inuicem quotidiana congressio, ut non quæ uolumus ipsa faciamus: Dum Spiritus cœlestia & diuina quærit, caro terrena & sæcularia concupiscit. Cæterum quantum inter se pugnent, ipsorum quoq; inter se pugnantia & contraria opera demonstrant. Manifesta sunt enim (ut idem Apostolus testatur) opera carnis: Quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorũ seruitus, ueneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, commessationes et his similia. Fructus autem Spiritus sunt, Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Et hæc quidem interna seditio eò quoque grauior est, quia perpetua in nobis est, & quæ nunquam, quam diu in hac mortali carne peregrinamur, extingui potest. Fomes quippe huius mali intus in ultimis carnis recessibus latitat, nec unquam titillatorij sensus non stimulant. Qui etsi rationis autoritate ad tempus dometur: tamen usq; redit stimulus semel repressus, maxime in ijs membris, in quibus libidinum appetitus residet. Nam ut cætera membra imperio rationis obediant, & arbitrij retineant libertatem: tamen ubi hic Babyloniæ fornax exarserit, & quasi pice et naphtha conspersi libidinum ebullierint appetitus, inflammata caro libertatis priuatur honore: In tantum, ut rebellia membra (uelit nolit) ratio in motus nefarios audacter exurgant. Altera animæ seditio

Aug. de Salut. docum. c. 16.

Gal. 5 Rom. 7

Matth. 26

Quotidiana seditio inter Spiritum & carnem.

Opera carnis & Spiritus.

Gal. 5

Perpetua pugna inter carnẽ & spiritũ.

Babyloniæ fornax in homine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est quam aduersus Spiritum, iam à carne uictum, exercet Conscientia, quæ nullo non suppliciorum genere nocentem iam territat & affligit. Ab ipsa siquidem conscientia, anima peccatrix captiuatur, accusatur, conuincitur, condemnatur, ac morti traditur. Est autem Conscientia, ut Origenes alibi scribit, Spiritus, qui ab Apostolo anima esse dicitur, uelut quidam Pædagogus ei sociatus & rector, ut eam de melioribus moneat, uel de culpis castiget & arguat. De qua & illud dictum est. Quia nemo scit hominum, quæ sunt hominis, nisi Spiritus hominis, qui in ipso est. Et ipse sit conscientiæ spiritus: de quo dicit. Ille Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro. Sed & conscientiæ bellum raro quiescit in homine. Neque enim sine aliquo conscientiæ uulnere esse possumus, nec quisquam sic sibi blandiri de puro atque immaculato corde potest, ut innocentia sua fretus, nullius se peccati sibi conscium esse dicere possit: Cum scriptum sit. Quis gloriabitur se habere castum cor, aut quis gloriabitur mundum se esse à Peccatis? Et iterum in Epistola sua Ioannes ponat & dicat. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos decipimus, et ueritas in nobis non est. Seditio Oeconomica siue Domestica est, quæ uxore & marito, parentibus & liberis, domino & seruis inter se discordantibus, in societate Domestica excitatur. Seditio Politica siue ciuilis est, quam subditi aduersus Dominum, uel alterutrum inter se uicini uel ciuitates unius Imperij uinculo constricti concitant.

Orig. in ep. ad Ro. lib. 2. c. 2.

Conscientia Pædagogus animæ.

1. Cor. 2

Roma. 8

Bellum conscientiæ perpetuum.

Prouer. 20

1. Ioann. 1

Inter

Inter schisma & seditionem quid conueniat, & quid interſit. Caput III.

ALia diuisio seditionum est. Nam ciuilium seditionum quędam ob res sacras, quędam ob prophanas oriũtur: illa proprie schisma, hæc uero seditio appellatur. Nec est inconueniens, ut seditio tanquam genus in schisma & seditionem scindatur. Nam idem in alijs quoq; usu uenit, ut genere in certas species diuiso, species ipsa nomen generis retineat, ut de adoptione, & plęrisque alijs Iureconsulti affirmant. Schisma à χίζω dictum est, quod est scindo, quia per ipsum Ecclesiæ unitas scinditur. Ecclesiæ unitas est, qualis & corporis: Nam ut corpus diuersa membra habet, diuersis officijs distincta, de uno tamen spiritu & uirtute participantia: Sic Ecclesia & ipsa corpus est, cuius membra sunt fideles: multa quidem & inter se diuersa, sed mutuæ charitatis, & unius spiritus compage, ita coniuncta & unita, ut in idipsum pro inuicem solicita sint, & siquid compatitur unum membrum, compatiantur & alia: Si glorietur unum, glorientur & alia, ut Apostolus Paulus docet. Hæc unitas diuersis modis scinditur. Primo propter diuersam fidei professionem, uel diuersam in actib. Ecclesiasticis sententiam, cum discessione ab Episcopali & Ecclesiastica obedientia coniunctam: iuxta illud Propheræ. Scissuras ciuitatis uidebis, quia multiplicatæ sunt. Et in hac significatione schisma ab Augustino diffinitur, Vt sit recens congregationis, ex aliqua sententiarum diuersitate dissentio. Ad quem modum omnes hęretici, schismatici appellantur, atq; huius generis tot fere schismata sunt quot hæreses. Nam unx hæresis unquam fuit, quæ præter hoc quod eius assertores à Catholicis dissentientes, seipsos ab Ecclesia separauerunt, subinde etiam inter Christi fideles, nõ aliquam diuisionẽ, & multorum Episcoporũ suorũ ab obediẽtia defectionẽ peperit. Cuius rei innumera fere exempla a me referri possent: de quibus post hac nonnihil dicemus, cũm de seditionib. ex hæresibus descendẽtibus tractabimus. Secundo cũ Episcopi, alijq; inferioris etiã conditionis homines, Rom. Pontifici tanquam Ecclesiæ capiti pertinaciter, & cũ quadam rebellione debitã obedientiam subtrahunt: De quibus B. Cyprianus, ad Corneliũ Papã, ad hunc modũ scribit. Nec eñ hęreses aliũde ortæ sunt, aut nata schismata, q̃ inde, quod sacerdoti Dei nõ obtẽperatur nec unus in Ecclesia ad tẽpus sacerdos et ad tẽpus iudex, Christi uice cogitaẽ: cui si secundũ ministeria diuina obtemperet fraternitas uniuersa, nemo post diuinũ iudiciũ, post populi suffragiũ, post coepiscoporũ consensum, iudicẽ nõ se iã Episcopi, sed dei faceret: nemo dissidio unitatis Christi Ecclesiã scinderet. Idem ad Florẽtiũ Papianum.

Seditio & generis & speciei nomẽ est

1. Cor. 12

Quid schisma

Esaiæ 22 lib. 2. contra. Cresco Gram.

Omnes hæretici schismatici sunt.

Nolle obedire Ro. Po. schismaticum est. Cyp. lib. 1 ep. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inde, inquit, schismata oriuntur, dum Episcopus, qui unus est & præest, superbe quorundam præsumptione contemnitur: & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur.

Seditiosi contra Moysen & Aaron. Num. 16

Ac talis quidem seditio fuit Chore, Dathan, & Abyron, cum eorum assectis. Hi nimirum, ab obedientia summi sacerdotis sese subtrahentes, adeoque profani ipsi eorum officia usurpantes, ac contra Moysen & Aaron stantes, dixerunt. Sufficiat uobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est dominus, Cur eleuamini super populum Domini? Deinde uocati a Moyse dixerunt, Non ueniemus, nunquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra Ægypti, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri: an & oculos nostros uis eruere? non uenimus &c. In nouo uero Testamento, instituto iam uere Euangelico sacerdotio, ueteres hos schismaticos imitati sunt, Nouatus, Vuicleph, Hus, & innumeri alij schismatici. Et nostris temporibus Lutherus, Zuuinglius cum eorum & diaboli satellitibus, infinita prope Lutheranorum & Zuuinglianorum cohorte, qui & idem, summo in Ecclesia sacerdoti Summo Pontifici, alijsq; Episcopis resistentes, nihil scribunt & docent, quam, Omnes Christiani sunt ex æquo sacerdotes & Episcopi: Omnis multitudo sanctorũ est, in ipsis est spiritus Dei, Quid eleuamini super ipsos, cũ & ipsi omnia munia sacerdotis implere possint? Quid uobis consecrandi munus arrogatis, cum & mulieres consecrare, & corpus Christi conficere possint? Quid tibi primatum in Ecclesia usurpas Romane Pontifex: cum omnes tecum sacerdotes, per Vniuersam Ecclesiam, parem potestatem & iurisdictionem habeant? Quid præsumitis Episcopi, cum omne officium & iurisdictio, quam hactenus in Ecclesia exercuistis, totum ad magistratus sæculares pertineat? Deinde admoniti à summo Pontifice, reliquisq; Episcopis: Ecclesiæ prælatos, ut ministros debita ueneratione & obedientia prosequãtur: miris modis in plebe uociferantur, Iniusto se dominio premi, & nescio quod lac & mel uerbi Dei, & communicationis in utraque specie, multo tempore eis fuisse subtractum, & innumera eiusdem generis similia: quorum omnium plena eorum scripta reperiuntur, & templa eorũ boatu complentur. Tertio diuiditur unitas Ecclesiæ, duobus pluribúsue de Pontificatu, siue summo siue inferiori contendentib. Nam qui hoc modo se pro Pontificibus gerunt, nolentes per cessionem, renunciationem, alióue legitimos modos, ut unus Ecclesiæ Episcopus legitime præficiatur consentire, pro schismaticis habendi sunt: ut qui Ecclesiasticam unitatem scindunt, non quidem eius auctoritati detrahentes: sed obedientiam potius Christo, qui est uerum & primariũ caput Ecclesiæ, subtrahentes. Huius generis uiginti nouem schismata, in Romana Ecclesia numerantur. Primum, inter Cornelium,

Schismatici in nouo Test.

Imitatores Chore Luthe rani.

Verba eorũ contra primatum Ro. Im.

Calumniæ eorum ad Laicos.

Schisma ubi de Papatu contenditur.

Cornelium, & Nouatianum. Secundum, inter Liberium, & Fœlicem. Tertium, inter Damasum, & Vrsinum. Quartum, inter Bonifacium primũ, & Eulalium. Quintum, inter Symmachum, & Laurentium. Sextum, inter Bonifacium, & Dioscorum. Septimum, inter Stephanum, & Constantinum secundum. Octauum, inter Eugenium secundum, & Sisinninum. Nonum, inter Leonem quintum, & Christophorum presbyterum. Decimum, inter Ioannem secundum, & Leonem octauum. Vndecimum, inter Gregorium, & Ioannem Episcopum Placentinum. Duodecimum, inter Benedictum nonum, & Sylueftrum tertium. Decimum tertium, inter Benedictum octauum, & alium quendam Antipapam, per seditionem suffectum. Decimumquartum, inter Benedictum Decimum, & Gerardũ, Episcopum Florentinum. Decimumquintum, inter Alexandrum secundum, & Cadulum, Episcopum Parmensem, ab Henrico Imperatore creatum, & Clementem appellatum. Decimumsextum, inter Gregorium & Episcopum Parmensem. Decimumseptimum, inter Paschalem secundum, Gibertum Theodoricum & Magnulphum. Decimumoctauũ, inter Gelasium secundum, & Brittonem Bracarensem Archiepiscopum, qui ab Henrico Imperatore Antipapa factus, Gregorius appellatus est. Decimum nonum, inter Innocentium secundum, & Petrum, Petri Leonis ciuis Romani filium, qui facinorosorum seditionibus creatus, Anacletus appellatus fuit. Vicesimum inter Alexandrum Papam tertium, & Octauianum Cardinalem appellatum Victorem, Guidonem Cremensem, & Ioannem Sarnienſem, Antipapas. Vicesimumprimum, inter Ioannem uicesimum tertium, & Petrum Corbonensem Minoritam, à Lodouico Bauaro Imperatore creatum. Vicesimumsecundum, inter Vrbanum sextum, & Robertum Gebennensem Cardinalem Clementem appellatum. Vicesimum tertium, mortuo Vrbano inter Robertum Gebennensem, & Petrum de Tomatellis, qui Bonifacius nonus appellatus est. Vicesimum quartum, inter eundem Bonifacium, & Petrum de Luna, qui mortuo Clemente, Antipapa creatus est, & Benedictus decimustertius appellatus. Vicesimumquintum, mortuo Bonifacio inter Innocentiũ septimum, & eundem Petrũ de Luna, Vicesimumsextum, inter eundem Petrum, et Angelũ Corarium, qui Gregorius duodecimus appellatus fuit. Vicesimumseptimum, inter Alexandrum quintum, & eosdem Benedictum, & Gregorium, quibus propter Schisma in Concilio Pisano depositis, Alexander electus est. Vicesimum octauum, inter Ioannem uigesimumquartum, alij uigesimumtertium dicunt, mortuo Alexandro V. creatum, antea Balthassar Cossa nuncupatũ, & eosdem Benedictũ & Gregorium. Inter omnia autẽ grauissima certe schismata, quę ab Vrbano sexto,

usq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vsq; ad Martinum quintum, & ita annis circiter Triginta nouem continuis durauerunt, ac tandem in Concilo Constantiensi, amotis tribus Pontificibus, & Martino quinto suffecto, sublatum est. Vicesimum nonum, inter Eugenium quartum, & Amadeum Sabaudiæ ducem, in Basiliensi Concilio electum, & Fœlicē V. appellatum.

Seditione scindit unitas ciuilis societatis.

Seditio est, qua unitas ciuilis societatis scinditur, ac perturbatur. Nam ut in Ecclesiastica communione ita, etiā in ciuili societate multa membra, certis officijs distincta, unum corpus Ciuile constituunt, quod & ipsum uarijs modis scinditur arq; perturbatur.

Primum propter diuersum in Republica studium, quo uel ad nouandas, rite semel latas leges, uel constituta iudicia contenditur. Nam ut huiusmodi studijs æqualitas illa communis iuris turbatur, qua scilicet in rebus causisq; ciuium æqualitas conseruatur: ita & unitas ipsa ciuium, ad discordias & dissensiones ciuiles, per huiusmodi mutationem conuertatur necesse est. Ac tales quidam ferunt

Seditiones Gracchorum

Gracchorum seditiones, quas ob id tantum excitatas esse constat, Quod Gracchis populo gratificari studentibus, quædam ab ipsis leges latæ sunt, quibus quum agrorum possessiones, & iura à diuitibus in tenuiores, & iudicia à senatoribus in Equites transferri uiderentur, uarijs inter ciues concitatis dissensionum studijs, non solum maxima, inter omnes Reipublicæ ordines turbatio & discordia exorta est: uerum etiam totius Reipublicæ status conuersio subsequuta. Secundo diuiditur unitas ciuilis, quoties plebs ipsa aduersus magistrarum Reipublicæ insurgit, uel autoritati eius detrahendo, uel sibi ipsi authoritatem contra leges arrogando, uel obedientiam legibus magistratibusue aut dominis suis subtrahendo.

Recessio plebis Romanorum sacrum.

Et ad hunc modum scissa et turbata fuit unitas ciuilis, quando plebs in montem sacrum secedens, sese à patribus diuisit, & inde magistratum Tribunicium extorsit. Qua diuisione nulla unquam in Republica Romana perniciosior fuit? Quippe quæ omniū seditionum causam excitauit, & earundem fons, & origo fuit, & Lucius Florus testatur. Eiusdē generis est seditio illa, a Fabio Ambusto tribuno plebis excitata, qua Patrum autoritati in tantum derogatum est, ut noua lege lata, alter consulum ex plebe creari cœperit. Eodem pertinent seditiones, quibus subditi a dominis suis deficientes, debitam eis obedientiam subtrahunt. Cuiusmodi est calamitosa illa, & nunquam satis deplorata seditio, quam nostra ætate in uniuersa prope Germania, rustici cōtra principes & dominos suos. Et altera, qua Principes quidā Imperij, aduersus inuictissimū Rom. Imperatorem Carolum, eius nominis Quintum, excitarunt, qua membra Imperij ita inter se scissa, & diuisa, & à capite diuulsa, & Respublica Imperij dilacerata est, ut de salute ipsius iam desperatū esset, nisi Christianissimi illius, & fortissimi Imperatoris potentia & uirtute, tam atrocem

Lucius Florus lib. 3. ca. 12. Epitom.

Alia seditio plebis pro cōsule ex plebe T. Liui lib. 6. ab urbe cōdita

Plinius de uiris illustribus 120

Seditio ligę Smalcaldicæ contra Imp. Caroluin V.

cem seditionem sedatam, ac seditionis autoribus sublatis, omnia ad pristinum statum, unitatem, & concordiam redactum iri sperare mus. Tertio ciuilis unitas dissipatur, quoties multis de Imperio contendentibus, ipsa Respublica in diuersas partes distrahitur.

Seditiones de principatu inter sese contēdentium.

Cuiusmodi fuerunt contentiones illæ inter Marium & Syllā: inter C. Cæsarem, & Pompeium Magnum: inter Octauium Augustum, & M. Antonium. Qui omnes pari studio ad principatum Reipub. aspirantes, ac urbem et Imperium sibi uendicantes, uarijs bellis non tam in aduersos bellum gesserunt; quam cōtra patriam pugnarunt, ut inquit Appianus. Donec tandem Sylla sponte sua potentiam deponente, & C. Cæsare in Senatu uiginti tribus uulneribus confosso, & uitam simul & Imperium amittente: Octauius Augustus Cæsar, primum Lepidum dignitate spoliaret, & Antonium circa Actium bello uinceret, ac deinde omnibus ciuilibus bellis confectis, à Valerio Messala oratore, nomine Senatus & populi salutatus Augustus, & unicus Imperij Romani Princeps declararetur.

August. lib. 3. c. 30. de ciuitate Dei.

Appianus de bell. Ciuil. lib. 1. 2. 3. & 4.

lib. 1. de bel. ciuil. Rom.

Ad eundem ferè modum, Respublica Romanorum sub Galieno Principe, qui uino, mimis, & meretricibus magis quam Imperio uacauit, scissa fuit: Quo regnante, uno tempore triginta Tyranni, in diuersis orbis partibus, contemptu mali principis, Imperium affectarunt simul, & arripuerunt. Quibusdam eorum à gentibus, alijs à militaribus exercitibus, alijs à fœminis, alijs coacte, alijs sponte, alijs inter conuiuia, & ueluti per iocum ad id fastigij euectis. Siquidem de Regilliano traditur, cum milites cum eo quidam cœnarent, unum ex his dixisse, Regilliani nomen unde credimus dictum? & alium continuo respondisse, Credimus quod à regno: Tum scholastium quendam quasi Grammatice cœpisse declinare, & dicere. Rex, Regis, Regio, Regillianus: ad quę milites, Ergo potest Rex esse. Item alius, Deus tibi nomen posuit: Quibus ita dictis, cum alia die mane processisset, à Principibus Imperator est salutatus. Addo inter hos abiectæ & humilis conditionis, ut Zenobiam fœminam, et Marium ex fabro ferrario principes esse creatos. Ac Marius quidem cum triduo tantum imperasset, a milite quodam, qui in eius quondam officina fabrili operatus fuerat, occisus est: additis ad facinus his uerbis. Hic est gladius, quem ipse fecisti. Similis uero diuisio post Imperium in Germanos translatum aliquoties facta est. Cuiusmodi inter alias fuit, anno à natiuitate Domini, D. CCCCXIII. qua Ludouico tertio Imperij gubernacula tenente: Germanis contemptis, Itali quoq;, & Galli Imperium sibi uindicarunt. Nam Itali Berengarium, Galli Ludouicum Bosonis filium: Germani uero defuncto Ludouico tertio, Conradum ex Francorum genere oriundum, Imperatores elegerunt. Idem accidit anno à salute reparata M. CCCXIIII. quo tempore Imperio per obitum Henrici Imperatoris

Rom. Imper. à 30. Tyranus sub Galieno occupatū.

Trebellius Pollio in lib. de 30. Tyran.

Regillianus per iocum factus Imper.

Diuisio Imp. sub Ludouico III.

Alia in Imp. per electiones sublatata.

cius

Universidad de Deusto
Biblioteca

cius nominis Septimi, Fridericus Dux Austriæ, in discordia Principum electus, tribus uidelicet in Fridericum, & tribus alijs (nam eorum sex fuerunt) in Ludouicum suffragia sua conferentibus, Reges Romanorum electi fuerunt. Nec dissimilia his fuerunt schismata, quæ Henrico quarto, & Rudolpho Sueuiæ duce (qui regnante eodem Henrico, à paucis quibusdam principibus in Forchem in Ro. Regem electus fuit) Philippo & Othone Quarto, & ijsdem regnantibus aliquanto post tempore Bertholdo de Zermgen, alijsque uno & eodem tempore in discordia Principum Germanorum in Reges Romanorum electis, & simul Imperij gubernacula arripientibus & tenentibus, exorta fuerunt.

De Rebellione. Caput. IIII.

Differunt Rebellio & factio.

RVrsus seditio in Rebellionem & Factionem diuiditur: Illa inferiorum & subditorum est, aduersus superiores & dominos suos: Hęc uero inferiorum, & subditorum inter se. Rebellio uerbum nouum est, & priscis legum conditoribus incognitum, ut Bartolus scribit. Est autem à rebellando dicta, Rebellio quasi repugnantia & inobedientia: Rebellare siquidem, repugnare est quomodo. Et uulnera, ulcera, aliaue uitia apud Plinium rebellare dicuntur, quæ semel curata denuo repullulant. Est igitur Rebellio repugnantia, qua qui aliorum potestati subiecti sunt, aut aliqua fidelitate astricti, debitam eis obedientiam relinquunt, atq; abijciunt. Obedientia inferiorum est erga superiores, & eos qui potestate aliqua funguntur. Supremã potestatem habet Deus, cui omnia subiecta sunt, in cœlo & in terra: cuius potestas est sempiterna, & regnum eius in generatione & generationem, quod nunquam corrumpetur. Inter homines autem potestatum gradus quidam sunt, tam in spiritualibus quam in temporalibus. Ac in spiritualibus quidem primum locum habet Romana & Catholica Ecclesia, & illius caput Romanus Pontifex. Ecclesia siquidem Romana omnium Ecclesiarum mater est, & caput: quam qui deserit, in Ecclesia esse non potest, ut inquit Cyprianus. Secundum locum sortiuntur Episcopi, Episcopo Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolytus, Acolyto Exorcista, Exorcistæ Lector, Lectori Hostiarius, Hostiario Abbas, Abbati Monachus subiectus est. In temporalibus uero, Imperator dominus est omnium Regum, Principum, & Subditorum Imperij, à quo in reliquos omnes, ueluti à fonte omnis potestas & Iurisdictio deriuatur. Post Imperatorem Reges & Principes, Superiores & Domini sunt, quisq; eorum, qui sub Imperio ipsius constituti sunt. His addimus

Bart. in extrau. qui sint Rebelles, in uerbo Rebellis, et uerbo tenore. Decius consil. 544. in 3. uol. Vli. lib. 2. c. 33. nat. hist.

Matth. ult. Daniel. 4. Dan. 7.

Gradus Potestatum inter Ecclesiasticos

lib. 1. Epist. 1.

Gradus potestatum inter seculares.

mus potestatem, quam parentes in filios, Domini in seruos & officiales, Mariti in uxores, Patres familias in familiam, Duces exercitus in milites: Magistri & præpositi scholarum, in discipulos: & alij ad eundem modum in alios habent. In hoc igitur ordine Potestatum & Magistratuum generaliter, qui sunt inferiores ijs, quorum sub Imperio sunt, obedientiã præstare debent, etiãsi ipsi quoq; aliorum sint superiores. Iustũ est enim, ut qui scit se alijs esse præpositum, non moleste ferat, aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, ipse etiam dependat: ut Iulius Papa ad Orientales Episcopos scribit. Porro obedientia in tribus rebus consistit: In mandato suscipiendo & conficiendo, in reuerentia exhibenda, & in iudicio subeundo. Mandatum, leges, & præcepta superiorum compræhendit: Vnde mandatis obediunt, qui legibus, & præceptis superiorum parent. Reuerentia, fidelitatem, honorem, omniaq; alia officia, & obsequia, cõplectitur, quibus inferiores ijs, quorum sub potestate sunt, astringuntur. Itaq; reuerentiam exhibent, qui eos quorum sub imperio sunt, diligunt, & debito honore afficiunt, tum fidelitatẽ eis & debita obsequia præstant. Iudicium potestas est, qua qui superiorum iurisdictioni subiecti sunt, coërcentur, ut quod iustum est, faciant: quod iniustum est, deuitent. Iudicium igitur suscipiũt, qui iudicum, quorum iurisdictioni subiecti sunt, præceptis & sententijs parent. Primũ igitur Deo obediendum est: quod tum fit, cum ipsius mandata custodimus, & debitum illi cultũ & honorem exhibemus. Iuxta illud. Diligas Dominum Deum tuum, & obedias uoci eius, & illi adhæreas, & custodias mandata illius: Et illud. Afferte Domino gloriam & honorem. Item illud. Soli Deo honor & gloria. Deinde potestatibus quoq; humanis obediendum est, Paulo Apostolo ita præcipiente. Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo: quę aũt à Deo sunt, ordinata sunt. Itaq; qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit. Idem Petrus Apostolus præcipit. Subiecti (inquit) estote omni humanæ creaturæ: siue regi, quasi præcellenti: siue ducibus, tanquam ab eo missis. Tum autem recte Regibus & potestatibus obedimus, cum eorum iustis mandatis, & legibus, et rectis iudicijs paremus, debitam illis reuerentiam & honorem exhibemus: fidelitatem item, tributa, aliaq; obsequia præstamus. Fidelitas subditorum certa quædam habet capita, ea nimirum sunt, quę his uerbis continentur: Incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile. Incolume, ne damnum Domino in corpore afferant. Tutũ, ne damno sint Domino arcana eius reuelando. Honestum, ne faciant, quo fama Domini lædatur, neue iustitia, aliaq; quæ ad honestatem eius pertinent, impediantur. Vtile, ne faciant, ut bonis eius & possessionibus damnum aliquod aut detrimentum afferatur. Facile uel possibile, id ipsius dolo faciat difficile uel

Iulius Papa epistola 1. ad Orient. Epis. Gl. 93. dist. in summa.

Deo quaeliter obediendum est.

Deut. 10. Psal. 18. 1. Tim. 1.

Obedientia erga potestates humanas.

Rom. 13. 1. Pet. 2.

Subditorũ fidelitas erga superiores in sex pũctis stat.

De forma fidelitatis c. unico, de noua forma fid. c. 1. in usib. feud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uel impossibile. Et ut summatim dicam, subditi dominis suis obedire debent, non dominari iuxta illud Sapientis. Non decent stultum diuitiæ, nec seruum dominari Principibus. Item, Per tria mouetur terra, & quartum non potest sustinere: Per seruũ, cum regnauerit: per stultum, cum fuerit saturatus cibo: & per odiosam mulierem, cum assumpta fuerit in Matrimonio: & per ancillam, cum fuerit hæres dominæ suæ. Eandem obedientiam & fidelitatem Vasalli, & Officiales dominis suis debent. Nam & ipsi ad certa seruitia dominorum obligantur, nec quicquã agere debent, quo dominus uitam amittat, uel membrum: uel quo in persona læsionem, uel iniuriam aliquam, uel contumeliam, accipiat. Quin curare etiam debent, quo minus hæc ab alijs in dominum comitrantur: aut si tale aliquid resciuerint, ẽp primum hoc et domino renũciare, & ipsi, quoad possunt, impedire tenentur. Sed & secreta domini, nunquam sine iussu aut permissione ipsius, manifestare debent. Ad idem ferè genus pertinet filiorum erga parentes, seruorum erga Dominos, & uxorum erga maritos obedientia. Nam & ipsi tã diuino quàm humano iure, ad quædam obsequia, tum reuerentiam & honorem his ipsis præstanda astringuntur. De filijs siquidem & seruis dictum est: Filij, obedite parentibus uestris in Domino. Item, Honora patrẽ & matrem tuam. Item. Serui, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis uestri. Sic & uxor uiro subiecta est, cui & communi lege naturæ, & precepto diuino seruire tenetur. Siquidem mulieri dixit Dominus Deus. Sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tibi. Sed & naturalis ordo est, ut in omnibus seruiant fœminæ uiris: quia nulla iustitia est, ut maior seruiat minori, ut inquit Augustinus. Certum est autem, uirum muliere esse maiorem. Nam uir ad imaginem Dei factus, imago & gloria Dei est, non mulier, ut Apostolus testatur. Atq; hæc sanè fusius aliquanto de obedientia dicere uoluimus: quæ eò pertinent, ut iam intelligamus, qui eã relinquunt & abijciunt: Quibus modis inobedientię & rebellionis crimen committant. Nam rebelles sunt, ut inquit Baldus, qui dicto uel facto superiorũ contradicunt: siue, ut Angelo Perusino uidetur, qui sunt in notoria proteruia, & inobediẽtia. Et ut uarij atq; diuersi sunt gradus obedientiæ: ita uarij et ã sunt modi, quibus ab obedientia decedituꝛ: unde & uariæ species rebellionis oriantur necesse est. Ac primum quidem Deo rebelles sunt, qui leges uel mandata Dei transgrediuntur, quicq; cultum, & honorem illi debitum, detrahunt. Quo sane nomine, populus Israël ut rebellis à Moyse reprehenditur. Contempsistis, inquit, Imperiũ Domini Dei uestri, & non credidistis ei: neq; uocẽ eius audire noluistis: sed semper fuistis rebelles, à die, qua nosse uos cœpi. Recte Deo rebelles hic uocat scriptura, qui Deo non credunt, & qui Imperium Dei, siue (ut alio loco scriptura dicit) uerbum Domini

Prouerb. 14. Prouerb. 30.

Fidelitas Vasallorũ & Officialium.

Obediẽtia Domestica.

Ephes. 6. Exod. 20. Coloss. 3.

Genes. 3. 33. q. 5. c. est ordo. & c. hæc imago. Gl. in c. a Subdiacono 93. dist. c. eũ caput 23. q. 5. 1. Corinth. 11.

Bald. in l. si uero. ff. qui ergo ff. de testo. milit. Iaf. Cons. 139. uol. 4. & cons. 88. uolum. 3. Ang. in l. 2. ff. de iud. per. gl. in l. si certau. ff. si. in gl. si ff. de testo. militis.

Domini contemnunt, neq; uocem eius audiunt. Nam in his duabus rebus, uera erga Deũ obedientia consistit: nempe, ut Deo credamus, id est, Deum uera fide, spe & charitate colamus, qui est unicus & uerus cultus, et honor Deo debitus, et ut mãdata eius custodiamus: quę qui neglexerint, quoniã inobedientes Deo sunt, merito & rebelles Deo dicuntur. Deinde hominibus rebelles sunt, qui in aliena potestate constituti, obedientiam eorum, quorũ sub imperio sunt, relinquunt: Id est, debita eos reuerẽtia & honore frustrantur, uel leges & mandata eorum transgrediuntur uel calumniantur, uel iusta eorum iudicia declinant atq; contẽnut. Sic filius, non obediens parentibus, nec debitã eis reuerentiã exhibens: & seruus, abijciens obedientiam domini, non seruiens eidem cum timore, & tremore in simplicitate cordis sui: ille quidem parentibus, hic uero domino, rebelles esse dicuntur. Sic uxor marito rebellis est, quia eius imperio non paret, nec reuerentiam ei, & honorem, & obsequia debita coniugalia præstat.

Rebelles hominibus qui sunt. Bald. in l. beni gnus ff. de legib. C Nolite 11. dist. c. literas. ubi Panor. de rest. spoli.

Sic rebelles sunt subditi, Vasalli, & Officiales dominis suis, qui debitam eis obedientiam subtrahentes, imperium eorũ contemnunt, nec debita illis seruitia & obsequia, aliaq; quę ad fidelitatẽ eorũ pertinent, ea qua oportet fide præstant. Similiter & subditi in hoc genere rebelles sunt, qui dominorũ suorũ leges & mandata transgrediuntur, eaq;, quæ iura & leges præcipiunt, discere atq; agere detrectant: Quos sacri Canones ob id Diaboli, nõ Christi, mẽbra esse pronunciant. Item, qui iudicum, quorũ iurisdictioni subiecti sunt, præceptis aduersantur, & iurisdictionẽ per uim, alijsue illicitis modis, remorantur atq; impediunt. Veluti si ad iudiciũ uocati, dicant, se nolle parere, nec ut iustitia fiat permittere: aut eos, qui ad iudicium uocati fuerint, ui exemerint. Item, subditi & Vasalli, qui uiolentas manus in dominos iniecerint, aut armis, ueneno, alijsue similibus rebus, dominorum uitæ insidiati, aut tale aliquid machinati fuerint, quo dominus uitam amittat, uel membro lædatur. Similiter qui dominos in prælio campestri, uel priuato certamine deserunt: nec dum mortuos, aut ad mortem uulneratos, aut qui captos non liberant. Nam ut seruorum, ita etiam subditorũ & Vasallorũ fides exigit, ut dominos suos etiam aduersus parentes & liberos suos iuuent, et ab eis, si possunt, omnem uim & iniuriã propulsent: quos si deserant, inobedientes uticq; sunt atq; rebelles. Similiter rebelles sunt subditi & Vasalli, qui amicitias contrahunt cum ijs, qui dominis sunt inimici, & qui suorum dominorũ arcana reuelant. Denicq; rebelles sunt subditi & Vasalli, qui honorem & existimationem dominorum suorum, uel lædunt, uel non defendunt: ueluti si conuitijs & probris eos infestauerint, & iniustas in eos calumnias struxerint. Similiter si in uxorem, sponsam, matrem, filiam, neptem, nurum, sororem domini, uolentes uel inuitas, adulterium uel stuprum commiserint, aut cõmittere tentauerint:

c. si. 83. dist. & ibi. Domi. Luc. do. Ro. Cons. 523. nu. 16. c. 1. ubi Bald. de off. deleg. c. ij. de rep. nouneci. Abbas in c. sane. 2. de off. deleg. Iaf. cons. 139. uol. 4.

c. 1. §. si quis miles. de feud. sine cont. non amitt. c. domino guerram §. fin. in tit. hic finitur tex. gl. in d. c. 1. quibus mod. feud. amitt. ubi. Andre. de Iser. Bald. & Alua rotus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uel cum uxore turpiter luserint, amplexi aut oscula-ti eas fuerint, aut quo hoc ab alijs fieret, consilium uel opem tulerint. Nam quicquid in has personas, etiam de adulterio uel stupro alioqui suspectas, admiserint, non solum ad ipsarũ, sed ipsorũ etiam dominorũ iniuriã pertinere intelligũtur: quæ tanto maior est, quanto maiore fide, qui ea perpetrãt, dominis suis astricti sunt. Minorem siquidem dolorem afferunt mala, ab extraneis illata (ut inquit Gregorius) quàm quæ à domesticis & coniunctis, & de quibus nihil mali suspicari aut præsumere possumus, inferuntur. Iuxta illud Psalmi. Si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem utiq; Et si is, qui oderat me, super me magna loquutus fuisset, abscondissem forsan ab eo: Tu uero homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui simul dulces mecũ capiebas cibos. Atq; omnia hæc ita accipienda sunt, si inuito domino hæc fiant. Nam si eo consentiente, subditus uel Vasallus, adulterium uel stuprum in uxorem uel sponsam domini commiserit, & si neq; dominus à crimine lenocinij, neq; subditus & Vasallus à reatu adulterij & stupri immunes sint: tamen subditus & Vasallus à crimine rebellionis excusabuntur. Neq; enim domino rebellant, qui ipsius uoluntati obtemperant, aut saltem non repugnant. Cæterum, inuito domino fieri intelligitur, non solum quod prohibetur: sed etiã quod non expresse ab eo permissum est. Neq; enim aliena crimina nobis imputantur, nisi quę expresse nobis uel mandantibus uel permittentibus perpetrantur. Atq; hic certe nescio an Candaulem Lydorum Regem à lenocinio excusem, qui (Herodoto teste) Gygi uni ex Satellitibus uxorem suam, omnium fœminarum pulcherrimam, non solum de forma laudauit: sed ut nudam etiam conspiceret, et summopere repugnantem impulit, & in cubiculum, in quo mulier cubauit, clam ea introduxit, ac se absente, nudæ ipsius uidendæ potestatem dedit. Quo facto & amicum in adulterium uxoris illectum, hostem sibi fecit, & uxorem ueluti tradito alij amore à se alienauit. Nam ut à dolo fortasse excusetur, qui nihil de fide Gygis dubitauit, ut cuius in rebus etiã maximis consilio usus fuit: tamen culpa quomodo uacet, non uideo. Quis enim leuitatẽ eã, cũ tanto periculo coniunctã, non culpet? & quis tam stupidus est, qui intimo etiam amico, & eidem soli, & in abdito & secreto loco, uxorem nudam conspiciendam permittat, non solum quod graue sit, in ea re in uxore eiusmodi periculum facere: sed etiam quod inhonestum & inuerecundum sit, honestæ uxoris hoc modo pudicitiam tentare. Quod & ipsa memorabilis exempli uindicta plane testata est. Quippe hoc modo leuitatem mariti experta, optionẽ Gygi dedit, ut uel maritum Candalem interficeret, & seipsa simul & regno potiretur, aut ipse simili modo occumberet. Qua necessitate coactus Gyges, ut ipse supereſſet, quàm saluo domino periret, elegit, ac dominum, ipsa pugionem prębente Regina,

Gregor. in Homelia Martyrum.

Psal. 54.

Quid de Adulterio quod Domino consentiente fit.

Quę dicũtur fieri inuito Domino.

Herod. lib. 1 Iustinus lib. 1.

Stultitia Regis Lydorũ, circa uxorem alteri nude ostensam.

Vindicta ostensę per uirum nuditatis.

Regina, dormientem Candaulem in eodem cubiculo, quo nudam Reginam conspexerat, obtruncauit, uxoreq; & regno eius potitus est, atq; ita uxor mariti sanguine dotata, regnum uiri & se pariter adultero tradidit. Sane hoc loco nec Candaulem à suspitione lenocinij: nec Gygem ab adulterio excusare possum. Verũ non uideo, cur Gygem hũc rebellem domino suo fuisse dicamus, ut qui nihil temere, nihil proterue, nihil inobedienter agens: sed domini sui uoluntati obtemperans, nudam eius uxorem contemplatus est. Illud uero magis mirandum, quod Seuera, Valentiniani Imperatoris uxor, Iustinam uirginem, nudam à se in balneis conspectam, ita marito commendauit, ut non uerita sit dicere tã speciosam eam esse, ut eius amore ipsa quoq;, etsi mulier, capta esset. Quo sermone permotus Imperator, uirginem postea uiuente Seuera, sed tamen non repudiata, uxorem duxit: & ita simul duas uxores habuit, atq; ut idem alijs quoquè liceret, lege sanciuit. Huic haud dissimile est, quod Paulus Diaconus de Hermilinda uxore Cuniperti Regis Longobardorũ refert: Quæ cum in balneo Theodotam puellam, ex nobilissimo Romanorum genere ortã, ac forma in primis eleganti, flauis plexisq; capillis, pene usq; ad pedes decoratam, uidisset, pulchritudinem uirginis Regi laudauit. Quo sermone uxoris magno puellæ accensus amore, paulo post cum ea concubuit: sed corruptam tamen deinde monasticæ uitę in monasterio, quod ex nomine ipsius appellauit Ticini, mancipauit.

Socrates in tripartita lib. 8. c. 11. Theodor. in catalogo Cęsarum in Valentiniano

Paulus Diaconus in historia Lombardica.

Hæc exempla eò tantum adduxi, ut in his mulieribus simplicitatem magis miremur, quàm culpam reprehendamus. Etenim ut mulieres plærunq; Zelotypę sunt: ita rara sunt earum exempla mulierum, quæ maritis alienum amorem non inuideant, magis quàm indulgeant. Cæterum, quod de custodiendis legibus, & mandatis superiorum diximus, ut qui ea transgrediuntur rebelles sint: de ijs accipiendum est, quæ iusta sunt. Quæ autem iniqua sunt & iniusta, & Deo contraria, ea neq; suscipienda sunt, neq; conficienda. Itaq; hoc casu seruandum est, quod Canon consulit, ut si dominus, pater, & maritus, ea iubeat, quæ non sunt aduersa sanctis scripturis, & iustitiæ regulis: subijciatur subditus, seruus, Vasallus domino: filius patri, uxor marito. Si uero contraria præcipiunt, magis obediant spiritus quàm corporis domino & potestati. Et si bonum est, quod præceperint, iubentium exequantur uoluntatem: si malum, respondeant. Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus.

c. non semper. c. si dominus, & c. si is. 11. q. 3.

Act. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Rebellibus Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ, Caput V.

IAm ad eam partem rebellionis reuertor, quæ est subditorum et Vasallorũ aduersus dominos suos, cuius tres sunt partes. Quarũ prioribus quidẽ duabus, supremis à Deo ordinatis potestatibus resistitur: Altera ad Romanã & Apostolicã Ecclesiam, altera ad Ro. Imperium respicit. Quibus additur tertia illa, qua potestatibus inferioribus, Sacerdotio, et Imperio subiectis, sua cuiq; obedientia subtrahitur: de quibus omnibus ordine iam, & de unaquaq; sigillatim dicemus. Primũ igitur sciendum est, duas esse supremas potestates, Sacerdotiũ & Imperiũ: Illud quidem diuinis ministrans, hoc uero humanis prẽsidens, ac diligentiã exhibens: sed utrũq; tamen ab uno proficiscens principio, & à Deo ordinatũ, ut inquit Imp. Iustinianus. Sacerdotiũ per Clericos, Imperium uero per Laycos administratur: utriusq; aũt exercitiũ, in unã aliquam personã, tanquam caput, collatũ est. Sacerdotiũ quidem in Romanũ Pontificem, & eam quam moderatur Ro. Ecclesiam, immediate per Christũ uni dicentem Petro. Tu es Petrus: & super hãc petrã ædificabo Ecclesiã meam. Item: Pasce oues meas. Imperiũ uero in Imperatorẽ Romanorũ à populo Romano, per Valeriũ Messalã oratorẽ nomine Senatus & populi Romani, Octauiũ Cæsarẽ, ciuilibus omnibus confectis bellis, Imperatorẽ et Augustũ salutantẽ. Porro Sacerdotiũ siue Ecclesiasticæ potestatis Imperio & obedientiæ subiecti sunt. In ordine quidem Ecclesiastico, omnes Ecclesiæ & earũ Prælati, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Sacerdotes, aliiq; Clerici, id est, in sortẽ domini uocati, & diuinis ministeriis mancipati. In ordine uero & statu Laycorũ, omnes prouinciæ et regna, eorũq; prẽsides, Imperator, Reges, Principes, & quibus præsidẽt gẽtes, populi & subditi, qui unius Christianæ & Catholicæ fidei confessione, & Sacramentorum participatione et cõmunione, Christiani appellantur. A qua quidem obedientia Romanę & Apostolicę Ecclesię, nemo, quantalibet etiam dignitate prẽfulgeat, exemptus est, immo à qua nemo eximi à quoq;, & ne à Romano quidem Pontifice, potest: Tum quia omnis anima sublimioribus potestatibus subiecta, eisdem fideliter obedire debet: Tũ quia hæc Ecclesia omniũ aliarũ mater est & caput. Cui non solum aliæ omnes cõmuni lege naturæ, tanquàm minores maiori seruire, & obedire: sed ipsius etiã iudicio omnes Reges et Principes uoluntatẽ suã subdere, & legibus & mandatis parere tenentur. Cæterũ obedientiam huic Ecclesiæ exhibent: Primũ, qui ea quæ ab Apostolis, & eorum successoribus, tũ sacris Conciliis & sanctis Patribus constituta atq; decreta, & communi Ecclesiæ consensu etiam sine scripto

In auth. quomodo oportet episcopum princip. Panorm. in c. 1. nu. 6. de trãsl. Episcopi.

Rom. 13.

Exercitiũ supremæ potestatis utriusq;.

Matth. 16.

Inst. de iure nat. gent. & ciuili. § sed quod princip. c. de uet. iur. Enu. l. § cũ eum ff. de ori. iur. l. 2. § igitur.

c. certum dist. 10.

Panor. in c. cũ instantia. de censib.

1. Pet. 2. Rom. 13. 9. q. 3. c. est ordo.

Qui sunt uere obedientes Ro. Ecclesiæ.

tradita & recepta sunt, fideliter custodiunt. Deinde, qui huic sanctę Ecclesię, & eius pręsidi Romano Pontifici, debitã reuerentiam et honorẽ exhibent. Porro reuerentiã Ro. Pontifici exhibent: Primũ, qui ipsum tanq; patrem animarũ, & summũ sacerdotem uenerãtur. Nam si humano more illos uereri solemus, quorũ iudicio nunc erigi, nunc deprimi possumus: et in primis sacerdotes, quibus & Christus, tametsi malis & sacrilegis, honorẽ exhibendum esse et uerbo docuit, & reipsa declarauit. Quanto magis omnes reuerebũtur eũ sacerdotem, cui omnium animarũ cura à Christo cõmissa est, dicente Petro, Pasce oues meas: Et qui ligare & soluere animas in cœlo & in terra potest, iuxta uerbum Domini. Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatũ & in cœlis: & quodcunq; solueris super terrã, erit solutum & in cœlis. Cęterum in honore deferendo Pontifici, Ecclesię consuetudo seruanda erit, nec culpandum & refutandum, quod multis retro actis sęculis à maioribus nostris custoditum esse scimus. Veluti, quod Ro. Pontificem Sanctissimũ & Beatissimũ appellamus: pedes ipsius osculamur, & quæ sunt generis eiusdem. Neq; enim nouus est hic honor, ut quem ante annos mille & eo amplius, Reges etiam & Principes, & totius orbis Monarchæ, Romanis Pontificibus exhibuerunt: nũc sanctissimos eos & beatissimos appellantes: nũc pedes eorũ osculantes, ut Principũ quoq; Constitutionibus multis in locis declaratur. Sed nec uitã spectabimus eius, quẽ honoramus. Neq; enim personæ meritis, sed dignitati supremæ huius Sedis, quæ toto orbe uenerabilis est, & cui quicquid fideliũ est ubiq; submittitur, eum honorem deferimus: nihil dubitantes, Sedem istã, etiamsi Pontifex inutilis sit, nihilominus tamen dignitatẽ suã retinere: Vt ad Carolum scribit Leo Papa IIII. Ad quẽ modũ Christus leprosis prȩcipiens, ut se Sacerdotibus ostenderent, non uitã eorũ, ut quos uano tantum nomine Sacerdotes, immo sacrilegos magis, quam Sacerdotes esse sciebat: sed dignitatem & officium potius in ipsis honorandam esse demonstrat. Ita & nos Romanum Pontificem sanctissimum appellantes, & pedes ipsius osculantes, dignitatem & officium ipsius, non uitam, honoramus. Nam uitam ipsius Deus iudicabit & remunerabit, siue bonam siue prauam. Nec nostrum est, ante tempus iudicare, maxime eum, quem inter omnes Deus specialiter suo iudicio reseruauit: nec scimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus sit. Nam sunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorãt: quia fortasse quæ nos laudamus, ille reprehendit: & quæ nos reprehendimus, ille laudabit. Atq; eo fortasis respexit Fridericus Imperator Barbarossa, qui cũ ad pedes Alexãdri Põtificis prouolutus, ueniã denuo postularet, ac Pontifex eiusdẽ collũ pede cõprimens, dixisset, scriptum est. Super Aspidem et Basiliscũ ambulabis, et cõculcabis Leonem, & Draconem: Respondit, non tibi, sed Petro, cuius successor es, pareo.

Quis Papę debitam exhibet reuerentiam & honorem. Matth. 8. c. nonne, 1. q. 1.

Matth. 16.

Seruanda consuetudo in deferendo honore Ro. Pontifici. In Aut. de monach. § si. in Aut. de mensura ordinando. rum Clericorum. § finali. in Auten. de sanctiss. Epis. in Rubri. In Aut. ut Ecclesia Ro. cum similib.

Luc. 17.

Solius Dei est iudicare Papam. 1. Cor. 4.

Nauclerus lib. 2. Chronographiæ, generatione XL. Psal. 90.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nimirum significans, obedientiam & honorem, quem Pontifici exhibebat, nō ipsius persong, sed dignitati Sedis, cui prēsideret, à se deferri. Deinde reuerentiā Ro. Ecclesiæ, & Summo Pontifici exhibent, qui fide, qua ipsis obstricti sunt, fideliter præstant. Fidelitatem à persona subditorū metimur. Nam alia priuati, alia publicis officijs Præpositi, alia Clerici, alia Layci obligantur: ac primum quidem generaliter omniū Christianorū fides id exigit, ut Ecclesiæ, cuius membra sunt, honorē et authoritatē tueātur, nec se ab unitate eius scindāt. Neq; enim in schismate fides esse potest, ideoq; qui se ab Ecclesiæ unitate separant, etsi fidem etiam erga Deum teneant, tamen erga Dei Ecclesiā non tenent, cuius patiuntur uelut quosdam artus, deinde & membra lacerari. In unitate autem Ecclesiæ non manet, nisi qui Ro. Ecclesiæ, & illius capiti Ro. Pontifici †, à cuius tanquam capitis unitate, unitas etiam Ecclesiæ Catholicę proficiscitur, ut inquit Cyprianus: & cuius communicatio Catholicæ Ecclesiæ unitas pariter, & charitas ab eodem appellatur. Deinde speciali fidelitate Ecclesiæ Ro. & Summo Pontifici obligantur, qui dignitatē aliquam ab eis accipiunt, aut publicis officijs præficiuntur: quam & conceptis uerbis, ad eam rem certa forma iurare tenentur. Cuiusmodi est, quam iurāt Episcopi sub hac forma. Ego N. Episcopus, ab hac hora in antea, fidelis ero sancto Petro, sanctæq; Ro. Ecclesię, Dominoq; meo Papę N. eiusq; successoribus Canonice intrantibus. Non ero neq; in consilio, neq; in facto, ut uitā perdat uel membrum, uel capiatur mala captione. Consilium, quod mihi aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabit, ad damnum eius nulli pandam. Paparum Ro. Ecclesiæ, & sanctorum Patrum adiutor ero, ad defendendum & retinendum saluo ordine meo, cōtra omnes homines. Vocatus ad Synodum ueniam, nisi præpeditus fuero Canonica prępeditione: Legatum Apostolicę Sedis, quem certum esse cognouero, in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo. Limina sanctorum Apostolorū, singulis annis, aut per me, aut per certū nunciū, uisitabo, nisi eorū absoluar licentia: Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia. Sub hac forma cæteri quoq; Ecclesiarū Prælati, qui dignitates suas à Romana Ecclesia accipiunt, fidelitatē iurant. Sed & Imperator Romanorum, fidelitatem Ro. Ecclesię, & eius pręsuli Romano Pontifici, iurat. Primū quidem, cū electus iam in Regē Romanorū, tanq; ad Imperialis dignitatis celsitudinē sufficiens et habilis à Summo Pontifice declaratur, approbatur, atq; confirmatur, sub hac forma. Tibi domino N. Papæ, ego N. promittere, & iurare facio, per Patrem et Filium & Spiritum sanctū, & per lignum hoc uiuificæ crucis, & per has Reliquias sanctorum, quod si permittente domino Romā uenero, sanctā Ro. Ecclesiam, & te Rectorē ipsius exaltabo, secundū meū posse: et uitā aut membra nunquā, neq; ipsum honorem, quem

Fidelitatē uiolāt schismatici.

c. aduocāt. 24. q. 1.

Rebellis Ro. Pontifici non est in Ecclesia.

† Adde obtemperat.

Fidelitatē iurant Episcopi Ro. Pontifici.

Forma iuramenti Episcoporū ad Papam.

c. ego. N. Episcopos de iure iu.

Forma iuramenti. Regis Ro. ad Papam.

c. tibi domino 63. dist.

quem habes mea uoluntate, aut meo consilio, aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes: Et in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam, de omnibus quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio: & quicquid de terra sancti Petri, ad nostram potestatem peruenerit, tibi reddam: &, cuicunq; Italicum regimen commisero, iurare faciam illum, ut adiutor tui sit, ad defendendum terram sancti Petri, secundum suum posse. Deinde approbatus & confirmatus iam Romanorū Rex, consecrationis & coronationis insignia accepturus, ita iurat. Ego N. Romanorū Rex, annuente domino, futurus Imperator, promitto, spondeo, & polliceor, atq; iuro, corā Deo & Beato Petro, me de cętero protectorē, procuratorē, & defensorem fore Summi Pontificis, huius sanctæ Ro. Ecclesiæ, in omnibus necessitatibus, et utilitatibus suis, custodiendo & cōseruando possessiones, honores, & iura eius, quanto diuino fuero suffultus adiutorio, secundū scire & posse meū, recta & pura fide: Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. Postremo, priusquam Italiam ingreditur, uel ibidē iura aliqua exercet, sub testimonio suarum patentiū literarū, Apostolico ad hoc misso Nuncio, eidem Pontificis & Ro. Ecclesię nomine, tactis sacrosanctis Euāgelijs, hęc capita iurat.

c. l. t. de iure iurando.

Alterū iuramentum Regis Ro. ad Papam.

Quod Ecclesiam, et fidem Catholicā, pura fide, totisq; uiribus conseruabit reuerenter, & defensabit: omnemq; hæresim, schisma, & hæreticos: quoslibet fautores, receptatores, & defensores ipsorū exterminabit, ac nunquam cū Sarracæno, Pagano, Schismatico, aut alio quolibet communionem Catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio, Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ inimico uel rebelle, seu eidem manifestè suspecto, unionē quamlibet seu parentelā, & confœderationem inibit: sed Pontificiū, honorē, & statum manutenebit, & defendet, & conseruabit, contra omnes homines cuiuscunq; existant præeminentiæ, dignitatis, uel status. Ac postremo omnia priuilegia per Imperatores Romanorum, prædecessores suos, Romanæ Ecclesiæ: omniū uero maxime per Constantinum, Carolum, Henricū, Ottonem IIII. Fridericum II. atq; Rodolphū, super concessione, recognitione, annotatione, quittatione, & libera dimissione, terrarum, & prouinciarū Ro. Ecclesiæ ubilibet positarū, sed Apostolicæ Ecclesiæ Romanisq; Pontificibus concessa, ac ab alijs recognita, confirmata, ac ex certa scientia innouata, ac etiam de nouo concessa, inconcussa seruabit. Nec terras aut prouincias, ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinentes, ullo unquam tempore occupabit, seu ab alio, quantum in ipso erit, occupari permittet: Nec in eis, aut aliqua parte ipsarum, iura aliqua, possessiones, aut tenutas habebit, seu quomodolibet possidebit, nec in eis iurisdictionem quancunq; exercebit: quòdq; Ecclesiam ut Princeps Catholicus, & ipsius aduocatus atq; defensor, iuuabit, & consilijs & auxilijs

Tertium iuramentū Regis Ro. ad Papam.

Priuilegia Ro. Ecclesiæ.

Aduocatus Ro. Ecclesiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesiarū Defensor.

auxilijs illi assistet opportunis, contra quoscunq; inobedientes, & rebelles. Quod item non solum Romanam, sed alias etiam Ecclesias, earumq; libertatem, bona, iura, Prælatos, & ministros, pro uirili sua manutenebit, conseruabit, atq; defendet, ac Romanæ Ecclesiæ Vasallos contra iustitiam nullatenus offendet: deuotos ac fideles Ecclesiæ, etiam in Imperio constitutos, benigne tractabit, nec eos opprimet, aut per alios opprimi sustinebit, sed in suis potius iuribus & iustitijs conseruabit. Atq; hæc fere sunt capita Iuramenti, quod Ecclesiæ Romanæ, & Summis Pontificibus, Reges Romanorum electi, & futuri Imperatores, præstare tenentur: quod propriè Iuramentum fidelitatis appellatur, ut in Concilio Viēnensi Clemens V. declarauit. Eiusdem ferè generis est, quod electus in Romanorum Regem in Ecclesia Aquensi, ante unctionem & coronationem, Archiepiscopo Colonienſi interroganti, respondet atq; iurat, ad hunc modum. Colonienſis à Rege electo quærit. Vis sanctam fidem Catholicam, à sanctis Apostolis traditā, tenere, & operibus fide dignis seruare? Respondet ei Rex, uolo. Colonienſis. Vis sanctis Ecclesijs, Ecclesiarumq; ministris fidelis esse tutor, & defensor? Rex, uolo. Colonienſis. Vis regnū Dei tibi à Deo concessum, secundū iustitiā prædecessorum tuorū regere, & efficaciter defendere? Rex, uolo. Colonienſis. Vis iura & regna Imperij, bonaq; & iura eiusdem iniuste dispersa, conseruare & recuperare, & fideliter in usus Regni & Imperij dispensare? Rex, uolo. Colonienſis. Vis pauperū, diuitum, uiduarum & orphanorum, æquus esse iudex, et pius defensor? Rex, uolo. Colonienſis. Vis integerrimo in Christo patri, & Domino Romano Pontifici, & sanctæ Ro. Ecclesiæ, defensionem debitam & fidem reuerenter exhibere? Respondet Rex, positis duobus digitis manus suę dextræ super altare, Volo, in quantum diuino suffultus fuero adiutorio, & precibus Christianorum adiutus: quantum ualuero, omnia præmissa fideliter adimplebo: Sic me Deus adiuuet, et sanctum Dei Euangelium.

d. cl. 1. de iure iur.

Henningus conſ. 1.

Coronatio Regis Ro. in Ecclesia Aquensi.

Sex interrogatoria ad Regem inungendum.

I

II

III

IIII

V

VI

Quartum Iuramentū Regis Ro.

Post unctionem autem & coronationem, iuramentum præstat sub hac forma: primum Latine, deinde Germanice. Profiteor, & promitto, corā Deo & Angelis eius, amodo & deinceps, legem, & iustitiam, pacemq; Dei Ecclesię seruare, populoq; mihi subiecto prodesse, & iustitiam facere, & regni iura conseruare, saluo condigno diuinæ misericordiæ respectu, sicut cum auxilio Principum, & fidelium regni atq; meorum, melius inuenire potero. Sanctissimo Romano Pontifici, & Ecclesiæ Romanæ, cæterisq; Pontificibus & Ecclesijs Dei, condignum & Canonicum honorem exhibere uolo: ea etiam quæ ab Imperatoribus, & Regibus, Ecclesijs, seu Ecclesiasticis uiris collata sunt, erogata inuiolabiliter ipsis conseruabo, & faciam conseruari. Abbatibus, & Ordinibus, & Vasallis regni, honorem uolo portare & exhibere, Domino nostro Iesu

Iesu Christo mihi auxilium præstante, fortitudinem, & decorem.

De iudicio Papæ iudicare non licet.

c. patet et c. cuncta 9. q. 3.

Tertio obedientiam Romanę Ecclesię & Summo Pontifici præstant, qui iudicium Ecclesiæ agnoscunt, & obedienter suscipiunt. De quo ita scribit Innocentius Papa ad Ruffum, & cæteros Episcopos per Thessaliam constitutos. Nemo unquā Apostolico culmini, de cuius iudicio non licet tractari, manus obuias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se uoluit iudicari. Et Gelasius Papa. Nec de iudicio Romanæ Ecclesiæ Canones unquam præceperūt iudicari, sententiamq; illius constituerūt, non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandauerunt: & idem cuncta per mundum nouit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi, necq; cuiq; de eius liceat iudicare iudicio.

Rebelles Ro. Ecclesiæ qui sunt.

Atq; hæc de obedientia Romanę Ecclesiæ & Summi Pontificis, ideo præfari uoluimus, ut intelligamus, qui ab ea decedunt, id est, qui Romanæ Ecclesiæ, & Summorum Pontificum, sacrorum Conciliorum, & sanctorum Patrum leges, regulas, præcepta, & traditiones non custodiunt, nec reuerentiā et honorem eis exhibent, nec eorum iudicia agnoscūt & subeunt: eos Romanæ Ecclesiæ, & Summo Pontifici inobedientes esse, & rebelles. In primo igitur genere rebelles sunt, qui Romanæ Ecclesiæ & Summi Pontificis authoritatē imminuunt, & quantum in ipsis est, prorsus tollere & subuertere conantur.

Authoritas Ro. Ecclesię multa cōplecti tur.

3. q. 6. c. multum.

Ad authoritatem autem Ro. Ecclesiæ inter alia hæc quoq; pertinent, ut Primatū Ecclesia retineat: ut Ro. Pontificem eligat, & sedem Apostolicam ordinet: ut Inuestiturā Episcopatuū, aliarumq; dignitatū concedat: Canones condat: De maioribus causis cognoscat: & ut uno uerbo multa complectar, ut reliquis Ecclesijs in partem curarū uocatis, ipsa plenitudine potestatis utatur. Quæ quidē authoritas Ro. Ecclesiæ, non ab hominibus data, sed ab ipso Christo diuinitus concessa est. Nam cum alias quidem Ecclesias omnes, siue Patriarchales, siue Metropoliticas, siue Cathedrales, Romana Ecclesia instituerit, illam solus ille fundauit, & supra petrā mox nascentis fidei erexit, qui Beato Petro æternæ uitæ clauigero terreni simul & cœlestis regni iura commisit: non quidem terrena sententia, sed illo uerbo, quo constructum est cœlum & terra, & per quod omnia condita sunt elementa.

c. omnes. 22. dist.

Rebelles in Deum sunt, qui Primatum Ro. Eccle. negant.

Hanc igitur Romanæ Ecclesiæ authoritatem primum imminuunt, qui Primatum eidem auferre conantur. Propter quod non solum rebelles sunt, & contumaces inueniuntur esse ei, qui eam cunctis Ecclesijs prætulit: sed etiā hæretici, ut qui uerbum Christi uel negantes uel adulterantes, eam ipsam alijs uel parem uel inferiorē constituūt. Quomodo Cōstantinopolitana, Mediolanensis, & alię tā Orientis, quàm Occidētis Ecclesiæ, earūq; Episcopi sæpe Ro. Ecclesiæ rebelles fuerunt. Maxime autem Constantinopolitana, quæ non solum Romanā, ut matrē, non agnouit: sed Primatū etiam ipsius

Ecclesia Constantinopolitana sæpe rebellauit Romanæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſius per ambitionem ſibi arrogauit,& adiuuantibus eã Conſtantinopolitanis Imperatoribus multo tẽpore uſurpauit: donec Romana huiuſmodi priuilegium, quo ſpoliata fuerat, tandem beneficio Phocæ Imperatoris recuperauit. Ad eundẽ modum noſtra quoq; ætate, aduerſus Romanam Eccleſiã rebellant quædam Eccleſiæ in Germania,& qui eas occupant hæretici & ſchiſmatici, qui & ipſi multis iam annis huius Eccleſiæ primatum, quàm plurimis in eam rem æditis ſcriptis, ſupprimere,& abrogare conantur: Non alia nimirum ratione, quàm ut hoc modo Romanæ Eccleſiæ conculcata authoritate, ipſi impune ſuos errores docere, & quàm latiſsime diffundere poſsint. Quippe qui, ſuggerente authore eorum Diabolo, probe norunt, huius Eccleſiæ authoritate ſalua, haud facile hæreſes & ſchiſmata uel naſci poſſe, uel natas propagari. Quod & Cyprianus teſtatur his uerbis. Neq; enim (inquit) aliunde hæreſes ortæ ſunt, aut nata ſchiſmata, quàm inde, quod Romano Pontifici, tanq; Ro. Eccleſiæ capiti, non obtemperatur: Nec unus ad tempus Sacerdos, et ad tempus iudex, uice Chriſti cogitatur. Deinde Romanæ Eccleſiæ authoritatẽ imminuunt Imperatores, Reges, Duces, Marchiones, Comites, uel quælibet aliæ ſeculares perſonæ, quę inueſtiturã Epiſcopatuum, uel alicuius Eccleſiaſticæ dignitatis, cuiquã dare attentauerunt. Quales inter Imperatores fuerunt Henrici, Quartus, Quintus,& Sextus: Quorum ille, defunctis in Imperio Eccleſiarum Prælatis, annulos & baculos eorum paſtorales accipiens, familiares ſuos Eccleſijs uacantibus intruſit. At filius eius, Henricus Quintus, cum uenisſet Romam, à Paſchali II. honorifice ſuſceptus, poſt exoſculatos pedes eius, ipſum ſimul cum Cardinalibus cepit,& coëgit eum confirmare illos, quibus ille Epiſcopatus dederat. Sextus uero Henricus, Friderici Primi filius, Leodienſem Epiſcopum, quod præter decretum eius confirmatus eſſet, occidit. Quibus Fridericum Secundum communerauerim, qui & ipſe uarijs modis ditionem Pontificiam uexans, Pontifices & Epiſcopos in Eccleſijs poſuit, & à Romano Pontifice inſtitutos expulit. In eadem cauſa ſunt Imperatores, qui ſine conſenſu Romanæ Eccleſiæ, Romanum Pontificem eligere, & Sedem Apoſtolicam ordinare præſumunt. Quales ſunt, qui propria authoritate ius ordinandi Apoſtolicam Sedem, ſibi uendicarunt. At qui permittente Romana Eccleſia, hoc iure uſi ſunt, minime inter rebelles numerantur. Itaq; ab hoc crimine immunes fuerunt, Carolus magnus, Otto primus,& eius ſucceſſores, uſq; ad Henricũ primum, qui conſentiente, ac ius ordinandi ſedem Apoſtolicã in ipſos tranſferente Romana Eccleſia, Romanos Pontifices elegerunt. Cęterum, qui eodem iure denuo, à Ludouico, Ottone,& Henrico, Imperatoribus, Romanæ Eccleſiæ reſtituto, Pontifices elegerunt: à crimine rebellionis minime excuſantur. Tertio Romanæ Eccleſiæ authoritatem

Rebelles nunc quædam Eccleſiæ Germaniæ.

Epiſtolarum libro. 1. epiſtola 3.

Rebelles Ro. Pontificibus nonnulli Imperatores & Reges.

Nauclerus in ſecundo Chronographiæ.

Platina in Paſchali II.

Nauclerus lib. 2. generatione 41.

c. Adrianus. c. in Synodo. c. ego Ludouicus. c. conſtitutio. 63. diſt.

thoritatem imminuunt, qui dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, uel decreta, quæ pro Catholica fide, uel Eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione imminentiũ uel futurorum malorum, à Sedis Apoſtolicæ Præſule ſalubriter promulgata ſunt, contemnunt: præſertim Reges, Epiſcopi, alijq; potentes, qui indignũ potentia ſua arbitrantur, ut cuiuſq; Imperio pareant. Quẽadmodum Anaſtaſium Imperatorem legimus, Legatis ſuis ad Hormiſdam Papam miſsis, inter cętera illud quoq; in mãdatis dediſſe, ut ſciret, Imperatoris proprium eſſe imperare,& non imperata Pontificis aut cuiuſuis alterius accipere. Omnium autem maxime in hoc genere rebelles ſunt, qui Ro. Eccleſiam, & utilia Concilia, ius poteſtatemq; cõdendorum Canonũ, habere negant. Quales noſtra ætate ſunt omnes ferè hęretici & ſchiſmatici, quibus illud in primis familiare eſt, ut dicant: Nullã eſſe neq; Pontificí, neq; Sedi Apoſtolicæ, neq; ſacris Concilijs, quicquam diffiniendi aut ſtatuendi facultatem: quin potius quæ ab eis hactenus quocũq; tempore ſtatuta ſunt, ea uelut humana figmenta, non ſolum non eſſe ſeruanda, ſed etiã qui cuſtodiunt ea, hypocritas eſſe, de quibus Chriſtus dicit. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Quam ſententiam quo magis probarent,& rebellionem confirmarent, ante multos annos, omnes Eccleſiaſticarum Cõſtitutionum libros, quod nos corpus Canonũ uocamus, in contemptum Apoſtolicæ authoritatis condemnauerunt, atq; igne combuſſerunt. In ſecundo genere, Ro. Eccleſiæ rebelles ſunt, qui dignitatem, honorem, uitã, uel membra Pontificis lædunt, aut aliud quid faciunt, quo ſancta Romana Eccleſia, uel qui illi præeſt Romanus Pontifex, iniuriam aut damnum in perſona uel rebus accipiant.

c. ſi quis. 25. q. 2. c. generali. 25. q. 1.

Platina in Hor miſda.

Anaſtaſij Imp. cõtra Papam rebellio.

Maxime rebelles ſunt hoc tẽpore hæretici.

Matth. 15.

Anno Domini 1520. Vuittenbergæ.

Rebelles Ro. Pontifici in factis & uiolentijs.

Sic rebellis olim Ro. Eccleſiæ fuit Theodericus Rex Gothorum, qui Ioannem Pontificem, primum quidem ut legatione non admodum honeſta ad Iuſtinum Imperatorem fungeretur, compulit: Deinde eadem legatione rite functum, ac Rauennæ ad ſe uenientem,& legationem renunciantem, hoc tantum nomine, quod à Iuſtino comiter exceptus,& honorifice tractatus fuiſſet, in carcerem coniecit, ubi & pædore, ſitu,& inedia periit. Sic Theodora Auguſta, Iuſtiniani Imperatoris coniunx, Ro. Eccleſiæ rebellis fuit, ut cuius impia & fraudulenta machinatione Syluerius Papa, homo ſanctiſsimus, quia Anthemium, ob Eutichianam hæreſim condemnatum, ac à Sede Conſtantinopolitana, cui præerat, depoſitum, reuocare detrectabat, Pontificatus dignitate deſtitutus, & in Pontiam inſulam in exilium pulſus, mortuus eſt. Ad eundem modum Romani ſæpe Romanis Pontificibus rebelles fuerunt, ut Leoni III. quem dum Letaniam maiorem, à Gregorio Papa inſtitutã, cum populo & Clero ageret, quorundam inſidijs captum, ac Pontificali habitu priuatum, multiſq; uerberibus adeo cæſum, ut oculis & lingua captus putaretur,

Platina in Ioanne primo. Liberatus in Breuiario. c. 22.

Platina in Syluerio.

C

Universidad de Deusto
Biblioteca

taretur, in monasterio sancti Erasmi, in uincula coniecerunt, quem & occidissent, nisi à Vinigisio Duce Spoletano liberatus, clam Spoletam deductus fuisset. Sic & Ioanni decimo tertio rebellarunt, quem, in Ecclesiam Lateranensem irruentes, ceperunt. Captum primum in Adriani molem (quod Castrum S. Angeli uocant) perduxerunt, mox in exilium pepulerunt. Quanquam sunt, qui scribãt, hũc Pontificẽ, in Synodo ob immania et impijssima facinora sua, Pontificatu destitutum, ac Leonem illi Octauum fuisse suffectum. Sed & priuati quidam homines, Romanis Pontificibus in hoc genere rebelles fuerunt. Vt Cincius Romanus Ciuis, à quo Benedictus Papa Sextus captus, & in arcem Sancti Angeli ductus, & ibidem carceri mancipatus, & non multo pòst strangulatus: uel (ut alij scribunt) fame interemptus fuit. Et alius item Cincius, qui Gregorium Papam Septimum, in festiuitate natiuitatis Domini, Missam celebrantem, ac hostiam iam in sacrificio frangentem, raptum Altario deturbauit, attractumq; ad domum, quæ sibi eo loci erat, turri inclusit. In eadem conditione sunt, quorum fraudibus & dolo, Romanis Pontificibus à Sede sua electis, alij Antipapæ surrogantur. Quomodo Henricus Imperator huius nominis Quartus, Gregorio Papæ Septimo, Gibertum Rauennatem Archiepiscopum, quem Clementem appellarunt. Fridericus primus, Alexandro Papæ tertio, primum Octauianum in seditione electum, quem seditiosi Victorem appellarunt: Deinde eo defuncto, Guidonem Cremensem, quem Paschalem uocarunt. Et illo similiter mortuo, Ioannem Sarnensem, Abbatem Cardinalem, ex Pannonia, hominem malum, & furto infamem, à seditiosis quibusdam electum, surrogarunt: eosq; tanquam legitimos Pontifices ueneratus est. Et ijsdem non ipse solum, sed multi etiam Germaniæ Principes, tam Ecclesiastici quam sæculares, obedientiam fecerunt. Postremo in hoc genere Romanæ Ecclesiæ rebellarunt, qui eiusdem terras hostiliter inuaserunt, & occuparunt. In qua re alios crudelitate superauit Otto Imperator, huius nominis Quartus, qui Innocentio Papa tertio Ecclesiam gubernante, totam pene Romandiolam, & Regni Neapolitani prouincias, suo subiugauit Imperio. Quin & Apuliam intrans, multas ad regnum Siciliæ pertinentes ciuitates, Principatumq; Capuæ cum palatio ciuitatis, accepit. Multaq; alia ad ius, dominiumq; Ro. Ecclesiæ, & Patrimonij Petri pertinentia, in suam potestatem redegit, propter quod & rebellis, & inobediens, Ecclesiæ Romanæ declaratus primum anathemate percussus, deinde etiam Imperiali dignitate priuatus fuit. In tertio genere rebelles sunt, qui personas, & causas, ad Iurisdictionem Romanæ Ecclesiæ pertinentes, uel ipsi iudicant, uel quo minus ab Apostolica Sede de his cognoscatur atq; iudicetur,

Naucl. lib. 2. generatione. 33.

Platina in Ioanne. 13.

Luitiprandus lib. 6. c. 9.

Naucle. lib. 2. generatione 33.

Otto Imp. IIII. rebellis Innocentio III.

Naucl. lib. 2. generatione. 41.

Rebelles Ro. Pontifici in Iurisdictione.

iudicetur, impediunt. Quales sunt nostræ ætatis schismatici, qui sine illius Sedis authoritate, scripturas interpretantur, doctrinas examinant, & fidei religionisq; causas decidunt: Sacramenta Ecclesiæ & diuinorum ministeriorum ritus abolent, ministros Ecclesiæ instituunt, atq; destituunt: de Matrimonijs, alijsq; mere Ecclesiasticis causis cognoscunt: Iurisdictionem in Episcopos, alioscq; Clericos usurpant. Denicq;, ne quid harum causarum, siue per appellationem, siue alijs legitimis modis, secundum regulas Ecclesiasticas, ad Sedem Apostolicam referatur, impediunt. Nam hæc omnia ita Romanæ Ecclesiæ Iurisdictioni subiecta sunt, ut de his iudices, & Magistratus sæculares, non solum nullam cognoscendi, diffiniendiq; potestatem habeant: sed etiam quæ à Sede Apostolica super his iudicata diffinitaq; fuerunt, firmiter custodire teneantur. Cæterum, quæ de mandatis, sanctionibus, decretis, & iudicijs Romanorum Pontificum custodiendis diximus, de iustis accipienda sunt. Siquidem iniusta præcipienti Pontifici, impune non obeditur. Veluti si tale aliquid decreuerit, aut mandauerit, quo status utilis Ecclesiæ turbetur, aut unde scandala & peccata enascantur: uel quod aduersetur ijs, quæ Dominus, Prophetæ, uel Apostoli docuerunt, atq; præceperunt. Nam quod Dominus, uel Apostoli, & eos sequentes sancti Patres, diffinierunt, nulla constitutione, decreto, uel mandato Romani Pontificis, mutari potest: quin potius quod ita prædicatum est, ipse usq; ad animam & sanguinem confirmare tenetur.

Causæ mere Ecclesiasticæ, usurpatæ à Laycis friuole.

24. q. 1. c. quoties. 3. q. 6. c. ad cuſatus. & c. seq. 17. q. 4. c. nemini. 11. dist. c. quod autem. 9. q. 3. c. ipsi sunt cũ similib.

Iniusta præcipienti Ro. Pontifici non est obediendum.

25. q. 1. c. sunt quidam.

De Ditione Romani Imperij, & subditis eius, Caput VI.

Monarchia Ro. Imperij.

VEnio iam ad alteram speciem rebellionis, eius uidelicet, quæ aduersus Romanum Imperium, & illius Monarcham, Romanum Principem & Imperatorem, committitur: Quam & ipsam ex obedientia eorum, qui Romano Imperio subditi sunt, metimur. Necq; enim commode cognosci potest, qui sint Romano Imperio rebelles, nisi prius cognoscatur, qui sint Romani Imperij potestati & obedientiæ subiecti: Quibusq; modis ea obedientia Romanorum Imperatori, à subditis Imperij, uel præstetur, uel subtrahatur. Quod ut certius intelligamus, primum omnium discutiendum erit, qui sint Romani Imperij Iurisdictioni & potestati subiecti. Deinde, in quibus rebus consistat ea, quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Altercatio de subiectis Ro. Imperio.

subditi Romano Imperio debent, obedientia: et postremo, quibus modis ab obedientia & potestate Romani Imperij, per rebellionem discedatur. Primum igitur, quod ad Iurisdictionem Romani Imperij attinet, magna semper apud Iureconsultos altercatio fuit, qui Romano Imperio subiecti sint, & qui ab eius potestate & Iurisdictione exempti: Alijs dicentibus, Imperatorem totius orbis tenere Principatum, nec quenquam ab eodem esse exemptum. Alijs contrà affirmantibus, multos Reges, Principes, Nationes, & populos, à Iurisdictione Imperij Romani esse exemptos. Ego rescisis disputationum ambagibus, de hac re sententiam meam in breues aliquot conclusiones conferam. Prima conclusio. Duplex est potestas, Legitima, & Tyrannica: & utraq; à Deo, illa quidem iubente, hæc uero permittente: acde utraq; dicitur, Non est potestas nisi à Deo, ut docet ac testatur Augustinus. Itaq; omnis potestas à Deo est, uel operante, ut potestas bonorum Principum, quam legitime accipiunt: uel permittente, cuiusmodi est potestas malorum, ui aut dolo sibi potestatem usurpantium. Secunda conclusio. Potestates ita à Deo ordinatæ sunt, ut per Legitimam boni à malis defendantur: per Tyrannicam bonorum patientia probetur, & malorum iniquitas puniatur. De bonis dicitur. Principes non sunt timori boni operis, sed mali: uis autem non timere potestatem, bonum fac, & laudem habebis ex illa. Dei enim minister est, tibi in bonum. Si aũt male feceris, time: non enim sine causa gladium portat. De malis dicit Dominus per Prophetam. Ipsi regnauerunt, & non ex me. Quod explicans Hieronymus. Audaćter (inquit) fortasis aliquid dicimus, tamen quod scriptum est dicimus: Non semper Princeps populo, & iudex Ecclesiæ per Dei arbitrium datur, sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur maligna in conspećtu Dei: datur nobis Princeps secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis sanctis probabo. Audi nanq;, quid Dominus dicat: Fecerũt sibi Regẽ, & non per me: Principem, & non per consilium meum. Et hoc dictum uidetur de Saule illo, quem utiq; ipse Dominus elegerat, & regem sibi fieri iusserat: Sed quoniam non secundum Dei uoluntatem, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum sua uoluntate uel consilio constitutum. Mali igitur Principes, non ex Deo regnant: quia nõ ipso cooperante regnãt, sed permittente. Ideo aũt Deus iniustam potestatem permittit, ut ex ea bonum aliquod eliciat. Nam etsi malum non efficiat Deus, ut qui bonas uoluntates adiuuat, malas iudicat, omnes ordinat, ut inquit Augustinus: Tamen malorum potestatem permittit. Primum, ut per eam qui probati sunt, manifestiores fiant: malorum uero peccata potentius uindicentur. Sic

e. quid culpatur. 23. q. 1. c. audaćter. 8. q. 1.

Rom. 13. Epistola. 48. & 50. ar. 1. q. 7. c. 1. et 23. q. 5. § hinc notandum.

Omnis potestas à Deo.

Rom. 13.

Osee. 8. c. audaćter. 8. q. 1.

Osee 8.

1. Reg. 10.

Quare Deus malos regnare permittit.

Diabolo,

Diabolo, in iustum uirum Iob, potestas permissa est, non aliam ob causam, quam ut ipsius iustitia & patientia probaretur: In Iudam uero, ut damnandus se suspenderet. Neq; uero per malos tantum, sed etiam per bonos, peccata populorum punit Deus. In utrorumq; siquidem manibus gladij ancipites, ad faciendam uindictam in nationibus, & increpationes in populis: Illorum quidem nescientium, horum uero scientium. Per nescientes peccata punit, sicut per Sennacherib, & per Nabuchodonosor Regem, & per Antiochum, & per Principes Romanorum, & per nonnullos Reges gentilium, populum Israëliticum delinquentem aliquando afflixit, aliquando captiuauit. Vnde ipse Dominus ait per Prophetam. Virga furoris mei Assur: ipse autem non cognouit. Assur erat uirga furoris Domini: quia per eum innumeras gentes diuina iustitia flagellare disposuit, ipse uero non cognouit: quia in superbiam elatus. Victoriam, quam assecutus fuerat, non diuinæ potentiæ, sed suis uiribus attribuit. Vnde contra eius superbiam Dominus loquitur, dicens. Nunquid gloriabitur serra contra eum, qui secat in ea? aut nunquid exaltabitur securis contra eum, qui cedit in ea? Quibus similitudinibus satis perspicue ostenditur, quia sicut serra & securis, nec secare, nec cedere ligna possunt, nisi ab alio regantur, ac ideo contra regentem se, superbire non debent: sic illi, per quos Deus punit, absq; nutu diuinæ dispositionis nihil agere ualent: ac ideo contra regentem se, superbire eis non licet. Tales in eo, quod puniunt, Deo seruire dicuntur: In eo autem quod ignorantes, se esse ministros iræ Dei, impia uanitate superbiunt, nec mercedem suæ seruitutis à Deo non (nisi temporalem) inueniunt: pœnam uerò suæ superbiæ non effugiunt. Vnde cum Dominus diceret ad Propheram de Nabuchodonosor. Quid dabo ei pro labore, quo seruiuit mihi apud Tyrum: statim subiunxit. Da (hoc est datam sibi pronuncia) Ægyptum & Æthiopiam. Cum autem in corde suo superbiens postea diceret. Nonne hæc est Babylon, quam ego condidi in robore regni mei? &c. Statim immutauit Deus rationabilem mentem eius, & induit eum ferina bestialitate, ut ab hominibus fugiens, cum bestijs uiueret.

Deus diuersimode punit peccata populorum.

Psalm. 149. c. remittuntur. 23. q. 5.

Esa. 10.

Regum superbiam reprehendit Deus.

Per Antiochum quam cum Idolatriam Iudaicæ plebis Dominus punire decreuisset: & pacem, quam ex lege Dei abiecta, & ex sacris nationum assumptis quærebant, illis in perniciem uerteret. Quia Dei dispositionem ignorans, suæ facultati deuastationem illius plebis attribuit, imprecatur in eum Propheta, dicens. Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt: & in regna, quæ non nouerunt nomen tuum: ne forte dicant in gentibus, ubi est Deus eorum. Similiter, cum per Romanos peccatum mor-

Reges puniendo peccata, seruiunt Deo.

Nabuchodonosor.

Hiere. 27. Ezech. 26. Daniel. 4.

Antiochus

Psalm. 78.

Romani.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis Christi Deus punire decreuisset, urbis excidium, & Iudaeæ plebis miseram captiuitatem, suis uiribus ascribere cœperunt: Vnde contra eos Propheta imprecatur, dicens. Leua manus tuas in superbias eorum, qui te oderunt: & qui multa maligna operati sunt, monumenta suæ uictoriæ posuerunt in medio atrio tuo. *Psal. 73.*

Gentes à Deo puniꝛ tę per filios Israel.

Per scientes peccata puniuntur, sicut Deus per filios Israël uoluit peccata punire Amorrhæorum & Chananæorum, & aliarum gentium, quarum terram Israëlitis possidendam dedit: Quibus etiam præcepit, ut nemini eorum parcerent, sed omnes morti traderent. *Deut. 7.* Quod propter peccata eorum illis contigisset, ex uerbis Domini apparet, qui cum diceret ad Abraham: Semini tuo dabo terram hanc, ueluti quæreret, Quare non modo das mihi? audiuit. Nondū enim sunt peccata Amorrhæorū cōsummata: Quę tunc intelliguntur fuisse consummata, cum populus ille de Ægyptiaca seruitute liberatus, terrā eorum (sicut Abrahæ promissum fuerat) in hæreditatem accepit. *Genes. 15.*

Quando puniuntur peccata sine culpa: quando cū culpa eorū qui puꝛ niunt.

Cum ergo sic diuino iussu ad puniendum peccata populi excitantur (Sicut populus ille Iudaicus est excitatus ad occupandam terram promissionis, & ad delendas gentes pectatrices) sine culpa noxius sanguis effunditur: & quæ ab eis male possidentur, in ius & dominium ritè transeunt bonorum. Cum uero occulto instinctu aliqui monentur ad persequendum malos (sicut Sennacharib, & cæteri, qui populum delinquentem persecuti sunt) licet occulto instinctu operante, illorum meritis incitentur ad persequendum: tamen quia praua intentione, non peccata delinquentium punire, sed illorum bona rapere, uel suæ ditioni subijcere quærunt, non sunt immunes à crimine. De quibus etiam notandum est, quod aliquando excitatur ad puniendum peccata bonorum, ut tandem per bonos correctos ipsi quoq; puniantur: Sicut in libro Iudicum legitur, De Iabin Rege Chanaꝛ næorum, & de Madianitis, quod propter Idolatriam populi suscitauit eos Deus, ut Israël affligerent, & terram eorum occuparent. Cum autem populus Dei, sub manibus eorum diutius afflictus, peccatum suum recognosceret, & per Pœnitentiam sibi Deum placaret, Dei præcepto & Barach comitatus Delboram Prophetissam uxorem Lapidoth, Iabin regem Chananæorum, & Zizaram Ducem exercitus sui contriuit, & Gedeon Zebee & Salmana Reges Madianitarum, & Oreb, & Zeb Duces eorum morti tradidit. Apparet ergo, quod aliquando per legitimam potestatem gerentes, aliquando per populos diuino iussu excitatos, mali pro peccatis suis non solum flagellantur, sed etiam ritè perduntur. *Iud. 3. & 6.* *Iud. 5. & 7.*

Deus & bonis & malis Regibus bene utitur.

Vtranq; igitur potestatem, tam bonam quam malam, Deus ordinat: Bonam quidem propitius, malam uero iratus. Reges enim quando boni sunt, muneris est diuini: Quando uero mali sunt,

sceleris

sceleris est populi. Nam secundum meritum plebium, rectorum quoq; uita disponitur, ut non immerito dictum sit. Qui regnare facit hominem hypocritam, propter peccata populi. Irascente enim Deo, talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccato meruerunt. *Iob. 34.* Tertia conclusio. Omnis potestas in Ecclesia est: Vel ea quæ dicitur malignantium, uel ea quæ uocatur sanctorum. Nam omne Imperium, siue iustum siue iniustum, de congregatione aliqua hominum constituitur. Quæ quidem congregatio, si sancta fuerit, sanctorum: sin uero maligna, malignantium Ecclesia uocatur. Qui in priore Ecclesia sunt, filij Dei: Qui in posteriore, filij hominum in sancta scriptura appellantur. De priore dicitur in Psalmo. Laus eius in Ecclesia sanctorum. De altera idem Psaltes: Odiui Ecclesiam malignantium: & cum impijs non sedebo. In Ecclesia igitur sanctorum, legitima: in ea uero quæ dicitur malignantium, Tyrannica regna constituuntur. Quarta conclusio. Tyrannicum regnum à Cham descendit, filio Noë, illo uidelicet, qui pudenda patris fratribus detexit. Nam ex filio eius Chus, natus est Nemroth, qui primus cœpit potens esse in terra, & fuit robustus uenator coram Domino, id est, permittente Domino. Huius regni principium fuit Babylon, ut scriptura testatur: A quo descenderunt Reges gentium Amorrhæorum & Chananæorum, iniusti & uiolenti usurpatores & inuasores regnorum. Propter quod & regna eorum à Domino dantur Abrahæ & semini eius. De quibus dicitur in Psalmo. Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt: & in regna, quæ nomen tuum non inuocauerunt. Et uox illa Domini: Auferetur à uobis regnum Dei, & dabitur genti, facienti iustitiam. Et illud Ecclesiastici. Regnum à gente in gentem transferetur, propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, ac diuersos dolos. Item paulo post. Sedes Ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Quinta conclusio. Potestas legitima, quæ Deo cooperante ordinata est, à Noë cœpit. Nam cū ante tempora Noë, Deus mundū per se ipsum gubernasset, ut qui et præcepta hominibus dedit, & delinquentibus pœnas imposuit: à tempore Noë creaturas suas per ministros regere cœpit. Quorum ipse Noë, qui & arcam iubente Domino gubernauit, per quam Ecclesia designata est: & leges dedit subditis, inter quas prima fuit, per quam Chanâan filium Cham propter delictum patris, quod in Noë patrem pudenda eius fratribus ostendendo perpetrauerat, maledixit: Sem uero & Iaphet, quia uerenda patris operuerant, benedixit. Maledictus (inquit) puer Chanâan, seruus seruorū erit fratribus suis: Benedictus Dominus Deus Sē, sit Chanâan seruus eius: Dilatet Deus Iaphet, & habitet in Tabernaculis Sē, sitq; Chanâan seruus eius. Post Noë Sem filius, & post

Duplex Ecclesia: Vna sanctorū, altera malignantium.

Genes. 6.

Psalm. 149.

Psalm. 25.

Regna, quædam legitima, quædam Tyrānica.

Genes. 10.

Nemroth primus Tyrannus.

Genes. 12. 13. 15.

Psalm. 78.

Matth. 21.

Ecclesiast. 10.

Potestas legitima à Noe cœpit.

21. q. 4. Quoniam.

Genes. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudices & Reges filiorum Israël.

post hunc posteri eius, usq; ad Abraham filium Thare, qui & ipse à Sem descendit, gladij potestatem habuerunt. Post Abraham regnarũt Iudices & Reges, qui ex semine eius descenderũt, sicut promiserat ei Dominus. Ponam (inquit) te in Gentibus, Regesq; ex te egredientur. Et iterum: Et benedicam uxori tuæ, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum: Eritq; in nationes, & Reges populorum orientur ex eo. Porro Abraham & Regibus ab eo descendentibus successit Christus, Rex regum, & Dominus dominantium, cui omnis potestas data est (ut ipse de seipso testatur) in cœlo & in terra. De quo & Propheta ait. Potestas eius à mari usq; ad mare. Et in Psalmo: Et dominabitur à mari usq; ad mare. Sexta conclusio. Quemadmodum in ueteri Testamento ijdem erant Pontifices & Reges: Vt de Samuele testatur scriptura. Et Samuel (inquit Psalmus) inter eos, qui inuocant nomen Domini. Item Samuel inuocator nominis Domini, & idem tamen populum Israël cunctis diebus suis iudicauit, & rexit Israël. Sic tempore Abrahæ fuit Melchisedech, idem & Rex Salem, & Sacerdos Dei Altissimi, offerens panem & uinum, & benedicens ei. Hic primus Rex uerus & iustus fuit, qui in diuina scriptura memoratur. Qui secundum Apostolum Rex iustitiæ interpretatur. Sic Moyses Sacerdos fuit, de quo dicitur. Moyses & Aaron in Sacerdotibus eius. Et idem rexit populum Israël omnibus diebus uitæ suæ, ut de eo scriptura testatur. Sic enim in Exodo loquitur ad eum Dominus. Ecce, constitui te Deum Pharaonis. Item: Altera autem die sedit Moyses, ut iudicaret populum. Ita & Christus in nouo Testamento, secundum carnem & Regiam potestatem habuit & Sacerdotalem, idem Rex & Dominus omnium, & summus Sacerdos. Ac de Sacerdotio eius, cuius Typum gessit Melchisedech, in Psalmo dicitur. Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. De Regia autem potestate idem Psaltes. Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis: iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio. Et alius Propheta. Et regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. Et illud Apostoli. Thronus tuus Deus in sæculum sæculi: uirga æquitatis, uirga regni tui. De utraq; autem potestate, quæ illud in Psalmo dicitur. Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lętitię præ cõsortibus tuis. In regno siquidem Iudæorum, Reges & Sacerdotes ungebantur. Septima conclusio. Christus utranq; potestatem, Sacerdotalem & Regiam, in Petrum, & eius successores Romanos Pontifices, pleno iure contulit. Vt iam, quicunq; in Ecclesia Primatum tenet, generalis Christi Vicarius sit, & utranq; potestatem obtineat, & Spiritualem & Temporalem. Cum enim plenariam potestatem receperit Christus (ut antea dictum est) conueniens fuit,

Matth. ult.

Zach. 9.
Psal. 71.

Sacerdotiũ & regnum in una & eadem persona.

Samuel.
Psal. 98.
1. Regum. 7.

Melchisedech.

Genes. 14.
Heb. 7.

Moyses.

Psal. 98.
Exodi. 7.
Exod 18.

Christus.

Psalm. 109.
Psal. 71.
Hiere. 23.
Heb. 1.
Psal. 44.

Vtraq; potestas in Vicario Christi, Rom. Pontifice.

fuit, ut & eiusdem plenitudinem Vicario suo in terris relinqueret. Si enim diligens paterfamilias ita familiam suam curat, ut etiam absente se nihil illi desit, quod ad profectum eius pertinere uideatur: Quanto magis Christum credendum est, plenam curam & authoritatem Vicario suo in terris commisisse, ut se quoq; absente nihil Ecclesiæ suæ deesset, quod ad fœlicem eius gubernationem, tam in spiritualibus quàm in tẽporalibus, pertinere uideretur? Hanc igitur potestatem Christus Petro mandauit, quando eidem Ecclesiæ suæ administrationem committens, dixit. Pasce oues meas. Quo loco & uniuersas oues, & curam uniuersam, quæ ad profectum tam animarum quam corporum pertinet, id est, administrationem omnem, tam in spiritualibus quam in temporalibus, per quam & saluti animarum, & publicæ hominum tranquillitati & paci consulitur: & quicquid adeo Christus ipse potuit, Petro, tanquam Vicario suo, mandasse intelligitur. Pascere siquidem oues, est credentes, ne deficiant, confortare: terrena subsidia, quoties necesse est, subditis administrare: exempla uirtutum præbere, aduersarijs obsistere, peccantes corrigere, &c. Octaua conclusio. Quemadmodum Ecclesia duas potestates à Christo accepit, alteram spiritualem, alteram temporalem: Ita & duplicem gladium habet, alterum quidem Spiritualem, ad puniendum spiritualiter: alterum uero Materialem, ad puniendum corporaliter. Quorum etsi par sit ius & potestas, tamen diuersum est exercitium. Siquidem Spiritualem habet secundum usum & meram exequutionem: Materialem uero, secundum nutum & imperium. Quod Bernardus, ad Eugenium scribens, his uerbis confirmat. Quid tu (inquit) denuo usurpare gladium tentas, quem semel iussus es reponere in uaginam? Quem tamen qui tuum negat, non satis mihi uidetur attendere uerbum Domini, dicentis. Conuerte gladium tuum in uaginam. Tuus ergo, & euaginandus ad tuum nutum: alioqui si nullo modo ad te pertineret et is, dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic, non respondisset Dominus: Satis est, sed nimis est. Vterq; ergo est Ecclesiæ & Spiritualis & Materialis: Sed is quidem pro Ecclesia, ille uero ab Ecclesia exercendus: Ille Sacerdotis, is militis manu. Sed sane ad nutum Sacerdotis, & iussum Imperatoris. Nutum Sacerdotis intelligimus? signum illud uoluntatis, quo Sacerdos per prædicationem uerbi Dei, per exhortationem aut etiam per iusionem quandam demonstrat, uindictã de sceleratis hominibus esse sumendam. Hanc subsequitur iussus Principis sæcularis, imperantis militi, ut quod Sacerdos admonuit, id ipse armata manu exequatur. In exercitio igitur temporalis gladij tria concurrunt; Nutus Sacerdotis,

c. pro humana. de homicid. lib. 6.
Panor. in c. Venerabilem. de elect.

Ioan. ult.

Pascere oues quid est?

Duplex gladius Ro. Pontificis.

Gladius Materialis est quidem Papæ, sed non ab eo exercẽdus.

Ioan. 18. Matth. 26. Luc. 22.

Quid nutus Sacerdotis sit?

Aliarus lib. 2. de planct. Eccles. c. 59. uerf. quid aũt sit hoc gladiũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dotis, tanquam primum mouens, sed remotum: Iussio & Imperium Principis, tanquam proximum mouens: Et exequutio ministri.

Christus regnū terrenum recusauit.

Nona conclusio. Etsi Christus in terris uiuens, regnum terrenum temporaliter administrare noluerit, ipso id testante & dicente. Ioan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Item. Nunc autem regnum meum non est hinc. Non dicit: Regnum meum non est hic. Hic est enim regnum eius, usq; in finem sæculi: Sed tamen non est hinc, quia peregrinatur in mūdo, ut inquit Augustinus. Sic etiā ab exercitio Luc. 12. iudiciariæ potestatis abstinere se ostendens, dixit. Quis me constituit iudicem aut diuisorem super uos: non quod iudicandi potestatē non

Exempla gladij in sacerdotibus & prophetis.

haberet, sed quia propter diuina descenderat, terrena declinare uoluit, ut inquit Ambrosius. Tamen nihil prohibet, quin Vicarius Christi in terris, exigente necessitate, etiā regiam potestatem exercere posit. Quod & in ueteri Testamento sacerdotes fecisse legimus, qui Exod. 2. & ipsi necessitate suadente, materiali gladio usi sunt. Sic Moyses Psalm. 98. Ægyptium interfecit, qui tamen sacerdos fuit. Iuxta illud Psalmi. Exod. 32. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Idem mandauit Leuitis, ut Num. 25. interficerēt fratres suos Idolatras. Sic Phynees, filius Eleazari sacerdotis, & ipse sacerdos, accepto pugione, scortum perforauit, & Iudæum coëuntem cum Madianitide. Propter quod meruit pactum 1. Reg. 15. sacerdotij sempiterni. Sic & Samuel, minister Dei, Agag regē pin- 3. Reg. 18. & guissimum in frusta concidit. Et Helias Prophetarum eximius, pro- 19. phetas Baal, & duos quinquagenarios Ochoziæ occidit. Sic & Ma- 4. Reg. 1. 1. Machab 2. tathias, filius Ioannis sacerdotis Domini, Zelator legis, Iudęū super Act. 5. Aram sacrificantem interfecit. Sic Petrus Ananiam & Zaphiram Act. 13. trucidauit. Paulus Elimam Magum, uim domini resistentē, æterna

Cur Christus gladio uti non uoluit.

seueritate damnauit. Necq; uero Christus ab usu gladij tēporalis ideo abstinuit, quod eius potestatem non habuerit. Quomodo enim gla- Matth. ult. dij potestatem non habuit, cui data est omnis potestas in cœlo & in terra? Sed ut exemplo suo doceret, ut qui spiritualibus intenti esse debent, eos sæcularibus negocijs minime implicari debere. Sic & Apostoli à multis rebus abstinuerunt, quorum tamen plenam potestatem habuisse dinoscuntur: partim quia potioribus intenti, indignum

Cur Apostoli à gladij usu abstinuerunt.

esse iudicarunt, ut circa minutiora uersarentur: partim quia potestate sua ita uti noluerunt, ne quod impedimentum darent Euangelio Christi, sed omnia ad ædificationem fierent. Ideo indignum esse pu- Act. 6. tabant, ut uerbū Dei relinquerent, & mensis ministrarent. Et Apo- 1. Thess. 3. stolus Paulus. Denunciamus (inquit) uobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre, inquiete ambulante, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Ipsi enim scitis, quomodo uos oporteat imitari nos, quia non sumus inquieti inter uos, necq; panem ab aliquo gratis manducamus: Sed in labore & fatigatione die ac nocte laborātes, ne quem uestrorum

rum grauaremus. Non quia non habuerimus potestatem: sed ut 1. Cor. 9. nosmetipsos formam daremus uobis, qua nos imitaremini &c. Et idem Apostolus. Nescitis (inquit) quoniam qui in templo operantur, quæ de templo sunt edunt. Et. Qui altario deseruiunt, cum altario participant? Sic & Dominus ordinauit ijs, qui Euangelium annunciant, de Euangelio uiuere. Ego autem nullo horum usus sum &c. Quibus utiq; locis Apostolus demonstrat, non ex altario se uiuere, sed manibus uictum quærere: non quod potestatē non habeat, 2. Tim. 2. sed ne quod impedimentū det Euangelio Christi. Et ad hūc modum Non est dignum, de Temporalibus iudicare Rom. Pontificē. idem Apostolus scribit. Nemo militans Deo, implicat se negocijs sæcularibus. Non quod Pontifices & Sacerdotes, maxime uero Romanus Pontifex, de tēporalibus iudicandi potestatem non habeat: sed quia indignum est, ut de minimis iudicet, cui maxima iudicandi potestas data est. Quod idē Apostolus, ad Corinthios scribens, his 1. Cor. 6. uerbis significat. An nescitis (inquit) quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in uobis iudicabitur mundus: indigni estis, qui de minimis iudicetis? Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus? quanto magis sæcularia? Sæcularia igitur iudicia si habueritis: contem- Bernard. lib. 1. de consyd. ad Eugenium. ptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Quem locum Apostoli exponens Bernardus, ita ad Eugenium scribit. Itaq; secundum Apostolum, inquit, indigne tibi usurpas tu 2. Tim. 2. Apostolice, officium uile graduum contemptibilium. Vnde & Spiritualia potius, quā sæcularia, debet curare & iudicare Rom. Pontifex. dicebat Episcopus, Episcopum instruens: Nemo militans Deo, implicet se negocijs sæcularibus. Ego autem pareo tibi: non enim fortia loquor, sed possibilia. Putas ne hæc tempora sustinerent, si hominibus litigantibus pro terrena hæreditate, & flagitantibus abs te iudicium, uoce Domini responderes. O homines, quis me constituit Luc. 12. iudicem super uos? in quale tu iudicium mox uenires. Quid dicit homo rusticanus & imperitus, ignorans primatum suum, inhonorans summam & præexcelsam sedem, detrahens Apostolicæ dignitati: Et tamen non monstrabunt puto, qui hoc dicerent, ubi aliquando quispiā Apostolorū iudex sederit hominū, ac diuisor terminorū, aut distributor terrarū. Stetisse denicq; lego Apostolos iudicādos: sedisse iudicātes non lego. Erit illud: nō fuit ita, † ne imminutor est dgnita † Nec. tis seruus, si non uult esse maior domino suo: aut discipulus, si nō uult Prouerb. 22. esse maior eo, qui se misit: aut filius, si non transgreditur terminos, quos posuerunt patres sui. Quis me constituit iudicem, ait Dominus Luc. 12. & Magister: & erit iniuria seruo discipuloq;, nisi iudicet uniuersos? Mihi tamē non uidetur bonus existimator rerū, qui indignū putat Apostolis seu Apostolicis uiris, non iudicare de talibus: quibus datū est iudiciū in maiora. Quid ni contemnant iudicare de terrenis pos- Ad quid accepit claues Petrus. sessiunculis hominum, qui in cœlestibus & angelos iudicabunt? Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas uestra, quoniam

propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter illa,& non propter has, accepistis claues Regni cœlorum: Præuaricatores uticq; excluſuri,non poſſeſſores. Vt ſciatis,ait,quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata,&c. Quę nam tibi maior uidetur & dignitas & poteſtas dimittẽdi peccata,an prædia diuidendi? Sed non eſt comparatio,habent hęc infima & terrena iudices ſuos,Reges & Principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? quid falcem ueſtrã in alienam meſſem extenditis? non quia indigni uos,ſed quia indignum uobis talibus inſiſtere,quippe potioribus occupatis. Deniq;,niſi neceſsitas exigit : audi quid cenſeat, non ego, ſed Apoſtolus. Si enim iudicabitur in uobis mundus, huic indigni eſtis, qui de minimis iudicetis. Sed aliud eſt incidenter excurrere in iſta,cauſa quidem urgente: aliud ultro incũbere iſtis tanquam magnis,digniſq; tali taliũq; intentione rebus. Decima concluſio. Etſi utraq; poteſtas ab uno principio deſcendat, nempe Deo, & ab eodem in Eccleſiã deriuata ſit: tamen ita inter ſe ordinatæ ſunt,ut altera dependeat ab altera. Oportet enim gladiũ eſſe ſub gladio,& temporalem authoritatẽ ſpirituali ſubiici poteſtati. Nam cũ dicat Apoſtolus. Non eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem à Deo ſunt, ordinata ſunt. Quomodo ordinatæ eſſe poſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tanq; inferior reduceretur per aliud in ſuprema? Spiritualis autem tanto & dignitate & nobilitate tẽporalem præcellit, quãto ſpiritualia tẽporalia antecellunt. Sic igitur utraq; poteſtas à Deo eſt. Spiritualis quidem immediate & principaliter, ut quæ immediate à Chriſto in Eccleſiã collata eſt: Temporalis uero mediate, quia per Eccleſiam in Imperatorem transfertur. Quo fit, ut hodie legitimus Imperator eſſe non poſsit, niſi qui à Romano Pontifice tanquã Eccleſię præſide & Vicario Chriſti, approbatus fuerit & confirmatus: A quo & inungitur, conſecratur, & coronatur. Ad Eccleſiam enim pertinet, electum Imperatorẽ examinare: & eundem, ſi iuſtus & Catholicus fuerit, approbare. Sin uero infidelis uel hæreticus, uel Eccleſiæ rebellis fuerit, reprobare. Vndecima concluſio. Imperium Romanũ, etſi iuſtiſsimis legibus fundatum, & latiſsime propagatum fuerit: tamen ex eo tempore, quo conditum fuit, uſq; ad Conſtantinũ Magnum Imperatorem (qui inter Romanos Principes primus ad Chriſti fidem conuerſus eſt) Tyrannicum fuit: non à ſanctorum, ſed à malignantium Eccleſia propagatum: & à Deo, non quidem iubente, ſed permittente, ordinatũ. Duodecima concluſio. Imperio in Eccleſiam per Chriſtũ trãslato, ſimul & Romanę Monarchiæ qualitas & conditio mutata eſt. Nam quod antea in Gentilibus Tyrannicum fuit, tum demũ in Conſtantino, aliiſq; Chriſtianis Principibus ſucceſſoribus eius, legitimũ eſſe cœpit: Quippe ab Eccleſia malignantiũ, in Eccleſiã ſanctorũ translatũ. Quo fit, ut longe diuerſiſsimo iure Imperiũ Romanũ tenuerint Principes, qui Conſtantinũ prȩceſſerũt: & qui

Luc. 5.

1. Cor. 6.

Breuis reſolutio huius Nonæ concluſionis.

Temporalis poteſtas ſubeſt ſpirituali.

In aut. quomodo opor. Epiſ. in princip. 9. diſt. c. quis dubitet. & c. Duo ſunt.

Spiritualis poteſtas immediate, Temporalis mediate à Deo eſt.

Cle. Roman. de iureiur. & Cle. Paſtoralis de re iud. c. ad apoſtolicæ. de re iud. lib. 6. Panor. in c. Venerabilem. de elect. Bald. in L. Cunctos populos im. 1. C. de Sum. tri. & fid. Cath.

Sub Chriſtianis legitima eſt Ro. Imperij poteſtas ſub Gentilibus Tyrãnica fuit.

qui eidem in adminiſtratione Imperij ſucceſſerunt. Nã ſi quis originem Romani Imperij ſpectet, facile comperiet, uiolentam eam fuiſſe & Tyrannicam. Nam etſi Romulus & Remus primũ urbem ipſam Romam condiderunt, & regnum inſtituerunt: Quod eis iure gentium permiſſum fuiſſe uidetur. Tamen hoc ipſo Tyrannidem exercuerunt, quòd Romulus occiſo fratre, per uiolentiam aliorũ quoq; regna inuaſit, ac terminos Imperij Romani, occupatis alienis regnis & poſſeſsionibus, dilatauit. Vnde, etſi populus Romanus in Octauium Cæſarem Auguſtum, omnem poteſtatem Imperij tranſtulerit: tamen quemadmodum populus per Tyrannidem Imperium occupauit, ſic non aliam quàm Tyrannicam poteſtatem in ipſum, ut Principem transferre potuit. At Chriſto iam nato, Monarchia Romana, quæ antea Tyrannica fuit, in ipſum Chriſtum, & per Chriſtũ in Eccleſiam, ac per Eccleſiam in ipſos Romanos Principes legitimo iure translata eſt: Vt iam Imperium, quod in Idolatris antea Tyrannicum fuit, in Chriſtianis legitimum & ſit & habeatur. Regna ſiquidem Idolatrarũ & Paganorum, Deum uerum non colentium, ad Eccleſiam (cuius tamen antea erant, licet per eos occupata) redierunt. Ad omnes enim impios & infideles illa uox Domini ualet: Auferetur à uobis regnum Dei, & dabitur genti facienti iuſtitiam. Etſi autem Chriſto adhuc in carne nobiſcũ uerſante, & Apoſtolis Eccleſiam Chriſti gubernãtibus, Idolatrę uſq; ad Conſtantinum Magnum Romani Imperij gubernacula tenuerint, quin multis etiam modis Eccleſiam perſequuti fuerint, idq; Chriſto & Apoſtolis non ſolum permittentibus, ſed eorum etiam poteſtatem approbantibus: Tamen nihilominus eorũ Imperium Tyrannicum fuit, ut quod Chriſto permittente magis quàm iubente, adminiſtrauerint. Et utrunq; ſane tempus, & quod ſub Apoſtolis habuit, & quod nunc habet Eccleſia, in Rege illo, qui Nabuchodonoſor uocabatur, præfiguratum eſt. Temporibus ſiquidem Apoſtolorum & Martyrum, illud implebatur, quod figuratum eſt, quando Rex memoratus pios & iuſtos cogebat adorare ſimulachrum, & recuſantes mittebat in ignem: Nunc illud impletur, quod paulo poſt in eodem Rege figuratum eſt, cum conuerſus ad adorandum Deum uerum, decreuit in regno ſuo, ut quicunq; blaſphemaret Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, pœnis debitis ſubiaceret. Prius ergo tempus illius Regis, ſignificabat priora tempora regum infidelium, quos patiebantur Chriſtiani pro impijs. Poſterius uerò tempus eiuſdem Regis, ſignificabat tempora Regum fidelium, quos patiuntur impij pro Chriſtianis. Ac de infidelibus dicitur in Pſalmo. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & Principes conuenerunt in unum, aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtũ eius. De fidelibus uero accipitur, quod in eodem Pſalmo

ff. de orig. iur. l. ex hoc iure ff. de iuſt. & iure.

L. fi. ff. de rerum diuiſ. Octauius Auguſtus. Inſt. de iure nat. gen. & ciui. §. ſed quod princip. c. de uet. iure. Enucl. l. 1. §. cum eum. ff. de orig. iur. l. 2. § igitur.

c. ſi de rebus. 23. q 7.

Matth. 21.

Nabuchodonoſor præfiguratuit utrunq; Imperium. Dan. 3. Vide Aug. epiſtola 48.

Pſal. 2.

D dicitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monarchia Ro. Imperij.

dicitur. Et nunc Reges intelligite: Erudimini, qui iudicatis terram? Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Decimatertia conclusio. Etsi Imperium Romanum primum sub Regibus, deinde sub Consulibus, ac postremo sub Idolatris Imperatoribus latissimè propagatum fuerit, ut Augusti temporibus uniuersus orbis Luc. 2. Ro. Imperio subiectus fuerit, ut Lucas Euangelista testatur: & Antoninus Imperator suis quoq; temporibus non dubitauerit, Dominum se mundi appellare. Ego quidem, inquit, mundi Dominus, lex autem maris. Tamen non fuit, quod tunc obtinuerunt, legitimum, sed Tyrannicum potius Imperium: utpote ab his, qui de Ecclesia malignantium fuerunt, occupatum. Vnde nec Reges, nec Consules, nec Imperatores eius temporis legitimi orbis Domini, sed uiolenti potius inuasores & occupatores, fuerunt. Siue enim eorum antecessores spectemus, siue successores: filij hominum fuerunt, neq; à Sem, neq; ab Isaac, stirpe uidelicet legitimorum Regum, sed à Cham & Ismael, linea Tyrannorum, descenderunt: Vnde & successores uitiorum & culpæ, Tyranni non legitimi Domini orbis uel Imperij fuerunt. Decimaquarta conclusio. Quemadmodum Christus totius orbis Rex & Dominus, Imperium & totius mundi dominium ab iniustis possessoribus uendicauit, & in Ecclesiam suam transtulit: Ita qui authoritate Ecclesiæ ad Imperialis dignitatis culmen euehuntur, simul etiam orbis dominium acquirunt, omniumq; gentium, regnorum & populorum monarchæ, tam diuino quàm humano iure constituuntur: Diuino, quia quod Ecclesiæ authoritate fit, diuina iussione fieri intelligitur, iuxta uerbum Christi. Pasce oues meas: Humano, quia & humanæ leges Romanos Imperatores totius orbis dominos esse pronunciant. Decimaquinta conclusio. Etsi Romano Imperio subditi, contra ipsius obedientiam præscribere non possint: tamen nihil prohibet, quin iura Imperij uel priuilegio Principis acquirere, uel temporis diuturnitate præscribere possint, ita, ut à Iurisdictione Imperij exempti, plenitudine potestatis, quam Imperator in uniuerso Imperio habet, ipsi in suis regnis utantur. Quo casu non obedientia abiecta, sed libertas potius data uel præscripta esse censetur. Atq; ad hunc modum Venetorum dominium, à Iurisdictione Romani Imperij, priuilegio Principis exemptum esse fertur. Quod priuilegium Alber. de Ros. uidisse se testatur: Vt alibi tradit Iason. Quanquam sunt, qui Venetos ipso etiam iure à Romano Imperio exemptos esse contendant: Hac ratione moti, quod ciuitas Venetiarum non in solo, sed in mari ædificata, iure gentium eorum sit, qui eam ædificauerũt. At Galliarum & Hispaniarum, & quidam alij Reges, ab Imperio exempti sunt, non quidem ipso iure, uel priuilegio aliquo principali, sed tanti temporis, cuius initij non est memoria hominum, præscriptione. Quo sane

ff. ad leg. Rhod. de iact. l. deprecatio.

ff. de diuers. & temp. præscrip. l. cum heres. ff. l. 2. C. de fruct. & lit. expens.

Ioan. 21. L. cunctos populos. C. de sum. tri. et fid. Cath. in extra. uag. ad reprimẽdum. Quomodo in cri. Less. ma. pced. c. cum non liceat. de præscrip. ubi Pan. Panor. in d.c. cum non liceat de præscript. præpos. Alexandrinus in Tit. de pace iura fir. in princip. Bar. in l. hostes ff de capt. & post. Reuers. Bald. in c. sicut de iure iuran. Iason in l. cunctos populos C. de sum. tri. & fid. Cath.

sane tempore, cum Imperator nullum in eos Imperium aut Iurisdictionẽ exercuerit, uidetur usui Iurisdictionis, quam in ipsos habuit, renunciasse, & ueluti per obliuionem amisisse, & libertatem & exemptionem eis ab Imperio per tacitum consensum permisisse. Nec tamen qui ad hunc modum libertatem & exemptionem contra Imperium præscribunt, acephali esse dicentur. Nam etsi ab Imperij Iurisdictione exempti sint, tamen obedientiam Ecclesiæ etiam in temporalibus minime abnicere possunt. Decima sexta conclusio. Etsi Romanum Imperium certis semper limitibus conclusum fuerit, nec unquam tam late processerit, quin quædam regna, nationes, & populi, ab ipsius potestate & Iurisdictione fuerint exempta: Tamen nihilominus & ipsum totius orbis Monarchia, & Romani Imperatores, tam Idolatræ quàm Christiani, eiusdem monarchæ & domini: Illi quidem iniusti & Tyranni, hi uero legitimi fuerunt, & appellari potuerunt. Etsi enim quidam populi aliorum regum Imperio subiecti sint, nihilominus ius uniuersalitatis totius orbis apud Imperatorem remanet, ut ipse Dominus uniuersalis orbis appelletur, etiamsi certa quædam regna particulares dominos habeant. Propter quod & totũ orbem à possessore uendicare potest: Quemadmodum gregem uendicare potest, cuius est grex, etiamsi quędam capita ipsius esse negentur. Decima septima conclusio. Etsi Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quædam etiam ciuitates Imperiales, uel ex priuilegio Principum Romanorum, uel tanti temporis præscriptione, cuius initij memoria hominum non existit, in ditionibus suis etiam ea, quæ ad potestatẽ Romani Imperatoris pertinent, pleno iure exercere possunt, ut qui locum Imperatoris in terris suis tenent. Tamen nihilominus Iurisdictioni & obedientiæ Romani Imperij, & Principum Romanorum, subiecti sunt: Non solum ut Vasalli, qui regalia sua in feudum ab Imperio tenent, sed etiam ut subditi, qui iure subiectionis & parendi necessitate, uelint nolint, Romanorum Imperatorum obedientiæ obnoxij astringuntur.

L. deprecatio ff. ad leg. Rhod. de iact: d. l. cunctos populos. C. de sum tri. & fid. Cath.

Bar. in extrau. ad reprimendum in uerbo totius.

L. 1. in fi. & l. 2. & 3. ff. de rei uend.

Vasalli Ro. Imp.

Quemadmodum enim membra in corpore naturali à capite dependent, à quo influxum uirtutum naturalium recipiunt, tum inter se alia aliis & dignitate & operationibus antecellunt: ita & in Republica, qui præest & dominatur, uice capitis fungitur. Subditi uero instar membrorum habent, quorum alij aliis & dignitate & officijs sunt præcellentiores. Sed omnes tamen, quantalibet dignitate præfulgeant, quicquid honoris & muneris obtinent, totũ hoc à capite, à quo omnes dignitates & officia in Rempublicam deriuantur, recipiunt. Ad quem sane modum Imperij quoq; honores & munera ab Imperatore, tanquam à capite, in officiales Imperij, tanquam membra, distribuuntur: siquidem fons est Imperator, à quo Magistratus tanquam riuuli descendunt. Vnde Imperio Romano, à po-

Ioan. And. in add. spec. in tit. de tust. ed. §. porro. Alex. de Imol. in cons. 1. Quinti uolu. Paul. de castr. in cons. 34. in secunda parte. c. singula. 89. dist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

L. 1. ff. de cōst. princip. Bar. in l. 1 Imperium in 3. col. ff. de iurisd. om. iud.

pulo Romano in Imperatorem translato, Imperator uniuersale quidem Imperium obtinet. Verum, cum uniuersa Imperij negocia & causas ipse unus & solus per se expedire non possit, Magistratus constituit, & inter hos gradus quosdam fecit, ut alij alijs sint dignitate & officio præstantiores, quos in partem curarum & sollicitudinum uocans, maioribus quidem maiores, inferioribus uero inferiores causas expediendas committit: quasdam etiam in signum summæ potestatis sibi expediendas reseruauit. Porro maiores Magistratus olim erant Senatores, Consules, Patricij, Dictatores, Præfecti prætorio, Præfecti urbis, Præsides, Proconsules, Prætores, Quæstores: Quorum alij Superillustres, alij Illustres, alij Spectabiles, alij Clarissimi appellabantur. Et his causæ maiores, quales sunt meri & mixti imperij, demandabantur. Infimi autem Magistratus erant municipales, quibus causæ ciuiles committebantur. Ac maioribus quidem Magistratibus hodie succedunt Reges, Cardinales, Patriarchæ, qui æquiparantur Præfectis prætorio, & uocantur Illustres. Similiter Duces, Marchiones, Comites, & Episcopi: qui Spectabilium locum obtinent, qui & ijdem Illustres appellari possunt, aut similes Illustribus. Sic Abbates, & reliqui, qui merum & mixtum imperium ab Imperio habent, loco Clarissimorum sunt.

Gl. in c. quid translationem, de off leg. Bald. in l. rescripta. C. de precib. Imp. off.

Iaſ. in l. quæcūq. ff. de off. eius, cui mandata eſt iurisd.

Bar. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. & in l. 1. in princip. ff. quòd cuiuſq; uni. no.

Nihilominus tamen Imperatori, tanquam præcellenti, non solum ut Vasalli, sed etiam ut missi & subditi, iure subiectionis & ea fidelitate obnoxij sunt: à qua, nisi uolente & consentiente Imperatore, nulla ratione absolui possunt. Hij igitur omnes, quantalibet in Imperio potestate & Iurisdictione prædicti sint, tamen Romano Imperatori, tanquam membra capiti, subiecti sunt. Propter quod &

1. Pet. 2. Præsides, & à Rege tanquam præcellenti missi ab Apostolo dicuntur: Qui Regalia dignitatesq; & officia sua ab Imperio in feudum tenent. Hæc habui, quæ de potestate & Iurisdictione Romani Imperij, quantum quidem ad institutum nostrum pertinet, dicere uolui: quæ ideo in breues has conclusiones contraxi, ut quæ ab alijs prolixè & confusè referuntur (quæ res plærunq; magnam obscuritatem parere solet) ea commoda à me breuitate, & certo expeditoq; ordine, explicarentur.

De obedientia

De obedientia subditorum Ro. Imperij, & in quibus rebus consistat, Caput VII.

HIs ad hunc modum de Ditione Ro. Imperij & subditis eius breuiter explicatis, superest, ut de obedientia subditorum Romani Imperij, et in quibus rebus consistat, dicamus. Ad obedientiam igitur Romani Imperij astringuntur omnes Reges, nationes, & populi: Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quicunq; eidem feudi subiectionis, uel quocunq; alio iure obligati sunt. Rursus uero ab eadem obedientia eximuntur, quicunq; libertatem, uel ex priuilegio Principis acceperunt, uel diuturnitate temporis præscripserunt. Porro obedientia Romanis Imperatoribus à subditis tum demum recte præstatur, cum & eorum legibus & mandatis obtemperant: Et debitum eis honorem uenerationemq; exhibent, & iudicialibus eorum sententijs & præceptis parent. Etenim in his tribus obedientia Romani Imperij consistit. Primum igitur leges Romanæ ab omnibus Ro. Imperij subditis obseruari debent, ut Imperatores, Valentinianus & Martianus, constituerunt. Leges (inquiunt) sacratissimæ, quæ constringunt hominum uitas, intelligi ab omnibus debent, ut uniuersi præscripto earum manifestius cognito, uel inhibita declinent: uel permissa sectentur.

Ad obediendum astricti Ro. Imp.

Exempti.

Obedientia in tribus consistit.

L. leges sacratissimæ. C. de legibus.

Legem Iureconsulti diffiniunt regulam esse, iustorum & iniustorum: & eorum, quæ natura ciuilia sunt. Est enim præceptrix faciendorum, prohibitrix autem non faciendorum. Etsi autem Imperator ipse uiua lex in terris sit, unde & penes ipsum unum, legum condendarum potestas est: Tamen certius est legis, quàm Principis oraculum. Nam Principes quantumlibet sancti, tamen homines sunt, perturbationibus obnoxij: quibus affecti, non raro iniusta etiam decernunt. Lex autem mens est sine appetitu: Vnde qui legem præesse iubet, uidetur Deum iubere præesse & leges. Qui autem iubet hominem solum præesse, quantumlibet prudentem, adiungit & bestiam. Libido quippe talis est, atq; ita obliquos agit, etiam uiros optimos, qui sunt in potestate. Qua sane ratione Theodosius & Valentinianus, etsi Romani Principes, & legum conditores, uocem maiestate regnantis dignam esse dicunt, legibus alligatum se Principem profiteri: & maius imperio esse fatentur submittere legibus principatum. Eiusdem fere uirtutis est mandatum Principis. Nam & ipsum legi æquiparatur, nec alio ab lege & constitutione differt, quàm species à genere. Mandatum siquidem sub lege continetur, quod lege uniuersaliter sancitur, id particulariter mandato præcipitur: Immò, si uniuersale sit, ipsum quoq; pro lege habetur.

Quid lex. L. 2. ff. de legibus & senatus consult.

Aristt. lib. 3. Poly. c. 7 & c. 11.

Lex certior est, quia sine affectibus præest.

L. digna uox C. de legibus.

Mandatū & lex quo modo differunt. Gl. in Ru. c. de mand. principis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

L. leges ut generales & l. fi. C. de legib. l. 1. ff. de const. princip.

Siquidem legem ex eo metimur, quòd à Principe uniuersaliter cõstituitur: siue ad proceres missa oratione condatur: siue per modum mandati & edicti promulgetur: siue spontaneo motu Principis ædatur: siue relatio uel lis mota, eius occasionem postulauerit.

In Aut. de mand. princip. in princip.

Est autem mandatũ Princip s, ut Accursius diffinit, constitutio quædam, continẽs præcepta de laudabiliter prouincia gubernanda. Legibus igitur & mandatis Principum parent, qui quod his ipsis sancitur atq; præcipitur, fideliter exequuntur. Deinde iudicia Romani Imperij in hoc constituta sunt, ut quæ à legibus iustè præcipiuntur, ea per Iudices iustos exequutioni demandentur. Parum est enim ius, in Republica esse, nisi sint, qui iura reddere possint.

Quid iudicia sunt.

L. 2. §. post originem. ff. de orig. iuris.

Iudiciorum quædam ab Imperatore, quædam à Magistratibus ab eo creatis exercẽtur. Illa Imperialia appellantur: Hęc uero uel à Magistratibus ipsis, uel à prouincijs, territorijs & ciuitatibus, quibus præsunt, nomina sortiuntur. Rursus Imperialium iudiciorum quædam pro Tribunali Cęsaris, & ex ipsius persona & nomine reddũtur. Quædam ab ipso Principe alijs tanquam delegatis, uel ad certas causas, uel ad uniuersitatem causarum, exercenda demandantur. Et eorum, quæ ex persona & nomine Cæsaris exercentur, quædam in omnes uniuersi Imperij subditos, & in uniuersis causis, tam ciuilibus quàm criminalibus, redduntur. Cuiusmodi sunt, quæ in curia Cæsaris æduntur. Quædam in uniuersos quidem Imperij subditos dantur, sed ad certa tamen causarum genera restringuntur. Quale est Iudicium Imperialis Cameræ. Quod in omnes quidem Romani Imperij subditos competit, sed à cuius Iurisdictione primum causæ criminales exemptæ sunt: exceptis his, quæ sunt fractæ pacis. Deinde in ciuilibus causis. In prima quidem instantia personæ, & causæ Principum Imperij. In secunda uero Principes Electores, quibus ex constitutione Caroli Imperatoris, huius nominis Quarti (quam auream Bullam uocant) concessum est, ne à sententijs, quas uel ipsi, uel eorum iudices tulerint, ad Tribunal Cæsareum appellari possit. Quo iure Dux Saxoniæ, & Marchio Brandenburgensis utuntur. Qui uero circa Rhenum sunt Archiepiscopi, & Imperij Archicancellarij, & Comes Palatinus, etsi eodem iure, quo cæteri muniti, tamen appellationem his, qui se grauatos eorum sententijs conqueruntur, permittunt. Postremo reuerentia quoq; & honor, Ro. Principi exhibendus est: Quod & scriptura præcipit. Estote (inquit Petrus Apostolus) subiecti omni humanæ creaturæ propter Deum: siue Regi, tanquam præcellenti: siue Ducibus ab eo missis. Et paulo post. Regem honorificate. Cæterum in deferendo honore Regibus, mores gentium populorumq;, spectandos esse arbitror. Nam ut in cæteris, ita in hac re quælibet prouincia suo sensu abundat. Quibusdam in more fuit, Reges suos flexis genibus adorare:

Diuersa Iudicia.

Imperialiũ Iudiciorũ multiplex differentia.

Iudicium Cameræ Imperialis.

Exemptiones Principum Electorum.

Honor & reuerentia erga Ro. Imp.

1. Pet. 2.

Mos prouinciarum seruandus.

rare: Quod de Æthiopibus tradunt. Alij statuam Regis sui adorarunt. Alij Regem quidem suum adorauerunt, sed non nisi purpura indutum: Quod à Romanis obseruatum esse legimus. Illud quoq; de Æthiopibus satis miratu dignum narratur. Quod illorum Regibus amici, præter adorationis honorem, illum quoq; cultum exhibuerunt. Vt si quando aliqua corporis parte Rex ex quauis causa debilitaretur: domestici homines sponte sua eandem partem debilitarent. Turpe enim existimabant, Rege claudo, non etiam omnes amicos claudos esse. Et quidem absurdum uidebatur, cum ueræ sit amicitiæ, ex rebus aduersis amicorum dolere, lætari secundis, non & corporis quoq; doloris participes esse. Quin illud quoq; consuetudinis esse ferunt, amicos ultro in Regis morte uita defungi: existimantes eum interitum glorioſum, ueræq; amicitiæ testem. Simile aliquid de Erulorum moribus (qui populus fuit olim super Histrum flumen habitans) tradit Procopius. Nam Erulo uiro uel ob senium, uel aduersam ualetudinem ex humanis exempto, pro eorũ more necesse erat, ut uel uxor ipsa, quę uirtutis existimationem aliquam fuisset ad id tempus adepta, uel sibi gloriam in posterum relinquere uellet, laqueo apud uiri sepulchrum non longe pòst uitam finiret. Ei uero, quæ non ita se gessisset, relinquebatur de cætero ignominiæ nota, odijsq; in uiri propinquos conuincebatur.

Diod. Sic. lib. 4. de fab. antiq. gest. Philostr. lib. 6. de uita Apoll. L. 11. C. de Fabricensib.

Mos Erulorum in morte Regis sui. Procop. lib. 2. de bello Goth.

Sed redeamus iam ad Principes. Præcipuus honor, qui olim Romanis Principibus exhibebatur, erat adoratio, ut paulo ante dixi. Ea nihil aliud fuit, quàm salutatio Principis, quam & salutationem sæpe Romani etiam leges appellant. Quanquam non desint, qui scribant à Diocletiano adorandi Principis morem introductum fuisse, cum ante eum cuncti salutarentur. Ego siue adoratio illa, siue salutatio appelletur, omnino religiosum quendam cultum fuisse censeo, quem Veteres Principibus, uelut terrestribus quibusdam numinibus, ac omnem potestatem à Deo habentibus, tribuerunt. Nec uero alijs adorandi Romanis Principibus purpuram facultas erat, quàm quibus hoc ex beneficio Principis concedebatur. Quales fuerunt Cornicularij Præfectorũ prætorio, Veterani milites, Apparitores Præfecti urbis, domestici protectores Principis, Prunicerius Fabricensium, militantes in sacris scrinijs, honorati uehiculis, & legum Doctores. Quibus omnibus non solum Secretarium Principis ingrediendi, salutandiq; Principem ius erat: sed quietem simul, omniumq; personalium munerum uacationem eodem ipso beneficio consequebantur. Tandem eò res processit, ut salutatio Principibus non tam honori, quàm maximo oneri, ob ni-miam salutantium assiduitatem, fuerit. Propter quod Adrianum ferunt, neminem salutantium, nisi ob rem necessariam, recepisse: Autor Dion Cassius in Adriano. Iam & ritus salutandi uarius fuit.

Qualis fuit adoratio Principum Ro. Glo. in l. pe. C. de consulib. Eutropius lib. nono rerum Romanarum.

Adorare Purpuram Imp. Gl. in l. 1. C. de uetera. Milit.

Salutatio Imp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ritus salutandi uarius, in duobus Maximinis

Maximino iuniori Romano Principi uitio uertebatur, quòd in salutationibus manum porrigeret, & genua osculari sibi pateretur, nonnunquam etiam pedes. Contra uero seniori Maximino laudi dabatur, quod huiusmodi pedum oscula recusaret. Nam ad pedes eius aduolui uolentibus, dixisse fertur. Dij prohibeant, ut quisquam ingenuorum pedibus meis osculum figat: Autor Iulius Capitolinus in duobus Maximinis.

Honor iuxta consuetudinẽ temporis Principi deferẽdus.

Quod igitur tantopere à Veteribus obseruatum est, ut in deferendo honore Principi, mores & consuetudinem cuiusçᵭ temporis spectandam esse censerent: Idem hodie quoçᵭ custodiri debet, ut eum honorem Romanorum Imperatori exhibeamus, quem uel lex præcipit, uel Imperij consuetudo approbat. Veluti, ut adituri Principem, in genua procumbamus, aut etiam pedibus eius aduoluamur: quod quidem ad omnes pertinet. Similiter, ut Electores, aliçᵭ Principes, in deferendo Romanorum Imperatori honore, eum morem custodiant, qui à ueteribus inductus, & ad hæc usçᵭ tempora custoditus est.

Mos hodiernus Principum erga Imperatorem.

Veluti, quòd Cæsari curiam celebranti, omnes Principes in Comitatu assistunt, & uel sacrorum causa ad templum, uel propter publicas Imperij consultationes, ad Procerum cœtum proficiscentem, quisçᵭ suo ordine comitantur. Quod itẽ Electores Principes uel præeuntes, uel sequentes, quisçᵭ proprium officij sui Insigne, ut Comes Palatinus orbis figuram, quam pomum uocãt, Gladium Dux Saxoniæ, Marchio Brandenburgensis Sceptrum Imperiale: & in quibusdam Conuentibus & actibus, tres Archiepiscopi, Imperij Archicancellarij, quisçᵭ in sua prouincia, Imperij Sigillum collo appensum gestãt.

Insignia Electorũ.

Sic & certi quidam ritus sunt, quibus Electores Principes Cæsari ad mensam ministrant: Quæ omnia, quibus modis quoçᵭ ordine peragenda sint, in constitutione Caroli 1111 (quam auream Bullam uocant) ordine describuntur.

Aurea Bulla Caroli 1111.

Illud quoçᵭ ad reuerentiam & honorem Romani Imperatoris pertinet, ut fidelitas ei à subditis Imperij præstetur. Fidelitas Iureiurando prestanda Impera.

Ea duplex est: Vna, qua Romano Imperatori subditi sunt. Altera, quatenus Vasalli obligantur. Quæ & capita quædam communia habent, quę ab utriçᵭ iurantur, quanquam diuersa iuramentorum forma expressa. Subditi ei, sub cuius Iurisdictione sunt nominatim, uitam, membrum, mentem, & eius rectum honorẽ, custodire iurant.

c. unico. Quãliter iurare deb. Vasalli.

Vasalli uero sub hac fere uel simili forma dominis suis fidelitatem iurant. Ego Titius iuro, quòd ab hac hora in antea, usçᵭ ad ultimum diem uitæ meæ, ero tibi. N. domino meo fidelis, contra omnem hominem, excepto Imperatore uel Rege: Id est, nunquam scienter ero in consilio uel auxilio uel in facto, quod tu amittas uitam, uel membrum aliquod: uel quod tu recipias in persona aliquam læsionem, uel iniuriam, uel contumeliam: uel quòd tu amittas aliquem honorem, quem nũc habes, uel in antea habebis. Et si sciuero uel audiuero de

Vasallorũ Iuramentũ.

De noua for. fid. c. unico in usib. feud.

de aliquo, quod uelit aliquod istorum cõtra te facere, pro posse meo, ut non fiat, impedimẽtum præstabo: Et si impedimentum præstare nequiuero, quàm cito potero tibi nunciabo, & contra eum, prout potero, auxilium meum tibi præstabo. Et si cõtigerit te rem aliquam, quam habes uel habebis, iniuste uel fortuito casu amittere: eam recuperare iuuabo, et recuperatam omni tempore retinere, et si sciuero te uelle iustè aliquem offendere. Et inde ego generaliter uel specialiter fuero requisitus, meum tibi, sicut potero, præstabo auxilium. Et si aliquid mihi de secreto manifestaueris, illud sine tua licẽtia nemini pandam, uel per quod pandatur, faciam. Et si consilium à me super aliquo facto postulaueris, illud tibi dabo consilium, quod mihi uidebitur magis expedire tibi. Et nunquam ex persona mea aliquid faciam scienter, quod pertineat ad tuam uel tuorum iniuriam uel contumeliam.

Declaratio particularũ huius iuramenti.

Sane hæc iuramenti forma multa habet capita, quæ his uerbis continentur. Incolume, tutum, honestum, utile, possibile.

De forma fidelitatis. c. unico in usib. feud.

Incolume.

Siquidem incolume ualet, ne Vasallus iurans sit in damno Domino de corpore suo. Et hoc est quod iurant, se nunquam consilio, uel auxilio, uel facto interfuturum, quo dominus amittat uitam, uel membrum aliquod: uel quod in persona læsionem aliquam, iniuriam, uel contumeliam recipiat.

Tutum.

Tutum, significat, ne Vasallus iurans domini secreta reuelet: aut munitiones suas, quo minus tutus esse possit, prodat. Et illud est, quod Vasallus iurat, secretum, quod ei manifestauerit dominus, siue licentia domini se nemini reuelaturum.

Honestum

Honestum, ualet, ne Vasallus tale aliquid faciat, quo honorem aliaue amittat, quæ ad honestatem eius pertinere uidentur. Et hoc est, quod in præfata forma Vasallus iurat, se nihil tale facturum, quo dominus honorem aliquem amittat.

Vtile.

Vtile, designat idem, quod in prædicta forma exprimitur, ut Vasallus iuret, si dominus rem aliquam iniuste, uel fortuito casu amiserit, se ut eandem recuperet, auxilio futurum.

Facile.

Facile idem significat, quod in prædicta forma Vasallus iurat, se impedimenta quoçᵭ, quæ domino, quo minus hæc omnia consequatur, obstare possunt, remoturum: aut ut remoueantur hæc ipsa, domino renunciaturum.

Iuramẽtũ subditorũ.

Sane in his capitibus ea quoçᵭ continentur, quæ subditi dominis suis, sub quorum Iurisdictione sunt, iurant. Nam quid aliud est uita, membrum, mens, & rectus honor, quàm quod in iuramento Vasalli, incolume, tutum & honestum? Tantum enim hæc ualent, ac si subditus iuret, non se consilio, auxilio, uel facto interfuturum, quo dominus amittat, uel uitam, uel membrum, uel honorem: nec arcanum aliquod in pernicicm domini reuelaturum.

Iacobinus de S. Georgio in tract. de homagijs. Col. 7a uers. 8. homo & subditus.

Cæterum, inter subditum & Vasallum Imperij ea differentia est, Quod Vasallus regulariter dominio feudum suum domino renunciare: subditus uero ab obedientia domini eo inuito, se minime eximere potest. Iam igitur quicunçᵭ

Romano

Universidad de Deusto
Biblioteca

Romano Imperio subiecti sunt, siue Vasalli siue subditi, ea fidelitate astringuntur Romanorū Imperatori, ut ipsius tum incolumitatem & securitatem, tum honorem etiam conseruare, & arcana custodire. Et in his, quæ ad utilitatem Imperij pertinent, consilio & auxilio iuuare: Quæ uero Imperio noxia esse cognouerint, impedire teneantur.

Obedientiam Romanis Imperatoribus, alijsq; potestatibus, tam iustis quàm iniustis, exhibendam esse, Caput VIII.

Rom.13. IAm uero quæ de obedientia Romanis Imperatoribus præstanda dicta sunt, non solum in bonis, sed etiam in malis Principibus & Potestatibus locum habent. Etenim de utrisq; dictum est. Omnis potestas à Deo est: & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Nam & mali Principes à Deo permittuntur, ut per eos peccata populorum puniantur, ut supra demonstratum est: Sed nec minus illis, quàm bonis & iustis, ex præcepto diuino obediendum est. Sic in ueteri Testamento, tametsi mala & Tyrrannica fuit potestas Nabuchodonosoris, Cyri, & aliorum Idolatrarum: Tamen nihilominus Deus non solum monarchas eos esse permisit, atq; etiam præcepit, ut debita eis à subditis obedientia præstaretur. Nam & Christos eos & seruos suos appellat, In hoc uidelicet ordinatos, ut iniquitas populorum per eos compescatur. Simul atq; præcipit, ut omnes gentes eis seruiant, quod utiq; obedientiam eis præstandam esse significat. Seruire siquidem, iuxta loquendi morem scripturæ, obedire est. In quo sensu accipiendum est illud, quod Dominus ad Rebeccam dicit. Duæ gentes sunt in utero tuo, & duo pǫpuli ex uentre tuo diuidentur. Populusq; populum superabit, & maior seruiet minori. Item illud Isaac ad Iacob filium: Seruiant tibi populi, & adorent te tribus. Similiter in nouo Testamento, Christus & Apostoli & uerbo & exemplo docuerunt, Regibus tam iustis, quàm iniustis: tam Idolatris quàm Catholicis, esse obediendum. De utrisq; enim, tam Idolatris, qui tum fuerunt: quàm Christianis, qui post futuri erant, accipiendum est illud, quod Dominus dicit. Reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris: & Deo, quæ sunt Dei. Et illud Apostoli Petri. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum: siue Regi, tanquam præcellenti: siue Ducibus, tanquam ab eo missis, ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorū. Et post pauca: Regem honorificate. Similiter illud Apostoli Pauli. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi à Deo. Et post aliqua. Vis non timere

Obedientia sub Idolatris Regibus in uet. test.

Dan.3.
Esa.45.
Hiere.18.

Seruire est obedire.

Gen.25.
Gen.27.

Obediētia in no. test.

Matth.22.
1.Pet.2.
Rom.13.

mere potestatem? bonum fac: & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est, tibi in bonum. Si enim malefeceris, time: non enim sine causa portat gladium. Dei enim minister est, uindex in iram, ei qui male agit. Ideoq; necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Et hæc quidem uerbo Christus & Apostoli docuerunt. Illa uero ad exempla pertinent, quibus & ipsis obedientiam & honorem Romanis Principibus non solum Christianis, sed etiam Idolatris, præstandum esse docemur. Ac primum quidem Christus, didrachmam Cæsari pro se & discipulis solui iussit: non quòd ipse aut discipuli subditi essent Cæsari, sed ut hoc exemplo ostenderet, tributum eò magis soluendum esse Cæsari à subditis, cum idem ipse & discipuli soluerent, necessitati tributi soluendi minime obnoxij: Quod uerba Domini plane demonstrant. Sic enim ad Petrum loquitur. Quid tibi uidetur Simon? Reges terræ á quibus tributum accipiunt uel censum? à filijs suis, an ab alienis? Cunq; Petrus respondisset, Ab alienis. Dixit illi Dominus. Ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, uade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me & te. Sic Apostolus Paulus, ut obedientiam suam erga Cæsarem testaretur, accusatus à Iudæis coram Festo Præside, ac rationem reddens eorum, quæ in eum afferebantur. Necq; in templum (inquit) necq; in Cæsarem quicquam peccaui. Cunq; Festus in gratiam Iudæorum Paulo dixisset, Vis Hierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me? Respondit Paulus. Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum aliquod morte feci: non recuso mori. Si uero nihil est eorum, quæ illi accusant me: nemo potest me illis donare. Cæsarem appello. Quam Apostoli appellationem angelus quoq; Domini eidem nocte assistens, approbauit. Ne timeas (inquit) Paule, Cæsari oportet te assistere. Cæterum, quòd de obedientia Imperatoribus Romanorum etiam malis præstanda, dictum est: Idem etiam in cæteris potestatibus inferioribus locum sibi uendicat, ut & ipsis, etiamsi iniquis, obediendum sit. Ac prima quidem & quotidiana potestas, à qua cæterarum quoq; gradus conijcere licet, est domini in seruum: at serui dominis suis obedire tenentur. Iuxta quod Paulus præcipit. Obedite, inquit, dominis uestris secundum carnem, cum timore & tremore, & in simplicitate cordis: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed quasi serui Christi facientes bonam uoluntatem Dei, ex animo cum bona

Exemplū Christi.
c. magnum 11. q.1.
Matth.17.

Exemplū Pauli.
Act.25.

Act.27.

August. in Psal. 124.
Colossi.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona uoluntate. Hic serui dominis suis obedire iubentur, non bonis tantum, sed etiam malis. Neq; enim qui dominos nominat, malos
1.Pet.2. excludit, quos expresse etiam nominat Petrus Apostolus. Serui (inquit) subditi estote in omni timore dominis: non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis. Hæc est enim gratia, si propter Dei
Exemplū Christi, ut serui. conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste. Idem quoq; Christi exemplo confirmatur, qui omnium Dominus multa in passione mala à seruis iniquis sustinuit. Nisi enim iniqui fuissent, Dominum suum honorassent, non contumelijs affecissent. Si igitur Dominus cœli & terræ, per quem facta sunt omnia, seruiuit indignis, immo pro sæuientibus & furentibus etiam rogauit. Ait enim: Pa-
Luc.23. ter ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: Quanto magis non debet dedignari homo ex toto animo, & ex tota uoluntate bona, cum tota dilectione seruire domino etiam malo? Quod autem de domino & seruo dictū est, hoc de omnibus etiam Potestatibus & Regibus, & de omnibus culminibus sęculi intelligendum est. Aliquando enim Potestates bonæ sunt, & timent Deum: Aliquando non timent Deum. Et utrisq; obediendum est: Sed in his tamen quæ sunt licita, nec diuino uerbo contraria. In his enim, quæ Dei man-
Act.5. datis repugnant, oportet Deo magis obedire, quàm hominibus.
Milites Iuliani Imp. Apostatæ. Iulianus nonne infidelis Imperator fuit? nonne Apostata fuit iniquus & Idolatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli: ubi ueniebatur ad causam Christi, non agnoscebant, nisi illum qui in cœlo erat. Quando uolebat, ut Idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, Ite contra illam gentem: statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum à domino temporali: & tamen subditi erant propter Dominum æternum, etiam domino temporali.
Iniquorū potestas non est perpetua. Neq; uero blandiantur sibi Potestates, Reges, & domini iniqui, quòd in bonos eis potestas à Deo permittitur: non enim sic erit semper. Quo-
Psal.124. niam non derelinquet Dominus uirgam peccatorum super sortem iustorum, ut non extendant iusti ad iniquitatē manus suas, ut inquit Psalmus. Sentitur ad tempus uirga peccatorum super sortem iustorum: sed non ibi relinquitur, non erit in æternum. Veniet tempus,
Matth.25. quando unus agnoscatur Deus: uenient tempus, quando unus Christus in claritate sua apparens, congregabit ante se omnes gentes, & diuidet eos, sicut diuidit pastor hædos ab ouibus: oues ponet ad dexteram, hædos ad sinistram: & uidebis ibi multos seruos inter oues, & multos dominos inter hædos. Et rursus,

multos dominos inter oues, & multos seruos inter hædos.

De his,

De his, qui Romano Imperio rebelles sunt, Caput IX.

His itaq; de Ditione Romani Imperij, & obedientia subditorum & Vasallorum eius, breuiter examinatis atq; discussis: Consequens est, ut ad alteram iam rebellionis speciem ueniamus, quam eorum esse diximus, qui Romano Imperio debitam obedientiam subtrahūt: cuius & ipsius multa genera consyderanda sunt. Rebelles Ro. Imperio. Primum eorum, qui Principis authoritatem diminuunt, dum uel Monarcham ipsi orbis esse negant, uel de authoritate eius aliquid derogant, uel ipsi sibi Imperialem potestatem arrogant. In quo genere rebelles sunt, quidam nostri temporis seditiosi. Qui famosis aduersus Imperatorem ęditis libellis, plenam illum in Imperio potestatem habere negant: Tum quę illi propria est, eam sibi in Ditionibus suis uendicant, & quam in Imperatore certis limitibus, ita contractam esse dicunt, ut nihil illi permissum sit soli, uel tractare, uel constituere, uel decernere, quòd non Procerum Imperij consensu prius confirmatum fuerit, atq; roboratum: eam se liberam, & nullis terminis coartaram habere contendant. Ac merito quidem rebelles & infideles Imperio uocabimus istos, ut qui quod Imperatoris proprium est, id Maiestati eius illi adimunt, & sibi attribuunt: & qui subditi sunt, domini sui non solum potestatem, sed etiam nomen usurpant. Famosi libelli cōtra potestatem Imp. Talem quidem in Imperio Imperatorem fingentes, qualem olim Galli Regem sibi constituebant. Solebant enim Franci antiqua Regum stirpe Reges habere, sed qui nihil clarum in se præter inane Regis uocabulum habebant. Nam & opes & potentia Regni penes palatij Præfectos, qui maiores domus appellabantur, & ad quos summa Imperij pertinebat, tenebantur: nec aliud quicquam Regi permittebatur, quàm ut Regio tantū nomine contentus, crine profuso, barba submissa, in solio resideret, ac speciem dominādi effingeret. Legatos undecunq; uenientes audiret, eisq; abeuntibus responsa, quæ doctus erat aut iussus, ex sua uelut potestate redderet: cum præter inutile Regis nomen, & precarium uitæ stipendium, quod ei Præfectus Aulæ pro ut uidebatur, exhibebat, nihil aliud possideret. Regum Franciæ olim imminuta potestas.

Ac talem quidem nostri etiam seditiosi Imperatorem & esse & habere cupiunt, nempe truncum, & mutam potius Principis Imaginem, quàm Principem, authoritate aliqua fungentem. Non me fugit, multa esse, de quibus Imperator in Imperio sine consensu Procerum nihil tractare, statuere, aut decernere potest: maxime quæ eiusmodi sunt, ut formam aliquam generalem constitutionis exposcant. Siquidem ita longa consuetudine ac pactis introductum est, ut ea ipsa primum ab uniuersis Imperij Ordinibus tractentur, & quod Seditiosi derogant potestati Imp. Ro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maiori parti Procerum placuerit, id deinde Imperiali authoritate confirmetur. Quod & ueteribus, Imperio necdum in Germanos translato, in usu fuit, ut Theodosij & Valentiniani constitutione comprobatur: ac ueteres quidem, quæ ad hunc modum constituebantur, pragmaticas sanctiones: nostri ordinationes Imperij appellant. At rursus negari non potest, multa præterea esse, quorum omnis tractatus & dispositio non ad ordines Imperij, sed ad solum Imperatorem pertinet. Cuiusmodi sunt, quæ plenitudini potestatis eius reseruata esse dicuntur. Nam commeatum, remeatumq; Exulibus dat solus Imperator. Rem iudicatam solus rescindit sine appellatione: causas Iudicibus delegat, appellatione remota: ordinem Iudiciorum peruertit. Ius aliorum tollit: de propria causa cognoscit: defectus contractuum supplet atq; resarcit. Tabelliones & Comites Palatinos creat: spurios natalibus restituit: minoribus ueniam ætatis concedit. Emancipationem infantis permittit: iuri communi derogat, aliaq; multa solus agit Imperator de plenitudine potestatis suæ. Cuius qui participes esse uolunt, non uideo, quomodo non authoritatem eius diminuant, & subditi domino suo rebellent? Iam & Imperialem potestatem quomodo sumere sibi possunt, Imperij subditi & Vasalli? Qui tametsi Regalia ab Imperio teneant, & quędam etiam quæ supremę potestatis sunt, exerceant: tamen ea non proprio, sed uicario quodam iure obtinent, quibus & submoueri, si ijs non legitime utantur, Imperatoris Decreto & Authoritate possunt.

L. humanum C. de legibus.

Plenitudinis potestatis quæ sunt?

Bald. in l. rescripta. C. de precib. Imper. offer.

Regalia nō plenam continent potestatē.

Simili modo Imperio rebelles sunt, qui publicas Imperij leges & constitutiones, uel temere transgrediuntur, uel propria authoritate nouare aut abrogare conantur. Est enim hoc uelut proprium omni rebellioni, ut per eam uel exolescant leges, ut sine legibus uiuatur. Quod exactis Regibus Romæ accidit, ex quo ipse uiginti propè annis pop. Romanus incerto magis iure et consuetudine aliqua uti, quàm lata lege cœpit, ut Pomponius Iureconsultus scribit: uel nouę ferantur. Quemadmodum lex Agraria à Tiberio non solum per rebellionem lata fuit, sed etiam quatuor cruentas seditiones peperit: Quarum primam ipse excitauit, alteram C. Gracchus, illius quem dixi Tiberij frater: Tertiam Apuleius Saturninus, Quartam Liuius Drusus: nec aliam sanè ob causam, quam quòd legem Agrariam à Tiberio Graccho latam defenderent. Et nostris quoq; temporibus uidemus, quàm perfidiosè rebelles quidam leges, tam Canonicas quam Ciuiles, calumnientur. Quarum alias quidem impias & iniustas, alias per adulationes Episcoporum à Principibus extortas, alias fictis titulis sub nomine Imperatorum, alicubi legum codicibus insertas esse mentiuntur, ut aliàs à nobis enarratum est. Alterum genus rebellium Ro. Imperij eorum est, qui iudicia Romani Imperij, uel in alios ordines transferre, uel in totum abolere conantur tum

L. 1. §. exactis ff. de orig. iur. Lex Agraria seditiosa fuit.

Calumniæ in leges & Canones.

Rebelles sunt, qui leges nouant aut abrogant.

Iudices etiam ipsos uarijs calumniarum generibus persequuntur. Cuiusmodi olim fuit C. Gracchi rebellio, qui lege lata iudicia à Senatoribus ad Equites transtulit: Et Equites, uelut Principes, super Senatores extulit. Senatores uero quasi noxios illis subdidit: sed quæ res nec ipsa diu durauit. Posterioribus enim temporibus iudicandi munus, quod Gracchus ereptum Senatui ad Equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerat, Cotta æqualiter inter utrunq; ordinem partitus est. Quanta uero à rebellibus nostri temporis, tū iudiciorum, tum Iudicum, Imperij commutatio facta sit, res ipsa demonstrat, quæ ob omnium iam oculos uersatur, supremo illo Imperialis Camerę iudicio suspenso. Et ex his etiam facile cognosci potest, quæ alias à nobis de uarijs calumnijs in iudicem & assessores eiusdem iudicij conuinnatis, ac de iniusta etiam iudicis & assessorum exauthoratione à nobis relata sunt. Sed quæ omnia tam miserrimæ antea seruituti obnoxia, suppressa seditiosorum audacia, ab Inuictissimo Imperatore Carolo, huius nominis Quinto, uelut postliminio, in pristinū statum restituta sunt. In tertio genere rebellionis numerātur, qui non in ea, qua Romanorum Imperatori astricti sunt fide & obedientia, permanēt: Id est, quorum consilio, auxilio, & dolo malo fit, ut Imperator uitam uel membrum aliquod amittat: uel ut personæ ipsius damnum aliquod, iniuria, uel contumelia inferatur: uel ut ipsius honor & existimatio lædatur: uel qui hæc ipsa eidem non renunciauerit, aut quo minus perpetrarentur, impediuerit. Similiter, qui arcana sibi à Principe concredita, non diligenter custodiuerit. Denicp, qui quæ utilia esse puta uerit, ut quæ ad fidem, honorē, & debita Principis obsequia pertinēt, ea prætermiserit: ea uero, quæ non utilia, id est, quæ uitæ incolumitati, securitati, honori, potentiæue Principis aduersantur, ea admiserit. Atq; hæc sane, quæ de tribus illis generibus rebellium & infidelium diximus, Henricus Imperator, huius nominis Septimus, Constitutione illa, quam de rebellibus sanciuit, breuibus his uerbis expressit. Tenore (inquit) præsentium decernimus & pronunciamus, quòd illi omnes & singuli sunt rebelles & infideles nostri Imperij, qui quomodocūq; publice uel occulte cōtra nostrum honorem & fidelitatem rebellionis opera faciunt, & nostri Imperij prosperitatē aliquid machinantur, contra nos seu Officiales nostros in his, quæ ad cōmissum eis officium pertinent, rebellando. Nam quod in hac Cōstitutione declaratur, eos rebelles & infideles Imperij esse, qui contra honorem & fidelitatem Principis opera rebellionis faciunt: idem est, quod nos enumeratis trium generū rebellibus, eos rebelles Imperio esse diffiniuimus, qui authoritatē Principis diminuunt, Romani Imperij leges, iudicia, & Iudices contemnunt, abijciunt, atq; perfide persequuntur: nec in ea, qua Romanorū Imperatori astricti sunt, fide permanent, sed ipsius tum uitæ & incolumitati,

Appianus de bell. ciuilib. Ro. li. 1. Velleius Paterculus l. 2. Ro. historiæ.

Attentationes rebellium contra Iudicium Cameræ Imp.

Tertium genus rebellium.

Cōstitutio Henrici VII. de rebellibus.

Biblioteca Facult. Philosophiae Provinciae Lugdunensis S.J.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitati, tum honori & existimationi insidiantur &c, ac Imperij Imperatorisq; prosperitati, consilio, auxilio, & facto aduersantur: siquidem hęc qui perpetrāt, recte rebellionis opera contra honorē & fidelitatem Principis facere, & contra prosperitatem Imperij machinari intelliguntur. Porro non solum priuati, sed etiam Duces, Comites, prouinciæ, ciuitates, & communitates, & quicunq; alij Imperij subditi & Vasalli, rebelles esse possunt: neq; enim à reatu huius criminis eximunt, genus, dignitas, potentia uel diuitiæ. Siquidem par est in hoc genere omnium conditio, ut qui rebellionis opera perpetrant, cuiuscunq; conditionis sint, rebelles esse dicātur: non tantum singulares, sed etiam multorum hominum coniunctę communitates & societates, id quod uerba quoq; constitutionis Imperialis præ se ferūt. Quod enim Omnes et Singuli dicitur, nemo excluditur: quin potius omnes Imperij subditi & Vasalli, cuiuscūq; conditionis sunt, accipiūtur. Deinde uerbum Omnes, ciuitates & cōmunitates: Singuli uero, singulas personas designat. Hac igitur ratione, Fridericus & Conradus fratres, Duces Sueuię, Lothario: Gualfagus, Dux Mediolanensis, & Henricus Dux Saxoniæ, Friderico Primo: Rudolphus, Dux Alemaniæ & Burgundiæ, & Bertholdus Dux Cārinthiorum, id est, de Keringen, & Guelpho, Dux Bauariæ, Henrico Quarto: Eberhardus, Comes de Vuirtenberg, Henrico Septimo, Mediolanum, & aliæ Longobardorum ciuitates, eidem Friderico Primo, & Friderico secundo: Guelpho, Bauariæ Dux, Henrici Superbi frater, Conrado Imperatori. Padua, Bononia, Florentia, Cremona, Parma, & aliæ quædam ciuitates Italiæ, Henrico Septimo: Vlma Germaniæ ciuitas, Lothario: Moguntia Henrico Quinto, & omnes Saxoniæ Principes, Henrico Quarto. Et nostris temporibus Ioannes Fridericus, Dux Saxoniæ, & Philippus Landgrauius Hassiæ, cum multis alijs Principibus, Comitibus, Baronibus, & Imperij ciuitatibus, Carolo Imperatori, huius nominis Quinto, rebellarunt. Sed nec ulla sanguinis necessitudo, à crimine rebellionis excusationem præstat. Nam & filius patri, frater fratri Imperatori rebellis fuisse inuenitur. Quomodo Ludouico Pio filij eius, à quibus & captus fuit. Et eidem Ludouico Bernardus Rex Italię, eius ex fratre nepos. Similiter Lintholdus filijs, & Henricus frater Ottoni Magno: Henricus patruo suo, Ottoni Secundo, & alij alijs sibi sanguine iunctis Imperatoribus rebelles fuerunt.

A crimine rebellionis non excusant opes aut dignitates.

Omnes & Singuli.

Vide Nauel. uolu. 2. generatione 36. 38. & 44.

Nauel. uolu. 2, generatio, 38.

De rebellione,

De rebellione, quæ aduersus inferiores Potestates, sacerdotio & Imperio subiectas, committitur, Cap. X.

SEquitur iam, ut de tertia specie rebellionis dicamus, quam eorum esse diximus, qui inferioribus Potestatibus, sacerdotio & Imperio subiectis, debitam obedientiam non præbent: Cuius & ipsius tria genera sunt. Primum eorum, qui Magistratus, quorum Imperio subiecti sunt, administratione submouent, eorumue officia usurpant, statuta & ordinationes abrogant, aut per contemptum transgrediuntur. Alterum eorum, qui iudicia eorum legitima uel commutant, uel prorsus abolent, uel contumaces refugiunt: quiq; iudices, eorumq; sententias aspernantur, contemnunt atq; reijciunt, & eosdem contumelijs ac conuitijs proscindunt. Tertium eorum, qui in fide dominorum suorum non permanent, nec debitum eis honorem reddunt: sed ea facere curant, quibus eorum uel uita uel fama lædatur, uel prosperitati officiatur, uel quæ honesta & utilia sunt, quæq; expediunt, remoueantur: quæ turpia & inutilia ingerantur. Sed audiamus iam de rebellibus huius tertię speciei, pauca quædam exempla: non externa quidem illa, quorum multa sane in hoc genere in Italicis, Gallicis, Anglicis, & quarundam aliarum nationum historijs reperiuntur. Sed nostratia, & quædam etiam non ita procul à memoria nostra remota: ut uel ipsa experientia docente intelligamus, non minus hos ipsos, quàm superiores illos Ro. Ecclesiæ & Imperio rebelles, dominorum suorum obedientiam detrectare. Ac primum quidem atrocissima fuit rebellio, quam sacerdotes & Clerus Henrico Quarto Ro. Imperij gubernacula tenente, aduersus Archiepiscopum Moguntinum concitarunt, Anno salutis 1074. Quippe mandanti Episcopo, ut cōcubinas suas, quas contra Apostolica præcepta uxorum loco habebant, dimitterent, & cęlibem uitam ducerent: non solum non paruerunt, sed etiam in id conspirarunt, ut si quid durius eo nomine in eos pronunciaret Episcopus, eum Episcopali sede deturbarent, & occiderent. Sed nec minus atrociter sæpe etiam Laici aduersos dominos suos rebellarunt. Cuius rei innumera prope exempla referre possem: sed satis fuerit, pauca aliqua & eadem insigniora commemorare, ut his ipsis cognitis, facilius quæ ad idem genus pertinent, ex historijs cognosci possint. Primum igitur notissima sunt, quæ in Annalibus nostris de rebellionibus ciuitatum quarundam Imperij leguntur. Cuiusmodi est, quam Nurenbergæ plebs aduersus Senatum concitauit, Anno 1359. In qua collegia artificum, uulgo dicta Zunfft, extincta fuerint. Et alia,

Tria rursus genera rebellium. *95. dist. c. Presbyteros. 7. q. 1. Quia, 93. dist. §. quia & c. seq. 2. q. 7. Sacerdotes.*

Rebellio presbyterorum contra Episcopum Mogunt. sub Henrico IIII. Imp.

Rebellio Laicorum.

Seditiones in ciuitatibus Imp. I

II.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam ciues, & præcipue piscatores, aduersus Senatum Constantiensis ciuitatis, cum Suitensibus se coniungere & confœderare uolentem, mouerunt, Anno 1511. III.

Et alia item, quæ propter nimiam pecuniarum exactionem, Spiræ aduersus Senatum commota fuit, Anno 1512. IIII.

Et alia à ciuibus Colonien sibus, ex eadem ferè causa aduersus Senatum excitata, Anno 1513. I.

Heluetiorum item aduersus Archiduces Austriæ, circa Annum 1356. & post. Sed & multis sæpe Principibus in eodem genere subditi rebellarunt, ac talis quidem fuit rebellio rusticorum, aduersus Vdalricum Ducem Vuirtenbergensem, propter diminutum pondus libræ concitata, Anno 1513. Quam pauperem Conradum uocarunt. III.

Nauel. uolu. 2. generatio. 46. II.

Eiusdem generis est, sed aliquanto crudelior & truculentior rebellio, de qua rustici quidam Diœcesis Spirensis in agro Pruchsellano, aduersus Episcopum Spirensem & Canonicos, concitanda conspirarunt, quam ipsi Buntschuch uulgariter appellarunt: cuius authores fuerunt duo rustici, qui per callidas persuasiones paulatim in eandem coniurationem plurimos alios pertraxerunt. Atq; huius coniurationis arcana, Quatuordecim articulis complexi sunt. Quos Nicolaus Basellius in additione ad Chronographiam Io. Naucleri, hoc fere ordine refert. Primus, Vt aucti numero, iugum omne seruitutis abiicerent, & omnimodam sibi libertatem more Heluetiorum armis uendicarent. Secundus, Vt quisquis in hanc sotulariam ligam assumptus fuisset, singulis diebus quinquies Dominicam orationem, cum Angelica salutatione, in memoriam quinq; uulnerum Christi principalium, flexis genibus oraret, pro obtinenda uictoria. Tertius, Symbolum sibi constituerũt Deiparam Virginem Mariam, & Diuum Ioannem Euangelistam. Signum uero mutuæ inter se cognitionis erat, dum aliquis ex coniuratione interrogatus fuisset, alteri interroganti respondere potuisset, in hunc modum. Was ist nun für ein wesen: Respondit interrogatus, si fuit de coniuratis. Wir mögen vor den pfaffen nit genesen. Quartus, Conabantur omnem Principatum & Dominium extinguere, atq; cõtra omnes turmatim cum uexillo in bellum procedere, omnesq; sibi resistentes miserabili clade trucidare. Quintus, Vt primũ oppidum Bruchsal inuaderent, quod & facile futurum sperabant: quia dimidiam uirorum in eodem oppido partem sibi coniuratam habere gloriabantur. Quo facile (ut præsumebant) obtento, ulterius contra Marchionatum Badensem, armati procederent. Sextus, Constituerunt inter se bona Monasteriorum, Ecclesiarũ, & Clericorũ, in circuitu direpta, diuidere: atq; ministros Ecclesiæ humiliare, ac quantum possent, eorundem numerum imminuere. Septimus, Vt ad sufficientẽ numerũ congregati, amplius 24. horis in uno loco haudquaquam moras traherent, sed ad ulteriora semper procederẽt, donec omnia suę cõiurationi subiicerẽt.

14. articuli cõiurationis rustico rũ prope Spiram.

Octauus,

Hi est. Quid nunc rei est? id est, à sacerdotibus præoccupamur.

Octauus, Tantum sibi præstabant, ut dum semel conglobatim ad bellum procederent apertũ, omnes sibi adhærere ciues, & rusticos Libertatis amore, etiam non compulsos inducerent. Nonus, Intendebant extinctis Monasteriis & Ecclesijs, atq; in nihilum Ecclesiastica libertate redacta, neq; decimas, neq; census dare uelle, neq; Monachis, neq; Clericis, neq; Principib. neq; nobilibus. Decimus, Cõiurarunt ad diem S. Georgij eiusdem anni conuenire, & armata manu (ut diximus) oppidum Bruchsal mane diluculo inuadere. Vndecimus, Libertatẽ sibi armis uendicare inuicẽ coniurarũt omnimodam, nec deinceps alicuius pati Dominiũ uelle, nec census dare, nec decimas, nec precarias Principibus, non uectigal, aut quippiam tale: sed ab omni tributorum genere, se liberos esse, & penitus exemptos. Duodecimus, Proposuerant uenationes, piscationes, pascua, nemora, & omnia, quæ Principum consueuerunt usibus deseruire priuatis, in cõmunitatem reuocare, ut cuicq; liceret uenari atq; piscari, quando, ubi, & quomodo uellet, sine cuiuscũq; prohibitione & impedimento. Tertius decimus, Decreuerũt manu ualida suorũ procedere: Primo contra Marchionẽ Badensem, deinde contra Episcopum Spirens. & demum contra Monachos & Clericos: & quicunq; contra dixisset, sine misericordia interficeretur, tanquam iustitiæ Dei contrarius, inobediens, & rebellis. Hæc autem in perniciem Reipub. contra Episcopos, Principes, religiosos, & Clerum omnem, excogitauerat rusticorum temeritas in Vnderngunpach, Golingn, & in oppido Bruchsal, aliisq; uillis & locis in circuitu. Quorũ tamen præsumpta temeritas, à Deo fuit denudata, receperũtq; iustam suorum male gestorũ pœnam, publicis expositi cruciatibus: quam quidem Maximilianus Romanorũ Rex suis in literis propterea emanatis, eis inflixit. Hos articulos ideo hic inserere libuit, ut intelligamus, quæ rebelles alij aduersus dominos suos per inobedientiam, singuli quidem multa, sed singula tamen, & particulatim admiserunt: ea per conspiratores illos perpetrata fuisse uniuersa, ut iam in uno hoc exemplo huius generis rebellionis, singula inobedientię capita liquido perspicere possimus. Huic haud dissimilis fuit rebellio, quam rustici, quorundam hæreticorũ & schismaticorũ impijs persuasionibus instigati, concitarunt, Anno 1525. Nam & ipsi aduersus Principes et Dominos suos, in hoc conspirarunt, ut omne obedientiæ iugum excuterent, solius Cęsaris Imperium se agnoscere simulantes: lura & leges abolerent, Iudices exterminarent, propria tribunalia erigerent: bona Ecclesiarum & Monasteriorũ diriperent, & sibi uendicarent, Monasteria aũc ipsa diruerent. Sed nec decimas, nec census, nec uectigalia, nec tributa aliqua soluerẽt. Quin nemora etiam, piscationes, uenationes, in priuatos Principũ & nobilium usus deputata, omnibus cõmunia facerẽt, ac dominos suos seditiosis istis conatibus resi-

Seditio rusticorum sub specie Euangelij, anno 1525

Universidad de Deusto
Biblioteca

Damna in hac seditione data.

stentes, occiderent. Hoc tamen supradictis rebellibus nocentiores: quia quod alij fraudibus eorum detectis prœuenti non potuerint, isti quod deliberarũt, opere etiam ipso compleuerunt. Nam & mandatis dominorum suorum parere detrectarunt, iura & leges abrogarunt: Iudices de Tribunalibus deiecerunt: bona Ecclesiarum & Monasteriorum deprędantes, in usus suos conuerterunt, ac Monasteria ipsa deuastarunt, & incendio consumpserunt. Decimas, census, tributa, & alia seruitia dominis suis soluere & præstare recusarunt. Venationes, syluas, & flumina omnia, omnibus cõmunia fecerunt, ac sibi resistentes misere trucidarunt.

De crimine læsæ Maiestatis, Caput XI.

L. quoniam C. ad leg. Iul. de ui publ.

QVemadmodum aliâs sæpe unum idemq; crimen, propter uarias ipsius qualitates & circunstantias, in uarias species scinditur, & ob id uaria etiam & diuersa nomina sortitur: Ita & uno nomine rebellionis multa facinora continentur, quæ & ipsa uarias habent appellationes. Cuiusmodi sunt: Crimen lęsæ Maiestatis, crimen proditæ & oppugnatæ patriæ, crimen desertionis, et ab Imperio ad hostes defectio, & si qua sunt similia. De quibus & ipsis, quantũ quidem ad institutũ nostrum attinet, dicendum est.

Rebellionis diuersa crimina,

L. 1. ff. ad leg. Iul. Maiest. Aut. Gazaros c. de hæret. L. non dubito ff. de captiuis. & post li. Cic. philipp. 3. L. pe. & l. ſt familia de iurisd. om. iud.

Primum igitur sciendum est, duplicẽ esse Maiestatem: Diuinam & Humanã: ac de Diuina quidem, quam omnium maxime lædunt hæretici, in libris, quos de hęreticis & schismaticis scripsimus, dictum est. Humana olim populi tantum Romani esse dicebatur, sicut authoritas Senatus. Populus enim scisсere solebat & iubere, Senatus censere & author esse: sed & Magistratuum quorundam Maiestas erat, ut Prætoris. In sequenti autem tempore, Imperio per legem Rhenian à populo in Principem delato, simul etiam Maiestas in Imperatorem translata est, quæ & ob id Imperatoria dicitur. Sunt autem duo crimina, quæ propter uiolatam Maiestatem contrahuntur: Alterum imminutæ, alterũ læsæ Maiestatis appellatur. Maiestatem imminuunt, qui de dignitate, amplitudine, aut potestate Principis, aliquid derogant: aut qui aliquid de Repub. cum potestatem non habeant, administrant. Læsæ autem Maiestatis crimen est illud, quod aduersus Imperium Romanum, uel aduersus securitatem eius committitur. Idem crimen ueteres Perduellionem, & qui id admisissent, Perduelles, id est, hostes Imperij uocarunt. Quos enim nos hostes appellamus, ueteres Perduelles appellabãt: per eandem adiectionem indicantes, cum quibus bellum esset. Et crimen ipsum Perduellionis est, cum quis hostili animo aduersus Rempub. uel Principem animatus fuit. Nec tamen crimen omne, quod læsæ Maiestatis dicitur,

Iust. in proœmio in princip. Socci. conſ. 22. primæ partis. Bald. conſ. 59. prime partis. Cic. de inuent. L. quos nos ff. de uerb. ſig. Cic. l. 1. offic.

dicitur, idem & Perduellionis est: Illud enim se habet ut genus, hoc uero ut species. Vnde non quisquis Maiestatis reus est, qui in ea conditione est, ut etiam post mortem condemnari possit: sed is tantum, qui Perduellionis reus est. Si quis enim ex alia causa Maiestatis reus sit, morte crimine liberatur. Porro crimine læsæ Maiestatis subditi tantum tenẽtur. Qui enim à Iurisdictione Imperij exempti sunt, in ea conditione non sunt, ut lędere Maiestatem eius possint, etiamsi Imperij Vasalli sint. Nam Vasallus, non subditus, etiamsi domino rebellis esse possit, tamen si subditus non sit, crimen læsæ Maiestatis committere non potest. Primum igitur crimen læsæ Maiestatis contrahunt, quorum opera, dolo, malo consilio, initum aut factum erit, ut armati homines aduersus Rempub. Imperij Romani aut Principis conueniant, aut ad seditionem conuocentur. Deinde qui Principem Consiliarioſue Principis, Senatores, uel quoslibet alios, qui Principi militant, aut Imperio uel potestate aliqua apud Principem funguntur, factionem aliquam scelestam quacũq; ratione inierint, aut in mortem ipsorum quicquam machinati fuerint, aut arma aduersus eos sumpserint, exercitum Principis deseruerint, aut ad hostes perfugerint, literas eis miserint, signumue dederint. Similiter, cuius dolo malo, exercitus Imperij aut Principis Romani, in insidias deductus, hostibusue proditus fuerit, aut armis, telis, equis, pecunia, alijsue ad bellum necessarijs rebus destitutus, aut ijsipsis hostes adiuti fuerint. Item, quorum dolo malo, opera, factum fuerit, ut ex amicis hostes Imperij Romani fiant, aut subditi ab Imperio deficiant, aut nationes Imperio minus obtemperent. Item, quorum ope, consilio, dolo malo, prouincia uel ciuitas ab hostibus prodita fuerit. Eadem lege tenentur, qui iniussu Principis bellum gesserint, delectumue habuerint, aut exercitum compacauerint. Item, qui damnatum uel confessum in iudicio reum, & propter hoc in uincula coniectum, emiserit. Idem si probationibus conuictus fuerit reus: nam qui tales emittunt, crimine læsæ Maiestatis tenentur. Si tamen eo animo id fecerint, ut Imperium publicum diminuant, aut sibi uendicent. Nam id generaliter obtinet, ut qui non diminuendæ aut lædendæ Maiestatis causa, sed iuris fortasse priuati persequendi gratia, Imperatori eiusue officialibus repugnant, ab hoc crimine immunes sint. Qua ratione crimine læsæ Maiestatis minime obnoxij fuissent, filij & nepotes Ludouici Pij Imperatoris, qui nimiam libertatem, quam instigante uxore Iudith, in unum Carolum filium exclusis fratribus contulerat, etiam per uim oppugnarunt, si non eundem patrẽ suum omnem Imperialem dignitatẽ deponere coẽgissent. Sic & qui Consiliarium Principis occidit, non eo animo, ut Principem aut Rempublicam eius opera destituat, sed ut iniuriam sibi priuatim illatam ulciscatur: hac lege minime tenetur. Qui aũt accusatum tantum, non

L. fi. ff. ad leg. Iul. maiest.

Card. Zabarella cl. 2. §. rursus de rebel. Bald. in l. 2. C. de falsa mo. Bar. in extrauag. qui sint rebelles in uerb. rebellid.

ff. ad leg. Iul. maiest. l. 1. 2. 3. & 4.

ff. de iniurijs l. eum qui §. ult. aliquis ff. de ædili. edict. l. quis sit fugitiuus in princip. §. 1. ff. ad leg. Iul. maiest. l. 3. in fi.

Andr. de Iser. in usib. feud. in tit. quæ sunt regal. in uerb. bona comunia tentium crimẽ læsæ maiest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non etiam condemnatum, confessum aut conuictum emiserit, si id armis factum sit, lege Iulia de ui publica: si uero sine armis, de ui priuata tenetur. Quod tamen eo tantum casu locum habet, si qui emissus est authoritate iudicis per eos, quibus id ex officio publico incumbit: aut quibus specialiter à iudice demandatum fuerit, iuste captus ac detentus fuerit. Ex officio & potestate publica capere possunt Irenarchæ, Stationarij milites, cohortales, defensores ciuitatum, & alij, ad quos cura tuendæ popularium quietis pertinet. Semper autem iuste captus præsumitur reus, nisi iniuste eum captum esse argumentis euidentibus probetur: quia in dubio pro his præsumendum est, quæ ab eo, qui publica potestate fungitur, aguntur. Ideoq; in dubio retinendi magis sunt ac custodiendi à iudicibus capti, quàm emittendi: nec subditorum est, de sententia iudicis, iusta ne sit an iniusta, inquirere: Quin potius quod iusserit Magistratus, id fideliter debent exequutioni mandare. Alioqui enim à priuato et sine iudicis authoritate captum eripiens, commendandus magis, quam arguendus est. Non enim in ferenda, sed in depellenda iniuria, lex uirtutis est. Qui enim non repellit à socio iniuriam si potest, tam est in uitio, quàm ille qui facit, ut M. Ciceronem sequutus, inquit Ambrosius. Immo & authoritate iudicis, sed iniuste tamen captus & detentus, impune emittitur. Postremo, lege Maiestatis tenentur, qui priuati scientes dolo malo pro potestate Magistratuue quid gesserint, qui imminuere potestatem Principis dicuntur. Item qui quid eorum quæ supra scripta sunt, facere curauerint. Reliqua quæ ad hoc crimen spectant: cuiusmodi sunt, quæ de iudicibus, de iudiciario ordine & processu: de pœnis item aduersus reos Maiestatis constituta sunt, infra libro quarto prosequemur.

Crimen læsæ

L. lege Iul. ff. de ui publ. L. lege Iuliæ ff. de ui priuata.

ff. ad trebel. l. seruo inuito §. cum prætor de iud. l. si prætor ff. ne quid in loco publ. l. fi. C. in præsentia extra de proba.

26. dist. c. deinde. 23. q. 4. c. non inferenda et c. fortitudo. Lib. 1. de offic. L. lex 11. tabularũ ff. ad leg. Iul. Maiestatis.

Crimen læsæ Maiestatis, an aduersus eos, qui Romanorum Imperatori subiecti sunt, committatur, Caput XII.

VEtus admodum quæstio est, An in eos, qui Principe sunt inferiores, crimen læsæ Maiestatis committatur: quam & grauissimis argumentis in utranq; partem à Iureperitis disputatam & arbitratam esse, animaduerti. Sed ego uitatis ambagibus, communem opinionem sequar, quam optimis alibi rationibus confirmat Marianus Soccinus. Ea nimirum, est crimine læsæ Maiestatis eos tantum teneri, qui hostili animo aduersus Rempublicam Imperij, uel Principem animati sunt: Non eos, qui eorundem authoritatẽ uel minuunt uel lædunt, qui Principe sunt inferiores, siue ipsius Imperium recognoscãt, siue non recognoscant. Ac primũ quidem de recognoscentibus Imperium Principis, certũ est, eos non habere Maiestatẽ, propter quam læsam huiusmodi crimen cõtrahi potest: à quo enim remouetur nomen Maiestatis, ab eodem remouetur & res ipsa et effectus. Ideoq; nec contra Principes, nec cõtra ciuitates, aut quoscunq; alios Imperio subiectos, crimen læsæ Maiestatis committitur, nisi quis eo animo in Principem, ciuitatem, uel alium Imperij subditum, fæuiret, ut eos ipsos à Iurisdictione & Imperio Principis eximeret: quia tunc non subditus ipse, sed Princeps in subdito læsus esse intelligitur. Nam hoc modo, ut totum corpus lædere uideretur, qui partem eius minimam, & ut Baldus dicit, auriculam etiam lædit: sic Rempublicam Romanorum, & ipsius caput Romanorum Imperatorem lædit, qui non solum Ducem, Comitem, aut ciuitatem aliquam, sed quemlibet etiam minimum Imperij subditum eo animo lædit, ut eundem à potestate Principis & Imperij eximat. Ac per se consyderati Magistratus & Potestates Imperio subiecti, & non ad Principem ipsum uel Rempublicam Romanam relati, loco priuatorum habentur. Sola enim ea publica sunt, quæ Reipub. Romanæ, & qui illi præest, Romanorum Imperatoris sunt. Vnde & crimen, quod in priuatos istos & Romano Imperio subiectos, Magistratus & Potestates committitur, seditionis aut rebellionis, non læsæ Maiestatis appellatur. Deinde, qui Imperium Principis non recognoscunt, aut id de facto faciunt, aut ex præscriptione tanti temporis, cuius in contrarium memoria hominum non exiſtit: aut ex priuilegio Principis. At nullam ius Maiestatis aduersus Imperium uel subditos suos habere possunt, qui idipsum de facto usurpare præsumunt: Alioqui unde puniri deberent, inde præmium & priuilegium consequerentur. Nec par ius est eorum, qui Iurisdictionem de facto exercent; & eorum, qui de iure. Sed nec temporis præscriptio,

Conſ. 275. ſecundæ partis.

c. de feriis l. nullo. Gl. in l. 1. ff. ad leg. Iul. maiest. Baldus in consilio 59. primæ partis.

l. ob pecuniã ff. de furtis. l. cum qui uectigal ff. de uerb. sig. l. bona ciuitatis. ff. de uerb. sig. Tex. in l. 1. C. de seditiosis.

l. relegatorum §. interdicere ff. de interdict. & releg.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptio, ius Maiestatis inferioribus Potestatibus tribuit. Primum, quia suprema Potestas præscriptione temporis non acquiritur, quo minus Imperatorem recognoscere teneantur. Nam si contra supremam Potestatem Papæ præscribi non potest, quia à Deo est: nec contra Potestatem Imperatoris ipsius præscriptio locum habere potest, quę & ipsa à Deo est. Deinde fingamus, supremam etiam Potestatem præscriptione temporis acquiri posse: tamen ob id in terris suis non sunt Imperatores, sed locum tantum Imperatoris habent. At diuersa sunt, Imperatorem esse, & loco Imperatoris esse. Vnde & Maiestas solius Imperatoris est, non eius, qui loco Imperatoris est, quantumlibet libertatem præscripserit: Igitur lex Maiestatis de Republica Romana & Imperatore lata, tanquam pœnalis & odiosa, ad inferiores Potestates & Magistratus, qui propriè Imperatores non sunt, extendi non debet. Præterea frustra etiam priuilegio Principis nituntur inferiores Potestates, quasi hoc ipso suffulti, non solum Principi subiecti non sint, sed etiam Imperialis Maiestatis iura in subditos suos exercere possint. Nam licet Potestas inferior donata libertate ab Imperatore, aliqua ratione sit redacta ad instar Imperatoris, & priuilegio libertatis gaudeat: tamen non est propterea Imperator, nec sibi sumere potest id, quod Maiestati Imperatoris proprium est. Nam quantalibet potestate inferiores, in Ditionibus suis præditæ sint, tamen Maiestatem non habent, quæ solius est Principis: ut qui totius orbis Dominus est & Monarcha, Imperium habens super omnes nationes, etiamsi multi ab Imperio ipsius & Iurisdictione sunt exempti. Cuius item potestas tanta est, quæ nec per Papam supprimi aut extingui possit.

Imo, in c. Bone, & 2. de post. prælat.

In Aut. quomodo oportet. Ep. & ibi gl. in uerbo sancimus c. solite de maior. et obed.

In Aut. de Eccles. tit. §. 1. et in Aut. ut Eccles. Ro. L. mercis ff. de uerbor. sig. Bar. in l. 1. in princip. ff. de suis & legit. et in l. si is, qui peremptore ff. de usu cap.

Tex. in l. meminimus, & ibi Bald. C. de leg. hæred. Paul. de Castr. in l. 1. 12. tabularum ff. eo. & in l. fi. §. in computatione c. de iure delib.

De crimine

De crimine Proditionis, Cap. XIII.

INter crimen lęsæ Maiestatis & proditionis hoc interest. Quod illud manifeste: hoc uero occulte, aduersus Principem & Rempublicam Romanam perpetratur. Generaliter siquidem proditores sunt omnes, qui aliud actibus manifeste ostendunt, aliud occulte in mente agitant. Quos recte scriptura nouaculæ comparat. Sicut (inquit Psaltes) nouacula acuta feceisti dolum: Nimirum nequitiæ arguens proditorem, eo quod instrumentum huiusmodi ad hominis adhibetur ornatum, & plærunq; ulcerat. Proditoribus enim proprium est, ut occulte & sub prætextu honestatis offendant. Sed & quo tectior sit proditio, amicitiam quoq; simulant, proditores, blandi sunt sermone. Iuxta illud Psalmi. Melliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Qui & adulantur, applaudunt, rident, & quæuis magnifica pollicentur: Deum obtestantur, iurant. Nam ad iurandum omniũ maxime faciles sunt, et quibus dictum uideri potest, quod est apud Sapientẽ. Omnis amicus dicet, et ego amicitiam copulaui, sed solo nomine amicus. Ac tales quidem sunt, qui ex utraq; immo ex diuersa parte, in iudicio consistunt: quos prævaricatores, idest, causarum proditores, appellamus. Similiter, qui pericula intentãt ijs, quibus cum affinitas, societas, aut aliq; causæ necessitudinis, intercedunt. Propter quas, & ab omni aduersus eos doli mali suspitione abesse præsumuntur. Veluti, si socius socium in itinere comitẽ, nulla interueniente rixa, uerbere et aut amicus amicum à tergo nihil tale suspicantem, offendat: uel discipulus Magistrum: seruus Dominum: ciuis Magistratum, in periculum aliquod incautum adducat. Atq; ad hunc sane modum gratiam prætendens, & dolum nectens Doech, quem celare & protegere debebat, eum ad mortem prodidit: Quippe per funestæ proditionis indicium, Abimelech Sacerdoti necem detulit, eò quod Prophetam hospitio suscepisset, quẽ rex inuidię stimulis accensus, persequebatur. Sic Symon quidam ad expugnandas turres, in quibus hostes Idumæi erant, à Machabæo deputatus: & qui cum eo erant, iniqui lucri cupiditate ducti, à quibusdam, qui in turribus erant, suasi pecunia, Septem millibus didrachmis acceptis, & hostes aufugere permiserunt, aduersarijsq; eorum dimissis, prodiderunt. Sic & Iudas discipulus, Christum magistrum Dominumq; suum pecunia uendens, morti tradidit. Omnium autem maxime proditores sunt, qui malo consilio & proditorio animo patriam relinquunt, aut hostili mente in eam aliquid machinantur. Vnde & recte constitutum est, ut hostium numero habeantur. Neq; enim necessitudo & coniunctio maior est, quàm qua ciuis patriæ obligatur.

Bald. in c. 1. col. 7. uers. quid de reb. quib. mod. feud. amitt. ? *Alex. de Imol. cons. 13. Sexti uolu.*

Psalm. 51. Ambros. lib. 3. off. c. 11.

Psalm. 54. Lucas de pœna in L. C. de lata lib. 10.

Eccles. 37.

L. 1. ff. de prævaricatoribus.

Bar. in l. respiciendum §. ff. de pœnis.

Doech. Ambros. lib. 3. off. cap. 11. 1. Reg. 22.

2. Machab. 10.

Luc. 6. Mar. 14.

Proditores Patriæ.

L. Postumũ. §. Transfuge. ff. de cap. & post li. reuers.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Baccius cons. 35. prime partis.
Val. li. 5. c. 6.

Maiestati siquidem patriæ etiam illa, quæ deorũ numinibus æquatur, authoritas parentum uires subiecit, ac fraterna etiam charitas æquo animo ac libenter cedit, ut inquit Valerius Maximus. Idq; summa quidem cum ratione: quia euersa domo, interdum Reipublicę status manere potest. At patriæ ruina penates omnes secum trahat necesse est. Ideoq; & patriæ nasci dicimur, & magis etiam quàm parentibus, quod & à Platone præclare scriptum, & à Cicerone relatum est. Non solum, inquit, nobis nati sumus: ortusq; nostri partem patriæ, partem parentes, partem amici uendicant: ac propter talem quidem coniunctionem unicuiq; dulcissima est patria sua, iuxta illud Poetę:

L. 1. § et generaliter ff. de uentre in poss. mittend. l. post limi. § filius. ff. de capti. & postli reuers. Cicero lib. 1. off. Plato in epistola ad Architam Tarentinum.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Et Marcus Cicero. Commune patriæ solum omnibus charum est, tum uero dulce atq; iucundum. Cuius & tanta uis est (ut idem alibi dicit) ac tanta natura, ut Ithacam illam, in asperrimis saxulis tanquam nidulum affixam, sapientissimus uir immortalitati anteponeret. Immo chariorem nobis decet esse patriam, quam nobis nosmetipsos. Ac proinde unicuiq; (inquit) nostrum chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares: sed omnes omnium charitates patria una complexa est, pro qua quis dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus? Cuius rei multa etiam uete. ũ extant exempla. Cuiusmodi sunt, quæ in historijs de Curtio Romano, de Genutio Cippo Prætore, de Publio Decio & eius filio, de Scipione Africano superiore, de Camillis, de † Halis, de Fabricijs, de Maximis, de Æmilijs, de Codro Rege Athenienſium, de Themistocle, de Erithei Regis filiabus, & plærisq; alijs, à Cicerone, Valerio, alijsq; historicis referuntur. Sed & Romanæ leges, pro patria etiam, contra parentes & sanguinem pugnare, immo et filio patrẽ, & patri filiũ occidere permittunt: Adeoq; pręmio etiam afficiendum esse constituunt, si ad patriam defendam, & parentes & liberos interficiendos uenerint. Sic & filius in pari causa necessitatis patriæ, magis quàm parentibus subuenire, & aduocatus patrocinium patriæ, magis quam patri præstare, & mandatis patriæ, magis quam parentum obedire, debet. Quanto igitur magis commendandi sunt, ac omnibus honoribus & præmijs afficiendi, qui hisce charitatis uinculis obstricti patriæ, nihil non periculorum pro ea defendenda subeunt: tanta detestabilior est eorum immanitas, qui omni scelere lacerant patriam, & in ea delenda occupati sunt: Quos recte proditores patriæ appellamus, quia patriam persequuntur, quam nec natura ab eis quicquam sæui criminis aduersus se suspicari permittit. Quales Pullus, Numitor & Fregellanus, & alij plærique fuisse narrantur.

Valerius Max. lib. 5. c. 6.

† Fabijs

L. minime. ff. de relig. & sumpt. fun. Bal. in l. qui necessitati. C. de Aduoc. diuers. Iud. Alex. in l. ueluti ff. iust. & iure. L. milite C. de procurator. Alex. in dict. l. ueluti.

Se

Proditores ueritatis. L. cum ita, legatum. ff. de cond. et demonstra. 11. q. 3. c. nolite loã. Chrysost.

Sed & ueritatem omnes summo studio colere, & super omnia amare debemus, quam qui lædunt, uel eam ipsam tacendo, uel falsum dicendo, ueritatis proditores appellantur. Vt alibi Beatus Ambrosius testatur. Non solum (inquit) qui transgrediens ueritatem, palam pro ueritate mendacium loquitur: Sed etiam qui non libere ueritatem ipsam pronunciat, quam libere pronunciare oportet: aut non libere ueritatem defendit, quam libere defendere conuenit, proditor est ueritatis. Nã sicut Sacerdos est debitor, ut ueritatem, quã audiuit à Deo, libere prędicet: Sic Laicus debitor est, ut ueritatẽ, quam audiuit à Sacerdotibus, probatam quidem in scripturis, defendat fiducialiter: quod si non fecerit, prodit ueritatem, persimilis Iudæ, qui & ipse Christum, qui est ueritas, prodidit. Vnde, qui ueritatem produnt, Deum etiam prodere intelliguntur. Qui enim ueritatis & charitatis iussa spernunt, Deum utiq;, qui charitas est & ueritas, produnt: maxime, cum non infirmitate uel ignorantia peccant, sed ad similitudinem Iudæ opportunitatem quærunt, qualiter remotis arbitris, mendacio ueritatem, & uirtutem crimine commutent. Quemadmodum igitur qui obsessam patriam ab hostibus, cum possit liberare eam, non defendit, patriæ proditor est. Sic qui uidet ueritatem ab impijs expugnari, cum eam potuisset defendere, si loqui uoluisset, tacens eam ipsam expugnare & prodere uidetur. Et hæc quidem generalis est proditionis appellatio.

11. q. 3. abijt. Beda super Marcum.

Io. Chrysost. in expoj. in Matthæum, Homelia 25.

Proditores qui sunt propriè.

At propriè proditores sunt rebelles & infideles Imperij, qui corpore quidem inter subditos Imperij, animo uero inter hostes uersantur. Apud illos quidem fidem & amicitiam simulantes, apud hos uero omnia perfidiosè & hostili animo aduersus Principem & Rempublicam Romanam agentes: Veluti qui hostibus Imperij nuncium literasue miserint, signumue dederint, fecerintue dolo malo, quo hostes Principis & Imperij consilio aduersus Rempublicam Imperij, iuuentur. Cuius item dolo malo exercitus in insidias deductus, hostibusue proditus fuerit. Item transfuga, & qui secreta Principis reuelauerit. Item cuius opera, dolo malo, hostes Imperij pecunia, comeatu, armis, aliaue aliqua re adiuti fuerint. Quæ uero ad eundem modum aduersus inferiores potestates, uel etiam priuatos exercetur perfidia: crimen quidem ipsum, sui generis nomen retinet, sed per proditionem tamen perpetratum esse dicetur. Veluti si priuato cuipiam clanculum calumnia intentetur, uel mors per insidias inferatur: Crimen quidem ipsum calumnia uel homicidium uocabitur, sed cum ea tamen adiectione, ut per proditionem cõmissum esse dicatur: nec tamen propter huiusmodi qualitatis adiectionem, crimen ipsum uel uariatur, uel multiplicatur. Siquidem unum Homicidium est, non plura, quod per proditionem cõmittitur. Quia qualitas adiecta delicto, non inducit pluralitatem delictorum,

ff. ad leg. Iul. maiest. l. 1. 2. 3. 4.

Val. cons. 361. in Quarta parte. ff. de Accusationib. l. Senatus censuit. ff. de noxalib. l. in delict. § fi. de

F ij tracta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rũ, sicut nec pluribus pœnis, qui huiusmodi crimen admisit, punitur.

De Factionibus, Caput XIIII.

Factio Duplex, Bona & Mala.

FActio est diuisio multitudinis alicuius per æmulationem, in diuersa studia, cum inter ipsos alij alijs priores esse uolunt. Quod & honestis ex causis, & ex inhonestis fieri potest. Vnde & factio in bonam & in malam partẽ accipitur, ac initio quidem factio honestum uocabulum erat. Vnde & factiones Histrionum, & Quadrigariorum dicebantur. Nam horum studia eò intendebantur, ut qua quisq; per æmulationẽ sectam instituisset, eam cæteris eiusdem ordinis antecellere, & primariam esse contenderet. Erant autem in Circensibus spectaculis quatuor Quadrigariorum factiones, à quatuor coloribus appellatæ: Veneta, Prasina, Alba, & Rosea. Cassiodorus (ut alibi refert Philippus Beroaldus) factiones quatuor totidem coloribus, propter quatuor anni tempora notatas fuisse, commemorat. Siquidem Prasinus, qui uiridis est, uirenti Veri dicatus erat. Roseus flammeæ æstati. Venetus nubilæ hyemi. Albus pruinoso Autumno.

Quatuor factiones olim in spectaculis.

Suetonius scribit, Domitianum Imperatorem duas Circensibus gregum factiones ad quatuor pristinas addidisse: nempe, alteram aurati, & alteram purpurei panni. Hæ pernicitate cursus inter se decertábant, inter quas & una siue populari, siue Imperatorio fauore præualebat. Eiusdem fere conditionis fuerunt, Philosophorum factiones, quæ & ipsæ uarijs contentionibus concertantes, aliæ alias superare studebant. Quippe Academici Stoicis: Stoici Peripateticis, utriscp; Peripatetici, & aliæ item alijs Philosophorum sectis, antecedere uolebant. Sic & collegia artificum uidemus similibus ferè studijs inter se digladiari, alijs alios artificij laude & gloria superare contendentibus. Quin & in publicis administrationibus factiones oriri uidemus, cum in diuersas partes diuiso populo alij in illos, alij in alios, tanquam Principes & primarios in Republica, studia sua fauorescp; conferunt.

Factiones philosophorum.

Atq; huiusmodi sane factiones, tum sunt licitæ, cum pro defensione Reipublicæ ineuntur: Veluti, si pars aliqua ciuium legitimos Magistratus abrogare, & alios in eorum locum subrogare uelit, nihil uetabit, quim altera pars coëat, & legitimos illos Magistratus, quo minus amoueantur, tueatur. Nam ut prior illa factio seditiosa est, & illicita: ita posterior, non solum iusta est, sed etiam præmio afficienda. Quod si enim ad defensionem rerum nostrarum amicos congregare possumus, quanto magis pro defensione Reipublicæ, bonis inter se societatem inire, & aduersus improbos ciues Rempublicam tueri licebit? Sicut & iusta est factio, quæ ob id inter bonos

Factiones quædam bonæ in Repub.

Nor. in l. ut uim. ff. de iust. & iure.

bonos ciues coalita est, ut Tyranni è Republica eijciantur, qui nulla alioqui ratione commode expelli possunt. Nam si unicuiq; licitum est, propria authoritate ius sibi dicere, si copia iudicis haberi non possit: Quanto magis idipsum, si ad Reipublicę à iugo Tyrannidis liberationem fiat, ubi auxilium superiorum deerit, permittetur? Sed nec illicita factio est eorum, qui socios & amicos congregant, quorum auxilio freti, ad certa loca securi proficisci possint. Nam & coniurationes licitæ sunt, quæ ob defensionem fiunt.

L. nullus. C. de Iudæ. l. ait prætor. §. si debitorem ff. de his quæ in fraud. cred. Bal. cons. 425. in 5. parte. l. ingenuã. ff. de cap. & postli.

Et hæc quidem bona est, & honesta factionis significatio, sed impropria tamen: propria enim significatione, factio semper in malam partem accipitur. Est enim factio malorum consensus & conspiratio, ut Salustius testatur. Inter bonos, inquit, amicitia, inter malos factio. Ad quem modum & apud Prophetam factio lasciuientium dicitur. Et de malorum factione Tertullianus. Cum enim, inquit, probi cum bonis coëunt, cum pij & casti congregantur, non est factio dicenda, sed Curia. At è cõtrario illis nomen factionum accommodandum est, qui in odium bonorum & proborum conspirant. Vnde & conspiratio & proditio nonnunquam factiones appellantur. In hac igitur significatione factionem speciem seditionis fecimus, qua scilicet ciuium animi, uel ob priuatum commodum, uel in odium aliorum, & Reipublicæ detrimentum, in diuersa studia scinduntur. Qua quidem nihil in Republica perniciosius esse potest, ut scribit Liuius. Certamina (inquit) factionum pluribus populis magis exitio sunt, quàm bella externa, quàm fames morbiue, quæquè alia in Deûm iras, uelut ultima publicorum malorum uertuntur. Et in hac significatione factio interdum etiam secta, interdum partes à scriptoribus, & à nostris partialitas uocatur. Quomodo Cicero Cæsaris Imperium sectam appellat, & eos qui Cæsari adhærent, è medijs partibus Cæsaris esse dicit. Et Antonium reprehendit, ad Hircium & Cæsarem scribentem, qui conuentum bonorum aduersus rebelles, partes potius quàm defensores patriæ appellat. Quin eas partes esse diffinit, quibus cædes bonorum, non quibus Senatus authoritas, populi Romani libertas, & Reipublicę salus proposita est.

Factio in malam partẽ propriè sumitur. In bello Iugurtino. Amos. 6.

Liuius lib. 4. ab urb. cond. L. quis. cap. ad leg. Iul. maiest. l. constitutiones de appel. ff. in hac igit. Cic. in epistol. Cic. Philip. 13.

Extant autem huius generis factionum innumera prope uetera exempla, tam Græcorum, quàm Romanorum, & multa etiam nostratia: Sed quæ non omnia hic enumerandi locus est, pauca tantum aliqua referemus, ut ex his alia quoq; inuestigandi; his qui harum rerum studiosi sunt, occasio præbeatur. Ac primum quidem Historiarum peritis notum est, quibus factionum certaminibus Græcorum ciuitates olim agitatæ fuerint. Nam sæpe quot discrimina regio habuit, tot in partes diuisa ciuitas fuit.

Erat apud illos (ut ex multis unam commemoremus) Solone

Plutarchus in Solone.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tres factiones olim Athenis.

Athenis existente, Diacriorum genus maxime populare, Pediorum autem paucorum administrationi uehementer studebat. Tertij uero Paralij medium quendam ac mixtum regendi modum complexi, & utrisq; impedimento erant, & ne altera pars in Republica uinceret, prohibebat. Quæ factiones post discessum Solonis, in maximas etiam seditiones conuersæ sunt: ac Pediorum factioni Lycurgus, Paralorum autem Megacles, Alemæonis filius, præfuit. Diacriorum autem Pisistratus, in qua debitorum turba continebatur, quæ uehementer diuitibus inimica & infesta erat. Apud Romanos item multæ factiones fuerunt, nunc plebis aduersus nobiles, nunc pauperum aduersus diuites, nunc Equitum aduersus Senatum, nunc pluribus ad Principatum pari potentia aspirantibus, quæ & ipsę partes Duces suos & Patronos habuerunt. Nam alij diuitibus, alij pauperibus, alij Senatui, alij Equitibus, patrocinabantur. Sic alij Syllæ atq; Marij: alij Cæsaris, alij Pompei: alij Antonij, alij Lepidi, alij Octauij partibus, & tanquam factionum Ducibus adhæserunt. Inter nostratia numeramus factiones Guelphorum & Gibellinorum, quorum illi à Romano Pontifice: hij uero ab Imperatore, steterunt, à tali nimirum euentu. Quia commisso prælio inter Conradum Imperatorem, eius nominis Tertium, & Guelphonem Ducem Bauariæ, qui ex instigatione Rogerij Regis Siciliæ, fratris sui Henrici superbi, ope Italicorum, Longobardorum, & Siculorum, tum etiam Pontificis adiutus, Imperatori rebellabat. Qui Guelphoni adhærebant, clamarunt. Hie Guelph. Vicissim uero Regij. Hie Gnaibelin. Quia scilicet Conradus in pago Vuaiblingu enutritus fuerat, unde & multo post tempore Cæsariani Gibellinorum, & qui Pontifici & Ecclesiæ fauerunt, Guelphorum nomen retinuerunt. Bartholus hæc nomina affectionum esse scribit, quę tametsi initio eos, qui Pontifici & Imperatori adhæserunt, significauerint: sed alio tamen ab euentu, & alia item per ipsum uocabulorum interpretatione facta. Ipse siquidem historiam, non in Conradum Tertium, sed in Fridericum Primum illum, qui cognomento Barbarossa dictus est, confert, & Gibellinos à Dominis de Gebello agnatione Friderici: & Guelphos quasi Zelatores fidei dictos esse existimat. Tamen subsequentibus temporibus nomina quidem mansisse ait, ipsas uero affectiones in diuersum mutatas fuisse. Nam & fuisse permultos Guelphos & Gibellinos, qui retentis nominibus, nihilominus rebelles, Guelphi quidem Ecclesiæ: Gibellini Imperio fuerunt. Aliam originem Guelphorum & Gibellinorum refert Platina. Quippe Friderico Secundum scribit Pisis existentem, cum non sciret, qui partes suas, quiue Pontificis sequeretur, ciuitates Italiæ in duas factiones diuisisse, & qui Pontifici fauebant, Guelphos: qui Imperatori, Gibellinos

Factiones Romæ.

Guelphi et Gibellini.

Nauel uolum. 2, generatione. 38. & generatione. 48. Bar. in tra. de Guelph. & Gibell.

Platina in Gregorio Nono.

linos appellatos fuisse. Sic & circa annum 1300. Guelphi & Gibellini albi & nigri dicti sunt, tempore uidelicet, quo in Pistorio Cancellarij gens ditissima numero aucta, in duas partes diuisa est. Nam altera quidem Guelphorum albi, altera uero Gibellinorum nigri uocati sunt: Quas quidem factiones Florentini quoq; receperunt, sed nigri numero & potentia prævalentes, albos è Florentia ciecerunt. Similes quoq; factiones circa annum 1310. Henrico Septimo Romanum Imperium gubernante, Mediolani fuerunt, quarum altera quæ Guelphorum est, fuit Turrianorum: altera uero quæ Gibellinorum, Vicecomitum dicebatur. Sunt & hodie factiones in Italia duę, quarū altera Romano Pontifici fauens, Vrsinorum: altera Imperatori adhærens, Columnensium uocatur, quæ & ipsæ originem à Guelphis & Gibellinis ducunt. Columnenses siquidem Gibellinorum: Vrsini Guelphorum sectas sequuti sunt. Vnde & contentio illa inter Pontificem Romanum & Columnenses orta est, quos & mirum in modum persequuti sunt, ut refert Platina. Ac tales etiam factiones in Imperio fuerunt regnante Imperatore Henrico, huius nominis Quarto, aliqs quidem Romano Pontifici fauentibus, Simoniacos & fornicarios usq; adeo persequebatur, ut eorum Missas audire omnibus interdiceret. Quin idem etiam censuris Ecclesiasticis percellebat Reges ac Principes, qui ad Episcopatus inuestirent, & Clericos, qui inuestituras ab his reciperent. Aliqs uero Imperatori adhærentibus, qui dicebat sibi pro more prædecessorum suorum, & ex priuilegijs Apostolicis ius ordinandi Sedem Apostolicam, & inuestiendi Episcopos & Abbates, in Imperio competere: quas factiones utroq; per totum fere Septennium fouente, totum Imperium, præda, igne, & ferro uastatum fuit. Est & aliud factionum genus, earum uidelicet, quæ ad priuata magis, quàm publica negocia respiciunt. Quales fere sunt, quas ciues nonnunquam priuatorum affectuum causa, per lasciuiam excitant: Veluti, si duo iuuenes, unius uirginis nuptias ambientes, quisq; amicorum suorum ope adamatæ uirginis compos fieri contendat: aut duorum maritorum uxores, paribus honorum prærogatiuis gaudere uelint. Cuius rei quædam apud Liuium extant exempla, sed quæ à nobis postea referrentur, quando de seditionibus, quæ ex certamine partium oriuntur, dicemus. Postremo ex diuersarum etiam religionum cultu, factiones oriuntur: Quales sunt, Iudæorum, Paganorum &c. Omnium autem pernicioſissimæ sunt factiones, quæ propter hæreses contrahuntur. Cuiusmodi apud Iudæos fuerunt factiones Saducæorum, Pharisæorum, & Essenorum, & eorum, qui Iudæ & Sadoco adhærebant: quanquam & hæ ipsæ ad Philosophorum sectas referri possunt. Quorum omnium professionem, studia, moresq;, eligantis-

Nauclerus generatione 44.

Platina in Clemente. 5.

Platina in Bonifatio 8.

Nauel. uolu. 2. generatione 17.

Tri. lib. 6. c. 8. & lib. 9. c. 17. Ioseph. li. 13. Iud. antiq. c. 8. & lib. 18. c. 2. & lib. 2. de bello Iud. c. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sime à Iosepho describuntur. Post Christum autem natum, tot factiones in Religione nostra Orthodoxa ortę fuerunt, quot hæreses. Quarum octuaginta Epiphanius enumerat, simul & confutat: Quibus multas præterea addit Philastrius, Augustinus, Hieronymus, & plæriq; alij Ecclesiastici scriptores, & inter recentiores Alphonsus Minorita. Immo nulla ferè hæresis est, quæ non & ipsa, si latius serpere permittatur, in plures factiones scindatur. Quod à nobis de Arriana, & quibusdam alijs hæresibus in his libris, quos de hæreticis scripsimus, satis comprobatum est. Sed quid longe ueterum exempla petimus, cum & his temporibus nostris alias super alias hęresum factiones in Germania: non solum in uniuersa natione ipsa, sed in singulis prope familijs & domibus, & exerceri, & quottidie enasci uidemus.

Scriptores de hæresibus.

DE SEDITIONIBVS

DE SEDITIONIBVS
LIBER SECVNDVS: QVI EST DE CAVSIS SEDITIONVM.

De causa efficiente seditionum in genere, Caput I.

POSTQVAM *ea á nobis superiori* libro explicata sunt, quæ ad definitionem seditionis, & partium eius pertinere uidentur: sequitur iam recte, ut de causis quoque seditionum dicamus, quæ & ipsę ad perfectam earum cognitionem pertinent. Tum enim perfectam rei scientiam habere intelligimur, cũ causas eius cognoscimus, ut inquit Aristoteles. Sunt autem quatuor genera causarum, ex quibus seditiones oriũtur: Efficiens, Materialis, Formalis, & Finalis, de quibus ordine iam disseremus. Ac primum quidem de causa Efficiente dicemus, quæ est duplex: Principalis, & Instrumentalis. Principalis duę partes sunt: Propinqua, & Remota. Propinquam uocamus homines, quorum consilio, opera, uel ope, seditio ipsa excitatur, uel perficitur. Remotam res, propter quas homines ad commouendas seditiones prouocantur. Porro eorum, qui seditionibus operam dant, quidam earum ipsarum authores sunt: quidam socij, participes & sectatores: quos in unum collectos cœtũ, turbam, multitudinem appellamus. Authores & Principes delictorum, à Iurisconsultis generaliter principales & capitales: Seditionum uero, specialiter dementiæ, & factionum duces, à scriptoribus appellantur. Quorum alij quidem Magistratum, & publica officia gerunt. Quales olim fuerunt, Sylla, Marius, Gracchus, Apuleius, Cęsar, Antonius, Lepidus, qui inter se contendentes, quis sibi prius urbem uendicaret, uerbo inaduersantes, re autem ipsa, bellum contra patriam gesserunt, & patria uelut prauio in medio constitutũ, contra patriam pugnarunt, ut inquit Appianus. Alij initio quidem Imperium, ueluti possessionẽ propriam, inter se partiti, alius alium eiecit, donec unus tandem uictor totum sibi Imperium uendicauerit. Quod Antonius, Lepidus, & Octauius fecerunt. Nam inter hos Octauius Lepidum, cui Lybia ex sorte obuenerat, dignitate spoliauit. Postremo Antonium circa Actium uicit, & totum Imperium primum quidem per seditionum

Aristot. l. 1. Analyt. posteriorum.

Causa efficiens seditionũ Duplex.

Bal. in l. 1. C. de ser. fug.

Sylla, Marius &c. in patriam seditiosi.

App. l. 1.

Octauius Lepidum et Antoniũ uicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sallustius in Coniuratione Catilinæ. L. Florus lib. 3. c. 16.

seditionem in se transtulit: deinde autem, à populo Romano per legem Rhemiam legitimo iure acquisiuit. Alij nullo Magistratu fungentes, sed priuati, seditiones excitant, & inter hos quidam nobiles, ut Catilina, & Manlius. Alij Plebeij, ut Marius, nobilitati maxime inimicus, & alij complures. Sed & serui sæpe seditionum authores fuerunt, ut Herdonius Sabinus, qui inter initia urbis Seruile bellum tentauit: & Syrus quidam nomine Eunus, qui in Sicilia Quadraginta amplius Millium seruorum exercitum contraxit, Regijsq; decoratus insignibus, castella, oppida, uicos, miserabili direptione uastauit. Nec minorem exercitum in eadem insula conflauit Cilix quidam, quiueste purpurea, argenteoq; baculo, et regio more, fronte redimita, acrius aliquanto, quàm prior ille fanaticus, quasi & illum uindicaret, uicos, castella, oppida, diripiens, in seruos infestius, quàm in transfugas sæuiuit. De alio tumultu seruili scribit Liuius lib. 2. de bell. Maced. & Asiat. ac de alio item, lib. 4. ab urbe cond. Fuerunt & ab alijs infimę sortis hominibus, sæpe seditiones & bella ciuilia concitata. Quale fuit, quod gladiatore quodam Spartaco duce commotum fuit, qui iusto contracto exercitu, Thoram, totamq; Campaniam peruagati sunt: nec uillarum atq; uicorum uastatione contenti, Nolam, atq; Nuceriam, atq; Metapontum, terribili strage populati sunt: tandem etiam Consulares aggressus, in Appennino Lentuli exercitū cecidit. Apud Mutinā Caij Crassi castra deleuit, sed tandem à Licinio Crasso uictus est. Sed & mulieres seditiones quasdam commouisse legimus, qualis est siue uera illa, siue ficta, qua uirorum omne genus in aliqua insula à stirpe sublatum fuisse fertur: Et illa itēapud Romanos, qua mulieres in publicū se effundentes, pristinum sibi ornatum, lege Oppia abrogata, reddendum esse contendebant. Et quædam aliæ, quæ & ipsæ procul dubio neq; cœptæ sine ducibus fœminis, neq; peractæ fuerunt. Remotæ causæ seditionum ab Aristotele numerantur, lucrum, honor, contumelia, metus, præpotentia, contemptus, incrementum excessuum, dissimilitudo, negligentia: De quibus omnibus iam ordine dicemus.

Bellū Spartaci Gladiatoris. L. Florus lib. 3. c. 20.

Mulieres quædam seditionū authores. Liuius de bello Maced. & Asiat. lib. 4.

De

De Seditione, quæ propter contumeliam, auaritiam, & iniqua lucra eorum, qui Respublicas administrant, concitatur, Caput II.

Cicero lib. 2. officiorum.

MArcus Cicero in ijs libris, quos de Officijs scripsit, ob eam maxime causam Respublicas ciuitatesq; constituras esse affirmat, ut his præsidijs sub bonis Magistratibus homines res suas tuto custodire possint. Quamobrem opera danda est, his qui rebus publicis præsunt, ut non solum publica bona, pro necessitate & utilitate Reipublicæ recte dispensentur, sed etiam ne subditi rebus suis contra ius & fas spolientur. Est enim in omni procuratione, negocij & muneris publici, caput, ut auaritiæ expellatur etiam minima suspitio. Est autem auaritia iniuriosa appetitio alienorum, ut idem Cicero diffinit. Ea quādoq; ex rebus publicis fit, quandoq; ex priuatis. Publica bona sunt, tributa, uictigalia, annonę, et alia, quæ in fiscū publicū inferuntur, ut pœnę fiscales, debita fiscalia, usuræ fiscales, bona uacantia, & quæ sunt generis eiusdem: id crimen ueteres peculatum appellarunt. Est autem fiscus Camera, in qua pecunia publica reponitur, siue Principis & Reipublicæ Romanę: siue aliorum Principum, potestatum, & rerum publicarum. Nam & ipsi ius fisci habent. Sed & munera realia ad ius fisci pertinent, ut quæ pro publicis necessitatibus imponuntur, uel personis tantum, nullo respectu habito ad res ipsas seu patrimonia, quod Iureconsulti Capitationem appellant: uel personis pro rebus, quod imponitur pro modo patrimoniorum, per æs & libram. Ad quod genus referuntur, Collectæ, quæ & ipsę munus reale sunt. Sed certam tamen, & limitatam formam non habent, sed cuilibet secundum imminentes & occurrentes necessitates, imponuntur. Veluti, si Principis uel Reipublicæ fiscus exhaustus fuerit: quo tamen casu ad impositionem Collectæ peruenīri non poterit, nisi aliunde necessitatibus occurrentibus de bonis Principis, uel Reipublicæ consuli non possit. Item, si dominus captiuus, pecunia redimendus: si filia dotanda: si domino filioue eius insignia militaria conferenda: si terra aliqua domino emenda sit. Nam ob has & similes causas haud iniuste Collecta, subditis à Domino imponitur. Sed eorum tamen interueniente cōsilio, & accedente uolūtate. Nā ab inuitis & renitentibus nihil exigi potest. In publicis igitur bonis tum auaritia exercetur, cum in priuatos magis, quam publicos usus conuertuntur: Quod crimen ueteres peculatum appellarunt. Vel cum profusis publicis bonis, ad immoderatas & insolitas exactiones subditorū peruenitur,

Auaritia, causa est seditionum. Cicero lib. 4. ad Herēnium. c. de pœnis fiscalib. cred. præfer. c. de usur. fiscal. c. de bo. uacant. lib. 10. per tot. tit. L. 1. ff. ad leg. Iul. peculatus. 10. de plat. in Rub. c. de iure fisci. lib. 10. L. sed Cels. in princip. ff. de contrah. emp. Bar. in l. 1. C. de mulierib. et in quo loco. l. 10. Iason. in l. Plac. et. C. de SS. Eccles. gl. in l. referipto §. fi. ff. de mu. et honor. Bar. in l. 1. ff. quidā. cuiusq; uni. no. Bald. & Cy. in le. neminem. C. de SS. Ec. Præpos. Alexander in prælud. feud. col. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenitur. In priuatis uero bonis fit auaritia, cum qui sunt tenuioris fortunæ, à potentioribus, uel pares etiam à paribus, patrimonijs suis spoliantur. Quo uitio omniũ maxime carere debent, qui officia Magistratusq; publicos gerunt. Nullum enim uitiũ est tetrius, quàm auaritia, præsertim in Principibus, & Rempub. gubernantibus. Habere enim quæstui Rempublicã, non modo turpe est, sed sceleratũ etiam & nefarium. Quemadmodum igitur continentia & abstinẽtia eos, qui rebus publicis præsunt, omnibus commendabiles facit: ita rursus auaritia omnibus eos odiosos reddit & detestabiles. Propter continentiam & abstinentiam laudatur Scipio Aphricanus. Laudatur & Paulus, qui omni Macedonum Gaza (quę fuit maxima) potitus, tantum in ærarium pecuniæ inuexit, ut unius Imperatoris præda finem imposuerit tributorum. Laudatur & Aphricani superioris filius, & eius collega L. Mumius, nihilo locupletiores domum reuersi, Carthagine euersa. Laudantur & Principes quidam, qui ne fisco quidem & patrimonio suo pepercerunt, ut subditis res suas & iura illęsa conseruarent. Sic L. Annius Antoninus Imperator, confecto bello Marcomannico, cum ærario exhausto largitiones nullas haberet, neq; in animũ induceret, ut extra ordinẽ Prouincialibus aliquid imperaret: in foro diui Traiani auctionem ornamentorũ Imperialium fecit, uenditq; aurea pocula, Chrystallina et Murrhina, uasa etiã regia, & uestem uxoriam, ac suam sericam & auratam, & ornamenta gemmarum, quæ multa in reposi-orio sanctiore Adriani repererat: ac per duos quidem continuos menses uenditio celebrata est, tantumq; auri redactum, ut reliquias belli Marcomannici ex sententia persequutus, post uictoriã emptoribus potestatem dederit, ut si quis uellet, empta redderet, ac precium reciperet: Nec molestus ulli fuit, qui maluit semel empta retinere, ut Iulius Capitolinus & Eutropius testantur. Et Antonini Pij hoc fertur, cum ab uxore arguerętur, quasi parum nescio quid suis largiens, dixerit. Stulta, postquam ad Imperiũ transiuimus, & illud quod habuimus ante, perdidimus. Idem patrimonium priuatum in filiam contulit, sed fructus Reipub. donauit. Species Imperatorias superfluas & prædia uendidit, & in suis fundis proprijs uixit, nec ullas expeditiones obijt, nisi quod ad agros suos profectus est, ad Campaniam dicens: Grauem esse Prouincialibus, comitatum Principis etiam nimis parci. Alij ob id etiam laudantur, quia lucra quæ à Prouincialibus accipere potuerunt, uel remiserunt, uel accepta reddiderunt. Quemadmodum idem Antoninus Pius, procuratores suos modestè suscipere tributa iussit: excedentes modum, rationem factorum suorum reddere præcepit: nec unquam lætatus est lucro, quo Prouincialis oppressus est. Idem hæreditates eorum, qui filios habebant, repudiauit: Sed & publicatio bonorum eò Imperante rara fuit. Et Antoninus Philosophus

Cicero lib. 2. officiorum.

Cicero eodem libro.

Laus Scipionis & Pauli Aęmylij.

Auctio rerum propriarũ per Antoninũ Imp. Philosophum.

Iul. Cap. in M. Antonino Philosopho.

Lib. 9. in l. Annio Antonino.

Antoninꝰ Pius Reipublicę amator.

Iulius Capitolinus in Antonino Pio.

Philosophus, curatoribus regionum ac uiarum potestatem dedit, ut uel punirent, uel ad Præfectum urbi puniendos remitterent eos, qui ultra uectigalia quicquam ab aliquo exegissent. Idem si quos repetundarum damnauerat, eorum liberis bona paterna restituit: ea tamen lege, ut illi Prouincialibus redderent, quod parentes acceperant. Fisco in causis Compendij nunquam iudicans fauit, & delationes, quibus fiscus augeretur, contempsit. Quin & Procuratores suos semper monuit, ne quid arrogantius facerent, & hæreditates delatas reddens proximis, aliquando respuit. Sic Octauius Augustus, legata uel partes hæreditatum, etiam à quibuscunq; parentibus relicta, sibi aut statim liberis eorum concedere, aut si pupillari ætate essent, die uirilis togæ, uel nuptiarum, cum incremento restituere consueuit. Et Pertinax legem tulit, ut testamenta priora non prius essent irrita, quàm alia perfecta essent, neue ob hoc fiscus aliquando succederet. Quin ipse etiam professus est, nullius se aditurum hæreditatem, quæ aut adulatione alicuius delata esset, aut lite perplexa, ut legitimi hæredes & necessarij priuarentur: addiditq; Senatusconsulto hæc uerba. Sanctius est, P. C. inopem Rempublicam obtinere, quàm ad diuitiarum cumulum per discriminum atq; dedecorum uestigia peruenire. Simile quid de Domitiano fertur, qui fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit: Cuius & illa uox fuit. Princeps, qui delatores non castigat, irritat.

Vespasianus Saluium liberalem causidicum in defensione Hipparchi diuitis rei, dicere ausum. Quid ad Cæsarem, si Hipparchus sestertium millies habet: ne inhiare diuitijs diuitis rei uideretur, ipse quoq; laudauit. Hadrianus Imperator infinitam pecuniam, quę fisco debebatur, priuatis debitoribus in urbe atq; Italia, in prouincijs uero etiam ex reliquijs ingentes summas remisit: Syngraphis in foro Diui Hadriani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis, qui & in concione, & in Senatu sæpe dixit. Ita se Rempublicam gesturum, ut sciret populi rem esse, non propriam. Hæc & multa alia his similia olim Principibus laudi data sunt: quia his ipsis se publicę, & priuatorum magis, quàm suæ utilitati, operam dare declararunt. Contra uero propter auaritiam uituperantur, qui propria cupiditate ducti, uel ærarium depeculantur, uel iniustis exactionibus subditorum bona deprædantur. Quod uitium maxime propter luxuriem contrahitur. Auaritiam si tollere uultis (inquit Cicero) mater eius est tollenda luxuries. Item, In urbe luxuries creatur, ex luxuria auaritia existat necesse est: ex auaritia erumpit audacia. Sic C. Cæsar Caligula, ex luxuria in auaritiam prolapsus est. Cum enim immensas opes prodegisset, quippe qui uities ac septies millies H. S. non toto uertente anno absumpsit, ad rapinas conuertit animum, uario & exquisitissimo calumniarum, & auctionum,

Antoninus Philosophus.

Suetonius in Octauio Augusto.

Iul. Capitolinus in Pertinace.

Suetonius in Domitiano.

Suetonius in Vespasiano.

Æl. Spartianus in Hadriano.

Cic. de Oratore.

In oratione pro S. Roscio.

Suetonius in C. Caligula.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vectigalia noua per C. Caligulam.

& uectigalium genere. Ac primum quidem uectigalia noua atq; inaudita, primum per Publicanos: deinde, quia lucrum exuberabat, per Centuriones, Tribunosq; Prætorianos exercuit, nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret pro edulijs, quæ tota urbe uenirent. Certum statumq; exigebatur pro litibus atq; iudicijs ubicunq; conceptis Quadragesimæ summæ, de qua litigaretur, nec sine pœna, si quis composuisse uel donasse negocium conuinceretur. Ex Gerulorum diurnis quæstibus pars octaua: ex capturis prostitutarum, quantum quæq; uno concubitu mereret. Lupanar in Pallatio constituit, destructisq; & instructis pro loci dignitate compluribus cellis, in quibus Matronæ ingenuiq; starent. Misit circum fora & Basilicas nomenclatores, ad inuitandos in libidinem iuuenes senesq;, prębita aduenientibus pecunia fœnebris: appositiq; qui palam nomina subnotarent, quasi adiuuantium Cæsaris redditus. Idem Galliarum, Hispaniarum, Syriæq; & Græciæ Principes confiscauit, ob tam leue & impudens calumniarum genus, ut quibusdam non aliud sit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecunia haberent. Idem Cn. Lentulum Angorem, cui census maximus fuit, metu & angore ad fastidium uitæ eo egit, ut ne quo nisi ipso hærede moreretur.

Lupanar in Pallatio.

Confiscationes iniquissimæ.

Suetonius in Nerone.

Nero prodigus, ficut C. Caligula.

Nero Claudius Cæsar, tantum in prodigendis pecunijs luxum exercuit, ut diuitiarum & pecuniæ non alium fructum esse putaret, quàm profusionem. Vnde sordidos & parcos esse dicebat, quibus ratio impensarum constaret: contra uero magnificos, qui abuterentur ac perderẽt: ac propterea laudabat mirabaturq; auunculum Caium nullo magis nomine, quam quod ingentes à Tiberio relictas opes in breui spacio prodegisset. Quare nec largiendi nec absumendi modum tenuit. Hoc luxu exhaustus, & egens, calumnijs rapinisq; intendit animum. Itaq; instituit, ut ingratorum in Principem testamenta, ad fiscum pertinerent: Et, ut qui scripsissent uel dictassent ea, punirentur. Nulli item delegauit officium, ut non adijceret: Scis quid mihi opus sit: & hoc agamus, ne quid quisquam habeat. Sed & templis compluribus bona detraxit, simulachraq; ex auro uel argento fabricata, conflauit.

Calumniæ & rapinæ Neronis.

Suetonius in Vespasiano. Vespasianus auarus

Vespasianus item, tametsi optimus alioqui Princeps, tamen ob auaritiam reprehenditur, quod non contentus omissa sub Galba uectigalia reuocasse, noua & grauia addidisse, & auxisse tributa prouincijs, nonnullis & duplicasse: Ipse quoq; præter hæc, negociationes pudendas palam exercuerit, coëmendo quædam tantum, ut pluris postea distraheret: sed nec Candidatis quidem honores, reisue tam noxijs, quàm innocentibus absolutiones uenditare cunctatus est. Traditur etiam Procuratorum rapacissimum quenq; ad ampliora officia ex industria solitum promouere, quo locupletiores mox condemnaret. Quibus quidem, uulgo

uulgo pro spongijs dicebatur uti, quod quasi & siccos madefaceret, & exprimeret tumentes. Quanquam sunt, qui opinentur ad rapinas necessitate compulsum summa ærarij fisciq; inopia, de qua testificatus sit initio Principatus: professus, quadringenties millies opus esse, ut Respublica stare posset. Cæterum hæc & similia, tum luxuriæ tum auaritiæ portenta, non solum turpia sunt Principibus, alijsq; Rempublicam gubernantibus: sed omnium maxime etiam Reipublicæ perniciosa. Quippe ex quibus subditi non raro ad discordias & seditiones, tum inter se, tum aduersus Principes & Magistratus concitantur. Itaq; quod Apollo Pythius oraculum ædidit, Spartam nulla re alia nisi auaritia, esse perituram: Cicero interpretatur, nõ solum Lacedęmonijs, sed etiam omnibus opulentis populis prædixisse. Sic potestas iudiciorum à Senatu in Equites translata, uectigalia, id est, Imperij patrimonium, per seditionem suppresit. Sic potentiorum auaritia, qua plebs depulsa agris suis fuit, seditioni Gracchanæ occasionem præbuit, per quam lex Agraria lata est, ut nemini liceret ultra 50. telluris iugera possidere: Quæ multorum deinde causa malorum & seditionum fuit. Iam & ob auaritiam & impotentiam fœneratorum, quibus in terga quoq; seruiliter sæuientibus, in Sacrum montem plebs armata secessit, seditio orta est. Fremebant enim primum se foris pro libertate & Imperio dimicantes, domi à ciuibus captos & oppressos esse, alijs uincula, alijs fœda recentibus uerberum uestigijs terga, aliasq; deformitates, ostentantibus: Et ne id mirum quidem. Est enim fœnus deterrimum auaritiæ genus, à quo omnium gentium honesti homines omnium maxime semper abhorruerunt: propter quod & subditi facile ad seditiones prouocantur, quod & ueterum testimonio & exemplo confirmat Appianus. Per idem tempus (inquit) Optimates in urbe contendere cœpere, cum quidam debita cum usuris emerent, lege quadam ueteri iubente, supra fœnus fœnerari minime licere: qui id fecisset, eandem mulctam ab illo subeundam esse. Abhorruisse mihi quidem uidentur ueteres Romani fœnoris consuetudinem: Quemadmodum & Græci, nec secus ac cauponandi quæstum quendam existimasse, grauem intolerabilemq; pauperibus, & inimicitias ultro procreantem. Qua ratione commoti Persæ, commodari deceptibile quoddam, mendacijsq; refertum esse existimant. Consuetudine deinde temporis fœnus approbante, hi quidem secundum morem exigebant: illi uero ueluti ex bello & seditionibus redditiones exhibebant. Erant & qui fœneratores pœna mulctandos esse prædicarent. Quippe Asellius Prætor, ad quem ista ferebantur, cum fœnus dissoluere nullo modo posset, iudicia illis uicissim attribuerat, quæ difficultatem ex moribus legeq; prodentem, diffinirent. Legem itaq; ueterem innouari moleste ferentes,

Lib. 2. offic.

L. Florus lib. 3. cap. 12.

L. Florus lib. 3. c. 14.

L. Florus lib. 1. c. 23.

Fœnus causa seditionum.

Appi. lib. 1. de ciuilibus Ro. bellis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui fœnus exercebant, seditione mota, Asellium interemere. Quæ cædes ac dissensiones, longo post tempore intestinæ ciuilesq; per partes extitere. Sed & multa sæpe tristia iudicia Romæ in fœneratores facta sunt, nimirum, ut horum ipsorum auaritia suppressa, seditiones uel ortæ comprimerentur, uel futuræ euitarentur.

Tit. Liuius lib. 7. ab urbe cond.

De bello Maced. & Asiat. lib. 5.

Seditiones ex Auaritiæ radicibus.

Postremo multas quoq; eiusdem generis seditiones, ex nostratibus Historijs commemorare possem, ex ijsdem ferè auaritiæ radicibus ortas: Quippe quarum aliæ propter mutationem monetæ, aliæ propter diminutionem libræ, aliæ propter nouas pensiones & uectigalia, aliæ propter salis, aliaq; noua & insolita tributa, aliæ propter subsidium rebus uenundandis impositum, aliæ propter iniustas exactiones, aliasue similes causas, in Germania, Gallia, Anglia, aliisq; nationibus excitatæ traduntur. Sed quarum exempla notiora uulgatioraq; sunt, his qui Historias norunt, quàm quæ debeant: & numerosiora, quàm quæ possint hoc loco omnia à nobis enumerari.

De seditionibus, quæ propter honores inæqualiter distributos, oriuntur, Cap. III.

lib. 5. Eth. c. 2. & 3.

lib. 6. de legib.

IN distribuendis honoribus æqualitas seruari debet, quæ ut amicitiæ author est, ut est apud Platonem; ita inæqualitas discordiarum & seditionum causa. Neq; uero æqualitatem ita accipimus, ut æqualia omnibus omnia, id est, iuuenibus ac senibus, doctis & indoctis, stultis ac sapientibus, robustis ac debilibus, reddenda sint: sed ut cuiq; pro dignitate sua distribuatur. Quod quidem iustitiæ munus est, quam Aristoteles communium bonorum distributiuam uocat. Ea est, qua honores, præmia, & pœnæ, secundum æqualitatem proportionum honoris, præmiorum, dignitatis & meritorum, pœnæ item & delictorum, distribuuntur: alioqui inæquabilibus æqualia erunt inæqualia, ut idem Plato ait. Et ut summum ius in summam iniuriam uertitur: ita summa æqualitas, summa fit inæqualitas. Atq; ex hoc iustitiæ fonte emanant leges, quibus sancitur. In deferendis honoribus ordinem adhibendum esse, & rationem dignitatis personarum habendam, ut scilicet non alijs quàm dignis conferantur, & inter plures ijs, qui sunt digniores. Sed & à minoribus ad maiores perueniendum, nec ad honores assumendos esse, nisi idoneos: nisi idonei non erunt, qui honoribus fungantur: ac propterea spurios, facinorosos, ludæos, hæreticos & infames, ab honoribus

L. honor §. de honorib. & l. ut gradatim ff. de munerib. & honorib. l. eum qui C. de Decurionib. lib. 10. l. contra C. de re milita. li. 12.

noribus & publicis muneribus esse repellendos. Similiter honoris augmentum non ambitione, sed labore ad unumquemq; deuenire debere. Item celsiorem gradum honorum eos obtinere debere, quibus laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragatur. Item ad honores euehendos esse, quibus meritorum astipulantur insignia, & si quæ sunt similes. Fit autem sæpe, ut hac regula distributiuæ iustitiæ ab his, qui rebus publicis præsunt, neglecta, indigni ad honores uocentur: aut qui sunt minus idonei, his qui sunt digniores præferantur, & qui de Republica optime meriti sunt, honoribus arceantur: Contra uero facinorosis & infamibus hominibus publica munera, honoresq; demandentur. Quæ quidem summa inæqualitas est, propter quam boni iniuria se affici & neglectui haberi existimantes, ad iram concitantur: Et irati subinde uindictam meditantur. Est enim ira apparentis ultionis appetitus cum dolore, propter apparentem immerito uel in se, uel in suos contemptum, ut inquit Aristoteles: & cum uindicare se propter impotentiam non possunt, tum ad seditiones conuertuntur.

L. decurionatũ ff. de uacat. mu. l. generat. §. spurios & l. spurij. ff. de decurionib. l. neq; famosis. C. de dignitat. lib. 12. l. fi. C. de Tironib. lib. 12. l. si quando. C. de diuers. off.

L. 2. Rhetoricorum ad Theodect.

Vnde recte dictum est, inæqualitatem in distribuendis honoribus seditionum causam esse: ipsi enim inhonorati, alios honoratos cernentes, seditionem aggrediuntur. Cuius rei unum tantum ex Liuio exemplum proferre libet. Fabius Ambustus ex duabus filiabus alteram & minorem Licinio Stoloni illustri uiro, sed tamen Plebeio: alteram maiorem S. Sulpitio Patricio, coniugem dedit. Quarum Plebeia, cum sororẽ salutaret, cuius uir Tribunus militum consulari potestate erat, fasces lictorios foribus appositos, cum indecenter expauisset, ob id satis insolenter risui sorori fuit, miranti id ignorare sororem: Id ægre ferens se honore anteiri, à sorore patri causam doloris scisciranti, confessa simul & questa est, impari se iunctam esse, & in domo nuptam, quam nec honos, nec gratia intrare posset. Hæc patre cum genero communicante, gener animum ad Tribunatum conuertit, sperans in eo Magistratu ad alios etiam honores uiam sibi aperturum. Hinc seditio non parua inter Patricios & Plebeios orta. Siquidem C. Licinius, & L. Sextius Tribuni creati, promulgant leges: Vnam de ære alieno, ut deducto eò de capite quod usuris pernumeratum esset, id quod superesset, triennio æquis portionibus persolueretur. Alteram de modo agrorum, ne quis plus quàm quingenta iugera agri possideret. Tertiam, ne Tribunorum militum comitia fierent, Consulumq;: utq; alter ex plebe crearetur. Hæ igitur leges, utcunq; Appio Claudio resistente, tamen latæ sunt. Et primus Licinius Stolon Consul creatus est, ut Plinius scribit: alij tamen L. Sextium eiusdem ordinis factum esse existimant. Iam & ambitio eorum, qui ad honores etiam indigni aspirant, sæpe seditionum causa fuit: res quidem in

Exemplũ de Fabio Ambusto.

Plin. de uir. illust. c. 20. Tit. Liuius li. 6. ab urb. cond.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cic. lib. 1. officiorum.

Republica omnino miserrima, de qua præclare est apud Platonem. Similiter eos facere, qui inter se contenderent, uter Rempublicam potius administraret, ut si nautæ inter se certarent, quis eorum potissimum gubernaret. Ac talis quidem seditio fuit, quam Sp. Melius, uir Equestris ordinis, ob honorum tantum cupiditatem concitare conatus est. Is fame laborante populo Romano, frumento priuata pecunia ex Hetruria empto, largitiones frumenti facere instituit, plebemq; hoc munere delinitam, non solum de Consulatu, sed etiam de Regno agitare cœpit. Cui cum Consulatus non contigisset, allatis in domum suam armis, conciones priuatas habere, & de Regno consultare cœpit, emptis ad hoc mercede Tribunis. Ac seditio certe atrox orta fuisset, nisi creatus Dictator, eam suborientem iam compressisset. Nam Dictator per Magistrum suum Equitem, Melium cum caterua sua in foro discursantem, ut ad se ueniret, uocauit. Hinc orto maximo tumultu, tergiuersantem iam Apparitor iussu Magistri Equitum eum duceret, ereptum à circunstantibus ac fugientem, & fidem plebis Romanæ implorantem, multaq; alia uociferantem, assequutus Magister Equitum obtruncauit.

Tit. Liuius lib. 4. ab urb. cond.

Sic subito orta seditio, seditionis capite extincto, subito etiam extincta fuit.

De seditionibus,

De seditionibus, quæ propter contemptum oriuntur, Cap. IIII.

PRopter contemptum fiunt seditiones, cum subditi dominos suos despiciunt: uel partium, quæ in una Republica uersantur, contra se inuicem contendentium, altera spernit alteram. Ac primi quidem generis seditiones ex inobedientia oriuntur. Nam ut Principum, & eorum qui Respublicas administrant, honor & dignitas, & subditorum erga eos obedientia tum maxime conseruatur, cum & à multitudine diliguntur, & fides eis habetur, & cum admiratione quadam honore digni putantur: Ita rursus ad contemptum eorum & in obedientiam prouocantur subditi, si nec diliguntur à subditis, nec fides eis habetur, nec digni honore existimantur. Cæterum amor tum singulorum, tum multitudinis, omnium maxime commouetur fama & opinione liberalitatis, beneficentiæ, iustitiæ, fidei, omniumq; eorum uirtutum, quæ ad mansuetudinem & morum facilitatem pertinent. Nam qui his uirtutibus præditi sunt, eos à natura ipsa diligere cogimur. Fides autem duabus rebus comparatur: Iustitia & Prudentia. Iustis autem & fidis hominibus, id est, bonis uiris, ita fides habetur, si nulla in his sit fraudis iniuriæq; suspitio. Prudentibus autem fidem habemus: quia plus eos intelligere quàm nos arbitramur, tum futura eos prospicere credimus. Dignos autem cum admiratione honore putamus, in quibus magna quædam & præter opinionem animaduertimus, & in quibus excellentes quasdam singularesq; uirtutes perspicimus. Contra uero odio habemus eos, quos feris & truculentis moribus, & immites, parcos, & iniustos esse uidemus.

Cicero lib. 2. officiorum.

Quomodo acquiratur amor multitudinis.

Odium & cõtemptus ex uitijs eorum, qui præsunt.

Fidem derogamus eis, quia fraudulentos & improbos, & ad faciendam iniuriam instructos esse perspicimus. Contemnimus uero & despicimus: quia in his nihil uirtutis, nihil animi, nihil neruorum esse putamus, & qui nec sibi, nec alijs prodesse dicuntur: in quibus nullus labor, nulla industria, nulla cura est. Ad hunc igitur modum qui odio & contemptui habentur, quomodo eos, qui potestati & Imperio eorum subiecti sunt, in obedientia & fide retinebunt? Vbi contemptus est, obedientia esse non potest. Sic filius patris præcepta negligit, quem contemnit. Discipulus præceptoris doctrinam & disciplinam negligit, quia pro nihilo eum putat. Quin irrationalia quoq; animalia uidemus, uel obedientia esse uel cõtumacia pro moribus eorũ, quorũ famulatui destinata sunt. Quomodo de Bucephalo equo Alexãdri Magni legimus, eum prꝛter dominũ suũ alium sessorẽ non admisisse, propter quod & in tãto ipsum honore habuit, ut ex nomine eius ciuitatem super eo petes Hydaspẽ

Plutarch. in Alex. Magno. Iust. lib. 12. Breuiarij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conditam Bucephaliam uocauerit? cuius mortem quoq; acerrime tulit, amicum quendam & familiarem amisisse se existimans. Simile quiddam de equo Iulij Cæsaris tradit Suetonius, quem pedibus prope humanis, & in modum digitorum, ungulis scissis, apud se natum magna cura aluit, nec patientem sessoris alterius, primus ascendit. Quanto magis inter homines, opinio iustitiæ, prudentiæ, aliarumq; uirtutum obedientiam, eorum autem, quæ his contraria sunt, inobedientiam efficiunt, & subditos ad rebellionem aduersus dominos suos prouocant? Iam & ex eò inobedientia subditorum nascitur, quia à dominis suis in nimiam familiaritatem admittuntur. Nam ex conuersatione æquali, contemptio dignitatis nascitur. Proinde ueteres id præsidibus prouinciarum obseruandum esse putarunt, ut in adeundo quidem se faciles præberent, sed contemni tamen se minime sustinerent: ac propterea à nimia eorum familiaritate abstinerent, & ita in administrationibus publicis uersarentur, ut authoritatem dignitatis suæ non solum non minuerent, sed etiam ingenio suo augerent. Sed & humilitas loci, generis, uel conditionis, multis sæpe causa fuit, ut contemptui haberentur, & obedientia eis subtraheretur: Veluti si priuatus nullo antea publico functus munere, publicæ administrationi præficiatur, aut Plebeius dignitate nobilium decoretur, aut infimæ sortis homo regno administrando præficiatur. Quemadmodum Marius, triginta Tyrannorum unus, qui Gallieni tempore ad Imperij gubernacula euecti sunt: ex fabro ferrario in Imperatorem à militibus electus, cum triduo regnasset, à quodam milite, qui eius quondam in officina fabrili operarius fuerat, contemptus, & ab eodem etiam occisus est: his etiam interemptoris uerbis additis, Hic est gladius, quem ipse feceris. Quanquam is generis sui & conditionis uilitatem adeo non ueritus est, ut de suo quoq; artificio nonnihil gloriatus sit. Siquidem eius Concio prima talis fuisse dicitur. Scio commilitones, posse mihi obijci artem pristinam, cuius mihi omnes estis testes. Sed dicat quisq; quod uult, utinam semper ferrum exerceam: non uino, non floribus, non mulierculis, non popinis, ut facit Gallienus, indignus patre suo, & sui generis nobilitate, depeream. Ars mihi obijciatur ferraria, dum me & exteræ gentes ferrum attrectasse suis cladibus recognoscant in Italia. Denicq; ut omnis Alemania, omniscq; Germania, cum cæteris quæ adiacent gentibus, Romanum populum ferratam putant gentem, ut specialiter in nobis ferrum timeant. Vos tamen cogitetis uelim, feciſſe uos Principem, qui nunquam quicquam scierit tractare, nisi ferrum. Quod idcirco dico, quia scio mihi à luxuriosissima illa peste nihil opponi posse, nisi hoc, quod gladiorũ armorumq; artifex fuerim. Contra uero Maximinũ Imperatorẽ, siue superbia siue metu contemptus,

Suet. in Iulio Cæsare.

1. obseruandum ff. de off. præs.

Faber ferrarius factus Imp.

Concio eius ad milites.

contemptus, ita generis sui puduit, ut ignobilitatis tegendæ causa, omnes conscios generis sui interemerit. Fuit autem utroq; parente, patre & matre, barbaro natus, & in prima pueritia pastor, nonnunquam procer, qui latronibus insidiaretur, & suos ab incursionibus uindicaret. Author Iulius Capitolinus. Quemadmodum igitur florere Respublicas uidemus, si qui illis præsunt, prudentes sunt, iusti, atq; alijs uirtutibus præditi, & ut Plato dicit, si aut Philosophi imperent, aut Imperatores philosophentur: Quod uerbum Antonino Philosopho Imperatori frequens in ore erat. Ita tumultibus & seditionibus ſtuent necesse est, in quibus dominantur, qui uel propter improbitatẽ, uel imprudentiam, uel propter nimiam familiaritatẽ, uel propter generis conditionem, aut fortunæ tenuitatem, à subditis contemptui habentur. Quales sane fuerũt uariq; militum in diuersis Romani orbis partibus seditiones, Gallieno Imperij gubernacula tenente, nimirum ob id concitatæ, quod is Princeps, tum propter uitam, quam egit turpissimam: tum propter res minus à se prudenter gestas, aclubricam eius fallacemq; fidem, non solum à uiris, sed etiam à mulieribus contemptui habebatur. Vnde annos, quibus Gallienus & Valerianus Imperium tenuerunt, triginta Tyranni extiterunt: Quorum unusquisq; per rebellionem Imperatoris Romanorum titulum & nomen usurpauit. Inter quos & Zenobia & Victorina mulieres imperarunt, interim Gallieno uino & popinis uacante, ac Lenonibus se nimis & meretricibus dedente, ac bona naturæ luxuriæ continuatione deperdente: Et cum inter hæc tempora uarias mundi partes, Romano Imperio subditas, amitteret, quasi detrimentis uilium ministeriorum uideretur affici, iocabatur. Nam inter cætera cum nunciatum esset, Ægyptum defciuisse, dixisse ferunt. Quid, sine lino Ægyptio esse non possumus? Cum autem uastatam Asiam & Elementorum concursionibus, & Scytharum incursionibus comperisset. Quid, inquit, sine Aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia, arrisisse ac dixisse perhibetur. Non sine Trabeatis Sagis tuta Respublica est? Illud ad humilitatem generis & conditionis pertinet, quod de Gratidio, C. Marij Proconsulis Asiæ legato refertur. Nam hunc à Proconsule ad L. Syllam Consulem accipiendarum Legionum causa missum, milites trucidarunt, id indignari, quod à summo Imperio ad eum, qui nullo in honore uersaretur, transire cogerentur. Iam uero & propter contemptũ partium, inuicẽ sese spernentium, ad seditiones peruenitur. Veluti in paucorũ potẽtia (libet enim exemplis Aristotelis uti) quando plures sunt illi, qui à Repub. excluduntur. Potentiores enim se putant: Et in populari statu opulenti, contemnentes inordinationẽ & malam administrationẽ eorum, qui Rempub. gubernãt. Ceu apud Thebanos post pugnã in Oenophitis cõmissam, mala gubernatione

Iul. Capitol. in Maximinis duobus.

Trebellius Pollio de 30. Tyrannis.

Contemptibilis Imp. Gallienus.

Valerius Max. lib. 9. cap. 7.

Arist. lib. 5. pol. c. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bernatione popularis ſtatus interſit. Et in Megarenſibus, cum per inordinationẽ & Magiſtratuum negligentiam ſuperati ſunt. Et Syracuſis ante Gelonis Tyrannidem: & Rhodij populus, antequam contra inſurgeretur. Et ad hoc genus refertur ſeditio, quam Romæ Canuleius, Tribunus plebis, aduerſus Patres cõcitauit, qua in id contendit, quod & tandem à Patribus etiam exegit, ut promiſcua eſſent plebis Patrumq; connubia, & ut alter Conſulum ex plebe crearetur.

Titus Liuius lib. 4. ab urbe condita.

Cauſa cõtemptus Laicorum contra Clerum.

Illud quoq; uidemus, in magnum ſæpe Laicorum contemptum uenire Epiſcopos, Prælatos, omnemq; adeo Clerum: quia uel indoctos eos, minusq; ad diſpenſanda miniſteria diuina idoneos, uel morum leuitate atq; turpitudine corruptos eſſe uident. Quæ res & ipſa multarum ſæpe ſeditionum, hæreſum, & ſchiſmatum, cauſa fuit. Nec id mirum quidem. Nam cum alioqui Laici Clericis oppidò ſint infeſti, tum in eos maxime eorum acerbantur odia, cum eos ipſos tum doctrina deficientes, tum uita & moribus ſcandalum alijs prębentes, uiderint. Vt ueriſsime à Beato Auguſtino dictum ſit, Neminem in Eccleſia Dei nocere amplius, quàm qui peruerſe agens, nomen uel ordinem ſanctitatis & Sacerdotis habet. Delinquentem nanq; hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa uehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Nam hinc occaſionẽ nacti Laici, non ſolum culpabiles ipſos, ſed totum etiam ordinem Clericorũ contemptui habẽt. Quod & in maximum non modo ipſorum, ſed etiam ipſius Eccleſiæ damnum redundat. Ac propter talem contemptum aduerſus eos, ad grauiſsimas tandem ſeditiones, hæreſes, & ſchiſmata conuertuntur. Ac ex eadem cauſa hæreſes & ſchiſmata noſtri temporis, partim orta, partim etiam deinde propagata, noſcuntur. Etenim propter ignorantiam Epiſcoporum & ſacerdotum, inſtigatoribus Apoſtatis quibuſdam Monachis, eò proceſſerũt, ut iam non uereantur eos ipſos, tanquam ſacrarum ſcripturarũ rudes & indoctos, docendi & prædicandi munere indignos eſſe, pronũciare, & procul etiam arcere, ſed etiam hęc eadem ipſi (quod nullo, neq; diuino neq; humano, iure eis permiſsũ eſt) uſurpare, omnẽq; adeo tam docendi, quàm ſacra adminiſtrandi poteſtatem, Laicis, etiam nullo ſexus diſcrimine habito, & uiris & mulieribus permittere. Quæ res tandem eò etiam creuit, ut iam non uereantur Laici (quod & olim in Gallia factũ, ſed authoritate Ro. Pontificis denuo reſtinctũ fuiſſe, narrant hiſtoriæ) ſacerdotum ſermones, quos pro officio paſtorali ad populum habent, utriuſq; Teſtamenti teſtimonijs ut authoritatibus, ſiue in prauum ſenſum detortis ſcripturis ueros: ſiue ſecundum uerum diuinarũ ſcripturarum ſenſum falſos, in os prędicantium reſiſtentes, quin ipſis etiam Bibliorum locis in medium productis, reprobare.

c. nemo. 83. dist.

Laicorum inſultationes contra Catholicorum conciones.

De ſeditionibus, quæ propter metum fiunt, Cap. V.

VEnio iam ad metum, quem & ipſum ſeditionũ cauſam eſſe diximus. Eſt autem Metus, inſtantis periculi uel futuri cauſa, mentis trepidatio. Sed & quod per uim fit, id metu quoq; fieri uidetur. Eſt autem uis maioris rei impetus, qui repelli non poteſt. Propter metum igitur ad ſeditiones deueniunt, qui inſtantium uel futurorum periculorum terrore perculſi, ea ipſa priuſquam afferantur, declinare aggrediuntur. Veluti, ſi ſcelerati homines iudiciorum metu aduerſus Magiſtratus inſurgant: aut ſubditi Tyrannorum uim & crudelitatem formidantes, ne tale quid patiantur, eorum Imperium auerſentur. Ac in primo quidem genere conſcientia ſcelerum, ac metu Iudiciorum exagitatus Catilina, ſeditionem in patriam omnium, niſi induſtria M. Ciceronis ſopita fuiſſet, cruentiſsimam futuram excitauit. Huic enim ab adoleſcentia bella inteſtina, cædes, rapinæ, diſcordia ciuilis, grata fuere, qui & repetundarum reus, ad nullos honores peruenire potuit: Sed & familiares illi fuerunt Lentulus, Antonius, Cethegus, & quicunq; alienum æs conflauerant, quo flagitium & facinus redimerent. Præterea omnes undiq; parricidæ, ſacrilegi, conuicti iudicijs, aut pro factis iudicium timentes: ad hoc, quos manus atq; lingua periurio, aut ciuili ſanguine alebat. Poſtremo omnes, quos flagitium, egeſtas, conſcius animus exagitabat: Quibus ſocijs confiſus Catilina, propter metum infligendarum ob perpetrata facinora pœnarum, opprimendæ Reipub. conſilium cœpit. Sic apud Rhodum olim nobilitas contra plebem inſurrexit metu iudiciorum, quæ ibi parabantur.

l. 1. & 2. ff. de eo quid met. cauſa.

Metu iudiciorũ Catilina factus eſt ſeditioſus.

Iam & ex eadem cauſa noſtris quoq; temporibus Anabaptiſtarum ſeditio conflata eſt. Nam & ipſi multorum ſibi immaniſsimorum ſcelerum conſcij, metu pœnarum in Anabaptiſtas non ita pridem conſtitutarum, ciuitatem Vueſtualiæ Monaſterium occupantes, ac ualidiſsimis præſidijs munientes, conſtituto inter ipſos Perſonato quodam rege, non ſolum Epiſcopo Monaſterienſi, eius loci domino, ſed uniuerſo etiam Imperio rebellarunt. Quod malum procul dubio latius etiam ſerpſiſſet, niſi quorundam Principum & Ordinum Imperij potentia, reſtinctum & compreſſum fuiſſet. Ad alterum genus referuntur ſeditiones, quæ propter pœnas innocentibus inique, aut nocentibus durius, quàm oportet, irrogatas: aut aliàs iniurias ſubditis à potentioribus illatas, commouentur. Nam iuſtitiæ æquitatisq; ratio exigit, ut in irrogandis pœnis nihil à iudicante durius aut remiſsius conſtituatur, quàm cauſa depoſcat. Nec enim ſeueritatis aut dementiæ gloria affectanda

Seditio Anabaptiſtarũ Monaſterij.

l. reſpiciendum ff. de pœnis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

c. corripiatur 43.24. c. ita plane 23. 44.

ctanda est, sed perpenso iudicio, pro ut quęq; res expostulat, statuendum est: & ita constituendæ pœnæ & correctiones, ut ex charitate ueniant, non ex furore, pro culparum diuersitate diuersæ, uel minores uel ampliores, & ut delicta non sæuientis plectantur animo, sed medentis. Sane hac iustitiæ & æquitatis regula, in inferendis pœnis custodita, recte suum officium iudicantes, etiam sine subditorum offensione, absoluent: neglecta uero, occasionem præstabunt, ut & ad iram qui sunt offensi concitentur, & ne quid simile deinceps patiantur, formidantes, ad ultionem prouocentur. Atq; huiusmodi Graechanę seditionis causam quidam fuisse putant, nempe Mancini Consulis, ob fœdus turpiter ictum, hostibus per Feciales factam deditionem. Quæ cum iniusta T. Graccho eiusdem fœderis authori uideretur, immanem ciuitatis dissensionem commouit. Sic & iniuria à Magistratibus affecti, subditi ad uindictam & seditiones conuertuntur. Atq; ex hac causa orta seditio est aduersus Tarquinium Superbum Regem, nimirum propter uim et libidinem ipsius in Lucretiam intentatam, & nefandum stuprum ei illatum, & miserabilem eius cædem, quæ & ob superbiam Regis, & uarias iniurias ab eo plebi illatas, miserias & labores plebis in fossas cloacasq; exhauriendas demersas, eó usq; creuit, ut Imperium Regi abrogaretur, exulesq; esse iuberentur, L. Tarquinius cum uxore & liberis. Similis & ex eadem causa orta seditio fuit, quam in urbe Decemuiratus libido conflauit. Nam in eo Imperio Appius Claudius eo insolentiæ elatus est, ut ingenuam uirginem stupro destinaret: oblitus & Lucretiæ, & Regum exactorum, & iuris, quod ipse composuerat. Quam rem, quum iniquo animo ferret puellæ pater Virginius, homo plebeij generis, & filiam in medio foro interfecit, & milites ad uindicandum facinus accendit: qui creatis Decem tribunis, Auentinũ occuparunt, Decemuiros abdicare se Magistratu præceperunt, eosq; omnes aut morte aut exilio punierunt. Eiusdem ferè generis est seditio, quam in militibus excitauit Appij Claudij sæuitia. Is enim cum plebem odisset plusquam paterno odio, quod opponente & resistente Cõsule, legem obtinuisset, ut Plebeij Magistratus tribunitijs comitijs fierent, &c. sæuo Imperio exercitum stimulare cœpit, eaq; sæuitia eó inobedientię adegit exercitum, ut ipsius Imperium prorsus neglecto, productus in hostem, uoluntaria fuga terga hosti daret: & productus in hostem, non solum ut Fabianus exercitus uincere noluerit, sed etiam uinci uoluerit, ne triumphum imperati quæreret.

Vell. Paterculus lib. 2. Rom. hist.

Tit. Liuius lib. 2. ab urb. cond. Eutropius, l. 1.

Tit Liuius l. 3. ab urb. cond. L. Florus lib. 1. c. 24. Plin. de uiris illustris c. 21.

Pomponius Iureconsultus in l. 2. ff. de orig. iur.

De seditionibus,

De seditionibus, quæ propter aliquorum præpotentiam & incrementum excessuum, in Republica fiunt.

Caput VI.

IN Republica bene constituta, certa amicitiarum, diuitiarum, et honorum, æqualitatis proportio esse debet. Quemadmodum enim in cęteris artibus æqualitas quędam proportionis obseruatur: a qua si discedatur, opus sibi nõ recte cõstare uidetur. Necq; enim pictor excedentem mensuram pedem animal habere patitur, quamuis pulcherrimus pes ille sit: necq; nauiũ artifex proram, aut aliam partem nauis: necq; magister chori, eum qui pulchriorẽ et meliorẽ toto choro uocẽ emittit, sinet in choro esse: Ita & in Republica, si quis superexcellat, quasi nullã ad cæteros æqualitatis proportionem habens, ciuili corpori minime congruere uidetur. Ideoq; & propter præpotentiã, & incrementũ excessuum, seditiones fiunt. Quorum illud ad singulares personas: hoc uero ad ordines Reipublicæ spectat. Primum igitur, si qui maiores & potentiores sunt, uel unus, uel plures, quàm secundum ciuitatẽ et potentiã Reipublicę, mox consequitur, ut unius dominatio uel gubernatio uiolenta fiat, ut inquit Aristoteles. Vnde & qui ad eam ipsam consequendã contendunt, & qui aspirantibus ad eam reluctantur, ad seditiones deuenire solent. Sunt enim qui flagrantissima laudis et honoris cupiditate æstuãtes, quanto in Republica amplioribus honoribus fungũtur, tanto maiorum adipiscendorũ cupiditate accenduntur, nec ante satiantur, quàm dominationem in omnes sibi comparent: immo nec tum quidem satiantur, nisi & superbissimo dominatu quoscũq; libet pro libidine sua supprimant: grauiter ferentes, aliquid à se factum infirmari, ut de T. Graccho refert Velleius Paterculus. At talis sane Decemuirorum insolentia fuit, qui Consulari sibi mandata potestate abusi, primũ quidem insigne Imperij, quod penes unũ erat, in omnes retulerunt, ac omnes omnia proprijs libidinibus agitarunt. Itaq; inter cætera, quæ insolentissime cuncti præsumebant, cum hoc insigne regium in orbẽ suam cuiusq; uicẽ per omnes iret, subito omnes cum Duodenis fascibus, cæterisq; Imperij insignibus, prodierũt. Et de nouo improbę ordinationis incœpto, ablegata religione Consulũ, emituit agmen Decem Tyrannorum, augentesq; insolentissimo fastu plurima, die quo deponere Magistratus mos erat, cum ijsdem insignibus processerunt. Qua re territis omnibus, non solum infimis, sed etiã primoribus Patrum: maxime uero plebe, quæ misere ab istis Tyrannis tractabatur. Nam & uirgis cędebant alios, alios securi subijciebãt, quorũ bona potẽtioribus donabãtur. De dominis suppliciũ

Aristot. lib. 5. polit. c. 3. & lib. 3. pol. c. 9.

Lib. 2. Historiæ. Romanæ.

Titus L. lib. 3. ab urb. cond. Orosius lib. 2. c. 13.

Insolentia Decemuirorum.

H sumebatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumebatur, acerrimum in ipsos odium conflatum est. Quod & eo processit (interim inuidiam augente Appij Claudij in Virginiam uirginem illata iniuria) ut non tam priuatæ iniuriæ uindicandæ, quàm publicæ libertatis asserendæ causa plebs ipsa in Auentinum secesserit, à quo etiam non ante discesserit, quàm Decemuiri se Magistratu abdicarunt. Ad eundem ferè modum, Sylla, Marius, Cæsar, Antonius, Lepidus, & plærique alij, summa ambitione ad summos honores contendentes, adeoque ad regnum aspirantes, in alios dominari, & rerum potiri uoluerunt: quæ res & ipsa maximas seditiones excitauit.

De seditionibus, quæ propter incrementum excessuum fiunt, Caput VII.

IAm & propter incrementum excessuum fiunt seditiones, non quidem singularium in Republica personarum. Nam hæ ad præpotentiam pertinent, ut antea diximus: Sed diuersorum potius in Republica ordinum, quorum & ipsorum certa æqualitatis proportio esse debet. Vt enim corpus ex partibus suis constat, quas simul pro modo quamque suo crescere oportet, ut commensurationis maneat harmonia, & nisi ita fiat, corrumpitur. Veluti, si pes quatuor cubitorum sit, reliquum uerò corpus duorum palmorum longitudinem habeat, interdum etiam in alterius animalis figuram transire queat, si non solum quantitate, uerum etiam qualitate immoderatum fieret incrementum. Et quemadmodum in fidibus ac tibijs, atque cantu ipso ac uocibus, concentus est quidam tenendus, ex distinctis sonis certa proportione concinentibus, isque concentus ex dissimillimarum uocum moderatione, concors tamen efficitur, & congruens. Qui mutata uocũ proportione, in eã dissonantiam transmutatur, ut ne ferri quidem ab eruditis auribus possit: Ita & ciuitas & Respublica diuersis ordinibus, uelut ex partibus, constat. Cuiusmodi exempli causa in Republica Romana fuerunt Ordines Patritiorum, Equitum & Plebeiorum: qui si certa inter se proportione consentiant, tum bene constituta & concors Respublica dicetur, nimirum ex summis, mediis, & infimis interiectis Ordinibus, ut sonis consensu dissimillimorum concinentibus, certa ratione coalita: & quæ harmonia in Musicis dicitur, ea in ciuitate concordia appellatur, arctissimũ uidelicet & optimum in Republica uinculum incolumitatis. Sin uero mutata partium ciuitatis harmonia & concordia, unà pluresue latenter succrescant, dissonantia & discordia inter eas oriatur necesse est. Sic Romana Respublica tum recte sibi constitit, & ex omni parte secum ipsa consensit, quando summis, mediis,

Aristot. lib. 5. Polit. c. 3.

Commensuratio partium in corpore.

August. lib. 2. c. 21. de ciuitate Dei, qui refert Ciceron. lib. 2. de repub.

mediis, & infimis Ordinibus Patritiorum, Equitum, & Plebeiorum, suus cuique honos ex dignitate sua delatus & datus fuit, æqualitate proportionis ubique seruata. Contra uero male cohæsit, ac uarijs discordijs & dissensionibus attrita, succrescere & extolli contra morem maiorum unus Ordo super alium, & ad ampliores dignitates aspirare cœpit. Cæterum duo sunt, quibus incrementum excessuum in Republica fit: Fortuna & Industria. Per fortunam fit, uelut apud Tarentum (ut refert Aristoteles) cum superati prælio, ab Iapygensibus nobilitatis magnam partem amisissent, & Argiui post cædem suorum in Hebdoma à Cleomene Sparciata factam, coacti sunt, Inquilinos quosdam ad Rempublicã recipere. Et Athenis cum terra male pugnaretur aduersus Lacedæmonios, nobilitas attenuata est, cum ex descripto se submittere ad bellum cogeretur.

Arist. lib. 5. Polit. c. 3.

Per Industriam autem fit, ueluti cum unus Ordo alteri honoris & dignitatis prærogatiuam data opera præripit. Quod Equites opera Tiberij Gracchi fecerunt, qui iudicijs à Senatu in Equestrem Ordinem trãslatis, legem tulit, ut Equester Ordo bis tantum uirium in Senatu haberet, quam Senatores ipsi. Statuerat enim, ut 300. Senatores essent, Equites 600. ex qua re multæ subinde seditiones coortæ fuerunt: Quibus in tantum aucta potestas Equitum fuit, ut fata fortunasque Patrum, uitasque Principum, in manu haberent, qui & interceptis uectigalibus, iure suo Rempublicam peculati sunt. Sed nec nostris temporibus huiusmodi seditionum fomenta desunt, quibusdam Ordinibus Imperij, alijs quidem suas honorum dignitatumque prærogatiuas præripere, eosque uelut in Ordinem redigere conantibus: Alijs uerò ad nouos honores, quibus hactenus nunquam functi sunt, aspirantibus. Quæ res, ut multis sæpe odiosis contentionibus in conuentibus procerum agitatæ sunt: ita nisi Cæsaris intercessione, siue authoritate potius aliquando componãtur, periculum est, ne quæ iam uelut priuata sunt singulorum Ordinum, ea euentu aliquo non bono, quasi publica mala olim in Rempublicam sint redundatura. Neque uero ob augmentum tantum, sed etiã ob nimiam extenuationem aliquorũ Ordinũ, in reliquis incrementũ excessuum fieri cõtingit. Quę enim proportio esse potest, ubi potẽtiores omnia, tenuiores uel pauca uel nihil possident? Quę concordia, ubi non solum de bonis cõmunibus nihil participant pauperes: sed etiam quæ sunt eorũ propria, à potentioribus diripiuntur? pares quidẽ in oneribus sustinẽdis, in cõmodis uero participãdis prorsus excluſi. Quales temporibus Gracchorum Romæ fuerunt Plebeij, de quibus in concione Tiberius Gracchus dicere solebat. Feras quidem bestias lustrum atque tectum, quo se reciperent, in Italia habere: illis uero, qui quotidie pro Italia pugnarent, atque interirẽt, præter aërem ignemque, nihil in Italia esse, sine lare, sine sede, cũ liberisque coniugibusque uagari.

T. Liuius lib. 35. & 60.

Appianus lib. 1. bell. ciuil.

Plutarchus in Gracchis.

Querela inuidiosa cõtra potentes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mentiri autem Imperatores Romanos, cum milites hortarentur, ut pro aris atq; focis depugnarent. Carere enim ijs Romanos ciues, non lares paternos, non monumenta maiorum eos tenere: sed pro aliena luxuria opulentiaq; pugnare, pro alijs uulnera ac mortes subire, dominos orbis terrarum uerbo quidem appellari, re autem uera, terræ glebam non habere. In hac igitur inæqualitate, ut olim plebs Romana à Patribus secessit: ita nihil mirũ, si & hodie ex simili causa tenuiores ad seditiones aduersus diuites excitentur. Quippe non solum iniuriæ atrocitate, ad uindictæ cupiditatem accensi, sed etiam paupertatis onere pressi, ad nihil non audendum prouocati. Nam (ut uulgo dici solet) nihil boni suadet paupertas, et ut Poëta inquit.

Horatius ode 23. lib. 3.

Magnum pauperies opprobrium iubet,
Quicquid uis & facere & pati,
Virtutisq; uiam deserit arduæ.

De seditionibus, quæ propter dissimilitudinem loci, & naturalis originis eorum, qui in una Republica degunt, oriuntur, Caput VIII.

IAm & dissimilitudo eorum, qui in una Republica uersantur, ciuilium discordiarũ causa est. Hæc Quinq; ferè ex rebus nascitur. Origine & loco, genere, officio, artificio, & religione. Propter originem & locum dissimiles sunt, qui ex diuersis locis naturalem originem ducunt, ut Germanus et Hispanus, Gallus & Anglus, indigena & alienigena. Propter genus dissimiles sunt, qui stirpe & gentilitate disiuncti sunt, ut nobiles & plebeij. Officio, qui diuersis in Republica muneribus funguntur, ut Doctores, scribę, milites. Artificio, qui diuersas artes profitentur, ut Lanij & fullones, fabri, ferrarij & aurifabri, &c. Propter religionem dissimiles sunt, ut Iudæi, Christiani, Catholici & hæretici, Lutherani & Zuingliani. Propter dissimilitudinem igitur originis seditiones oriuntur, inter milites diuersarum nationum in uno exercitu, ueluti si Itali et Germani, Galli & Hispani, Franci et Sueui, inter se in uno exercitu discordent: aut in una ciuitate Iudæi & Gentiles, qualem circa Cæsaream inter Iudæos & Syros Iosephus ex tali fere causa commotã fuisse tradit. Iudæi siquidem postulabant, ut eorum fieret ciuitas, Iudæum eius fuisse conditorem dicentes: Erat autem rex Herodes. Æmuli uero Syri, conditorem quidem fatebantur Iudæum, ipsam uero ciuitatem fuisse Gentilium uindicabant. Ob has ergo causas inter se populus utercq; iurgabat, et contentio usq; ad arma procedebat, &

Ioseph. lib. 2. de bell. Iud. c. 12.

& quotidie ad confligendum audaces quicq; partes alterutræ prosiliebant. Necq; enim Iudæorum seniores cohibere tumultus gentis suę poterant, & Græcis turpissimum uidebatur, Iudęis inferiores uideri. Similiter inter alienigenas & indigenas, rara est in una & eadẽ ciuitate cõcordia, ut Aristoteles scribit. Ego uero plurimũ referre puto, plures ne sint an pauci, qui in ciuitatẽ admittũtur alienigenę: et an artibus & moribus ciuitatis imbuti sint, an eorũ rudes et imperiti. Quoniã si pauci fuerint, & si cũ cæteris dissentiant: tamen, quia & numero & uiribus indigenis inferiores sunt, nullũ ab eis dissensionis periculũ erit. Sin uero uel numero, uel potẽtia superiores, tũ uiribus suis confisi, facile ad seditiones conuertũtur. Cuius rei aliquot exẽpla ab Aristotele referuntur. Quale est, quod Achæi Sybarim una cum Trœzenijs incolentes, Trœzenios pepulerunt. Vnde ortum est odium Sybaritis: & in Turijs idem fecerunt Sybaritæ, contra illos qui eos receperant. Nam plus habere uolentes, de suis agris pulsi sunt. Et apud Byzantium aduenæ in oppressionem ciuium coniurati, cognita re, prælio & armis expulsi sunt. Et Amissæi exules ex Chio susceptos, tandem armis deijcere coacti sunt. Sanctæi uero, qui Samios receperũt, mox ab eis sunt propria ciuitate deiecti. Appolloniatę, qui sunt in Euxino ponto, aduenis receptis, seditione agitati sunt. Et Syracusani post Tyrannos expulsos, cum hospites & conductos milites fecissent ciues, in seditionem & prælium inciderunt. Et Amphipolitæ, receptis Chalcidensium colonis, pulsi tandem ab illis sunt fere omnes. Et ad eundem modum artium & morum ciuitatis ignari & imperiti alienigenæ, facile ad seditiones aduersus indigenas concitantur. Inter quos tamen haud ægre concordia coalescit, si diutina consuetudine ijsdem artibus & moribus fuerint assuefacti, non secus atq; si equos iungas inter se ignotos, qui ab initio quidem non facile sese ferunt: at ubi diutina assuetudine alter alterius habitui assueuerit, tum facile sub idem iugum coalescunt, & concordes fiunt. Atq; hac sane ratione Romani olim alienigenas, non solum ciuitate Romana donarunt, sed publicos etiam honores & munera, eis detulerunt. De qua re pulchra admodum Claudij Imperatoris ad Senatum apud Cornelium Tacitum extat oratio. Nam cum de supplendo Senatu ageretur, ac primores Gallię, qui fœdera & ciuitatem Romanam pridem assequuti, ius adipiscendorum honorum in urbe expetissent, ac multus super ea re uariusq; rumor, & studijs diuersis apud Principem certaretur: asseuerantiũ, non ita ægram Italiam, ut Senatum urbi suæ suppeditare nequiret, suffecisse olim indigenas consanguineis populis: nec pœnitere ueteris Reipublicæ Princeps contra disseruit, & uocato Senatu, ita exorsus est. Maiores mei, quorum antiquissimus clausus origene Sabina, simul in ciuitatem Romanam, & in familias Patritiorum

Aristot. lib. 5. pol. c. 3.

Oratio Claudij Imp. in Senatu. Cor. Tac. lib. 11. Aug. hist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ascitus est, hortantur uti paribus Consilijs Rempublicam capessam, transferendo huc, quod usquam egregium fuerit. Neq; enim ignoro Iulios Alba, Coruncanos Camerio, Porcios Tusculo: & ne uetera scrutemur, Etruria Lucaniaq; & omni Italia in Senatum accitos. Postremo ipsam ad Alpes promotam, ut non modo singuli uiritim, sed terræ gentesq; in nomen nostrum coalescerent. Tunc solida domi quies, & aduersus externa floruimus, cum Transpadani in ciuitatem recepti, cum specie deductarum per orbem terræ legionum, additis prouincialium ualidissimis, fesso Imperio subuentum est: num pœnitet Balbos ex Hispania, nec minos insignes uiros è Gallia Narbonensi transiuisse? Manent posteri eorum, nec amore in hanc Patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedæmonijs & Atheniensibus fuit, quanquam armis pollerent, nisi quod uictos pro alienigenis arcebant? At conditor nostri Romulus, tantum sapientia ualuit, ut plærosq; populos eodem die hostes, dein ciues habuerit. Aduenæ in nos regnauerunt. Libertinorum filijs Magistratus mandati: non, ut plæriq; falluntur, recens, sed priori populo factum est. At cum Senonibus pugnauimus, scilicet Volsci & Equi nunquam aduersam nobis aciem instruxere? Capti à Gallis sumus, sed & Tuscis obsides dedimus, & Samnitum iugum subiuimus: Attamen si cuncta bella recenseas, nullum breuiore spacio, quàm aduersus Gallos confectum, continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitatibus nostris mixti, aurum & opes suas inferant potius, quam separati habeant. Omnia P.C. quæ nunc uetustissima creduntur, noua fuere: Plebeij Magistratus, post Patritios: Latini, post Plebeios, cæterarum Italiæ gentium, post Latinos. Inueterascet hoc quoq;, & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit. Hæc Claudius Princeps. Quam sententiam secuto Senatu, mox Heduis Senatorum ius in urbe datum est.

Romuli sapientia.

P.C. Patres Cõscripti.

Sed & maiore sæpe cum laude & gloria Respublicæ, ab alienigenis quàm indigenis administrantur, ut recte dictum sit.

Respu. ab alienigenis bene administrata.

Multi suam rem bene gessere, & publicam patria procul.
Multi qui domi ætatem agerent, propterea sunt improbati.

Ennius apud Ciceronem in epist. ad Trebatium.

Qua sane ratione factum esse putauerim, ut Romanorum Imperatorum Constitutiones, olim in deferendis publicis muneribus, alienigenas indigenis prætulerint. Tametsi enim indigenę naturali quodam necessitudinis uinculo patriæ & ciuibus astricti sint, propter quod & publicam utilitatem, magis quàm alienigenæ curare præsumuntur, ut pulchre alibi docet Ioannes Neuizanus: Et apud Xenophontem eadem de re pulchram sententiam profert Cyrus.

Ioh. Neuizanus in cons. suo, quod est inter cons. Alberti Princi. 11.

Xenophon li. 8. de pædia Cyri.

Cyrus. Itaq;, inquit, si alios quosdam tentabis regni conciliatores efficere, nusquam aliunde: prius incipe quam ab eo, qui ex eodem loco natus est. Quare & homines ciues alienis præferendi sunt: & qui unà sunt aliti, ijs, qui contubernales non sunt: Tamen propter eam ipsam naturalem charitatem, qua se complectuntur indigenæ, ueteres ueriti, ne Præpositi publicis officijs multa in ciuibus corrigenda per gratiam dissimularent: Tum etiam, quia uidebant indigenas minus timori esse, & ut Euangelica uox habet, raro in patria sua gratum & acceptum esse Prophetam, alienigenis ea, quàm indigenis demandare maluerunt. Quod multis legibus declaratur. Quales fere sunt. Nulli patriæ suæ administratio, sine speciali permissu Principis, admittatur. Item, Nullus in prouincia, in qua oriundus est, uel in qua habitat, siue larem constituit, publicum officium gerere debet. Item, In prouincia propria non debet quis administrationem sumere, nisi ex certa scientia id ei concedatur à Principe. Item, Nemo in prouincia sua assidere potest ultra tempus, à constitutionibus concessum, quod est quatuor Mensium.

Luc. 4.

Leges in fauorem alienigenarũ. l. fi. C. de offic. rect. Prouinciæ. l. nullus. C. de diuersis off. li. 11. l. fi. C. de cri. sacrilegij. ubi Saly.

Immo & pœna in eos constituta fuit, qui in sua prouincia ultra tempus à iure destinatum, iudicibus assedissent. In Consiliarijs (inquiunt, Theodosius & Valentinianus) obseruari censemus, ut in eum, qui in sua prouincia ultra quatuor Menses moderatoribus assederit, aduersus leges antiquas, & diuorum retro Principum scita, proscriptio bonorum, & accusatio publicæ crimimis, immineat.

l. hij qui ff. ex quib. caus. maior. l in consiliarijs C. de Assessorib.

Cæterum in deligendis Magistratibus extraneis, ea moderatio seruanda erit, ut populo, cui gubernando præponuntur, accommodati sint, gnari uidelicet & consuetudinis eorum, & in primis linguę patriæ, ut scilicet Græcis præsint, qui sciunt Græce: qui autem Romane loquuntur, his præsint, qui eandem locutionem habent. Sic & Italis Italicæ, Germanis Germanicæ, Gallis Gallicæ, Hispanis Hispanicæ linguarum periti adhibeantur. Quod si enim secus fiat, accidit, quod Apollonius apud Philostratum in Peloponeso accidisse testatur. Nam cum illic uir præsideret, Græcæ linguæ ignarus, ita, ut nec ipse Græcos, nec ipsum Græci intelligerent: errabat ipse plærunq;, & in multis etiam fallebantur Peloponesiaci. Assessores nanq; Consiliarij & iudicij consortes, pecunia corrupti, peruerse causas iudicabant: calumnias in Præsidem, uelut in seruum, referentes. Sed & honestissimos esse oportet, quibus in aliena prouincia uel ciuitate publica munera demandantur. In electionibus siquidem id obseruatur, ut boni sint, qui eliguntur, si fuerint indigenæ: optimi, si alieniginæ.

Baldus in l. Pa-rabolam. C. de Epis. & Cle.

Ne ignoræ linguæ præficiantur Magistratus.

Philostratus libro 5. de uita Apollonij.

Gl. in c. licet. 8. q. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De seditionibus, quæ propter dissimilitudinem generis, officiorum et artium, excitantur, Cap. IX.

INter seditiones, quæ propter dissimilitudinem generis & stirpis oriuntur, frequentiores sunt, quas inter se Nobiles & Plebeij concitant. Illi quidem, quia nobilitate generis freti, spretis Plebeijs, publicæ munera & honores soli, et quasi ex debito poscunt: Hij uero, quia uirtutem magis quàm nobilitatem gentis, in ijs qui ad honores uocandi sunt, siue Nobilibus siue Plebeijs, spectandam: nec aditum ad honores Plebeijs, fortibus alioqui & strenuis, ob generis humilitatem præcludendum, esse censent. Ac tales quidem olim fuerunt Tribunitiæ seditiones, ex concertationibus uidelicet Consulum, & Tribunorum plebis ortæ: Quarum multa quidem ex historijs Romanis exempla proferri possent, sed quæ historiarum studiosis notiora sunt, quàm quæ hoc loco enumerentur.

Diſsidia inter Nobiles & Plebeios.

Cæterum, quod ad causas huius generis seditionis pertinet, non aliunde facilius & perfectius cognoscentur, quàm ex orationibus, quas inter se dissentientes Consules & Tribuni, Nobiles & Plebeij, uel gliscentibus iam uel grassantibus seditionibus, habuerunt. Cuiusmodi ferè sunt, quas Appius Claudius in prima secessione plebis in montem Sacrum: Martius Coriolanus, Tribunitiæ potestatis hostis, ante damnationem suam aduersus Plebeios: & rursus, quas Marcus Valerius pro Plebeijs aduersus Appiam Claudium, & L. Brutus aduersus Martium Coriolanum. Similiter, quas Gracchi, alijq; in fauorem Plebeiorum, pro legibus Agrarijs dixerunt: Quibus haud absimilis est oratio Marij, qua se etiamsi nouum hominem, honoribus tamen dignum, ac Nobilibus etiam nulla uirtute præditis, quantalibet ueteris prosapiæ dignitate ac maiorum imaginibus splendentibus, præferendum esse demonstrat. Et Cicero suo quoq; tempore gloriatur, suo labore perfectũ, ne uiris fortibus ignobilitas generis obijceretur: Et claustra nobilitatis ita à se fuisse refracta, ut aditus ad Consulatum non magis nobilitati, quàm uirtuti pateret. Quibus sane alijsq; innumeris propè eiusdem generis orationibus, perspicuum fit, ex eo maxime discordias inter Nobiles & Plebeios suboriri. Quia Nobiles à uirtute maiorum suorum degenerantes, nec famam eorum & gloriam sua quoq; uirtute adæquantes, indignos se esse muneribus & honoribus, quibus funguntur, demonstrant: Imperiũ in Plebeios superbe magis & insolenter, quàm prudenter exercentes. Plebeij uero & noui homines, qui olim per uirtutẽ Nobilitatem soliti erant anteuenire, furtim & per latrocinia potius, quam bonis artibus ad honores & Imperia nitũtur. Quod sæpe Tribunos fecisse legimus, qui cõcordiæ impatientes, non solũ ad nouos semper honores contenderunt: sed & ægri aliquid in Republica esse uoluerunt,

Diſcordiæ inter Consules et Tribunos plebis.

T. Liuius li. 2. ab urb. cond.

Dionyſ. Halicar. lib. 6.

Saluſt. in bello Iugurthino.

Cicero in oratione pro L. Murena.

Saluſtius in bello Iugurthino. T. Liuius ab urb. cond. lib. 4.

runt, ut esset, ad cuius curationẽ ipsi à plebe adhiberentur. Vnde & semper nouandi res causas inuenerunt, ac plebis animos, quo minus dicto patrũ audientes essent, & obedientes sollicitarunt. Nam ad hũc modũ dissoluta uera illa in Repub. & consonante Harmonia, & Ordinum concordia, omnia quoq; seditionibus agitentur necesse est. Propter dissimilitudinẽ officiorũ fiũt seditiones, quoties Magistratus diuersis officijs prępositi, inter se discordãt, ut iam de Consulibus & Tribunis dictũ est: Qui inter se digladiantes, sępe atrocissimas seditiones concitarũt. Cuius rei multa apud Liuiũ, aliosq; Romanarũ Historiarũ scriptores, exempla reperiũtur. Et ex eadem ferè causa, inter sacros quoq; Magistratus interdũ seditiones oriuntur, qualis est, quam alibi ex Iosepho refert Euseb. Inflãmatur aũt, inquit, seditio acerbissima à Põtificibus, aduersum Sacerdotes et Primarios plebis Hierosolymorũ, quorũ singuli conquirentes sibimet perditorũ iuuenũ, et nouis rebus gaudentiũ manum. Duces semetipsos propriq; factionis instituebãt, qui cõfligentes ad inuicẽ, primo cõuitijs lacessere, tum deinde & saxis sternere: nec quisq; erat, qui coërceret, sed agebantur omnia tanq; in urbe non habente Rectorẽ. Igitur Pontifices in tantã uenere proteruiã, ut seruis suis ad areas missis, inuaderent decimas, quę Sacerdotibus debebãtur: et accidebat, ut nonnulli ex minoribus Sacerdotibus, quorũ alimoniæ ui fuerãt direptæ, inedia deperirent, ita seditionũ uiolentia, ius fasq; confuderat. Quin sępe etiã propter discordiã Collegarũ, in eodem officio seditiones cõmouentur, qualis fuit, quæ Cæsare et Bibulo, simul Consulatũ administrãtibus, coorta est: ac tanta quidem atrocitate, ut ad uulnera tandẽ peruentũ fuerit, ut Appianus scribit. Sic Appij Claudij, et P. Seruilij Consulũ cõtrarijs studijs effectũ est, ut seditio plebis aduersus patres, propter nexos ob æs alienũ concitata, quam antea Seruilius cõposuerat, solo Appij in Collegam odio demũ recruduerit. Sed & propter dissimilitudinem artiũ, qui eas profitentur, ad seditiones deueniũt, ad quod genus referũtur Philosophorũ concertationes, quarũ sæpe in Dialogis suis meminit Lucianus. Et ad eundem modum aliarũ quoq; artium professores, discordare solent: Cuiusmodi olim fuerũt contentiones Thomistarũ & Scotistarũ in Theologia, et aliorũ similiter in alijs artibus professorum. Sed & æmulatio quædã inter mechanicos artifices esse solet, propter quam ad discordias peruenitur. Immo & sępe unius et eiusdẽ artis professores inter se dissentiũt, quę tamẽ cõcertationes plerũq; magis prodesse solẽt q̃ obesse, ut alibi testatur Hesiod,

Semper, inquit, uicino uicinus eſt æmulus, hunc ut
Condere cernit opes, properantem gnauiter, atqui
Concertatio conducit mortalibus iſta.
Odit ita fabrumq; faber, figulusq; moleſtus
Eſt figulus, mendico protinus inuidet alter
Mendicus, Cantor Cantorem liuidus odit.

Liuius lib. 2. et 3. ab urb. cond.

Euſeb. in Eccleſ. hiſt. lib. 2. c. 20.

Diſcordia inter Conſules Collegas.

Appianus lib. 2. de bellis ciuil. lib.

T. Liuius lib. 2 ab urb. cond.

Contentiones inter artium profeſſores.

Æmulatio inter artifices.

Heſiodus in operę, cui titulus: Opera & Dies.

De ſedi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

De seditionibus, quæ ex diuersitate atq; dissimilitudine Religionum descendunt, Cap. X.

PRopter dissimilitudinem Religionis fiunt seditiones, pluribus uidelicet inter se dissentientibus in Religione, uel unà & eadem, uel pluribus & diuersis. In unà & eadem, ut quando in Ethnicorum Religione Ethnici: in Iudaica Iudæi: in Christiana, qui nomen in Baptismo Christo dederunt, Christiani inter se discordant. In diuersis, ut quando cum Christianis uel Iudæis Pagani: uel cum Paganis Iudæi, de his quæ ad alterutrorum Religionem pertinent, altercantur. Ac ad primum quidem genus pertinet seditio, quæ olim Romæ propter sacra Bacchanalia orta est. Ea eiusmodi fuit. Erat locus, quem Bacchis sacrum esse singebant eius seditionis authores. Id autem sacrarium fœminarum erat, nec quenquam uirum eò admitti solitum: ac primum quidem tres in anno staturos dies habebant, quibus interdiu Bacchis initiarentur, non uiri, sed mulieres. Deinde mutato in diuersum ritu, ex diurno sacro factum est nocturnum, & pro tribus in anno diebus, quinos singulis mensibus initiorũ dies fecerũt, quibus non solũ fœmin, sed etiam uiri initiabantur: nec initiabantur annis 20. Captabãt enim ætates & erroris et stupri patientes. Ex quo inde promiscua sacra facta sunt, & permixti uiri fœminis, & noctis accedente licẽtia, nihil ibi facinoris, nihil flagitij prætermissum. Plura uirorum inter se, quàm fœminarum stupra, & ut quisq; introducebatur, simul Sacerdotibus uelut uictima tradebatur. Sed & locus talis erat, qui circum sonabat ululatibus, cantuq; Symphoniæ, & Cymbalorum & Tympanorum pulsu, ne uox quiritantis, cum per uim stuprum inferretur, exaudiri posset: Et si qui minus patientes dedecoris erant, & pigriores ad facinus, eos pro uictimis immolari nihil nephas ducebant. Hæc summa inter eos Religio erat, uiros uelut mente capta, cum iactatione fanatica corporis, uaticinabantur: Matronæ Baccharum habitu, crinibus passis, cum ardentibus facibus, decurrebant ad Tyberim, demissasq; inaquam faces, quia uiuum sulphur cum calce inerat, integra flamma efferebant, raptos à dijs homines dicebant: Quos machinæ illigatos, ex conspectu in abditos specus abripiebant, eos esse dicebant, qui aut coniurare, aut sociari facinoribus, aut stuprum pati noluissent. Ac sub tali quidem prætextu Religionis, supra septem millia uirorum ac mulierum conspirarunt, tantaq; perditorum utriusq; sexus hominum multitudo conflata fuit, ut uix discuti tam nefaria coniuratio posse uideretur: Sed quæ tamen Posthumi Consulis prudentia & consilio, sine tumultu & cæde, tandem compressa & extincta est.

T. Liuius lib. 9. de bello Macedonico & Asiat.

Atq;

Atq; huic haud dissimilis est Biccardorum seditio, ante annos plus minus Centum et uiginti, in Bohemia ortã, & à Biccardo quodam ex Gallia Belgica nomen sortita. Is non paruam mulierum uirorumq; plebem ad se trahens, ac nudos incedere iubens, nouam sectam instituit, sectatoresq; suos Adamitas uocauit, occupata insula quadam amne Lusinitio cincta, filium Dei se dixit, & Adam uocari. Connubia eis promiscua fuere, nephas tamen iniussu Adam mulierem cognoscere: sed ut quisq; libidine incensus, in aliquam exarsit, eam manu præhendit, & adiens Principem. In hanc, inquit, spiritus meus conceluit. Cui Princeps. Ite, inquit, crescite, et multiplicabimini, & replete terram. Ex his Quadraginta uiri insulam exiere, & intrantes uicinas uillas, euaginatis gladijs, super Ducentos homines agrestes interfecere. Hæc & alia de ipsis scribit Æneas Syluius.

Secta Adamitarum authore quodam Biccardo.

Æneas Syluius in hist. Bohemica cap. 41.

Hos nostra ætate sequuti Anabaptistæ, simili prope furore & ijsdem ritibus, uenere usi sunt publica & mixta. Adeo non cessat Diabolus, semel sopitas impietates & errores, denuo in multorum perniciem uelut ab Orco reuocare, quoties occasio offertur. Sed nec nouam fuisse crediderim eam, quam à Biccardis introductam fuisse sectam dixi. Nam & Epiphanius, qui Basilio Magno, & Gregorio Theologo, & Ioanni Chrysostomo, contemporaneus fuit, temporibus Valentis & Gratiani, circa annum à nativitate Domini Quadringentesimũ, Adamitarũ hæresim fuisse refert: ideo sic appellatorum, quia & ipsi nudi incesserunt, quippe latibula & speluncas in Hypocaustis, ideſt, locis qui subtus incenduntur, habuerunt: quas ingressuri, siue uiri siue mulieres, foris exuebãtur, & sic nudi ingrediebãtur, uelut ex matre uniuerso corpore. Eiusdem generis est seditio, cuius alibi meminit Iosephus, quam apud Iudæos Eleazarus dux militum, temporibus Claudij Imperatoris, ex tali ferè causa commouit. Quia cum hostias Cæsaris, quæ pro Romano populo offerri solitæ erant, reiecisset, persuadens his qui sacrificijs ministrabant, ut nullius munus aut hostia, qui non esset de Iudæorum gente, susciperetur: Contra uero Pontifices & Pharisæi, non solum Iudæorum, sed etiam gentium munera recipienda dixissent, idq; maiorum suorum exemplo, qui exterarum etiam Gentium sacrificia susceperint: maximus propter huiusmodi dissensionem tumultus in ciuitate inter Pontifices, & eos, qui Eleazaro adhærebant, concitatus fuit, quo per Septem dies durante, graues utriusq; partis cædes factæ sunt. Omnium autem perniciosissimę sunt in hoc genere seditiones, quæ in Religione nostra Christiana inter Catholicos & hæreticos oriuntur: illis quidem Catholica dogmata & ritus in Ecclesia custodientibus, his uero adulterinas & Catholicæ ueritati contrarias doctrinas confingentibus. Ex qua quidem causa dubium non est, ortam fuisse seditionem apud Corinthum, propter quam ex persona

Lib. 2. To. 1. hæres. 52.

Ioseph. de bello Iud. lib. 2. c. 17.

Seditiones ex hæresibus. Euseb. lib. 5. Eccle. Hist. c. 6.

Romanæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Romanæ Ecclesiæ Clemens ad Corinthios Epistolam scripsit, qua eos in pacem reuocauit, & fidem eorum, quæ concussa fuerat, renouauit. Sic Arriani propter doctrinam consubstantialitatis aduersus Homousianos: Et alij similiter hæretici, ad impugnanda alia Catholica dogmata aduersus Catholicos, multas sæpe & easdem crudelissimas seditiones concitarunt. Et propter eandem rationem ob diuersos ritus sæpe inter Catholicos & hæreticos seditiones subortę fuerunt: qualis fuit, quam Ioannes Chrysostomus ab Arrianis passus est. Quam ad hunc modum narrat in Tripartita Socrates. Arriani, inquit, extra ciuitatem collectas agebant. Sabbato autem atq; Dominica, intra portas & porticus congregati, Hymnos & Antiphonas ex Arriano dogmate compositas, decantabant. Et hoc maxima noctis parte facientes, diluculo cum ipsis Antiphonis, per mediam ciuitatem egressi portam, ad suam Ecclesiam concurrebant. Cunq; hoc crebro, quasi ad uituperationem Orthodoxorum, facere non cessarent, frequenter etiam hoc cantabant: Vbi sunt qui dicunt tria uirtute unum? Tum Ioannes, metuens, ne simplices huiusmodi cantibus traherentur, instituit suũ populum, ut et ipsi nocturnis occuparentur Hymnis, ut & illorũ obscuraretur opus, & fideliũ professio firmaretur. Studium ergo Ioannis ualde utile, cum turba periculisq; finitum est. Nam cum clariores Hymni Homousianorũ noctu apparerent (fecerat enim etiam cruces argenteas, quæ cum argenteis cereis portabantur, expensas ad hæc Eudoxia Augusta prębente) tum Arriani zelo tracti, usq; ad cædem insurgunt. Vna ergo nocte, facta congressione, lapide in fronte percussus est Brison, eunuchus Augustæ, qui ad Hymnos exercendos fuerat deputatus: sed etiam quidam ex populo utriusq; partis extincti sunt. Ex his motus Imperator, prohibuit Arrianos Hymnos publice decantare. Sed & quælibet hęresis per se rebellio est, etiãsi nullus ex ea tumultus oriatur. Nam hoc ipso, quod Catholicę doctrinæ aduersantur hæreses, simul etiam qui eas amplectuntur, Catholicæ Ecclesiæ, & eorum qui illi præsunt, obedientiã abijcere intelliguntur. Sæpe etiam accidit, ut inter se quoq; hæretici, propter dissimilitudinem falsorũ dogmatum, dissentiant: Immo & una sæpe hæresis in multas & diuersas partes scissa, ipsa sibi aduersetur. Quales fuerunt Martionis, Arrij, & quorundã aliorum sectæ, ut in libris nostris de hæreticis demonstrauimus. Quanquam raro ex hac causa ad seditiones inter se perueniant, nimirum eo spectantes, ut quantũlibet inter se discordes, Catholicã magis Ecclesiam, quàm ipsę se inuicẽ persequantur. Etsi enim capitibus diuisæ sunt, tamen caudas habent colligatas, de uanitate in idipsum conuenientes, ut inquit Innocentius Papa. Persimiles sanè uulpibus Samsonis, quę uultibus quidẽ diuersæ, caudis uero colligatæ, igne suppositio, ad incendendas Philistinorum segetes immissæ fuerunt. Qua nimirum figura

Trip.lib.5.c. 12.

Seditio Arianorum cõtra Chrysostomum.

Trip.lib.10.c. 9.

Hæresis per se rebellio est.

Euse. li.5.c.13. Ruffino in Eccles.hist. li.10. c.25. c.excommunicamus de hæreticis. Iud.15.

figura recte significatur, hæreticos omnes simul ad destructionem quidem bonorum fructuum conuenire: secum uero in doctrina discordare, ut pulchre alibi docet, pius iuxta & doctissimus Ambrosius Catharinus, Episcopus Minoriensis. Ad alterum autem genus referuntur seditiones, quæ inter Gentiles & Christianos oriuntur. Qualis est, quam idem Socrates in Tripartita commemorat. Erat, inquit, locus quidam in ciuitate antiquis temporibus desolatus atq; neglectus, multaq; sorde completus: hic Pagani olim deo Mithræ sacrificantes, homines immolabant. Quem locum Constantius quasi uacantẽ Ecclesiæ Alexandrinæ concesserat. Hic Georgius (is erat Christianorum Episcopus) uolens oratorium extruere, locum repurgari faciebat. Quod dum fieret, inuentum est illic Adytum, in multa profunditate constructum, in quo Paganorum mysteria celebrabantur. Erant enim ibi caluariæ hominum plurimæ, maiorum pariter & infantium, qui perhibebantur illic extincti, ut ex eorum uisceribus artes Magicas exercerent. Hæc igitur Christiani reperientes in Adyto Mithræ, studuerunt ad irrisionem Paganorum uniuersis hæc facinora referare, diuulgabantq; capita hominum, quæ compererant. Hæc Alexandriæ Pagani uidentes, & opprobrium non ferentes, ira succensi sunt, & omne quod ad præsens inuenerunt arma iudicantes, impetu contra Christianos facto, multos interemerunt: alios gladijs, alios fustibus aut lapidibus, alios funibus strangulantes, quosdam etiam crucifigentes ad sacræ crucis iniuriam, plurimos diuersis uulneribus affligentes. Et ita factum est, ut neq; proximis parceretur, sed Philosopus Philosophum percusserit, & frater fratrem, parentes filios, & inuicem in mutua nece grassati sunt. Quamobrem Christiani eundem locum purgare quieuerunt.

Lib.1. de conſyderatione, et iudicio præſentium temporum. c.13. Trip.l. 6.c.8.

Adytũ Mithræ & nefanda sacrificia Paganorum.

Seditio propter illud Adytum.

Sed nec longo post tempore alia eiusdem generis, & ex eadem fere causa, excitata fuit seditio. Mortuo enim Constantio Imperatore, sub quo, quæ iam narrata sunt, perpetrata fuerant, populus Paganorum impetu facto in eum, quem dixi Georgium, uinculis eum alligauerunt, quem paulo post, uenientes ad carcerem, peremerunt, eiusq; cadauer imponentes Camelo, à mane usq; ad uesperam per totam traduxerunt ciuitatem, & circa serum diei concremauerunt.

Trip.li.6.c.9.

Nec dissimilis huic sub Theodosio Imperatore in Alexandria nata est seditio, quam ad hunc modũ narrat idẽ Socrates, apud Cassiodorum in Tripartita, cui eo quoq; maior fides adhibenda est, quia suo tempore, quæ commemorat, acciderunt. Præceperat, inquit, Imperator, ut opera Theophili in Alexandria Paganorum templa destruerentur. Theophilus potestate percepta, studuit Paganorum destruere mysteria, & templum quidem Mithræ purgauit, Serapidis uero subuertit. Verum Mithræ sacra, ubi homicidia perpetrabant, publice patefecit. Serapidis autem & aliorum risu plena

Tripart.lib. 9.cap.27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

monstrauit, iubens per mediam plateam portari uerenda, quæ Pagani cum maximo honore uenerabantur. Hæc Pagani uidentes, maxime Philosophi, iniuriam ferre nequiuerunt. Vno namq; impetu contra Christianos facto, neces innumeras perpetrarunt, resistentibusq; Christianis, clades hæc usq; ad immensum bellum processit. Mortui denicq; sunt in ea congressione Paganorum pauci, Christianorum uero plurimi, ex utraq; parte innumeri uulnerati. Porro Pagani metu Principis, postquam cæde fuerant saciati, per loca singula celabantur, multi quoq; etiam de ciuitate fugerunt. Inter quos Helladius Ammoniusq; Grammatici, apud quos ego ualde puer Constantinopoli legi. Et Helladius quidem Sacerdos Iouis esse dicebatur: Ammonius uero Simiæ. His ita gestis, Theophilo in destructione templorum auxilia subministrabant, Præfectus Alexandriæ, & Dux ordinis militaris. Idola autem Idoleiorum conflabantur ad faciendas ollas, & ad Alexandrinæ Ecclesiæ diuersos usus, cui ab Imperatore donati fuerant dñ, ad expensas egentium. Cum igitur Theophilus omnes contriuisset deos, unum tantummodo reliquit Simiæ simulachrum, iubens id publice proponi atq; seruari, ne sequenti tempore Pagani negarent, tales se adorasse deos. Quam rem noui ego grauiter tulisse Ammonium Grammaticum, dicẽtem, Paganos nihil tam graue perpessos, nisi quod non conflatum est et ipsum: sed proderisione unum illud Idolum seruaretur. Helladius autem gloriabatur, dicens, Quod in congressione Christianorum, nouem ipse peremisset. Sed & Iudæi semper Christianis propter religionem fuerunt infensi, propter quod & uarias aduersus eos seditiones, easdemq; atrocissimas concitarunt, & uarias iniurias eis intulerunt. Qualis est, quam idem Socrates in Tripartita ex huiusmodi ferè causa ortam esse scribit. Iudæi, inquit, cum essent semper Christianis infensi, Horoste Præfecto Alexandriæ festiuitatem quandam, quam Politiam uocant, in Theatro celebrante, ubi & aderant quidam fautorum Cyrilli, tum Episcopi Alexandrini, inter quos & Hierax Doctor Puerilium literarum, & Cyrilli auditor: uidentes in Theatro Hieracem Iudæi, clamabant aduersus eum, quod propter nihil aliud ueniisset, nisi ut in Theatro seditiones inter populos excitaret. Quibus fauens Præfectus, arreptum Hieracem publice fecit in Theatro agi uerberibus. Cyrillus uero conuocatis Primoribus Iudæorum, admonuit, ne contra Christianos seditiones ulterius excitarent. Porro turba Iudæorum hoc parui pendens, in atrocissimam aduersus Christianos conuersa est seditionem, in qua & plurimi Christiani trucidati fuerunt: de quibus tandem uindictam sumens Cyrillus, in Synagogas eorum irruit, & illas quidem abstulit, Iudæos autem expulit ciuitate, eorumq; substantiam diripere populo imperauit. Hocq; modo Iudæi à temporibus Alexandri Macedonis illam habitantes urbem,

Cruenta seditio contra Christianos.

Simiæ simulachrũ.

Tripar. lib. 11. c. 13.

Cyrillus Episcopus Iudæos expulit.

urbem, tunc nudi prorsus expulsi sunt, & per singula loca dispersi.

Idem de alia seditione Iudæorum aduersus Christianos, in hunc modum scribit. Post modicum uero tempus, inquit, Iudæi rursus illicite contra Christianos agentes, puniti sunt in loco, qui dicitur Mestar, posito inter Chalcidem & Ancyram Syriæ. Hic itaq; Iudæi consueta quædam ludicra celebrantes, per ebrietatem accensi, inter alia Christianis ipsiq; Christo derogare cœperunt: illudentes Cruci, & spem in eo qui est crucifixus habentibus. Compræhendentes enim infantulum Christianum, alligatum cruci suspenderunt, & primum quidem deludebant & irridebant eum, postea uero correpti uæsania, ipsum infantulum uerberibus peremerunt. Ob hoc ergo dira congressio inter eos atq; Christianos exorta est. Quod cum Princeps cognouisset, Prouinciarum iudicibus mandatum est, ut huiusmodi quærerentur authores, & punirentur: & hoc modo dignam ultionem malitiæ suæ receperunt.

Trip. lib. 11. cap. 13.

Iudæorum facinus cõtra Infantulũ Christianorũ.

Quin illud etiam Iudæis & Paganis peculiare fuit, ut omnium seditionum causam & culpam in Christianos transferrent, etiamsi alijs ex causis excitatarum: Sicut Iudæi Christum ipsum seductorem turbarum appellarunt. Et Tertullus Paulum Apostolum, coram Felice Præside accusans: Inuenimus, inquit, hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in uniuerso orbe, & authorem seditionis sectæ Nazarenorum.

Ioan. 7. Act. 24.

Et Iulianus ille Apostata Imperator, Christianis interdixit peregrinis, ne uenirent Cyzicum, credens, quod religionis causa excitarent seditiones.

Trip. lib. 6. cap. 17.

Et idem Iulianus Episcopos præcepit ciuitatibus expellere, quasi turbas facerent in populo, inter quos cum Titum quoq; Bostrensem Episcopum expellere iussisset, & ob id Titus libellum Principi obtulisset, in eò contestatus, quod inimica inter se esset turba Paganorum, & Christianorum, & se suadente Christianos à seditione quiescere. Imperator per hanc occasionem Tito inimicitias commouere studens, Bostrensibus seripsit, Titum eorum accusatorem fuisse dicendo, ipsius monitis non sua uoluntate populum à seditione cessasse, propter quod & populo, ut eum uelut hostem expellerent, suadebat.

Trip. lib. 6. cap. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De seditionibus, quæ á populo ob Religionem in diuersas partes scisso, propter alterutrarum partium Doctores & Prælatos concitantur, Caput XI.

IAm & multarũ sæpe seditionum causa fuerunt diuersa populi studia & affectus, quibus erga Magistros & Prælatos diuersarum Religionum, afficiuntur. Nam ita fere fit, ut quemadmodum propter dissimilitudinẽ dogmatum & rituum, Religio ipsa diuiditur: ita populus quoq; propter diuersa Religionis studia, in diuersas partes scindatur, & quam quisq; Religionem & sectam sequitur, eius quoq; Doctorem colat atq; ueneretur, impugnatorem uero hostili mente persequatur. In huiusmodi enim dissensionibus, nõ solum Ecclesiæ Præsules ratiocinationibus inter se certant: sed etiam populus ipse diuiditur. Alij nanq; illi, alij isti consentiunt, ut de Alexandro Constantinopolitano, et Eusebio Nicomediensi, & quibusdam alijs Episcopis contraria fidei dogmata asserentibus, Ecclesiasticæ tradunt historiæ. *Trip. lib. 1. cap. 17.*

Ac primum quidem ad hoc genus referuntur seditiones, quæ ad uindicandas iniurias, alterutrarũ partium Prælatis illatas, excitantur.

Seditio propter Io. Chrysost. excitata.

Qualis sane fuit, quę Io. Chrysostomo à quibusdam aduersę partis Episcopis damnato, ac deinde à Principe quoq; ipso in exilium acto, à populo concitata fuit, de qua ita scribit Socrates in Trip. His, inquit, ita præparatis, conuenientes Episcopi in suburbano Chalcedonensi, quod Rufini nomine uocitatur, ubi est in honorẽ Petri & Pauli Apostolorũ Basilica constituta, euocauerunt Ioannem, satisfacturum pro quibus accusabatur, iusseruntq;, ut cum eo uenirent Serapion, & Tigrius eunuchus Presbyter, & Paulus Lector: Isti enim simul accusabantur. Cunq; Ioannes euocantes uelut inimicos refugeret, uniuersalem Synodũ fieri proclamauit: At illi nihil morati, quater eum euocauerũt. Qui cum noluisset occurrere, sed Synodum fieri proclamaret, damnauerunt eum, in nullo culpantes, nisi quod uocatus noluisset obedire. Cunq; hoc fuisset circa uesperã nunciatum, populus ad maximam seditionem excitatus est, & noctu concurrentes, eum trahi ab Ecclesia non sinebant, sed clamabant, ut apud maius Concilij de eo agitaretur examen. Porro iussio Principis urgebat, uelociter eum ejici, & in exilium deportari. Hoc cognoscens Ioannes tertio damnationis die, circa meridiem seipsum populo ignorante contradidit. Cogitabat enim, ne ulla propter illum seditio nasceretur: & ille quidem in exilium ducebatur. In populo aũt seditio enormis est exorta: ita, ut etiam multi inimicorum eius misericordia mouerentur, dicentes, eum calumniam passum, quem paulo ante desiderabant uidere depositum. Cæterum populo in huiusmodi seditione discurrente, & ad ipsa Regalia proclamante, idem Ioannes denuo ab *Tri. l. 10. c. 13.*

ab exilio reuocatus est. Augusta siquidem Eudoxia perterrita, rogauit Imperatorẽ, ut eum reuerti præciperet, quo reuertẽte, & populo contendente, ut in Episcopali sede sederet, & orationem pacis præberet. Cum coactus sermonẽ ad populum fecisset, alia subinde inter Constantinopolitanũ populum & Alexandrinum suborta seditio est. Finito siquidem sermone, Theophilus Alexandrinus Episcopus, inimicus Io. Chrysostomi, quæstionem de ordinatione Heraclidę contra eum mouit, ut Ioannẽ huius rei occasione deponeret. Verũ Heraclides non aderat, iudicabatur aũt uelut præsens, quasi quosdam iniuste cecidisset, cathenisq; uinctos misisset in pompã Ephesi per mediam ciuitatem. Cunq; pars Ioannis diceret, auditorium debere iuste constitui, Alexandrini contendebant, ut Heraclidis accusatores susciperẽtur. Hinc ergo seditio & cædes inter Constantinopolitanum populum & Alexandrinũ uehemens est exorta, ob quam rem plurimi uulnerati, pauci etiam mortui sunt, ut in Tripartita tradit Socrates. Similis Constantinopoli tumultus propter Macedonium Catholicum Episcopum subortus est, quem cum Imperator Anastasius, Chalcedonensem Synodũ anatematizare detrectãtem, iniurijs affecisset: multitudines cum mulieribus & liberis, Abbatibusq; Orthodoxorum Monachorũ congregatæ, condamarũt. Tempus Martyrij Christiani: ne derelinquamus patrẽ nostrũ iniurijs lacessere Imperatorẽ satagentem, ut Manichęum, & indignũ Imperio. Quę seditio eo creuit, ut Imperator ostia pallatij claudere, & naues præparare ad fugiendum cogeretur. Autor Nicephorus. Eiusdem fere generis sunt seditiones, quæ mortuis aut depositis alterutrarum partium Prælatis, suboriuntur. Fit enim sæpe, ut seditiones, quæ uiuentibus diuersarũ religionũ Episcopis, quasi sub cineribus, sepultę occultãtur: ijsdem mortuis, subito erumpãt, & in apertũ producãtur. Quod Leontio Arriano, Antiochenã Ecclesiam gubernãte, accidit. Quippe quo uiuente, etsi Arriani & Catholici in dicẽdis Hymnis dissentientes, illi quidem Gloria Patri & Filio, uelut æqui honoris gloriam dicebant: hij uero Patri in Filio per interpositionẽ prępositionis Filium secundum esse monstrabant, nec tamen tumultũ aliquem mouebant: Tamen eo mortuo, quę antea latuerat, subito cõmota fuit seditio, quod & ipse uiuens diuinauerat. Nam tãgens caput suum iam canũ, dixisse fertur. Hac niue soluta, lutũ cogeẽ immensum. Omnium aũt maxime in electionibus huiusmodi seditiones fiunt, in quibus scilicet pro diuerso partium studio & fauore, diuersa etiam suffragia in personas diuersarũ religionũ conferuntur. Sic mortuo Alexandro, Constantinopolitanæ Præsule Ecclesiæ, cũ populus in duas diuisus esset partes, alijq; defenderẽt Arrianũ dogma, alij uero Nicæni decreta Concilij: Arriani Macedonium, Catholici Paulum Catholicũ elegerunt Episcopos. Ex qua dissensione orti sunt nõ parui tumultus & seditio- *Tri. li. 4. c. 35.* *Tri. li. 4. c. 35.* *Tri. li. 4. c. 36.*

Alia propter eundẽ Io. Chryso. seditio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes. Nam propter Macedoniũ Constantinopoli ortũ est intestinum bellum, cũ multi sanguinis effusione, qua re motus Constantius Imperator, & ipse Arrianus, Paulum Ecclesia pepulit, unde alia excitata seditio est. Quippe Hermogene magistro militũ ad hoc ab Imperatore destinato, Paulum manu militari expellere conãte, Catholici ei resistẽtes, eius domũ incẽderũt, ipsumq; trahẽtes, interemerũt. Arriani uero Paulũ tanq; seditionis authorẽ, ad periculũ usq; mortis perduxerũt. Quin & Macedonius ipse, uicinas Constantinopolitanæ urbis prouincias & ciuitates seditionib9 turbauit, affligens eos, q ei assentire nolebãt, nõ solum Orthodoxos, sed etiã Nouatianos, propterea q Cõ substãtialitatis nomen recipiebãt. Sic apud Mediolanũ, mortuo Auxentio Arriano Episcopo, dissensio grauis, & periculosa seditio inter Catholicos & Arrianos orta fuit, ut exitium etiam urbi, nisi mitigaretur, parare uideretur. Nam Arriani Auxentij secta similem sibi fieri concertabant: rursum Orthodoxi sui dogmatis nitebantur habere Episcopum. At ea seditio diuo Ambros. in Episcopũ electo, facile sedata fuit, non solum quia multa antea secundum leges & publicã disciplinã, pro quiete & trãquillitate publica orauerat: sed etiam quia populo postulante, Episcopus ordinabatur. Cuius unius autoritas, qua apud populum ualebat, tantũ effecit, ut animi dissentiẽtes subita quadam conuersione in unum consensum unãq; sentẽtiam, fuerint reuocati. Similis seditio apud Antiochiam orta est, Eustathio Catholico Episcopo per calumniam Arrianorũ depositio. Nam in electione Episcopatus, tãtus ignis accensus fuit, ut pene ciuitas uniuersa periclitari uideret, nimirũ populo in duas partes diuiso, alijs quidem Eusebium Palestinæ transferri contendentibus: alijs aũt postulantibus, ut Eustachius reuerteretur. Erat enim in utraq; parte & populus ciuitatis, & militaris manus, et tanq; aduersus hostes ita cuncti mouebãt, ut pene usq; ad gladios peruentũ fuerit. Quin ꝓpter ipsas etiã translationes Episcoporũ, sæpe tumultus & seditiones excitãtur: quas ut euitarent, ueteres etiam lege Canonica sanxerunt, ut ne de ciuitate in ciuitatẽ, nec Episcopum, nec Presbyterũ, nec Diaconũ, transferri liceret. Sic & Gaiano Alexandrino Episcopo, iussu Theodoræ Augustæ depositio, & à Narsete in exilium missio, ac Theodosio in eius locum suffecto, magna seditio orta fuit, paucis quidem Theodosio cõmunicãtib9, maiore aũt parte populi pro Gaiano pugnãte. In qua multi occisi sunt, nõ solum ciues, sed etiam milites, mulieribus etiam in milites grassantibus: De superioribus n. domorũ iactarũt super milites, quicquid manibus occurrerat. Quo schismate ciuitas ipsa longo etiã post tempore diuisa fuit, ut alij Gaianitæ, alij Theodosiani in ea uocarẽtur: Id est, Phantasiastæ & Corrupticolæ, à duabus uidelicet sectis ita appellati, quas Seuerus & Iulianus introduxerant, quorũ ille corpus Christi corruptibile: hic uero incorruptibile esse affirmabat.

Trip.li.5.c.32.

Ruff.li.11.Eccl. hist. c.11.

Tri.li.7.c.8.

Trip.li.2.c.25.

Carth.Sexti. c.15.

Liberatus in Breuiar.c.20.

Liberatus in Breuiar.c.19.

Hij

Hij igitur uenientes in multitudine, ciuitatis Ecclesiam illam diuiserunt, & illos quidem fecerunt Corrupticolas: incorruptibilitatis aũt assertores, Phantasiastas appellari.

De seditionibus, quæ propter negligentiam eorum, qui præsunt rebus publicis, oriuntur, Caput XII.

IAm & negligentia eorum, qui Respub. administrant, multarũ sæpe seditionũ causa fuit. Est aũt Negligentia earũ rerũ, quæ ad uniuscuiusq; officium pertinẽt, prætermissio. Quemadmodũ in ordine Ecclesiastico Pontifices, & Prælatos recte negligẽtes appellabimus, qui nec honestã, & ordini suo conuenientem uitam ducũt: nec oues sibi cõmissas, quo minus à lupis in ouile irrumpẽtib9 diripiantur, curant & custodiunt. Nec uerbo Dei & Sacramẽtorum pabulis reficiunt, & mercenarijs magis, q fidelib9 pastoribus, eas pascendas cõmittunt. Sic & prophanos Magistratus negligentes uocabimus, qui nec iuste & honeste uiuũt ipsi, nec sibi cõmissis subditis iustitiã administrant: Id est, non id curant, ut suum cuiq; tribuatur pro cuiusq; dignitate, & ut honeste uiuatur, & ne cui noceatur, sed cõmuni utilitati seruiatur: Et ne boni à malis opprimantur. Tum curã etiam administrationis suæ, sæpe pessimis etiam hominibus cõmittunt, ut ab his regi potius, q regere ipsi uideant. Quales olim inter Ro. Principes fuerũt, Tyberius, qui se atq; Rempub. unius Seiani hominis facinorosissimi permisit. Et Sergius Galba trium arbitrio regi se passus est: Iunij, Legati ei9 in Hispania cupiditatis immensæ: Cornelij Laconis, arrogantia socordiaq; intolerabilis: & Iceli Liberti. His n. diuerso uitiorũ genere grassantib9, adeo se abutẽdũ permisit, & tradidit, ut uix sibi ipsi constaret: modo acerbior partiorq;, modo remissior ac negligẽtior, quàm Principi conueniret. Et Honorius Imp. eadem facilitate, ne dicã leuitate, Reipub. moderationẽ Ruffino, Malzezari, & Stiliconi concredidit, qui quanta apud Principẽ autoritate ualuerint, Panegyrici Claudiani Poëtæ in ipsos cõpositi declarãt. Sed quanto maiora à Principe beneficia acceperunt, tanto deinde in ipsum facti ingrati, grauiores pœnas pependerũt. Siquidem Ruffin9, cui Orientalis aulæ à Theodosio Honorij patre cura commissa fuerat, malo perfidiæ deprauatus, cum barbarorũ solatijs regnum tentaret inuadere, morte iustissima pœnas luit. Malsceltzer rerũ secundarũ insolentia tumẽs, quia Ecclesiã Dei temerare ausus fuerat, ex qua quosdam non dubitauit extrahere, sacrilegij pœnã pas9, post aliquantulũ temporis & ipse perijt. Stilico quoq; Occidẽtis tutor Imperij, immemor collatorũ in se à Pricipe beneficiorũ: immemor itẽ affinitatis (nã socer erat Honorij) regnũ & ipse Eucherio affectãs filio, ingẽtia Reipub. intulit mala, propter quod & ipse miserabilem exitũ sortitus est. Possem & alia huius rei ueterũ, & quædam etiã nõ ita procul à memoria nostra

Quid negligentia.

Prælati negligentes.

Magistratus negligentes.

Cornel. Tac. Suet. in Sergio Galba.

Paul. Diac. li. 13. Rer. Ro.

Vindicta in Ruffin. & Stilic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

remota exempla afferre, sed quæ malo historiarū studiosis, & præsentium quoq; temporum obseruatoribus inquirenda relinquere. In his igitur & similibus rebus qui inertes & desides sunt, eos nemo dubitat officijs suis deesse, atq; ob id merito etiam negligētes appellari. Nam quod ad Ecclesiasticos attinet, nō implent, quam eis Apo
Act.20. stolus imponit curam, dicēs. Attendite uobis & gregi uestro, in quo uos Spiritus sanct. posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Sic nec prophani Magistratus præstant, quod
Hier.22. scriptura eos admonet. Diligite (inquiens) iustitiam, qui iudicatis terram. Et iterū. Facite iudicium & iustitiam, et liberate ui oppressum de manu calumniatoris: & aduenā, & pupillum, & uiduam, nolite contristare, neq; opprimatis inique. Sed nec eorum negligentiam dissimulat scriptura, siquidem negligētes sacerdotes arguens Propheta.
Ezech.13. Non ascendistis, inquit, ex aduerso, neq; posuistis uos murū pro do-
Sapient.6. mo Israēl, ut staretis in prelio in die Domini. Et ad Reges, Principes, & Magistratus prophanos dicitur. Prębete aures uos, qui continetis multitudines, & placetis uobis in turbis nationū. Quoniā data est à Domino potestas uobis, & uirtus ab altissimo, qui interrogabit opera uestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius, nō recte iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neq; secundum uoluntatē Dei ambulastis. Horrende & cito apparebit uobis: quoniam iudicium durissimū in his qui prębsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes aūt potenter tormenta patientur.

Primū igitur ad hoc genus pertinēt seditiones, quas ex controuersijs religionis nasci paulo ante demonstrauimus. Cuiusmodi sunt hęreses & schismata, & quæ ex his excitantur, turbæ & tumultus. Nam
Matth.13. inde hęreses & schismata oriunt, iuxta parabolam Euangelicā: Quia dormientibus Prælatis, & ea, quæ ad diligētem culturā agri Dominici pertinent, negligentibus, uenit inimicus diabolus, & superseminat in medio tritici, id est, Catholicorū zizania, quæ sunt hæreses & schismata, ut sancti patres interpretantur. Sicut enim Arriana hæresis, ut Constantini Principis diligentia in Concilio Nicæno damnata atq; suppressa fuit: Ita negligentia Constantij in immensum aucta, totū prope orbē turbauit, atq; deuastauit. Ex cuius reliquijs, longo post tempore perniciosissima quoq; Mahumeti secta orta est,
Eutichiana hæresis. quæ & ipsa hodie magnā orbis partē detinet. Sic Eutichiana hæresis negligētia Theodosij Iunioris, in Concilio illo Latrocinali Ephesino Secundo (Sic enim à diuinissimo Leone appellatur) tantum uirium collegit, ut etsi diligentia Martiani Imperatoris in Concilio Chalcedonensi postea sopita fuerit: tamen multo post tempore, quantalibet succedentium Patrū & Principum diligentia & prudentia, radicitus extirpari non potuerit. Quippe quæ ad Iustiniani usq; tempora durauit, qui & ipse unà cum coniuge Theodora ab initio Eutichianā fuerunt,

fuerunt, ut Ecclesiasticæ tradunt historiæ. Et Vuentzeslai negligentia Husitica hæresis in Bohemia, non solum nata, sed ita etiam confirmata est, tantūq; roboris accepit, ut tametsi in Concilio Constātiensi, ante annos plus minus centū & triginta, damnata fuerit, tamen hodie etiam maiorem Bohemici Regni partem occupet: quam & ipsam nostris temporibus (incertum Pontificū, ne an Principum negligentia) denuo recrudescentem, non solum in Germania, sed in cęteris etiam Christiani orbis Regnis & Nationibus, quàm latissime diffusam ac propagatam esse uidemus. Quanquam hæc ipsa, ut cæteræ quoq; hæreses & schismata, ad Prelatorū magis Ecclesiasticorum, quam secularium Potestatum negligentiam referri possint. Nam ex eo maxime hęreses & schismata in Ecclesia oriuntur, quod Pōtifices & Prelati Cōcilia tam uniuersalia q̄ localia, cōgregare atq; celebrare negligunt. Nam ut hęreses & schismata omniū maxime Conciliorū autoritate extirpātur: Ita eorundē intermissione & nouę nascuntur, & iam natę latius etiam propagātur. Ex qua sane causa cū multę aliæ, tum & illa ipsa, quam dixi, Husitica, & ante eam Vuiclephica, hæreses, & primū natæ, & postea auctę ac propagatę, & ex his aliæ quoq; subortæ fuerunt: quas ut Conciliorū intermissio olim peperit, ita hodie nihil aliud quàm Conciliorū quoq; authoritas abolere potest.

Husitica hæresis.

Cōciliorū intermissio noxia.

Sed & propter facilitatē & negligētiam Principū & Magistratuum sæcularium, in his rebus, quę ad prophanarū rerū administrationem pertinēt, seditiones oriuntur. Cuius rei multa apud historicos extant exempla, sed inter quæ magis insigne est, cuius antea quoq; meminimus, quod sub Gallieno Principe accidit: quo scilicet gubernacula Imperij tenente, propter ipsius tum uitę morūq; prauitatē, tum inertiam & negligentiam, triginta simul Tyranni diuersas Imperij prouincias per rebellionē occuparunt. Omnium aūt maxime seditiones ex eo oriuntur, quia Magistratus, tam Ecclesiastici quàm sæculares, in coērcendis subditorū delictis sunt negligentes. Nam generaliter inferiorū culpæ ordinum, ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides negligentesq; Rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorē dissimulant adhibere medicinā. Quemadmodum inter Tribum Beniamin, & alias Tribus Israēl, maxima & eadem cruenta seditio orta est. Quia Tribus Beniamin homines suos de Gabaa, propter immanissimū scelus, quod in uxorē Leuitæ perpetrauerāt, punire detrectarunt. Postremo ad idem genus referuntur seditiones, quæ ex populi negligentia oriuntur. Veluti si ad Magistratus & summas Potestates in Repub. assumi permittat, qui non sunt amici status eius, per quem Respublica gubernatur: Ac per eum modum apud Horeum euersa est paucorū gubernatio per Heradeodorū, qui Magistratū, nactus gubernationē ciuitatis, ex paucorum potentia ad popularē statum traduxit, ut Aristot. testatur.

Gallieni Imp. negligentia.

c. inferiorum 86. dist. Iudic.20.

lib.5. pol. cap.12

De alijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

De alijs quibusdam causis seditionum, Caput XIII.

SVnt & multæ aliæ seditionum causæ, quas omnes longum esset enumerare: nos aliquas tantum, quas quotidiana nobis historiarum lectio suggesit, sed promiscue tamen & nullo certo ordine, quatenus ad præsentem tractatum pertinere uidebitur, his, quæ Aristotelem sequuti, de causis seditionum ordine iam commemorauimus, uelut Auctarij uice adijciemus. Ac primū quidem inter militares seditiones quędam ob fractam & mutatam fidem eorum, qui ducunt exercitus, oriuntur. Sic militibus Volas oppugnantibus, cum Tribunus militum, eam prędam militis fore edixisset, sed oppido expugnato fidem mutasset, aduersus eum seditio concitata est. Sic & ob eiusdem stolidam & uecordem acerbius in concione prolatam uocem, magna inter milites oborta seditio est. Nam Festo Tribuno plebis legem Agrariam ferenti, simul Volas quoq; ut mitterentur Coloni laturū se dicenti, cum dixisset, Malum quidem militibus meis, nisi quierint: maximā ea uox in castris indignationē cōmouit. Vndè & Quęstor P. Sestius coërcere seditionem uolēs, saxo ictus turba excedere coactus est. Et Posthumius ad hunc tumultum accitus, asperiora omnia quęstionibus & supplicijs agens, nec irę modum faciens, ita militum exasperauit animos, ut Tribunus militum, qui tumultum stolida sua uoce excitauerat, ab exercitu suo lapidibus cooperiretur. Quanquam hæc seditio ad contumeliam etiam referri possit, de qua supra diximus. Quia milites ob id contumelia sibi affecti uidebantur, quod ager Nolanus, quem armis cepissent, eis à Tribuno denegatus uideretur. Cui haud dissimilis est, quæ exercitus in Fabium Consulem, ut eius Imperio reluctaretur, cōmotus est. Siquidem memor legem Agrariam ab eo impeditā, cum hostium copias & tuto & facile delere liceret, immobilis perstitēs, neutiquam uincere uoluit. Titus Liuius ex licentia, diutino ocio collecta, ait ortam seditionē, eam quam nunciata morte Scipionis, C. Albius Calenus, & C. Actius Vmbrius, sub hoc prætextu commouerunt, quod stipendium nō esset militibus ad diem datum. Similem ferè, & ex eadem causa ortam, narrat Cornelius Tacitus sub Germanico. In ea siquidē milites lasciuiæ sueti, & laborū intolerantes, ueniisse tempus aiebant, quo Veterani maturā missionē, Iuuenes largiora stipēdia, cuncti modū miseriarū exposcerēt, sęuitiamq; Centurionū ulcisce rentur, & eiusdem generis alia multa uociferabantur. Casu quoq; oriuntur seditiones, quando uidelicet nulla intercedente deliberatione aut Consilio, sed incidente improuiso aliquo casu, ad discordias & tumultus peruenitur. Qualis est, quam Socrates in Tripartita, ex huiusmodi causa subortam esse narrat. Domus (inquit) in qua erat arca,

Tit. Liuius li. 4. ab urb. cōd.

Verbum stolidum seditionem parit.

Val. Max. lib. 9. cap. 3.
Tit. Liuius li. 2. ab urb. cond.

T. Liuius lib. 3. sec. bel. pun.

Cor. Tac. li. 1. Auguſt. hiſt.

Seditiones casu exortę

Trip. li. 5. c. 31.

arca, Constantini Principis corpus habens, ruinam minabatur. Ideoq; custodes eius, & qui ad orationem intrabant, erant positi sub timore. Macedonius ergo cogitauit Imperatoris ossa transferre, ne arcam ruinæ casus comprimeret. Hoc cognoscentes populi prohibebant, dicentes. Non oportere Principis ossa transferri, ne quasi exsopiri uiderentur. Ob quam rem in duas partes populus est diuisus, alijs dicentibus, nullam esse translato mortuo lęsionem, alijs asserentibus esse nephas: cum quibus etiam erant δυσσὶς defensores. Macedonius autem paruipendens uerba contradicentium, transtulit corpus Imperatoris in Ecclesiam, ubi corpus iacet Martyris Achatij. Quo facto, concursus discordantium populorū ad illam uenit Ecclesiam, & ad manus usq; peruentum est: ita, ut multi hominum morerentur, & uestibulum Ecclesiæ ac uicina porticus sanguine compleretur. Eiusdem generis est, quam propter nuptias duorum iuuenū ortam fuisse, ad hunc modum narrat Liuius. Inter duos (inquit) iuuenes unius uirginis nuptias ambientes, uirgo erat Plebeij generis, hanc duo iuuenes uxorē expetiuerunt: alter genere par, tutoribus fretus, qui & ipsi Plebeij erant. Alter nobilis, nulla re, præterq; forma puellæ captus, Optimatiū studijs adiutus. Itaq; certamen partium in domum puellæ penetrauit, matre partes nobilis tuente, quæ quàm splendidissimis nuptijs iungi puellam uolebat, tutoribus suum defendentibus: Res in iudicium deducta, matris & tutorū postulatis auditis, Magistratus secundū parētis arbitrium, dant ius nuptiarum, prævaluit uis alterius partis. Nam manu facta, uirginē ex domo matris rapiunt. Iuuenē alterū copia Optimatium sequitur, quibus concurrentibus, fit atrox prælium, pulsa plebs armata ex urbe profecta, colle quodam capto, in agros Optimatium ferro igniq; excursiones facit, urbē obsidere parat: Optimates in auxilium urbis obsessę Romanos uocāt. Plebs ad expugnandam secum Ardeam Volscos excitare, quam obsidentibus Volscis, Consul Romanus exercitū contra eos ducens, omnes ad internicionē deleuit, uix nunciis cædis relictis. Et ad hunc modum ea primū casu excitata, deinde non paruo negocio extincta fuit seditio. Aristoteles nonnunq; situ ciuitatū, seditionum causam esse scribit, ut quando talis est locus, ut non ad unā eandemq; gubernationem sit aptus, ut Clazomenijs accidisse ait, qui in Chytro habitāt, contra eos, qui habitāt in Insula, & Colophonijs erga Notios. Et Athenis quoq; nō eodem modo, sed multo magis populares fuisse, qui Pyręo habitarūt, quàm qui in urbe. Vt. nim prędijs transitus fossarū, etiamsi admodū paruę sint, interrumpit ordines militū: Ita in ciuitate dissimilitudo omnis uidetur dissensionem facere. Sic de Alexandria refert Ammianus Marcellinus, eam quasi fataliter & suopte more fuisse seditiosam: Ira, ut ubi causæ etiam non suppeterent, seditionibus crebris agitaretur, & tumultibus. Cui consentit,

Tit. Liuius li. 4. ab urb. cōd.

lib. 5. pol. c. 3.

lib. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Trip. lib. 11. cap. 12. consentit, quod Socrates in Tripartita scribit. Alexandrinorum populum plus quàm alias generationes seditionibus deditũ fuisse. Appianus, in eo libro, qui Syrus inscribitur, narrat Magos Seleuco Regi de fortuna urbis Seleuciæ à se condendæ consulenti, de die & hora fundamentorum urbis respondisse. Sunt etiam, qui Romam fataliter seditiosam fuisse tradant, idq; mali à prima statim fraterna seditione, Romuli & Remi, in posteros quoq; descendisse. Quod Poeta hic carminibus significare uidetur.

Horatius libro Epodõ ode 7.

Quoquo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parum ne campis, atq; Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas inuidæ Carthaginis
Romanus arceis ureret,
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus uia:
Sed ut secundum uota Parthorum, sua
Vrbs hæc periret dextera.
Neq; hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vnquàm, nisi in dispar feris.
Furorne cæcus, an rapit uis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Mentesq; perculsæ stupent.
Sic est, acerba fata Romanos agunt,
Scelusq; fraternæ necis,
Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

Iam & propter peccata nostra Deus seditionibus nos, alijsq; persequutionibus affligi permittit. Sicut à Iudæis ex eo tempore, quo Christum crucifixerunt nunquam seditionum furor recessit, nunquam bella mortesq; cessarunt, donec eos ultimum & exitiale malum obsidionis temporibus Vespasiani inclusit.

c scisitaris 7. q. 1. Euseb. lib. 2. c. 6. Eccles. historiæ.

Nimiam

Nimiam fœlicitatem, esse causam seditionum, Caput XIIII.

MVltæ & uariæ à nobis seditionum causæ enumeratę sunt: sed quæ ad unam omnes, à qua ueluti fonte quodam deriuantur, referendæ uidentur, ea nimirum est nimia fœlicitas. Nam & luxus, auaritia, ambitio, contemptus, præpotentia, incrementum excessuum, negligentia, dissimilitudo, praui mores, atq; aliæ eiusdem generis seditionum causæ, ab una illa, quam diximus, nimia fœlicitate descendunt.

Præcipua seditionũ causa, Nimia est fœlicitas.

Porro fœlicitatem uocamus, non eam, quæ in usu Iustitiæ, Prudentiæ, Fortitudinis, Temperantiæ, aliarumq; uirtutum consistit: Sed quam uulgus ex uniuscuiusq; uiuendi modo & uoluntate æstimat, aliis quidem in uoluptate, aliis in diuitijs, aliis in honore, aliis in aliis similibus rebus, fœlicitatem ponentibus.

Quid hic fœlicitas dicitur.

Etenim quæ prioris generis fœlicitate gaudet Respublica, à discordijs & seditionibus immunis est. Nam ad hunc modum Respublica tum fœlix esse dicitur, quum res populi bene & iuste geritur, siue ab uno Rege, siue à paucis Optimatibus, siue ab uniuerso populo. Iustitia siquidem uirtus est, qua concordia, arctissimum atq; optimum omnium in Republica uinculum incolumitatis, conseruatur. Cum uero iniustus est Rex, quem Tyrannum appellamus, aut iniusti Optimates, quorũ consensus factio esse dicitur, aut iniustus ipse populus, quem & ipsum Tyrannum appellare possumus: non solum non fœlix, sed nulla etiam Respublica esse dicetur. Quia neq; res populi esset, quæ non iuste geritur, sed Tyranni factione capessitur. Immo nec populus quidem esset, qui non esset cœtus iuris consensu, & utilitatis communione sociatus.

Iustitia est uinculum concordiæ in Repub.

Ac talis quidem Respublica Romanorum fuit, primum sub Regibus, ac deinde multo etiam tempore sub Consulibus: qua tempestate (ut scribit Salustius) omnes laudis auidi, pecuniæ liberales erant. Gloriam ingentem, diuitias honestas uolebant, bonique mores domi militiæq; colebantur. Concordia maxima, minima auaritia erat: apud quos ius bonumq; non legibus magis, quàm natura ualebat. Iurgia, discordias, simultates cum hostibus, exercebant: Ciues cum ciuibus de uirtute certabant. Duabus his artibus, audacia in bello: ubi pax euenerat, æquitate, seq; remq; publicam curabant.

Respub. Ro. sub Consulibꝰ optima.

Huic contraria est fœlicitas, quam posterioribus temporibus Romani in diuersum mutatis moribus constituerunt. Nam (ut idem Salustius ait) postquam labore atq; iustitia Respublica creuit, Reges magni bello domiti, nationes fere & populi ingentes, ui

Fœlicitas Rempub. destruit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

subacti: Carthago, æmula Imperij Romani, à stirpe interijt. Cuncta maria terræq; patebant: sequire fortuna cœpit: qui labores, pericula, dubias atq; asperas res facile tolerauerant, ijs ocium diuitiæq; optandæ, alijs oneri miseriq; fuere.

Auaritia et ambitio duæ pestes Reipub.

Igitur cupido pecuniæ primo, deinde Imperij creuit: ea quasi materies omnium malorum fuere. Nanq; auaritia fidem, probitatem, cæteraq; bonas artes subuertit: pro his superbiam, crudelitatem, Deos negligere, omnia uenalia habere, edocuit. Ambitio multos mortales falsos fieri subegit, aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere: amicitias inimicitiasq;, non ex re, sed ex commodo æstimare, magisq; uultum, quàm ingenium bonum habere. Hæc primo paulatim crescere, interdum uindicari: post, ubi contagio quasi pestilentia inuasit, ciuitas est immutata, Imperium ex iustissimo atq; optimo, crudele intolerandumq; factum est: Auaritia & ambitio hominum animos exercebant. Postquam igitur diuitiæ honori esse cœpere, & eas gloria, Imperium, potentia, sequebantur: hebescere uirtus, paupertas probro haberi, innocentia pro maleuolentia duci cœpit. Igitur ex diuitijs iuuentutem luxuria atq; auaritia cum superbia inuasere, rapere, consumere: sua paruipendens, aliena cupere, pudorem, pudicitiam, diuina atq; humana promiscua, nil pensi atq; moderati habere. His igitur moribus infecta Respublica, quid mirum, si aliam quoq; cum his consentientem fœlicitatem, si modo in sceleribus fœlicitas esse potest, proponendam sibi putauit. Sed age, audiamus iã qualis omnino sit ista fœlicitas, cuius imaginem ad hunc ferè modum referunt, qui eam colunt, ut scribit Augustinus. Nullo modo curamus, inquiunt fœlices illi, pessimam ac flagitiosissimam non esse Rempublicam: Tantum stet, tantum floreat copijs referta, uictorijs gloriosa, uel quod est fœlicius, pace secura sit. Et quid ad nos? Immo id ad nos magis pertinet, si diuitias quisq; semper augeat, quæ quotidianis effusionibus suppetant, per quas sibi etiam infirmiores subdat quisq; potentior, & securitatis. Obsequantur diuitibus pauperes causa † saturitatis, atq; ut eorum patrocinijs quieta inertia perfruantur, diuites pauperibus ad clientelas & ad ministeriũ sui fastus abutantur. Populi plaudant non Consultoribus utilitatum suarum, sed uoluptatum largitoribus. Non iubeantur dura, non prohibeantur impura. Reges non curent quàm bonis, sed quàm subditis regnent: prouinciæ Regibus non tãquam rectoribus morum, sed tanquam rerum dominatoribus, & delitiarum suarum prouisoribus, seruiant, eosq; non synceriter honorent, sed nequiter ac seruiliter timeant. Quid alienæ uitæ potius, quàm quis suæ uitæ quisq; noceat, legibus aduertatur. Nullus ducatur ad iudices, nisi qui alienæ rei, domui, saluti, uel cuiquam inuito fuerit importunus, aut noxius. Cæterum de suis, uel cum suis, uel cũ quibuscunq;

Falsa fœlicitas in pra uis morib.

Augusti. lib. 2. c. 10. de ciuit. Dei.

Vita uoluptuosa.

cunq; uolentibus, faciat quisq; quod libet. Abundent publica scorta, uel propter omnes, quibus frui placuerit: uel propter eos maxime, qui habere priuata non possunt. Extruantur amplissimæ atq; ornatissimæ domus, ubi opipara conuiuia frequententur, ubi cuicq; libuerit, & potuerit, die noctuq; ludatur, bibatur, uomatur, defluatur. Saltationes undiq; concrepent, theatra inhonestæ lætitiæ uocibus, atq; omni genere, siue crudelissimæ, siue turpissimæ uoluptatis exæstuent. Ille sit publicus inimicus, cui hęc fœlicitas displicet. Quisquis eam mutare uel auferre tentauerit, eum libera multitudo auertat ab auribus, euertat à sedibus, auferat à uiuentibus. Illi habeantur Dij ueri, qui hanc adipiscendam populis procurauerint, adeptamq; seruauerint. Colantur ut uoluerint, ludos exposcant, quales uoluerint, quos cũ suis, uel de suis possunt habere cultoribus: tantum efficiant, ut huic fœlicitati nihil ab hoste, nihil à peste, nihil ab ulla clade timeatur. Hæc est igitur fœlicitas illa, ad quam omnes seditionum causas referri dicebamus, & id non omnino mala ratione. Nã quæ isto modo fœlix est Respublica, diuitijs quidem abundat, in ocio delitiatur, uoluptatibus indulget, uictorijs gloriosa, & ab hoste externo secura dominatur: Verum his rebus ciuium moliti atq; corrupti animi, in ea uitia prolabantur necesse est, quibus ad discordiam, contentiones, & seditiones prouocantur. Etenim uoluptatem luxus, luxum auaritia, auaritiam iniqua lucra & ambitio, & quæ sunt reliqua eiusdem generis, comitantur, ex quibus enasci seditiones, supra demonstrauimus. Sed & ocium & securitatem, multa mala sequuntur.

Fœlicitas terrena.

Et in primis uitijs insuescunt, qui in ocio degunt. Quemadmodum exercitus L. Syllæ, quem in Asia ductauerat, ubi loca amœna, uoluptaria, feroces militum animos molliuerant: tum primum insueuit amare, potare: signa, tabulas pictas, uasa cælata mirari, ea priuatim & publice rapere, delubra spoliare, sacra prophanaq; omnia polluere, ut Salustius scribit. Sic & Hannibalis exercitum, quem post Cannensem pugnam Capuæ hybernans, in tectis habuit, aduersus omnia humana mala sæpe ac diu durantem, bonis inexpertum & insuetum: quem nulla uis mali uincere potuit, nimia bona ac uoluptates immodicę, somnus, uinũ, epulę, et scorta, balneaq; et ocium, perdiderunt: & ita corpora animosq; eneruauerunt, ut magis deinde præteritæ uictoriæ eos, quàm præsentes tutarentur uires, ut Liuius testatur. Ideoq; negocium populo Romano, melius quam ocium committebatur, ut Appium Claudium dicere solitum accepimus. Non quod ignoraret, quàm iucundus tranquillitatis status esset, sed quod animaduerteret, præpotentia Imperia agitatione rerum ad uirtutem capessendam agitari, nimia quietem desidia resolui. Et recte subdit. Sane negocium horridum nomine ciuitatis nostræ mores in suo statu cõtinuit: blãdę appellationis quies plurimis uitijs respersit.

Corrupti delitijs milites.

Salust. de coniuratione Catilinæ.

T. Liuius li. 3. secundi belli Punici.

Val. Max. lib. 7. c. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lib. 3. c. 11. Epitomes.

Ex hac igitur fœlicitate nimia, omnes prope ciuiles Romanorum dissensiones enatæ sunt. Quod & Lucius Florus testatur his uerbis. Hęc est, inquit, illa tertia ętas populi Ro. transmarina, qua Italia progredi ausus, orbe toto arma circūtulit. Cuius ætatis superiores centū anni sancti, pij, et aurei, sine flagitio, sine scelere, dum syncera adhuc, & innoxia pastoriæ illius sectæ integritas, dumq; Pœnorū hostium imminens metus, disciplinam ueterem continebat. Postremi centum, quos à Carthaginis, Corinthi, Numantiæq; excidijs, & Attali Regis in Asiatica hæreditate, deduximus in Cæsarem, & Pompeium, sequutumq; hos, de quo dicemus, Augustum, ut claritate rerum bellicarum magnifici, ita domesticis cladibus miseri & erubescendi.

Nimia potentia Rem pub. corrūpit.

Quippe, sicut Galliam, Thraciam, Ciliciam, uberrimas ualidissimasq; prouincias, Armenios etiam, & Britannos, ut non in usum, ita ad imperij speciem magna nomina acquisisse pulchrum atq; decorum: Ita eodem tempore dimicasse domi cum ciuibus, socijs, mancipijs, gladiatoribus, totoq; inter se Senatu, turpe atq; miserandum.

Ac nescio, an satius fuerit populo Romano, Sicilia & Aphrica contentum fuisse, aut his etiam ipsis carere dominãti Italia sua, quàm eò magnitudinis crescere, ut uiribus suis conficeretur. Quæ enim res alia furores ciuiles peperit, quàm nimia fœlicitas? Syria prima nos uicta corrupit. Mox Asiatica Pergameni Regis hæreditas. Illæ opes atq; diuitiæ afflixere sæculi mores, mersamq; uitijs suis, quasi sentina Rempublicã pessundedere. Vnde enim populus Romanus agros et cibaria flagitaret, nisi per famẽ, quam luxus fecerat? Hinc ergo Gracchana, & prima, & secunda, & illa tertia Apuleiana seditio. Vnde ut regnaret de Iudiciarijs legibus diuulsus à Senatu Eques, nisi ex auaritia? ut uectigalia Reipublicę, atq; ipsa iudicia in quæstu haberentur?

Vnde enascũtur bella.

Hinc rursus & promissa ciuitas Latio, & per hoc arma sociorum. Quid autem bella seruilia? unde nobis, nisi ex abundantia familiarium? unde gladiatorij aduersus dominos suos exercitus, nisi ad conciliandum plebis fauorem effusa largitio? Quum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit. Iam ut speciosiora uitia tangamus, nonne ambitus honorum ab hisdem diuitijs incitatus? Atq; inde Mariana, inde Syllana potestas: aut magnificus apparatus conuiuiorum, & sumptuosa largitio, nonne ab opulentia, paritura mox egestatem? Hæc Catilinam hostem patriæ suæ impegit. Denicq; illa ipsa Principatus & dominandi cupido, unde, nisi ex nimijs opibus uenit? Hęc Cæsarem atq; Pompeium, furialibus in exitium Reipublicæ facibus armauit.

Quibus

Quibus modis seditiones, per fraudes seditiosorum collectis coactisq; in eorum societatem hominibus, augeantur atq; corroborentur? Cap. XV.

HActenus de causa efficiente Principali seditionum dictum est: Reliquũ iam est, ut de Instrumentali dicamus. Porro Instrumentalem accipimus media, quibus uelut instrumentis quibusdam seditiones non solum excitantur, sed etiam augentur atq; corroborantur. Quemadmodum aũt in cæteris rebus duobus modis, id est, aut ui, aut fraude fit iniuria, ut inquit Cicero: Ita & duo sunt media, quibus seditiones exercentur, Vis & dolus, ut scribit Aristoteles. Vis infertur uel statim ab initio et inconsulto, glisscente iam seditione; uel ex interuallo & consulto. Ab initio & inconsulto, ut quoties tumultus subito & casu oriuntur. Ex interuallo & consulto, ut quæ pręparata aliquanto tẽpore seditione, & interueniente deliberatione aliqua, irrogatur. Fraus duplex est: quædã enim in congregandis cogendisq; ad corroborandã seditionẽ hominibus concipitur. Quædam uim infert his, qui seditiosorũ conatibus resistunt, uel inferendam illatãue ab eisdem repulsat. Vis in armis: Dolus in fraudulentis consilijs, uersatur. Fraus quasi uulpeculæ: Vis leonis uidetur. Vtrunq; alienissimum ab homine est, sed frãus odio digna maiore, ut idem ait Cicero. Ad primum igitur genus fraudis pertinent consilia, quibus id agunt seditionũ authores, ut quas pariuiũt seditiones, & maturius enascantur, & natæ uberius crescãt, augeantur, & quam latissime propagentur. Ea rursus duplicis sunt generis. Nam quædam occultè, quædam apertè capiuntur. Prioris generis sunt, clandestinæ consultationes, & occulta colloquia, quibus singulorum animos pertentant, & multorum exploratis ingenijs, eos sibi societate iungunt. Quos & ipsos à moribus suis minime abhorrentes, dissensionum studiosos, & ad excitandos tumultus idoneos esse depræhenderint, homines uidelicet sceleratos, callidos, & uersutos, & ad quiduis audendum promptos & imperterritos. Alterius generis sunt, deliberationes, quæ uel secessione in loco aliquo abdito, uel in publicis conuentibus fiunt, in quibus collecta iam multitudine, per eos, qui prudentia aliqua & eloquentia cæteris præstare uidentur, causam, quam occulte antea deliberarunt, publice cognoscendam proponunt: quam & argumentis ad eam rem pertinentibus confirmant, & quæ sunt his contraria confutant. Omnium autem maxime legum, & qui earum ministri sunt, Magistratuum authoritatem deijciunt: rati nimirũ, hac ipsa tanquam scelerum suorum uindice sublata, nihil superesse, quod eorum conatibus obsistere possit. In quibus omnibus, nihil etiam eorum omittunt, quæ

Causa Instrumentalis seditionum.

Vis. Lib. 5. Politicorum c. 4.

Fraus duplex.

Clandestinæ consultationes seditiosorũ.

Opprimere legum et Magistratuum Authoritatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad concitandos affectus eorum, apud quos causa agitur, quacunq; ratione pertinere uidentur. Si quid enim fauorabile, inuisum aut miserabile in re est, aut uideri potest: id totū ante oculos ponunt, nunc metum iniicientes, nunc inuidiam, odiū, iram concitantes, nunc ad commiserationem commouentes, & lachrymas etiam ipsa oratione excutientes. Postremo, quo firmior inter eos constet fides, & semel cōtracta cōspiratio, iuris quoq; iurandi religione eā ipsam cōfirmant. Verū, quō clarius hæc omnia cognoscantur, exemplis quoq; ea ipsa probanda uidentur. Catilina seditionē aduersus patriam meditatus, primū omniū societatem cū pessimis quibusq; hominibus contraxit. Nā quicūq; impudicus, adulter, Ganeo, alea, manu, uētre, pene, bona patria dissipauerat: quiq; es alienū grande cōflauerat, quo flagitiū et facinus redimeret. Præterea omnes undiq; parricidæ, sacrilegi, cōuicti iudicijs, aut pro factis iudicium timentes: ad hoc, quos manus atq; lingua periurio, aut ciuili sanguine alebat. Postremo omnes, quos flagitium, egestas, conscius animus exagitabat, hij Catilinæ proxime familiares eq; erant. Quod si quis etiam à culpa uacuus, in amicitiā eius inciderat, quotidiano usu atq; illecebri, facile par similisq; ęteris efficiebatur. Sed maxime iuuenū, uel adolescentium familiaritates appetebat, eorū animi molles & ętate fluxi, dolis haud difficulter capiebātur. Nā ut cuiusq; studiū ex ætate flagrabat, alijs scorta præbebat, alijs canes atq; equos mercabatur. Postremo neq; sumptui, neq; modestiæ suæ parcebat, dum illos obnoxios fidosq; sibi faceret, ut hæc & alia multa, ad eandem rem pertinentia, de eo scribunt Salustius, Cicero, Appianus, & alij Romanarum rerum scriptores. Ac talem quidem societatem & familiaritatem, per occulta colloquia cum singulis contraxit, quos & singulos consiliorum suorum participes fecit.

Consilia ad Seditiones.

Salust. de coniur. Catilinæ.

Idonei ad seditiones socij.

Iuuenes à Catilina ſi lecti.

Deinde, ubi cum singulis egit, in rem fore credens uniuersos appellare & cohortari, in abditā partem ædiū secedit, atq; ibi orationem huiusmodi habuit, ut idem refert Salustius. Nisi (inquit) uirtus atq; fides uestra satis spectata mihi foret, ne quicquam opportuna res cecidisset. Spes magna, dominatio in manibus frustra fuissent, neq; ego per ignauiam, aut uana ingenia, incerta pro certis captarem: Sed quia multis & magnis tempestatibus uos cognoui fortes, fidosq; mihi, eo animus ausus est, maximum atq; pulcherrimum facinus incipere, simul quia uobis eadem, quæ mihi bona malaq; esse intellexi. Nam idem uelle, atq; idem nolle, ea demum firma amicitia est: Sed ego, quæ mente agitaui, omnes iam antea diuersi audistis. Cæterum mihi indies magis animus accenditur, cum consydero, quæ conditio uitæ futura sit, nisi nosmetipsos uindicemus in libertatem. Nam postquam Respublica in paucorum potentium ius atq; ditionem concesit, semper illis Reges, Tetrarchæ, uectigales esse: populi, nationes, stipendia pendere. Cęteri omnes, strenui, boni,

Oratio Catilinæ ad suos in abdito loco.

boni, nobiles, atq; ignobiles, uulgus fuimus, sine gratia, sine authoritate: his obnoxij, quibus si Respublica ualeret, formidini essemus. Itaq; omnis gratia, potentia, honos, diuitiæ, apud illos sunt, aut ubi illi uolunt: Nobis reliquere pericula, repulsas, iudicia, egestatem. Quæ quousq; tandem patiemini ò fortissimi uiri? Nonne emori per uirtutem præstat, quàm uitam miseram atq; inhonestam, ubi alienæ superbiæ ludibrio fueritis, per dedecus amittere? Verum enimuero per Deūm atq; hominum fidem, uictoria in manu nobis est, uiget ætas, animus ualet: Contra, illis annis atq; diuitijs omnia consenuere. Tantummodo incœpto opus est, cætera res ipsa expediet. Etenim quiuis mortalium, cui uirile ingenium est, tolerare potest, illis diuitias superare, quas profundant in extruendo mari, & montibus coæquandis: nobis rem familiarem etiam ad necessaria deesse: illos binas aut amplius domos continuare, nobis larem familiarem nusquam ullum esse? cum tabulas, signa, toreumata emunt, noua diruunt, alia ædificant. Postremo omnibus modis pecuniam trahunt, uexant, tamen summa libidine diuitias suas uincere nequeunt.

At nobis est domi inopia, foris æs alienum, mala res, spes multo asperior: Denicq;, quid reliqui habemus, præter miseram animam? Quin igitur expergiscimini: En illa, illa quam sæpe optastis libertas. Prætera diuitiæ, decus, gloria in oculis sita sunt: Fortuna omnia ea uictoribus præmia posuit. Res, tempus, pericula, egestas, belli spolia magnifica, magis quàm oratio mea uos hortentur. Vel Imperatore uel milite me utimini, neq; animus neq; corpus aberit à uobis. Idem quoq; oratione habita, cum populares ad iusiurandum sceleris sui adduxisset: humani corporis sanguinem, uino permixtum, in pateris circumtulit, ut cum inde post execrationem omnes degustassent, sicut in solennibus sacris tum fieri consueuit, alius alij tanti facinoris conscij, magis inter se fidi forent.

Cōiuratio humano sanguine cōfirmata.

Iam uero quod ad mouendos affectus pertinet, non dicendo tantum, sed etiam faciendo & rebus ipsis, uelut spectaculis quibusdam ob oculos positis, concitatis affectibus, quo uisum fuerit flectere auditorum animos deliberant. Quam rem & casus sæpe, nulla etiam intercedente deliberatione, adiuuat. Deliberationis fuit illud, quod in seditionē ob Cæsaris necem ortam, in forum prætexta ipsius cruenta prolata fuit. Quod spectaculum Romanum populum in furorem egit. Similiter corpus ipsius lecto impositum, quæ ita imaginem sceleris repræsentarunt, ut non occisus Cæsar ipse, sed tamen maxime occidi uideretur.

Ad cōmouendos affectus spectacula quædam. Quintil. lib. 6. orat. inst.

Similiter illud, quod Leuita cadauer uxoris suę, quam uiri ciuitatis Gabaā per furorem libidinis occiderant, in duodecim partes ac frusta concidit, & ad concitandos omnes, ad uindictam

Iud. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sceleris, in omnes partes Israël misit: horrendum sanè spectaculum, quo & commotus est populus Israël, ut pugna contra Tribum Beniamin instituta, tam horrendum scelus ulti, uiginti quinq; millia occiderint, ex omni eorum numero sexcentis tantum uiris, qui per fugam elapsi fuerant, relictis. Ad casum uero pertinere uidetur illud, quod Romę seditione propter ęs alienũ & fœnus, quibus plebs à potentioribus grauabatur, accidit. Nam plebe inualidam sẽ esse ad dissoluendum æs alienum dicente, propter exhaustos in militiam sumptus, aliaq; damna & incõmoda, quæ domi militiæq; acceperãt. Contra uero Creditoribus huiusmodi calamitates omnibus fuisse communes contendentibus, & ob id nihil plebi remittentibus, cum iam uarius esset concursus, & cateruæ hominum inter se diuersæ: Ecce uir senior in foro apparuit, pannis armisq; obsitus, barba promissa, & capillis, qui efferauerant speciem oris, clamans, & implorans ab hominibus auxilium. Concurrente autem propius turba, stans ipse eo, unde à multis conspiciendus esset, se fuisse ait liberum, militasse bellis omnibus, atq; duo de Triginta prælijs decertasse, præmiaq; uictoriæ ex illis sæpenumero accepisse. Verum ubi urbem tempora detinuere, in ultimas eam angustias adducentia, coactum ait se, pecuniam sumere mutuo, soluendorum tributorum necessitate: ac posteaquam rus ei populari sunt hostes, rescq; urbanas uictus quotidianus absumpsit: Non habens (inquit) unde possem æs alienum dissoluere, abductus sum à Creditore seruus, cum duobus filijs. Imperante uero domino opus quoddam haud facile, cõtradicens ei, uerbera accepi plurima. Et hæc dicens, proiecit pannum, ostenditq; pectus plenum cicatricibus: dorsum uero ex uerberibus repletum sanguine. Ad hæc uisa auditaq;, clamor ingens oritur, nec foro iam se tumultus continet, sed passim totam urbem peruadit, nexu uincti solutiq; se undiq; in publicum proripiunt. Quo quidem spectaculo ita omnium affectus tum ad iram, inuidiam & odium, aduersus Creditores: tum ad commiserationem misere ob æs alienum oppressæ plebis concitati sunt. Et ira multitudinis accensis animis, ipsa quoq; inflammata seditio fuit, ut nisi Consules ad comprimendam seditionem interuenissent, etiam ad manus & arma uentum fuisset.

Seditio propter æs alienũ plebis.

Spectaculũ de uiro militari, à Creditore suo indigne tractato.

Liuius lib. 2. ab. urb cond. et D. Halicarnasseus lib. 6. antiquitatum Ro.

Illud quoq; ad hanc speciem fraudis pertinet, qua seditiones coacta hominum multitudine corroborantur. Quia quos non possunt uerbis & eloquentiæ fuco, eos pecunia, aliisq; datis muneribus, & magnificis promissionibus, corrumpunt, tum minis quoq; & terriculamentis compellunt. Quod cum omnibus seditiosis proprium, tum uero maxime hæreticis & schismaticis peculiare est.

Alia species fraudis seditiosorum.

Euseb. lib. 5. c. 28.

Sic Notalis Confessor Catholicus, deceptus aliquando ab Asclepiodoto quodam & Theodoto collectarijs, qui ambo discipulierant Theodoti Coriarij Hæresiarchæ, qui Romæ ausus est dicere,

dicere purum hominem fuisse Christum. Ob quem errorem, & à Victore Romanę urbis Episcopo ejectus est, & à Communione Ecclesiæ repulsus: certa pactione quinquaginta Denariorũ menstruæ præstationis, nominari se Episcopum illius factionis passus est. Sed qui admonitus à Domino in somnis, & cum eas uisiones negligentius susciperet, tandem etiam ab Angelis per totam noctem uerberatus, & pœnis grauibus excruciatus, cum errorem suum deflens, omnem Ecclesiam prouocasset, ut indulgentiam sibi à Christo continuis & iugibus pro ipso precibus implorarent: uix aliquando in Communionẽ Ecclesiastici corporis reuocatus est. Sic et de Timotheo Herulo, Eutichianæ sectatore hæresis, narrant Historiæ, cũ noctu Monachorum cellas circuisse, et unumquemq; ex nomine uocasse, & respondentibus dixisse. Ego Angelus sum, dicere omnibus, ut abscedant à Cõmunione eorũ, qui Chalcedone conuenissent, et Timotheum Herolum in Episcopum Alexandrię proucherent. Verum cum is eã sedẽ huiusmodi fallacia obtinere nõ posset, multitudine inquietorum uirorum empta per seditionem, eam ipsam adeptus est.

Fraus Excommunicati hæretici.

Niceph. in Eccles. Historia.

Petrus Gnaphæus, Zenonem Imperatorem hæreticũ sequutus, dena Millia hominum, Apollinaristarum errore infectorum, mercede contra Catholicam fidem conduxit. Sic Vlphilas Gothorum Episcopus, qui primus literas Gothicas adinuenit, et scripturas diuinas in eam conuertit linguã, semper antea Nicænã fidem amplexus, tandem uerbis pecuniisq; ab Eudoxio Arriano corruptus, eò actus est, ut Communionẽ Valentis Imperatoris Arriani amplecteretur.

Tri. li. 5. c. 38.

Tri. li. 8. c. 13.

Tri. li. 7. c. 13.

Iam & ad auertendos à Catholicæ Ecclesię Cõmunione homines, ea fraude utuntur hæretici et schismatici, ut quos intelligunt fiduciam aliquam in potentiam Catholicorũ collocare, eos ab eà spe deducentes, & ad desperationem adducentes, quasi per metum suorum criminũ, socios atq; participes faciant. Sic Arriani tempore, quo maximus Tyrannus de Britannorum partibus aduersus Theodosium Principem Romanorũ infestabat Imperiũ, Constantinopoli positi, diuersas opiniones in populo seminãtes, dixerunt, & exercitũ Imperatorẽ amisisse, & ipsum Tyranni ducibus subiugatũ, aliaq; multa, quę solẽt inimici uoto malitiæ iactare: Ita, ut crebro hęc audiẽtes, non uana aut incerta, sed uera iã crederẽt: eo nimirũ animo hęc cõminiscẽtes, ut & Catholici de uictoria et potẽtia Catholici Imperatoris desperãtes, à Cõmunione Catholicę fidei deficerẽt: Et hęretici ea spe erecti et firmati, cõstantius in errore suo perseuerarẽt, et atrocius Catholicos persequerẽtur, sicut et euentus docuit. Nã eo rumore Arrianorũ populus accensus, domũ Nectarij Catholici Episcopi cõcremauit. Sic Lucius et Magnus Arriani, tẽporibus Valentis Imp. Arriani impietatis Duces, antea multis modis Catholicos psequuti, tãdem ad minas et alia terriculamẽta, ac postremo ad bona etiã uerba conuertunt,

Trip. lib. 9. c. 10. & c. 23.

Sparsi in populum falsi rumores.

Trip. lib. 7. c. 40.

Presbyteros

Universidad de Deusto
Biblioteca

Presbyteros & Diaconos Decem et nouem tanquam sceleratos homines compræhendentes, quorũ quidam Octogesimũ etiam transcenderant annum, his uerbis eos adoriuntur. Flectimini, inquit Magnus, miserrimi, & Arrianorũ concordate dogmatibus. Flectimini: ignoscet enim uobis diuinitas, licet ueræ Religionis cultũ exhibeatis, non sponte, sed uiolenter hoc faciẽtes. Necessitati namq; satisfactio adest: Spõtaneã uero uoluntatem accusatio digna subsequitur. Quapropter huiusmodi rationes præ oculis habentes, promptè sequimini, & dogmati Arrino subscribite, quod nũc prędicat Lucius, bene scientes, quod si obediatis, pecunias, quęstus, honores, ab Imperatore percipietis: Resistentes uerò, carceres, supplicia, tormenta, flagella, uincula sustinebitis. Pecunijs simul, possessionibusq; priuati, & postea pulsi, loca crudelia inhabitare damnabimini. Sic iste fortissimus seductor minas seductioni contẽperans, inuitabat atq; cogebat, ut omnes à pia sententia deuiarẽt. At illi nihil amarius existimantes, quàm pietatis proditionẽ, huiusmodi responderũt uerbis, uirtute fortiq; sensu seductionẽ minasq; subdentes. Quiesce iam, quiesce his nos terrere sermonibus, cessa uerba uana proferre: Nos neq; nouũ, neq; recentẽ colimus Deũ. Et licet inaniter furias, teq; cõcutias, sicut uehemens uentus, in dogmatibus pietatis ad mortẽ usq; cõsistimus.

Et ad eundẽ modũ Anabaptistę & Arriani, Catholicos in Aphrica minis et blandis uerbis corrũpere conati sunt: Quod his uerbis testatur Victor, qui et ipse quę scripsit, coram etiam uidit. Superueniẽtes, inquit, Comites duo subtilitate dãnabili, blandis sermonibus cũ Dei Confessoribus (Quos tũ carceribus inclusos tenebãt) agere cœperũt. Quid uobis, inquiunt, uidetur, ut ita pertinaces Domini nostri prę-ceptis minime obtemperetis, qui esse poteratis in cõspectu Regis honorabiles, si eius festinetis facere uoluntatẽ: Statim illis clamãtibus & dicentibus ingẽti uociferatione. Christiani sumus, Catholici sumus, Trinitatẽ unum Deũ inuiolabilẽ confitemur. Includuntur grauiore quidem, sed adhuc latiore custodia, ubi nobis copia dabatur et introire, & uerbũ admonitionis fratribus facere, & diuina mysteria celebrare. Et Augustinus refert, multos Catholicos in Aphrica ad reiterandum Baptisma, ab Anabaptistis fuisse coactos. Sed nec satis habent seditiosi, aliorũ sibi societatem & familiaritatem comparasse, nisi & quos semel deceperũt, eorũ etiam fidẽ, interposita iurisiurandi religione, obstringant. Sic Apuleius lata lege Agraria, ac populo ipsius promulgationi instante, Senatum prefixo quinq; dierum termino, in legẽ iurare, aut iusiurandum non præstantes, Senatu amouere cogebat: Et ulterius uiginti Talentorum pœna populo soluendo eos condemnare. Nec apud ueteres tantum ea seditiosorum malignitas fuit. Nam & posterioribus temporibus, ut est natura hominum semper ad dissensiones prona, seditiosi ad seditiones uel excitandas,

Fraudulẽta exhortatio Magni, Arriani.

Intrepida responsio Catholicorum.

Victor de persequutione Vandalorum lib. 11.

Augusl. epist. 111.

Seductos ad sectam iureiurando obstringere.

Appianus de bell. ciuilib. Ro. lib. 1.

tandas, uel fouendas & confirmandas, ijsdem prope diuersis etiam temporibus concionibus usi sunt. Sic longo post tempore Friderico Primo Imperij gubernacula tenẽte, ac cõtra ipsum multorũ conspiratione facta, rebelles ipsa etiã iurisiurandi Religione, seditionem ipsam cõfirmare conati sunt. Siquidem aduersus Imperatorẽ conspirantibus, maxima parte Cardinaliũ sedis Apostolicæ, & Guilielmo Rege Siciliæ, & uniuersæ prope Italiæ ciuitatibus, id inter cõspiratores cõuenit, & iureiurando interueniente, confirmatũ est, ut nulli ab altero recedere liceret, uel Imperatoris gratiã, nisi cõsentientibus omnibus, requirere: Et si Pontifex, qui eiusdẽ factionis erat patronus, in fata cõcederet, alius ex Cardinalibus de numero conspiratorũ, in demortui Pontificis locũ eligeretur. Ad eundẽ modũ hæretici quoq; & schismatici, Catholicos cogere solent, & non solũ iureiurando ad negandã Catholicã ueritatẽ adigere, sed etiã sub prętextu iurisiurandi, uarijs eos perplexitatibus innectere: De qua re tale Regis Vandalorũ Hunerici, Arriani & Anabaptistæ, extat exemplũ. Nam instituto ab eo in causa Religionis colloquio, cũ uenissent Episcopi, charta eis ostenditur inuoluta, diciturq; illis. Dominus noster Rex Hunericus, licet doleat, quod fueritis contemptores, & adhuc uoluntati eius obedire tardetis, ut eius efficiamini Religionis, cuius est ipse nunc tamen bonum de uobis cogitauit. Si iuraueritis ita, ut quod ista charta continet, faciatis: dimittit uos Ecclesijs & domibus uestris. Ad quod uniuersi Episcopi responderunt, semper dicimus & diximus, & dicturi sumus. Christiani sumus, Episcopi sumus, Apostolicam fidem unam & ueram tenemus. Factoq; post confessionem silentio modico, illi qui à Rege fuerant destinati, festinabant extorquere Episcopis sacramentum.

Conspiratio contra Fridericũ Imp. I.

Naucl. uol. 2. genera. 30, Victor lib. 3. de persequ. Vandalorum.

Colloquiũ sub Hunerico Rege Arriano.

Tunc Beati uiri, Hortulanus & Florentinianus Episcopi, pro omnibus, & cum omnibus dixerunt, Nunquid animalia nos irrationalia sumus, ut nescientes, quid charta contineat, facile aut temere iuremus? Accelerauerũt quoq; illi à Rege destinati, scripturæ eius propalare tenorem, qui huiusmodi sermonibus fuerat coloratus. Sic enim calumnioſa series continebat. Iurate, si post obitum domini nostri Regis, eius filium Hilderichum desideratis esse Regem, uel si nullus uestrũ ad regiones transmarinas epistolas dirriget: Quia si sacramentum huius rei dederitis, restituet uos Ecclesijs uestris. Cogitauit tũc multorũ pia simplicitas, etiã cõtra prohibitionẽ diuinam sacramentũ dare, ne Dei populus in posterũ diceret, quod uitio sacerdotũ, qui iurare noluerũt, nõ fuerint Ecclesię restitutę. Alij quoq; astutiores Episcopi, sentiẽtes dolũ fraudis, nequaq; iurare uoluerũt, dicentes, prohibitũ fuisse Euãgelica authoritate, ipso Domino dicẽte. Nõ iurabis in toto. Quibus ministri Regis, secedãt in parte, inquiunt, qui iurare disponunt: qui cũ secederẽt, Notarijs scribentibus

Respõsum forte Episcoporum Catholicorum.

Iuramentũ inique exactum.

quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

quis quid diceret, & ex qua ciuitate fuisset exceptum est. Similiter factum est & de illis, qui minime iurauerunt. Statimq; pars utraq; custodiæ mancipatur. Post uerò pars, quæ celabatur, apparuit.

Iniquissima sententia Hunerici Regis in Episcopos Catholicos.

Iurantibus dictum est. Quare contra præceptum Euangelij iurare uoluistis? Iusit Rex, ut ciuitates atq; Ecclesias uestras nunquam uideatis, sed relegati, colonatus iure ad excolendum agros accipiatis: Ita tamen, ut non psallatis neq; oretis, aut ad legendum codicem in manibus gestetis. Non baptizetis, neq; ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Similitex non iurantibus ait. Quia regnum filij Domini nostri non optatis, idcirco iurare noluistis. Ob quam causam iussi estis in Corsicanam insulam relegari, ut ligna profutura nauibus Dominicis incidatis. Ad alterum genus fraudis, quod ad uim uel inferendam uel propulsandam pertinere diximus, eas consultationes referimus, quibus id agunt seditiosi, ut arma illaturi, pacem & concordiam appetere uideantur. Cuiusmodi sane fuere consilia Iulij Cæsaris, Pompeij, & aliorum, qui arma se deposituros simulãtes, magnis interim instructi exercitibus, nulla re magis, quàm armis ad Principatum aspirabant. Eadem fraude hæretici & schismatici utuntur. Nam & ipsi tum maxime, cum ad inferendam uim parati iam & instructi sunt, pacem & concordiam apud Catholicos simulant, & ad amplectendam Ecclesiæ pacem & unitatem paratos se esse promittunt. Ac sub tali quidem prætextu, non solum uim & iniuriam, quam in Catholicos machinantur, pulchre ad tempus occultant: sed etiam simpliciores & incautos, interim in barathrum errorum suorum præcipites agunt. Ac huiusmodi dolis aduersus Catholicos usi fuerunt olim Arrius, Achilles, & Colluthus, de quibus ad hunc modum scribit Alexander, Alexandrinus Episcopus, ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum. Conati sunt, inquit, illi discursionibus uti, & aduersum nos machinari, qui apud unanimes comministros nostros, figuram pacis & unitatis dignitatẽ se exercere fingũt. Quod aũt uerum est, abripere quosdam eorũ ad pestem propriam per boniloquia ficta festinant, & literas ab eis manifestas & indubitatas exigunt, ut relegentes eas seductis à se personis, sine pœnitentia eos in delictis suis faciãt remanere, tãquam unanimes habentes eadem secum decernentes Episcopos. Non enim quæ apud nos male docuerunt & egerunt, ea fatentur, propter quę etiam sunt expulsi: Sed hæc aut taciturnitati contradunt, aut fictis eà ratiocinationibus, et quibusdã obumbrationibus sepiunt. Verisimilibus uero & pomposis corruptibilem doctrinam suam uelantes eloquijs, attrahunt in deceptionem quemlibet incautum, non abstinentes, etiam apud omnes nostrę pietati calumniari. Et ad eundem fere modum alij quoq; hæretici, tum maxime discordias & bella meditantur, cum errorum suorum emendationem simulantes, pacem se & concordiam affectare fingunt. Sic Cerdon hęreticus (qui ante Martionem fuit) aliquando quidem pœnitens, errorem suum confitens, excusabat: aliquando rursum occulte, interdum etiam publice impietatem docebat. Simili fraude Arrius Nicæni, & alij hæretici aliorum Conciliorum decretis subscripserunt: Nempe ut hoc modo ad tempus concordiam simulantes, sub specie pacis facilius Ecclesiæ unitatem scindere, & errores suos quàm latissime diffundere atq; propagare, tum etiam multorum undiq; conquisitis auxilijs, si ita uideretur, armis etiam defendere possent.

Fraus in simulatione affectatæ pacis.

Simulatio hæreticorũ ad pacem.

Dolosa simulatio Arrij.

Euſ. li. 4. c. 11. Irenæus lib. 3. c. 4.

Tri. li. 3. c. 10.

De moribus seditiosorum, Cap. XVI.

IAm & fraudes seditiosorum, omnium maxime ex moribus eorum deprehenduntur. Quorũ alij quidem omnibus seditiosis cõmunes sunt: alij hæreticis & schismaticis (qui et ipsi seditiosi sunt) propij et peculiares. Ac de moribus hæreticorum satis à nobis in his libris, quos de hęreticis et schismaticis scripsimus, dictum est: Nunc de moribus, qui sunt seditiosis omnibus cõmunes, aliqua dicemus. Sunt autem alij singulorũ, alij multitudinis mores. Et rursus singulorũ alia eorum, qui sunt seditionum principes & authores: Alia eorum, qui ab eis decepti sunt, studia. Multitudinis ea natura est, ut aut seruiat humiliter, aut dominetur superbe: libertatẽ, quæ media est, nec spernere modice, nec habere sciunt, ut inquit Liuius. Authores seditionũ pro diuersis causis, quibus ad excitandas seditiones cõmouentur, in diuersa quoq; studia incumbunt. Ita qui propter ambitionem ad seditiones prouocantur, à multis honorari, & ad magnos honores euehi gaudent: Quos ut consequantur, neq; laboribus, neq; facultatibus parcunt. Quemadmodum Iuliũ Cęsarem, & plærosq; alios legimus, Principatus & Imperij Romani adipiscendi causa, multas & easdẽ immensas largitiones, tã priuatim quàm publicè, distribuisse.

Mores seditiosæ multitudinis.

T. Liui 9 secũdi belli punici. lib. 4.

Authorũ ad seditiones studia.

Ita qui propter diuitias seditiosi sunt, nulla honestatis habita ratione, eò actiones suas dirigũt, quo & sacra & prophana omnia diripere, & in suos usus conuertere possint. Qui illatas sibi iniurias per seditionẽ ulciscuntur, neq; honores, neq; diuitias curantes: id tantum agunt, ut sumpta de aduersarijs uindicta, gloriosè de ipsis triũphare possint. Et eodem modo alij quoq; quisq; pro causæ conditione, propter quam ad excitandam seditionẽ commouentur, alios sibi, & alios mores assumunt. Sed qui callidiores sunt, eos ipsos cautius dissimulando, & sæpe diuersam etiam adeoq; contrariam, uoluntatem præ se ferendo celant. Simpliciores autem & decepti, plærunq; authorum & magistrorum suorum mores imitantur, planeq; uerum ostendunt esse, quod uulgo dici solet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mobile mutatur semper cum Principe uulgus.

Turpia honestis palliare uocabulis.

Illud omnibus tam singulis siue authoribus seditionum, siue deceptis, quàm multitudini commune est, Quod simili studio & conatu actionũ suarũ, turpitudinem sub specie aliqua honestatis cõtegentes, excusant: & quę per se turpia sunt, tamẽ honestis uocabulis enũciant.

L. Florus li. 3. c. 11.

Sic seditiones Gracchorum, et Apulei plebis tuendæ: Syllę, Marij, Cæsaris, Pompeij, & aliorum, patriæ à Tyrannide defendendæ: Catilinæ & aliorum libertatis conseruandæ causa: re autem ipsa ad dominationem acquirendam commoræ sunt. Alij numinum inspirationẽ simulantes, seditiones mouerunt, ut de Euno Syro refert Florus, qui se furore matris Deum correptum simulans, ad libertatem & arma seruos concitauit, idq; ut diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure & igne stipauerat, leniter inspirans, flammam inter uerba fundebat: Ac tali quidem prætextu quadraginta amplius milliũ exercitu facto, quatuor etiam Prętorum castra cepit. Omnium autem maxime ad contegendam sub specie honestatis turpitudinem, idonei sunt hæretici. Primum enim quid honestius sacrosancta nostra Religione, sub cuius tamen prætextu certum est, hęreticos & schismaticos omnes seditiones & tumultus concitare. Deinde uitæ quoq;, & morum, actionumq; suarum turpitudinem, & in primis doctrinæ errorem, sub conficta honestatis ueritatisq; specie celare, alijsq; suggerere consueuerunt. Et ut humani generis inimicus Diabolus primos nostros parentes, ut uetito cibo uescentes, mandatum Dei prævaricarentur, ea ratione induxit, quia mendacium sub specie ueritatis eis suggessit. Nequaquam, inquiens, moriemini. Scit enim Deus, quod in quacunq; die comederitis ex eò, aperientur oculi uestri, & eritis sicut dij, scientes bonum & malum: Ita organa ipsius, hæretici & schismatici, quæ honesta & salutaria sunt, ea tanquam turpia & noxia fugienda: quæ uero mala sunt & pestifera, ea tanquam honesta, & quæ salutẽ afferre possint, amplectenda esse simplicioribus persuadent. Ac primum quidem ipsi quoq; uitæ sanctitatẽ simulantes, tametsi intus omnium uitiorum sordibus contaminati, ut scilicet hoc modo sub specie honestæ uitæ, errores suos probabiliores reddant. Quare & multos sæpe miserè deceperũt, ut Origenis, Hieronymi, Augustini, aliorũq; sanctorum Patrũ testimonijs in his libris, quos de hæreticis scripsimus, probatũ est. Deinde magnam scripturarũ scientiam iactant, secq; adeo solos uerũ earundem sensum tenere gloriantur. Contra uerò quæ Catholici docent, eà uana esse figmenta & incommodas opiniones calumniantur: Propter quod & ipsos (quod Arriani et plerique alij fecerũt) non uerentur, homines etiam hæreticos & ineruditos appellare.

Ac tali quidem fraude deceptis simplicioribus, facile sub prætextu honestatis & ueritatis, turpitudinem & mendacium obtrudunt.

Simulare uitę sanctitatem.

Prætextus inspirationis Numinum.

Hæreticorum dolosi prætextus. l. sub prætextu. ff. extra ord. cri.

Prætextus scientię scripturarum. Tri. lib. a. c. 15.

Genes. 3.

Quod & nostris temporibus re ipsa experimur. Nam hoc ipso, quod soli hæretici ueram scripturarum scientiam habere, Catholici uero earundem imperiti esse creduntur: falsissima quæq; dogmata, tam ad fidem, Sacramenta, & cæremonias, quàm ad disciplinam Oeconomicam, & iudicia Ecclesiæ pertinentia, tanquam uerissima recipiuntur, & quæ sunt his contraria, uera & Catholica, tanquam falsissima abijciuntur. De qua re aliàs à me abunde dictum est.

Iam & seditiosorum ea quoq; natura est, quod & ipsum ad mores eorum pertinet, ut facile legitimis Principibus atq; Magistratibus fastiditis, nouos & adulterinos in eorum locum sufficiant. Id quod plærunq; subditis, aduersus dominos suos rebellantibus, accidit. Sicut apud Romanos Imperio per diuersa terrarum occupato, Syrus quidam, nomine Eunus (cuius paulo ante meminimus) seditionem in Sicilia mouens, magno exercitu facto, regijs se decorari insignibus passus est: Qui & castella, oppida, & uicos, miserabili direptione uastauit. Sic milites seditiosi in expeditionibus existentes, sæpe ex ipso exercitu elegerunt: quos Imperatores non solum exercitus, sed uniuersi etiam Romani Imperij ditioni subditi salutarent, ut antea de Triginta Tyrannis, Gallieno Imperium gubernante, passim à militibus electis, dictum est.

Nouos & adulterinos constituere sibi Principes.

L. Florus li. 3. c. 19.

Eligere Imperatorem in exercitu.

Sic apud Gallos, Carolo Rege, eius nominis Sexto, regnante, seditione ob nouum Tributi genus institutum, apud Parisianos exorta, ac in reliquas etiam regni ciuitates propagata: Ex Rotomagensibus plebeij homines quendam obesum ciuem (qui ob crassam corporis habitudinem, Crassus dictus est) Regem sibi præfecerunt, curruiq; impositum, per urbem circumferentes, tandem in rerum uenalium foro constitutum, de abolendis uectigalibus legem ferre, & eam promulgare compulerunt. Sic nuper Anabaptistæ per seditionem Monasterium, Vuestualiæ Metropolim, & ciuitatem Episcopalem occupantes, regem creauere Rullium, hominem Battauum, & eundem facinorosum, & seditiosum: qui mox ut creatus Rex fuit, coronam ac Diadema regni gestauit. Quin & calcaribus aureis utentem, et equo insidentem, quoties iter per urbem fecit, prę-ter aliam Satellitum turbam, duo pueri præcesserunt, quorum alter gladium, alter uetus Testamentum portauit: Et ut summatim dicam, omnem sibi regni honorem exhiberi non solum passus est, sed etiam ut exhiberetur mandauit. Atq; hæc sane aliaq; multa, quæ de moribus seditiosorum, ab historiarum Scriptoribus passim traduntur singula, unus idemq; grauissimus ille rerum Græcarum scriptor Tucydides, de Corcyrensium seditione loquens, uelut in unum fasciculum colligata, paucis uerbis complectitur uniuersa.

Rob. Gaguinus de Francorum gestis in Carolo Sexto.

Mores seditiosorũ ex Tucydide.

Agitati sunt (inquit) seditionibus status ciuitatum, & quicquid alicubi actum audiebatur, aliorum animos ad id postea superandum

 acuebat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

acuebat, uel rerum nouitate, uel conatus solertia, uel ultionis insolentia, consuetis rerum uocabulis in excusationem immutatis.

Vitia pro uirtutibus habere.

Temeritas enim, fortitudo amicorum studiosa uocabatur: consyderata cunctatio, honesta formido: modestia, ignauiæ uelamentum, in omnibus solertia, in omnibus segnities: præceps indignatio, uirilitati ascribebatur: tuto consultare, excusata tergiuersatio erat: qui exæstuaret, is fidelis semper: qui huic contradiceret, is suspectus habebatur: cui insidiæ succedebant, hic erat astutus, & eo astutior, si alterius insidias prouidisset: qui prospiciebat, ne foret in partibus, amicitiæ dissolutor, & aduersariorum timens. Omnino qui in nocendo alterum præueniſſet, laudabatur, & qui ad hoc non cogitantem exhortatus esset: Quin etiam ex alienis quàm ex propinquis, sodalitium potius quàm ad audendum sine excusatione paratus erat. Non enim huiusmodi conuentus per leges latas ob utilitatem, sed contra leges ob auaritiam, fiebant. Nec fidem inter se magis habebant iure diuino, quàm aliquo in Republica scelere. Ea quæ ab aduersarijs probe dicebantur, non animi generositate admittebant obseruabantq; : sed si ad suam utilitatem redundarent, pluris faciebant talionem reddere, quàm nihil iniuriæ pati. Iusiurandum si quando inuicem interponeretur de fide præsentis reconciliationis, tam diu ualebat, quàm diu nihil aliunde uirium accedebat. Quantulacunq; in re quis audendo alterum occupasset, quem securum uidisset: hoc sibi iucundius propter illius fidei fiduciam ducebat, quàm si ex professo id faceret. Quoniam id & tutum factu esse, & quia malitia uicerat, certamen extitisse prudentiæ arbitrabatur: cum facilius nocentes (quæ magna multitudo est) uocentur industrij, quàm imperiti boni. Et in hoc quidem homines erubescant, in illo quidem glorientur. Quarum rerum omnium causa est auaritia, & honorum appetitus, & ubi de illis certamen est, partium studia. Nam qui in ciuitatibus præerant honesto utriq; nomine, alteri statum popularem, æqualitatem ciuilem: alteri paucorum regimen Optimatum appellantes, præferebant, & uerbo quidem Rempublicam fouentes certabant. Sed hoc inter eos quoquo modo uincendi erat certamen, tum atrocissima quæq; audendo, tum atrociores pœnas irrogando, non illas ex modo iustitiæ, aut ex utilitate ciuitatis: sed sua semper uoluptate metientes, quam utriq; de alteris utcunq; capiebant, siue per iniqua suffragia condemnatis, siue ui oppressis, expediti ad implendam ita tum animi concitationem.

Nulla fides in reconciliatione.

Nulla religio in Deum.

Adeo neutri deorum religionem ullius momenti faciebant in contrahendo, sed si aliquid cõmodius transegissent colore uerborum, ij ab omnibus melius audiebant. Quisquis ciuium in partibus non erat, is ab utraq; factione occidebatur, uel quod ab illa non stabat, uel propter inuidiam, quod malorum erat immunis: Ita propter seditiones

seditiones omne facinoris genus in Græcia extitit. Et simplicitas, quæ præcipue generositatis est particeps, cum derisu exterminabatur, mutuoq; consilia cum perfidia intercipere, res excellens existimabatur. Inter reconciliatos enim, nullus sermo robur habebat: nullum Iusiurandum timori erat, & cuncti ad diffidendum, quàm ad fidendum proniori cogitatione malebant sibi prospicere, ne quid calamitatis acciperent, quàm credere. Infirmioris quoq; consilij homines, plærunq; superiores erant. Quippe qui & sui sibi defectus conscij, & aduersariorum prudentiam intelligentes, ueriti, ne eorum & disertæ orationi essent impares, & agilitate ingenij præuenirentur, ad rem agendam temerarij descendebant. At illi tum præ horum contemptu, quod longius prouiderent, tum quia non oportebat facto aggredi, quæ consilio agere licet, incauti magis opprimebantur.

Simplicitatis derisio.

Apud Corcyram itaq; multa huiusmodi audaciæ exempla sunt ædita, & item quæcunq; facerent, uel qui se aduersus ultores damni iniuria dati potius, quàm iure rursus ulciscerentur: uel qui ex diuturna inopia eximi uellent: uel qui uicinorũ bona affectantes, quæ maxima causa fuit, contra ius assequi se illa confiderent: uel qui non auaritia, sed indignatione ducti, propter insciti am, quod id æquum præcipue censerent, sæue & ineffrenatè inuaderent. Perturbataq; tunc uita in ciuitate, uictrix legum solita hominis natura, ostendit illas libenter se præuaricari, impotenti ira imbecillior, iure potentior, plura possidentis inimica, uindictam sanctitati, lucrum innocentiæ præponens, potẽtiæ nihil ipsi nocituræ inuidẽs, & communes de his leges, in quibus reposita est omnibus spes salutis, inter aduersa dissoluens, in expetenda aliorum ultione, nec aliquid sibi relinquens, si quando ipsa in discrimen adducta, egeat aliqua illarum.

Corcyra multis seditionibus obnoxia.

Contemptus legũ in seditione.

Quibus modis seditiosi uim, uel alijs inferant: uel sibi illatam inferendamuè propulsent, Cap. XVII.

COmparatis igitur undiq; per fraudes auxilijs, mox ad arma se conuertunt seditiosi, uel alijs inferenda, uel quæ eis illata fuerint repellenda. Id autem dupliciter fieri diximus: Ab initio & inconsulto, & ex interuallo & consulto. Ab initio & inconsulto ad manus peruenitur, in seditionibus, quæ nulla intercedente deliberatione, sed casu & quasi subito erumpunt. Quales fere sunt tumultus, qui conuenientibus diuersarum factionum partibus, siue præparatis antea, siue non præparatis seditionibus excitantur.

Subitanei tumultus. *Eutropius lib. 4. rerum Ro.* *Velleius Paterculus li. 2. hist. Rom.*

Sicut Tiberius Gracchus Tribunus plebis, cum comitiorum die seditiones populi accenderet, orto inter nobiles & plebeios tumultu,

Universidad de Deusto
Biblioteca

P. Scipio Nasica ex superiori parte Capitolij summis gradibus insistens, hortatus est, qui saluam uellent Rempublicam se sequerentur. Ad quam uocem Optimates Senatus, atq; Equestris ordinis pars melior & maior, & ea pars plebis, quæ pernicios consilijs adhuc intacta erat, subito in Gracchum irruere: Ac plebs quidem Graccho adhærens, Subselliorū fragmentis fugata. Gracchus autem detracto amiculo, fugiens decurrensq; cliuo Capitolino, ictus fragmine Subsellij corruit, rursusq; assurgens alio ictu Daui cerebro impacti exanimatus est. Ducenti præterea in ea seditione interfecti, eorum corpora in Tyberim proiecta sunt, tum ipsius quoq; Gracchi cadauer inhumatum extabuit. Sicà Senatu conuocato Concilio, ut leges, quę à C. Graccho, illius quem dixi Tiberij Gracchi fratre, latę fuerant, soluerentur, simul atq; ut de Colonia deducenda, quam Gracchus eo loco, ubi Carthago fuerat, condendam decreuerat: Cæterum urbe designata, lupi metas positas dissipauerant, consultaretur. Conuenient ente ob eam rem multitudine, Gracchus quoq; cum Fuluio Flacco ingenti stipatus agmine, Capitolium, ubi concio agebatur, ascendit: ibi subito tumultu excitato, quidam Præco, Attilius nomine, à Gracchanis interfectus, uelut signum belli fuit. Vociferatione nanq; insecuta, & demortui corpore in medium allato, intuentibus cunctis, & similem casum sibi præcauentibus, primum quidem fuga facta est. Nam & Gracchus, & Fuluius Flaccus desperatis rebus domum perfugerunt, & qui cum illis erant, in unum abeunt. Reliqua autem multitudo, circa mediam noctem instante periculo territa, forum inuadit. Deinde cum Gracchus & Fuluius armis assumptis, Auentinum montem ascendissent, mox eo relicto, Dianæ templum inuadentes, per uim retinere conati fuissent: Tandem Decio Bruto, uiro Consulari, & C. Publio cum ingenti certamine in eos irruentibus, non ualentes resistere, Duo quidem Flacci, pater filiusq;, cum ex æde Lunæ in priuatam quandam domum desiluissent, foresq; obiecissent, recisso Cratitio pariete confossi sunt. Gracchus uero diu pro se pugnantibus & pereuntibus amicis, ægre ad pontem Sublicium peruenit: Ibiq; ne uiuus caperetur, ceruicem seruo suo præbuit. Domus eorum à populo direptæ, complices cæteri inclusi, & Opimij Consulis mandato suffocati sunt. Sed & in monte Auentino, ex illa factione Ducenti quinquaginta cæsi fuisse referuntur.

nteritus Tib. Gracchi.

Appianus lib. 1. de ciuilib. Ro bellis. Eutrop. lib. 4. Vell. Patere. lib. 2. Ro. hist.

Seditio C. Gracchi & Fuluij Flacci.

Sic & ex alijs causis, in diuersa studia distractis factionibus, tumultus oriuntur, in quibus subito quodam motu, nullo antea de inferendis armis habito consilio, sæpe ad manus cruentasq; cædes peruenitur. Quales sunt, quos supra commemorauimus: Qui conuenientibus diuersarum artium, officiorum, & Religionum partibus, aut ex ijsdem alijsue similibus causis, dissentientibus inter se Magistratibus, tam sacris quàm prophanis, oriuntur. Quæ res exemplis

Varię causæ ad subitaneas seditiones.

exemplis quoq; cum alijs multis, tum ijs maxime, quæ ex Historijs, tam sacris quàm prophanis, antea à nobis, cum de seditionibus, quæ propter dissimilitudinem commouentur, ageremus, relata sunt: liquido comprobatur. Ex interuallo & consulto uis à seditiosis infertur, uel illata repellitur, quæ capto prius de inferendis repellendisue armis consilio adhibetur. Ac illorum alij quidem arma capiunt, mox ubi nacti fuerint occasionem, uim illaturi: alij ut armis tecti & tutiores sint, & facilius quod uoluerint ab aduersarijs extorquere possint. Catilina uim patriæ illaturus, huiusmodi consilia cœpit. Primum inter complices coniurationis, ita officia partitus est, ut Statilius & Gabinius cum magna manu duodecim simul opportuna loca urbis incenderent, quo tumultu facilior aditus ad Consulem, cæteroscp, quibus insidiæ parabantur, fieret. Cethegus Ciceronis ianuam obsideret, eumq; ui aggrederetur: Alius autem alium. Sed filij familiarum, quorum ex nobilitate maxima pars erat, parentes interficerent. Simul cæde & incendio perculsis omnibus, ad Catilinam erumperent. Sed nec diu latuerunt huiusmodi coniurationis consilia Senatum. Quippe per Allobragum Legatos Consuli patefacta: sed quæ tamen occulta esse putabat Catilina. Ac propterea exercitum quoq; instruxit, tum patefacta iam coniuratione, quo hostium quoq; Imperium declinaret, deliberauit. Quam rem omnem simul atq; totius coniurationis exitum, Salustius ad hunc modum describit.

Seditiones quędam ex deliberatione.

Qualia fuerunt consilia Catilinæ.

Ex omni, inquit, copia, quam & ipse adduxerat, & Manlius habuerat, duas Legiones instituit, cohortes pro numero militum complet. Deinde ut quisq; uoluntarius, aut ex socijs in castra uenerat, æqualiter distribuerat, ac breui spatio Legiones numero hominum expleuerat, cum initio duobus non amplius millibus habuisset. Sed ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis instructa: cæteri, ut quenq; casus armauerat, sparos, aut lanceas, alij præacutas sudes portabant. Sed postquam Antonius aduentabat cum exercitu, Catilina per montes iter facere, modo ad urbem, modo Galliam uersus castra mouere, hostibus occasionē pugnandi nō dare: Sperabat propediem magnas copias sese habiturū, si Romæ socij incœpta patrauissent. Interea seruitia repudiabat, cuius initio ad eum magnæ copiæ conuenerant, opibus coniurationis fretus, simul alienum suis rationibus existimans uideri, causam ciuium cum seruis fugitiuis communicasse. Sed postquam in castra nuncius peruenit, Romæ coniurationē patefactam de Lentulo & Cethego, cæteriscp, quos supra memorauī, suppliciū sumptū, plericp, quos ad bellum spes rapinarum, aut nouarum rerum studium illexerat, dilabuntur: reliquos Catilina per montes asperos magnis itineribus in agrum Pistoriensem adducit, eo consilio, uti per tramites occulte

Verba Salustij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfugerent in Galliam trans Alpinam. At Metellus Celer cum tribus Legionibus in agro Piceno præsidebat, ex difficultate rerum eadem illa existimans, quæ supra diximus, Catilinam agitare. Igitur, ubi iter eius ex profugis cognouit, castra propere mouit, ac sub ipsis radicibus montium consedit, qua illi descensus erat in Galliam properanti. Necp tamen Antonius procul aberat, ut pote, qui magno exercitu locis æquioribus expeditos in fugam sequeretur. Sed Catilina, postquam uidet, montibus ac copijs hostium se clausum, in urbe res aduersas, necp præsidij, necp fugæ ullam spem, optimum factu ratus, in tali re fortunam belli tentare, statuit cum Antonio quàm primum confligere. Itacp ✝ conuentione aduocata, huiusce modi orationem habuit.

✝ concione.

Oratio Catilinæ ad suos milites.

Compertum habeo milites, uerba uirtutem non addere, necp ex ignauo strenuum, necp fortem ex timido exercitum oratione Imperatoris fieri, quanta cuiuscp animo audacia, natura aut moribus inest, tanta in bello patere solet. Quem necp gloria, necp pericula excitant, ne quicquam hortere, timor animi auribus officit. Sed ego uos, quo pauca monerem, aduocaui, simul uti causam consilij mei aperirem. Scitis equidem milites, socordia atcp ignauia Lentuli, quantam ipsi, nobiscp cladem attulerit: quocp modo dum præsidia ex urbe operior, in Galliam proficisci nequiuerim. Nunc uerò, quo loco res nostræ sint, iuxta mecum omnes intelligitis. Exercitus hostium duo, unus ab urbe, alter à Gallia obstant. Diutius in his locis esse, si maxime animus ferat, frumenti atcp aliarum rerum egestas prohibet: quocuncp ire placet, ferro iter aperiendum est. Quapropter uos moneo, uti forti atcp parato animo sitis, & cum prælium inibitis, memineritis uos diuitias, decus, gloriam, præterea libertatem, atcp patriam in dexteris uestris portare. Si uincimus, omnia nobis tuta erunt: commeatus abunde, municipia atcp Coloniæ patebunt. Si metu cesserimus, eadem illa aduersa fient, necp locus, necp amicus quisquam teget, quem arma non texerint. Præterea milites, non eadē nobis, & illis necessitudo impendet. Nos pro patria, pro libertate, pro uita certamus: illis superuacaneū est, pugnare pro paucorum potentia: quo audacius aggredimini, memores pristinæ uirtutis, licuit uobis cum summa turpitudine in exilio ætatem agere. Potuistis nonnulli Romæ amissis bonis alienas opes spectare, quia illa fœda, atcp intoleranda uiris uidebantur, hæc sequi decreuistis: si hæc relinquere uultis, audacia opus est. Nemo nisi uictor pace bellū mutauit. Nam in fuga salutē sperare, cum arma, quibus corpus tegitur, ab hostibus auerteris, ea uero dementia est. Semper in prælio ijs maximum est periculum, qui maxime timent, audacia pro muro habetur. Cum uos consydero milites, & cum facta uestra æstimo, magna me spes uictoriæ tenet.

Animus,

Animus, ætas, uirtus uestra me hortantur, præterea necessitudo, quæ etiam timidos fortes facit. Nam multitudo hostium nè nos circumuenire queat, prohibent angustiæ loci. Quod si uirtuti uestræ fortuna inuiderit, cauete, ne inulti animam amittatis, neu capti sicuti pecora potius trucidemini: Quin uirorum more pugnantes, cruentam atcp luctuosam uictoriam hostibus relinquatis.

Hæc ubi dixit, paululum commoratus, signa canere iubet, atcp instructos ordines in locum æquum ducit. Deinde, remotis omnium equis, quo militibus ex æquato periculo animus amplior esset, ipse pedes exercitum pro loco atcp copijs instruit. Nam uti planicies erat inter sinistros montes, & ab dextera rupe aspera, octo cohortes in fronte constituit, reliqua signa in subsidijs arctius collocat, ab his Centuriones omneis lectos & euocatos. Præterea ex gregarijs militibus optimum quencp armatum in primam aciem subduxit. C. Manlium in dextera, Fesulanum quendam in sinistra parte curare iubet. Ipse cum liberis, & colonis propter Aquilam adsistit, quam bello Cymbrico C. Marius in exercitu habuisse dicebatur. At ex altera parte C. Antonius pedibus æger, quod prælio adesse nequibat, M. Petreio Legato exercitum permittit. Ille cohortes Veteranas, quas tumultus causa conscripserat in fronte, posteas cæterum exercitum in subsidijs locat. Ipse equo circumiens, unumquencp nominans, appellat, hortatur, rogat, ut meminerint se contra latrones inermeis, pro patria, pro liberis, pro aris atcp focis suis certare. Homo militaris, quod amplius annis Triginta Tribunus, aut Præfectus, aut Legatus, aut Prætor, cum magna gloria in exercitu fuerat, plærosp ipsos, factacp eorum fortia nouerat, ea commemorando militum animos accendebat: Sed ubi, omnibus rebus exploratis, Petreius tuba signum dat, cohortes paulatim incedere iubet. Idem facit hostium exercitus.

Instructio Exercitus ad pugnā.

M. Petreio

Postquam eò uentum est, unde à Ferentarijs prælium committi posset, maximo clamore infestis signis concurrunt. Pila omittunt, gladijs res geritur: Veterani pristinæ uirtutis memores, cominus acriter instare: Illi haud timidi resistunt, maxima ui certatur. Inter ea Catilina cum expeditis militibus in prima acie uersari, laborantibus succurrere, integros pro saucijs arcessere, omnia prouidere, multum ipse pugnare, sæpe hostem ferire, strenui militis, & boni Imperatoris simul officia exequebatur. Petreius, ubi uidet Catilinam contra, ac ratus erat, magna ui contendere, cohortem Prætoriam in medios hostes inducit, eosp perturbatos, atcp alios alibi resistentes interfecit. Deinde utrincp ex lateribus cæteros aggreditur. Manlius & Fesulanus in primis pugnantes cadunt.

Pugnę initium.

Catilinæ uirtus in prælio.

Postquam fusas copias, secp cum paucis relictum uidet Catilina,

memor

Universidad de Deusto
Biblioteca

memor generis, atq; pristinæ dignitatis suæ, in confertissimos hostes incurrit, ibiq; pugnans confoditur. Iisdem fere consilijs usi sunt Marius, Sylla, Pompeius, Cæsar, & plærique alij, qui se pro patria pugnare simulantes, magnos exercitus in patriam, uelut hostilem & quasi brauium in medio constitutã, duxerunt. Alio aũt consilio plebs primum propter nexus ęris alieni, in montem Sacrũ trans Anienem: deinde ob facinus Appij Decemuiri in filiam Virginij designatum, in montem Auentinum secedens, arma cœpit. Siquidem in monte Sacro sine ullo Duce, uallo fossaq; cõmunitis castris quieti, rem nullam nisi necessariã ad uictum sumendo, per aliquot dies, neq; lacessiti, neq; lacessentes, sese tenuere. Auentinũ uerò petẽtes, ac deinde insidentes ijs, qui ad sedandos eos motus accessissent, Imperium si quis inhiberet, & uiros & armatos esse responderũt: & ut quisq; occurrerat plebem ad repetendam libertatem, creandosq; Tribunos plebis, adhortati sunt: neq; alia uox uiolenta audita est.

Duæ seditiones plebis Ro. cõtra Senatũ.

De Eloquentia seditiosorum, Cap. XVIII.

Vemadmodum nihil in Republica utilius eloquentia, si eius usus fuerit bonus: ita nihil pernicios̃ius, si malus. Nam & prodest, & nocet eloquentia. Ac de utilitate quidem neme ambigit, de qua cũ sæpe aliàs, tum libro secundo de natura Deorũ ita scribit Cicero. Iam uero, inquit, domina rerum eloquendi uis quàm est præclara, quàm diuina, quæ primum efficit, ut eà quę ignoramus, discere: & eà quę scimus, alios docere possimus. Deinde hac cohortamur, hac persuademus, hac consolamur afflictos, hac deducimus perterritos à timore, hac gestientes comprimimus, hac cupiditates iraśq; restinguimus: hæc nos iuris, legũ, urbium societate deiunxit: hæc à uita immani & fera segregauit. At eadem ipsa eloquentia, quibus modis nóceat, ad hunc modum declarat Fabius. Eloquentia, inquit, pœnis eripit sceleśtos, cuius fraude damnantur interim boni, consilia ducuntur in peius, nec seditiones modo turbęq; populares, sed bella etiam in expiabilia excitantur: cuius denicq; tum maxime est usus, cum pro falsis contra ueritatem ualet. Nam & Socrati obijcitur à Comicis, docere eũ, quomodo peiorẽ causam meliorem faciat. Et contra, Lysiam & Gorgiam similia dicit polliceri Plato. Quibus consentiunt exempla Grę corũ Romanorũq;: quibus ostenditur, qui pernicios̃a non singulis tantum, sed rebus etiam publicis usi eloquentia, turbauerint status ciuitatum uel euerterint, &c. Quæ tametsi in eos dicat Fabius, qui in eloquẽtiam inuehentes, eam ipsam pessundare conãtur: tamen re ipsa ea ipsa quę narrat, uera esse omnes compertum

Vtilitas Eloquẽtię.

Lib. 1. orat. inst. c. 17.

Quantum noceat Eloquẽtia prauorum.

compertum habent. Quibus tamen nihil eloquentiæ laudi detrahitur, sed id tantum ostenditur, quod Poëta dicit.

Nil prodesŧ, quod non lædere posśit idem.

Est igiur ad seditiones non solum concitandas, sed etiam exercendas, aptissimũ instrumentũ eloquentia: Quo semper usi seditionũ authores, miros in Republica tumultus cõcitarunt, atq; summis ima miscentes, in maxima pericula Respublicas adduxerunt. Quales fuerunt, Tiberius & Caius Gracchi fratres, Tiberij Gracchi Clarissimi & Eminentissimi uiri filij, Publij Scipionis Affricani illius ex filia Cornelia nepotes: ambo non solum seditiosi, sed etiam seditionum motuumq; ciuilium quasi seminaria. Nam eloquentissimũ utrunq; fuisse, omnes rerum Romanarum scriptores testantur. Sed inter quos tamen Caius ingenio & eloquentia præstantior fuit, & ob id longe etiam maiora & acriora, quàm frater repetens, nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denicq; in eodem statu reliquit.

Ad seditiones aptissimũ instrumentũ Eloquentia. Tib. & Caius Gracchi Eloquentissimi. *Cicero lib. 3. de natura deorum.* *Vell. Paterculus lib. 2. Hist. Rom.* *L. Florus lib. 3. c. 14. & in epitome lib. 60.*

Post Gracchos L. Apuleius Saturninus, seditionis Apuleianæ author, eloquentissimus fuit, qui magis motu atq; ipso amictu capiebat homines, quàm aut dicendi copia, aut mediocritate prudentiæ.

C. Cæsar magnæ & elaboratæ eloquentiæ fuit, qui & Ædilis Curulis quotidie conciones habuit, ut Cicero scribit. Cuius contentio causa fuit belli ciuilis Mariani, ut Asconius Pædianus testatur. Sed & hæresum & schismatum authores & magistri, plęrunq; eloquentissimi fuerunt: de quorum eloquentia, multa etiam in scripturis sanctis pronunciata sunt.

Cicero in Bruto.

De eloquentia siquidem hæreticorum, quæ contra ueritatem & Ecclesiam fuit, illud Prophetæ accipitur. Nunquid in fluminibus iratus es Domine, aut in fluminibus furor tuus, uel in mari indignatio tua? Nam flumina, quibus iratus est Dominus, sunt hæretici: mare autem, super quo impetus domini sit, sunt animæ eorum, qui circumferuntur omni uento doctrinæ, & semper malitia fluctuant, & falsis gurgitibus obruuntur, ut Hieronymus interpretatur. Qui & alio loco de hæreticorum eloquentia loquens. Sermo (inquit) hæreticorum compositus, & habens pulchritudinem eloquentiæ sæcularis, ut facilius decipiant audientes. De eadem re intelligendum est illud Apostoli: Hæc autem dico, ut nemo uos decipiat in sublimitate sermonis.

Abacuc. 3.

Hiero. lib. 1. cõment. in Habacuc. c. 3.

Hier. lib. 1. cõment. in Amos c. 1. Coll. 2.

Eloquentiæ affinis est ars Dialectica, hoc tantum à Rhetorica arte differens, quod illa perpetuo: hæc uero concis̃o orationis genere utitur. Quas ita coniunxit Zeno, ut hanc compressæ in pugnum manus, illam explicitæ diceret similem, ut refert Fabius Quintilianus. Ideoq; & Dialectica arte, cuius & ipsius bonus

Ars Dialectica affinis Eloquẽtiæ. *Fabius lib. 2. orat. instit. c.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonus usus est, si causis adhibeatur bonis: malus, si malis, ad decipiendos simplices utuntur hæretici, siue nouos errores confingant,
Tri. lib. 5. c. 13. siue quæ ab alijs male inuenta sunt, tueantur. Atq; hac arte usus Arrius, nouum introduxit errorem. Eutitius autem & Eunomius, & illius Magister Ætius, Syllogismis, & Enthimematibus, immo Sophismatibus & φευδορρήμασι atq; σωρείτοις, quę ab alijs male inuenta sunt,
Hierony. lib. 1. cõment. in Amos. c. 1. roborare conati sunt. Illos ostia: Hos uectes appellat Hieronymus, de quibus illud dictum interpretatur. Conteram uectes Damasci,
Amos. 1. & disperdam habitatores de campo ὠνῦ. Porro usq; adeò sibi in Dialectica & Rethorica, & omnium sophismatum dogmatibus applaudunt hæretici, ut ueram Ecclesiæ & simplicem doctrinam, quasi rusticitatem, & indignam mysterijs suis, quæ & ipsi sibi quasi Idola confinxerunt, despiciant, & pro nihilo habeant, ut idem Hieronymus testatur: A quorũ fallacijs ut caueamus, Apostolus quoq; nos
Hiero. in comment. in Sophoniam c. 2. admonet, dicens. Videte, ne quis uos decipiat per Philosophiam, &
Coll. 2. inanem fallaciam.

De Materia, Fine, & Forma seditionum, Caput XIX.

Materia seditonum. homines sunt.

HActenus de Efficiente causa seditionum dictum est: sequitur iã, ut de Materiali, Finali, et Formali causa dicamus. Materiam seditionũ uocamus homines, aduersus quos seditiones excitantur: Philosophi Materiam circa quam appellant. Eorum autem, in quos seditiones exercentur, quidam superiores sunt: Quidam inferiores. Superiores sunt Principes & Magistratus, tam Ecclesiastici quàm sæculares. Inferiores sunt subditi, qui Imperio Magistratuum subiecti sunt. Superiorum & Magistratuum
Gradus inter superiores Ecclesiasticos. utriusq; ordinis certi gradus sunt. In ordine Ecclesiastico, supremum gradum obtinet Romanus Pontifex: sub hoc sunt Patriarchę & Primates: sub Patriarchis Archiepiscopi: sub Archiepiscopis, Episcopi: sub Episcopis, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & aliorum etiam ordinum Clerici. Sic in ordine sæculariũ Primatum
Gradus inter Sæculares. tenet Imp. Romanorum: Imperatori subiecti sunt Reges, Regibus Duces, Ducibus Comites, Barones, alijq; Nobiles. Sed et utriusq; status suprema capita, ordinẽ inter se habent. Nam & Imperator, et qui sub eo sunt, Reges & Principes, & omnes omnio Laici Ro. Pontifici, alijsq; Archiepiscopis, Episcopis, & Sacerdotibus, pro modo districti, atq; Iurisdictione uniusc uiusq; in his, quæ ad Religionem & cultũ Dei animarũq; salutem, tũ Ecclesiæ pacẽ & tranquillitatẽ pertinẽt, subiecti sunt. Quę aduersus superiores cõmouentur, seditiones, rebelliones: Subditorum uero inter se turbæ & tumultus, seditiones & factiones appellantur.

Earum

Earum igitur seditionum, quas inferiores aduersus superiores concitãt, id est, rebellionum Materia, & ueluti subiectum sunt, Principes & Magistratus, tam Ecclesiastici quàm sæculares. Sic earum rebellionum, quas hæretici & schismatici aduersus Romanum Pontificem, & Ecclesiæ Primatum & authoritatem concitant, Materia est Pontifex Romanus, adeoq; Romana ipsa & Catholica Ecclesia: & idem Romanus Pontifex, Archiepiscopi, Episcopi, & sacerdotes, earum seditionum, quas in eos exercent, eorum Pastorali curæ subiecti, tam Clerici quàm Laici, recte Materia appellabuntur. Et eodem modo Romanorum Imperator rebellionum, quæ aduersus ipsum & Romanum Imperium conflantur: & earum, quas subditi in alios Reges & Principes commouent, Reges ipsi & Principes Materia dicentur. In ijs uero seditionibus, quibus inter se subditi agitantur, ipsi quoq; subditi, alteri alteris commotarum inter se discordiarum, Materia existunt. Finem seditionum accipimus, gratia cuius seditiones excitantur. Aristoteles quadruplicem seditionum finem statuit. Lucrum & honorem: & his contraria, damnum & dedecus. Siquidem lucrũ & honorem, uel proprium, uel amicorum suorum affectantes: uel damnum, uel dedecus declinantes, ut illa adipiscantur: hæc uero deuitent, homines plærunq; ad seditiones conuertuntur. Ad lucrum referimus, diuitias. Ad honorem, Magistratus, publica munera, & honores. Ad damnum, paupertatem, præpotentiam, & incrementum excessuum. Ad dedecus, iniuriam, contumeliam, contemptum, & si quæ sunt similia. Quæ tametsi inter causas efficientes seditionum numerauimus, quatenus scilicet ad concitandas seditiones homines instigant: tamen nihil prohibet, quin & ad finem seditionum hæc ipsa referri possint. Siquidem horum uel consequendorum uel euitandorum gratia, homines ad seditiones deueniunt. Forma seditionis est, à qua denominatur seditio, ut concitatior ille motus, & turba, & uelut imago, qua dissensio inter se hominum & discordia repræsentatur, & quasi ob oculos ponitur: quæ si subditorum sit contra dominos rebellio, si subditorum inter se seditio & factio appellatur. Ac ad formam imaginis pertinent hominum promiscui concursus, armorum strepidus, clamor, horrenda ad accendendas hominum iras spectacula. Cuiusmodi spectaculi effigies est, quam Liuius seditionẽ plebis, ob nexum æris alieni concitatam describens, ad hunc modum exprimit. Magno natu quidam cum omnium maiorum suorum insignibus se in forum proiecit, obsita erat squalore uestis, fœdior corporis habitus pallore ac macie perempti, ad hoc prolixa barba, & capilli efferauerant speciem oris: noscitabatur tamen in tanta deformitate, & ordinem duxisse aiebant, aliaq; militiæ decora uulgo miserantes eum iactabant: ipse testes honestarum aliquot locis pugnarum cicatrices aduerso pe-

Differunt Rebellio & Seditio.

Qualis est forma seditionum.

l. 2. ab urb. cõd. Miserabilis species cuiusdam senis deperati.

M ctore

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctore ostentabat. Scisitantibus, ille unde esset habitus? unde deformitas? quum circumfusa turba esset, prope in concionis modum, Sabino bello, ait, se militantem, quia propter populationes agri, non fructu modo caruerit, sed uilla incensa fuerit, direpta omnia, pecora abacta, Tributum iniquo suo tempore impetratum, æs alienum feciſſe: id cumulatum usuris primo se agro paterno auitoq; exuisse, deinde fortunis alijs, postremo uelut tabem peruenisse ad corpus: ductum se à Creditore non in seruitium, sed in Ergastulum & carnificinam, inde ostentare tergum fœdum recentibus uestigijs uerberum. Ad hæc uisa auditaq; clamor ingens oritur: non iam foro se tumultus continet, sed passim totam urbem peruadit, nexu uincti solutiq; se undiq; in publicum proripiunt, implorant Quiritium fidem: nullo loco deest seditionis uoluntarius comes, multis passim agminibus per omnes uias cum clamore in forum curritur, Magno cum periculo suo, qui forte Patrum in foro erant, in eam turbam inciderunt: nec temperatum manibus foret, ni propere COSS. P. Seruilius, & Appius Claudius ad comprimendam seditionem interuenissent. In eos multitudo uersa, ostentare uincula sua, deformitatemq; aliam: hæc se meritos dicere, exprobrantes suam, quisq; alius alibi, militiam postulare magis minaciter, quàm suppliciter, ut Senatum uocarent, curiamq; ipsi futuri arbitri moderatoresq; publici consilij, circumsistunt.

Tumultuatio plebis.

Cui haud dissimilis est alia apud eundem Liuium seditio, quæ propter Appij scelus in Virginij filiam perpetratum, concitata fuit ad hunc modum.

T. Liuius lib. 3. ab. urb. cõd. Seditio contra Ap. Clau.

Repræsentatur mactaturus iam pater filiam abrepto ab lanio cultro. Hoc te uno quo possum, ait, modo filia in libertatẽ uẽdico. Pectus deinde puellæ transfigit, respectansq; ad Tribunal. Te (inquit) Appi, tuumq; caput sanguine hoc consecro. Clamore ad tam atrox facinus orto, excitus Appius, compræhendi Virginium iubet: ille ferro, quacunq; ibat uiam facere, donec multitudine etiam prosequentium iuuenum tuente, ad portam perrexit. Icilius Numitoriusq; exangue corpus sublatum ostentant populo, scelus Appij: puellæ infœlicem formam, necessitatem patris deplorant. Sequentes clamitant matronæ, eam ne liberorum procreandorum conditionem, ea pudicitiæ præmia esse: Concitatur multitudo, clamatur ad arma, &c.

DE SEDITIO.

DE SEDITIONIBVS

LIBER TERTIVS: QVI EST DE *malis & incommodis, quæ ex seditionibus proueniunt.*

Seditionem per se malum esse, Cap. 1.

Vperiori libro de causis seditionum dictum est: sequitur iam, ut de malis & incommodis, quæ ex seditionibus proueniunt, agamus. Priusquam aũt de malis ipsis, quorũ causæ sunt seditiones, dicamus: illud in primis explicandum mihi uidetur, seditionem quoq; ipsam malum esse, atq; eò minus mirandum, quod ex ea alia quoq; mala enascantur. Ac primum quidem seditionem per se malum esse, ex eo facile conuincemus, quod priuatio eius sit, quod bonum est; Id enim proprie malum dicitur. Nam hinc nomen ducit malum, quia boni priuatio est. Bonum autem est, quicquid à Deo creatum est, sub specie aliqua eorum, quæ à Deo creata sunt, contentum. Nam ubi aliqua species, necessario aliquis modus, & modus aliquid boni est. Vnde & sapientes concludunt, summum malum non esse: quia summum malum modum non habet. Caret enim omni bono. Vnde cum nulla specie continetur, esse non potest: ac propterea totum hoc nomen mali de speciei, id est, eius, quod bonum est, priuatione repertum est, ut alibi Augustinus docet. Cuius & illud est, quod alio loco dicit. Mali nulla natura est: sed amissio boni, mali nomen accepit.

Seditio malum est, quia priuatio est alicuius boni.

Aug. lib. 80. quæst. quæst. 6. lib. 10. de ciui. Dei cap. 10.

Sunt autem malorum gradus, siquidem aliud alio maius est, nullum aut summum. Id enim esse non potest: quia nulla specie continetur, ut paulo ante dictum est. Non est igitur malum, quin sub specie aliqua contineatur, bonitatem aliquam coniunctam habeat, propter quam, non malum esse dicitur, & ea tantum ratione malum est: quia eorum bonorum, quibus coniunctum non est, priuatio est.

Seditionem igitur malum uocamus, non quia natura malum. Nam & ipsa boni alicuius particeps est, ut posthac dicemus: Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia boni alicuius priuatio est, cui coniunctum non est.

Seditio pacis & concordiæ priuatio est.

Id est autem pax & concordia, qua quidem sublata, dissensio succedat & discordia necesse est: quæ uticp est illa ipsa, quam dixi, concordiæ priuatio. Sicut & alia quædam mala, eatenus mala sunt, quatenus boni alicuius priuatio in reliquum bona: quia cum bonis coniuncta, quæ & ipsa utilitatem aliquam afferunt. Cuiusmodi sunt, fames, sitis, morbus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & si qua sunt similia.

Aug. lib. 3. de ciui. Dei. c. 1.

Nam quatenus priuatio sunt alimoniæ, sanitatis, pacis, bonorum fortunæ, libertatis, uitæ, mala sunt: Quatenus autem hæc ipsa patientiam exercent, per quam beata uita acquiritur, bona sunt. Sic & tenebræ, & uenenum mala sunt: quia illæ lucem nobis adimunt, quæ bona est: Hoc uero sanitatem & aliquando etiam uitam, quæ & ipsæ bonæ sunt. Sed rursus hæc ipsa bona sunt: quia pro loco suo etiam necessaria sunt. Nam tenebræ requiem dant post laborem, & ex ueneno sæpe etiam salutares medicinæ componuntur.

Aug. de quæst. uet. & no. Test. cap. 1.

Bellum propter pacem geritur, si iustum est.

Aug. de ciuit. Dei li. 19. c. 12.

Sic bellum etiam iustum, nemo negat esse malum: quia scilicet pacis priuatio est, quæ uticp bona est. Sed quia bello iusto pax comparatur, & eadem bona: ipsum quoqp bellum bonum dicitur, ut cuius finem pacem esse constat. Quod Augustinus his uerbis ostendit. Qui (inquit) bella uolunt, nihil aliud quàm uincere uolunt. Ad gloriosam ergo pacem bellando cupiunt peruenire. Nam quid aliud est uictoria, quàm subiectio repugnantium, quod cum sic factum fuerit, pax erit. Pacis igitur intentione geruntur & bella, ab his etiam qui uirtutem bellicam student exercere, imperando atcp pugnando. Vnde pacem constat belli esse optabilem finem. Omnis enim homo belligerando pacem requirit: nemo autem bellum pacificando.

Bellum iniustum simpliciter malum est.

At qui bellum iniustum exercent, etsi pacem uelle uidentur, tamen non eam uolunt, quæ bona est, sed quæ mala: Id est, quæ publicæ pacis confusio est & peruersio. Ideocp nec bonum ulla ratione huiusmodi bellum dici debet, sed simpliciter malum est, ut quo bona pax turbatur, & amittitur, nunquam comparatur.

Atcp huiusmodi bella sunt seditiosorum & latronum, qui tametsi pacis aliquo fœdere coniuncti, pacem etiam per bellum comparare uelint: tamen ea non bona est, sed mala. Et bonam quidem quæ est, extingui: malam autem quæ non est, de nouo componi & conciliari uolunt.

De pace

De pace & concordia, Caput II.

IAm uero cuiusmodi malum sit seditio, tum recte intelligemus, si prius quale bonum sit pax & concordia, cuius quidem priuatio seditio est, cognoscamus.

Est igitur pax à pactione dicta. Est enim pactio, (ut Vlpianus inquit) duorum pluriumue placitum & consensus: unde & qui consentiunt, pacem inter se habere intelliguntur. Hanc quidam tranquillitatem liberam esse definiunt. Est autem pax duplex, una Dei: altera mundi. Nam pax Dei diuersa est ab ea, quæ est mundi, ipso Domino ita discernente, qui ait. Pacem meam do uobis: & continuo adiungit. Non quomodo mundus dat, ego do uobis. Est igitur pax Dei illa, quæ datur à Deo Patre, & Domino nostro Iesu Christo, qua reconciliamur Deo, quam præcedit gratia, qua nobis peccata remittuntur, quibus aduersamur Deo. Cum enim per gratiam remissis peccatis absumptæ fuerint inimicitiæ, restat, ut pace adhæreamus illi, à quo nos sola peccata dirimebant. Sicut Propheta dicit: Non grauabit aurem, ut non audiat, sed peccata uestra inter Deum & uos separant: quibus remissis per fidem Domini nostri Iesu Christi, nulla separatione interueniente pax erit. Sed & eam pacem Dei appellare possumus, quę tranquillam hominũ societatẽ tuens, non aduersatur legi Dei. Qualis est tranquillitas illa uitæ, ex mutua hominum inter se beneuolentia enata, donũ uidelicet præclarũ à Deo mortalibus datum, & quod ad ea, quæ Dei sunt, agenda, ingẽs præstat adiumẽtum.

L. 1. ff. de pact.

Ioh. 14.

Aug. in expos. Epist. ad Rom.

Christus author & Princeps pacis.

Porro hanc pacem ideo Dei appellamus, quia non homo, sed solus Deus eam largitur. Hanc primum Christus, in carnem descendens, & homo factus Deus, de cœlo secum attulit: Angelis in fœlici eius natiuitate concinentibus. Et in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Vnde & à Prophetis Princeps pacis esse dicitur, qui & pacis eius non esse finem futurum pronunciarunt. Orietur, inquit Psaltes, in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. Vnde & pacis Deus, & interdum etiam pax nostra appellatur. Pacem habete, inquit Apostolus, & Deus pacis & dilectionis erit uobiscum. Et iterum. Ipse autem Deus pacis, det uobis pacem sempiternam in omni loco. Et alio loco. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utracp unum & medium parietem maceriæ, soluens inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis euacuans: ut duos condat in semetipso, in uno nouo homine faciens pacem. Sed & uerbo simul & exemplo, pacis documenta idem nobis tradidit Christus. Pacem, inquit, habete inter uos. Quod & Apostolus de eo testatur, dicens. Et ueniens euangelizauit pacem uobis, qui longe fuistis: & pacẽ his, qui prope. Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem. Et Apostoli sequuti Magistrum suum, ipsi quoqp nos docuerunt

Esaie. 9.
Psal. 71.
2. Corin. 13.
2. Thes. 3.
Ephes. 2.
Marci. 9.
Eph. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom.12. cuerunt pacem. Nolite esse (inquit Apostolus) prudentes apud uosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes, prouidentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam corã omnibus hominibus: si fieri potest, quod ex uobis est, cum omnibus hominibus pacẽ habẽtes. Item.

Heb.12. Pax mundi mala est. Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Deum. Pax mundi est prauorũ & impiorũ hominum, ad explenda scelera consensus atq; concordia. Qualis est eorũ, quos ad

Prouerb.1. hunc modum loquentes introducit Sapiens. Insidiemur sanguini: abscondamus tendiculas contra insontẽ frustra: degluriamus eum, sicut Infernus uiuentem, & integrum quasi descendentem in lacum:

Sap.2. marsupium unum sit omnium nostrum. Et rursum alio loco. Opprimamus pauperẽ iustum, & non parcamus uiduæ nec ueterano: nec reuereamur canos multi temporis. Sit aũt fortitudo nostra lex iustitiæ. Circumueniamus ergo iustum: quoniam inutilis est nobis, &

Pax Domini contraria est paci mũdi. contrarius est operibus nostris. Cæterũ pax Domini ita contraria est paci mundi, ut qui illam habet, hanc habere non possit. Quia scilicet illa Diaboli est: hęc Domini. Quod Augustinus his uerbis confirmat. Qui, inquit, pacem suscipit Saluatoris, inimicitiam contrahit

Aug in quæst. noui test. q. 95. to. 4. mundi: Nisi enim discordauerit cum Diabolo, pacẽ non habebit cum Christo. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Hic ergo à mundo discordat, qui legem Dei fideliter seruat: Christi pace munitus, omnium aduersariorũ comprimit tela. Quis enim audeat aduersus eum, quem scit Regis amicum? Aliter tamen mundus pacem dat,

Aliter dat pacẽ Christus, aliter mundus. quàm se Saluator dare promisit. Mundus enim aut metu dat pacem, aut prece: Saluator uero, cum sit fortissimus omnium, nullum utiq; metuens, non rogatus dat pacem. Saluatoris ergo hæc pax est, quæ ideirco datur, ut munimentũ sit contra hostes. Pax quidem uno nomine appellatur, sed longo interuallo discernitur Dei & mũdi. Hæc enim fragilis est, illa fortis: hæc carnea, illa spiritalis: hæc terrena, illa cœlestis: hęc de necessitate est, illa de uoluntate. Christus enim nullius egens, pacem offert inualidis & inermibus: dominus seruis, bonus malis, Deus hominibus. Quicunq; uero pacem Christi acceperit, alienus erit à uitijs huius mundi, quæ militant aduersus animam, & tandem adipiscetur uitam æternã. At mundi pax plena uitijs, non docet bonam uitã, non suadet ad patientiã, non prouocat ad iustitiam, non hortatur ad misericordiam, nõ promittit uitam æternã. Hæc Augustinus. Rursus pax duplex est: Interna & Externa. Pax interna eorũ

Pax interna triplex est. est, qui naturali quodam amicitiæ nexu coniunguntur. Et est triplex. Monastica, Oeconomica, & Politica. Monastica est unius hominis ad seipsum, eorũ uidelicet, quæ sunt in anima hominis motuum cum ratione concordia, & cognitionis actionisq; consensio. Quam Græci εὐθυμίαν: Latini tranquillitatem animi appellant. Oeconomica, quæ & domestica, est ordinata imperandi obediendiq; in una domo cohabitantium

bitantium concordia. Politica & ciuilis, est ordinata imperandi atq; obediendi ciuium concordia. Imperãt qui consulunt, sicut uir uxori, parẽtes filijs, domini seruis, Magistratus ciuibus, Reges ciuitatibus, & Regnis. Obediunt autem, quibus consulitur, sicut mulieres maritis, filij parentibus, serui dominis, ciues Magistratibus, ciuitates & Regna Regibus. Externa pax est eorum, qui inter se dissiti, ac proprio quodam iure uiuentes, nulla neq; loci, neq; officij, neq; alia necessitudinis lege coniuncti sunt. Qualis est hominis ad hominem, uicini ad uicinũ, ciuitatis ad ciuitatem, Regni ad Regnũ concordia.

Aug. lib. 19. c. 13. de ci. Dei.

Pax Externa.

Est igitur tantum pacis bonũ, ut in terrenis & mortalibus rebus nihil gratius ea soleat audiri, nihil desiderabilius concupisci: denicq; nihil possit melius inueniri. Ac primũ quidem quid optabilius pace Monastica, in qua summa fœlicitas ponitur, non solum terrena illa & temporaria, quod & Ethnici senserũt: sed etiam cœlestis & ęterna, à qua scilicet Beati, qui eam habent, & ad finẽ usq; retinẽt, & filij Dei appellantur. Beati (inquit Saluator & Dominus noster Christus Iesus) pacifici: quoniam ipsi filij Dei uocabuntur. In pace enim perfectio est, ut inquit Augustinus, & ideo filij Dei pacifici: quoniam nihil in eo resistit Deo, & utique filij similitudinem patris habere debent. Pacifici autem in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes, & subijcientes rationi, id est, menti & spiritui, carnalesq; concupiscẽtias habentes edomitas, fiunt Regnũ Dei, in quo sunt ita ordinata omnia, ut id quod est in homine præcipuum & excellens, hoc imperet, cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis bestijs q; cõmunia: atq; idipsum quod excellit in homine, id est, mens & ratio, subijciatur potiori, quod est ueritas, unigenitus Filius Dei. Hæc est illa pax, quę datur in terra hominibus bonæ uoluntatis. Hęc est mens illa secura, quæ à Sapiente iugi conuiuio comparatur: qua qui præditus est, pacificus est, pace gaudens, pietate religiosus, benignus mente, moribus castus, conscientia securus. Deinde patresfamiliãs nihil magis optant, quàm pacẽ domesticã, cum his, qui eorum imperio sunt subiecti. Nam his ad nutum sibi obtemperantibus, delectantur: repugnantibus dolent, indignantur, corripiunt, uindicant, nec antea quiescunt, quàm domus suæ pacem (si ita necesse est) etiam sæuiendo componant, quam sentiunt esse non posse, nisi cuidam principio, quòd ipsi in domo sunt, cætera in eadem domestica societate sint subiecta. Quam legem & à brutis animantibus, ut ab auibus, ceruis, columbis, apibus: Immo & ab insociabilibus, soliuagis, & quibusdam etiam immanissimis beluis, custodiri uidemus, quæ coniugia copulant, nidos congerunt, oua conuouent, pullos alunt, & quasi cum sua matrefamiliãs societatem domesticam, quanta possunt pace, conseruant.

Bonum pacis quantum est.

Pax Monastica.

Matth. 5.

Aug. de ser. domini in monte lib. 1.

Prouerb. 15.

Pax Oeconomica.

Lex pacis etiam in brutis.

Pax Politica.

Postremo à Monastica & Oeconomica pace, tanq; à fonte emanat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertia illa, quam Politicam diximus, per quam & ipsam ciuitates & Regna, non solum constituuntur, sed etiam legitime gubernantur & conseruantur. Atq; ex his omnibus iam satis (ut opinor) intelligimus, quàm bona & necessaria sit, ad conseruandam humanam societatem, hominum inter se pax & concordia, ut recte à Cicerone
Cic. Philip. 13. dictum sit, & nomen pacis dulce esse, & rem ipsam tum iucundam, tum salutarem. Propter quod & gentiles quidam, pacem & con-
Aug. ser. 166. cordiam inter bona beatitudinis statuerunt. At multo plura eademq; excellentiora sunt Christianæ pacis commoda, à gentilibus
Aug. ser. 57. ignorata, quæ hoc ordine enumerat Augustinus. De pace, inquit, dicturi, prius quæ pacis sint commoda uideamus. Est pax serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris uinculum, consortium charitatis. Hæc est, quæ simultates tollit, bella compescit, comprimit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placita. Non quærit alienum, nihil deputat suum: docet amare, quæ odisse non nouit. Nescit extolli, nescit inflari. Hanc ergo qui accepit, teneat: qui perdidit, repetat: qui amisit, exquirat. Quoniam qui in eadem non fuerit inuentus, abdicatur à Patre, exhæredatur à Filio, & à Spiritu sancto alienus efficitur. Respuit enim munus oblatum, qui datæ legis contempserit bonum. Nec poterit ad hæreditatem Dei peruenire, qui testamentum noluerit obseruare: Non potest cum Christo concordiam habere, qui discors uoluerit esse cum Christiano. Contumaciæ ergo crimen est, quod iubetur contemnere, quod præcipitur nolle, quod imperatum est declinare. Quid tibi commune cum discordia Chri-
Inimicitia non conuenit Christianis. stiane? quid simultates amas, quod autori pacis placere non potuit? quid exerces inimicitias, quas euadere non potuit, nec ille qui eas primus inuenit? Initio nanq; inimicitias in protoplastum, dum serpens exerit, interficitur: dum homini inuider, ipse prosternitur: Dum Adam cupit decipere, ipse primitus iugulatur. Quare aut Christi charitatem amplectere Christiane, aut discordiæ autori de similitudine operum parem te esse cognosce.

De bello & discordia, Caput III.

PAci & concordiæ cõtrarium est bellum, & ut maximum bonũ homini est pax & concordia: ita maximum malum bellum & discordia, ut in Hierone inquit Xenophon. Est autem bellum duplex: Vnum Domini, alterũ mundi. Bellum Domini uocamus, quod huius mundi etiam prudentes iustum appel-
Aug. lib. 6. quæst. super Iosue. q. 10. lant. Et est, quod iustæ & legitimæ pacis uel conseruandæ, uel recuperandæ causa suscipitur. Augustinus iustũ definit esse bellum, quod ulciscitur

tur iniurias, si qua gens uel ciuitas, quę bello petenda est, uel uindicare neglexerit, quod à suis improbe factũ est: uel reddere, quod per iniurias ablatum est. Similiter iustum est, quod Deus imperat, apud quem non est iniquitas, & nouit, quid cuiq; fieri debeat: In quo bello ductor exercitus, uel ipse populus, non ipse tam autor belli, quàm minister iudicandus est. Cæterũ, quæ ad belli iustitiam pertinẽt, nos in ijs libris, quos de Legationibus scripsimus, satis explicauimus. Iniustum bellum est, quod iustæ & legitimæ pacis perturbãdę extinguendæue causa, infertur. Atq; illius Deus, huius uero Diabolus, author est. Nam & Deo uel iubente, aut saltem non prohibente, quædam bella geruntur. Cuiusmodi sunt, quæ pro iustitia, ac tuenda religione: ob scelera item punienda, & ad repetendas res per uim ablatas, captiuosq; liberandos, & id genus alias causas, suscipiuntur. Sic ad custodiendam legem, per Moysen latam, Machabæi fratres, Iudas, Ionathas, & Simon, aduersus Antiochum, ac eius Principes, arma susceperunt. Et Iosue Deo authore Chananęos, & reliquos populos, quondam habitantes terram, populo Israëlitico repromissam, expugnauit. Similiter Tribus Beniamin propter nefarium scelus in uxorem Leuitæ perpetratum, à reliquis Tribubus ad internecionem propemodum est cæsa. Et Abraham coacto suorum uernaculorum exercitu, quatuor Reges uictores, qui inter cæteros captiuos Loth nepotem eius, unà cum tota illius substantia tulerant, Deo uolente, prostrauit. Sic Dauid diuino admonitus oraculo, coactis
2. Reg. 30. socijs repente irruit in latrunculos & prædones, qui uastauerant Sicelech, eruitq; de manu eorum uxores suas, & prædam, quam abduxerant.

Iniustum bellum.

Bella quædam à Deo iussa aut permissa.

1. Machab. 3. & seq.

Iosue. 6.

Iud. 20.

Gen. 14.

At quæ ad subuersionem uerę pietatis & iustitiæ, & ad iniustam bonorum suppressionem, à malis geruntur bella, Diabolo authore suscepta gestaq; intelliguntur: quod & Ethnici crediderunt, qui malorum bella à tribus Furijs infernalibus Tisiphone, Megera, & Alecto, mentibus humanis immitti dixerunt. Ad quem modum Poëta à Iunone bellum in Æneam & Troianos excitatum fuisse fingit. Sic enim de Iunone, omnibus modis ira iam accensa, & ad uindictam parata, habet carmen Poëtæ.

Bella iniusta à tribus Furijs immissa.

Luctificam Alecto dirarum á sede sororum,
Infernisq; ciet tenebris, cui tristia bella,
Iraq; insidiæq; & crimina noxia cordi,
Quam Iuno his acuit uerbis, ac talia fatur.
Tu potes unanimeis armare in prælia fratres,
Atq; odijs uersare domos, tu uerbera tectis,
Funereasq; inferre faces, tibi nomina mille,

Virgil. lib. 7. Æneid.

Mille

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mille nocendi artes, fœcundum concute pectus,
Diſſice compoſitam pacem, ſere crimina belli,
Arma uelit, poſcatq; ſimul, rapiatq; Iuuentus, &c.

Et utrunq; quidem bellum, Domini & mundi, diuiditur: ut quoddam ſit Internum, quoddam Externum. Internum rurſus triplex eſt: Monaſticum, ſiue unius hominis ad ſeipſum. Oeconomicum ſiue Domeſticum, & Politicum ſiue Ciuile. Monaſticum duplex eſt: Vnum, quod Deo iubente contra malos affectus, uitiæ & cupiditates exercetur. Qualis eſt continua ſpiritus aduerſus carnem pugna. Alterum, quod aduerſus ſpiritum iam à carne uictum gerit conſcientia, quæ nullo non ſupplicíorum genere nocentem iam territat & affligit. Bellum Domeſticum eſt, quod uxor contra maritum, liberi aduerſus parentes, ſerui contra dominos ſuos exercent. Bellum Politicum ſiue Ciuile eſt, quod ſubditi dominis ſuis, uel alterutrum ſibi uicini uel ciuitates, unius Imperij uinculo conſtricti, per rebellionem, ſeditionem, uel factionem inferunt. Ac de triplici hoc bellorum genere, ſupra nonnihil diximus. Externum bellum eſt, quod Diabolus & mundus animæ, uicinus uicino, ciuitas ciuitati, & Reges Regibus, inferunt. Iam igitur bella, ſiue interna ſiue externa, ob id mala ſunt, quia pacis priuatio ſunt. Ac primum quidem, quis non malum eſſe dicet, internam illam pugnam carnis aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem? qua ſi ſpiritus carnem uicerit & mortificauerit, uita: ſi ſuccubuerit, mors datur, Apoſt. dicente. Si ſecundum carnem uixeritis, moriemini: ſi aũt ſpiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Sane crudeliſsimus hoſtis eſt caro. Caro ſiquidem omnẽ ſuggeſtionẽ malam concupiſcit, & demonſtrat. Caro concupiſcit omne malum: caro hortatur maleficia: caro prouocat iram, homicidium, adulterium & rixam: caro inſerit ebrietatem: caro portat omnem concupiſcentiam malam huius ſæculi, & omnia mala deſiderat. Deinde non minus horrendum eſt bellum, quo conſcientia cum homine ob perpetrata delicta cõflictatur. Qui enim conſcius ſibi delictorum eſt, nuſquam ſecurus eſt, ut inquit Ambroſ. ſed tanquam hoſtiles acies ita lapſus culparũ ſuarum, aduerſantium modo, arbitratur ſibi obſiſtere. Quicquid perſonuerit, quicquid increpuerit, culpa ei propria ſemper occurrit. Quicquid fuerit dictum aut lectum, in ſe dictum putat. Quicquid intenderit ſe nutu, ſe oculis deſignari putat. Si epuletur, ſi cogitet, ſi oret, ac deprecetur, ante oculos eius ſemper eſt error proprius, & momentis omnibus culpa pulſat conſcientiam: nec quieſcere, nec obliuiſci ſinit, uelut grauis cenſor exagitat ſe perpetuo terrore. Omnia igitur aduerſa habet, qui ipſe ſibi diſplicet, ipſe ſui accuſator, ipſe ſui teſtis eſt, nec inuenit, quo fugiat, qui ipſe ſe purget & ſtimulet.

Aug. lib. de ſalutarib. doc. c. 64.

Rom. 8.

Hoſtis noſter caro eſt.

Amb. in Apol. Dauid. c. 9.

Magna

Magna certe uis obnoxiæ conſcientiæ, magna ſupplicia timebant Adam & Eua: & cum Domini uocem in Paradiſo ambulantis audirent, cupiebant ſe abſcondere, quos nemo quærebat. Cain quoq; metuebat, ne omnis eum, quicunq; inueniret eum, occideret: ita ſua conſcientia in eum ferebat ſententiam, quod dignus eſſet, cui nullus ignoſceret. Et ad hunc modum affligitur, qui in Pſalmo dicit. Et delictum meum contra me eſt ſemper: Hoc eſt, ſine interuallo aliquo recordatio & ſpecies ipſa mei me erroris impugnant. Hæc Ambroſius. Idem quoq; Ethnici ſenſerunt, tametſi lumine fidei noſtræ minime illuſtrati. Sic enim de hac conſcientiæ pugna ſcribit Seneca. Prima eſt, inquit, & maxima peccantium pœna peccaſſe, nec ullum ſcelus licet illud fortuna exornet muneribus ſuis, licet tueatur ac uindicet, impunitũ eſt: quia ſceleris in ſcelere ſupplicium eſt. Sed nihilominus & hæc & illam ſecundæ pœnæ premunt ac ſequuntur, timere ſemper & expaueſcere, & ſecuritati diffidere. Hic conſentiamus, inquit, cum Epicuro, qui ait. Mala facinora conſcientia flagellari: & plurimum illi tormentorum eſſe, eò quòd perpetuo illam ſollicitando urget acuerberat, quod ſponſoribus ſecuritatis ſuæ non poteſt credere. Hoc enim ipſum argumentum Epicuri eſt. Natura nos à ſcelere abhorrere, quod nulli non etiam inter tuta timor eſt: multos fortuna liberat pœna, neminem metu. Hæc Seneca, cui Satyricus etiam concinit.

Vis magna obnoxiæ conſcientiæ.

Pſal. 50.

Seneca lib. 16. epiſtolarum.

Flagella conſcientiæ in ſceleratis

Iuuen. Sat. 13.

Exemplo quodcunq; malo committitur, ipſi
Diſplicet author: prima hæc eſt ultio, quod ſe
Iudice, nemo nocens abſolvitur.

Et poſt.

Cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes, quos diri conſcia facti,
Mens habet attonitos? & ſurdo † pectore cædit.
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem uehemens, & multo ſæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, † & Rhadamanthus,
Nocte, dieq; ſuum geſtare in pectore teſtem.

† uerbere.

† aut Radamanthus.

Sed & grauiſsimum eſt bellum, quod mundus & Diabolus extrinſecus homini inferunt: quod ut caute declinemus, Apoſtolus Ioannes admonet, dicens. Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt. Quia omne quod in mundo eſt, cõcupiſcẽtia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi. Cum hoc conflictatus Adam & Eua, & tandem uicti, à Paradiſo deliciarũ, in hoc miſerabile exilium eiecti ſunt. Nam & concupiſcentia carnis ab eis impleta eſt, quod de ligno uetito guſtauerunt. Et concupiſcentia oculorum,

1. Ioan. 2.

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd ſibi aperiri oculos cupiuerunt. Et ambitio ſæculi, quod ſe fieri poſſe, quod Deus eſt, crediderũt. Sic & ad eundem modum mũdum diligẽtes, id eſt, carnaliter uiuẽtes, nos quoq; à Paradiſo ęternæ fœlicitatis eiiciemur. Nam & Apoſtolus dicit: Si ſecundum carnẽ uixeritis, moriemini. Secundum carnem autem uiuit, qui ſecundum ſeipſum uiuit: quia ipſe homo eſt, & uiuit, & ſecundum ſeipſum uiuit: Id eſt, pergit quo uult, dormit quando uult, & quamdiu uult: loquitur quæ uult, & cui uult, & ubi uult: manducat & bibit quando uult, & quantum uult: ridet & iocundatur turpiter inter quos uult, & quando uult. Poſtremo, quicquid naribus ſuaue eſt, quærit: quicquid tactu blandum, quicquid oculis delectabile, quicquid corpori ſuo iucundum, exercet & ſequitur, qualiter uult, & quando uult: quia omnia licita & illicita carnaliter uult. Delectatur in ueſtimentis pulcherrimis, & equis & armis, ſicut uult, & quando uult. Et ſic non ſecundum Deum, ſed carnaliter uiuit, & omnia deſideria carnis ſuæ perficit ſicut uult, & quando uult. Hæc & alia his ſimilia, mundi bello uicti faciunt. Fortiores aũt huiuſmodi illecebrarũ arma, Apoſtoli doctrinã ſequuti, cautius fugiendo declinãt: Quod omnium certe maxime arduum eſt. Frequenter enim irrepit terrenarum illecebra cupiditatum, & uanitatum offuſio mentem occupat, ut quod euitare ſtudeas, hoc cogites, animoq; uoluas, quod cauere difficile ſit homini, exuere autem impoſsibile, ut uoti magis ea res ſit, quàm effectus, ut inquit Ambroſius. Quod & Prophęræ teſtimonio confirmat, dicentis. Declina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam.

Aug. lib. de ſalutarib. documẽt. c. 13. et 17.

Rom. 8.

Quid eſt, uiuere ſecundum carnem.

Amb. de fuga ſæculi c. 1.

Aug. de bono perſeueran. lib. 2. cap. 8.

Pſal. 118.

Sed nec minus periculoſum eſt bellum illud externum, quod à Diabolo homini infertur, carnem eius occupans. Diabolus enim in carne noſtra ſeminat ſemina ſua, id eſt, homicidium, fornicationem, concupiſcentiam, libidinem, iram, rixam, ebrietatem, ſuperbiam, furtum, & omnem ſuggeſtionem malam, dicente Apoſtolo. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus ſpiritus aëris huius, aduerſus ſpiritualia in cœleſtibus. De Diabolo enim hoc dictum eſt, qui ſpiritus malus eſt, & non uidetur: Et ipſe ſpiritus nequiſsimus proiectus eſt de cœlo cum angelis ſuis, de quibus dicitur in Apocalypſi. Ecce proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos die ac nocte, & ipſi uicerunt eum, propter ſanguinem Agni. De quo & Apoſtolus alio loco dicit. Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus Sathanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, ut diſcederet à me, & dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur. Denicq; & in carne Iob tentatus eſt à Diabolo, dicente Domino. Et data eſt ei poteſtas à Domino in facultate eius. Et iterum. Dabo tibi illum in poteſtatẽ, præter animam eius. Atq; huiuſmodi Diaboli bellum tanto periculoſius eſt, quanto qui intentat hoſtis occultius, per inſidias nos

Aug. de ſalutarib. documẽt. cap. 64.

Epheſ. 6.

Apo. 12.

2. Corin. 12.

Iob. 1. & 2.

nos aggreditur. Verſutus eſt enim iſte hoſtis, & tortuoſus (ut inquit Auguſtinus) nec facile depræhendi poſſunt circuitus uiæ eius, nec cognoſci ſpecies uultus eius, niſi † tu illumines. Nam nunc hic, nunc illic: nunc agnum, nunc lupum, nunc tenebras, nunc lucem ſe oſtendit, & ſingulis quibuslibet qualitatibus, locis, & temporibus, ſecundum uarias rerum mutationes, uarias exhibet tentationes. Nam ut triſtes decipiat, triſtatur & ipſe: ut gaudentes illudat, fingit ſe & ipſe gaudere: ut ſpiritales defraudet, in angelum lucis ſe transfigurat: ut fortes comprimat, apparet agnus: ut mites deuoret, apparet lupus. Hæc quidem omnia ſecundum ſimilitudinem uariarum tentationum effici habent, ſicut alios à timore nocturno, alios à ſagitta uolante in die, alios à negocio perambulante in tenebris, alios ab incurſu, alios à Dæmonio meridiano: Et ad hæc quis idoneus, ut cognoſcat, & aſtutias eius quis cognouit? quis reuelabit ſpeciem indumenti eius, & gyrum dentium eius quis agnoſcet? En abſcondit ſagittas ſuas in pharetra, & laqueos ſuos abſcondit ſub ſpecie lucis. Et hoc difficilius perpenditur, niſi à te Domine ſpes noſtra lumen aſſumamus, ut uideamus omnia. Nam non ſolum in carnis operibus, quæ de facili cognoſcuntur, nec tantum in ipſis uitijs, ſed in ipſis ſpiritalibus exercitijs laqueos abſcondit ſubtiles, & ſub uirtutum colore ipſa uitia induit, & tranſmutat ſe in angelum lucis. Hęc & multa alia nititur contra nos, ipſe filius Belial, ipſe Sathan, Domine Dominus noſter. Et nunc ut Leo, nunc ut Draco, manifeſte & occulte, intus & extra, die ac nocte inſidiatur, ut rapiat animas noſtras. Et tu eripe nos Domine, qui ſaluas ſperantes in te, ut ipſe de nobis doleat, & tu laudẽris in nobis Domine Deus noſter. Hactenus Auguſtinus. Poſtremo Domeſticæ & Ciuiles diſcordię, omnem legitimè imperandi obediendiq; concordiam, eorum qui in una domo aut Republica uerſantur, diſſoluunt: qua ſublata, primum caſtiſsima illa uiri & mulieris ſocietas diſtrahitur, tum liberorum procreatio & educatio negligitur, & quæ cuiuſq; tam uiri quàm mulieris in adminiſtranda re familiari, tam domi quàm foris, propria ſunt officia, confunduntur. Et ſi quos forte procreauerint liberos, illos nec nutriunt, nec erudiunt. Et rurſus filij parentibus non eum, quem oportet, honorem exhibent: ſed nec ſerui dominis eam, quam oportet obedientiam, operarumq; obſequia præſtant. Sic & in adminiſtratione rerum publicarum, abrogatis his, quæ ad ueram imperandi obediendiq; rationem pertinent, eò res deueniunt, ut nulla libertatis aut Reipublicæ aut legum, aut dignitatis, aut Principatus ſit utilitas: tum nulla etiam reuerentia neq; legum, neq; ciuium, neq; patriæ ipſius, malorum & ſeditioſorum conatibus obſiſti poſsit.

Aug. in lib. ſoliloquiorum. c. 17.

forte † Dominus illuminet, ut patet infra lib. 4. cap. 5.

Variæ tentationes Diaboli.

Pſal. 90.

Iob. 40.

Laquei Diaboli in ſpiritalibus quoq; exercitijs noſtris.

Diſcordiæ Domeſticę

Diſcordia Politica.

Nec minus noxiæ ſunt diſcordiæ externæ, quas uicini in uicinorum domos & familias exercent, à quare & prouerbium natum uideri

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest, quo Lysimachus apud Plautum in Mercatore utitur. Nunc ego, inquit, uerum esse illud uerbum experior, Aliquid mali esse propter uicinũ malum. Et ut magnæ cõmoditates à uicinis proueniunt, si boni fuerint: ita multa incommoda, si mali. Quod Hesiodus exprimit huiusmodi carmine.

Εἰ γάρ τι καὶ γείτονι ἐγχώριον ἄλλο γένηται,
κείτονες ἄζωοι ἶσιν, ζώσαιτο δ' ὅστις ἀνώγει.
πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
ἐμμορέ τοι τιμῆς, ὅσσ' τ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
οὐδ' ἄρ βοῦς ἐκπέλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς ἦεν.

Quod Erasmus Roterod. ad hunc modum Latine reddidit.

Eraſ. Chil. 1. Centuria 1. Adag. 32.

Si qua domi incident tibi res, tunc illico omissis,
Adsunt uicini zonis cinguntur, at ipsi
Affines, noxa est, uicinus ut improbus ingens.
Contra ita maxima commoditas, si commodus adsit.
Deest honor huic bonæ, quem uicinia deficit, at nec
Intereat bos, ni uicinis ubi improbus adsit.

Sic & bella externa, quæ à ciuitatibus aduersus ciuitates, uicinos: uel à Regnis contra Regna uicina intentãtur, plena periculis sunt: ut quibus ingentes sæpe populos subuersos esse, historiæ tradunt. Quemadmodum Ætolis & Acarnanibus, Carthaginẽsibus & Byzantinis, & quibusdam alijs euenit, qui se mutuis cladibus euerterũt.

Incõmoda ex bellis etiam iustis

Necq uero ad iniusta tantum bella pertinent, quæ de incõmodis bellorum iam diximus: maxime eorũ, quæ Oeconomica & Politica appellauimus. Nam & ipsa quantumlibet legitima & necessaria, non solum ea quæ enumerauimus, sed multa etiam alia mala comitantur. Cuiusmodi sunt, quod religio neglecta iacet, spretus Dei cultus, templorum direptiones fiunt & sacrilegia: horrendę audiuntur blasphemiæ, uariæ æduntur cædes, rapinæ, populationes agrorũ, deprędationes domorum, carceres, uincula, auulsi à sinu matrũ filij. Raptę ad stuprũ uirgines, incendia pagorũ, urbiũ, breuiter in bello etiam iusto.

Seneca in Hercule furente.

Ius est in armis, opprimit leges timor,
ut inquit Seneca.
Et iterum,
Arma non seruant modum.
Non temperari facile nec reprimi potest,
Stricti ensis ira, bella delectat cruor.

Vnde & prudentes quidam dicunt, non bonorũ esse hominum bellare, sed ne latronũ, ne hominũ quidem. Belluarũ enim est iste furor, unde bellum nomen accepit, ut inquit Festus, & in officijs innuit Cicero. Et si quando iusto & sapienti uiro bellandum est, tamen quia non nisi necessitate coactus, bellum inferre debet. Dolendum simul illi

Aug. de ciuit. Dei. li. 19. c. 7.

illi est, iustorum sibi necessitatem extitisse bellorum: quia nisi iusta essent, ei gerenda non essent. Ac per hoc sapienti bella non essent: iniquitas enim partis aduersæ, iusta bella ingerit gerenda sapienti, quæ iniquitas utiq; homini est dolenda: quia hominũ est, etsi nulla ex ea bellandi necessitas nasceretur, ut alibi docet Augustinus.

Seditionem pernicioſiorem esse bello externo, Cap. IIII.

SAtis iam ex his, quæ dicta sunt, liquere puto, quàm noxia & pestifera sint, quæ quomodocunq; rebus publicis inferuntur bella. Iam uero & illud explicandum est, multo tetriora & pernicioſiora esse intestina, quàm quæ extrinsecus, contra Rempublicam suscipiuntur bella. Primũ enim quemadmodum morbi interni grauius affligunt corpus, & curatu difficiliores sunt, quàm externi: ut quorum non raro causas, quia intrinsecus latent, ignoramus. Et si cognoscantur, tamen ad eos non facile quæ paratæ fuerint, medicinæ penetrare possunt. Ita & seditiones, intestina, ac domestica & ciuilia bella, periculoſiora sunt, ijs quæ extrinsecus admouentur. Nam & ipsa sæpe, priusquam cognoscuntur, opprimunt, & cognita iam uix, & sæpe nullo etiam consilio supprimi aut extingui possunt. Est enim natura intestinorum malorum, ut cum maxime nocent, tum minime ea nocere sentiamus. Nam non raro, cum quibus pacem nos tenere putamus, eorũ corda ignoramus: & si hodie nosse possimus, qualia cras futura sint, nescimus. Etenim qui amiciores esse solent uel debent, quàm qui una etiam continẽtur domo, & tamen quis inde securus est, cum tanta sæpe mala ex eorum insidijs extiterint, tanto amariora, quanto pax dulcior fuit, quæ uera putata est, cum astutiſsime fingeretur, propter quod omnium pectora sic attingit, ut cogat in gemitum. Quod ait Tullius. Nullæ sunt occultiores insidiæ, quàm hæ, quæ latent in simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum, qui palam est aduersarius, facile cauendo uitare possis: Hoc uero occultum, intestinum, ac domesticum malum, non solum existit, uerũ etiam opprimit, antequam prospicere atq; explorare possis. Propter quod etiam diuina uox illa: Et inimici hominis domestici eius, cum magno dolore cordis auditur. Quia etsi quisq; tam fortis sit, ut æquo animo perferat: uel tam uigilans, ut prouido consilio caueat, quæ aduersus eum molitur amicitia simulata: eorum tamen hominum perfidorum malo, cum eos esse pessimos experitur, si ipse bonus est, grauiter exercietur necesse est, siue semper mali fuerint, & se bonos finxerint: siue in istam malitiam ex bonitate mutati sint. Deinde bello externo, etsi magni,

Comparatio à morbis internis.

Aug. de ciuit. Dei, li. 19. c. 5.

Insidiæ à simulatis amicis.

Matth. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sæpe exercitus conteruntur, amplissimæ urbes delentur, multæ Regiones terræq; longe lateq; uastantur: tamen interim, quia in ipso uirtute magis, quàm primis studijs cuncta aguntur, spes est bellantibus uictoriæ: quam & sæpe magna etiam cum gloria consequuntur, nec damna tantum uictores recuperant, sed uires etiam potentiamq; suam augent, longiusq; dominando propagant. In seditionibus autem, in quibus quicq; inter se diuisi, suis affectibus ducuntur, interim nullis non turpibus rebus operā dantes, in eum locum res deducuntur, ut qui uincere uidentur, omnium maxime uincātur, secq; et à se uictos, ipsamq; adeo Rempub. perdant: ut non tam ab hostibus, quàm suis ipsa uiribus tabescens Respub. perdatur atq; consumatur: Immo quo uiribus potentior, tanto in ea seditio periculosior, ut recte dixerit Liuius in ciuilibus bellis: Respublicas magnitudine laborare sua.

Quanta mala in seditionibus.

Eutrop. lib. 2. rerum Rom.

Sic Romanorum potētia primum Italici, deinde utriusq; Punici, & post illud Macedonici, utriusq; Syriaci, ac Punici Tertij, & item Macedonici Tertij, Achaici, Numantini, Iugurtini, & quorundam aliorum externorum bellorum, in immensum creuit. Quemadmodum autem potentiæ Romanorum, prior Scipio uiam aperuerat: sic luxuriq; posterior aperuit. Quippe remoto Carthaginis metu, sublataq; Imperij æmula, non gradu, sed præcipiti cursu à uirtute, quæ in externis bellis exercetur, ad uitia decursum, uetus disciplinæ deserta, noua inducta, in somnum à uigilijs, ab armis in uoluptates, à negocijs in ocium conuersa ciuitas. Atq; huic plurimæ turbæ, seditiones, & ad postremum bella ciuilia orta sunt, dum pauci potentes, quorum in gratiam plærisq; concesserant, sub honesto patrum aut plebis nomine dominationes affectabant, bonisq; & malis ciues appellari, non ob merita in Rempublicam omnibus pariter corruptis, sed uti quisq; locupletissimus, & iniuria ualidior, quia præsentia defendebat, pro bono ducebatur. Propter quod Carthagine, æmula Romani Imperij, ab stirpe deleta, tantis deinde malorum agminibus oppressa Respublica fuit, ut prosperitate ac securitate rerum, unde nimium corruptis moribus mala ista congesta sunt, plus nocuisse monstretur: Tam cito euersa, quàm prius nocuerat tandiu aduersa Carthago, ut alibi uere cōmemorat Augustinus. Ac tales quidem fuerunt seditiones Gracchanæ, Apuleiana, & bella quædam seruilia. Ciuilia item Marij, Syllæ, Cæsaris, Antonij, Lepidi, Augusti, & si quæ sunt alia, quæ ab Historicis describuntur. Et de bello Antonij aduersus Octauium Augustum, pulchra Horatij querela extat, his expressa carminibus.

Vell. Paterculus lib. 2. hist. Ro.

Bellis externis creuit Ro. potentia.

Aug de ciuit. Dei lib. 3. c. 17.

Aug. de ciuit. Dei lib. 3. c. 21.

Ode 16. libri Epodon.

Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas,
Suis & ipsa Roma uiribus ruit.

Quam

Quam neq; finitimi ualuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Hetrusci Porsenæ manus.
Æmula nec uirtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisq; rebus infidelis Allobrox.
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusq; abominatus Hannibal.
Impia perdemus deuoti sanguinis ætas,
Ferisq; rursus occupabitur solum.
Barbarus heu cineres insistet uictor, & urbem
Eques sonante uerberabit ungula:
Quæq; carent uentis, & solibus, ossa Quirini
Nefas uidere, dissipabit insolens, &c.

Iam & illud inter incōmoda seditionum, haud extremū est, quòd exulare etiam sponte sua coguntur, qui seditionū molestias ferre non possunt. Sic interiore illo conscientiq; bello tribulati, à conscientia sua exulant, ad quam redire nolunt, ne ibi litibus peccatorū euertantur. Sic qui uxores habent malas, ad forū exeunt, et gaudent: Et quando iam tempus instat, quo redituri sunt domū suam, contristantur. Intraturi sunt enim ad tędia, ad murmura, ad amaritudines, ad euersiones: quia non est domus composita, ubi inter uirum & uxorem pax nulla est, & melius est illi foris circumire. Sic & propter seditionem ciuilem, in tantam desperationem ueniunt boni ciues, ut patrios focos relinquere malint, quàm ciuilium discordiarū incommoda perferre. Quod idem Poēta, de eodem ciuili bello loquens, elegantèr subsequentibus carminibus significat.

Forte quid expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia, Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas:
Agros, atq; lareis proprios, habitandaq; fana
Apris reliquit, & rapacibus lupis:
Ire, pedes quocunq; ferunt, quocunq; per undas
Notus uocabit, aut proteruus Aphricus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nefas:
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nouaq̃s monstra iunxerit libidine.
Mirus amor iuuet, ut tigreis subsidere ceruis,
Adulteretur & columba miluio:
Credula nec flauos timeant armenta leones,
Ametq̃s falsa leuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulceis,
Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege, mollis, & expes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est uirtus, muliebrem tollite luctum,
Hetrusca præter & uolate littora.
Nos manet Oceanus circumuagus, arua beata
Petamus arua, diuites & insulas:
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usq̃s uinea,
Germinat & nunq̃s fallentis termes oliuæ,
Suamq̃s pulla ficus ornat arborem.
Mella caua manant ex ilice, montibus altis
Leuis crepante Lympha desilit pede.
Illic intactæ uenunt ad mulctra capellæ,
Refertq̃s tenta grex amicus ubera.
Nec uespertinus circumgemit ursus oule,
Nec intumescit alta uiperis humus.
Pluraq̃s fœlices mirabimur, ut neq̃s largis
Aquosus Eurus arua radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
Vtrunq̃s rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neq̃s impudica Colchis intulit pedem.
Non huc Sydonij torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Vlyssæ.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.
Iupiter illa piæ secreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum,
Aëre, dehinc ferro duraunt sæcula, quorum
Pijs secunda uate me datur fuga.

Iam & hoc pernicioſior externo bello eſt ſeditio, quia ſæpe non ſolum armis, ſed etiã ſilẽtio & ocio, Rempub. Iẽdunt ſeditioſi: Quod genus militari maxime ſeditioni proprium eſt. Quemadmodum in

Tit. Liuius ab urb. cond. li. 2.

bello, quod Fabius Conſul cõtra Veientes geſsit, accidiſſe tradit Liuius. In eo enim bello Cõſuli plus aliquãto negocij cũ ciuibus, quàm cũ hoſtib9 fuit. Nam cum prẽter cẽteras Imperatorias artes, quas parando gerẽdoq̃s bello ædiderat plurimas, ita inſtruxiſſet aciẽ, ut ſolo equitatu emiſſo, exercitũ hoſtiũ funderet: inſequi fuſos hoſtes pedes noluit, nec illos, etſi nõ adhortatio inuiſi Ducis, ſuum ſaltẽ flagitium & publicũ in præſentia dedecus, poſtmodum periculum, ſi animus hoſti rediſſet, cogere potuit gradum accelerare: aut ſi aliud nihil, inſtare inſtructos, iniuſſu ſigna referunt, mœſticq̃s, crederes uictos, execrãtes nunc Imperatorẽ, nunc nauatã ab equite operã, redeunt in caſtra. Ita unus ille Cõſul Rempub. ſuſtinuit, quam exercitus odio Cõſulis nõ armis, ſed ocio quantũ in ſe fuit, ꝓdidit. Violentior aliquanto fuit exercitus Appio Conſuli, bellum cõtra Volſcos gerenti. Non enim uincere tantũ noluit, ut Fabianus, ſed uinci uoluit: productus in aciem turpi fuga petit caſtra, nec ante reſtitit, quàm ſigna inferẽtem Volſcum munimentis uidit, fœdamq̃s extremi agminis cædem, &c.

Exercitus odium cõtra App. Claudium. *Tit. Liu. lib. 2. ab urb. cond.*

De incommodis rebellionis, Cap. V.

QVod ſi igitur per ſe malum eſt ſeditio, ut non omnino malis argumẽtis iam demonſtraſſe uideor: quid mirũ, ſi ex ea alia quoq̃s mala et incõmoda deſcẽdãt? Porro earũ, quæ ex ſeditionib9 ꝓueniunt incõmoditatũ, quẽdam ad corpus Reipub. quẽdam ad ſingulas ei9 partes referunt. Idq̃s duplici ratione. Nam ut duplex eſt ſtat9 Reipub. Eccleſiaſticus & Sẽcularis: ſic utercq̃ incõmodis ſeditionũ, quiſq̃ pro ſua cõditione tam in perſonis priuatis, q̃ in uniuerſo Reipub. corpore afficitur. Ac de damnis, quę ex ſeditionibus ordini Eccleſiaſtico, & Eccleſię miniſtris, & Catholicis hominib9 afferũtur, abunde à nobis diſputatũ eſt in ꝝs libris, quos de Hęreticis & Schiſmaticis ſcripſimus. In hoc aũt libro de prophanarũ incõmodis ſeditionũ dicemus. Sunt igit incõmoda, quibus Reſpub. ꝓpter ſeditiones afficit, tranquillitatis publicæ perturbatio, & ſtatus Reipub. mutatio. Reſpub. perturbat rebellione & factione. Rebellionis incõmoda ſunt, inobedientia, & quæ ab hac deſcẽdunt, Regũ & Magiſtratuũ bonorũ quidem abdicatio: malorũ aũt creatio, atq̃s ſurrogatio: legũ abrogatio bonarũ, malarũ rogatio: iudiciorũ tranſlatio, & ſi qua ſunt ſimilia. Primũ n. quę maior Reipub. perturbatio eſſe poteſt, q̃ qua imperãdi obediẽndiq̃ cõcordia diſſoluitur? Nam ut oĩa nõ ſolum in adminiſtrationibus rerũ publicarũ, ſed etiã in totius mundi rerũ ſerie & ordine tũ ſibi recte cõſtãt, cũ inferiora ſuperiob9, id eſt, creaturę oĩes, tam uiſibiles q̃ inuiſibiles, Deo ter inter creaturas primũ in homine rationi cupiditates: in domo patrifamiliãs, qui ſunt eiuſdem poteſtati ſubiecti: in ciuitatib9 ciues Magiſtratui, & in Regnis ſubditi dominis ſuis, obediũt: i. in ꝝs, quę recte ab ipſis præſcribũt & mãdãt, cuſtodiũt, debitũq̃ eis honorẽ & reuerẽtiã exhibẽt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inobediẽtiæ damna.

Ita rursus omnia confusa perturbataq; sint necesse est, quando nec rationi sensus in homine, necq; in domo patrifamiliâs familia, necq; in ciuitatibus & Regnis, ciues & subditi, Magistratibus & Regibus suis, eam quam oportet obedientiam exhibent. Immo uero ab una inobedientia primorum parentum, omnes discordiæ & perturbationes, tam singulorum hominum, quàm rerum publicarum, siue interne siue externe proficiscuntur. Postquam enim à primis parentibus nostris præcepti facta transgressio est, ut anima libertate propria in peruersum delectata, & Deo dedignata seruire, nouum inobedientiæ carnis suæ motum, tanquam reciprocam inobedientiæ suæ pœnam, senserunt. Quia anima superiorem Dominum suo arbitrio deseruerat, pristino corporis seruitio destituta: nec inferiorem famulum suum corpus, ad suum arbitrium tenere, nec omnino subditam habere carnem meruit, sicut semper habere potuisset, si Deo subdita ipsa mansisset. Atq; hinc caro cœpit concupiscere aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus carnem: quia hæc sibi inuicem aduersantur. Hinc alia lex in membris nostris, repugnans legi mentis nostræ: hinc inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, seditiones, hæreses, schismata, bella interna & externa. Inobedientiam rebellium, comitatur abdicatio bonorum Magistratuum, & surrogatio malorũ. Necq; enim satis habent, non parere mandatis bonorum, nisi & ipsis omni honore & potestate destitutis, alios malitiæ suæ patronos in eorũ locum sufficiant. Quomodo & Reges & Principes sæpe à seditiosis sedibus suis expulsos, alioscq; in eorũ locũ surrogatos fuisse, in Historijs proditum est. Sic Veneti & Prasini aduersus Iustinianum Imperatorem rebellionem concitantes, primum Ioannem & Tribonianum Consiliarios, abire Magistratibus & officijs cogunt. Deinde Hyppacium leuem hominem Imperatorem consalutant, & cum ad manus Diadema, quo Imperatores redimiri solent, non haberẽt, aurum quoddam super caput eius ponentes, Romanorum Imperatorem declararunt: eoq; Iustinianũ Principem compulerũt, ut iam de fuga capienda consilium caperet. Quam rem tamen dissuasit Thedora Augusta, satius esse rata, seditiosorum arma expectare, quàm in non tolerabile exilium cum ignominia agi: nec se unũ diem uiuere posse declarans, in quo non Augusta salutaretur, ac subinde iuxta prouerbium pulchrum esse dictitãs, in sepulchri Elogio Imperatorem asciibi. Quod consilium bonus quoq; euentus insequutus est. Nam & Belisarij & Mundi opera omnes Hyppacij coniurati, cæsi. Et ipse Hyppacius è throno raptus, & ad Imperatorẽ ductus, altero die à militibus cæsus, & in mare proiectus fuit. Ioannes uero & Tribonianus prius honoribus deiecti, tempore post eisdẽ restituti fuerũt. Atq; ad hũc modum sedata ea seditione, uno die triginta millia è populo desiderata fuerũt.

Inobedientia primorum parentum.

Aug. de ciuit. Dei li. 13. c. 13.

Gall. 5.

Abdicatio bonorum Magistratuum.

Procop. lib. 1. de bello Persi.

Sic

Sic Cicero inter alia seditionis Antonianę incõmoda, illud quoq; narrat: Proditores, latrones, incendiarios, alioscq; sceleratissimos homines in Senatum suum ascitos atq; electos fuisse. Et Plutarchus prouerbio quoq; dici solitum affirmat, in seditione discordiaq; ciuili, plærunq; sordidissimis etiam uiris honoribus potiri, contingere. Nimirum significans, tum locum habere prouerbium Græcis usitatum, ἐν δὲ στάσει καὶ Ἀνδροκλείδης πολέμαρχος. Id est, Seditione orta, Dux est etiam Androclides. Et item illud: ἐν δὲ στάσει καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς: Id est, Rebus turbatis, uel pessimus est in honore. Sic Leo Papa, ad Episcopos Aphricanos scribens, miratur tantum, apud eos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionem, aut tumultum ualuisse popularem, ut indignis quibusq;, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium, & gubernatio Ecclesiæ, crederetur. Quam negligentiam acrius reprehendens. Non est (inquit) hoc consulere populis, sed nocere: nec præstare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim præsidentium, salus est subditorum: & ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiamsi moribus atq; actibus non offendit, ipsius tamen initij sui est pernicios exemplo. Illud etiam grauius est, quod sæpe seditiosi bonos Magistratus occidere solent. De qua re infra dicemus, quando de crudelitatibus seditiosorum agetur. De abrogatione bonarum legum, & rogatione malarum, tum de persequutionibus Legumlatorum, & de iudiciorum translatione, satis multa à nobis supra libro primo, & in ijs libris, quos de Hæreticis & Schismaticis scripsimus, dicta sunt. Vnum tantum hoc loco addimus, magnam hoc tempore Reipublicæ turbationem ex eo natam esse, quod leges non solum Canonicæ, sed etiam Ciuiles, ad diuinum cultum, & Ecclesiæ cæremonias & Politiam pertinentes, tot modis hactenus, hæretici & schismatici primũ quidem calumniati, ac deinde potentiores facti, per uim etiam abrogarunt: ac iustis ac bonis, non iustas & malas introduxerunt, iudiciaq; sacra & Ecclesiastica, in prophanos iudices transtulerunt, ut iam causæ, usurarum, sacrilegiorum, rerum Ecclesiasticarum, Matrimoniorum, immo & controuersiæ scripturarum & religionis, Episcoporum ordinationes & depositiones, aliaq; maiora negocia, uni tantum Apostolicæ Sedi reseruata, spretis, immo ab officijs suis depositis Ecclesiasticis, in Laicos & prophanos iudices translata decernantur. Vt interim non referam (quod est aliquanto abominabilius) in eum locum res esse per inobedientiam seditiosorum redactas, ut & Laici non uereantur non solum sancta sanctorum intrare, quod utriusq; Testamenti authoritate prohibetur, ut in libris nostris de Cæremonijs ostendimus: sed etiam sacra tractare, id est, quæ sunt Episcoporum & Sacerdotum,

Philipp. 13.

Plut. in Nicia.

Eras. Chil. 2. Cent. 2. Adag. 91.

Epist. 85. 61. dist. mia ramur.

1. q. 1. Paucl parris.

Officia Ecclesiastica à Laicis usurpata per hæresim Luth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dotum, aliorũq; inferiorũ ordinũ Ecclesiæ propria, officia usurpa-

Nauel. uolu. 2. generatione 36. Cronogr.

Quod & in simili prope schismate Henrico IIII. Romanũ Imperium gubernante, Laici fecerunt, qui & ipsi baptizarunt, inunxerunt, aliaq; ad sacerdotum officia pertinentia, exercuerunt.

De incommodis Factionum, Cap. VI.

Tit. Liu. li. 3. ab urb. cond.

FActionibus primũ ordines Reipub. turbãtur: quod est maximum in Repub. malum. Titus Liuius uenenum Reipub. appellat, ac subinde cuiusmodi omnino malum sit, prolixa eademq; elegantissima oratione declarat. Q. Consul, de factione Patritiorum & Plebeiorum loquens, in qua & multa non solum eiusmodi factionum, sed etiam rebellionum incõmoda (Nam & plebis cum patribus discordia, non immerito rebellio etiam uocabitur) enumerat. Discordia, inquit, ordinum, est uenenum urbis huius, patrum & plebis certamina, dum nec nobis Imperij, nec uobis libertatis est modus: dum tędet uos Patritiorum, hos Plebeiorum Magistratuum, sustulere animos. Pròh Deũm fidem, quid uobis uultis concupistis Tribunos plebis, concordię causa cõcessimus: Decemuiros desiderastis, creari passi sumus: Decemuirorũ uos pertæsum est: abiere Magistratu, manente in eosdem priuatos ira uestra: mori atq; exulare nobilissimos uiros atq; honoratissimos, passi sumus. Tribunos plebis iterum creare uoluistis, creastis, COSS. facere uestrarum partium: & si patribus uidebamus iniquum, Patritium quoq; Magistratum plebi donum fieri uidimus, auxilium Tribunitium, prouocationẽ ad populum, scita plebis iniuncta patribus, sub titulo æquandarum legum, nostra iura oppressa, tulimus et ferimus. Qui finis erit discordiarũ: & quando unam urbem habere, & quando cõmunem hanc patriam esse licebit? Victi nos æquiore animo quiescimus, quàm uos uictores? Satis ne est uobis, uos metuendos esse? Aduersus nos Auentinum capitur, aduersus nos Sacer occupatur mons: Esquilias quidem ab hoste prope captas, & scandentẽ in aggerẽ Volscum hostem, nemo submouit: in nos uiri, in nos armati estis. Sed age libet iam factionũ incõmoda aliquot exemplis declarare. Bizantij populus in duas partes diuisus, duarũ sectarũ fuit. Quarũ altera Venetorũ: Altera Prasinorũ appellata est. Fullonia hæc nomina fuerũt: Quorum gratia in certamina descẽdentes, nihil nõ periculorũ subibãt. Denicq; ignominiosam etiam mortẽ oppetere non dedignabantur. Creditũ est hunc animi morbũ fuisse, qui omnes ciuitates & populos inuaserat. Inter hos igitur orta seditione, cũ Magistratus quosdam seditiosorum ad supplicium duxissent: reliqui conuenientes, ductos rapuerunt, & in carcerem ingressi, eos qui pari seditione, aut alia quauis turpi causa uincti erant, liberarũt: ac ministros & Satellites Magistratum sequentes, interfecerũt. Ciues, si qui boni relicti erant, in proximam continentem trajicientes confugerunt. Sed & domos incenderunt seditiosi, ex quo quidem incendio Sophiæ templum, & Augustæ domus uestibulum, usq; ad domum Martis uocatam flagrarunt, ac præter hæc porticus quoq; magnæ usq; ad forum Constantini appellatum, tum domus, opesq; maximæ consumptæ &c.

Discordia Ordinum uenenum est Reipu. Plebis iniquę petitiones.

Procop. li. 1. de bello Pers.

Quin & eo usq; seditio processit, ut nouum sibi Regem eligerent, ut paulo ante dictum est. Similis prope fuit Guelphorum & Gibellinorum in Italia factio. Guelphis uidelicet Pontifici: Gibellinis uero Cæsari adhærentibus. Serpsit aũt hoc factionum studium adeo latè, ut nulla ciuitas, nullum oppidum, nullus populus ea labe perniciosissima manserit intactus. Vrbs enim in urbem, prouincia in prouinciam, populi pars in alteram, nulla impellente alia, quàm harum partium causa, gessere bella. Sed nec insignia rãtum, in prælijs diuisa deferebant: sed etiam diuersi colores, terræ fructus, uestium habitus, ipse hominum incessus, digitorum concrepitus, & oris hiatus, suarum habuerunt partium significationem. Iam uero seditionibus omnibus, siue per rebellionem, siue per factionem ortis, illud commune est: ut ex ijs bella externa uel nascãtur, uel nata augeantur, atq; corroborentur: Ac discordias quidem intestinas bella externa parere, ut M. Valerius Dictator in Senatu huiusmodi oratione declarat. Sępe, inquit, experti sumus Romani, confirmari aut bella externa, augeriq; hostium animos domesticis insidijs: adeoq; uictoriam etiam ipsis parari, pulchre coniectabant. Veientes bellum iam populo Ro. intentaturi, æternas esse opes Romanas dicebant, nisi inter se metipsi seditionibus sæuirent: id unum uenęni, eam labem ciuitatibus opulentis repertam, ut magna Imperia mortalia essent: diu sustentatum id malum partim consilijs, partim patiẽtia plebis. Iam ad extrema uenisse, duas ciuitates ex una fuisse factas, suosq; cuiq; parti Magistratus, suas leges esse: primum in delectibus sęuire solitos, eosdem in bello tamen parere Ducibus, qualicunq; urbis statu manente, disciplina militari sisti potuisse. Iam non parendi Magistratibus morem, in castra quoq; Romanum militem sequi, proximo bello in acie ipsa, in ipso certamine consensu exercitus traditam ultro uictoriam uictis Equis: signa deserta, Imperatorẽ in acie relictum, iniussu in castra reditum: profecto, si insisteretur, suo milite uinci Romam posse: nihil aliud opus esse, quàm indici ostendiq; bellum. Cætera sponte sua fata & Deos gesturos. Hæ spes Hetruscos armauerant multis casibus inuicem uictos uictoresq;. Hæc & innumera alia incõmoda, quæ progignunt factiones, id est, dissidia inter se ciuium in Repub. maxime uero eorũ, qui Rempub. ipsam administrant, ut recte Cicero ad Quintum Fratrẽ de factionibus sui temporis scribens, & multa quæ ad incõmoda huiusmodi discordiarũ pertinẽt, in pauca conferẽs, dixerit, τοιαύτ' ἐστὶ τὰ τῶν πόλεμος ἐξεργάζεται. Id est, bellũ uniuersa hęc sceleratũ inuehit mala.

Nauel. uol. 2. Chronogra. generat. 42.

Bella externa per intestinas discordias. Tit. Liuius lib. 2. ab urb. cond.

Factiones Romam fecerunt uincibilem

Propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propter seditiones Respublicas, & earum statum & formam, mutari, Cap. VII.

ALterum incommodum, quo Respublica propter seditiones afficitur, est status Reipublicæ mutatio. Quæ ex illa ipsa, de qua paulo ante diximus, bonarum legum abrogatione descēdit: Vt & in libris de Hæreticis & Schismaticis ostendimus. Quemadmodum enim quælibet Respublica bonis legibus non solum fundatur, sed etiam regitur & conseruatur. Nam & leges in qualibet Republica dominantur. Bonæ quidem & recte positæ, in bona & iusta: malæ uero & iniustæ latæ, in mala & iniusta. Immo, qui legem bonā præesse iubet, uidetur iubere Deum præesse & leges: qui aūt hominē iubet præesse, adiungit & bestiam. Vnde Magistratus in rebus publicis legum custodes sunt, non domini, ut inquit Aristoteles. Ita legibus bonis abrogatis, & in earū locū surrogatis malis, ipsa quoq; Respub. uel omnino corruat & subuertatur: uel quę bona est, in malam commutetur necesse est. Sunt aūt tres modi, quibus Respub. gubernantur: Aristoteles species siue formas rerum publicarum appellat. Monarchia siue regnum, Aristocratia, siue Optimatum potestas: & Timocratia siue Censupotestas. His contrariæ sunt, quas Aristoteles transgressiones uocat. Tyrannis, quæ est transgressio Monarchiæ, siue regni. Oligarchia, siue paucorum potentia, quę est transgressio Aristocratiæ, siue Optimatum potestatis. Democratia siue popularis, quæ est transgressio Timocratiæ, siue Censupotestatis. Ex Monarchia fit transgressio ad Tyrannidem. Quia Monarcha eorum, qui ab ipso reguntur: Tyrannus uero suum commodum conspyderat. Ex Optimatum potestate, ad paucorum potentiam fit transgressio: quia qui præsunt, res ciuitatis præter dignitatē distribuunt, & cuncta bona sibi, uel plurima tribuunt. Vnde pauci & praui, pro paucis & ipsdem optimis dominantur. Ex Censupotestate, ad popularem fit transgressio potestatem: quia & in populo multi praui, pro multis bonis dominari uolunt. Iam & in Domestica societate, hæ formæ & earum transgressiones reperiuntur, ut idem Aristoteles docet. Societas enim patris ad filios, regni præ se fert effigiem. Nati nanq; patri sunt curæ, propter quod & Homerus Iouem patrem appellat. Ipsum nanq; regnum, imperium est suapte natura paternum. Vnde & patres in domibus suis reges appellantur, iuxta illud Homericum.

Aristot. lib. 3. pol. c. 3.

lib. 3. pol. c. 11.

Lib. 8. Eth. c. 10.

Consimiles differētiæ in Domestica societate.

Αὐτας ἐγὼν οικοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο.

Aedibus in nostris ego Regem gessero sane.

Patris autem imperium Tyrannicum fit, quando filijs utitur ut seruis

seruis, quod olim Persæ fecerunt. Similiter Tyrannicum est Imperium domini in seruos. Nam in ipso agitur utilitas domini. Viri autem & uxoris societas, similis est Optimatum potestati. Pro dignitate nanq; uir præsidet in ijs, quæ uirum decent: Sic & quæ uxoris sunt, eadem uxori tribuuntur. Hæc potestas in paucorum potentiam conuertitur, quando uir in omnibus dominatur: Similiter quando uxores dominantur, propter amplitudinem patrimonij. Fratrum uero societas, similis est Censupotestati. Sunt enim pares præter differentiam ætatis: Quo circa si multum ætatibus differant, fraterna inter eos amicitia dissoluitur.

Ac primum quidem illud omnibus rebus publicis, in unaquaq; specie commune est, ut quandoq; per uim, quandoq; per dolum commutentur, ut scribit Aristoteles. Nam & ijsdem modis seditiones exercentur, ut supra demonstratum est. Per uim autem, statim ab initio, aut postea compellendo. Fraus duplex est. Nonnunquam enim decepti, ab initio sua demum sponte recipiunt alium gubernandi modum, quem postea uiolente conseruant. Vt accidit, quando quadraginta illi Athenienſium Rempublicam susceperunt, affirmantes, quod Persarum Rex pecunias ad bellum contra Lacedæmonios subministraret, ac in eo mentiti, nihilominus postea ui retinere gubernationem conati sunt. Interdum autem ab initio persuadentes, ac postea rursus persuasis, sponte ac uolentibus retinent gubernationem. Deinde in unaquaq; specie rerum publicarum, tam bonarum, quàm earum, quę sunt bonarum transgressiones, singulę quoq; earum ipsarum per seditiones mutationum causæ sunt. Primum igitur popularis status mutationem recipit, propter perfidiam & calumniam: Quam qui sunt Ductores in populo, in ægregios quosq; opulentosq; exercent. Siquidem hoc modo iniuria affecti, facile aduersus calumnitores & potentiores in populo conspirant, ut quibuscunq; possunt rationibus, iniuriam sibi illatam ulciscantur: Qui uoti compotes facti, mox omnem aduersariorū potentiam conterentes, totum simul popularem statū subuertunt, & interdum in paucorum potentiam, interdum in Optimatum potestatem, interdum uero in Tyrannidem commutant. Apud Heracleam potentes in populo illatis iniurijs nobilitatem expulerunt: Illi uero postea conspirantes, & in unum conuenientes, in urbem reuersi, populum oppresserunt, & paucorū potentiam constituerunt. Haud dissimilis apud Megarenses popularis status interijt. Ductores enim populi, quo pecunias per bonorum publicationem haberent, multos è nobilitate pepulerunt: ex qua re magna exulum multitudo facta. Exules ergo in unum conuenientes, prælio superarunt, oppressoq; populo, paucorum potentiam introduxerunt. Vetustis temporibus (ut scribit Aristoteles) quando idem erat Ductor populi et bellidux, populares Reipub.

Lib. 5. polit. c. 4.

Fraus duplex, qua mutatur forma Reipub.

Exempla mutati status Reipublicæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Tyrannidem mutabantur. Qui et antiquorum Tyrannorũ plurimos ex popularibus hominibus factos esse affirmat, ob eam nimirum causam, quod qui populum tunc ducebant, ijsdem bello gerendo præficiebantur. Sed quæ res postea mutata est, quando arte Rhetorica superueniente, ij tantum Ductores populi facti sunt, qui rerum bellicarum rudes, dicendi tantum arte ualuerũt: Imperiti autem disciplinæ militaris, Tyrannidem inuadere non audeant. Paucorum gubernationes mutantur, interdum in similem speciem, interdum in popularem, interdum in Tyrannicam potestatem: Idq; multis modis. Primus, si qui potentes sunt, multitudinẽ iniurijs afficiant, aut locupletiores, eo quod eos non honorant Magistratibus, perpaucis uidelicet existentibus, qui honorificas dignitates usurpant. Homines enim ab honoribus exclusi, nouas res moliri non cessant, quoad ipsi quoq; honorẽtur. Quod Arist. in Massiliẽsibus & Istro, & apud Heracleam, & in alijs ciuitatibus accidisse scribit. Alius modus est, quo paucorũ gubernationes ex se, id est, propter factionem eorum, qui populum ducunt, mutantur. Item alius, quando prodigaliter uiuentes qui gubernant, per luxuriam patrimonia consumpserint. Optãt enim res nouas huiusmodi homines, Tyrannidemq; sibi ipsis, uel alijs affectant, quam & seditionibus aduersus diuites concitatis consequuntur: Vt Caparini, & Cleotimi exemplis comprobat Aristoteles. Quorum alter Dionysio Syracusis, alter Amphipoli seditionem in diuites mouit, quæ & Tyrannidem induxerunt. Alius modus, si qui præsunt paucorum potentiæ, Rempublicam furtis expilant. Nam uel per ipsos, qui furtum committunt: uel per eos, qui eorum furta non tolerant, seditionibus concitatis status paucorũ potentiæ in aliam formam cõmutatur. Quod Apolloniæ in Ponto factum esse Aristoteles cõmemorat. Fit et mutatio paucorum gubernationis in bello & in pace. In bello, ut quãdo qui Reipub. præsunt, conducto milite utuntur, ut Corinthi Tymophanes: et hæc in Tyrannidẽ mutatur. In pace, quando propter diffidentiam, quam inter se habent, conductis militibus custodiam tradunt, præficiuntq; illis aliquem uirum, qui ad neutrã partem magis inclinare uideatur. Et hæc similiter ad Tyrannidem contendit mutatio. Nam qui hoc modo præficitur, sæpe dominus fit utriusq; partis: Quod in Larissa accidit, item circa Samum, & apud Abydum, ut inquit Aristoteles. Sæpe etiam paucorum gubernationes dissolutæ fuerunt, ob nimiam dominationem: Seditione uidelicet ex eo orta, quod quidam eiusdem gubernationis participes, huiusmodi excessum non probarunt: Vt accidit ijs, qui apud Guidum, et apud Chium per paucorum potentiam gubernarunt, ut idem ait Aristoteles. Sed et Censupotestas, quæ Respublica uocatur, & paucorũ potentia, sæpe casu mutantur. Nam in Censupotestate Magistratus à censu sumuntur, quo

Paucorum potentia.

Censupotestas.

quo mutato, ipsi quoq; Magistratus mutentur oportet. Fit autem sæpe, ut propter superuenientẽ rerum abundantiam, pacẽ uel aliam fortunæ prosperitatẽ, possessiones fiant maioris pretij: propter quod & census, qui ante cõstitutus fuerat, mutatur. Vnde qui ante inhabiles propter census exiguitatẽ erant, iam aucto censu, ad cunctos Reipub. gradus, dignitatesq; suscipiendas fiant habiles: propter quod et potestas ipsa, quæ à censu sumitur, & Censupotestas dicitur, cõmutatur. Iam et Aristocratia siue Optimatũ potestas, propter seditiones mutatur, quando uel pauci sunt honorũ participes, ut apud Lacedæmonios, ij qui Partheniæ nuncupabantur, quos deprehendentes res nouas moliri, in Coloniã Tarentũ misere, ut est apud Aristotelem: Vel multitudo eorũ fuerit, qui prudentes existimati fuerint, & quasi similes secundũ uirtutẽ: Vel quando aliqui inhonorantur, cum sint magni, & nihilo inferiores uirtute illis, qui honores capiunt: Vel quando uir fortis, et magni animi, non sit particeps honorũ. Quod apud Aristotelẽ Cynedon feciss dicitur, qui coniuratione ob eam causam facta, circa tempora Agesilai Sparciatas opprimere tentauit. Præterea, cum alij paupertate nimia præmũtur, alij diuitijs abundãt, quod maxime in bellis cõtingit: Propter quod exhausti, et ob bellum pauperes facti, agros æqua portione ciuibus diuidendos esse censent, propter quas causas, ad seditiones cõcitati, ubi uictores euaserũt, potestatẽ, quæ est Optimatũ, in aliam formã Reipub. transmutãt. Sed et propter iniurias, quibus qui diuitijs abundãt, si Respub. excellentiã eis tribuat, pauperiores afficiũt, seditiones cõmouẽtur: propter quas et ipsas, rerũ publicarũ formæ cõmutantur, ut Censupotestas ad popularẽ, Optimatũ potestas, ad paucorũ potentiam: uel Optimatum gubernatio in popularẽ, Censupotestas in paucorũ potentiam transmutetur. Id autem, quod modo dictũ est, in Thurijs contigit, ut scribit Aristoteles. Cũ enim agros totos ibi possedissẽt nobilitas, populus bello exercitatus ac potentior effectus, quam illorum custodes, eos nobiles cõpulit, quicunq; cõtra leges tenebant agros, dimittere.

Aristocratia.

Tyrannis corrũpitur, uel per contrariam Rempub. robustiorem ab extra: uel cum in seipsis seditiones habent: uel quando qui subditi sunt, in Tyrannũ insurgunt. Sunt aũt duæ causæ, propter quas maxime insurgitur contra Tyrannos: Odium & contemptus. Odium & ira, quæ est odij particula quædã (ut inquit Aristoteles) ex cõtumelia oritur. Contemptus ex prauo uita. In uoluptatibus enim uiuentes, facile contẽptui habentur, ac multas præbent occasiones opprimendi sui. Ac talem ob causam, Tarquinio Superbo Imperium abrogatum fuit, nempe ob uim atq; libidinem, & infandũ stuprũ Lucretiæ illatũ. Quo propter Tyrannidem exacto, simul etiam Monarchia in eam, quæ sub Consulibus fuit, Reipublicæ formam, commutata fuit.

In Tyrannos insurgitur ex odio aut cõtemptu. *Lib. 5. polit. c. 10.*

T. Liuius lib. 1. ab urb. cond.

Monarchiæ destructio.

Monarchia siue regnum mutatur, quando subiecti aduersus eos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui in Monarchia sunt, dominos insurgunt. Id autem fit, quandoq; in corpus dominantis, quandoq; in dominationem ipsam. In corpus dominantis inducuntur homines insurgere, per contumeliam, per metum, & contemptū. Dominatio ipsa corrumpitur duobus modis: Vno, si seditio oriatur inter eos, qui participes sunt regni. Alio modo, si Tyrannice gubernare pergunt, uolentes esse domini plurium, & contra legem. In regnis autem illis, in quibus succeditur per genus, corruptionis causa est, quod plærunq; contemnendi homines succedunt in regnum: & cum non habeant potentiam Tyrannicam, sed regium honorem, contumelioſe uiuunt.

De calumnioſis ſeditioſorum accuſationibus, & quæ has ipſas comitantur, crudelitatibus, Caput VIII.

1. *Si calumnietur. ff. de uerb. ſig.*

VEnio ad incommoda, quibus ſingulares perſonæ propter ſeditiones afficiuntur. Ea ſunt, Calumnia & crudelitas. Priſcianus à uerbo caluor deriuari tam esse putat, quod decipere significat. Iuxta illud Plauti in Caſina. Vbi domi ſola ſum, ſopor manus caluitur, hoc eſt, decipit et fruſtratur. Siue (ut Alciato placet) à uerbo caluire dicta eſt calūnia: metaphora ſumpta à caluis, qui eos fruſtrantur, à quibus capillis prendendi uidētur. Eſt autem calumnia, per quam crimina falſa ſcienter innocentibus intenduntur. Lucianus calumniam definit, Vt ſit delatio ementita odio, danculū reo, calumniatori credita, delato ad reſpondendū ac refellendum nō admiſſo. Quo ſanè malo, nec ullum aliud nocentius, nec formidandū magis omnibus bonis eſt: immo uero lernā quandam omnium fraudum malitiarum, mendaciorū, & fallaciorum, calumniam eſſe cenſeo. Illa ſiquidem bonos non ſolum iuſtis uirtutum præmijs defraudat, uiamq; adeo ad uirtutes, reſq; præclare gerendas præcludit: ſed prorſus delere & extinguere, quicquid uſquā eſt boni conatur. Contra uero malos ita extollit, ut ad honores non alij, quàm mali & ſcelerati homines, ſed nec ijdem tamen, niſi malorum ope, quorū ſcilicet uoluntatem ſcelere ſibi deuinxerunt, prouehantur: Illa mendaces gratos efficit (ut inquit Iſocrates) eos, qui nihil iniuriæ intulerunt, ut iniurij uideantur: Illa litigantes facit, ut peierent, ac funditus obſcurent ueritatem: Illa falſam audientibus opinionem exhibet: Illa quoſcunq; ſemel apprænderit, iniquiſſime perdit. Denicq; tantum malum eſt calumnia, ut etiam morti à ſancta ſcriptura præferatur. A tribus (inquit Sapiens) timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit: Delaturā ciuitatis, & collectionē populi, et calumniam mendacem, ſuper mortem omnia grauia. Quod & idem alio loco

Lucianus in oratione, de non temere credendo calumniæ.

Iſocrates in oratione, de retributione quæ eſt. 15.

Eccleſ. 26.

ſignificat, dum ait. Vidi uniuerſas calumnias, quæ ſunt ſub ſole: & ecce lachrymæ eorum, qui calumnias ſuſtinent, nec eſt qui conſoletur eos. Et, In manibus calumniantium eos fortitudo, & non eſt eis conſolator. Et, Laudaui mortuos ſuper uiuentes: & melior ſuper utroſq; qui nondum natus eſt, qui nondum uidit opus malum, quod eſt factum ſub ſole. Et inter maledictiones, quæ uenient ſuper eos, qui non cuſtodiunt mandata Dei, illa quoq; numeratur. Omni tempore calumniā ſuſtineas, et opprimaris uiolētia, nec habeas qui liberet te. Vnde Thearidas cū gladiū cote acueret, rogatus à quopiam, Nū eſſet acutus? Acutior, inquit, calumnia: nimirū ſignificans, rē omnium rerū nocentiſsimā eſſe calumniam, & quę hominis & animum & corpus conſumat. Propter quod & Sapiens dixit. Calumnia conturbat ſapientē, & perdet robur cordis eius. Et ita quidem cōturbat, ut ea ipſa oppreſſus, nō facile mandata diuina cuſtodire poſsit: Quod oratio præ ſe fert eius, qui in Pſalmo dicit. Libera me à calumnia hominum, & cuſtodiam mandata tua. Breuiter tantum malum eſt, quod omnes boni & pij homines merito reformident, & ut euitent, orare debent, exemplo eius, qui in Pſalmo orat. Feci iudicium & iuſtitiam, non trades me calumniantibus me. Suſcipe ſeruum tuum in bonum: non calumnientur me ſuperbi. Porro calumnia fit in iudicio per accuſationem: et extra iudicium, per quancunq; delationem. Ac de utriuſq; generis calumnia, multa à nobis dicta ſunt, in Libris de hæreticis & ſchiſmaticis, quæ tametſi illic ad hæreticos & ſchiſmaticos referuntur, quia tamen omnibus ſeditioſis communia ſunt, non inepte quiſquis uolet, hic quoq; ea ipſa ad prophanas ſeditiones poterit accommodare. Crudelitas eſt, qua per uiolentiam innocentes opprimuntur. Crudelitas duplicis generis eſt. Nam quædam calumnioſam accuſationem ſubſequitur: quædam nullo præcedente iudicio exercetur. Sed & calumnioſam ipſam accuſationem, merito crudelitatem dixerimus. Si enim crudelis eſt, qui famam ſuam negligit: quanto crudeliores putandi ſunt, uel accuſatores, qui alienam exiſtimationem & innocentiam, per calumnioſas accuſationes impetunt & arrodunt: uel iudices, qui innocentes per calumniam accuſatos, & crimina intentata, nec confeſſos nec conuictos condemnant? Quemadmodum enim ad innocentiam tuendam non ſufficit crimen negaſſe rita nec ad condemnandum accuſatum, ſatis eſt accuſaſſe, ut Iulianus Imperator Cephidio Oratori acerrimo, Nicanorium, ut furem accuſanti, & propter documentorum inopiam his uerbis exclamanti. Nec quis florentiſsime Cæſar nocens eſſe poterit uſquam, ſi negare ſuffecerit. Reſpondit. Et quis innocēs eſſe poterit, ſi accuſaſſe ſufficiet? ut refert Ammianus Marcellinus. Ad primum igitur genus crudelitatis pertinent accuſationes, & quę has ipſas ſubſequutæ ſunt crudelitates, quas Equites tranſ-

Eccleſiaſt. 4.

Deut. 28.

Eccleſiaſt. 7.

Pſalm. 118.

Ambroſ. in eiſdem Pſal. Sermone 17.

Pſal. 118.

11. q. 1. nolo.

Ammian. Marcellinus, li. 18. Appianus: de ciuilib. Ro. bellis lib. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

latis in se per Gracchanam seditionem à Senatoribus iudicijs, in ipsos Senatores uarijs ex causis, sed ijsdem tamen per calumniam confarcinatis, exercuerunt. Nec dissimilis huic fuit accusatio, quæ Metello à Glaucia & Apuleio Apuleianæ seditionis authoribus decreta fuit, cui ob id, quod in legem, quam Apuleius tulerat, iurare detrectauerat, Consules per Præconem annunciare iusserunt, igni & aqua tectoq; ab omnibus interdicendum esse. Sed & authoribus huius seditionis occisis, cum Cato atq; Pompeius rogationem, de reditu eius, totius urbis gaudio promulgassent, ne ea perficeretur, primum Marij Consulis, & Furij Tribuni plebis factionibus, & simili fere calumnia intercessum est: Sed quam calumniam, non longo post tempore, manifesta uindicta insequuta est. Sequenti enim anno Caius Cornelius Tribunus, Furium ipsum hac de causa in iudicium uocauit, populus non expectato Furij responso, in conspectu omnium statim ibidem deprehensum lacerauit.

Calumnia in Metellū.

Eutropius lib. 5. rerum Ro.

Appianus lib. 1. de bellis ciuil. lib. Ro.

Similis propè huic calumniæ fuit accusatio in Rutilium, per eandem factionem instituta. Is adeo fidei atq; innocentiæ constantia usus, ut die sibi ab accusatoribus dicta, usq; ad cognitionem neq; capillum barbamue demiserit, neq; sordida ueste humiliue habitu suffragatores conciliarit, inimicos permulserit, iudices tentauerit: Orationē quoq;, à Prætore cōcessam, nihilo submissiore animo habuerit, cū euidenti oppugnaretur calumnia, et opinione omnium bonorum iure absoluendus putaretur, periurio iudicum condemnatus est: qui Smyrnam cōmigrans, literarum studijs contentus consenuit.

Calumnia in Rutiliū.

Eiusdem generis fuerunt accusationes, quas Marius in Syllanos, & Sylla in Marianos decreuerunt. Ac inter eos, qui à Marianis accusabantur, quidam ut calumniosa iudicia seditiosorum euitarent, mortem sibi consciuerunt. Siquidem Merula Flamen Dialis, uenas sibi incidit: Catulus in cubiculo recens illinito & humido, carbonibus accensis sponte suffocatus est. A Sylla uero accusationes fiebant, uel in pecuniarum exactionibus, uel in alijs ministerijs, uel omnino consilij alicuius in Syllam perpetrati.

Calumniæ partiū Syllę et Marij.

In delictorum quoq; numero hospitalitates, amicitiæ, & collationes, uel dantis uel recipientis ponebantur: uel si quis promptitudinis alicuius aut contubernij in itinere deprehensus extitisset.

De crudeli-

De crudelitatibus, quæ nullo præcedente iudicio, per seditionem in innocentes exercentur,

Caput IX.

ALterum genus crudelitatum diximus, quibus nullo præcedente iudicio, innocentes per seditiones lacerantur. Quales sunt proscriptiones, exilia, publicationes bonorum, uaria genera tormentorum & suppliciorum, cædes, homicidia, sęuitia in mortuos, & si qua sunt similia. Et earum rursus aliæ per ipsos seditiosos, aliæ per eos, qui seditiones comprimunt, exercentur.

Crudelitates in innocentes per seditiones.

Initium ciuilium bellorum, fuerunt seditiones Gracchorum, Agrarijs legibus excitatæ, ut aliquoties ante à nobis dictum est. Ac sub initium statim horum tumultuum, immensæ hominum stragis factæ sunt, nec legibus & ordine potestatum, sed turbis armorumq; conflictibus, nobiles ignobilesq; necati sunt.

Gracchanę seditiones. Aug. de ciui. Dei li. 3. c. 24.

Has seditiones insequutæ sunt peiores: neq; enim studium fuit dinceps alijs Gracchorum exempla deuitare, sed magis superare fuit propositum. Lucius siquidem Saturninus Tribunus plebis, & Caius Cæsar, Seruilius Prætor, & multo post M. Drusus, multo immaniores seditiones excitarunt, quibus cædes iam tum grauissimæ, deinde socialia bella exarserunt: quibus Italia uehementer afflicta, & ad uastitatem miserabilem desertionemq; perducta est. Nam Picentes, Vestini, Marsi, Peligni, Samnites, Lucani, Druso iam interfecto, cum adhuc occultam defectionem meditarentur, C. Seruium Prætorem, Romanorum Legatum ad se missum, apud Asculum occiderūt, statimq; clausa ciuitate, omnes Romanos ciues indicta cæde iugularunt. Bellum sociale insequutum est, & ciuilia: inter quæ atrocissimum fuit Marianum & Syllanum, ob talem ferè causam ortam. Marius affectauerat Septimum Consulatum, & ut ipse ad bellum Mithridaticum mitteretur. Quo Sylla cognito impatiens & pertinax, intemperataq; ira percitus, cum quatuor Legionibus primum ante urbem consedit, ibi Gradium Marij Legatum, quasi primam uictimā belli ciuilis, occidit, ut Eutropius scribit. Mox urbem cum exercitu irrupit, faces ad inflammandam urbem popposcit, omnibus metu abditis, citato agmine in forum uenit. Marius omnium auxilio destitutus, cum pugnare non auderet, in Capitolium concessit, in quem cum Syllanæ cohortes irruissent, magna suorum cæde diffugit. Multi etiam Mario fauentes urbe pulsi sunt, quorum & necandorum, uel ad Consules deducendorum, omnibus potestas data est: sed & bona eorum in publicum delata sunt.

Aliæ seditiones immaniores. Aug. lib. 3. de ciui. Dei. c. 26.

Appianus lib. 1. de ciuilib. Ro. bellis.

Pòst deinde Marius, qui per fugam elapsus, & uarijs casibus agitatus, una cum Sertorio et Cinna, Sylla iam circa Mithridaticum

Eutropius lib. 5. rerum Ro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bellum occupato, eruperunt, & bellum aduersus Rempublicam instaurarunt: in quo Marius primum Coloniam Hostiensem ui ingressus, omnia ibi genera libidinis, auaritiæ & crudelitatis, exercuit. Deinde Antium & Aritiam ciuitates hostiliter irrupit, cunctosq; in his, præter proditores interfecit, bona suis diripienda permisit.

Crudelitates per Cinnam & Marium.

Post Cinna cum Legionibus, & Marius cum fugitiuis urbem ingressi, nobilissimos quosq; & plurimos è Senatu uiros Consulares interfecerunt, multos proscripserunt: Ipsius Syllæ domo euersa, filios & uxorem ad fugam compulerunt. Factæ deinde Syllanorum expulsiones, bonorum publicationes, priuationes dignitatum ac legum, reuocationes earum, quas Sylla condiderat, innumeræ factæ cædes, nec Senatorum aut Equitum delectus habitus, uniuersa Senatorum capita rostris affixerunt. Non Deorum reuerentia, aut uirorum indignatio, inuidiæue timor in his perpetrandis ullus affuit: uerum sceleribus scelera addentes, ad aspectus usi sunt nefandissimos. Quippe homines impie credentes, defunctorum insuper colla secuerunt, miserabilesq; aspectus ad timorem stuporemq; ac spectaculum crudele proposuerunt: Interfectorum capita in foro appensa, nulli sepulchri honos habitus, ex ijs qui interfecti fuere, auibus tantum & canibus laceranda illustrium uirorum abiecere cadauera. Illud etiam crudelitatis addidit Marius. Nam cum interfectorum ciuium capita illata conuiuijs, oblata Capitolijs, collata rostris ad spectaculum, ornatumq; (ut dictum est) caput M. Antonij eximij Oratoris abscissum, cum inde sanies manaret, in ipso conuiuio manu pertractauit: insultans insuper illudensq; conuiuijs, complexusq; P. Annium, qui caput illud cruentus attulerat. Præterea in ipsius Marij oculis trucidati sunt, quibus salutantibus dexteram porrigere noluisset.

Crudelitates in occisorū corpora.

Appianus lib. 1. de ciuili. Ro. bellis.

Eutropius lib. 5. rerum. Ro.

Aug. de ciuit. Dei li. 3, c. 27.

Interea Cinna bonorum neces, malorum cæde suppleuit. Nam cum introducta fugitiuorum manus insatiabilis prædandi esset, nullamq; partem authoribus prædæ Consulibus ministraret, in forum quasi stipendij causa sollicitata, militibusq; circumdata, inermis extincta est. Cæsa sunt igitur in illa die in foro urbis, Octo millia fugitiuorum: post hæc residui Senatorum, qui potentiam Cinnæ, sæuitiam Marij, Sertorij audaciam, fuga euaserant, transuecti in Græciam, coëgerunt precibus Syllam, ut periclitanti, immo iam penè perditæ patriæ opem ferret. Itaq; mutatis COSS. Romæ cum Marius, Marij iam defuncti filius, ac Papirius Carbo Consulatum accepissent, Sylla aliquot prælijs, cum Marianis paribus consertis, in quibus & multa millia Marianorum cæsa sunt: tandem cum omnibus copijs suis ante ipsam urbem portamq; Collinam signa contulit, grauissimoq; prælio tandem uicit. Octoginta millia hominum, ibi fusa dicuntur; Duodecim cum millia hominum

Octo millia fugitiuorum cæsa in foro.

Eutropius lib. 5. rerum Rom.

Prælia cruentissima Syllę cōtra Marianos.

num sese dedidere, reliquam multitudinem in fugam uersam, insatiabilis uictorij[m] ciuium ira consumpsit. Sylla mox ut urbem uictor intrauit, tria millia hominum, qui se per Legatos, contra fas & fidem datam, inermes securosq; interfecit. Plurimi tunc quoq;, non solum innocentes, sed etiam ipsius Syllanæ partis occisi sunt: quos fuisse plusquam nouem millia, fertur. Ita libere per urbem percussoribus passim uagantibus, Q. Catulus palam Syllæ dixisse fertur: Cū quibus tandem uicturi sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Fertur autem ad hunc modum Romanis in concione conuocatis, loquutus esse. Quoniam (inquit) populum meliorem in partem conuerterem, si mihi paruisset: nulli inimicorum, ad extremum usq; supplicium parcam. Verum Prætores, Quæstores, Tribunos, & quoscunq; alios, qui cum hostibus simul quippiam egerunt, summis pœnis afficiam. Quo dicto Senatores quadraginta: Equites mille & sexcentos, ad mortem condemnauit, descripsit, & præmia interfectoribus, iudicia his qui accusarent, et supplicia insuper occulentibus ascripsit: Quidā suspensi, & ad Syllam delati, ante pedes eius proiecti sunt: alij tracti uerberatiq;, ut nemine inuente, uocē in tantis calamitatibus ob pauorem emittere audente, in urbe tota, quem uellet Syllanus quisq; feriebat. Vnde tot funera numerari omnino non poterāt, donec Syllæ à Furfidio suggereretur, sinendos esse aliquos uiuere, ut essent, quibus possent imperare, qui uicerant, tunc iam tohibita, quæ hac atq; hac passim furibunda ferebatur licentia iugulandi. Primus ipse infamen illam tabulam proscriptionis, cū magna gratulatione proposuit, quæ hominum ex utroq; ordine splendido, Equestri scilicet & Senatorio, occidendorum ac proscribendorū duo millia continebat, quos quia proscripti erant, licebat occidere: Quorum etiam bona diuidebantur, & pars Syllæ, pars percussoris fiebat. Contristabat numerus proscriptorum, sed consolabatur modus: Quia tot cadebant, tantū erat mœroris, quantum lętitiæ. Quia cæteri non timebant, sed in quibusdam eorū, qui mori iussi erant, etiam licet ipsa crudelis cęterorū seuęritas, genera mortium exquisita congemuit. Quendam enim sine ferro laniantium manus diripuerunt, immanius homines hominem uiuum, quàm bestiæ solent discerpere, cadauer abiectum. Hic Bebius fuit Marianus. Nam duo Bebij fuerunt, alter Syllanus: alter Marianus, & ut Syllanus à Marianis antea unco tractus, dispersis uisceribus interijt: sic Marianus eodem crudelitatis genere interemptus est, ut etiam mirum uideri possit, siue casu hoc, siue consilio factum sit, ambos eiusdem nominis Bebios, uno eodemq; etiam fati genere occubuisse. M. Marius Gratidianus, C. Marij propinquus, apud Catuli sepulchrum oculis effossis, & membris particulatim amputatis, in tantis cruciatibus diu

Inermes contra fidē datā occisi.

Appianus lib. 1. de ciuili. Ro. bellis.

Crudelis Oratio L. Syllæ.

Aug. de ciui. Dei. li 3. c. 28.

L. Florus li. 3. Epith. 21.

Tabula Proscriptionis Syllanæ Duo Millia continebat.

Laniatus quidā sine ferro.

Aug. lib. 3. de ciui. Dei. c. 27.

Dira occisio M. Marij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vindicta Syllæ in totas ciuitates.

diu uiuere, uel potius diu mori coactus est. Cum uero in singulos delationes defecissent, ad ciuitates se Sylla conuertit, easq; uicissim puniuit, aliarum arces demoliri iubendo. Quarundam mœnia solo æquando, aut publicam mulctam illis imponendo, aut grauioribus tributis eos affligendo, hoc fine cõclusa sunt duo bella funestissima, sociale Italicum, et ciuile Syllanum. Consumpserunt autem ultra centum quinquaginta millium Romanorum uiros, Consulares triginta tres, Prætorios Septem, Ædilitios Sexaginta, Senatores ducentos, absq; innumeris totius Italiæ populis, qui sine considerationе deleti sunt, ut scribit Eutropius. A bello Mariano atq; Syllano, ad bella Sertorij atq; Catilinę: quorum alter à Sylla proscriptus, alter nutritus fuerat. Inde ad Lepidi & Catuli bellum: quorum alter gesta Syllana rescindere, alter defendere cupiebat. Inde ad Pompeij & Cæsaris: quorum Pompeius sectator Syllę fuerat, eiusq; potentiam uel æquauerat, uel iam etiam superauerat. Cæsar autem Pompeij potentiam non ferebat, sed quia non habebat, quam tamen illo uicto interfectoq; transcendit. Hinc ad alium Cæsarem, qui pòst Augustus appellatus est, peruenerunt, quo imperante, natus est Saluator mundi, Christus. Nam & ipse Augustus cum multis gesit bella ciuilia. Ac omissis crudelitatibus, quas Sertorius & Catilina, Lepidus & Catulus, Cæsar & Pompeius exercuerunt: eas tantum (quantum ad institutum nostrum pertinere uidetur) enumerabimus, quas Triumuirorum, Antonij, Lepidi, & Octauij, tam concordiæ quàm discordiæ, ciuiles siue inciuiles potius pepererunt.

Eutropius lib. 6. & 7. rerum Rom.

Interempti eo bello ciuili 150.

Milia ciuiũ Ro.

Alia post Syllam bella ciuilia.

Triumuiri, Antonius, Lepidus & Octauius.

Hij primum quidem discordes, deinde autem concordes facti, ac Imperium inter se partiti, & aduersus interfectores Cæsaris, & eorum fautores in urbe potiti uictoria, Syllam imitati, proscriptionis tabulas proponendas esse decreuerunt. In quibus Senatorij Ordinis circa trecentos, Equestris uero ad Duo millia, in quibus etiam fratres & patrui proscribentium inerant: sed & ex potentioribus ad mortem condemnarunt Decem & Septem, inter quos & Cicero fuisse dicitur. His deinde Centum & Triginta, & paulo post Centũ & Quinquaginta uirorum proscriptiones additę, ac per uaria urbis loca prolatæ sunt: Quorum omnium capita ad Triumuiros diffinito prȩmio deferri iussum.

Appianus lib. 3. de ciuili. Ro. bellis.

Eutropius lib. 7. rerum. Ro.

Horrenda lex proscriptionis.

Erat autem lex proscriptionis, ut nullus aliquem eorum, qui proscripti essent, susciperet, aut occultaret, aut aliquo præmitteret, neq; pecunijs confideret, ut uel saluaret aliquem, uel iuuaret, aut cum illo seruiret. Si quis contra legem fecisset, nulla uenia dignus, & ipse in proscriptorum numerum poneretur.

Præmium de capitib. Interfectorum.

Eorum autem, qui interemptorum à se capita Triumuiris apportassent, præmium erat, libero quidem Quinq; supra uiginti mille drachmæ: serui ultra proprij libertatem corporis, decies mille drachmę

drachmæ Atticæ. Idem quoq; prȩmium iudicibus erat constitutum. Proscriptione igitur à Triumuiris ad hunc modum annotata, crudelissime in proscriptos sæuitum est.

Fuga præclusa.

Primum omnes urbis exitus, aut portus aut stagna, aut quodcunq; aliud, quod ad fugam suspitiosum erat, aut ad latendum per prouinciam profugis patebat, à Turmarum Ducibus obsidebatur, quibus perscrutari omnia ac discutere iniunctum fuerat: Et hæc uno impetu simul facta sunt.

Pœnę Proscriptorũ, qui in fuga deprehensi fuerunt.

Statim igitur per omnem prouinciam ac ciuitatem, ut quisq; quod sperauerat, adeptus fuerat, hominum captiuitates plurimæ subitæq; perpetrabantur. Varij ad hæc necis modi, capitum abscisiones mercedis gratia conspiciebantur, fugæ turpissimæ, alijs puteos, alijs subterraneos specus, & immunda quæq; subeuntibus: alij subtectis tegulis operti, miro silentio latuerunt.

Miserta fugientium.

Mulieres non minus & pueros, quàm percussores formidantes, qui non satis beneuolè se erga eos habebant: alij ad pedes seruorum suorum procidentes, cum clamore & ciulatu, eos dominos suos, & saluatores appellarunt. Quæ res eo miserior uidebatur, quod omni spe salutis destituti, nulla misericordia ab ullo leuarentur. Nam & suos repente ex necessarijs hostes effectos esse cernebant, uel ob simultatem, uel munerum promissionem, uel ob repositum in domibus aurum & argentum.

Infidus quippe unusquisq; in domesticos effectus erat, & propriam utilitatem beneuolentiæ eorum ante tulerat: fidi autem & beneuoli non auxilium afferre, non celare aliquem, aut cum ullo conuenire audebant, ob suppliciorũ crudelitatem. Erant qui se sponte fame conficerent, qui laqueis uitam finirent, qui se aquis immergerent, aut è tecto præcipites darent, aut igne se absumerẽt, aut iugulatoribus se offerrent. Cæterum, quid circa singulos actum, & quo genere immanitatis & crudelitatis in unumquemq; eorum, qui proscripti fuerunt, sequitum sit, præter ea, quæ iam in genere dicta sunt, ex Plutarcho, Appiano, alijsq; rerum Romanarum scriptoribus cognoscere licet: nos unum tantum ex Appiano, de nece Ciceronis hoc loco ascribemus. M. Cicero igitur, qui post C. Cęsarem potens admodum, quantum popularis Monarchia ualuit, in urbe floruit, cum filio & fratre, ac fratris filio, omnibus denicq; necessarijs eius, & Clientibus amicisq; proscriptione damnatus est.

M. Ciceronis Proscriptio.

Quam autem inimici eius in eum crudelitatem exercuerint, ad hunc modum describit Appianus. Is, inquit, fugiens paruam ingressus ratem, maris tempestate deterritus, ad proprios agros, quos ob historiæ huius passionem uidisse memini, circa Capuam, Italiæ urbem delatus est. Tacite igitur accedentibus his, qui illum inquirebant, quippe præ cæteris ambitiosissime hunc uirum efflagitabat

Antonius,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Antonius, & Antonij causa, quàm plurimi corui aduolantes, obstrepere cœperunt, eundem è somno excitantes, uestem quoq; rostris eo usq; attraxere è quiescentis copore, quo ad serui id signum à Deo missum arbitrati, lectica impositum, iterum ad mare per profundam syluam occulto calle detulere. Multis per partes accurrentibus, interrogantibusq;, sicubi Cicero appareret: obuij ob beneuolentiam misericordiamq;, nihil nisi ablatum fuisse referebãt.

Lęna, Interfector Ciceronis.

Verum Cerdo quidam Clodij Clientulus, Ciceronis acerbissimi hostis, Lænę Turmarum Duci, cum paucis assistenti, callem indicat. Quo cognito, insequitur ille, et Ciceronis seruos longe plures, quàm quos ipse deduceret, auxilio adesse cernens, militariter admodum cœpit exclamare. Ea uoce qui in agris aderant postremi Turmarum Duces aduolant, quos intuentes Ciceronis serui, quàm plurimis accedentibus territi, cesserunt. Læna uerò qui propriam causam Ciceronis patrocinio tutatus, pœnam effugerat, caput è lectica primus extulit, simulq; præcidit, tribus feriens, secanscq; uulneribus ob inexperientiam. Abscidit & dexteram, qua orationes illas luculentissimas in Antonium, ueluti Tyrannum exarauit, ad Demosthenis in Philippum editarum similitudinem. Quo facto, nonnulli in equis, quidam nauibus præuecti sunt, ut hæc Antonio primi nunciarent.

Præmium Lænæ ab Antonio datum.

Læna sedenti in foro Antonio, caput manumq; Ciceronis à longe protulit, ostenditq;. Qua ex re exhileratus, Ducem coronauit, adornauitq; donis, ducentis scilicet, & quinquaginta millibus Drachmis Atticis, quod maximum & pugnacissimum inimicorum olim eius occidisset. Caput manusq; Ciceronis, in foro ante tribunal per spatium temporis pependere, quo in loco & ipse prius orare solitus. Ad id spectaculum multi audientes, uisendi causa conuenere. Ferunt & in die Antonium Ciceronis caput in mensa tenuisse, demum saciatum animo, ab hoc nefando spectaculo abstinuisse. In hunc modum Cicero eloquentia admirabilis, præter cæteros in hanc ætatem usq;, & qui Consularem dignitatem obtinuerat, in maximis patriæ suæ utilis, extinctus, ab hostibus contumelijs affectus est.

Appianus & Plutarchus diuersi de Occisore Cic.

Paulo diuersius eandem historiam narrat Plutarchus. Nam proditorem illum ac callis indicem, quem Appianus Cerdonem, & Clodij Clientulum fuisse scribit: Plutarchus Philologum Q. fratris libertum fuisse ait: Eum uidelicet, quem Cicero studijs liberalibus erudierat. Lænam uero, quem Turmarum Ducem fuisse asserit Appianus, Plutarchus nõ Lęnã, sed Popilium, et eundẽ Tribunum militem fuisse tradit: eum uidelicet, qui iamdudum parricidij reus, opera Ciceronis, qui causam susceperat, defensus, iudicia euasit. Sed nec Læna caput Ciceronis præcidit: sed Herennius Centurio, qui per demonstratam semitam accelerans, illum consequutus est, ubi Cicero percussores imminere cognoscens, suis uti lectica fisterent imperauit.

imperauit. Inde ceu persæpe consueuerat, cum genam sinistræ imposuisset, immotis oculis percussores prospiciens, iugulum apparat. Quod Herennius poscens crine nudum & extra lecticam uulneribus prolatum, quia tunc Sexagesimum quartum ætatis egit annum, caput & manus eius iussu Antonij præcidit. Antonius autem ea accipiens, ingenti uoce proclamauit. Sic habeant finem Proscriptiones. *Aug. lib. 3. de ciui. Dei. c. 30.* Sic igitur disertus ille artifex regendæ Reipublicæ Cicero, qui Augusto fauit, ut eius potentia cõtra Antonium nutriretur, sperans eũ depulsa & oppressa Antonij dominatione, instauraturũ Reipublicæ libertatem, ab eodem Augusto, cuius dignitatem & potestatem fouebat, Antonio, quadam quasi concordiæ pactione, occidendus permissus est: nec libertatem ille Reipublicę, pro qua multum clamauerat, instaurauit, sed ditioni potius propriæ subiugauit.

Vindicta in seditiosos.

Alterum genus crudelitatum eorum esse diximus, qui seditiones comprimunt. Cuius multa quidem exempla commemorare possem: Sed quoniam hęc Historiarum studiosis passim obuia sunt, nihil est, ut pluribus lectorem suspendam. Nam satis diu his rebus immoratus, ad alia mihi properandum uideo: unum tantum, ne nihil de hoc genere dicere uidear, affero. Lucius Opimius Consul, qui aduersum alterum Gracchum intra urbem arma commouerat, iam eò cum socijs oppresso & extincto, ingentem ciuium stragem fecit. Cunq; quęstionem haberet, iam iudiciaria inquisitione cæteros persequens, tria millia occidisse perhibetur. *Aug. de ciui. Dei li. 3. c. 24.*

Ex quo intelligi potest, quanta sæuitia fuerit seditiosorum, quando etiam uictoria contra seditiosos obtenta, tanta multitudo hominum, non solum in turbido ipso armorum strepitu, sed etiam iudiciorum, uelut examinata cognitione precedente interierunt. Sunt & qui ad hoc genus postremũ Syllæ bellum, quod aduersus utrunq; Marium patrem & filium gesit, referant, ut per quem oppressa iam à Mario patria, pristinæ libertati restituta fuerit. At quam crudelissimè, non in hostes tantũ, sed in amicos etiam sæuierit Sylla, paulo ante declaratum est: Vt recte de ea uindicta, seu sæuitia potius, Lucanus Poëta dixerit. *Lib. 2.*

Sylla quoq; immensis accessit cladibus ultor,
Ille quoq; exiguum restabat sanguinis urbi,
Hausit, dumq; nimis iam putrida membra recidit,
Excessit medicina modum, nimiumq; sequuta est,
Qua morbi duxere manus, periere nocentes,
Sed cum iam soli possent superesse nocentes,
Tunc data libertas odijs resolutaq; legum
Frenis ira ruit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Seditionem nasci ex seditione,
Caput X.

INter incommoda seditionum, illud non minimum est, quod una seditio parit aliam. Est enim eius natura seditio, ut ubi semel corpus Reipublicæ inuaserit, quasi repente ad singula etiam intima membra penetret, & nisi radicitus extirpata fuerit, non solum breui tempore repullulet, sed etiam alias ex se seditiones progignet.

Seditio seditionem parit.

Sic secessio plebis, Tribunitiam potestatem patribus ui extorsit, quod ius Cn. Martio, qui Coriolani cognomen habuit, per occasionem diuidendæ Annonæ, denuo patribus recuperare conante, excitata alia seditio est: Quam uix tandem Coriolano in exilium acto, cohibuit atq; sedauit Senatus. Sed eam maius malum insequutum est: Nempe Coriolanus in exilio apud Volscos degens, iniuriæ memor, bellum Romanis intulit, quod una mater Veturia extinxit. Sic Gracchanæ seditiones initium quidem fuerunt in urbe Roma ciuilis sanguinis, gladiorumq; impunitatis. Inde ius ui obrutum, potentiorq; habitus prior, discordiæq; ciuium, antea conditionibus sanari solitæ, ferro dijudicatæ, bellaq; non causis inita, sed pro ut eorũ merces fuit. Ex Gracchanis igitur seditionibus, Apuleiana, Drusiana, & ex his bellum Sociale, Ciuilia & Seruilia orta sunt.

T. Liuius lib. 2. ab urb. cond. Valerius lib. 2. c. 2.

L. Florus lib. 3.

Sic & ex hæresibus hæreses, ex schismatibus schismata enascuntur: ut aliàs à nobis abunde demonstratum est. Nec id sane mirum: non enim ibi consistunt exempla, ut inquit Velleius Paterculus, unde cœperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissime euagandi sibi uiam faciunt: & ubi semel recto deerratum est, in præceps peruenitur, nec quisquam putat turpe, quod alij fuit fructuosum.

Lib. 2. de Hæreticis & schis. Lib. 2. Historiæ Ro.

DE SEDITIONIBVS

LIBER QVARTVS: QVI EST DE REMEDIIS, QVIBVS SEDITIONES COMPRIMVNTVR.

Ad quorum officium pertineat, sedare seditiones, Cap. I.

SVPER EST *pars ultima instituti* operis huius de seditionibus, quæ remedia continet, quibus seditionum motus, in Republica comprimuntur.

In qua re duo spectanda sunt: Persona tam eorum, qui medentur, quàm eorum, quibus remedia adhibentur: et Ratio medendi. Primum igitur, si magnam apud omnes laudem & gloriã merentur, qui patriam ab iniuria hostium fortiter dimicantes defendunt: quanto magis laudandi sunt, qui ciuiles & intestinas discordias in Repub. sanant? Quod pulchre apud Platonẽ cõfirmare uidetur hospes Atheniensis, qui citato quodã Tirtæi Poëtæ carmine, primũ summis laudibus effert eos, qui optime se gerũt in bello. Deinde duo belli genera statuens: Alterũ, quod seditionem appellamus, grauissimum sanè, ut quod nemo in sua ciuitate esse uelit: et si accidat, quam ocyus fieri potest, sedari cupiat. Alterũ uero belli genus, multo mitius illo, quo aduersus externos & alienigenas utimur. Claros quidẽ eos esse ait, qui externa magno animo bella gerunt. At longè clarissimos, qui maximo in bello, id est, in seditione præstant: Theognis Poëtæ testimoniũ subinde citans, qui ait: Fidelem uirũ omni argento atq; auro in seditione meliorẽ. Etsi aũt æquo iure tam Magistratus quàm subditi, Rempub. à seditionũ incõmodis custodire, et si quibus premitur, ab ijsdẽ etiam liberare teneãtur: tamen singulariter ad officiũ eorũ, qui præsunt rebus publicis, pertinet, ut pacatæ et quietæ prouinciæ sint, quas regunt. Quod tũ facile obtinent, si sollicite id agant, ut malis & seditiosis hominibus prouinciæ careant, eosq; conquirant, & ut quisq; deliquerit, in eum animaduertant. Sic ad Præfecti urbis curam olim pertinebat quies popularium, qui & dispositos milites stationarios habebat, ad tuendam popularium quietem, & ad referendũ sibi quid ubicq; ageretur. Veteres Irenarchas uocarunt: quia ad tollendas discordias, & pacandos ciuium animos, in

Laudandi plurimum sunt sedatores seditionum.

Plato lib. 1. de legib.

Duo belli genera.

l. congruit. ff. de off. præsid. l. 1. §. quies quoq; ff. de off. præfect. urb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuitate præficiebantur. ἀπὸ τοῦ εἰρήνη, id est, à pace & concordia dicti. Idem etiam cognoscunt, quoties de finibus certatur, quanquam Martianus generaliter Irenarchas uocat, qui disciplinæ publicæ, & corrigendis moribus præficiuntur. Sed & in prouincijs Irenarchæ iudicio præsidum, à Decurionibus nominabantur, qui ad prouinciarum tutelam, quietis & pacis per singula territoria faciebant stare concordiam. Alibi Seruatores loci, Hiocolitæ, & latronum expulsores appellantur. Ac inter cætera illud quoq; ad Irenarcharum officium pertinet, ut cum apprehenderint latrones, interrogent eos de socijs & receptatoribus, & interrogationes literis inclusas atq; obsignatas, ad cognitionem Magistratus mittant. Nec condemnatus intelligitur, qui cum eo elogio missus, uel etiam per Irenarcham perductus fuerit, sed quasi re integra quæratur, si quis erit, qui eum arguat. Et ideo si quis ἀνάκρισιν faceret, iuberi oportet uenire Irenarcham, & quod scripserit exequi. Et si diligenter & fideliter hoc fecerit, collaudandum eum: si uero parum prudenter non exquisitis argumentis, simpliciter denotare Irenarcham, minus retulisse, sed & si quid maligne interrogasse, aut non dicta retulisse pro dictis, eum compererit, ut uindicet in exemplo, ne quid aliud postea tale facere moliatur.

Iunlea C. de Irenarchis lib. 12. In Aut. ut nulli iud. §. 1. & in Aut. de mãd. Princip. l. diuus §. 1. ff. de custod. reorum.

Vide Alciatũ lib. 2. Prætermissarum. l. munerũ. § Irenarchæ ff. de mu. & honorib.

Iam & Principum Constitutionibus Irenarcharum officium, omnibus prouinciarum Rectoribus, & rerum publicarum administratoribus iniungitur. Sicut Iustinianus Imperator ad Tribunianum, quæstorem sacri Pallatij & exquæstorem, ea de re rescribens. Conueniens, inquit, est, te prouidere, ut nulli populi ciuitatum alterutri seditiones faciant, sed omnem pacem esse Dei ciuitatibus, dum æquitas etiam hinc nostris subiectis seruatur, & neq; lucri, neq; passionis alicuius causa ad aliquam partium declinatur.

In Aut. de mãd Princip. & deinde coll. 3.

Bal. l. in l. nullus C. de summa Trinitate.

Eodem pertinet Constitutio illa Friderici Imperatoris de pace tenenda, qua iudicũ quoq; & defensorum locorũ, & quorunq; aliorum Magistratuũ, curæ & officio imponitur, ut id agant sollicite, ut huiusmodi pax ab omnibus eorũ curæ subiectis fideliter custodiatur. Quin & pœna eidem legi adijcitur, ut si qui iustitiam facere, & pacem uiolatam legitime uindicare neglexerint, damnum omne iniuriam passo resarcire compellantur. Et insuper, si maior iudex sit, sacro ærario pœnam decem librarum auri præstet: minor autem pœna trium librarum auri mulctetur. Qui uero ad prædictam pœnam persoluendam inopia dinoscetur laborare, is corporis sui correctionem cum uerberibus patiatur, & procul ab eo loco, quem inhabitat, quinquaginta milliaria per quinquennũ uitã agat.

Pœna in Irenarchas negligẽtes.

Idem quoq; Canonicis Constitutionibus cautum est, qualis est illa Alexandri Papæ I. & altera huic haud dissimilis Antheri Papæ. Hęc dicit Dominus (inquit Alexãder) iudicate mane iudicium, & ante

Epistola 2. Hier. 2.

eruite ui oppressum de manu calumniantis, ne forte egrediatur quasi ignis indignatio mea, et succendatur: et non sit qui extinguat. Vos ergo, qui in summa specula à Domino cõstituti estis, attendere eos et opprimere oportet, qui in fratres seditiones et scandala excitant, ne simul cum eis pereatis. De schismaticis uero, Regulis sanctorum Patrum specialiter constitutum est, ut qui schisma fecerit, aut proprium altare erexerit, primum quidem excommunicetur, & si excommunicatione contempta, nihilominus diuisiones & schismata facere perrexerit, per potestates publicas opprimatur. Quæ Regulæ Principum quoq; Constitutionibus confirmantur. Sic enim de eadem re Fridericus Imperator constituit. Statuimus, inquit, hoc Edicto perpetuo ualituro, ut Potestas, Consules seu Rectores, quibuscunq; fungantur officijs, pro defensione fidei præstent publicè iuramentum, quod de terris suæ Iurisdictioni subiectis, uniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide pro uiribus exterminare studebunt: Ita quodammodo quicunq; fuerit, qui in potestatem, siue perpetuam, siue temporalem, assumptus, hoc teneatur Capitulum iuramento firmare: alioqui nec pro potestatibus, nec pro Consulibus habeantur, & eorum sententias irritas extunc decernimus & inanes. Si uero Dominus temporalis requisitus & admonitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hæretica prauitate, post annum à tempore admonitionis elapsum, terram illius exponimus Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis, absq; ulla contradictione possideant, & in fidei pietate conseruent, saluo iure domini principalis: Dummodo super hoc nullum præster obstaculum, nec aliquod aliud impedimentum apponat. Eadem nihilominus seruata lege, contra eos, qui non habent dominos principales.

Pœna in Authores schismatũ.

De statutis & consue. contra lib. Eccl. §. Statuimus.

Quales esse debeant Irenarchæ, quibus seditionum componendarum cura iniungitur, Cap. II.

QVemadmodum autem qui præsunt publicis administrationibus, iusti debent esse, prudentes, & boni uiri, tum multo etiam rerum usu exercitati: Ita & qui componendarũ seditionum negocium aggrediuntur, primum omnium uirtutibus prædicti, ideſt, iusti, prudentes, fortes & temperantes esse debent. Nemo enim integer & fidelis, sine omnium uirtutum numero in seditionibus reperiri poterit, ut inquit Plato. Sed et eloquentem esse oportet, cuius officio atq; curæ incumbit, discordantium animos ad amicitiam & pacem reuocare. Est enim eloquentia tum omnibus, qui Respublicas administrant: tum uero ijs, qui ad sedandas discordias,

Plato lib. 1. de legib.

Vt Irenarcha sit eloquens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& conciliandam inter dissidentes ciues pacem destinati sunt, non solum utilis, sed etiam necessaria. Propter quod & Reges olim(ut scribit Plutarchus) tametsi sceptris, & purpura nobiles, satellitibus constipati, deorum demum oraculis inflati & tumidi, uulgus deterritare soliti, ac sibi subijcere: Volebant tamen uerborum Oratores effici, gratiamq; dicendi nequaquam aspernabantur. Conciones, in quibus clari solent effici uiri, non negligebantur, nec Iouem dun-taxat consilij præsidem obseruabant, bellicosumq; Martem, aut militarem Mineruam: Sed Calliopen quoq; uenerabantur, quæ Regibus ueneranda comes accedit, ferociam atq; duriciam uulgi suadela leniens atq; pudore. Homo certe priuatus de ueste atq; habitu populari ciuitatem regere, uoluntatem populi præualere, multitudinis moribus modum facere non poterit, nisi oratione & eloquentia præditus sit, quæ unà suadeat, afficiat, flectat, ducatq; multitudinem.

Plutarchus in Politicis.

Calliope Musa Irenarchæ necessaria est.

Boni mores eloquētię coniuncti ualent.

Non igitur mores dicentis tantum sunt, qui persuadeant, nec sola oratio. Re enim uera utrunq; est, quod rem efficit, mores nimirum atq; oratio: Quemadmodum nauis non solum à gubernatore, sed etiam à Clauo: & equus non solum ab equite, sed etiam à freno in gyrum uersatur. Qui igitur & uirtutibus simul, & eloquentia clari & potentes sunt, hos ego omnium maxime ad sedandas seditiones idoneos esse existimo. Cuius uelut effigiem Poëta his carminibus depingit.

Virg. lib. 1. Æneidos.

Ac ueluti magno in populo cum sæpe coorta est
Seditio, sæuitq; animis ignobile uulgus,
Iamq; faces & saxa uolant, furor arma ministrat.
Tum pietate grauem, ac meritis si forte uirum quem,
Conspexere, silent, arrectisq; auribus astant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Cicero inter summos Oratores ingentibus eos laudibus effert, qui dicendo ciuiles discordias compresserunt. Qualis fuit M. Valerius Dictator, qui paucis annis post Reges exactos, cum plebs prope ripam Anienis ad tertium milliarium consedisset, eumq; montem, qui Sacer appellatus est, occupauisset, oratione discordias sedauit. Ob quam rem & honores ei habiti amplissimi, proter quod & primus Maximus est appellatus. Ex eadem causa, M. Popilius laudatur, qui cum Consul esset, eodemq; tempore sacrificium publicum cū Læna faceret(ea fuit uestis militaris, uillorum crassitudine calefaciens Chlamidem) quod erat flamen Carmentalis, plebis contra Patres concitatione, & seditione nunciata, ut erat Læna amictus, ita uenit in concionem, seditionemq; cum authoritate, tum oratione sedauit.

Sedatores seditionum populi.

M. Cicero in Bruto, de clar. Orat.

M. Popilio

Simílem

Similem laudem Scipio, & plærique alij meriti sunt, quorum & ipsorum orationibus magnæ seditiones compositæ sunt, quos hic non est locus omnes commemorare. T. Liuius lib. 8. secundi belli Punici.

Necq uero satis est, iustum, prudentem & eloquentem esse, cuius opera componenda seditio est: sed talis etiam à seditiosis ipsis, quorum animos prudentia & oratione sua leniendos susciꝑit, existimari & haberi debet. Plurimum enim momenti in rebus publicis, prudentiæ & probitatis opinio possidet. Nam oratio quantumlibet salutaris & bona, si à malo proferatur, uel authoris odio displicere solet, nec quantum per se meretur, tantum ponderis & authoritatis habet. Ex qua causa cū Lacedæmone Demosthenes quidam in Senatu author fuisset sententiæ salutaris, & rei de qua agebatur idoneæ, non fuisset ea quantumlibet bona sententia, uel unius authoris odio à Senatu approbata, nisi Ephori alium ex senioribus delegissent. Qui negocio sententiæ dicendæ sibi demandato, eandem pronunciasset: rati hoc modo gratiorem, & multitudini acceptiorem fore, quæ à bono & syncero, quàm quæ à malo, absoleto, & sordido uase, & ad transfundendam rem salutarem minus bene imbuto, sed absoleto & sordido, prodijsset.

Irenarchā bonæ opinionis esse oportet apud populum.

Vide Gellium in noctibus Atticis li. 18. c. 3.

Sed & grati sint seditiosis oportet, per quos seditiones sedari debent. Nam quibus infensi sunt, eorum uerba ægerrime audiunt, ne dum consilijs non acquiescunt. Qua ratione seditione & rebellione subditorum aduersus dominos suos orta, non ipsi domini, sed Legati seditiosis ipsis grati & accepti, facilius seditionem component. Sic plebis seditione aduersus Senatum Romanum & Patres commota, cum tres Legati Consulares, C. Iulius. P. Sulpitius, SP. Tarpeius, ad seditiosos fuissent missi: Qui Senatus uerbis quærerent, cuius iussu castra deseruissent, aut quid sibi uellent, qui armati Auentinum obsedissent, bellóq; auerso ab hostibus patriam suam cepissent: à multitudine conclamatum est. Vt L. Valerium, & M. Horatium ad se mitterent, his sedaturos responsum. Non alia procul dubio ratione, quàm quia sibi gratis & acceptis, & quorum prudentiam cognitam, fidemq; minus suspectam habebant, quàm quorum eis fastus & potentia inuisa erat, respondere, eorumq; consilia sequi maluerunt. T. Liuius li. 3. ab urb. cond.

Habendā esse rationē personarū.

Iam uero quod ad personas eorum attinet, qui à seditionum morbis liberandi sunt, alia multitudini, alia singulis personis, alia item seditionum authoribus & magistris, alia ijs, qui seducti fuerint atq; decepti: Alia uiris, alia fœminis, alia iuuenibus, alia ætate prouectis, remedia adhibebuntur. De quibus omnibus posthac prolixius, & ordine quidem dicemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De diuino auxilio, in tribulationibus seditionum implorando, Cap. III.

DIctum est de personis eorum, qui seditionum incommodis medentur: Sequitur iam, ut de remedijs seditionum dicamus. Remedia seditionum duplicia sunt: Diuina & Humana. Diuinũ est, quod à solo Deo prǽstatur, nimirũ bonitas illa & clementia diuina, qua Deus in tribulationibus succurrit eis, qui inuocãt nomen eius. Sanè hoc remedio nihil efficacius, nihil prǽsentius, nihil magis salutare. Siquidem nunquam deest diuina misericordia ijs, qui sperantes in Dominum, inuocant nomen eius. Quis enim permansit in mandatis eius, & derelictus est? Aut quis inuocauit illum, & despexit eum? Quoniam pius & misericors est Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Ac uniuersale quidem illud remedium est, ad quod in omnibus tribulationibus recurrendum est: Sed quod omnium maxime in tribulationibus seditionum & bellorum iuuat, ipso Domino ita per Prophetam permittente, & dicente, In tribulatione inuocasti me, & liberaui te: Exaudiui te in abscondito tempestatis: Probaui te apud aquam contradictionis.

Adiutor in tribulationíb⁹ Deus. Eccl. 2.

Psalm. 80.

Siue enim hoc de tribulatione & tempestate conscientiæ intelligamus, quæ est bellum illud internum, & omnium grauissimum, quo concupiscentia rationi, & caro spiritui rebellant: præsens est & salutare illud remedium. In tribulatione inuocasti me, & liberaui te, &c. Siue de tribulatione, qua ab internis & domesticis hostibus præmimur, accipiamus: idem remedium à Domino expecta. Inuoca ipsum in tribulatione, & liberabit te. Nam & de illis cum sacro Psalte dicere potes. Si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem utique: & si is, qui oderat me, magna loquutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu uero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui simul dulces mecum capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu. Veniat mors super illos, & descendant in Infernum uiuentes. Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio eorum. Ego autem ad Dominum clamaui, & Dominus saluauit me. Siue ab externis hostibus tribularis, si Dominum inuocaueris, liberabit te: Exaudiet te in abscondito tempestatis: Probabit te apud aquam contradictionis.

Duplex Tribulatio Interna & Externa.

Psalm. 54.

Quin & sancti Dei homines, non solum sæpe summi huius medici opem implorarunt, sed etiam ipsius remedio in tribulationibus adiutos se esse testantur. Tu es refugium meum, inquit Psaltes, à tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea, erue me à circundantibus me. Et iterum. Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia

Exauditor Deus in tribulationibus.

Psalm. 31. Psalm. 68.

misericordia tua. Secundum multitudinem miserationum tuarum respice me: Et ne auertas faciem tuam à puero tuo. Quoniam tribulor, uelociter exaudi me. Intende animæ meæ, & libera eam, propter inimicos meos eripe me. Item. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te ueniat. Non auertas faciem tuam à me: in quacunq; die inuocauero te, uelociter exaudi me. His & similibus medici opem à se imploratam testatur Propheta. Opem uero sibi latam esse, ad hunc modum clamat. De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine. Dominus mihi adiutor, non timebo quid mihi faciat homo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quàm sperare in Principibus. Omnes gentes circuierunt me, & in nomine Domini, quia ultus sum in eos. Impulsus euersus sum, ut caderem: & Dominus suscepit me. Fortitudo & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Item. In tribulatione inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui, & exaudiuit de templo sancto suo uocem meam. Et clamor meus in conspectu eius, introiuit in aures eius.

Psalm. 101. Psalm. 117. Psalm. 17.

Porro diuinum hoc Remedium duabus maxime rebus comparatur: Pœnitentia, & Oratione. Orationem adiuuat ieiunium & eleemosyna, iuxta quod Angelus ad Thobiam dixit. Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna, magis quàm Thesauros auri reconcondere. Ac ad Pœnitentiam quidem impetrandam, hoc diuinum remedium non solum utile, sed etiã necessarium esse, Dominus apud Prophetã admonet. Si Pœnitentiam, inquit, egerit gens illa, à malo suo, quod loquutus sum aduersus eam: agam & ego Pœnitentiam super malo, quod cogitaui ut facerem ei. Et subito loquar de gente & de regno, ut ædificem & plantẽ illud. Si malum fecerit in oculis meis, ut non audiat uocẽ meam: Pœnitentiam agam super bono, quod loquutus sum, ut facerem ei, &c. Orationem uerò omnium maxime ad impetrandũ, quod dixi, remediũ clementiæ & misericordiæ diuinæ efficacem esse, idem Dominus innuit, dicens. Petite, et dabitur uobis: quærite, & inuenietis. Pulsate, et aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti, aperietur. Atq; ad hũc sanè modũ sancta mulier Iudith, diuino hoc remedio usa, populũ ab obsidione Holofernis liberauit. Holoferne siquidem Bethuliam ciuitatem obsidente, populum ciuitatem eidem, intra quinq; dies tradere uolentẽ, ad Pœnitentiam & Orationẽ adhortata est, his uerbis. Posuistis uos tempus miserationis Domini, & in arbitrium uestrũ diem cõstituistis ei. Sed quia patiẽs Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiã eius fusis lachrymis postulemus. Non enim quasi homo, sic Deus cõminabitur, neq; sicut filius hominis ad iracundiam inflãmabitur. Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu contriti

Remedium in Tribulatione comparatur Pœnitentia & Oratione.

Thob. 12.

Hier. 18.

Matth. 7.

Exemplum de Oratione Iudith in Tribulatione obsidionis.

Iudith. c. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

triti humiliato, seruientes illi, dicamus flentes Domino, ut secundum uoluntatē suam faciat nobiscū misericordiam suam, ut sicut cōturbatum est cor nostrū in superbia eorū, ita etiā de nostra humilitate gloriemur. Quoniam non sumus sequuti peccata patrū nostrorū, qui dereliquerūt Deū suū, et adorauerūt Deos alienos: pro quo scelere dati sunt in gladiū, & in rapinā, et in confusionē, inimicis suis. Nos aūt alterū Deū nescimus, prēter ipsum. Expectemus humiles consolationē eius, & exquiret sanguinem nostrū de afflictionibus inimicorū nostrorum: & humiliabit omnes gentes, quæcūq; insurgūt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster. Et nūc fratres, quoniam uos qui estis Presbyteri in populo Dei, & ex uobis pendet anima illorū, ad eloquium uestrū corda eorū erigite, ut memores sint, quia tentati sunt Patres nostri, ut probarentur, si uere colerēt Deum suum. Memores esse debēt, quomodo pater noster Abrahā tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, & omnes qui placuerūt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem, qui tentationes suas non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improperium murmurationis suę, cōtra Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, & à serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his quæ patimur, sed reputantes peccatis nostris hæcipsa supplicia minora esse flagella Domini, quasi serui qui corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram eueniſſe credamus. Deinde & ipsa Oratorium suum ingressa, cilicio se induit, & cinerem super caput suum posuit, & prosternens se Domino, longam quidem orationem habuit, quam his tandem uerbis conclusit. Non in multitudine est uirtus tua Domine, neq; in equorum uiribus uoluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium, & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio: Deus cœlorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem, &c. Eodem remedio usa Hester, & ipsa populum Iudæorum ab insidijs Aman, & Tyrannide Artaxerxis Regis liberauit. Sic enim Dominum Deum Israēl deprecata est. Domine mi, qui Rex noster es solus, adiuua me solitariam, & cuius præter te nullus est auxiliator alius. Periculum meum in manibus meis est. Audiui à patre meo, quod tu Domine tulisses Israēl de cunctis gentibus, & patres nostros ex omnibus retro maioribus suis, ut possideres hæreditatem sempiternam, feciſtiq; eis sicut locutus es. Peccauimus in conspectu tuo, & idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: coluimus enim Deos eorum. Iustus es Domine. Et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt seruitute: sed robur manuum suarum, Idolorum potentiæ deputantes, uolunt tua mutare promissa,

Iudith. c. 9.

Hester 14.

Exemplum Hester in tribulatione maxima constitutæ.

promissa, & delere hæreditatē tuam, & claudere ora laudantium te, atq; extinguere gloriā templi & altaris tui, ut aperiant ora gentium, & laudent Idolorū fortitudinē, & prędicent carnalem regem in sempiternū. Ne tradas Domine sceptrū tuū his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostrā: sed conuerte consilium eorū super eos, & eū, qui in nos cœpit sęuire, disperde. Memento Domine, & ostēde te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fidutiā Domine rex Deorū, et uniuersę potestatis: tribue sermonē cōpositū in ore meo, in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, ut & ipse pereat, & cæteri qui ei consentiunt. Deus fortis super omnes, exaudi uocem eorū, qui nullā aliam spem habent, & libera nos de manu inimicorū, et erue me à timore meo. Sic Azarias unus ex tribus pueris, qui aperiens os suum in medio ignis, dixit. Benedictus es Domine Patrum nostrorū, & laudabile & glorioſum nomen tuū in sęcula: Quia iustus es in omnib9, quę feciſti nobis, et uniuersa opera tua uera, & uię tuę rectę, et omnia iudicia tua uera. Iudicia enim uera feciſti, iuxta omnia quę induxisti super nos, & super ciuitatē sanctā Patrum nostrorū Hierusalem: Quia in ueritate & in iudicio induxisti omnia hęc propter peccata nostra. Peccauim9 enim, et iniquè egimus recedētes à te, et deliquimus in omnib9, et pręcepta tua nō audiuimus, neq; obseruauimus, nec fecim9 sicut pręceperas nobis, ut bene nobis esset. Omnia ergo quę induxisti super nos, & uniuersa quę feciſti nobis, in uero iudicio feciſti, & tradidisti nos in manibus inimicorū nostrorū iniquorū, & pessimorū, pręuaricatorūq;, & regi iniusto, & pessimo ultra omnē terrā. Et nunc nō possumus aperire os: cōfusio & opprobriū facti sumus seruis tuis, et in his qui colūt te. Ne, quęsumus, tradas nos in perpetuū, propter nomē tuū, & ne dissipes testamentū tuum, neq; auferas misericordiā tuā à nobis, propter Abrahā dilectū tuū, & Isaac seruū tuum, & Israēl sanctū tuum: Quibus locutus es, pollicens, quod multiplicares semen eorum sicut stellas cœli, & sicut arenam, quæ est in littore maris: quia Domine imminuti sumus, plusquā omnes gentes, sumusq; humiles in uniuersa terra hodie propter peccata nostra. Sic Daniel in captiuitate positus, primū quidē peccata non tantū populi sui, sed etiam sua cōfessus, deinde ad hunc modū orauit. Et posui faciem meā ad Dominū Deum meum rogare, et deprecari in ieiunijs, sacco & cinere: & orauī Dominū Deum meū, et confessus sum, & dixi. Obsecro Domine Deus magne & terribilis, custodiens pactū & misericordiam diligentibus te, & custodientibus mandata tua. Peccauimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, & recessimus & declinauimus à mandatis tuis ac iudicijs. Et non obediuimus seruis tuis Prophetis, qui loquuti sunt in nomine tuo Regibus nostris, Principib9 nostris, Patribus nostris, omniq; populo terrę. Tibi Domine iustitia, nobis aūt cōfusio faciei: sicut est hodie uiro Iudæ, & habitatoribus

Daniel. 9. Oratio Azariæ in caminо ignis.

Oratio Danielis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habitatoribus Hierusalem, & omni Israël, his qui prope sunt, & his qui procul in uniuersis terris, ad quas eiecisti eos, propter iniquitates eorũ, in quibus peccauerũt in te Domine. Nobis cõfusio faciei, Regibus nostris, Principibus nostris, & Patribus nostris, qui peccauerũt. Tibi aũt Domino Deo nostro misericordia & propitiatio: quia recessimus à te, & nõ audiuimus uocẽ Domini Dei nostri, ut ambularemus in lege eius, quam posuit nobis per seruos suos Prophetas. Et omnis Israël prꝫuaricati sunt legẽ tuã, et declinauerũt, ne audirẽt uocem tuã: & stillauit super nos maledictio & detestatio, quæ scripta est Deut. 28. in libro Moysi serui Dei, quia peccauimus ei. Et statuit sermones suos, quos loquutus est super nos, & super Principes nostros, qui iudicauerũt nos: ut superinduceret in nos malũ magnũ, quale nũquam fuit sub omni cœlo, secundũ quod factũ est in Hierusalẽ. Sicut scriptũ est in lege Moysi. Omne malum hoc uenit super nos. Et nõ rogauimus faciem tuã Domine Deus noster, ut reuerteremur ab iniquitatibus nostris, & cogitaremus ueritatẽ tuã. Et uigilauit Dominus super malitiã, et adduxit eã super nos. Iustus Dominus Deus noster in operibus suis, quæ fecit: non enim audimus uocẽ eius. Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populũ tuũ de terra Ægypti in manu forti, & fecisti tibi nomẽ secundũ diem hãc: peccauimus Domine in omnem iustitiã tuã. Auertatur obsecro ira tua, & furor tuus à ciuitate tua Hierusalem, & à monte sancto tuo: propter peccata enim nostra, & iniquitates Patrũ nostrorũ, Hierusalẽ, & populus tuus in opprobrio sunt omnibus per circuitum nostrũ. Nunc ergo exaudi Deus noster orationẽ serui tui, & preces eius: & ostẽde faciẽ tuã super sanctuariũ tuũ, quod desertũ est. Propter temetipsum inclina Deus meus aurem tuã, & audi: & aperi oculos tuos, & uide desolationẽ nostrã, et ciuitatem, super quam inuocatũ est nomen tuũ. Neqꝫ enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciẽ tuã, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi Domine, placare Domine: attẽde, & fac. Ne moreris propter temetipsum Deus meus: quia nomen tuũ inuocatũ est super ciuitatẽ, & super populum tuũ.

Conclusio huius Capituli.

Si ergo qui tanta sanctitate prædĩti fuerũt homines, ut ignes & Leones circa se innoxios habuerint, non dubitarũt in tribulationibus, Domino peccata sua cõfiteri, & ad diuinam clementiam atqꝫ misericordiam confugere: Quanto magis nos peccatores, seditionum bellorumqꝫ procellis obruti, in ea tribulatione, primum quidem de peccatis nostris pœnitentiam agemus, ac deinde pacẽ à Domino poscemus, qui, ut est unus idemqꝫ uerus author pacis, ita & pacem solus largiri potest: non solum temporaneam illam, sed etiam quam in futuro sæculo, cum sanctis communem habebimus sempiternam. Ipse siquidem Deus noster refugium Psalm. 45. & uirtus, adiutor est in tribulationibus, quę inuenerunt nos nimis.

Seditionibus

Seditionibus in tempore occurrendum esse, *Caput IIII.*

IMplorato aduersus seditiosos diuino auxilio, humana quoqꝫ remedia sanandis seditionibus adhibenda erunt. Est autem eadem ferè seditionum sedandarum ratio, quę curandorum morborum corporis. Quemadmodum enim in curandis morbis, primum causæ morborum, eorundemqꝫ qualitates inquiruntur, quibus cognitis, tum deinde remedia ęgrotis adhibentur. Quin in ipsa etiam cura ratio habetur, ut alia repentinis, & nullam moram patientibus: alia diuturnis morbis, quos Chronicos medici appellant, medicinæ adhibeantur. Ita & in depellendis à corpore Reipublicæ seditionum malis, primum quidem seditionũ causæ inuestigantur, ac his ipsis cognitis, tum eorum medendorum cura suscipitur, & alia subito & aperte ortis seditionibus, alia clanculum conceptis, ac paulatim glisscentibus: & alia rursus in principio, alia in medio, & alia in fine remedia adhibentur. Ac primum quidem id generaliter in seditionibus sedandis, comprimendisqꝫ & extinguendis obseruandum est, ut undecũqꝫ uel ubicunqꝫ ortis seditionibus, in tempore occurratur, immo ne etiam oriantur, prouideatur. Nam & in ciuilium discordiarũ morbis locum habet, quod dicitur:

Similitudo de curandis morbis.

Vt in tempore occurratur seditionibus.

Principijs obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

Ouid. lib. 1. de remed. amoris.

Fit enim sæpe, ut ex paruo membri uulnusculo uniuersum corpus inficiatur, ac tandem, nisi in tempore conuenientibus remedijs occurratur, intereat, & penitus consumatur. Scintilla res parua est, & penè dum cernitur, non uidetur: sed si fomitẽ comprehenderit, & nutrimenta sui, quamuis paruus ignis inuenerit, mœnia, urbes, latissimos saltus, regionesqꝫ consumit. Fermentũ quoqꝫ res modica uidetur & nihili, sed cum farina consperssum, totam massam suo uigore corruperit: in illius uim transit omne quod mixtum est. Ita & seditio quælibet ex paruis quidem initijs est, sed quæ paruo tempore, nisi mox extinguitur, in immensum crescit, & non solum domos, uicos, & ciuitates, sed etiam prouincias, & amplissima Regna peruagatur: maxime uero hæresis & doctrina peruersa, quæ ab uno incipiens, uix duos aut tres primum in exordio reperit auditores. Sed paulatim cancer serpit in corpore, & iuxta uulgare prouerbium. Vnius pecudis scabies, totum commaculat gregem. Igitur & scintilla statim ut apparuerit, extinguenda est, & fermentum à massæ uicinia semouendum. Secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouium

Vulnus.

Scintilla.

Fermentũ. Hieronymus in comment. in Epist. priorem ad Chor.

Hæresis citò crescit.

Q repellendum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

repellendum, ne tota domus, massa, corpus & grex ardeat, corrumpatur, putrescat, aut intereat. Grauis est & periculorum plenissima pugna carnis & spiritus, quam nos Monasticam seditionem appellamus. Spiritu siquidem seruitur legi Dei: carne autem legi peccati. Itaq; carne superante spiritum, in mortem incidimus (est enim lex peccati, ut quicunq; peccauerit, moriatur) Spiritu uero carnem uincente, uiuemus. Qui enim legi Dei seruit (quod fit spiritu) uitam habebit. Lex enim spiritus uitæ in Christo Iesu, liberat à lege peccati & mortis. Et ut prudentia carnis mors est: ita prudentia spiritus uita, & pax. Etsi autem carnis aduersus spiritum perpetua pugna sit, ad finem etiam usq; uitæ nostræ perduratura: tamen & in manu sua uictoriam habet spiritus, si adiutus gratia Dei (quę nunquam inuocanti deerit) ab initio rebellanti carni, id est, concupiscentiæ eius, non consentiat. At ubi semel atq; iterum carni frenum laxauerit, & concupiscentijs eius indulserit, paulatim peccandi consuetudine subrepente, ita animam pernicioſa dulcedo & uoluptas consuetudine implicat, ut postea uincere non possit, quod ipsa sibi peccando fabricata est: Propter quod & semel prostrata & uicta, in perpetua confusione iacet, & ignominia. Iuxta illud. Impius cum in profundum uenerit peccatorum, contemnit: & sequitur eum ignominia, & opprobrium.

Monastica seditio inter carnē et spiritum.

Gal. 5.

Rom. 8.

Aug. lib. cōtra Fortunatū disp. 2.

Prouerb. 18.

Sic in domo dissentientibus inter se patrefamilias, & ijs, qui eius potestati subiecti sunt: facile quidem ea discordia, ab initio componi poterit. At, ubi diutius durauerit, uix perturbata semel domus, ad pristinam concordiam reuocari poterit. Et ad eundem modum seditiones ciuiles in tempore adhibito remedio, sedari possunt, quę ubi latius serpserint, uix magno negocio extingui possunt. Sic seditiones Gracchanæ, Apuleianæ, & aliæ, quæ ab initio facile componi potuissent, ubi aliquandiu sepultæ, ac deinde resuscitatæ recruduerūt, non solum non extinctæ, sed etiam ex his bella socialia, ciuilia, & seruilia, suborta fuerunt. Ita Arrius in Alexandria una scintilla fuit: sed quia non statim oppressa est, totū orbem eius flamma populata est. Sic parua initia fuerunt Hussiticæ factionis, quæ ab initio facile quidem comprimi potuisset: At, ubi tempore inualuit, ne summæ quidem summorū Principum potestate & potentia extingui potuit.

Domestica seditio.

Adhibenda est igitur huic morbo in tempore remedium. Nam sæpe uidimus.

Quod fuerat primo sanabile uulnus,
Dilatum longæ damna tulisse morę.

Ouid. lib. 1. de remed. amoris.

Atq; ex hac sane causa processisse uidetur, quod ueterum Constitutionibus expressum est: ut inter causas, quæ moram non recipiunt, seditiones quoq; numerentur. Sic enim habet lex. Constitutiones, quæ de recipiendis nec ne appellationibus loquuntur, ut nihil noui fiat,

fiat, locum non habent in eorū personis, quos damnatos statim puniri publice interest: Vt sunt insignes latrones, uel seditionum concitatores, uel duces factionum. In his siquidem causis, ubi latro manifestus est, uel seditio prærupta, factioq; cruenta, uel alia iusta causa, appellatio exequutionē non impedit: non pœnæ festinatione, sed præueniendi periculi causa. Tunc enim punire permittit Præses, deinde literis excusare. Sed nec ita tamen festinabit prudens Irenarcha, quin omnia bono consilio, nihil præcipitāter agat: eius memor, quod prouerbio dicitur. Qui nimium properat, serius absoluit: & sæpe fit, ut ingenio magis, quam uiribus proficiatur. Cuius rei pulchrū sane & memorabile exemplum, nostra ætate edidit Inuictissimus & Gloriosissimus Imperator Carolus, huius nominis Quintus, qui immēsam seditiosorū atq; rebellium multitudinē, quæ nullis uiribus uinci posse uidebatur, ipse quasi ocioſus, consilio, & prudētia sua, nullo fuso sanguine, superauit, & ad obedientiam suam redegit: ut uere de eo dici possit, quod olim prouerbio celebratū est. Sedendo uicit Romanus.

L. constitut. ff. de appella. l. si quis filio ff. de iniusto rup. & irri. testa.

Irenarcha consilio agat, non præcipitanter.

De remedijs Monasticæ seditionis, Cap. V.

AM uero ad species ipsas seditionū descendimus, ut earū tam generalia, & quæ sunt omnibus cōmunia, quàm specialia remedia explicemus. Inter quas prima est Monastica, carnis uidelicet aduersus spiritum rebellio: & spiritus aduersus carnē pugna. Quę merito internū hominis bellum dicitur: quia inter spiritum & carnē geritur. Quæ etsi inter se discordent, tamen à Deo summo Opifice in hoc creata & coniuncta sunt, ut mutua inter eas esset pax & concordia, quæ & perpetua erat futura, nisi propter inobedientiam primi hominis turbata fuisset, & in perpetuam quasi discordiam commutata: ut quamdiu uiuit homo, uerum sit, quod Apostolus dicit. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnē. Item. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meę. Quin et cessabit aliquando hęc discordia, quando scilicet seminabitur corpus animale, & resurget corpus spirituale. Tunc enim caro nihil concupiscet aduersus spiritum, quando & ipsa spiritualis uocabitur. Quoniam spiritui non solum sine ulla repugnantia, uerū etiam sine ulla corporalis alimenti indigentia, inæternum uiuificanda subdetur. Est aūt teterrimum & exitiale bellum, quod aduersus spiritū gerit caro, quæ & magna secū fert incōmoda. Caro enim est, quæ animam perdit: caro est, quæ recipit inimicū cum uitijs. Eadem caro seminat homicidia, seminat fornicationē, seminat concupiscētiam, seminat rixas, seminat libidinē, seminat Idolatriam, seminat cupiditatem, seminat superbiam, & inter fratres discordiam,

Gal. 5.

Rom. 7.

1. Cor. 15.

Aug. in lib. de continent. c. 8. Teterrimū bellum inter carnem & spiritū.

Aug. ad fratres in Eremo, sermone 49.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seminat inuidiam, seminat cõtra Deum blasphemiam, prouocat schismata, irritat hæreses, & intra Ecclesiã Dei infert diuisiones, & inter populos Christianos ponit offendicula, & inter gentes pugnas, & inter consanguinitatẽ mutationes, & quod peius est, in corda seruorum Dei diuersa cogitationũ genera immittit. Pugnã carnis mox, si caro euaserit victrix, sequitur bellum conscientiæ. Virũq; sane horribile, ut quod nulla fuga euitare licet. Quocũq; n. fugimus, hñ hostes nos sequuntur, carnẽ nostram nobiscũ portamus, sed nec est, quo fugiamus. Quicquid n. uolumus, fugere possumus: cõscientiã nostram fugere nõ possumus. Intra in domũ tuam, requiesce in lecto tuo: Intra in interiora, interius nihil habere potes, quo fugias à conscientia tua, si te rodiunt peccata tua. Sed nec Deum fugere potest peccator, quomodo timẽs irã Dei dicit. Quo ibo à spiritu tuo, et quo à facie tua fugiam: Si ascendero in cœlum, tu ibi es: si descẽdero in Infernũ, ades.

Bellum conscientiæ.

Aug. in Enarratione. Psal. 30.

Psal. 138.

Ad sedandum igit tam atrox, quod intra nos latet, carnis aduersus nos & conscientiæ nostræ bellum, primũ omnium ad Deum pacis, quem fugere nõ possumus, confugiemus, ab illo opem petemus, ad illum dicemus. Esto mihi in Deum protectorẽ, & in domũ refugñ, ut saluum me facias. Quia fortitudo mea & refugium meũ es tu, & ꝓpter nomen tuum deduces me, & enutries me. Deinde & nos, quantũ in nobis est, contra carnẽ nostrã pugnare debemus, alioqui si carnali concupiscentiæ consentientes, secundum carnẽ uixerimus, moriemur: si aũt spiritu facta carnis mortificauerimus, uiuemus, ut inquit Apostolꝰ. Tum aũt cõtra carnẽ pugnabimus, si membra nostra mortificauerimus, quæ sunt super terrã: id est, fornicationẽ, immunditiam, irã, rixã, ut Apostolus admonet, qui & alio loco dicit. Curam carnis ne feceritis in concupiscentijs uestris. Cæterũ caro mortificabitur per abstinentiam in ieiunijs, orationibus & uigilijs. Nam his & similibꝰ rebus, & caro domat, et diabolus exterminatur, qui carnẽ in potestate habet, nõ aũt animã, dicẽte Apostolo. Datꝰ est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Et in carne Iob tentatus est à diabolo, dicẽte Domino. Et data est ei potestas à Domino in facultates eius. Et iterũ. Dabo tibi illum in potestatẽ, præter animã eius. Ac proinde cõtra diabolum etiam pugnãdum est, qui & ipse continuũ bellum contra nos gerit, ut supra ostendimus. Carnem aũt possidet diabolus, qui & in carne nostra seminat semina sua, id est, homicidia, fornicationẽ, concupiscentiã, libidinẽ, irã, rixam, ebrietatẽ, superbiam, furtũ, et omnẽ suggestionẽ malam, dicẽte Apostolo. Non est nobis colluctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ, sed aduersus spiritus aëris huius, aduersus spiritualia in cœlestibus. Hæc semina qui recipit, in carne seminare dicitur, ac propterea de carne quoq; metet corruptionẽ, ut inquit Apostolꝰ. Est igit infestissimus hostis noster diabolus, qui nunq; non circuit tanq; leo rugiens, quærens quem deuoret, tanto formidabilior, quanto callidior. Est n. uersutus hostis illẽ

Ad Deum pacis confugere. Psal. 30.

Pugnare contra carnem. Rom. 8.

Rom. 13.

Aug. de salute. doctr. c. 64.

2. Cor. 12.

Iob. 1. & 2.

Ephes. 6.

ac tortuosus (ut inquit Augustinus, cuius uerba & hoc loco repetere libet, quanq; ea ipsa supra quoq; libro tertio recensuimus) nec facile deprehẽdi possunt circuitus uiæ eius, nec cognosci species uultus eius, nisi dominus illuminet. Nam nũc hic, nũc illic, nũc agnũ, nunc lupũ, nũc tenebras, nũc lucẽ se ostẽdit. Et singulis quibuslibet qualitatibus, locis & temporibus, secũdum uarias rerũ mutationes, uarias exhibet tẽtationes. Nã ut tristes decipiat, tristatur & ipse: ut gaudentes illudat, fingit se & ipse gaudere: ut spiritales defraudet, in angelũ lucis se transfiguret: ut fortes comprimat, apparet agnꝰ: ut mites deuoret, apparet lupus. Vnde nõ solum in carnis operibus, quę de facili cognoscũtur, nec tantũ in ipsis uitijs: sed in ipsis spiritalibus exercitijs laqueos abscõdit subtiles, & sub uirtutũ colore, ipsa uitia induit, & transmutat se in angelum lucis. Has igitur astutias quis agnoscet? Quis reuelabit speciem indumenti eius, & gyrũ dentium eius quis agnoscet? & abscondit sagittas suas in pharetra, & laqueos suos abscondit sub specie lucis. His & multis alijs machinis, clanculum adorit nos inimicus ille noster filius Belial: Ideoq; & fortiter cõtra ipsum pugnemus necesse est. Nec desunt propugnacula & arma, quibus illum nõ solum à nobis propellamus, sed etiam prosternamus. Ac primũ quidem propugnaculum, quo cõmunimur, est turris illa, de qua in Psalmo dicitur. Turris fortitudinis, à facie inimici. Turris hęc Christꝰ est, ad quem fugientes, non solum tela inimici diaboli per tot loca, tempora, & occasiones contra eos insidiantis, euitabunt: sed etiam in illum, quæ uoluerint securi ipsi iaculabuntur. Quisquis igitur tutus esse uult, ne feriatur à diabolo, ad turrim fortitudinis fugiat Christum, ad quam diaboli iacula nunq; pertingere possunt: Nec tutus tantũ à diaboli iaculis erit, qui in hanc turrim intrat, sed ipse etiam in inimicũ diabolum tela iaculari poterit, quibus ipse feriatur, & uincatur. Hæc nimirum sunt, uerbum Dei, fides, spes, opera charitatis, & oratio: Apostolus armaturã Dei appellat. Induite, inquit, uos armaturam Dei, ut luctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ, sed aduersus Principes & Potestates, aduersus mundi rectores tenebrarũ, contra spiritalia nequitię, in cœlestibus: propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecte stare. State ergo succincti lumbos uestros in ueritate, & induti loricam iustitiæ, & calciati pedes in præparationẽ Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeã salutis assumite, & gladium spiritus, quod est uerbum Dei, per omnẽ orationẽ & obsecrationẽ orãtes, omni tempore in spiritu. Omniũ aũt maxime oratione dominica aduersus insidias diaboli nos tuebimur, qua nos Dominus cœlestẽ Patrẽ orare iubet, ne nos permittat induci in tentationem. Hoc siquidem tactus iaculo, non audebit ad nos co-

Aug. in lib. soliloquiorũ c. 17. lib. 3. c. 3.

Variæ tentationes diaboli.

Aug. in Enarratione in Psal. 60.

Propugnacula nostra cõtra diabolum.

Turris fortitudinis est Christus.

Ephes. 6.

Armatura Dei contra diabolum.

stare aduersus insidias diaboli. quoniam non est nobis colluctatio.

Efficacia orationis Dominicę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus accedere. Scit enim inimicus noster diabolus, qui se his armis tuentur, eos sine dubio aduersus ipsum uictoriã obtinere. Neq; enim ignorat, quod in Psalmo dicit Dauid. Quoniam in te, inquit, eripiar Psal.17. à tentatione. Et iterum: In Deo faciemus uirtutem, & ipse ad nihilum Psal.59. deducet omnes tribulantes nos. Scit etiam Deum semper paratum esse, ut nos à tentatione (ubi opem eius implorauerimus) eripiat, 1.Cor.10. Apostolo Paulo dicente. Fidelis est Deus, qui non patietur nos tentari, supra id quod possumus: sed faciet etiã cũ tentatione prouẽtum,

De remedijs Domesticæ seditionis, Caput VI.

DOmus ex marito & uxore, parentibus & liberis, domino & seruis constat. Inter quos, qui cęteris omnibus dominatur, paterfamiliãs: qui autem illi parent, familia appellantur. Est autem ita natura comparatum, ut maritus uxori, parentes liberis, & domini seruis dominentur. Natura enim imperant & dominantur, qui mente prospicere possunt: Qui autem corpore, quid imperatum fuerit, præstare possunt, natura parẽt. At uxor & seruus, quasi instrumẽta sunt illa generationis: hic uero exequutionis, eorum quæ prudentis mariti & domini consilio fuerint prospecta. Vtitur enim maritus uxore, tanquam instrumẽto ad procreationem liberorum, quibus deinde tota domus propagatur. Nisi enim mas & fœmina ad generandum coniungerẽtur, nec liberos domus nec seruos haberet. Seruo autem utitur dominus, ut ea quæ ad sustentandam familiam necessaria esse prospexerit, opere ipso exequatur. Liberos uero tum procreat, tum honeste educat, ut quos ualentes ipsi suo labore tuentur & alunt, mox imbecilles ob senium facti, à ualentibus eadem reportẽt: & qui uiuere ipsi perpetuo non possunt, etiam mortui in filijs uiuant, & (ut dici solet) natis natorum. Ex duabus igitur societatibus domus coalescit, mariti & uxoris, domini et serui. Vnde & Hesiodus Poëta dixit, οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τε ἀροῦτῆρα. Id est. Primum ædes, deinde uxorem, inde bouem agricolantem. Hic præcipue ad uictum, illa ad liberos: quo loco per mulierem etiam uirum intelligit, & per bouem aratorẽ seruum, & reliquam ad comparandum uictum necessariam possessionem: Bos enim pauperibus pro seruo est. Sunt autem certæ leges, tam coniugum inter se, quàm domini ad reliquam familiam, quibus custoditis, concordia fouetur: Neglectis uero, discordia & seditio in societate domestica concitatur. Concordia inter uirum & uxorem his maxime legibus conseruatur.

Aristot. lib. 1. pol. c. 1.

Vxor instrumẽtum ad generationem.

Lib. 1. operis ἔργα καὶ ἡμέρα.

Leges concordiæ inter uirum & uxorem.

Prima, Vt inter eos iniuria cessaret, ut conuitia, amatoria medicamẽta, immoderata castigatio, & si qua sunt similia. Secũda, Vt ab externo & illegitimo concubitu abstineant: Est enim sacratissima nuptialis fatio, Ideoq; nec serere debent coniuges, unde nasci quicquam nolent;

Aristot. lib. 1. Oeconomicorum c. 3.

Aristot. lib. 1. Oeconomicorum c. 4.

lent: et si fructo gignãt, eorũ eos pudeat, et quos maxime celent. Tertia, Si cuenere utãtur, ut neq; præsentes egeant, nec ut cum aberũt, abstinere nequeant: sed ita assuefaciendum, ut & præsentes & absentes satis habeant. Etsi hi, qui longinquis fuerãt ortus sui tempore regionibus separati, inter se conuenerint, & si uir ad peregrina cõtenderit, nulla longinquitas, nulla absentia, cõplacitã minuat charitatẽ. Eadem lex præsentes absentesq; coniungit: idem uero uinculum inter distantes & consistẽtes, coniugalis charitatis iura constringit. Eodem iugo benedictionis utriusq; colla sociantur, etiamsi alter obeat separatarũ regionũ longa diuortia: quia non corporis ceruice, sed mẽtis, iugum gratiæ receperunt. Sed & eam pudicitiq; legem seruabit uxor, ut ad ipsam uir, non ipsa ad uirũ accedere uideatur: neq; enim deuitare uirũ debet, sed nec tamen ipsa prior tẽtare. Vt enim hoc meretricis est, & impudentis: sic & illud fastuosę, nec uirũ amantis. Sunt & propriq; leges uxoris. Prima, Probã mulierẽ omnium, quę intra priuatos parietes sunt, dominã esse oportet: quę aũt foris sunt, curabit marito. In cæteris omnibus mulier uiro parebit, nec quicq; eorum curabit aut tractabit, quæ extra domum uel publice uel priuatim aguntur: Ne ei accidat, quod matri Papyrij Prætextati, quæ cum filium percontata esset, quidnam Patres in Senatu egissent (nam & puer cum parente suo in curia fuerat) Papyrius festiuo mendacio matrem, quam nimis curiose negocia ad se non pertinentia curare intelligebat, eludens. Actum est (inquit) in Senatu, utrũ uideretur utilius, exq; Republica esse, unus ne ut duas uxores haberet, an ut una apud duos nupta esset. Quo pueri responso decepta mater, alias quoq; matronas, ipsa quanquam imprudens fefellit. Siquidem postridie cum lachrymantes, atq; obsecrãtes oraret, Vna potius ut duobus nupta fieret, quàm ut uni duæ, errore earum patefacto, ludibrio Senatoribus habitæ discesserunt. Secunda, Non permittet proba mulier quenquam domũ ingredi, sine præcepto uiri. Summopere enim formidare debet, quæ facile de mulierum corruptione circumferri solent. Tertia, Sumptu, uestitu, & apparatu minore etiã utatur uxor, quàm leges ciuitatis permiserint. Consyderare enim debet, quod nec uestimentorum nitor, nec elegantia formæ, nec auri multitudo, tantum ualet ad mulieris commendationem, quantum modestia in rebus, ac studium honeste decoreq; uiuendi. Lysandri filiabus uestes muliebremq; mundum præciosum, Tyrannus Siculus misit: ea Lysander capere noluit, dicens. Hoc ornamentum dehonestabit potius filias meas, quàm ornabit. Sed ante Lysandrũ hoc Sophocles dixit. Non est hic ornatus ò infœlix: uerũ dedecus uidebitur tuæq; insania mentis. Ornamẽtum enim est (ut inquit Crates) quod ornat: ornat aũt, quod honestiorẽ mulierem facit. Talem uero præstat nõ aurum, non Smaragdus, non coccineus color: sed quæcunq; grauitatis, moderationis,

L. consensu & autem ibi pos. ubi not. C. de repud. gl. in c. quemadmodum de iureiu. in Aut. de nup. § si igitur gl. in c. sicut 7. q. 1. Amb. lib. 5. Examerõ c. 7.

Plutarchus in præceptis connubialibus.

Leges uxoris.

Mater Papyrij Prætextati.

Aulus Gellius lib. 1. noct. att. c. 23.

Ne sit curiosa in uestitu.

Verũ ornamentum mulieris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

derationis, & pudoris speciem adhibent. Quanq̃ nihil uetat, uxorem honeste quoq; mundicia ornatus uti, modo ab honestatis & pudoris tramite nõ discedat. Nam & natura mulieres mũdiciem amant, Mundus muliebris. à qua & mundus muliebris dicitur, quo scilicet mulier mundior fit. Nam & tali ornatu mulieres etiã sanctissimas usas fuisse, traditũ est. *Iudith.c.10.* Sic enim de sancta uidua Iudith legimus. Et descẽdẽs in domũ suam, abstulit à se cilicium, & exuit se uestimẽtis uiduitatis suæ, & lauit corpus suum, & unxit se myrto optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitrã super caput suum, & induit se uestimẽtis iocunditatis suę, induitq; sandalia pedibus suis, assumpsitq; dextrariola, & lilia, & inaures & annulos, & omnibus ornamẽtis suis ornauit se: sed ita tamen, ut omnis ea compositio non ex libidine, sed ex uirtute pẽderit. *Arist.lib.1. Oeconom.c.1.* Quarta, Est præterea mulieri per cõiunctionẽ Matrimonij lex à Deo imposita, ut mores uiri pro lege habeat. Quos si æquo ferat animo, facile reget domũ: sin contra, difficilius. Quinta, Non solum in prosperis rebus, secũdaq; fortuna unanimẽ se uiro præstare, & seruire uelle debet uxor: uerũ etiam in aduersis. Et si defectũ patiatur rerum, pauperieq; premãtur, corporis morbo laboret, aut aliqua mentis impotẽtia, æquo animo ferat, & semper optima loquatur de uiro, obsequaturq; in his quæ sunt licita & honesta: id solum cauens, ne quid turpe aut indignũ faciat. Sexta, Nec si quid animi perturbatione deliquerit maritus, in memoria habebit mulier, sed ægritudini ignorantiq; ascribet. Nam quanto in his diligẽtius obsequetur, tanto sibi maiorẽ gratiam habebit, cum ab ęgritudine fuerit liberatus: & si iubente aliquid turpe nõ paruerit, melius recognoscet ad sanitatem reuersus. Vna fides & religio in coniugibus. Illa quoq; cõmunis lex coniugibus data est, ut unam confiteantur fidem Christianã, & ut in una Catholica religione uersentur. *Ambros. de Abraham Patriarcha lib.1. cap.9.* In coniugio siquidem primũ quæritur religio, non igitur Gẽtilis ducenda est, nõ Iudęa, nõ alienigena, id est, hæretica, & omnis à fide Christiana et Catholica aliena. Prima coniugij fides castitatis gratiæ est, si Idola colat, quorũ prędicant adulteria, si Christũ neget, qui præceptor & remunerator est pudicitiæ, quomodo potest diligere pudicitiam: Si Christiana sit, nõ est satis, nisi ambo initiati sint Sacramẽto Baptismatis. Simul ad orationẽ nocte coniugibus surgendũ est, & coniunctis precibus obsecrandus Deus, ut alibi docet Ambrosius. *Plut. in præceptis connubialibus.* Quin & Ethnicis ea lex fuit, ut curiosæ religiones & peregrinæ superstitiones à uestibulo domus arcerentur. Nulli enim Deo sacra occulta & abscondita, grata putabantur, quæ à muliere fiebant. *Eph.5.* Apostolus Paulus eam legem præscribit coniugibus, ut unusquisq; uxorem sicut seipsum diligat: uxor autem timeat uirum suum.

Eph.6. Colos.3. Idem de parentibus & filijs hæc præcepta tradit. Filij, inquit, obedite parentibus uestris in Domino: hoc enim iustum est. Honora patrem & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, ut bene sit tibi, ut sis longæuus super terram. Et uos patres

nolite ad iracundiam prouocare filios uestros: sed educate illos in disciplina, & correctione Domini. Eiusdem lex est de dominis & seruis, quæ sic habet. Serui, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in simplicitate cordis uestri, sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed ut serui Christi, facientes uoluntatẽ Dei ex animo, cũ bona uoluntate seruientes, sicut Domino & non hominibus. Quoniam unusquisq; quodcũq; fecerit bonum, hoc recipiet à domino, siue seruus, siue liber. Et uos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes, quia illorũ & uester dominus est in cœlis, & personarũ acceptio non est apud Deum. Etsi aũt filijs & seruis obediẽtiã, uxori & seruis timorẽ iniungat Apostolus: tamen & obedientię et timoris in his diuersa est ratio, ęp & uerba Apostoli designãt. Siquidem obedientiæ filiorũ & seruorũ, timori item uxoris et seruorũ diuersa subiunxit. Ad filios n. dicit. Obedite parẽtibus uestris in Domino. Ad seruos uero: Obedite dominis carnalibus, cũ timore ac tremore. De uxore dicit. Vxor aũt timeat uirũ suum. Quo loco timor pro reuerentia accipitur. De seruo aũt dicit; Obedite cũ timore & tremore. Sicut igitur inter seruum & uxorẽ metus diuersitas: ita & inter filios & seruos discrepat obedientia. *Arist.lib.1. œconomic.c.5.* Aristoteles, quod ad administrationẽ domesticã attinet, duas species seruorũ facit. Præpositum siue domus procuratorẽ, & artificem, qui quippiam operatur: ac domino quidem ad seruos has leges præscribit. Prima, Præposito liberaliora, artifici minus liberalia negocia cõmittet. Secunda, Ita seruis colloquetur, ut neq; insolescere, neq; remissos esse finat: & liberalioribus honorem, operum uero effectoribus cibum abunde ministret.

Differentia timoris & obedientię inter domesticos. Leges domini ad seruos.

Tertia, Aut nihil aut parum uini seruis indulgeat. Nam uini potus etiam liberos insolentes, iniuriososq; reddit. Quarta, In seruis tria sunt necessaria: opus, castigatio, & cibus. Ac cibus quidem sine opere & castigatione, ubi defecerint, insolentes eos reddit, & ad iniuriandum procliues. Opus aũt sine castigatione & cibo res uiolenta est, & impotentes seruos reddit. Quinta, Sunt aũt hæc seruis pro uniuscuiusq; dignitate distribuenda, ac melioribus meliora, deterioribus deteriora præstanda. His itaq; mariti & uxoris, parentũ & filiorũ, dominorũq; & seruorũ, inter se seruatis legibus, pulchre domesticæ societatis constabit concordia. Contra uero, ubi hę ipsæ neglectę, aut minus diligenter in administratione rerũ familiarium custoditæ fuerint, in quacũq; tandem domus parte id fiat, mox dissolutis legibus, quæ sunt uerũ societatis domesticæ uinculum, & glutinũ quoddam, ipsa quoq; concordia dissoluatur, dissensionesq; & discordiæ subnascantur necesse est. Veluti si maritus uxori iniuriam inferat, uel contrà uxor uiro, altero uidelicet in alterutrũ conuitia iaculantibus, quod tamen uxori magis proprium est: aut manus iniicientibus, quod frequentius solent mariti: aut si absente uel inscio uiro, mulier uiros suspectos aut incognitos in domum intromittat: maxime uero, si

Ne seruis detur uinũ.

Impedimẽta concordiæ inter marituũ & uxorem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum quibus non decet, consuetudinē habeat: aut maiores sumptus, quàm pro tuenda dignitate & decoro suo, in comparandis uestibus, & reliquo ornatu & mundo muliebri faciat: aut si erga uirum uel nimium morosa sit, aut petulans & procax: aut si eorū quæ extra domū aguntur, nimis curiosa fuerit, aut maritus eorū, quæ ad curam uxoris pertinēt, nimis diligens curator: aut si uxor mores mariti fastidiat, et ut plęrięq; inepte & insulse solent, si iocāte blandienteq; marito, frontem ipsa contrahat, & agente aliquid serio iocetur & rideat. Nam ea sunt tum tristis, tū contemnētis animi indicia: aut si in aduersis rebus, maritū uel negligat uel cōtemnat, et si quid uel morbo, uel alia intempestiuius urgente solicitudine affectus importētius agat, id in peiorem ipsa partē accipiat. Denięq; si non sit par eademq; utriusq; Religionis & fidei Catholicę confessio: ex his enim & similibus causis inter maritū & uxorē graues plęrūq; dissensiones nasci, uel ipsa experientia docet: quas & ipsas non inepte seditiones appellabimus. Iuxta illud Comici. Perpulisti me, ut homini adulescētulo in alio occupato amore, abhorrenti à re uxoria, filiam darem in seditionē atq; incertas nuptias. Sic & animū parentū à filijs alienat, si mandatis eorū non pareant: & contra filij quoq; parentū obedientiam relinquunt, si nimis eis duri sint, nec quæ uel honesta ratione permissa sunt, eorū uoluntati indulgeant. Nam utrinq; peccatur: est enim peccatū filiorum, non obedire parentibus. Parentū uero, paruulos atq; lactētes ad iracundiam prouocare, aut certe iam adolescētibus & maturioris ætatis ea imperare, quæ grauia sunt. Sicut igitur in filijs obsequium & subiectionis merces est demonstrata: ita parētibus moderatū iubetur imperium, ut non quasi seruis, sed quasi filijs se pręesse nouerint. Sed & eo peccant parētes, si non recte educauerint liberos: propter quod & præcepto Apostolico adiunctū est. Educate illos in disciplina, & correctione Domini. Hieronymus pro eo quòd correctionē nos legimus, melius in Græco dici putat νουθεσίαν, quę admonitionē magis & eruditionē, quàm austeritatem sonat. Sed nec Ethnici hanc liberorum educandorū rationē ignorarūt, qui & ipsi parentum erga liberos disciplinā cum lenitate & facilitate quadam coniunctam commendant: asperitatē & indementiam uituperant. Cuius rei Mitio & Demea, quasi exempla in Comœdia proponuntur. Ille enim urbanus & comes pater: hic uero durus & asper inducitur. Ac utriusq; quidem mores Mitio ipse apud Comicū ad hunc modum exprimit.

Discordia in moribus aut in religione.

Terentius in Andria Act. 5. Scena 1.

Lex inter parentes & filios.

Hieronymus in comment. in Epist. Pauli ad Ephesios.

Duo diuersorum morum parētes Mitio et Demea, apud Terētium in Adelph. Act. 1. Scena 1.

Fratri, inquit, nati filij
Duo sunt, inde ego hunc maiorem adoptaui mihi,
Eduxi á paruulo, habui, amaui pro meo,
In eo me oblecto solum, id est charum mihi.
Ille ut idem contra me habeat, facio sedulo.
Do,

Do, permitto, non necesse omnia habeo
Pro meo iure agere, postremo alij clanculum
Patre quæ faciunt, quæ fert adolescentia,
Ea ne me celet, consuefeci filium.
Nam qui mentiri aut fallere insueuerit patrem, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.
Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius est credo, quàm metu.
Hæc fratri mecum non conuenunt, neq; placent.
Nimium ipse durus, & præter æquum & bonum:
Et errat longe, mea quidem sententia,
Qui imperium credat grauius esse aut stabilius,
Vi quod fit, quàm illud, quod amicitia adiungitur.
Mea est sic ratio, & sic animum induco meum:
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet.
Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit.
Ille, quem beneficio adiungas, ex animo facit.
Studet par referre, præsens absensq; idem erit.
Hoc patrum est, potius consuescere filium
Suâ sponte recte facere, quàm alieno metu.
Hoc pater & dominus interest: hoc qui nequit,
Fateatur se nescire imperare liberis.

Iam & ex eo discordiæ domesticæ nascuntur, quod domini in seruos imperium exercent uel durum nimis & asperū, uel nimis lene, uel inæqualiter inter eos operas, præmia, & mercedes distribuunt: aut cum serui uel natura, uel indulgentia & licentia dominorū, uel temulentia insolentiores in eos, qui ingenio sunt mansuetiore insurgunt, & turbas in domo tam in dominū, quàm in reliquā familiam excitant: maxime uero, qui improbi filijs familiàs turpium magistri & duces amorum existunt, quales plærunq; in Comœdijs serui inducuntur. Nam paucos reperias, in quos conuenit, quod apud Comicum de Geta dicit Demea.

Terentius in Adelphis Act. 5. Scena 6.

Is mihi est profecto seruus, spectatus satis, cui dominus curæ est.

Multi uero, qualem se esse faretur apud eundem Poëtam Dauus.

Perturbaui, inquit, omnia:
Herum fefelli, in nuptias comeci herilem
filium. Hem astutias: quod si quiessem, nihil euenisset malè.

Idem in And. Act. 3. Scen. 4.

Vnde & prouerbiū natū uideri potest, cuius alibi Macrob. meminit. Quot seruos habemus, totidē habemus & hostes. Ex his igit alijsq; similibus

Macrob. in Saturnalibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

milibus causis, orta domestica seditione, primũ omniũ diligẽs paterfamiliâs, unde, & ex quibus causis nata sit, inuestigabit. Vt si propter suam erga uxorem, liberos & seruos, duritiem & inelementiam exacerbata fuerit, ipse mores suos commutet, & clementia & comitate ita emolliat, & componat, ut familia diligere ipsum ac uenerari malit, quàm timere. Siquidem comitas & clementia patrisfamiliàs, totam familiam dictis audientem reddunt: duritia autem & inclementia, rebellem & contumacem. Quod apud Comicum eleganter de se & fratre, moribus scilicet inter se dissimillimis exprimit Demea.

Terentius in Adelphis Act. 5. Scena 4.

Re, inquit, ipsa reperi,
Facilitate nihil hominum esse melius, neq; clementia.
Id esse uerum, ex me atq; ex fratre cuiuis facile est noscere.
Ille suam semper egit uitam in ocio, in conuiuijs:
Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus.
Sibi uixit, sibi sumptum fecit, omnes benedicunt, amant.
Ego ille agrestis, sæuus, tristis, parcus, truculentus, tenax,
Duxi uxorem, quam ibi miseriam uidi? nati filij.
Alia cura. Porro autem dum studeo, illis ut quàm plurimum
Facerem, contriui in quærendo uitam, atq; ætatem meam.
Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab ipsis fero,
Odium: ille alter sine labore patria potitur commoda.
Illum amant, me fugitant: illi credunt consilia omnia:
Illum diligunt, apud illum sunt ambo: ego desertus sum.
Illum ut uiuat, optant: meam autem mortem expectant, scilicet
Ita eos meo labore eductos maximo, hic fecit suos
Paulò sumptu: miseriam omnem ego capio, hic potitur gaudia.
Age age, nunc experiamur contra hæc, quid ego possim
Blande dicere, aut benigne facere, quando eo prouocat.
Ego quoq; à meis me amari & magnipendi postulo:
Si id fit dando atq; obsequendo, non posteriores feram.
Deerit, id mea minime refert, qui sum natu maximus.

Leges Domestico patrisfamiliàs

Sin uxor molesta erit marito, filijs, aut reliquæ familiæ, benignitate ipsam ad mansuetiores reducet mores: aut si id non iuuerit, moderate eam castigabit: filios rebelles corrigat, alium quidem seuerius, alium lenius, ut cuiusq; ingenium & mores ferẽt; & ita quidem, ut patrem se, non dominum erga eos, nec duro nimis, sed nec nimis leni animo esse ostendat. Seruos contumaces durioribus uerbis, & si ita res exiget, insolentiores uinculis etiam & uerberibus ad obedientiam compellet, incorrigibiles etiam domo expellet. Denique ita

ita se geret maritus ad uxorem, pater ad filios, dominus ad seruos, Triplex rẽtum inter se fratres, ut patris sit quasi regnum aliquod in domo, mariti & uxoris quasi Aristocratia, & fratrum inter se quasi Censupotestas. Quorum regiminum leges si transgrediantur, tum ex regno in domo fit Tyrannis, ueluti si pater filijs utatur ut seruis: Et ex Aristocratia paucorum potestas, ut si uir in omnibus dominetur, nec uxori suam quoq; potestatem in domo permittat. Similiter si uxor dominetur, ob amplitudinem patrimonij: Et ex Censupotestate popularis potestas, ut si fratres multum ætatibus differentes, inter se dissideant, &c. Quemadmodum superiori libro demonstratum est. gimen domesticum.

De Delatoribus & indicibus seditionum, Caput VII.

IAm ad ciuiles discordias uenio, quarũ septem sunt remedia. Inquisitio, diuisio, transactio, uis armata, iudicialis uindicta, causarum, ex quibus nascuntur seditiones, remotio, & contra futura seditionum remedia cautio. Inquisitionis duæ partes sunt: Delatio siue denunciatio, & Iudicialis cognitio. Principio igitur rumore aliquo latentis seditionis exorto, mox prudens & diligens Irenarcha, aut cui sedandarum seditionum cura commissa fuerit, diligenter curabit, ut authores & principes seditionum, & clandestinos seditiosorum conuentus, tractatus, & consultationes caute inquirat. Ad quam rem in primis necessarij sunt delatores siue indices seditionum, quorum opera sollicite seditiosos conquirere possit. Septem remedia cõtra ciuiles discordias.

Sunt autem Delatores, qui uel crimina, uel facinorosos, uel eorum bona, Irenarchis, alijsq; Magistratibus, & fisco denunciant. Porro omnes delatores esse possunt, qui lege non prohibentur. Primum igitur deferre non possunt mulieres, proprer sexus infirmitatem, & quia aliena negocia curare non possunt: Alij à deferendo remouentur propter dignitatem, ut clarissimi uiri: Alij propter pœnam deferre non possunt, ut qui fustibus cæsus, in opus publicũ erat datus. Similiter qui in metallum damnati sunt: idq; ideo, ne desperati ad delationem facile possint sine causa confugere. Veterani quoq; sacris constitutionibus delatores esse prohibentur, propter honorem utiq; & merita militiæ. Item milites propter honores stipendiorum, quæ merentur, deferre prohibentur, & quia aliena negocia curare non possunt. Item, qui tutores uel curatores fuerũt, deferre non possunt causam pupillorum, uel adolescentium suorum. Sed nec filij parẽtes, nec serui dominos, nec liberti patronos deferre possunt. Et seruus quidem deferens dominum, in exemplum omnium proditorum sæuissimæ sententiæ subiugatur. Cæterum hij omnes, si

L. intra ff. de diuers. præscrip. l. nulli §. fi. C. de Ep. & Cler. ff. ex quibus causis maior l. nec non §. quod eis ff. de test. l. 1. & l. quæsitum ff. de proba. L. deferre ff. de iure fisci l. qui accusare ff. de accusa. c. de procurá. l. ita demũ & l. qui stipend. ff. qui accusare non pos. l. pe. l. fi. c. de delá to. lib. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suam iniuriam exequantur, mortemue propinquorum defendant, nec à delatione, nec ab excusatione excluduntur: Sicut nec seipsos deferre prohibentur. Postremo in causa rebellionum, & criminis læsæ Maiestatis, omnes quantumlibet alioqui deferre prohibiti, delatores esse possunt. Nec quisquam in causa tam nefarij criminis, à deferendo remouetur. Cæterum persistere in delatione debent delatores, & probare, quod ab eis fuerit delatum: ac propterea in probationibus deficientes, quia calumniari uidentur, calumniatorū pœnam, sicut & accusatores calumniosi, sustinebunt. Sed & infamiæ notantur delatores, qui non probant. Postremo omnibus, qui se læsos esse existimant, aduersus huiusmodi calumniosos delatores, licentia datur, implorandi iudicum seueritatem ferro districtam.

c. de delatorib. l. si lib. 10.

ff. de iure fisci l. res quæ §. si. ff. de iur. fisci l. non tantum l. senatus in princip. & §. diuus l. fi. C. de accus. cū simil. L. omnes iudices C. de delatorib. lib. 10.

Præmia delatoribus ueracibus decernēda.

Rursus uero ut pœnam non deuitant, qui calumniose deferunt: sic præmia decerni debere ijs, qui quæ detulerūt uera esse probauerint, & moribus receptum, & sacris Constitutionibus confirmatum est. Quod & ueterū exemplis, & quæ ea de re extant, tam Ecclesiasticis, quàm ciuilibus Constitutionibus, liquidò comprobatur. Ac primum quidem extant ea de re non pauca, & eadem insignia ueterum exempla: Quale est (ut inter multa referā unum) illud apud Liuium. Tempore quo Carthaginensium obsides Seciæ custodiebantur, excitato à seruis, qui cum obsidibus erant tumultu, indicibus eius tumultus, quorum unus liber erat, duo serui: Libero quidem centum millia grauis æris, seruis aūt uicena quina millia æris & libertas, tum precium eorum dominis, patres ex ærario dari iusserunt. Et in tabulis quoq; proscriptionis Triumuirorū, qui coniurationem percussorum Iulij Cæsaris uindicabant, inter cætera continebatur, ut indicantibus coniurationis participes præmia darentur: nec quisquam qui ea accepissent, in cōmentarijs eorum perscriberetur, ne hinc cuiquam manifestus fieret. Sic Quinto Curio, quia primus consilia coniuratorum Catilinariæ seditionis detexerat, præmia publice à Senatu constituta fuerūt, qui & inter socios Catilinæ, Cæsarem nominauit, idq; è Catilina se cognouisse dixit. Sed & alter eiusdem seditionis index L. Vectius, Chirographum eius Catilinæ datum pollicitus est. Verum Cæsar id nullo modo tolerandum existimās, apud Ciceronem, ne Curio præmia darentur, effecit. Vectium pignoribus captis, & direpta suppellectile, male mulctatum, ac pro rostris in concione pene discerptum, coniecit in carcerem. Autor Suetonius. Deinde in Synodo Romana, sub Symmacho Papa celebrata, de his qui coniurationem eorū, qui Episcopatum Romanum ambiunt, ad hunc modum constitutū est. Propter occultas fraudes (inquit Canon) & coniurationum secretas insidias, quas huius fœnētia districtionis consequitur, si quis ad Ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia eorum, qui contra hanc Synodum de Pontificali egerint ambitu, & rationabili

T. Liuius lib. 2. de bello Mac. & Asiat.

Appianus lib. 4. de ciuilib. Ro. bellis.

Suet. in C. Iulio Cæsar.

bili probatione conuicerit, particeps actionis huiusmodi, non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, quæ non indigna sit, subleuetur. Sed & Honorij & Archadij de eadem re ciuilis extat Constitutio, quæ ad hunc modum habet. Sane, inquiunt, si quis in exordio initæ factionis studio ueræ laudis accensus, ipse prodiderit factionem, & præmio & honore à nobis donabitur. Is uero, qui usus fuerit factione, si uel sero, incognita tamen adhuc, consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum ac uenia dignus habebitur. Deinde ad hunc modum per delatores & indices seditionum authoribus, & eorum conuentibus & consultationibus patefactis, si necdum satis probatū fuerit crimen, indices ordinariæ inquisitionis processu contra suspectos & diffamatos instituto, rite & legitime super crimen cognoscēt. Et in eos, quos nocentes esse repererint, condignis pœnis animaduertent. Innocentes uero absoluent: Maxime uero id curabunt, ut sine ulla mora amentiæ duces auferantur.

l. quisquis §. ult. c. ad leg. iul. maiest.

T. Liuius lib. 4. secundi belli Punici.

Quibus modis seditiosorum coniurationes & consilia dissoluantur, Caput VIII.

Diuisio, qua dissipātur consilia seditiosorum.

Secundum remedium ciuilium seditionū est diuisio, qua scilicet seditiosorum cœtus & coniurationes, consilio & arte dissipantur. In qua re primum danda erit opera, ut qui plurimum tum authoritate, tum fide apud multitudinem ipsam ualent, eos primum periculorum iniecto metu, deinde honorum & præmiorum ostentata spe, aut alijs rebus, quibus eorum animus à cōcepta coniuratione deflecti posse uidebitur, inducamus, ut & ad meliorem mentem redeant ipsi, & multitudinis quoq; tum iram mitigare, tum furorem compescere conētur. Nam ad hunc modum capitibus dementiæ è furiosa seditiosorum turba diuulsis, tum facillime inter se quoq; qui coniurationis sunt participes, dispergentur. Nunquam enim ad contumaciam, pari consensu multitudo prorumpit: sed incitantur à paucis, qui uitiorum scelerumq; impunitate sperant peccare cum plurimis. Idem deinde cum ipsa multitudine

Prudens admonitio Irenarchæ.

ager prudens Irenarcha: nempe & pericula eius, & incōmoda seditionis obuentura enarrabit: tum fidei eos, qui dominis suis obstricti sunt, fideliter admonebit. Et quam laudem apud omnes, quanq; fœlicem rerum suarū successum, si eam ipsam fideliter custodierint: Contra uero, quam infamiam apud bonos & graues uiros, si eam nō seruauerint, contracturi sint, quanq; rerum suarū iacturam obituri sint, declarabit. Sed nec ullo eos, contra fidelitatē & obedientiam dominorum suorum, iurisiurandi uinculo obligari contendet, & pro uiribus etiam conuincet: Idq; oratione, ut non affectata, sic non omnino simplici & neglecta, sed ut res ipsa exiget, ad flectendos simplicium

Qualis debet eius esse oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& deceptorum animos efficace. Qualis fuit illa, qua Menenius Agrippa plebem sacrũ montem trans Anienem insidentem, ad meliora & saniora consilia, ac postremo ad concordiam etiam reuocauit. Is prisco illo dicẽdi & horrido modo, nihil aliud quàm hoc narrasse fertur. Sic enim Liuius narrat historiam. Tempore quo in homine non ut nunc omnia in unum consentiebant, sed singulis membris suum cuiq; consilium, suus sermo fuerat: Primũ indignatas reliquas partes, sua cura, suo labore, ac ministerio uentri omnia quæri, uentrẽ in medio quietũ nihil aliud, quàm datis uoluptatibus frui: cõspirasse inde, ne manus ad os cibum ferrẽt, nec os acciperet datũ, nec dentes conficerẽt. Hac ira dum uentrẽ fame domare uellent, ipsa una membra, totũq; corpus ad extremã tabem uenisse: Inde apparuisse, uentris quoq; haud segne ministerium esse, nec magis ali, quàm alere eum, reddentẽ in omnes corporis partes hunc, quo uiuimus, uigemusq;, diuisum pariter in uenas maturũ confecto cibo sanguinem. Atq; ad hũc modum narrata fabula, hinc comparationẽ fecit, Quàm intestina corporis seditio similis esset iræ plebis in Patres: Quippe Senatus & populus, quasi unum corpus discordia perirent, concordia ualerẽt. Atq; hoc sane exemplo ostenditur, quantum oratio non modo ad diuidendam multitudinẽ, sed etiam ad reducendam eam uniuersam in concordiam, ualeat. Illud etiam ad dissoluendas seditiosorũ coniurationes proderit, si negocium eis bellicum aduersus hostes externos detur: maxime uero factionum ducibus negocia aliqua illis haud ingrata, demandentur. Quæ consilio sæpe Romanos usos fuisse legimus, sicut & in ipsis expeditionibus bellicis Dux attentus esse debet, ut in omnibus legionibus, siue auxilijs, uel uexillationibus, à Tribunis uicarijs Principibusq;, si qui turbulenti uel seditiosi fuerint milites, non pro inuidia suggerentium, sed pro rerũ ueritate cognoscat, eosq; prudentiori consilio segregatos à castris, ad agendum aliquid, quod ipsis prope uideatur optabile: aut ad castella urbesq; deputent muniendas atq; seruandas tanta subtilitate, ut cum abijciuntur, uideantur electi. Quemadmodum aũt in uniuersum sapientis Ducis est (ut inquit Vegetius) inter hostes discordiarum serere causas: nulla enim, quamuis sit minima natio, cito potest ab aduersarijs deleri, nisi propris simultatibus seipsa consumpserit. Nam ciuile odium ad inimicorũ perniciem præceps est, ad utilitatẽ suæ defensionis incautum: Ita omnium maxime ad dissipãda seditiosorum consilia proderit, si inter eos discordiarum & dissensionũ seminibus sparsis, ipsi inter se cõmittantur, eoq; adigantur, ut quæ in alios nocendi arma parauerãt, ea ipsa in se tandem conuertant. Iustum est enim corã Deo, iniquorũ dissolui concordiam: quippe idipsum Domino per Prophetã præcipiente. Dissolue (inquit) colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes: dimitte eos, qui confracti sunt liberos,

T. Liuius lib. 2. ab urb. cond. Valerius li. 8. c. 9. Plin. de illust. uiris c. 13.

Verba Menenij ad plebem seditiosam.

Vegetius lib. 3. c. 4. de re mil.

Esaiæ 58.

lib. 3. c. 10. de re militari.

liberos, & omne onus dirũpe. Sane hoc consilio usus Apostolus Paulus, cum ludæorũ (qui tum eius uitæ insidiabãtur, & corã Præside quasi reũ mortis accusabãt) alterã quidem partẽ Saducæorũ, alteram Pharisæorũ esse sciret, exclamauit in Cõcilio. Viri fratres, ego Pharisæus sum filius Pharisæorũ: de spe & resurrectione mortuorũ ego iudicor. Et cũ hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos & Saducæos, & soluta est multitudo, & factus est clamor magnus. Et exurgentes quidam Phariſæorũ (nam & illi resurrectionẽ mortuorũ esse dicebant) pugnabant, dicẽtes: Nihil mali inuenimus in homine isto, quid si Spiritus locutus est ei, uel Angelus? Sed & causas seditionũ diligenter spectare cõducet: Quippe ex his facile seditiosorũ coniurationes disrumpendi consilia capientur. Veluti, si multitudinis seditiosorũ, ex pauperibus conflatæ, auxilium à diuitibus, quos sibi coniurationis fœdere copularũt, pendeat: Recte dissoluentur colligationes iniquitatis, si lege lata diuitibus, sub certa pecuniaria pœna, seditiosorum cõmunione interdicatur. Qua sane ratione Theodosius Imperator, cõiurationẽ Donatistarũ et Circumcellionũ in Aphrica dissipauit. Siquidẽ ꝓmulgata lege in omnes hæreticos, ut quisquis eorũ Clericus uel Episcopus ubilibet esset inuẽtus, decẽ libris auri mularetur: multi eius pœnæ formidine animaduertẽtes, in ea hæresi nihil se dignũ inueniri, ꝓpter quod tãta damna paterẽt, mox sine ulla difficultate, ad unitatem & concordiam Ecclesiæ Catholicæ reuersi sunt.

Act. 23. Diuisio inter Iudæos per Paulum facta.

Dissipare consilia cõ furationis.

Augustin. epist. 50. ad Bonifac. Comitem.

De Transactionibus, quibus seditiosi ad concordiam reuocantur. Caput IX.

Tertium remedium ciuilium discordiarũ est transactio, qua scilicet seditiosi certis legibus, uel datis uel acceptis, ad cõcordiam reuocãtur. Quo sane remedio tũ utimur, cum ratio iniri nõ potest, qua seditiosorũ cõiurationes, & consilia cõmode dissolui possint. Primũ igitur omniũ prudens Irenarcha curabit, ut iusta sit & honesta, quam cum seditiosis facit, transactio. Porro honestã à personis, reb9, & cõditionibus denominam9, ut si inter personas fiat, quorũ honesta cõcordia esse possit. Similiter si honestis de rebus, legibus, & cõditionibus, pax & cõcordia concilietur, iusta & honesta: Sin aũt inter personas, quarũ nulla iusta & honesta societas esse possit, aut de rebus turpibus & inhonestis cõditionibus, pax & cõcordia componatur, turpis & iniusta appelletur. Primũ igitur in facienda transactione, personæ spectandæ erũt: & si tales fuerint, inter quas iusta et honesta cõcordia esse possit, nihil prohibebit, quin pax inter eas transactioné, sed iustis tamen et honestis legib9 componatur. Sin uero eius conditionis sint, ut nulla inter eos honesta cõcordia esse possit, tum armata potius ui comprimẽtur mali, quam iniusta inter bonos & malos cõcordia cõcilietur. Itaq;

Transactio honesta.

Transactio inhonesta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inter Catholicos & hæreticos non potest esse iusta et honesta pax & cõcordia.

inter Catholicos & hæreticos orta seditione, quoniã iusta & honesta inter eos pax & cõmunio esse nõ potest: siquidem cum hæreticis nullæ amicitiæ coiri possunt, ut cum quibus cibũ capere etiã prohibemur, & ne Aue quidem illis dicere debemus. Idcireo nec transactione huiusmodi seditio, si reuerti ad unitatẽ Ecclesiæ Catholicæ nolunt hæretici, sed armata potius manu extinguenda erit. De qua re & diuina lex extat. Sic enim in Deuteronomio scribitur. Si audieris in una urbium tuarũ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandũ, dicẽtes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterũt habitatores urbis tuæ, atq; dixerũt. Eamus, & seruiamus dijs alienis, quos ignoratis: Quære sollicite, & diligenter rei ueritate perspecta, si inueneris certũ esse quod dicitur, & abominationẽ hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores urbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa sunt, usq; ad pecora. Quicquid etiam suppellectilis fuerit, congregabis in medio platearũ eius, & cum ipsa ciuitate succendes: ita, ut uniuersa consumas Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiternus. Non ædificabitur amplius, & non adhærebit de illo anathemate quicq; in manu tua, ut auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, &c. Deinde danda opera erit, ut de rebus honestis, & iustis legibus, & cõditionibus, pax & cõcordia cum seditiosis transigatur. Fugienda est enim omnis de rebus turpibus & inhonestis conditionibus, inita cõcordia. Qualis est, quæ inter infideles, hæreticos & schismaticos, de persequendis Christianis & Catholicis initur. Item, quæ inter Catholicos fit & hæreticos, his adiectis conditionibus: Vt Catholici cum hæreticis in fide & religione cõmunicẽt: Vt Ecclesias, carũq; bona, quæ per uim occupant, retinere & administrare possint, & si quæ sunt similes, de quibus nonnihil etiam in libris nostris de Legationibus diximus. Sunt aũt aliæ leges, quibus rebelliones: aliæ, quibus factiones componũtur. Ac in sedandis quidem rebellionibus, omnium maxime cauendum erit, ne quid de Imperio & potestate dominorũ, aduersus quos rebellio excitata est, remittatur. Nam ubi semel impune dominorũ Imperium imminutum esse intellexerint subditi, & si acceptis legibus ad tempus quiescere uideãtur: tamen ubi uel minimam occasionẽ nacti fuerint, maioris libertatis aut licẽtiæ potius consequendæ spe, facile ad semel condonatam rebellionem reuertũtur. Sic per primam illam secessionem plebis in Sacrũ mõtem trans Anienẽ fluuium, omnibus Tribunitijs seditionibus fenestra aperta fuit: quia in tractatu cõcordiæ conditiones datæ sunt, ut plebi sui Magistratus essent sacrosancti, quibus auxilij latio aduersus Consules esset, neue cui patrũ capere eum Magistratũ liceret. Nam ad eum modũ Tribunis plebis creatis, ac Patrum Imperio nõ leuiter imminuto: mox alia super aliam, plebis nũc illos, nunc alios Magistratus, uel abrogari, uel creari petẽtis, aduersus patres

1. Corinth. 5. Deut. 13.

Fugienda omnis cõcordia de rebus inhonestis.

De Legation. lib. 3. c. 11.

Ne quid propter seditionem remittatur de iure & potestate superiorũ.

Tit. Liu. li. 2. ab urb. cond.

tres accensa seditio fuit. Quod Quintius Consul in oratione, quam urbi imminẽtibus Equis Volsciscq; ad populũ habuit, grauiter cõqueritur his uerbis. Discordia (inquit) Ordinũ est uenenum urbis huius, patrũ & plebis certamina: dum nec nobis Imperij, nec uobis libertatis est modus: dum tædet uos Patritiorũ, hos plebeiorũ Magistratuum sustulere animos. Proh deũm fidem, quid uobis uultis? Tribunos plebis cõcupistis, cõcordiæ causa cõcessimus: Decemuiros creari desiderastis, creari passi sumus: Decemuirorũ uos pertęsum est, abiere Magistratu, manẽre in eosdem priuatos ira uestra: Mori atq; exulare nobilissimos uiros atq; honoratissimos passi sumus, Tribunos plebis iterũ creare uoluistis, creastis: Consules facere uestrarũ partiũ, & si patribus uidebamus iniquũ, patritiũ quoq; Magistratũ plebi donũ fieri uidimus: Auxilium Tribunitium, prouocationẽ ad populum, scita plebis iniuncta patribus sub titulo ęquandarũ legũ, nostra iura oppressa tulimus. Quis finis erit discordiarũ, & quando cõmunẽ hanc patriam esse licebit? Victi nos ęquiore animo quiescimus, quàm uos uictores. Satis ne est uobis, uos metuẽdos esse? Aduersũ nos Auẽtinũ capitur, aduersus nos Sacer occupat mons: Esquilias quidẽ ab hoste prope captas, & scãdentẽ in aggerẽ Volscũ hostẽ, nemo submouit, in nos uiri armati estis, &c. Iam et illud cauẽdũ erit, ne blãdis uerbis et adulationibus, prece aut precio, sed salutaribus admonitionibus, nõ fictis quidem illis, sed ueris & synceris, subditi ad obedientiam reuocẽtur: neq; enim diuturnũ esse potest, quod est simulatũ. In principio quidẽ uernat, in processũ tanẽ floseulus dissipatur & soluitur: Quod autem uerũ & synerũ est, alta radice fundatur. Cuius rei Diuus Ambrosius, ex libris Regũ tale affert exemplum. Absalon erat Dauid Regis filius, decore insignis, egregius forma, præstãs iuuenta: ita, ut uir talis in Israẽl nõ reperiretur, à uestigio pedis usq; ad uerticẽ immaculatus. Is fecit sibi currus, & equos, & uiros quinquaginta, qui præcurrerẽt ante eum. Surgebat diluculo, & stabat ante portã in uia: et si quem aduertisset, Regis iudicia quærentẽ, accedebat ad eum, dicens. Ex qua ciuitate es tu? Respondit ille: Ex una tribu sum de tribubus Israẽl seruus tuus. Referebat Absalon. Verba tua bona sunt & directa, et qui te audiat, nõ est tibi datus à Rege. Quis constituet me iudicẽ? & quisquis ad me ueniet, cuicũq; fuerit iudicium necessariũ, iustificabo illum. Talibus delinibat singulos sermonibus. Et cum accederẽt adorare eum, extẽdens manus suas, apprẽhendebat atq; osculabatur eos. Sicẽuertit in se corda omnium, dum blanditiæ huiusmodi intimorum tangunt uiscerũ sensum. Sed delicati isti & ambitiosi, elegerũt honorabilia, & grata ad tempus & iocunda. Vbi aũt parua processit dilatio, quam prudens omnium Propheta paulisper cedendo interponẽdam putauit, nõ potuerũt tolerare atq; sustinere. Denicq; nõ dubitãs de uictoria Dauid, cõmendabat filium dimicaturis, ut ei parcerẽt.

Idem lib. 3. ab urb. cond. Oratio T. Quintij ad plebem seditiosam.

Vera, non adulatoria sit admonitio Irenarchæ.

Ambros. lib. 2. off. c. 22. 2. Reg. 15. Absalon seditiosus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cęterū pręlio cū Absalon & alijs, qui illi adhęrentes, in patrē Dauid cōiurauerāt, facto: & Absalon quidē in quercu suspēsus, populus aūt ab exercitu Dauid cęsus est, in qua pugna uiginti hominū millia ceciderūt. Quo quidem exemplo liquidō demonstratur, ea esse perpetua & solida, quæ uera sunt, & quæ syncere potius q̄ dolo transiguntur: Ea uero, quæ simulatione atq; assentatione parta sunt, non posse diu perseuerare, ac proinde nec concordia simulatis & fictis uerbis pacta, diuturna esse potest. Nam qui fictis & simulatis promissionibus, uel assentatione ad obedientiam redimuntur atq; inuitātur, haud diu in fide manēt. Nam ab initio facile quidem, p̄missionibus et assentationibus capiuntur, sed quia antea imperia dominorū suorum declinare assueti sunt, si paulo duriora apparuerint: timmo si uerbo perstrinxeris, immurmurāt, deserūt, & ut antea, obedientiam relinquunt. In factionibus aūt nihil refert, quibus cōditionibus & legibꝰ, modo non turpibus & iniustis, cōcordia cōcilietur. Postremo illud etiā diligenter custodiendum erit, ut quæ conuentiones & pacta cum seditiosis inita fuerint, ea firmiter custodiantur. Nam & hostibus ueteres fidem seruandam esse censuerunt, non solum Ethnici, sed etiam Christiani. Vt enim iustū est, hominē beneficio affici ab homine: sic nephas est, hominē homini contra iustitiā insidiari, siue amico, siue inimico. Propter quod & ueteres, ut ab omni etiam iniustitiæ suspitione procul abessent, aduersarios molliore appellatione nominarunt, peregrinos uocātes, quos nos hostes appellamus. Et Hebręi aduersarios suos Allophylos, hoc est, alienigenas Latino uocabulo dixerūt. Iuxta illud, quod in libro Regū. I. legimus. Et factum est in diebus illis, cōuenerūt alienigenę in pugnā ad Israēl. Ac proinde quę cū seditiosis, alijsq; hostibꝰ nostris, pacta à nobis inita fuerint, ea incōcusse seruāda erūt. Veluti si cōstitutꝰ sit cū hoste certus aut locus aut dies pręlio, iniustum certe fuerit aut loco hostem, aut tempore præuenire, siue id cōtra expressa pacti uerba fiat, siue per callidū aliquod cōmentū, uerbis in alienum sensum detortis, contra pacisc̄tium sentētiam atq; uoluntatem. Quod Thraces olim fecerūt, qui pactis cū Bœotijs aliquot dierū inducijs, noctu impresionē in eos fecerūt. Iam negligētius agētes induciarū fidutia, atq; ex his nōnullos trucidarunt, aliquot uiuos abduxerūt. Deinde expostulantibus de uiolatis pactis, Bœotijs responderunt: Nihil se p̄ter pacta fecisse, dies non noctes pacto cōtineri. Ex qua re deinde ortū prouerbium, Thracium cōmentū, quo excogitatæ cauillationes denotātur, quibus pacta eludunt. Atq; idem quoq; diuinarū literarū testimonijs cōfirmatur. Nam & Dauid moriturus iam, suprema uoce filium Salomonem conuenit, ut innocentem sanguinem à se tolleret, quem fuderat Dux eius exercitus Ioab, quando Abner, cum de iucunda societate tractaret, dux licet aduersarij agminis, insidijs appetitus occubuit: quem fleuit, et post luctum eius ambulans, depositis insulis, planctus exequiarum iusta curauit.

Ambros. lib. 2. off. c. 23.

Fides etiā hostibus seruāda est

1. Reg. 4. Pacta cum hostibus, bona fide seruari debent.

Strabo lib. 4. Geographiæ. Eras. Chil. 1. Cent. 10. Adag. 18.

3. Reg. 2. 1. Reg. 3. *Ambros. in Apologia Dauidis c. 9.*

Quo nimirum facto, diuinus Propheta docuit, etiam aduersarijs fidem esse seruandam, tum honorandam quoq; in hoste uirtutem.

In uindicando de hostibus, seruanda est æquitas.

Sed nec eandem in omnes hostes seueritatem exercendam, sed pro diuersitate offensionum, & qualitate uictoriæ, uel leuius uel atrocius quod in nos peccauerint, ulciscendum esse putauerunt, ut & in hac quoq; parte iustitiæ æqualitatisq; ratio haberetur. Interest enim, utrū aliquis pugna aliqua & conflictu graui capiatur, an superiore gratia, uel aliquo euentu. Quod Diuus Ambrosius Madianitarū, & Syrorum hostium exemplis comprobat. Siquidem, inquit, uehementioribus hostibus & infidis, & his qui amplius læserint, uehementior refertur ultio: Vt Madianitis, qui per mulieres suas plærosq; peccare fecerant ex plebe Iudæorum. Vnde & Dei in populum patrum iracundia effusa est, & ideo factum est, ut nullum Moyses uictor superesse pateretur. Gabaonitas autem, qui fraude magis quàm bello tenuerant plebem patrum, non expugnaret Iesus, sed conditionis impositæ afficeret iniuria: Sic nec Syros Propheta extinguere uoluit, sed cum aliqua potius gratia dimittere. Sic enim legimus, quod in obsidione eius miserat Rex Syriæ exercitū suum, cognito quod Helisæus esset, qui consilijs & argumētationibus eius obuiaret omnibus. Quem uidens exercitū Giezi seruus Prophetæ, de salutis periculo trepidare cœpit, cui dixit Propheta. Noli timere, quoniam plures nobiscum sunt, quàm cum illis. Et rogāte Propheta, ut aperirētur oculi seruo suo, aperti sunt. Vidit itaq; Giezi totum montē equis repletum, & curribus in circuitu Helisæi, quibus descēdentibus ait Propheta. Percutiat Dominus cęcitate exercitū Syriæ. Quo impetrato, dixit ad Syros. Venite post me, & ducam uos ad hominem, quem quæritis. Et uiderūt Helisęum, quem corripere gestiebant, & uidentes tenere non poterāt. Cunq; Rex Israēl dixisset: Nunquid percutiam eos pater mi? Et ille ait: Non percuties, neq; enim cœpisti eos gladio & arcu tuo, ut percutias: sed pone panē & aquam corā eis, ut comedant & bibāt, & uadant ad dominū suum. Appositaq; est eis ciborū magna prępara/tio, & comederūt & biberūt, & dimisit eos, abieruntq; ad dominum suum, & ultra non uenerunt latrones Syriæ, in terrā Israēl. Quibus sane exemplis liquido conuincitur, etiam in bello iustitiam fidemq; esse seruādam: maxime quam belli duces hostibus promittunt. Nam quæ inter se duces belli paciscūtur, tanq; publicę conuentiones, de iure gentium seruandæ sunt. Cæterū, priuatos nihil prohibet de iure ciuili, hostes contra promissa pacem fallere. Quo sane casu locum habet, quod dici solet. Dolus an uirtus, quis in hoste requirat. Vnde & dolum bonum appellant Iureconsulti, si quis aduersus hostem latronemue machinetur. De iure aūt Canonico etiam priuatorum pacta seruanda sunt, etiam simplici uerbo inita: quia inter simplicem loquelam & iuramentum, non facit Deus differentiam.

Ambros. lib. 1. off. c. 29.

Vindicta de Madianitis. *Numeri. 31. Iosue. 9.*

4. Reg. 6. Benignitas Helisæi Prophetæ erga Syros

Pacta, quæ duces belli promittūt, seruare oportet.

Dolo fallere pacta non licet.

L. 9. non fuit ff. de dolo. c. 1. de pactis, ubi not.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De seditionibus, per uim armatam comprimendis, Caput X.

SEditiones ui armata supprimi & extingui posse, multis quidem & ijsdem ualidissimis diuinarum literarum, & humanarū scripturarū, tam Ecclesiasticarum quàm ciuilium, testimonijs & decretis, in ijs libris, quos de hæret. & schismaticis scripsimus, probatū est. Cæterū, quibus modis aduersus seditiosos bella gerenda sint (quod quartū remedij genus contra seditionē esse diximus) non hoc meum est explicare: sed eorum potius, qui rerum militarium sunt periti & exercitati, quibus merito in hac parte cedo, omnemq; illis de tota re & statuendi & decernēdi authoritatē relinquo: tum si quæ statuerint atq; decreuerint, ijs libenter subscribam. Haud ignarus, si ijs de rebus uel statuendi uel decernendi authoritatem mihi sumerem, idem accidere mihi posse, quod Phormioni illi Peripatetico Philosopho, qui cum Hannibal Carthagine expulsus, Ephesum ad Antiochum uenisset exul, procq; eo quod eius nomen erat magna apud omnes gloria, inuitatus esset ab hospitibus suis, ut eum quem dixi si uellet, audiret. Cunq; is se non uolle dixisset, ut eum quem dixi si uellet, audiret. Cunq; is se non uolle dixisset, loquutus esse dicit homo copiosus aliquot horas, de Imperatoris officio, & de omni re militari. Tum cum cæteri, qui illum audierāt, uehementer essent delectati, quærebant à Hannibale, quidnam ille ipse de illo Philosopho iudicaret: hic Pœnus non optime Græce, sed tamen libere respondisse fertur. Multos se deliros senes sæpe uidisse, sed qui magis quàm Phormio deliraret, uidisse neminem. Idem certe non iniuria mihi quoq;, si de re militari præcepta dare præsumerem, merito obijci posset: homini uidelicet, qui utcunq; in re literaria, & aliquātulum etiam in administrationibus publicis, nunquam tamen in castris uersatus sum. Illud tantum iustum, pium, & prudentem Irenarcham, aliosq;, qui ad comprimēdos armata manu seditionum tumultus destinati fuerint, obseruare oportebit, ut manus conserturi cum hostibus, primū omnium confiteantur peccata sua, & Dei misericordiam implorent, clamantes & dicentes cum filijs Israēl. Peccauimus tibi, quia dereliquimus te Dominū Deum nostrū. Item: Peccauimus, redde tu nobis quicquid placet, tantū nūc libera nos. Et cum Asa cōtra Zaram Æthiopē pugnaturo, Domine non est ulla apud te distantia, utrū in paucis auxilieris, aut in pluribus: adiuua nos Domine Deus noster: in te enim & in tuo nomine habentes fiduciam, uenimus cōtra hanc multitudinē. Dominus Deus noster tu es, non præualet contra te homo.

Inexperti de bello nō debent disserere. *Cicero lib. 2. de Oratore.* Phormio senex delirus.

Ante prælium Dei opem implorare.

Iud. 10.

2. Paral. 14.

Quemadmodum igitur pij Reges cum hostibus conflicturi, omnem sæpe spem & fiduciam in Deum collocarūt: Ita & eorū exemplum

plum sequuti Christiani Principes, & quicunq; alij seditionibus militari manu extirpandis præpositi, & ipsi in uirtute Dei, nō in humana potētia confidere debēt, & cum Propheta Dauid dicere. Hij in curribus, & hij in equis: nos aūt in nomine Dei nostri inuocabimus, &c. *Psal. 19.*

Sane hoc remedio belli Romani omniū maxime seditiones seruiles sanarūt. Sic Syrus ille seruus, Eunus nuncupatus, qui collecto exercitu quadraginta amplius millia, & castra Prætorū ceperat, & Duces Prætorios profugauit: tandem Perpenna Imperatore bello superatus est. Simili exemplo seditionem à Cylice seruo cōmotam, qui & ipse conflato exercitu, Prætorios exercitus fuderat, Aquilius bello extinxit. Intercluſum siquidem hostem commeatibus, ad extrema compulit, cōmunitasq; copias armis, fame deleuit. Pulchra sane uictoria contra seruos, sed rarioris aliquanto exempli Scytharum aduersus seruos suos, quam Iustinus ad hunc modum narrat. Scythæ (inquit) tertia expeditione Asiana, cum annis VII. à coniugibus & liberis abfuissent, seruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa expectatione uirorum fessæ, nec iam teneri bello, sed delectos ratæ, seruis ad custodiam pecoris relictis, nubunt: qui reuersos cum uictoria dominos, uelut aduenas armati finibus prohibēt. Quibus cum uaria uictoria fuisset, admonentur Scythę mutare genus pugnæ, memores non cum hostibus, sed cum seruis præliandum, nec armorum, sed dominorū iure uincendos: uerbera in aciem, non tela ferenda, omissoq; ferro, uirgas & flagella, cęteraq; seruilis metus paranda instrumenta. Probato omnes consilio, instructi sicut præceptum erat, postquàm ad hostes accessere, inopinantibus uerbera intentant, adeoq; illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu uerberum uincerent: fugamq; non ut hostes uicti, sed ut fugitiui serui capesserent. Quicunq; capi potuerunt, supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoq; male sibi conscię, partim ferro, partim suspendio uitam finierunt.

Lucius Florus lib. 3. cap. 19. Bella seruilia.

L. Flo. ubi supra.

Iust. lib. 2.

Serui uirgis & flagellis, non armis uincendi.

Quin & illud curare debent, quibus comprimendarum seditionum cura demandata est, ut quantum fieri potest, incruentam aduersus seditiosos obtineant uictoriam: Quod eò facilius fiet, quo seditiosorum plærunq; inter se discrepantium consilijs iusti Irenarchæ prudentia, ac bellicis ad eam rem pertinentibus stratagematis dissipatis, ipsi uelint nolint pestiferam coniurationem deserere cogantur.

Præcauenda cruenta in seditiosos uictoria.

DE SEDITIO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE SEDITIONIBVS

LIBER QVINTVS, QVI EST DE POENIS SEDITIOSORVM.

Quis modus, in constituendis seditiosorum pœnis, seruandus sit: ac primum de generali seditiosorum pœna, Cap. I.

Edato itaq; utcunq; & compresso aliquantulum uel per diuisionem, uel per transactionem, uel per uim armatam, ciuilium discordiarum motu: quintũ remedium adhibendum erit, quam publicam, quæ de seditiosis sumitur, uindictam & pœnam esse diximus. In qua constituenda prudens Irenarcha, primum omnium ita affectus esse debet, ut amore corrigendi, non odio persequendi eam ipsam infligat. Sic enim non solum castissimæ innocentiæ, sed etiam diligentissimæ seueritatis officium impleb'it: quin ita etiam moderabitur pœnam, ne maioris turbationis & periculi causa, quàm præsentis morbi curatio existat. Cum igitur eis, per quos Respublica regitur, adest pace salua potestas disciplinæ aduersus improbos & nefarios homines exercendæ, tunc neq; secordia, neq; segnitie dormiendum est illis, sed aculeis pœnarum, quæ ad seueritatem pertinent, seditiosorum crimina coërcenda: Sic, ut nec patientiæ nomine torpescere, nec obtentu nimiæ diligentiæ sæuire uideantur. Nec iusta est misericordia, qua in perniciem bonorum malis parcitur. De malis siquidem coërcendis, scriptũ est in lege. Non misereberis illius. Et in libro Regum legitur, quòd Saul contraxit offensam, quia miseratus est Agag, hostium Regem, quem prohibuerat diuina sententia seruari. Vbi autem per graues dissensionum scissuras, non huius aut illius hominis est periculum, sed plurimorum strages iacet: Detrahendum est aliquid seueritati, ut maioribus malis sanandis, syncera charitas subueniat. Ac generaliter quidem respiciendum est iudicanti, ne quid durius aut remissius constituatur, quàm causa deposcit: & ne maior pœna, quàm culpa sit: & ne ijsdem de causis alij plectantur, alij ne appellentur quidem. Nec enim aut seueritatis, aut clementiæ gloria affectanda est, sed perpenso iudicio, pro ut quæq; res postulat, statuendum est. Ac in leuioribus quidem causis, pronio-

c. ita plane 23. q. 4. Affectus Irenarchæ in uindicta

Deut. 19. 1. Reg. 15.

c. ipsa pietas 23. q. 4.

l. respiciendum ff. de pœnis. Cic. lib. 1. de officijs.

res ad lenitatem iudices esse debent: in grauioribus pœnis seueritas legum cum temperamento aliquo benignitatis mitiganda est, & ut prouerbio dicitur: Sali adhibendum oleum. Ac primum quidem extant de seditiosorũ pœna, cõstitutiones tam Canonicæ quàm ciuiles. Sic enim in Concilio Chalced. constitutum est. Coniurationum & conspirationum crimen, quod apud Græcos dicitur Pharatrea, publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi: hoc multo magis in sancta Dei Ecclesia, ne fiat, conuenit abdicari. Si qui uero Clerici uel Monachi inuenti fuerint coniuratores, aut conspiratores, aut Pharatreas uel factiones componentes aliquas, suis Episcopis, aut alijs omnino cadant de proprio gradu. Et Calixtus Papa de eadem re. Antecessores (inquit) nostri, cum plurima turba Episcoporum, qui cunq; huius criminis rei in sacerdotali honore sunt positi, aut existũt Clerici, honore, quo utuntur, carere præceperunt: ceteros uero communione priuari, et ab Ecclesia extorres fieri iusserũt, omnesq; simul utriusq; ordinis uiros infames esse censuerunt, & non solum facientes, sed etiam consentientes. Lex uero ciuilis, quam Leo Imperator tulit, ad hunc modum habet. In nullis, inquit, locis, aut ciuitatibus, tumultuosis clamoribus cuiusquam interpellatio contumeliosa procedat, nec ad solam cuiusq; inuidiam petulantia uerba iactentur: Sciturus his, qui huiusmodi uoces emiserint, mouerintq; tumultus, se quidem fructum ex his, quę postulant, nullatenus habituros: subdendos autem pœnis his, quas de seditionibus & tumultus authoribus, uetustissima decreta sanxerunt. Est autem seditiosorum pœna, uterum Decretis & Constitutionibus introducta, eâdem quæ est per legem Corneliam in Sicarios, ueneficos, & alios homicidas constituta. Sed & de ui publica tenentur, qui turbæ seditionisue faciendæ consilium inierint. Atq; hæc sanè pœna seditiosorum generalis est: sed quæ uel remissius, uel durius, pro diuersis criminis circunstantijs, irrogatur. Nam etsi omnis seditio noxia sit & periculosa, et ob id graui etiã pœna dignum crimen sit, ut qua pax & tranquillitas publica, omnisq; adeo iustitia turbatur atq; conculcatur: tum iura & leges, quibus Respublicę gubernantur, uel negliguntur, uel prorsus subuertuntur, ut supra demonstratum est: Tamen ut in cæteris delictis, ita etiam in seditionibus accidit, ut propter circunstantias diuersas, alia lenior sit, alia grauior. Ac leuiores quidem remissius: grauiores uero seuerius puniendæ. Sunt autem circunstantiæ, propter quas seditiones pœna uel grauiore, uel leuiore puniuntur: Causa, persona, locus, tempus, qualitas, quantitas, euentus. De quibus omnibus & singulis, ordine dicemus.

c. de seditiosis lib. 2.

c. coniurationum 11. q. 1.

c. conspirationum, 11. q. 1.

l. 3. §. alio ff. ad leg. Cor. de sic.

l. in eadem l. qui ceteris ff. de ui. publ.

l. aut facta in princip. ff. de pœnis.

Bald. in l. non ideo minus C. de accus. Idem Bald. in Aut. sed nouo iure. c. de ep. et cle.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propter causam seditionum aliam alia grauiorem esse uel leuiorem, & ob id pœna etiam seueriore uel mitiore dignam, Caput II.

Aristot. lib. 2. Eth. c. 6.

ARistoteles inter affectus & actus humanos hanc differentiam facit, ut quidam per se praui sint & mali, quicq; adeo continuo nomine suo cum prauitate sint coniuncti. Vt maleuolentia, impudentia, inuidentia, adulterium, furtum, homicidium: quæ ita mala sunt, ut nullum tempus sit, quo perpetrata, bona esse aut uideri possint. Quia quicquid istorum, et quandocunq; efficitur, semper delinquitur. Alij actus indifferētes, id est, neq; boni, neq; mali sunt, ut qui nullo consilio, sed casu fiunt. Alij boni maliue sunt, non quidē per se, sed secundum eius, qui operatur, propositum. Atq; ad hunc sanè modum legibus quoq; ciuilibus quædam tanquam per se, & in genere suo mala prohibentur: quædam propter bonam malamue eorum, qui agunt, intentionem & propositum: tum propter bonas malasue circūstantias, uel bona uel mala esse iudicantur. Vnde & uulgaria illa & trita luriſconsultorum uerba nata sunt. Voluntas & propositū, distinguunt maleficia. Item. In delictis spectamus, quod principaliter agitur. Item. Affectio operi nomen imponit, & si qua sunt similia. Adeo autem uoluntas & intentio opus uel bonum uel malum reddunt, ut ea etiam, quæ sunt de genere prohibitorum, si bona intentione fiant: ipsa quoq;, mutato nomine, iusta & bona esse dicantur. Sicut interficere hominem malum est, & de genere prohibitorum, immo & lege diuina prohibitum. Nam lex ait. Non occides. Ideoq; qui mala intentione hominem interficit, homicida est, & ut homicida pœna legis Corneliæ de Sicarijs percellitur. Et tamen qui hominem occidit, uel Deo iubente, uel lege permittente, uel iudice mandante, neq; homicidij reus est, neq; ut homicida puniri potest. Ideoq; nequaquam contra hoc Præceptum, quo dictū est: Non occides, fecerūt, qui Deo authore bella gesserunt. Et Abrahā non solū non est culpatus crudelitatis crimine, uerū etiā laudatus nomine pietatis, quod uoluit filium nequaquam scelerate, sed obedienter occidere. Sed nec homicidæ sunt, qui personā gerentes publicæ potestatis, secundum ius legis, ideſt, iustissimæ rationis Imperium, sceleratos morte puniunt. Non enim frustra sunt instituta, potestas Regis, & cognitoris ius, ungulæ carnificis, arma militis, disciplina dominantis, seueritas etiam boni patris: Habent omnia ista modos suos, causas, rationes, utilitates. Hæc cū timentur, & mali cōercentur, & boni quiete inter malos uiuunt. Igitur miles, cum obediens potestati, sub qua legitime constitutus est, hominem occidit, nulla ciuitatis suæ lege reus est homicidij: Immo nisi fecerit, reus est Imperij

Actus mali simpliciter.

Actus indifferentes

L. t. c. ad leg. Cor. de Sica. l. qui iniuriæ. ff. de furtis. l. quid Reipu. ff. de iniurijs. l. si non conuicij C. de iniurijs.

Exod. 20.

c. cum homo. c. non solum. 23. q. 5.

Geneſ. 22.

c. non frustra. 23. q. 5.

c. miles. 23 q. 5.

Imperij deserti atq; contempti. Quod si sua sponte atque authoritate fecisset, in crimen effusi humani sanguinis incidisset. Itaq; unde punitur, si fecerit iniussus: inde punietur, si non fecerit iussus. Sic qui ob tutelam corporis sui, uel ut ab alio propulset iniuriam, occidit alium: quia iure id fecisse existimatur, nequaquā homicidij reus esse dicitur. Cum igitur homo ab homine occiditur, multū distat, utrum fiat nocendi cupiditate, uel iniuste aliquid auferēdi, sicut fit ab inimico, sicut à latrone: an ulciscendi uel obediendi ordine, sicut à iudice, sicut à carnifice: uel euadendi uel subueniēdi necessitate, sicut interimitur latro à uiatore, hostis à milite. Sic contumelia, conuitium, aut quæuis alia iniuria, etsi de genere prohibitorum sit: tamen si non iniuriandi animo fiat, neque iniuriæ nomen retinet, nec ab eo, qui se ea læsum esse dicet, uindicari poterit. Sic quod Reipublicæ uenerandæ causa, secundum bonos mores fit, etiamsi ad cōtumeliam alicuius pertinet: quia tamen non ea mente Magistratus faciat, sed ad uindictam Maiestatis publicæ respiciat, actione iniuriarum non tenetur. Et ad eundem modum seditio, quamuis & ipsa mala sit, & de genere prohibitorum, tamen si non turbandæ Reipub. causa, sed ex alijs iustissimis & honestis causis excitetur, neq; mala esse dicetur, nec qui eam cōcitarunt, seditiosorum pœnam sustinebunt. Quemadmodum à crimine & pœna conspiratorum immunes fuerunt, quadraginta illi Illyrici & Græciæ Episcopi, qui conuenientes in unum, per confessionem in scriptis factā, & à proprio Metropolitano, Timotheo uidelicet, Patriarcha Constantinopolitano, quem Concilij Chalcedonense anathematizauerat, discesserunt, & Romam mittentes, Romano Episcopo communicare in scriptis professi sunt: quia iustam aduersus hæreticum Episcopum conspirandi, & ab eius communione deficiendi, causam habuerunt. Sic nec seditiosorum pœnæ obnoxij fuerunt multitudines populorum, qui ab Episcopo suo Dioscoro recesserūt: quia non à quibus potuit, manus impositionem acceperat. Iusta enim erat dissensionis eorū causa, quam & protinus allegabant, dicentes. Quia secundum quod cōtinent Canones sanctorum Apostolorum, non est factus Episcopus, & ideo non recipietur. Principes enim intronizauerāt eum. Sic factionum certaminibus perturbata Respublica, alijs quidem ad priuatum commodum spectantibus, alijs uero maiestatem Reipublicæ defendentibus, eā quidem partem, quę congregatis etiam armatisq; hominibus Reipub. iura tuetur, nec seditiosam esse, nec uim publicam priuataque his, qui priuato commodo studentes Reipublicæ, tranquillitatem turbare conantur, inferre. Ac proinde nec pœna etiam seditiosorum obnoxiam esse dicemus. Nam si uim nobis inferentibus, cōgregatis hominibus, armis repellere possumus, quo minus de possessione rerū nostrarū deijciamur: quanto magis permissum est, coactis etiam & armatis hominibus,

l. ut uim. ff. de iust. & iur.

l. si nō cōuicij. C. de iniurijs. l. quod Reipu. ff. de iniurijs.

Seditio nō semper crimen est.

c. sane. 16. q. 7.

l. 3. §. eum igitur. ff. de ui & ui armá.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bar. in tract. de Guelph. & Gibell.

eos qui uim Reipublicæ inferunt, armis repellere? Sed & Tyrannum Rempublicam, propter commodum priuatum opprimentem, licebit ui armata coërcere: si tamen in defectum auxilij superioris id fiat, & ut Reipublicæ status conseruetur, non ut noua Tyrannis inducatur. Nam si aduersus milites uel priuatos, qui nocturni populatores agros intrauerint, aut itinera frequẽtata insidijs aggressionis obsederint, libera resistendi facultas tribuitur, et quod sçuũ est punire iudicio, id ui armata, & propria authoritate uindicare: Quanto magis ad repellendam à Republica Tyrannicam crudelitatem omnibus licentia dabitur, ubi iudicis defuerit auxilium, etiam publicam Tyrannorum iniuriam congregatis & armatis hominibus uindicare, ut quam omnes defendere iure naturali tenentur. Idcirco qui ad hunc modũ Rempub. à Tyrannide liberant, etiamsi id tumultu quodam & perturbatiore motu fiat, tamen ob id minime in pœnam seditiosorum incidunt. Nam regni Tyrannici, quoniam iniustum est, non potest turbatio seditiosa uideri, nisi medicina ipsum modum excederet, maiusq; incommodum ex destructione Tyrannidis, quàm ex Tyrannico regimine Reipublicæ afferretur.

Liberare Rempub. à Tyrannide.

C. de iud. l. nullus & ibi not. ff. de his quæ in fraud. cre. l. ait Prætor. §. si debitorẽ ff. de ep. noui, turic. l. de pupillo §. fi. & l. sequen.

Seditiones quædam bonæ & utiles.

Cic. lib. 2. de Oratore.

Iam & seditiones quędam à summis Oratoribus non solum non reprehenduntur, ut malæ: sed etiam commendantur, ut iustæ, bonæ & Reipub. utiles. Sicut Antonius apud M. Ciceronem, ostendens, quomodo C. Norbanum sodalem & Quęstorem suum, quem Sulpitius tanquam seditiosum ciuem accusauerat, ipse defenderit. Omnium, inquit, seditionum genera, uitia, pericula, collegi: eamq; orationem ex omni Reipub. nostræ temporum uarietate repetiui, concluſiq; ita, ut dicerem, etsi omnes molestæ semper seditiones fuissent, iustas tamen fuisse nonnullas & prope necessarias: tum illa, quæ modo Crassus commemorabat, egi, neque reges ex hac ciuitate exigi, neq; Tribunos plebis creari, neq; plebiscitis toties Consularem potestatem minui, neq; prouocationem patronam illam ciuitatis, ac uindicem libertatis populi Romani dari, sine nobilium dissensione potuisse: ac si illę seditiones saluti huic ciuitati fuissent, non continuo, si quis motus populi factus esset, id C. Norbano in nefario crimine, ac in fraude capitali esse ponendum, &c. Atq; ex his omnibus colligimus, seditionem propter causam, uel bonam esse uel malam: & earum quæ malæ sunt & iniustæ, aliam quidem alia esse uel grauiorem uel leuiorẽ, atq; ob id pœna etiam grauiore uel mitiore dignam. Ac inter iniustas seditiones, non immerito eorum quoq; conspirationem numerauerimus, qui improbe coëunt in alienã litem, ut quicquid ex condemnatione in rem ipsius actum fuerit, inter eos communicaretur: Propter quod & lege Iulia de ui priuata, & lege Cornelia de falsis, & pœna concussionis tenentur.

Seditio ex causis iudicanda.

l. ex Senatus consulto ff. ad leg. iul. de ui priuata, et l. 1. §. 1. ff. ad l. Cor. de fal. ff. de concuſ. l. 2.

De

De differentia Personarum, propter quas pœna uel grauior, uel leuior contra seditiosos constituitur, Caput III.

PErsona in crimine seditionis, ut in cęteris delictis, dupliciter spectatur: Eius qui fecit, & eius qui passus est. Earum autem personarum, per quas seditio concitatur, quædam minoris ætatis sunt, quædam maioris: aliæ mares, aliæ fœminę: aliæ nobiles, aliæ plebeij: aliæ liberi, aliæ serui. Sic & inter personas, contra quas seditiones exercentur, differentia est. Nam quædam seditiones à filijs in parentes, quædam à seruis in dominos, quædam à subditis in Principes & Magistratus suos, quædam à ciuibus inter se concitantur. Ac propter diuersitatem personarum, utriusq; generis pœnæ quoq; in seditiosos uel sęuiores uel leuiores constituuntur: De quibus deinceps iam ordine dicemus.

l. aut facta §. Persona. ff. de pœnis.

Distinctio inter personas uarias.

In primo igitur genere personarum, primum sibi locum uendicant seditiones iuuentutis, quæ ad concitandos tumultus, propter feruentiorem sanguinem, natura procliuior est: propter quod & leuissimis ex causis, turbulentis se acclamationibus accommodare solet, maxime uero contentione propter nuptias, aut alias iuuentutis illecebras inter iuuenes orta. Ex quibus causis magni sæpe tumultus oriuntur. Cuius rei aliqua exempla ex Græcis scriptoribus ab Aristotele referuntur, & memorabile est, quod Liuius alibi de duobus iuuenibus, unius uirginis nuptias ambientibus, narrat, cuius supra quoq; meminimus. Sed & mulieres sæpe ad seditiones commouentur, qualis fuit apud Scythas Amazonum ex factione Optimatum orta, per quam cum duo Regij iuuenes, Plynos & Scholpythus, domo pulsi fuissent, ingentem iuuentutem secum traxere, & in Cappadocię ora iuxta amnem Thermodoonta consedere. Ibi per multos annos spoliare finitimos consueti, tandem per insidias populorum trucidati sunt. Horum uxores cum uiderent exilio suo additam orbitatem, arma sumpsere, & fines suos contra finitimos bella inferentes, defenderunt. Et ne fœliciores aliæ alijs uiderentur, uiros, qui domi remanserant, interfecerunt. Tunc pace armis quæsita, ne gens interiret, concubitum finitimorũ ineunt: si qui mares nascebantur, interficiebantur. Virgines in eundẽ ipsum morẽ, non ocio neq; lanificio, sed armis, equis, uenationibus exercebantur, inustis infantium dexterioribus mammis, ne sagittarũ iactus impediretur: Vnde & Amazones dictę sunt. Satis quidẽ cruenta illa, quam dixi Amazonum mulierum seditio: Sed mitior aliquanto Ro. matronarũ, abrogationem legis Oppiæ petentium, quæ nulla nec authoritate, nec uerecundia, nec imperio uirorum retentę, omnes uias urbis aditusq;

Seditiones iuuentutis.

Aristot. lib. 5. Pol. c. 4.

Iustinus lib. 2. Amazonũ seditio.

Seditio matronarum Ro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

T. Liuius lib. 4. de bello Macedo. & Asiat.

in forum obsederunt: Viros descendentes in forum, orantes, ut florente Republica, crescente indies priuata omnium fortuna, matronis quoq; pristinũ ornatum reddi paterentur, sed & COSS. Prætoresq;, & alios Magistratus adire & rogare audebant. Ac parum abfuit, quin ex illa muliebri seditione, uirorum quoq; discordia concitata fuisset, alijs uidelicet abrogationem legis Oppiæ, quam mulieres petebant: alijs ut lex, quemadmodum matronæ rogauerant, abrogaretur, suadentibus. Erat autem lex Oppia, quam M. Oppius & T. Romuleius Tribuni plebis, Q. Fabio & T. Sẽpronio COSS. in medio ardore Punici belli tulerant, ne qua mulier plus semiuncia auri haberet, neu uestimento uersicolori uteretur, neu iuncto uehiculo in urbe oppidoue, aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causa, ueheretur. Etsi autem in multis iuris articulis minoribus, & mulieribus, propter ætatis & sexus infirmitatem, contra iuris rigorem subuenitur: Tamen nullum est auxilium, quod in delictis eis suffragetur. Infirmitas enim ætatis & sexus, non dolus & calliditas auxilium sumit. Quanquam interdum miseratio ætatis, iudicem ad mitiorem pœnam perducat. Ac de pœna seditiosæ iuuentutis, ad hunc modum ueteres constituerunt. Solent quidem (inquit lex) qui uulgo se iuuenes appellant, in quibusdam ciuitatibus turbulentis se acclamationibus accommodare: qui si nihil amplius admiserint, nec ante sint à Præside admoniti, fustibus cæsi dimittuntur, aut etiam spectaculum eis interdicitur. Quod si ita correpti, in ijsdem deprehendantur, exilio puniendi sunt, nonnunquam capite plectendi: scilicet, cum sæpius seditiose & turbulenter se gesserint, & aliquoties apprehensi tractati clementius, in eadem temeritate propositi perseuerauerint: serui cæsi solent dominis reddi. At mulieres seditiosæ in hoc, sicut in cæteris delictis, parem cum uiris pœnam habent. Quemadmodum enim mulieres in perpetrandis delictis non minus dolosæ & fraudulentæ, immo sæpe etiam calliditores sunt uiris, à quibus & uiri plærunq; decipiuntur: Propter quod recte Sapiens. Ne intenderis (inquit) fallaciæ mulieris, quia mulier uiri preciosam animam capit: Ita iustum est, ut in eodem genere delicti, par etiam pœna tam uiros quàm mulieres constringat.

Quid statuit lex Oppia.

l. 1. ff. de minoribus. l. 2. § uerba ff ad Sen. Consult. Vell. l. Auxilium. § in delictis. ff. de minorib.

Iuuenum pœna propter seditiones.

Mulierum pœna propter seditiones.

Prouerb. 5. & 6.

Atq; ex hac causa in delictis, pro excutienda ueritate, de mulieribus per tormenta quæstio haberi potest: de quibus & pœnæ pro qualitate delictorum sumuntur, siue in se confessæ crimina, siue legitimis probationibus fuerint cõuictæ. Sic mulier, quæ intra quadraginta dies post conceptum partum, intra quod tempus nec dum animatus est uisceribus suis, post diuortium uim intulerit, ne filium procreet, temporali exilio coërcetur. Quæ uero accepta pecunia, post quadragesimũ diem partũ iam animatũ sibi medicamentis abegit, lege Cornelia de Sicarijs, & lege Pompeia de Parricidijs tenetur,

l. cum cõditionaliter. C. de quæstionib.

Pœna mulieris de abacto partu.

l. Cicero. ff. de pœnis.

tur, & ultimo supplicio afficitur. Sic simili pœna plectuntur uir & mulier, qui adulterium cum incestu, furtum, aliaue similia crimina committunt. Atq; ex his omnibus concludimus, seditiosas mulieres, pœna quoq; legis Corneliæ de Sicarijs, & legis Iuliæ de ui publica, quæ in seditiosos constitutæ sunt, æque sicut uiros teneri, à qua pœna eas neq; ætas, neq; sexus, modo sint doli capaces, excusat. Infirmitas enim, nõ calliditas mulieribus auxiliũ præstat, idq; nõ in delictis, sed in ciuilibus causis. Neq; enim in delictis propter fragilitatem corporis, mulieri impunitas conceditur. Nam etsi multis fœmina corporis incommodis obnoxia sit, tamen & maiores sæpe dolores, & uulnera etiam maiora, quàm uir sustinere potest.

l. si adulterium cum incestu. ff. ad leg. iul. de adult.

ff. ad SC. Velleï. l. 2. gl. in l. nihil interest. ff. de adult.

Cæterum eò priuilegio gaudet pregnas mulier, ut pœna eius, quoad pariat, ac nutrix, quæ partum foueat, haberi possit, differatur: Immo ne quæstio etiam de ea habeatur, quamdiu pregnans est.

l. pregnantes. ubi Bar. de pœnis.

Quanquam non mulieri, sed partui potius, qui non tantum parenti, cuius esse dicitur, sed etiam Reipublicæ nascitur, huiusmodi priuilegium conceditur.

l. 1. § si ea. ff. de uentr. in poss. mittend.

In uno eodemq; genere delicti, pœnas in seditiosos pro conditione et qualitate personarum, uel seueriores, uel leuiores constitui, *Cap. IIII.*

REcte & prudenter ueterum constitutionibus sanctum est, ut pœnæ pro cõditione & qualitate personarum, uel grauiores, uel mitiores in uno eodemq; genere delicti cõstituantur. Est aũt ea personarum, quod ad irrogationem pœnarũ attinet, differentia: Vt eorum qui delinquunt, quidam Ecclesiastici sint, quidam sæculares: quidam nobiles, quidam plebeij: quidam publicis honoribus & muneribus fungantur, quidam priuatam agant uitam: quidam liberi, quidam serui: & liberorum quidam honestiore, quidam humiliori loco nati: quidam honestioris, quidam sordidioris conditionis: quidam etiam nullius dignitatis capaces sint. Quales sunt artifices Mechanici, ut Pistores, custodes portarum, custodes pratorum, seu pascuorum, Saltuarij, alijq; alia eiusdem generis uilia ministeria exercentes. Quarum multa in constitutione Gord. Imperatoris, quæ est sub titulo de excus. munerum, Decimi libri Codicis, enumerantur.

l. Pedius. ff. de incend. rui & naufr. ubi Bar. e. de ord. cog. l. 3.

Multiplex differentia personarũ

l. ne quis. C. de dig. lib. 12. & ibi to. de plat. et l. maximarũ ubi idem to. de platea. C. de excus. lib. 10.

Sed & utriusq; Ordinis Ecclesiastici et sæcularis, distincti gradus sunt: Vt in Ecclesiastico ordine, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Suddiaconi. In sæculari, Principes, Comites, Barones &c.

Ordo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dignitas.

Rursus dignitatum quoq; & munerum publicorum differentia est. Quippe eorum, qui dignitate prediti sunt, alij Illustres, alij Spectabiles, alij Clarissimi, alijsq; modis alij alijs, uel superiores sunt uel inferiores. Ac propter hanc quidem differentiam personarū, & earundem qualitatem & conditionem, delicta in una persona grauius, in alia mitius puniuntur. Sunt enim discrimina pœnarū, necq; omnes eadem pœna affici possunt. Quemadmodum de Decurionibus constitutum est, ut in metallum damnari non possint, nec in opus metalli, nec furcæ subijci, uel uiui exuri. Et si forte huiusmodi sententia fuerint affecti, liberandi erunt. Sic nec Præses prouinciæ, puniri Decurionē permittere sibi debet, sed recipere eū in carcerē, & Principi scribere de pœna eius. Sic nec quæstio de Decurione haberi debet, etiāsi munera Decurionatus deposuerit. Nam & propter pristinā dignitatem, quæstionem non patitur. Et generaliter uiri in dignitatibus constituti, usq; ad pronepotes, & eorum liberos, plebeiorum pœnis & quæstionibus non subijciuntur. Sed & pro qualitate & conditione personarum, discrimen quoq; in custodia earum seruandum est, de qua re olim Proconsul æstimare solebat, utrum in carcerem recipienda esset persona, an militi tradenda, uel fideiussoribus committenda, uel etiam sibi: Nam hij fere modi sunt custodiæ personarum. Hoc autem uel pro criminis, quod obijciebatur, qualitate, uel propter honorem, aut propter amplissimas facultates, uel pro innocentia personæ, uel pro dignitate eius, qui accusabatur, facere solebat: Quo iure & hodie utimur. Nam pro personarum dignitate, & qualitate delictorum, alij carceri mancipantur, alij militi custodiendi traduntur, alij fideiussoribus, uel sibi, id est, cautione iuratoria à se præstita, de sistendo iuri & respondendo dimittuntur.

Sic in grauioribus delictis, in quibus plebeij carceri introduntur, Illustres militi committuntur, & interim cuiusmodi delictum sit, & qualis pœna imponenda, Principi suggeritur. Idem de Decurionibus, Principalibusq; ciuitatum, qui capitale crimen admiserunt, obseruatur: ut si quid admisisse uideantur, propter quod relegandi extra prouinciam in insulam sint, uincti custodiantur, et Imperatori, quod quisq; cōmiserit, scribatur. Sed nec Illustres propter crimē publicum uel priuatū, cui tamen nō per procuratorē respondere liceat, coram alio iudice, quàm Principe, uel cui Princeps cognitionē criminis demandauerit, accusari possunt. Cæterum coram Commissario Principis accusati, etsi absolui quidem innocentes possunt: condemnari tamen nocentes inconsulto Principe non possunt. Atq; ex his opinor perspicuū iam fit, pœnas pro qualitate & conditione personarum in eos quidem, qui dignitate aliqua prediti sunt remissius: in eos uero, qui loco sunt humiliori, & conditionis sordidioris, seuerius decerni. Quod ita tamen accipiendum est, ut si dignitas crimen augeat,

l. moris §. sed enim ff. de pœnis.

Decuriones.

l. si matrem. C. eo.

l. pe. C. de quæstioni.

l. diuo ff. de quæstionib.

Discrimen personarū in custodia

l. 1. ff. de cust. reorum.

l. si grauis. c. de dig. lib. 12. l. diui fratres. §. fi. ff. de pœnis. l. omnes iudices. C. de decur. lib. 10.

l. quoties. C. ubi Senato. uel clarif. 10. de Platea in d. l. omnes iudices. C. de Decur.

nari

augeat, pœna quoq; augeatur: Sin uero propter dignitatem leuius sit crimen, ipsa quoq; pœna leuior irrogetur. Sin dignitas crimen non augeat, nec minuat, qualitas pœnæ spectatur: ut si corporalis sit, grauior plebeio & priuato, quàm nobili atq; in dignitate constituto. Sin uero pecuniaria sit, maior diuiti, quàm pauperi imponatur. Sic quædam delicta Pagano, aut nullam aut leuiorem pœnam irrogant: militi uero grauiorem uel leuiorem. Nam si miles aream Ludricam fecerit, uel in seruitutem se uenire passus est, capite punitur. Quia ut huiusmodi delicta in persona militis, dignitate, gradu, speciecq; militiæ augentur: ita pœna quoq; militi, quam Pagano grauior irrogatur. In his enim & similibus casibus, tanto magis quisq; pœna dignus est, quanto plus honoris delatum fuerit: & cui plura cōmittuntur, plura ab eodem exiguntur. Sic publice tractare de Religione, crimen est, quod dignitate minuitur. Vnde & pœna in eos, qui dignitate præditi fuerint, leuior erit: siquidem si Clericus fuerit, qui de fide Christiana publicè disputare ausus fuerit, à consortio Clericorum remouetur. Si uero militia præditus sit, cingulo spoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei, siquidē liberi sint, de ciuitatibus, in quibus morantur, repelluntur, pro uigore iudiciario etiam competentibus supplicijs subiugandi. Si uero serui, seueriss. animaduersionibus plectuntur. Generaliter enim in persona seruorum obseruatur, ut grauius puniantur, quàm liberi. Nā ex quibus causis liber fustibus cæditur, ex his seruus flagellis cædi, et domino reddi iubetur: Et ex quibus causis liber fustibus cæsus, in opus publicum damnatur, ex his seruus sub pœna uinculorū; ad eius temporis spatium flagellis cæsus, Domino reddi iubetur, &c. Sed tamen exemplo seruorum puniuntur etiam liberi, sed plebei tamen & humiles personæ.

Nec obstat, quod alibi dicitur. Quos par facinus coinquinat & æquat, eos similis quoq; pœna comitari debet. Nā etsi in genere suo impares sint pœnæ, quæ in Clericos & Laicos, nobiles & plebeios, publicis muneribus & honoribus fungētes, & priuatos statuuntur: tamen relatione secundū proportionem facta ad personas et earum qualitates & cōditiones, æquales esse iudicantur. Vt igitur in eadem genere pœnæ inæqualitas est, si una eademq; pœna nobilis & plebeius afficiātur: ita si diuersi generis pœnę, altera quidē grauior plebeio, altera uero leuior nobili inferantur, recte æqualitas esse dicetur. Veluti, si nobilis et plebeius in uinculis detineātur, aut tormētis subijciantur: una quidem pœna, et in genere suo æqualis est, quæ utriq; irrogatur, sed relatione facta ad personas, inæqualis est: Quippe alteri leuis, alteri grauis. Rursus uero mulcta pecuniaria imposita diuiti & pauperi, una quidem eademq; æqualis pœna est in genere suo: Sed quia diuiti leuis, at pauperi grauis est, relatione ad conditionem personarum facta, merito inæqualis esse dicetur.

l. illicitas in fi. ff. de off. præsid.

l. quædam. ff. de pœnis.

l. 2. & l. omne ff. de re milit. l. Presbyteri. C. de Epis. & Cler. & ibidē gl.

l. nemo. C. de sum tri. et fid. Cath.

l. in seruorū. ff. de pœnis.

l. Capitaliū. § fin. ff. de pœn.

l. si quemquam C. de Ep. & Cle.

Bar. in l. capitaliū §. solent. ff. de pœnis. gl. in c. non cōguntur. 41. dist. & gl. in c. contumaces. 50. dist.

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et hæc omnia, quæ de differentia pœnarũ diximus, ut pro conditione & qualitate personarum, uel mitius uel seuerius infligantur, ita accipiẽda sunt, si pœnę pro uniuscuiusq; personę cõditione, qualitate, & dignitate diffinitæ fuerint: nam ita certum erit, quæ pœna quam personam & dignitatem astringat. At si pœna generaliter in omnes sine personarum & dignitatum differentia concepta fuerit, omnes quoq; nulla personarum differentiæ ratione habita, obligabit.

Bar. in l. fi. ff. de rerũ diuis.

l. nullus. C. ad leg. Iul. ma. l. Manicheos C. de hæret. l. si quenquam. C. de Ep. & Cle. gl. in c. cũ per Manconella, de accusa. l. et si excepta. ubi. glos. C. de malef. et mat. l. si quis decurio. C. ad. leg. Cor. de falſ. l. 1. C. de priuat. carcerib. l. Iudices. c. de dig. lib. 12. ubi Io. de Plat. Bar. in l. 11. §. exercitus. ff. de his qui not. infa. tex. in l. Iudices. C. de dig. lib. 12. & tex. in l. eiſi ex cepta C. de malef. & math. l. ſi quis aliquid §. authores. ff. de pœn.

Qualis est pœna exceptorum criminum, ut læsæ Maiestatis: In causa siquidem Maiestatis, omnibus æqua conditio est. Item hæresis & Stomoniæ: nam & ipsa in omnes æquo iure stringuntur. Sic & Magi, malefici, Mathematici, & rei criminis falsi. Item, qui priuati carceris exercent custodiã: qui tanquam ipsius Maiestatis uiolatores, ultimo supplicio subiugantur. His connumeramus, qui muneribus & honoribus publicis fungentes, in officijs suis peccasse, tum furtis se aut alijs sceleribus commaculasse, fuerint conuicti. Nam & tales non dignitas, sed pœna omnibus tam publicis quàm priuatis personis communis debet comitari. Quin & ab officijs remouentur, & quo minus ad ea ipsa redeant, inhabiles redduntur. Nam qui semel in officio male uersatus fuerit, is deinceps quoq; male in ipso uersaturus præsumitur. Cæterũ ne in his & similibus casibus, in quibus Clerici, milites, Doctores, aliæq; personæ dignitatibus præditæ, cruciatibus & tormentis subijciuntur, alijsue pœnis priuatorum & plebeiorum afficiuntur, iniuria aliqua dignitati inferatur: Constitutum est, ut non ante ad irrogationem pœnæ procedatur, quàm qui pœna afficiendi sunt, exauthorati, & qua fruuntur dignitate, fuerint exuti. Atq; hæc sane differentia pœnarum, in personis quoq; seditiosorum obseruanda est. Nam & ipsi pro qualitate & conditione personarum, uel grauius uel mitius puniuntur. Sic enim habet lex. Authores seditionis & tumultus, populo concitato, pro qualitate dignitatis, aut in furcam tolluntur, aut bestijs subijciuntur, aut in insulam deportantur: nisi certa in seditiosos pœna diffinita, aut propter atrocitatem criminis seditionis æqualis in omnes, nulla personarum aut dignitatum habita ratione, fuerit constituta.

Propter

Propter personas eorum, in quos seditiones exẽrcentur, pœnam uel grauiorem statui, uel leuiorem,

Caput V.

IAM & propter personas eorum, in quos seditiones exercentur, pœnæ uel seueriores constituuntur, uel mitiores. Nam crimina, quæ in parentes, in Magistratus & publicas personas perpetrantur, seuerius puniuntur, quàm quæ in personas externas & priuatas cõmittuntur. Et ad eundẽ modum grauiore pœna dignę sunt rebelliones, quàm factiones, idest, seditiones, quę à subditis in dominos, quàm quæ à subditis inter se concitantur. Quemadmodum autem in alijs accidit, ut ex uno facto plura crimina nascantur, ut ex eo, quod stuprum in sororis filiam committitur, adulterium & incestus nascitur, & qui sacratissimas uirgines rapuerit, stuprum & sacrilegium committit. Similiter, qui uxorem alterius rapit, simul adulter est & raptor. Ita & ex uno facto, quo subditi in dominos suos insurgunt, multa crimina oriuntur, quæ & diuersa nomina sortiuntur. Siquidem qui dominorum suorum obedientiam per seditionem relinquunt, interdum deficientes, interdum proditores, interdum transfugæ, interdum rebelles, interdum rei criminis læsæ Maiestatis appellantur. Deficientes: quia ab ijs, quorum sub Imperio sunt, desistunt, & in hostium numero se conferunt. Proditores: quia aliud actibus præ se ferunt, aliud occulte in mente agitant. Rebelles: quia quorum potestati & Imperio subiecti sunt, eis repugnant, & debitam obedientiam subtrahunt. Transfugæ: quia de terris domino suo subiectis, ad hostes, uel ad eos, cum quibus nulla amicitia est, fide susceptа, transfugiunt.

d. l. aut facta. ff. de pœnis.

l. qui de crimine. C. de accuſ. l. ſi quis adult. cũ inceſtu ff. ad leg. Iul. de adult. l. ſi quis ne dicã rapere. C. de ep. & cle. l. unica. C. de rap. uirg.

Rei criminis læsæ Maiestatis: quia aduersus Ro. Imperium, uel eos, qui in terris suis Imperij authoritatem tenent, & eorum securitatem machinantur. Iam uero ut rebellium differentia est. Nam alij à supremis, alij ab inferioribus potestatibus deficiunt: Ita & pœnarum discrimina sunt, quæ in rebelles cõstituuntur. Ac primũ quidem rebellium Ro. Ecclesiæ pœna est, ut à cõmunione fidelium separẽtur, omnibusq; priuilegijs & beneficijs, quę à Ro. Ecclesia habent, destituantur. A qua quidem pœna nemo, quantalibet dignitate præditus, & ne Imperator quidẽ Ro. si rebellis Ro. Ecclesiæ extiterit, eximitur. Nam & Fridericus I. ab Alexãdro III. Philippus à Celestino III. et Innocẽtio III. excõmunicati. Otto IIII. ab Innocẽtio III. primũ anathemate percussus, deinde in pertinacia perseuerans, in Concilio Prælatũ Romę celebrato, Imperiali dignitate priuatus fuit. Sic et Fridericus II. quia Ecclesię Ro. rebellauit, ab Honorio III. primũ excommunicatus, deinde Imperio regnisq; priuatus, & propter cõtumaciã eius,

l. amissione. § qui deficiunt. ff. de cap. diminu. l. postliminiũ. § transfuga. ff. de cap. & poſt. l. reuerſ. ff. de re milit. l. proditores. ff. et. c. ad leg. Iul. maiſt. per tot. tit.

Pœna in rebelles Ro. Ecclesiæ, Excõmunicatio.

Excõmunicati à Ro. Pont. Imperatores Ro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

c. ad apostol. de re. iud. li. 6.

eius, omnes Imperij et regnorũ suorũ subditi, à sacramento fidelitatis absoluti, ac postremo, ab Innocentio IIII. per sententiam ab Imperio depositus fuit. Sic & quidã alij Imperatores, ab alijs Põtificibus Ro. propter rebellionem, eodem genere pœnæ perculsi fuerunt. Sed & qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales offenderint, non secus atq; uiolatores eorum, qui ad latus Romani Principis militant, ut criminis læsę Maiestatis rei, puniuntur.

c. fœlicis. de pœnis. lib. 6.

Constitutio Bonifacij VIII.

De qua re extat constitutio Bonifacij Papæ VIII. Si quis deinceps (inquit) in hoc sacrilegij genus irrepserit, quod sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem fuerit hostiliter insequutus, uel percusserit, aut ceperit, uel socius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, uel factum ratum habuerit, aut consilium dederit aut fauorem, aut postea receptauerit uel defensauerit scienter eundem, sicut reus criminis lęsæ Maiestatis, perpetuo sit infamis, diffidatus nihilominus & bannitus: sit intestabilis, ut nec Testamenti habeat liberam factionem, nec ad alicuius bona ex Testamento, uel ab intestato uocetur. Quatenus ab omni successione repulsus, publicaq; repulsa confusus, minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant habitationes eius desertæ, & ut non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ędificia in ruinam, & ut perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus in iudicio respondere teneatur. Quicquid etiã in bonis inuenitur ipsius, fisci uel Reipublicæ dominio applicetur, ut ex illis nil trãsmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua.

Psalm. 108.

Si qui uero feuda, locationes, officium, uel beneficium spirituale uel temporale ab aliquibus Ecclesijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus: quę sic liberè ad Ecclesias reuertantur, quod Ecclesiarum rectores de ipsis pro sua uoluntate disponant. Quod si quis prædictorum filium uel filios habeat, nepotẽ uel nepotes, per rectã lineam descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio (etiam si Pontificalem adeptus, uel adepti fuerint dignitatẽ) sint eis ipso iure priuati, spe promotionis omnino sublata. Nulli pręterea taliũ filiorũ atq; nepotum ex uirili sexu descendentiũ ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici uel mũdani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus: Sit eis postulandi negata facultas, sit notorie iudicatus, & quodlibet aliud officiũ seu ministeriũ publicũ interdictũ. In iudicijs eorum assertio contra quenquã, nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, ut ad testimonium prorsus reddantur indigni: Sit eis ad Ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficium uel officium Ecclesiasticum denegatus accessus, & (ut magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur, eisdem super aliquo præmissorum, omni spe dispensationis adempta. Præsenti nihilominus adijcimus sanctioni, ut ex insequutione prædicta, sicut ex

ex iniectione manuum uiolenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quàm alij supradicti, tãti mali participes, quamdiu in sua contumacia perdurabunt, singulis Dominicis diebus & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci Ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, nec non ciuitatum & Diœcesum uicinarum excommunicati publice denũcientur: nec ab alio, quàm à Ro. Pontifice, possint absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constituti.

Pœnitentię iniungẽdæ forma.

Cum autem fuerint absoluendi, primo sufficienter & idoneè caueant, quod inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino, pœnitentiam peragent iniungendam: deinde per omnes illius loci Ecclesias principales, uicinorumq; locorum, Dominicis diebus & solennibus, incedant nudi coram populo, fœmoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem Ecclesias publice fustigentur, ituri postmodum ultra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus: nec exinde postmodum reuersuri, absq; Sedis Apostolicę licentia speciali.

Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio absolutionis obtento) indulgeatur ei licentia, ut suam & suorum iniuriam prosequatur, & debitorum illorum quæ contracta fuerint, de postmodum acquisitis repetitio non negetur.

Illud autem non duximus omittendum, quod si quis fuerit in præmissis nudo Concilio aut simplici fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa, ut secundum quod excessus exegerit, uindicta procedat. Cæterum, quia dignum est, ut nefandi ratione flagitij, ultionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur: Statuimus, ut ad collaterales, fratres uidelicet nepotes & pronepotes, talium possit extendere pœnas, in huiusmodi nostra constitutione contentas, circumspectio Romani Pontificis, pro ut circunstantiæ rationabiles suadebunt.

Præmissis etiam dignũ censuimus annectendum, ut si quisquam aliquo prædictorum excessuum, quenquam de Clericis uel Religiosis nostræ familiæ, uel Cardinalium afficere forte præsumpserint, proportionetur pœna delicto: Ita, quod uindicta ex æquo excessu respondente, ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine ultionis, quas Dei uel nostra, seu fratrum nostrorum reuerentia non coërcet. Si quis uero per se, uel per alium occiderit Cardinalem (quod absit) uel dederit causam mortis, ultra quam promissa teneant: sic in eum potestas Iurisdictionis insurgat, sic rigor ultionis insiliat, quod contra uitę subsidium mortis solatium inuocet, uiuens pœnæ, non culpæ: uindictæ speculum, non offensæ.

Per hoc quoq; sæcularibus potestatibus non adimimus facultatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem utendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos Catholici Principes ædiderunt. Quis enim locus regiminis potest esse tutus, Quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum, disponente Domino, caput est & magistra, casibus istis subijcitur? Si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem, contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa lædetur.

Quapropter si Princeps, Senator, Consul, Potestas, uel alius Dominus siue Rector, contra præsumptores prædictos præsentis Constitutionis tenorem non fecerit obseruari, tam ipse quàm Officiales ipsius, infra mensem (postquam res ad notitiam eorum peruenerit) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant.

Defensor Ro. Pont. Carolus Magnus. *platina in Leone 3.*

De rebellione uero Archiepiscoporum, Episcoporum, aliarumq; Ecclesiasticarum personarum, & earundem pœna, alio loco à nobis dictum est. Illud etiam addendum hoc loco uidetur, rebelles Ecclesiæ Romanæ, sæpe etiam ab Imperatoribus Romanorum fuisse punitos. Sic Desiderius Italiæ Rex, Romanæ Ecclesiæ rebellis, à Carolo Magno Imperatore punitus fuit. Idem quoq; Carolus Paschalem Primicerium, & Campulum Presbyterum, qui coniuratione facta in Leonem Papam Tertium, eum ceperant, ac Pontificali amictu priuatum, multisq; uerberibus cæsum, tam crudeliter tractarunt, ut oculis & lingua captus putaretur: capite plectendos pronunciauit, sed pro quibus intercedens Pontifex sacratissimus, tantum à Carolo Rege obtinuit, ut his uita condonaretur, & in Franciam tantummodo relegarentur.

Otto Primus. *Nauel. lib. 2. generatio. 33. Chronogra.* Pœna in rebelles Papę Ioan. XIII.

Sic Otto Imperator Primus, Romanos Ioanni Papæ XIII. rebellantes: ut quem captum primum in Adriani molem, quod sancti Angeli castrum uocant, perduxerant, ac mox hominem exulatum in Campaniam miserant, seuerissima pœna affecit. Nam Consules, Præfectum urbis, ac Decarchones (hij enim rebellionis authores erant) in carcerem detrudi iussit. Consules uinctos in Germaniam deportari fecit, Decarchones equuleo suspensi sunt, & Præfectus urbis, amentiæq; caput, ludibrio per urbis plateas, compitaq; habitus: & interea dum traheretur flagellatus, in carcerem coniectus, inde ad Consules in Germaniam deportatus est. Sunt tamen qui scribant, Præfectum ipsum excarnificandum ipsi Pontifici traditum, abrasa barba, capillis suspensum ad caput equi Constantiniani, aliquandiu stetisse. Inde autem ablatum, asinoq; superimpositum, uerso ad clunes uultu, & manibus sub cauda ligatis, atq; ita per urbem ductum, uirgis cæsum, postea in Germaniam exulatum missum.

Pœna in rebelles Imperij.

Pœna rebellium Imperij est, ut primũ deportentur, id est, banno Imperiali subijciantur; nam banniti hodie deportatis æquiparantur.

æquiparantur. Olim à Senatu Romano hostes Imperij declarabantur, quæ pœna eadem fuit, quæ est hodie Imperialis Banni. Ideoq; impune ab omnibus etiam priuatis & propria authoritate capi, & ut serui detineri, tum spoliari bonis, & occidi possunt.

Deinde omnia eis, quæ ab Imperio habent priuilegia, munera, & honores adimuntur, omniaq; adeo in eis publica iura subuertuntur, ut nec Magistratus, nec Iudices maneant, nec nouo aliquo publico munere fungi possint.

Sed & terras, si quas habent, & Iurisdictiones amittunt: nam & hæc ad iura publica pertinent, tum subditi eorum ab omni fidelitate absolui intelliguntur. Feudis quoq; Imperij priuantur Vasalli rebelles, qui amicitiam fecerunt cum Vasallis dominorum suorum. Qua ratione Soccinus refert Albertum de Carpi, bonis feudalibus ab Imperatore Maximiliano fuisse priuatum: quia amicitiam cum Gallorum Rege Cæsaris inimico fecerat.

Et nuper Ioannes Fridericus Dux Saxoniæ, propter rebellionem & Electoratus dignitate, & feudis, quæ ab Imperio habuit, à Glorioſissimo Imperatore Carolo, huius nominis Quinto, hoc eodem iure priuatus est.

Eadem pœna in proditores constituta est: nam & ipsi feudis, propter crimen proditionis priuantur. Quia fidem dominis non seruant, propter quod & proditores appellantur. Qui uero ab inferioribus potestatibus deficiunt, ea tantum iura perdunt, quæ ab his habent, quorum obedientiam relinquunt. Vt si Rex sit Regni, si Dux Ducatus, si Comes Comitatus, si Episcopus Episcopatus, si Ciuitas Ciuitatis, beneficijs, priuilegijs, Iurisdictionibus, muneribus, & honoribus destituuntur.

Bar. in l. amissione § desinentes ff. de cap. dimi. ff. ad leg. Cor. de sica. l. 1. § fi. de re milita. l. proditores. Præpos. Alex. in tit. hic finitur lex in princip.

Gl. in l. 1. § cum patronis ff. de off. præfecti. urbi. & in c. 1. § 1. quib. mod. feud. amitt. & per multa alia q̃ allegat Decius. Cons. 544. in secunda parte tertiæ partis. Gl. in c. 1. § 1. in uerbo qui fratrem quam ad hoc not. Iac. de Bel. in tit. quib. mod. feud. amit. Alex. cons. 136. uolu.

De pœna uero rebellium, qui & ijdem Maiestatem læserunt, talis extat Constitutio. Quisquis (inquiunt Honorius & Arcadius Imperatores) cum militibus uel priuatis, uel barbaris scelestam inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum uel dederit, de nece etiam Illustrium uirorum, qui consilijs & Consistorio nostro intersunt: Senatorum etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) uel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate uoluntatem sceleris, qua effectum puniri iura uoluerunt) ipse quidem, utpote Maiestatis reus, gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco nostro addictis.

l. quisquis C. ad leg. Iul. Mai.

Sane hæc lex duo capita habet: Primum, ut rei criminis læsæ Maiestatis, gladio ultore puniantur. Alterum, ut eorum bona publicentur, ac fisco uendicentur. Atq; huius quidem Constitutionis pœnam, omnes semper Principes in reos Maiestatis exercuerunt.

Sic Bernardus Italiæ Rex, quia bellum aduersus Patruum suum Ludouicum Imperatorem, cognomento Pium, molitus fuerat, primum

Universidad de Deusto
Biblioteca

mum Maiestatis iudicio ab Imperatore damnatus, deinde Acquigrani gladio cæsus est. Ac talem quidem pœnam anno superiore Inuictissimus Imperator Carolus, huius nominis Quintus, in Ioannem Fridericum, Saxoniæ Ducem, pronunciauit. Sed quam precibus pro eo à quibusdam Magnatibus apud se pro condemnato Duce interpositis, clementer remisit, uitamq; Duci donauit.

Nauel. uolu. 2. generat. 28.

Sic Fridericus Imperator, huius nominis Primus, Henricum Saxoniæ Ducem, nepotem suum, quia per rebellionem tempore, quo Alexandriam in Italia obsederat, ab eo defecerat: Primum quidem, ut ad accusationem contra se propter crimen proditionis, & læsæ Maiestatis institutam responderet, ad curiam citauit. Deinde cum respondere nisi intra terras suas Dux detrectaret, Imperator lege lata, ut Imperatori euocare Principem pro iustitia ad locum quemcunq; uellet, intra terminos Imperij sui existentem liceret, & eadem lege per sententiam confirmata, Ducatus quos habebat Dux, omniaq; bona publicauit. Ac Noricum quidem Ducatum Ottoni Palatino, de Vuittispach: Ducatum uero Saxoniæ Bernardo de Anhalt contulit.

Nauel. uolu. 2. generat. 40.

Pœna in Henricum potentissimum Ducem Saxoniæ à Friderico I.

Noricum.

Simili pœna Maximilianus Imperator Emichonem Comitem de Leyningen, quia ab Imperio per rebellionem defecerat, & ad hostem Francorum Regem transfugerat, affecit. Primum enim Maiestatis reum ipsum declarauit, deinde Banno Imperiali tam ipsum quàm omnia bona eius subiecit. Cuius etiam castella, uillas, munitiones & agros, Comes Palatinus, alijq; Principes, in deditionem suam ex mandato & permissione Imperatoris receperunt.

Nicol. Baselius in addit. &c.

Pœna in Ducem Mediolanen. à Friderico I.

Sunt & aliæ pœnæ, quas pro conditione & qualitate personarum & temporum, Imperatores rebellibus irrogarunt. Qualis est, quod idem Fridericus Imperator, post captum Mediolanum, Guolfagum Principē Mediolanensem, quia Imperio rebellis fuerat, ac multa in urbe contra Imperatorem molitus fuerat, captum triduo sub mensa ad modum canis tenuit, & multis flagellis cædi fecit. Qui postquam multis annis in Germania in compedibus retentus fuisset, tandem ruptis compedibus euasit.

Nauel. uolu. 2. generat. 39.

l. si. quis id quod in princ. ubi Bar. ff. de Iurisd. iud. l. eorum ubi Bar. ff. de pœnis. l. ff. inst. de actio. §. pœnales nu. 15.

Postremo illud etiam ad pœnam rebellium, proditorum, & eorum, qui ex causa Maiestatis damnati fuerint, pertinet: Quod eorum domos destruuntur, & solo æquantur, imagines in perpetuam eorum infamiam & opprobrium, in publico depinguntur, & si quæ statuæ ad honorem eorum erectæ, aut imagines pictæ fuerint, detrahantur & aboleantur.

Etsi autem generaliter in persona eorum, qui crimina perpetrarunt, si uita functi fuerint, cum morte eorum simul etiam & crimina & pœnæ extinguantur: Tamen repetundarum & Maiestatis iudicia etiam mortuis reis, cum quibus nihil actum est, exercentur, ut bona

bona eorum fisco uendicentur. Vnde & ex quo quis tale crimen contraxit, neq; ex bonis suis alienare, aut manu mittere, nec iure ei debitor soluere potest. Quin & memoria eius, qui crimen læsæ Maiestatis, siue diuinæ, siue humanæ commisit, damnari potest, ut sæpe constitutum est. Iam & propter atrocitatem huius criminis, pœna non solum suos tenet authores, sed etiam in filios eorum redundat. Quod eorundem Principum constitutione his uerbis expressum est. Filij uero eius, quibus uitam Imperatoria specialiter lenitate concedimus (paterno enim deberent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est, hæreditarij criminis exemplа metuuntur) à materna uel auita omnium etiam proximorum hæreditate ac successione habeantur alieni. Testamentis extraneorum nihil capiant: sint perpetuo egentes & pauperes, infamia eos paterna semper comitetur, ad nullos prorsus honores, ad nulla Sacramenta perueniant. Sint postremo tales, ut his perpetua egestate sordentibus, sit & mors solatium, & uita supplicium. Denicq; iubemus etiam eos notabiles esse sine uenia, qui pro talibus unquam apud nos interuenire tentauerint. Sed nec filiæ à pœna paterni criminis sunt immunes, quanquam minor in eas, quàm in filios pœna constituitur, ut eadem lex his uerbis declarat. Ad filias sane eorum, qui quolibet numero fuerint, falcidiam tantum ex bonis matris, siue testata, siue intestata decesserit, uolumus peruenire, ut habeant mediocrem potius filiæ alimoniam, quàm integrum emolumentum, ac nomen hæredis: Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, minus ausuras esse confidimus.

Pœna in filios reorum læsæ Maiestat.

Pœna in filias reorū lęsę Maiest.

d. l. quisquis §. ad filias C. ad leg. Iul. Maiest.

Eadem pœna, qua parentes rei læsæ Maiestatis, & eorum filij plectuntur: Satellites quoq; conscij ac ministri, filijq; eorum tenentur, ut eadem constitutione cautum est.

Pœna in conscios et ministros.

Cæterum conscios accipimus, parentes & dominos, filios & seruos, qui crimen læsæ Maiestatis, quod uel perpetratum est, uel perpetrandum erat, sciuerunt. Sed quod tamen illi, cum propter patriam & dominicam potestatem possent, non prohibuerunt: hij uero, cum sub Imperio eius essent, in quem crimen commissum est, non reuelarunt: Sed nec tamen reuelare tenentur subiecti, nisi crimen, quod perpetratū, uel perpetrādum esse sciunt, probare possint. Qui enim solum audit & non reuelat, immunis est à delicto: nec quod ostendi non potest, iudicum animos commouere debet.

Sali. in d. l. quisquis §. id quidem. C. ad leg. Iul. Maiest. l. utrum ubi Bar. & Hyp. de Marsi. ff. ad leg. Pomp. de Parricid. l. nostris C. de calumniatori.

Cæterum cum plura sint genera criminis lęsæ Maiestatis: Vnum, quod in Principem, aut in eos, qui ad latus Principis militant, committitur. Alterum, quod in Rempublicam Romanorum perpetratur. Tertium, quod in eos admittitur, qui superiorem non recognoscunt. Ad primum tantum genus referenda est pœna, quam in reos criminis læsæ Maiestatis, & eorum filios & filias, lege Honorij &

Triplex crimen lęsę Maiest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arcadij constitutam esse ostendimus. Ac proinde qui Rempublicam Romanorum lædunt, non personam Principis, ut quorum opera, dolo malo consilium initum fuerit, quo armati homines cum telis lapidibusue in urbe sint, conueniantue aduersus Rempublicam, locaue occupentur, uel templa: quoue cœtus conuentusue fiat, hominesue ad seditionem conuocentur: quorumue opera, dolo malo consilium initum fuerit, quo quis Magistratus populi Romani, quiue Imperium potestatemue habeat, occidatur. Quoue quis contra Rempublicam arma ferat, aliaq; eiusdem generis in Rempublicam, non in personam Principis aut Consiliariorum eius, machinatus fuerit: etsi crimen læsæ Maiestatis committant, & ob id capite plectantur, tamen ob paternum crimen, hoc casu neq; filij, neq; filiæ puniuntur.

L.1.2. & 3. ff. ad leg. Maiest.

Similiter qui patriam oppugnant uel produnt, quicq; crimen lesæ Maiestatis committunt aduersus inferiores potestates, etiam nullum superiorum recognoscentes, puniri quidem ipsi capite possunt: At eorum filij filiæq; paterni criminis pœnam minime sustinebunt. Nam qui non recognoscunt superiorem, siue de facto, siue ex præscriptione tanti temporis, cuius initij non est memoria hominum, siue ex priuilegio principis. Etsi Principis loco in terris suis habeantur, tamen non sunt Princeps: quia aliud est, esse Principem, aliud haberi loco Principis.

L. fallaciter C. de abdi. not. in l. hostes ff. de cap. & postli. reuers.

L. merces ff. de uerbor sig.

Ideoq; constitutio, quæ in personam Principis, & eorum, qui ad latus eius militant, concepta est, locum non habet in eo, qui proprie non est Princeps, sed Principis loco habetur: Maxime, quia odia restringi conuenit, & in pœnis benignior interpretatio facienda est.

Bar. in l. 1. ff. de legit. & fun. & in l. fi ex qui pro emptore ff. de usu cap. L. 3. §. hæc uerba ff. de neg. gest. Bar. in l. omnes populi ff. de iust. & iur. 64. princip.

Nec constitutiones pœnales extendi debent, nisi ad casus expressos: etiamsi casus non expressi ex Identitate rationis contineri uideantur.

De Authoribus seditionum, & eorum pœnis, *Caput VI.*

L. in hoc iudicio ff. de seruo corrupt.

ILlud quoq; generaliter constitutum est, grauius puniri Authores & Principes delicti, quàm eorum adhærentes, auxiliatores, socios, atq; magistros. Vnde non immerito in Authores quoq; & Principes seditionum, quàm in multitudinem ab eis deceptam, seueriorem pœnam ueteres constituerunt. Siquidem grauius delinquunt, qui non ipsi tantum delictum perpetrant, sed etiam alios ad delinquendum hortantur, & ad aliquid improbe faciendum, uel cogitandum sollicitant. Ita enim duplici nomine peccant, & quia delinquunt ipsi, & quia Authores sunt, ut alij quoq;

Authores seditionis dupliciter peccant.

quoq; delinquant: quos uel malos cum boni sint, uel cum sint mali, deteriores reddunt. Qua ratione in eum, qui seruo persuasisse quid dicetur, quo deteriorem eum faceret, pœnale iudicium datur. Veluti, si quis seruo persuadeat, ut iniuriam faciat, uel errori, uel malis artibus deditus sit, uel seditiosus, uel amator, uel ut rationes Dominicas intercidat, uel adulteret, uel ut rationes sibi commissas turbet, uel si luxuriosum eum uel contumacem faciat, &c. Nam in eum, qui his aliisue similibus modis seruum corruperit, quanti ea res erit, in duplum actio datur.

L. 1. & 2. ff. de ser. cor.

Ac tanto grauius etiam delinquunt seditionum authores, quia non unum aut alterum deteriorem faciunt, sed totam multitudinem, immo sæpe magnas prouincias, & amplissima regna corrumpunt: Quod facile intelligent, qui ueterum historias legent, maxime, quæ de Hæresiarchis proditæ sunt, quarum non paucæ à nobis in ijs libris, quos de hæreticis scripsimus, relatæ sunt.

Seditionũ Authores grauissime peccant.

Quin & nostris temporibus uidemus, quæ multitudines, immo quæ prouinciæ & regna, à quibusdam Hæresiarchis corrupta sint. Quod & omnis generis immanissima crimina, ut blasphemiæ in Deum & sanctos eius, sacrilegia, raptus sacrarum Virginum, illicita coniugia, rapinæ, incendia, Templorum & Monasteriorum deuastationes, Episcoporum, aliorumq; ministrorum Ecclesiæ, proscriptiones & exilia: Ecclesiasticorum iudiciorum in prophanas personas translationes, legum tam diuinarum quàm humanarum contemptus & abrogationes, & innumera alia eiusdem generis reterrima monstra, quæ authoribus Hæresiarchis nata sunt, liquido testantur. Qui igitur grauius delinquunt, iustum est, ut seuerius etiam puniantur: Quod & ueteres fideliter obseruarunt, qui non solum grauius in seditionum Authores, quàm deceptam multitudinem animaduerterunt: sed sæpe etiam pœna de Principibus seditionum sumpta, multitudini pepercerunt, aut saltem de seueritate aliquid remiserunt.

Quanta mala ex seditionibus nostri temporis.

Mitius in deceptam multitudinem, quàm in Authores animaduertitur.

Nimirum scientes, nunquam ad contumaciam pari consensu multitudinem prorumpere, sed incitari à paucis, qui uitiorum sceleruṁq; impunitate sperant peccare cum plurimis.

Quod si fieri medicinam necessitas extrema persuaserit, rectius est more maiorum (ut alibi inquit Vegetius) in Authores criminum uindicari, ut ad omnes metus, ad paucos pœna perueniat.

Veget. lib. 3. c. 4.

Sic ob falso nunciatam militi Scipionis mortem, aliasq; nonnullas ob causas orta seditione in Hispania, cum denuo repressa seditio fuisset, de eo consilium haberi cœptum est, Vtrum in Authores seditionis tantum animaduerteretur, an plurium supplicio uindicanda seditio esset: Ac uicit sententia lenior, ut unde culpa esset orta, ibi pœna consisteret: ad multitudinem satis esse castigationem.

Tit. Liui. li. 2. secundi belli Punici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gationem. Quod & Imperator deinde uinctis seditionum authoribus, ac oratione sane quam eleganti & efficaci ad milites habita, eam ipsam his uerbis concludit. Itaq; (inquit) quod aduersus uos uniuersos attinet, si erroris pœnitet, satis superq; pœnarum habeo. Albius Calenus, & Actius Vmbrius, & cæteri nefariæ seditionis authores, sanguine luent quod admiserunt, uobis supplicij eorum spectaculum non modo non acerbum, sed lætum etiam, si sana mens redijt, debet esse: de nullis enim quàm de uobis infestius aut inimicius consuluerunt.

Verba Scipionis ad milites.

Atq; eodem sane consilio erga hæresiarchas quoq; utendum esse, Beatus Hieronymus existimat. Ideo enim, inquit, Magistri hæreticorum percutiuntur, ut salui fiant discipuli: nimirum innuens, authoribus & inuentoribus hæresum nouarum, & ueterum resuscitatoribus punitis, facile deceptorum multitudinem reuerti: De quo & in libris nostris de hæreticis à nobis dictum est.

In Amos Prophet. c. 9. Pœna in hæresiarch.

Iam & illud ad seueritatem pœnæ authorum pertinet, quod ubi semel pœna constituta est, nullam moram eiusdem exequutio recipit. Vnde Constitutiones (inquit lex) quæ de recipiendis nec ne appellationibus loquuntur, ut nihil noui fiat, locum non habent in eorum personas, quos damnatos statim damnari publice interest: ut sunt latrones uel seditionum concitatores, uel Duces factionum.

l. constitution. ff. de appellat.

Cæterum de pœna authorum seditionum, hæ ferè leges extant. Qui author seditionis fuerit, lege Cornelia de Sicarijs tenetur. Item, Autores seditionis & tumultus, populo concitato, pro qualitate dignitatis, aut in furcam tolluntur, aut bestijs subijciuntur, aut in insulam deportantur.

l 3. §. item qui author ff. ad leg. Cor. de Sica. l. si quis alia quid §. auth. ff. de pœnis

Sed & ciuiliter tenentur seditionum authores de omnibus damnis & iniurijs, quæ quibuscunq; modis in ipsa seditione siue per singulos, siue per ipsam multitudinem data sunt. Nam huiusmodi circunstantiæ delictum aggrauant in persona principalium, non sectatorum. Singuli uero quiq; id tantum quod ipsi peccarunt, præstare tenentur.

Bar. in l. quoniam C. ad leg. Iul. de ui publ.

Propter lo-

Propter locum & tempus, in seditiosos uel grauius uel leuius animaduerti, Cap. VII.

IAm etiam locus & tempus faciunt, ut quod delictum non est, fiat delictum: aut quod delictum est, uel seueriore, uel mitiore pœna luendum sit.

Negociationes in templis illicitæ sunt.

Ita negociationes, contractus, & commertia hominum, non solum illicita non sunt, sed etiam ita in Republica necessaria, ut sine ijs ne societas quidem hominum consistere possit: & tamen si hæc ipsa in locis sacris exerceantur, adeo illicita sunt, ut grauibus etiam pœnis, qui in hoc genere delinquunt, afficiantur. Nam & Christus, Dominus & Saluator noster, flagello de funiculis facto, de templo eiecit uendentes, oues & boues, & columbas: & nunulariorum effudit æs, & mensas subuertit: & his qui columbas uendebant, dixit. Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negociationis.

Ioan. 2.

Sic contractio rei alienæ fraudulosa, delictum quidem est, nempe furtum: Sed quod grauius fit, si sacrum de sacro, uel non sacrum de sacro, ablatum fuerit. Nam huiusmodi delictum, propter locum sacrum, non solum furtum, sed etiam sacrilegium esse dicetur.

Inst. de obliq. quæ ex delicto nasc. §. 1. c. si quis. 17. q. 4

Sic iniuriam ex loco æstimamus uel leuem, uel atrocem: Veluti, si cui in theatro, uel in foro, uel in conspectu Prætoris facta sit.

Inst. de iniur. §. Atrox.

Sic desertor, si in urbe inueniatur, capite puniri solet: alibi apprehensus, ex prima desertione restitui potest. Sic grauius punitur delictum, quod in ciuitate, quàm quòd in rure fuerit perpetratum.

l. non omnes §. desertor ff. de re milit. Bald. in l. cum ancillis. C. de incest. imp.

Similiter propter tempus, delictum augetur & minuitur. Quemadmodum grauius est furtum nocturnum, quàm diurnum: Et atrociores sunt effractores nocturni, quàm diurni. Ideoq; hi fustibus cæsi, in metallum damnari solent: Diurni uero post fustium castigationem, in opus perpetuum uel temporarium dantur.

Gl. in l. si ut allegas C. ad leg. Cor. de Sicar. l. 2. ff. de effractorib.

Sic qui diu uagatus, ad castra reuertitur, emansor dicitur: & desertor, qui per prolixum tempus euagatus, reducitur. Quorum uticq; pœna propter tempus grauior est, quàm eius, qui euagatus mox redijt: Immo & emansores & desertores, pro numero temporis uel grauius, uel leuius puniuntur.

l. 3. §. Emansores & §. desertor ff. de re milit.

Sic mitius propter tempus punitur, qui adulterum nocturno tempore deprehensum occidit, quàm qui diurno.

l. Græchus ex ad leg. Iul. de Adult.

Ad eundem modum in seditiosos propter locum & tempus uel grauius, uel leuius constituitur. Sic atrocior est seditio, quæ in loco sacro, quàm quæ in prophano concitatur. Nam qui in sacrosanctis Ecclesijs, alijsq; uenerabilibus locis, in quibus cum pace & quiete uota comperit celebrari, seditionem mouerint, aut cõclamationibus usus fuerit, tumultũ mouerit, aut impetum cõmiserit, aut conuẽticula collecta

l. denunciamus C. de his quæ ad Eccles. confug.

Universidad de Deusto
Biblioteca

collecta multitudine collegerit, aut celebrare conatus fuerit, ultimo ſupplicio ſubiacebit, ut Martianus Imperator conſtituit.

Sic non ſolum periculoſior, ſed etiam maiore pœna dignior eſt ſeditio, quæ eo tempore concitatur, quo foris bellis infeſtamur, quàm quo pacem cum externis habemus. Nam & facilius uincuntur, qui inter ſe diuiſi ſunt & diſſentientes, quàm qui coniuncti & concordantes: Et facilius euelluntur pili caudæ equinæ ſinguli & paulatim, quàm omnes ul & impetu. Et idem Chriſtus Saluator noſter admonet. Omne, inquit, regnum in ſe diuiſum, deſolabitur. Et ſupra quoq; ex hiſtorijs demonſtrauimus, tum maxime apud omnes ſemper nocuiſſe externa bella, quæ in diſſentientes inter ſe ciues, & ciuili diſcordia laborantes, intentata fuerunt.

Plutarchus in uita Sertorij. Matth. 12.

Propter Euentum, ſeditionem grauius, uel mitius puniri, Caput VIII.

Euentus ex propoſito æſtimandus eſt.

EVentus quoq; ſpectatur, ut delictum uel durius, uel remiſsius puniatur. Eſt autem Euentus malus, ex propoſito & uoluntate delinquentis æſtimandus, ut ſi earum rerum ſit, quæ nobis uel licitè rei operam dantibus, uel ſaltem nihil male agentibus, nec agere uolentibus accidunt: minime nobis, quod male euenit, imputetur. Recte enim cum Canone dicere poſſumus: Abſit, ut ea quæ propter bonum ac licitum facimus aut habemus, ſi aliquid hoc præter noſtram uoluntatem cuiq; mali acciderit, nobis imputetur. Qua ſane ratione qui Matronam non matronali habitu, ſed meretricia ueſte indutam, appellauerit, aut comitem ei abduxerit, iniuriarum non tenetur: quia non matronam, ſed meretricem ſe appellare putauit. Sin uero earum rerum ſit, quæ illicitæ rei operam nobis dantibus, etiamſi præter uoluntatem & propoſitum noſtrum accidunt: merito quod male & ſecus etiam quàm uoluimus accidit, nobis imputandum erit. Sic qui aurum ſurripuit, qui ꝙs ſurripere ſe putabat, eius quod ſurripuit, furtum commitit: & qui rem ſacram furto ſubtraxit, quam prophanam eſſe putabat, ut ſacrilegus punietur.

c. de occidend. 23. q. 5.

l. uulgaris §. ſi quis ex ſ. de furtis.

Sic rem alienam inuadens, ut de poſſeſsione dominum eiciat, ſi quis forte uel ex poſsidentis parte, uel eius qui poſſeſsionem temere tentauerit, interemptus ſit, etſi occidendi animum non habuerit, qui de poſſeſsione per uim occupanda ſollicitus fuit: quia tamen illicitæ rei operam dedit, propter perpetratum homicidium ultimo ſupplicio afficietur.

l. quoniam multa C. ad leg. Iul. de ui publ.

l. 1. §. incend. ff. de incend. rui. & nauſr.

Simili modo qui in unam domũ ignem immiſerit, eoq; incendio aliæ quoq; domus cõbuſtæ, aut ex adiacẽtibus domibus quid raptum fuerit:

fuerit: & ſi unam tantum domum comburere uoluit qui incendium fecit, tamen aliarum quoq; nomine iudicium in ipſum dabitur. Sic qui abortionis aut amatorium poculum dant, etſi dolo non faciunt, tamen ſi ex eo mulier aut homo perierit, ſummo ſupplicio afficiuntur. Si uero euentus delinquentis animo & uoluntati reſpondeat, quanto peior erit euentus, tanto atrocior quoq; pœna in delinquentem ſtatuenda erit. Immo ſæpe etiam qui effectu ſceleris potiri non poſſunt, propter ſolam uoluntatem puniuntur.

l. ſi quid aliquid. §. qui abortionis ff. de pœnis. L. 1. ff. de extraord. cri. ubi Bar. Doct. in l. ſi quis ne dicam C. de ep. & cler. l. 1. §. diuus ff. ad leg. Cor. de Sicar. & l. diuus. ubi Bar. ff. eo Tit. L. quiſquis C. ad l. Iul. Mai.

Et ad eundem ſane modum in crimine ſeditionis euentus ſpectatur, ut de eo etiam teneantur ſeditioſi, maxime ſeditioſorum authores, quod male euenit: Etiamſi ab alijs peccatum fuerit, ac peius etiam quàm uoluerint acciderit, tamen quanto euentus fuerit magis noxius, tanto in delinquentem ſeuerius animaduertatur: Quin etiam in crimine rebellionis & læſæ Maieſtatis, eadem ſeueritate uoluntas, qua effectus punitur.

De pœna multitudinis ſeditioſorum, Caput IX.

Multitudo duplex.

HActenus de pœnis ſingularum perſonarum, & circunſtantijs, crimen ſeditionis aggrauãtibus, dictum eſt: Supereſt, ut de pœna multitudinis ſeditioſorum dicamus. Multitudo ſeditioſorum duplicis generis eſt: Quædam à Præſidente, Regentibus, & legitimis Magiſtratibus regitur, & hæc uniuerſitas ſiue communitas dicitur, ut ciuitas, exercitus, &c. Regentes uniuerſitatis, interdum procuratores, interdum patres, interdum curatores appellantur. Quædam confuſa turba eſt, quæ non habet Præſidem, uel Magiſtratus legitimos, & hæc proprie multitudo uocatur. Nec intereſt ſiue ex ipſo corpore communitatis eligantur, ſiue aliunde aduocentur Regentes: nam & alienigenis munera publica demandari poſſunt, ut ſupra demonſtratum eſt.

c. de decur. lib. 10. l. qui conditionat. ubi to. de Plat. C. de his qui ſpont. mu. ſuſc.

Illicita collegia.

Sunt & congregationes quædam hominum, quæ & ipſæ Regentes & Magiſtratus ſibi præficiunt, ſed quæ tamen ius uniuerſitatis non habent: Cuiuſmodi ſunt, conuenticula hæreticorum, Monopolarum, aliaq; illicita collegia. Etſi autem uniuerſitas nihil aliud eſt, quàm homines ipſi, ex quibus corpus communitatis conſtat: tamen fictione iuris uniuerſitas uice perſonæ fungitur, quæ aliud eſt, quàm homines uniuerſitatis.

l. mortuo ff. de fideiuſſ.

l. proponebatur. ff. de iud.

Siquidem de populo nõ modo uno aut altero, ſed omnibus etiam decedentibus, nihilominus idem manet populus. Sicut idem iudicium manet, ſi unus aut alter, uel etiam omnes iudices fuerint mutati. Et Legionem eandem haberi dicimus, ex qua multi deceſſerunt, quorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

quorum in locum alij subiecti sunt. Itemq; nauem, si adeo refectæ esset, ut nulla tabula eadem permaneret, quæ nõ noua fuisset, nihilominus eandem existimari dicemus. Alioqui, si quis putaret partibus commutatis aliam rem fieri, foret, ut eius ratione nos ipsi non ijdem essemus, qui ab hinc anno fuissemus: propterea, quod, ut Philosophi dicerẽt, ex quibus particulis minimis consisteremus, hæ quotidie ex nostro corpore decederent, aliæq; extrinsecus in earum locum succederent. Quapropter cuius rei species eadem consisteret, rem quoq; eandem esse existimari oportet. Itaq; idem hodie populus est, eadem ciuitas, eadem uniuersitas, quæ ab hinc centum annis fuerunt, etiamsi intra tantum tempus homines, ex quibus ipsa communitas & societas hominum consistit, sæpe decesserint, aliiq; in eorum locum accesserint. Idcirco uniuersitas personam repræsentat, quæ non est homines singuli, ut quæ partibus commutatis, ipsa tamen eadem semper manere existimatur.

Manente eadem specie corporis, idem corpus manere dicitur.

Porro eorum, quæ ab uniuersitate geruntur, quædam à Rectoribus & maioribus iudicibus uniuersitatum, quædam à populo, quædam à consilio populi explicantur: Sed nec rata sunt, quæ à populo, uel consilio populi geruntur, nisi quæ toto populo, aut Consiliarijs populi, authoritate potestatis, uel alterius Magistratus, uel sono tubæ, uel pulsata campana, uel uoce præconis, solenniter ad locum publicum conuocatis, ac duabus, ut minimum, partibus conuenientibus, à maiore parte earum decreta fuerint atq; ordinata.

ff. de reg. Iuris l. aliud, §. refertur ubi not. l. nominationi C. de decur. li. 10. l. nulli ff. quod cuiusq; uni. no. ubi Doct. Gl. in rub. ubi not. C. quæ sit long. consue. Felinus in c. dilectus de Simonia. L. quod maior ff. ad municip. L. metu. §. animaduertendum ff. quid met. cauſ.

Adeo autem per Regentes & Consiliarios repræsentatur uniuersitas, ut quæ ab ipsis gesta fuerint, ea ab ipsa uniuersitate gesta esse intelligantur. Sic & quod maior pars populi fecit, tota uniuersitas fecisse uidetur. Iam & delinquere potest uniuersitas, quia & dolum committere potest. Idq; dupliciter: Committendo & Omittendo. Committendo delinquit uniuersitas: quoniam & Regẽtes uel Consiliarij uniuersitatis officia sua inique administrant. Veluti si iniustas leges ferant, iustas abrogent, publica munera & honores inæqualiter inter ciues distribuant, uel iniustis eos exactionibus onerent, aut si populus hæc ipsa, aut maior pars populi communicato consilio perpetret. Omittendo, ut si ea negligant Præsidentes & Consiliarij, quæ ad iustam Reipublicæ administrationem, tum ad publicam pacem & tranquillitatem, & ciuium salutem pertinent. Veluti si à malis & seditiosis hominibus, ciuitatem uel prouinciam non purgent: si in facinorosos homines non animaduertant: si ui oppressos, de manu calumniantium non eruant: si causam uiduarum & pupillorum, non iudicent, &c. Item si populus ipse Magistratũ male in officio suo uersantem, non repræhendat, nec iniustis eius factis contradicat. Et in hoc genere uniuersitas etiam nullo communicato consilio delinquit. Sicut & committendo etiam nullo communicato consilio delinquit,

Hier. 21. Esa. 1. Hier. 5.

quit, si delictum causam successiuam habeat: nam tunc communitas tenetur, etiamsi nullum consilium præcesserit, ut in rebellione, &c.

Iason. qui ad hoc allegat multa in cons. 139. quartæ partis.

Atq; ex his omnibus, ut opinor, satis intelligimus, quibus modis uniuersitas delinquat: Reliquum est, ut de pœnis eius dicamus, ac de pœnis communitatum, quæ hæreticorum doctrinam amplectuntur, aut eorum uel personas uel doctrinas fouent, & schismatum eorum se participes faciunt, satis superq; à nobis in libris de hæreticis & schismaticis dictum est. Hoc loco de pœnis communitatum, prophanas seditiones concitantium & exercentium, agemus, ac rem omnem, quo clarius cognosci possit, in breues aliquot conclusiones contrahemus. Prima conclusio. Communitas siue uniuersitas ob crimen seditionis, siue cõmittendo siue omittendo perpetratum, ciuiliter & criminaliter puniri potest. Ciuiliter, ut si læsis ad resarcienda & emendanda damna condemnetur. Criminaliter, ut si solo æquetur ciuitas, aut Imperiali Banno subijciatur. Secunda conclusio. Communitas quæ Deo rebellis est, ut quæ hæreses amplectitur, earumq; authores uel sectatores fouet & defendit, præter eas pœnas, quæ iure tam Canonico quàm ciuili, in hæreticos constitutæ sunt, etiam diuino iure seuerissime plectuntur. Sic enim habet lex diuina.

l. metu §. animaduertendum ff. quid met. cauſ. l. si insufr. ff. quibus mod. usufr. amit. l. nulla communitas C. de Ep. & Cler.

Si audieris in una ex ciuitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, inhabitare illic dicentes. Eamus, & seruiamus dijs alienis, quos deos non nouisti: interficiens necabis omnes, qui sunt in ciuitate cęde gladij, & incendes ciuitatem igni, & erit sine habitaculo in æternum, non reædificabitur etiam nunc, ut auertatur Deus ab indignatione iræ suæ: & dabit tibi misericordiam, & miserebitur tibi, & multiplicabit te, si audieris uocem Domini Dei tui, & obseruaueris præcepta eius. Hæc lex ut olim Iudæos in ueteri Testamento obligauit: ita non minus hodie Christianos Euangelica lege promulgata constringit. Quod si enim ante aduẽtum Christi circa Deum colendum, & Idola spernẽda, hęc prȩcepta seruata sunt: quanto magis post aduentum Christi seruanda sunt, quando ille ueniens, non tantum uerbis nos hortatus est, sed etiam factis: De qua re latius in libris de hæreticis scripsimus.

Deut. 13. & c. si audieris 23. q. 5.

Tertia cõclusio. Communitates & ciuitates, quæ Rom. Ecclesiæ, & qui huic præest Rom. Pontifici, rebelles fuerint, ut quæ authoritatem eius imminuerint, iudicia cõtempserint, ac reuerentiam & honorem ei debitum subtraxerint: Quæ item personam ipsius, uel etiam Reuerendissimorum dominorum, Cardinalium, hostiliter insequutæ fuerint, aut contumelijs aliijsue iniurijs affecerint: primum Pontificia dignitate hoc ipso priuatæ erunt, deinde Ecclesiastico interdicto subiacebunt: De qua re latius in libris de hæreticis scripsimus.

c. Fœlicis de pœnis lib. 6. not in c. Romana §. in uniuerſ. de ſent. excõmu. lib. 6. Bar. in extrau. qui ſint rebelles in uerbo rebelando.

Quarta conclusio. Communitates & ciuitates Rom. Ecclesiæ aut Imperio Romano, & qui his præsunt, Rom. Pontifici & Imperatori Romanorum, rebelles: primũ omnia quæ iuris

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuilis sunt, amittunt, ut Iurisdictiones, priuilegia, dignitates, Magistratus, &c. Ac propterea priuilegia quoq; uniuersitatum, studiorum generalium, amittunt ciuitates, quæ propter rebellionem fuerint condemnatæ: Ea autem, quæ sunt iurisgentium, retinent, ut dominia rerum. Quanquam & ea ipsa, si à priuatis capiantur, occupantium fiant: sicut & publicantur, si læsæ Maiestatis per sententiam fuerint condemnatæ. Quinta conclusio. Homines ciuitatis propter rebellionem condemnatæ, ciuitatem amittunt: propter quod & dimittere eam, & cum omnibus suis bonis ad aliam se transferre coguntur. Sexta conclusio. Quemadmodum singuli ab his, quorum sub Imperio sunt, desistentes, non solum ut rebelles, sed etiam ut criminis læsæ Maiestatis rei, ultimo supplicio puniuntur: Ita ciuitates & communitates rebelles, quia & ipsæ crimen læsæ Maiestatis committunt, pœna summi supplicij afficiuntur. Quod tum fit, cum uel aratrum in ipsam inducitur: quam pœnam olim Carthago passa est: Et Bartholus similem se sententiam Henrici Imperatoris uidisse refert, qua Brixiæ ciuitatem aratro subijciendam esse pronunciauit. Sic Fridericus Imperator, huius nominis Primus, quem Barbarossam uocarunt, rebellionem ciuitatis Mediolanensis uindicaturus, cuncta ipsius mœnia euertit, urbeq; solo adæquata, aratrum per circuitum duci, & sal in perpetuam damnationem seminari iussit. Idem Placentinis & Brixiensibus, ne denuo à fide desciscerent, secundum iuramenta præstita, præcepit muros suos & fossata dejcere, turres euertere: & eodem modo reliquas quoq; rebellium ciuitates disposuit. Eadem seueritate in Cremenses, & Brixienses rebelles, usus est Henricus Septimus Imperator: nam & ipse cuncta earum ciuitatum mœnia euertit.

Inno. in c. grauem de sent. excommuni. & not. in c. priuilegia. de rescind. lib. 6. in gl. & doct. Ar. C. de iure fisci l. certa forma lib. 10. & Bar. in extrauag. qui sint rebelles in uerbo rebellando in fi.

l. si usufr. intus ff. quibus mod. usufruct. amitt.

Nauel. lib. 7. generat. 39.

Platina in Clemente 5.

Pœna incendij.

Similis ferè pœna est, quod ciuitates rebelles incendio deuastantur, quam quidem pœnam nostra ætate passum est oppidum Vueinsperg, in Ducatu Vuirtenbergensi situm: Ita Sueuico fœdere publicæ pacis, omnisq; adeo Germanicæ libertatis custode fidelissimo, ac omnium quæ usquam eo tempore exoriebantur, rebellionum acerrimo uindice, decernente: quippe propter crudelissimum facinus, quod in ea seditione, qua ruricolæ Lutheranorum persuasionibus corrupti, uniuersam prope superiorem Germaniam turbauerant, in nobilitatem Germanicam, cui tum antiquissimæ & generosæ prosapiæ, ipse generosissimi & fortissimi animi Comes ab Helffenstain, tanquam Capitaneus præfuit, immanissime perpetratum est, exactis primum ciuibus, totum deinde oppidum in perpetuam non solum tanti sceleris uindictam, sed etiam necessariæ uindictæ memoriam & exmplum, incendio consumptum est. Cuius rei ideo meminisse libuit, quia & me tum iuuene, tum uicem publicam, & in primis dulcissimæ patriæ meæ, ex intimis præcordijs, quantum tum mih

mihi non solum communis sensus, sed etiam publicæ honestatis ratio suggerebat, miserante, Tragœdia illa plusquam cruente peracta est. Et hæc pœna à solo Principe irrogatur. Nam etsi domus particulares sint priuatorum: tamen ciuitas uniuersaliter consyderata, est Principis, sicut & pulchra pallatia ciuitatis. Ideoq; ciuitas sine uoluntate & authoritate Principis destrui non potest. Nam si Principe inconsulto contra Decuriones sententia mortis ferri non potest: quanto minus ciuitas, nisi ex authoritate Principis huiusmodi pœna afficietur.

Bar. in extrau. qui sint rebelles in uerbo rebellando.

Sed & Banno Imperiali subijcitur communitas & ciuitas rebellis, quæ & ipsa pœna grauissima est: quod & supra de singulorum rebellium pœna demonstratum est. Septima conclusio. Illud quoq; ad pœnam communitatum & ciuitatum rebellium pertinet, quod non solum ab ipso Principe, & ab ijs, qui rebus publicis præsunt, pœnis, quas dixi, coërcentur, sed etiam à priuatis hominibus, quæ contra Principem ipsæ & Rempublicam deliquerint, uindicari possunt. Nam & priuati homines ciuitates rebelles hostiliter inuadere, earumq; ciues capere, bona prædari, ædificia ruralia comburere, aliaq; in ipsos, quę in hostes solemus, quasi iure belli exercere possunt. Quæ uero publici iuris sunt ciuitatum, priuati uendicare non possunt: Sicut nec urbana ædificia, quibus destructis, urbs deformatur, comburere possunt. Cæterum multitudo, ut nihil aliud est, quàm singulæ personæ multitudinis, & quæ nullum corpus repræsentant: Ita delictum multitudinis singulos tenet, eosq; nocentes, non uniuersos nec innocentes. De pœna uero multitudinis, quæ hæreses & falsas doctrinas amplectitur atq; defendit, in libris nostris de hæreticis satis multa scripsimus. Quæ uero ad pœnam earum multitudinum pertinent, quæ prophanis seditionibus agitantur, ex sequentibus conclusionibus, quantum quidem ad institutum nostrum pertinet, cognoscere licebit.

Bald. in tit. de pace const. in uerb. Romanorum.

t. 3. in fi. ff. de acquir. rer. do.

Delictum multitudinis singulos tenet.

Prima conclusio. Multitudine seditiosa delinquente, non uniuersi & innocentes, sed perpetrati delicti rei, & nocentes puniuntur. Veluti si collecto cœtu, multi homines in Ecclesiam irruant, ac sacerdotibus & ministris, uel in ipso cultu, uel loco sacro iniuriæ aliquid intulerint, etiamsi leuato uexillo, & pulsata campana id fecerint, si non præcesserit deliberatio & consilium, singuli, non uniuersi huiusmodi sacrilegium perpetrasse dicentur: Propter quod singuli quoq;, & ijdem nocentes, non uniuersi, nec innocentes punientur.

Bar. in l. aut facta §. nonnunquam ff. de pœnis.

Secunda conclusio. In arbitrio prudentis Irenarchæ positum est, ut ipsam etiam multitudinem puniat, si id è Republica esse, & ad restaurandam publicam pacem & tranquillitatem conducere existimauerit. Primum enim omnium Reipublicæ interest, ne crimina maneant impunita. Deinde, ut ita in facinorosos animaduertatur, ut

Universidad de Deusto
Biblioteca

l. ita vulnerata cum multis cõcord. ibidem in gl. ff. ad leg. Aquil. c. non potest. 23. q. 4.

pœna prosit magis, quàm obsit delinquentibus, & salutarem illis afferat medicinam: tum innocentes etiam à contagione, & ab instantibus periculis illęsos custodiat. Cum enim contagio peccandi multitudinem inuaserit, diuinæ disciplinæ seuera misericordia est: Nam consilia separationis & inania sunt, & pernicioſa atq; sacrilega. Quia impia & superba sunt, & plus perturbant infirmos bonos, quàm corrigant animosos malos. Qua sane ratione Ethnici quoq; olim turbas, & multitudines peccãtes emendarũt. Sic Alexander Seuerus, integras Legiones exauthorauit: Quirites eos appellans, id est, ex militibus factos Paganos atq; Quirites. Et idem de exauthorata apud Antiochiam Legione exclamauit. Quirites discedite, atq; arma deponite. Quo sane mirando exemplo depositis armis, depositis etiam sagulis militaribus, omnes non ad castra, sed ad diuersoria militaria recesserunt.

Lamprid. in Alexandro.

Simile est, quod ad milites dixit Iulius Cæsar.

Lucanus.

Vadite meq; meis ad bella relinquite fatis,
Inuenient hæc arma manus.

Et paulo post.

Vos defecta senes exhaustaq; sanguine turba,
Cernetis nostros tam plebs Romana triumphos.

Et rursus.

Iam certe mihi bella geram, discedite castris,
Tradite nostra uiris ignaui signa Quirites.

Decimare Legiones.

Budæus in Annot. in l. 2. ff. de his qui not. infam.

Idem etiam ueteribus in usu fuit, quod ex M. Cicerone colligimus, ut si à multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduerteretur, ut metus uidelicet ad omnes, pœna ad paucos perueniret. Fuit autem mos antiquus, quo in Decimum quemq; militem sortitio animaduertebatur capitaliter: Vnde Decimatæ Legiones appellatæ sunt, ut alibi doctissimus declarat Budæus. Hanc morem sequutus M. Crassus, aduersus Spartacum delectus Imperator, milites, qui contra mandatum eius pugnam cum hoste parum fœliciter conseruerant, primum quidem abiectis armis ad se fugientes, summa ignominia excœpit: Deinde iterum armatis concedens, sponsores ab eis armorum seruandorum postulauit, & ex eis quingentos, qui primam fugam in acie cœperant, quicq; alijs timendi fuerant authores, in Quinquaginta Decurias partitus est. Inde ex earum qualibet unum sorte delegit, quem in totius exercitus oculis ultimo affecit supplicio: peruetustum sane Romanorũ puniendi morem, in consuetudinem reuocans, qui non minorem damno ignominiam continet, plurimumq; aspicientibus horrorem incutit.

Plutarchus in Crasso.

Tertia

c. quoties 1. q. 7.

Tertia conclusio. Quoties à populo aut à turba peccatur (quia in omnes propter multitudinem uindicari non potest) inultum solet transire. Ideoq; priora dimittenda sunt Dei iudicio, & de reliquo maxima sollicitudine præcauenda: quia hoc casu peccante multitudine, seueritati aliquid detrahitur, & locum habet, quod Canon dicit. Non aspere, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: sed magis docendo quàm iubendo, magis monendo quàm minando. Sic enim agendum est cum multitudine peccantium: Quin potius cum multitudo corrigi non potest, & idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis restat, quàm dolor & gemitus, ut per illud signum quod Ezechiẽli sancto reuelabatur, illæsi euadere ab eorum uastatione mereamur.

c. cõmessatiõnes 44. dist.

c. non potest. 23. q. 4.

Ezech. 9.

Quarta conclusio. Vbi autem male aliquid à multitudine fit, & quasi ex authoritate defenditur, non debet dormire seueritas. Nam quæ est illa iustitiæ inimica bonitas, palpare criminosos, & uulnera eorum usq; in diem iudicij incurata seruare?

c. si quis 50. dist.

Omnium autem maxime proderit, ut turba iniquorum, cum facultas est in populis promendi sermonem, generali obiurgatione feriatur: & maxime, si occasionem atq; opportunitatem præbuerit flagellum desuper Domini, quo eos appareat pro suis meritis uapulare.

d. c. non potest. 23. q. 4.

De Calumniatoribus legum, & pœnis eorum, Cap. X.

Alia crimina sedi. non adiuncta.

IAm & qui crimini seditionis alia facinora adiungunt, grauius puniendi erunt, siue singuli, siue uniuersi. Vt si blasphemia in Deum & Sanctos eius, si sacrilegium, si furtum, si rapina, si plagium, abigeatus, incendium, raptus uirginum, aliaue his similia perpetrarint seditiosi, præter pœnas generaliter in seditiosos constitutas, eorum etiam criminum, quæ seditioni accesserint, pœnam sustinebunt. Ac de pœna blasphemorum, sacrilegorum, incendiariorum, & quorundam aliorum criminum, quæ falsarum doctrinarum assertionibus & schismatibus, plærunq; ab hæreticis & schismaticis adiunguntur, in libris de hæreticis. De pœnis aũt calumniatorũ, detractorum, delatorum, & falsorũ accusatorum, in libris nostris, quos de calumnia scripsimus, satis à nobis dictum est. Nunc de pœna eorum dicendum erit, qui iuste positas leges, tam Canonicas quàm ciuiles, calumniantur. Quod & ipsum crimen seditioni adiunctum, ac omnibus ferè seditiosis peculiare est, ut supra demonstrauimus. Id autem tribus modis facere consueuerunt. Quidam enim eo nomine leges abrogandas esse dicunt,

Seditiosi abrogant leges.

V iij quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non sint latæ ab his, qui condendarum legum potestatem habent. Quod ferè omnes semper solent hæretici, qui sanctorum Patrum & Conciliorum Decreta, quos sacros Canones appellamus, ideo reiiciendos esse clamant: quia neq; Ecclesia Romana, nec qui illi præest Romanus Pontifex, nec sacrosanctæ Synodi, siue uniuersales siue locales, condendorum Canonum habeant authoritatem. Quin & scholas Catholicas, & Vniuersitates studiorũ generalium, & qui in his literas diuinas & sacros Canones, ad sensum sanctę et Catholicæ Ecclesię, quęq; adeo Spiritus sanctus flagitat, & Catholicorum Doctorum captui suggerit, profitentur: Synagogas Diaboli, & falsarum & incommodarum opinionum conflictores & astructores, eaq; quæ docent figmenta humana, inanes nugas & uanitates appellant. Quoniam autem qui talia asserunt, id est, qui sanctam & Catholicã Ecclesiam, & sacrosancta Concilia statuendorum Canonum authoritatem habere negant: quiq; conditos & receptos à Catholica Ecclesia Canones, quasi uim legum non habentes, reiiciunt, ac authoritatem interpretandarum scripturarum approbatis Ecclesiæ Doctoribus derogant, hæretici sunt: merito hæreticorum quoq; pœnam sustinebunt.

Authoritas condendi Canones.

Conuitia in uniuersitates.

Hæretici sunt tales conuitiatores.

c.1.22. dist. c. generali de elect. lib. 6. gl. in c. nulli fas. 19. dist. Panor. in c. cum non liceat de præscrip. c. in istis 4. dist.

Alij leges eo ipso reiiciendas esse dicunt: quia iniuste eas ipsas latas esse existimant. Contra quos dicit Canon. In istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent cum eas instituunt: tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. De qua re & aliàs fusius scripsimus.

Alij leges tam Canonicas quàm ciuiles, tanquam iniustas calumniantur: quia uerbo Dei contrariæ sint. Quod nostra ætate faciunt hæretici & schismatici, qui Canonicas ac Imperiales Constitutiones, ad conseruandam sanctæ Romanæ Ecclesiæ authoritatẽ, atq; Ecclesiasticam authoritatem latas, tanquam diuino uerbo aduersantes, & in primis cum ipsorum conscientia minime consentientes, abrogandas esse contendunt: Alias etiam eo nomine abiiciunt, atq; condemnant, quod corpori legum ciuilium ementito falsorum authorum & Legumlatorum titulo sint insertæ. Ac in tales legum calumniatores locum habet pœna, quæ à Martiano Imperatore in eos constituta est. Qui, quæ semel iudicata, ac recte disposita sunt, reuoluere et disputare contenderint, ea est: Vt si Clericus fuerit, à consortio Clericorum remoueatur. Si uero militia præditus fuerit, cingulo spolietur. Cæteri, si liberi sint, de ciuitatibus expulsi, in exilium aguntur, pro uigore iudiciario, etiam competentibus supplicijs subiugandi. Si uero serui, seueriſsimis animaduersionibus plectentur. Alij falsis & abrogatis Constitutionibus, tanquam ueris utuntur. Et his secundum ueterum Constitutiones, lege Cornelia aqua & igni interdicitur. Nouo autem iure de his Iustiniani Imperato-

Calumniæ in leges & Canones.

Pœna in calumniatores legũ. *l. nemo C. de sum. tri. & fid. Cath.*

l. fi. ff. ad leg. Cor. de falſ.

Imperatoris Constitutio extat, quæ sic habet. Sciant, inquit, omnes, tam litigatores, quàm disertissimi Aduocati, nullatenus eis licere de cętero Constitutiones ex ueteribus tribus Codicibus, uel ex his, quę nouellæ Constitutiones ad præsens tempus uocabantur, in coguitionalibus recitare certaminibus, sed solo eidem nostro Codice inseritis Constitutionibus necesse esse uti: falsi crimini subdendis his, qui contra hoc facere ausi fuerint, cum sufficiat earundem Constitutionum nostri Codicis recitatio, adiectis etiam ueterum iuris Interpretatorum laboribus, ad omnes dirimendas lites.

c. de Iustiniano cod. cõfir. §. hunc igitur Panor. & doct. in c. nouit. de iud.

Alij iustas leges, quas negare non possunt, prudenter & iuste esse latas, deprauando corrumpunt. Quod omnium maxime hæretici solent, qui leges non solum humanas, sed etiam diuinas falsis uel adiectionibus, uel detractionibus, uel compositione falsa, uel detorta allegatione, uel interpretatione falsa deprauant: Vt late de hac re in libris de hæreticis scripsimus.

Deprauare legum sensus.

Qui igitur leges, siue Ciuiles siue Canonicas, ad eos quos dixi modos, deprauant, atq; corrumpunt, lege Cornelia de falso tenentur. Sed nec ius ciuile calumniari, nec uerba eius captare: quin potius qua mente unaquæque lex lata sit, animaduertere oportebit. Qui enim uerba legum captant, ac non uerum earum sensum amplectuntur, fraudem legi facere existimantur: Maxime uero, qui sacris doctrinis aduersantes, uerba scripturarum, non secundum traditionem Patrum, sed iuxta suum sensum, ac propriam ingenij uirtutem uel intelligentiam docent. Sunt enim multa uerba in diuinis scripturis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisq; sponte præsumpserit: Sed quæ res maximam in se habet blasphemiam, ut qua sensus scripturarum, quem sanctus Spiritus flagitat, inuertitur, & agnita diuina ueritas impugnatur. Itaq; non sensus extrinsecus, alienus, & extraneus, in scripturis sanctis quærendus est, ut quoquo modo ex scripturarum authoritate confirmetur: sed ex ipsis scripturis sensus capiendus est ueritatis. Qui secus faciunt, ac scripturarum uerba captantes, sensum ueritatis inuertunt, pro hæreticis habendi sunt: Quorum & doctrina anathematizanda est, & ipsi ut hæretici seueriſsime puniendi.

l. hodie ff. ad leg. Cor. de falſis. l. ſi quis id quod ff. de iuriſd. omnium iud. L. pe. ff. ad exhib. Bal. in l. benignus ff. de legib.

c. relatum 37. dist. c. hæreſes 14. q. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De seditiosis, qui Iudices & Magistratus calumniantur, deq; pœnis eorum, Caput XI.

NOn solum autem iura & leges, sed etiam Iudices & Magistratus, quibus earundem exequutio demandatur, calumniantur, eorumq; famæ & uitæ insidiantur seditiosi. Quod & ipsum crimen seditioni adiunctum est, & ob id competenti etiam pœna coërcendum. Est autem Calumnia, per quam falsa crimina scienter innocentibus intenduntur, siue in iudicio per accusationem & falsa testimonia: siue extra iudicium per conuitia, famosos libellos, proditiones, detrectationes, aliasq; similes alienæ existimationis offendendæ technas.

Quid Calumnia.

L. fi C. de accus. & l. fi. C. de calumniatoribus.

Est igitur prima & eadem generalis calumniatorum pœna, ut similitudine supplicij coërceantur, id est, eadem pœna, quam confessus conuictusue, qui calumniam patitur, sustineret, plectantur. Sic enim habet lex. Quisquis crimen intendit, non impunitam fore nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad uindictam poscat similitudo supplicij. Huic haud dissimilis est pœna, qua lex diuina in falsos testes constituit. Si steterit, inquit lex, testis mendax contra hominem, accusans eum præuaricationis: stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum, & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligentissime perscrutantes inuenerint, falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui, ut audientes cæteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non miserebéris eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Sed & iure ciuili cautum est, ut qui operam dat, quo quis falsum iudicium profiteatur, ut quis innocens conueniatur uel condemnetur. Item qui falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnetur: quiue Magistratus iudexue quæstionis, sub capitalem causam pecuniam acceperit, ut publica lege reus fiat, lege Cornelia de Sicarijs teneatur.

* Deut. 19. Exod. 20.

L. 1. ff. ad leg. Cor. de Sica. Bald. in c. 1. uers. quod falso de pace tenēd.

Porro de pœna eorum, qui falsis detractionibus aliorum famam & existimationem lædunt, sic habet Canon. Caueat unusquisq;, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne ipse aut alijs detrahat, aut alios detrahentes audiat. Sedens, inquit Propheta, aduersus fratrem tuum loquebaris detrahendo, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Parcant singuli detractioni linguæ, custodiantq; sermones suos, ut sciant, quia cuncta quæ de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur, nemo inuito auditori libenter refert. Officium singulorum sit, non solum oculos castos seruare, sed etiam linguam,

Canon contra detractores. c. ex merito 6. q. 1.

Psal 49.

linguam, nec quod in cuiusq; domo agatur, alia domus unquam per eos nouerit: habeant omnes simplicitatē columbæ, nec cuiquam machinentur dolos & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidijs. Sed & homicidæ sunt, non solum qui manibus hominem occidunt, sed etiam quorum consilio, fraude, & exhortatione homines extinguntur. Similiter detractores, quia & qui occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicida esse demonstratur. Est autem detractor, qui quæ à Deo alicui collata sunt, negat uel inuertit. Veluti qui sapienti sapientiam, casto castitatem detrahit: uel qui, quæ bono zelo fiunt, ea malo zelo fieri asserunt: Sicut Iudæi dicebant, Christum in nomine Beelzebub dæmonia eijcere. Ac illorū quidem pœna est diuina, ut uitā æternam non habeant, dicente Apostolo. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet uitā æternam, in se manentem. Humana, ut quasi calumniatores, & alienæ famæ insidiatores puniantur.

c. periculose de pœnit. dist. 1. c. homicid. de pœn. dist. 1. Gl. in d.c. homicidiorum de pœn. dist. 1. Matth. 12. 1. Ioh. 3.

Præterea infamia notantur, & à communione fidelium separantur detractores, nec ad ferenda testimonia admittuntur: De qua re ita Anacletus Papa. Deteriores sunt, inquit, qui doctorum uitam moresq; corrumpunt his, qui substantias aliorum prædiaq; diripiunt. Ipsi enim ea, quæ extra nos sunt, licet nostra sint, auferunt. Nostri quoq; detractores, & morum corruptores nostrorum, siue qui aduersus nos armantur, proprie nos ipsos decipiunt, & ideo iuste infames sunt, & merito ab Ecclesia extorres fiunt, &c.

c. deteriores 6. q. 1. Archi. in c. summa mitquitas 6. q. 1.

Et Clericus maledicus degradatur, nec unquam absq; satisfactione ad officium reuocatur. Quin & iniuriarum tenentur ijs, quorum famam falsis detractationibus læsisse conuincentur: Etsi qui ob infamiam & egestatem iniuriarum iudicium contemnere, nec læso satisfacere possint, eam rem iudex acrius in eos exequetur, ut qui non habent in ære, luant in corpore. Nam pro qualitate personarum uel fustibus subijciuntur, uel exilio temporali, uel interdictione certæ rei coërcentur. Si quis uero librum ad infamiam alicuius pertinentem scripserit, composuerit, ædiderit, doloue malo fecerit, quo quid eorum fieret, etiamsi alterius nomine ædiderit, uel sine nomine. Item. Qui ædendum, emendum, uendendumue curauerit. Similiter si quis famosum libellum siue domi suæ, siue in publico, uel quocunq; loco ignarus repererit, non statim corruperit, uel igni consumpserit, sed uim eius manifestauerit: de iure ciuili, quasi author huiusmodi libelli, capitali sententiæ subiacebit. De iure aūt Canonico, Iesu Christi corporis & sanguinis participatione priuabitur. Etsi tanti mali sibi conscius & prohibitus, corpus & sanguinem dom[ini] percipere præsumpserit, anathematis ultione percutietur: & si illam quoq; pœnam cōtempserit, flagellis quoq; subigetur.

c. Clericus maled. 46. dist. L. si quis iniur. & l. fi. ff. de iniurijs. l. lex Cornel. § si quis libru ff. de iniurijs. l. unica C. de fam. libellis. c. quidā 5. q. 1. c. qui alterius 5. q. 1.

Sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

c. ſi peccauerit 2. q. 1.

Sic nec immunes à pœna ſunt, qui aliorum occulta peccata reuelauerint: Eſt enim grauiſsimum peccatum, occultum proximi peccatum reuelare. Nam qui ſolus nouit, quod alius in ipſum peccauit, & eum coram omnibus arguit, non corrector, ſed proditor eſt erroris, ut inquit Sapiens. Et qui reuelat arcana, fraudulenter ambulat. Et iterum. Quæ uiderint oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne poſtea emendare non poſsis, cum dehoneſtaueris amicum tuum.

Prouerb. 11.

Sed nec pœna uacabunt, quorum conſilio & opera, innocentes exiſtimationis bonorumue iacturam paſsi eſſe dicentur: quiue tale aliquid reuelauerint, quo Reſpub. detrimentum patiatur. Omnium uero ſeueriſsime puniendi ſunt, qui innocentium uitæ inſidiati fuerint, ut qui clam, uel palam eos occiderint, aut ut occidantur, opẽ auxiliumue præſtiterint. Nam qui hæc atq; his ſimilia necandorum hominum cauſa perpetrauerint, lege Cornelia de Sicarijs tenentur.

ff. & C. ad leg. Cor. de Sicar.

Atq; hęc ſane crimina grauiſsima quidem in ſuo genere eſſe conſtat, quod & ex genere pœnarum, quibus coërcentur, facile cognoſcere licet. Siquidem ex ſeueritate pœnæ, ſimul etiam atrocitas delictorum cognoſcitur. Sed quæ multò redduntur atrociora, & ob id grauioribus etiam pœnis plectenda, ſi in Magiſtratus, aliasq; perſonas publicas admittantur. Nam crimina quæ in priuatos perpetrata priuata eſſent, ſi in perſonas publicas committantur, uel uſurpando uel offendendo, publica fiunt: ut non ſolum publico iudicio uindicentur, ſed etiam unicuiq; de populo ea ipſa uindicandi poteſtas concedatur. Cuiuſmodi ſunt priuatꝰ carceris uſurpatio, Legatorum uiolatio, & ſimilia.

Bald. in Rub. c. qui accuſ nõ poſſ. l 2. ff. de publ. iud. Bald. in l. reos C. de accuſ. ff. de poſtul. l. 1. in princip. ff. de turiſti. omnium iud. l. ſi familia. 2. q. 7. c. ſi quis Epiſcopo. Oldr. conſ. 7. L. 1. C. de priuatis carceribus.

Sic & propter eandem rationem publicum crimen eſſe diximus, quod in Deum & ſanctos eius committitur. Item quod in ſacroſanctam Religionem noſtram, in ſacerdotes, & miniſtros Eccleſiæ perpetratur.

Quibus modis in crimine ſeditionis procedendum ſit, Caput XII.

L. prolatam C. de ſent. & interl. om. iud.

IN crimine ſeditionis, ut in cæteris quoq; delictis, ſolitus iudiciorum ordo ſeruandus eſt: ut nemo niſi confeſſus uel conuictus, ac per ſententiam rite condemnatus, puniatur. Nam etſi rebelles ſint, & appellentur etiam, qui occultæ rebellionis opera faciunt, ut Henrici Imperatoris conſtitutione declaratur: tamen ut rebelles puniri non poſſunt, niſi de rebellione legitime condemnati: ſiue corporalis, ſiue pecuniaria, aut alia quæcunq; pœna imponenda ſit. Nam nec priuilegia amittunt ſeditioſi, niſi de ſeditionis crimine condemnati, ut alibi inquit Baldus.

In extraua. qui ſint rebel. Petr. Cor, cõſ. 96. 4 partis.

Bald conſ. 96. 3. partis.

Vnde

Vnde quod Paul. de Caſtro alibi diffinit, rebellem non eſſe, niſi qui condemnatus ſit, de pœna rebellibus imponenda accipiendum eſſe puto: non de nomine, & eſſe rebellium. Nam etiam non condemnati rebelles ſunt & appellantur. Sed qui tamen ut rebelles, niſi per ſententiam condemnati, rebellium pœna affici non poſſunt.

Paul. de Caſtro conſ. 111. in ſecunda parte.

Porro in crimine ſeditionis, maxime uero rebellionis & læſæ Maieſtatis proceditur, per accuſationem, inquiſitionem, ſeu denunciationem, ſummariè & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij: ut Henrici Imperatoris Septimi conſtitutione declaratur, cuius hoc loco uerba inſerere libet, quæ ſic habent. Ad reprimendum multorũ facinora, qui ruptis totius debitæ fidelitatis habenis, aduerſus Romanum Imperium (in cuius tranquillitate, totius orbis regularitas requieſcit) hoſtili animo armati conantur, nedum humana, uerum etiam diuina præcepta, quibus iubetur, quòd omnis anima Romanorum Principi ſit ſubiecta, ſceleratiſsimis facinoribus, & aſsiduis rebellionibus demoliri, ne ex eorũ abſentia in deteſtando læſæ Maieſtatis crimine, proceſſus & à ſententia retardentur, & tanti ſceleris nefanda temeritas remaneat impunita: Hac edictali, Deo propitio, perpetuo ualitura lege ſancimus, ut in quocũq; læſæ Maieſtatis crimine, & maxime, ubi contra Romanorum Imperatores & Reges, aliquid, quod dictum tangat, aſſeratur cõmiſſum, poſsit procedi per accuſationem, inquiſitionem, ſeu denunciationem, ſummarie & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, prout illi, qui Iuriſditioni præeſt, uidebitur expedire. Ad hoc, Si qua communitas, corpus uel collegium, uel alia quæuis perſona, cuiuſcunq; ſtatus, dignitatis, uel conditionis exiſtat, ſuper dicto crimine per nuncium, uel per literas, ſeu per edictum publice propoſitum, citata uel citatum neglexerit in termino perſonaliter, uel legitime comparere: contra ipſam uel ipſum perinde ac ſi præſentialiter omnibus intereſſet, uel lis foret legetime conteſtata, tam ad receptionem teſtium, & eorum publicationem, & ſequentia. quàm ad diffinitiuam ſententiam, & eius exequutionẽ procedatur, legibus & conſuetudinibus non obſtantibus quibuſcunq;.

In extraua. ad reprimend. quomodo in cri. læſe Mai. proced. ſit.

Rom. 13.

Cæterum, quę ad accuſationem, inquiſitionem, denunciationem, omnemq; adeo proceſſum, tam plenarium quàm ſummarium in ciuilibus & criminalibus, ac partes eorum, quæ ſunt, citationes, petitiones, exceptiones, & defenſiones, probationes, ſententiæ, &c. pertinent: plene à nobis in libris de hæreticis & ſchiſmaticis diſputatum eſt. Quorum ſane uſus, quoniam ſeditionibus omnibus, & quæ ex cauſis ſacris, & quæ ex prophanis deſcendunt, communis eſt: non alienum fuerit, quæ ſpecialiter de proceſſu in cauſis hæreſum à nobis ſcripta ſunt, ea communiter ad cauſas quoq; prophanarum ſeditionum accommodare. Illud tamen hoc loco addere libet, quæ de proceſſu in cauſa rebellionis, & criminis læſæ Maieſtatis ſancita ſunt, ut

horum

Universidad de Deusto
Biblioteca

horum criminum rei, non niſi citati, defenſi, & rite condemnati, puniri poſsint: Ea in obſcuris tantum non notoriis, nec quæ moram non recipiunt, locum habere. Nam in enormibus & notoriis, non eſt neceſſe iudiciarium ordinem obſeruari: maxime in perſonis eorum, quos damnatos ſtatim puniri publice intereſt, ſicut & aliàs in enormibus iura tranſgredi permiſſum eſt. Vt Innocentio placuit, cuius ſententia ab omnibus communiter recepta & approbata eſt.

Inno. quem omnes ſequuntur in c. 1. de conſtit. Latiſſime Hip. de Marſ. in l. unus §. cogniturum ff. de quæſt.

Ac propterea in notoriis, etiam non citatus condemnari poteſt, etiamſi in aliis cauſis ſententia in non citatum & defenſum lata, ſit ipſo iure nulla: maxime, ſi crimen ita notorium ſit, ut nulla declaratione indigeat, certumq; ſit, nullam etiam defenſionē reo competere.

Bal. in prælud. feud. in 18. col. gl. in l. pe. ff. ex quib. cauſ. maior.

Sic nec ſententia opus eſt in notoriis, etiam declaratoria: nec appellatio eorum recipitur, quos publice intereſt damnatos ſtatim puniri, ut latrones, ſeditionum concitatores, & duces factionum.

Latiſſime Franciſ. de Aretio conſ. 163. cl. Paſſoralis de re iud. cum ſimilib.

Alia ad eandem rem pertinentia diligentiſsime à Bartholo, perſpicaciſsimo ſimul & diligentiſsimo iuris Interprete, in iis commentariis, quos in præfatam legem ſcripſit, explicantur: quæ & nos exactius aliquanto in quibuſdam libellis noſtris, de rebellione Schmalkaldicæ factionis, in Germanica lingua ſcriptis, ſed nec dum tamen in lucem æditis, diſcuſsimus. Quæ uero ad uſum & exercitium, & ut uocant, praxim prædictæ conſtitutionis pertinent, etſi crimen ipſum læſæ Maieſtatis & rebellionis à multis retrò Romanis Principibus, legitimis in rebelles ipſos irrogatis pœnis, uindicatum fuerit, tum certus etiam in cognoſcendo iudicandoq; proceſſus & ordo ſeruatus: tamen huiuſmodi proceſſuum nulla ueterum Principum (quæ tamen ædita fuiſſe credibile eſt) exempla cernuntur: Etſi alicubi ſunt, tamen quo minus in lucem prodierint, hactenus in occulto retenta fuerunt. Hodie autem duorum tantum in rebelles proceſſuum exempla extant, ea uidelicet, quæ anno ſalutis M. D. XLVI. & anno XLVII. à Glorioſiſsimo & Inuictiſsimo Romanorum Imperatore Carolo, huius nominis Quinto, ædita ſunt, quorum alterum ad duo illa Schmalkaldicæ coniurationis capita, Ioannem Fridericum Ducem Saxoniæ, & Philippum Landgrauium Haſsiæ communiter: Alterum uero, ad præfatum Saxoniæ Ducem proprie pertinet. In quorum priore illo præfatus Dux, & Philippus Haſsiæ Landgrauius, tanquam læſæ Maieſtatis rei, rebelles, & publicæ pacis uiolatores Imperij, Imperiale Bannum, aliaſq; pœnas iuris incidiſſe, per ſententiam Imperatoris declarantur. In altero uero, in prædictum Saxoniæ Ducem, ab Imperatore armata manu uictum & captum, capitalis ſententia pronunciatur, qua ipſum gladio ultore, ultimo ſupplicio afficiendum eſſe declaratur. Quorum proceſſuum, quoniam ab Imperatore in celebrioribus Imperij locis publicati, ac typis etiam Chalcographicis excuſi, ac omnibus inſuper uenales

L. conſtitut. ff. de appella.

uenales expoſiti fuerunt: Dubium non eſt, quin hodie paſsim per totum Imperium expoſita extent exempla, ut iam non opus ſit, illorum ſeriem hoc loco recitare, aut his ſcriptis noſtris inſerere.

Illud tantum admonitos eſſe uelim omnium rerum publicarum adminiſtratores, qui obedientiæ Romani Imperatoris ſubiecti ſunt, ut horum proceſſuum exempla in archiuis publicis retineant, ut his ipſis, quoties uſu uenerit, admoniti, & ipſi ſua officia ſumma cum fide adimplere, & ſubditos quoq; eorum ipſorū admonere, & in obedientia retinere poſsint.

De uindicta diuina in ſeditioſos, Caput XIII.

HActenus de pœnis humanis diximus, quæ ſcilicēt humanis Conſtitutionibus in ſeditioſos ſancitæ ſunt. Etſi autem de eodem crimine nō debeat ſæpius referri quæſtio: tamen nulla pœna humana quantumlibet grauis & ſeuera, diuinam pœnam excludere poteſt. Nam ſi humanarum pœnarum ea conditio eſt, ut quæ inter ſe certum ordinem habent, alia alterius neq; diſpoſitionem, neq; exequutionem ſuſpendere impedireue poſsit: quanto magis fixa ſemper erit, ac nulla humana pœna impedienda uel excludenda, quæ ſemel in facinoroſos conſtituta fuerit uindicta diuina.

Pœnam diuinam non excludit humana.

Bald. in l. 1. C. de ſum. tri. & fid. Cath.

Eſt autem pœna diuina, quæ ab ipſo Deo, uel à Dei miniſtris, Angelis uel hominibus, mandante Deo, uel diuina lege præcipiente, delinquentibus irrogatur. Et eſt duplex: Æterna, & Temporalis.

Etſi autem à Propheta dictum ſit. Non iudicabit Deus bis in idipſum: tamen non ideo, qui à Deo temporaliter puniuntur, non erunt etiam, ſi inter flagella pœnitentiam non egerint, æterna pœna cruciandi. Nam qui inter flagella duriores fiunt, inſtar Pharaonis, præſentibus æterna connectunt, ut temporale ſupplicium, ſit eis æternæ damnationis initium.

Num. c. 1.

De pœnit. diſt. 3. c. ſunt plures §. authori.

Primum igitur temporaliter Deus per ſe puniuit Adam, quem propter præuaricationem diuini mandati, de Paradiſo eiecit: multos etiam per miniſtros Angelos puniuit, qualis uindicta fuit, quam Dominus de Rege Aſsyriorum per Angelum ſumpſit. Egreſſus eſt, inquit Propheta, Angelus Domini, & percuſsit in caſtris Aſsyriorum Centum octoginta quinq; millia, & ſurrexerunt mane, & ecce omnes cadauera mortuorum.

Gen. 3.

Eſa. 37. 4. Reg. 19. Eccleſ. 48.

Sic uiros Sodomorum domum Loth circundantes, percuſſerunt Angeli, ſiquidem omnes à minimo uſq; ad maximum cæcitate

Geneſ. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

23.q.5.remittuntur.

per cussérunt. Per homines autem Deus punit peccata, aliquando quidem nescientes: aliquando scientes. Per nescientes, sicut per Sennacherib, & per Nabuchodonosor Regem, & per Antiochum, & per Principes Romanorum, & per nonnullos Reges Gentilium, populum Israëliticum delinquentem aliquando afflixit, aliquando captiuauit. Vnde ipse Dominus ait per Prophetam. Virga furoris mei Assur, ipse autem non cognouit. Etsi autem ministri Dei sunt, per quos Deus diuina iustitia peccatores punit: tamen & ipsi diuinam uindictam haud euitant, si in superbiam elati, uictoriam, quam assequuntur, non diuinæ potentiæ, sed suis uiribus attribuunt.

Esa.10.

Assur, uirga diuinæ uindictæ.

Vnde de Assur dicit Dominus. Væ Assur, uirga furoris mei: & baculus ipse est, in manu eius indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita æstimabit: sed ad conterēdum erit cor eius, & ad internicionem Gentium non paucarum. Et paulo post. Et erit, cum impleuerit Dominus cuncta opera sua in monte Syon, & in Hierusalem: Visitabo super fructū magnifici cordis Regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorū eius. Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi: & abstuli terminos populorum, & Principes eorum deprædatus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes, & inuenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum: & sicut colliguntur oua, quæ derelicta sunt, sic uniuersam terram ego congregaui, & non fuit, qui moueret pennam, & aperiret os, ut ganniret. Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? Quomodo si eleuetur uirga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui utiq; lignum est. Propter hoc mittet Dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem, & subtus gloriam eius succensa ardebit, quasi combustio ignis, &c.

1.Mach.1.

Sic Antiochus, per quem Idolatriam Iudaicæ plebis Dominus punire decreuerat, & Romanos per quos peccatum mortis Christi uindicare statuerat: quia Dei dispositionem ignorantes, uictoriam sibi à Deo in uindictam gentis peccatricis concessam, suis uiribus ascripserunt, imprecationes diuinas audiunt. Qualis est illa Prophetæ. Effunde iram tuam in gentes, quæ non nouerunt te, & in

Psal.78.

regna, quæ non inuocauerunt nomen tuum: ne forte dicant in

Psal.73.

Gentibus, ubi est Deus eorum. Item. Leua manus tuas in superbias eorum, qui te oderunt: & qui multa maligna operati sunt, monumenta uictoriæ suæ posuerunt in medio atrio tuo.

Numeri 31.

Per scientes peccata puniuntur, Sicut Deus per filios Israël punire uoluit

uoluit peccata Amorræorum & Cananæorum, & aliorum Gentium, quarum terram Israëlitis possidendam dedit, quibus etiam præcepit, ut nemini eorum parcerent, sed omnes morti traderent.

Sed & mali interdum excitantur ad puniendum peccata bonorum, ut tandem per bonos correctos, ipsi quoq; puniantur: Sicut in libro Iudicum legitur de Iabin Rege Cananæorum, & de Madianitis, quod propter Idolatriam populi suscitauit eos Deus, ut Israël affligerent, & terram eorū occuparent. Cum aūt populus Dei, sub manibus eorum diutius afflictus, peccatum suum recognosceret, & per Pœnitentiam sibi Deum placaret: Dei præcepto & Barach comitatus Delboram Prophetissam uxorem Lapidoth, Iabin Regem Cananæorum, & Zizaram Ducem exercitus sui, contriuit, & Gedeon, Zebee & Salmana Reges Madianitarum, & Oreb & Zeb Duces eorum, morti tradidit.

Iud.4. Iud.8. Iud.5 & 7.

Ad eundem igitur modum, seditiosi quoq; semper à Deo puniti sunt. Cuius rei inter multa exempla, quæ in historijs sacris referuntur, unum tantum, quod de Chore, Dathan & Abyron proditur, proferre libet: Vt quo non solum atrocitas delicti cognoscenda, sed etiam diuinæ uindictæ seueritas timenda proponuntur. Hi nimirum collecto cœtu filiorum Israël, quippe Ducentorū quinquaginta uirorum Procerum, insurgentes contra Moysen & Aaron, primum quidem aduersus utrunq; nimis superbe ac seditiose. Sufficiat uobis (inquiunt) quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: Cur eleuamini super populum Domini? Deinde ad Moysen conuersi, quia eos ne sacerdotium sibi uendicarent, & ne contra Aaron starent, admonuerat Moyses, simul atq; ut altero die unusquisq; cum turribulo suo, ad offerendum incensum ueniret, præceperat, ut sic appareret, qui electi à Domino sancti essent: Ipsi tam paternæ admonitionis impatientes (quod omnibus ferè seditiosis semper peculiare fuit) impudenter ac proterue responderunt. Non ueniemus, nunquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra Ægypti, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? Re uera induxisti nos in terram, quę fluit rituis lactis & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum & uinearū, an & oculos nostros uis eruere? non uenimus. Hactenus atrocitatem rebellionis exposuit scriptura. Deinceps seueritatem uindictæ declarabit, quæ quo magis multitudinis infigeretur animis, qualis & quanta ea esset futura, & quam non ab homine, sed à Deo esset immissa, priusquam ea inferetur, his uerbis exposuit Moyses. Primum enim præcipiens uniuerso populo, ut separaretur à Tabernaculis Chore, Dathan & Abyrō, dixit. Recedite à Tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent, ne involuamini in peccatis eorum. Deinde mox insequuturę pœnæ atro-

Num.16.

Vindicta in Chore, Dathan, & Abyron.

Universidad de Deusto
Biblioteca

citatem ingerens. In hoc scietis, inquit, quod Dominus miserit me, ut facerem uniuersa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim: Si consueta hominum morte interierint, & uisitauerit eos plaga, qua & cæteri uisitari solent, non misit me Dominus. Sin autem nouam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum, deglutiat eos & omnia, quæ ad illos pertinent, descenderintq; uiuentes ad Infernum: scietis, quod blasphemauerint Dominum. Quibus ita per Moysen dictis, statim insequuta pœna est. Nam confestim, ut cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus, & aperiens os suum, deuorauit illos cum Tabernaculis suis, & uniuersa substantia eorum, descenderuntq; uiui in Infernum: operti humo, & perierunt de medio multitudinis. Et hæc quidem pœna authorum seditionis fuit. Quod sequitur, ad pœnam multitudinis pertinet. Sed & ignis egressus à Domino (inquit historia) interfecit ducentos quinquaginta uiros, qui offerebãt incensum. Et cum die sequenti orta noua seditione & tumultu, omnis multitudo filiorum Israël contra Moysen & Aaron murmurasset, quasi populum Domini interfecissent, ipsis etiam iam pro populo orantibus, magna pars eorum incendio deuastata est. Fuerunt enim, qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum & septingenti, absq; his, qui perierant in seditione Chore.

Pœna in blasphemũ *Leuit.c.24.*

Iam & blasphemiæ, sacrilegia, rapinæ, aliaq; seditionibus adiuncta crimina, à Deo semper punita fuerunt. Ac de blasphemijs lex inquit. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus cum opprimet omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit. Quo sane exemplo filius Salumith Ægyptius, quia blasphemauerat nomen Domini, & maledixerat ei, extra castra eductus, ab uniuerso populo lapidatus est.

Sacrilegium autem appellamus, primum quod in uerum Dei cultum committitur: Quod ipsum quantum abominetur Deus, quamq; seueriſsime semper uindicauerit, multis scripturæ exemplis comprobari potest. Ego ex multis pauca afferam.

2. Paralip. 26. Ozias Rex ob id, quod oblaturus incensum sacerdotibus resistentibus minatus fuit, percussus est lepra, & eiectus de domo Domini, leprosus fuit usq; ad diem mortis suæ. Nec uero eo tantum peccauit, quod sacerdotibus uim inferre conatus est: sed etiam quia sacerdotum officium usurpauit. Quod & ipsi sacerdotes significant his uerbis. Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusce modi ministerium. Egredere de sanctuario, ne contemperis: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.

2. Paralip. 29. Acham Rex, aliiq; multi, qui direptis omnibus uasis domus Dei

Dei atq; confractis, clauserunt ianuas domus Dei, ad iracundiam prouocarunt Dominum Deum patrum suorum. Quod & Ezechias Rex testatur, qui cum ualuas domus Domini aperuisset, & instaurauisset eas, ita ad sacerdotes loquutus est. Audite me Leuitæ, & sanctificamini: mundate domum Domini patrum nostrorum, & auferte omnem immundiciem de sanctuario. Peccauerunt patres nostri, & fecerunt malum, in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: auerterunt facies suas à Tabernaculo Domini Dei nostri, & præbuerunt dorsum: clauserunt ostia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incensumq; non adoleuerunt, & holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israël. Concitatus est itaq; furor Domini super Iudam & Hierusalem, traditiq; eos in commotionem, & in interitum, & in sibilum, sicut & ipsi cernitis oculis uestris. En, corruerunt patres nostri gladijs: filij nostri & filiæ nostræ, & coniuges captiuæ ductæ sunt propter hoc scelus. *2. Paral. 29.*

Et Achon ex mandato Domini lapidatus est, & cuncta quæ illius fuerant, igni consumpta: quia quædam spolia ciuitatis Hierico, quæ Domino consecrata fuerant, usurpauit. *Iosue. 7.*

Sed & prophanas res de templo surripere, sacrilegium fuit, quod & ipsum grauissime à Deo punitum est. Heliodorus, qui iussu Regis Seleuci templum Hierosolymitanum, pecunia in deposito custodita, ac à Simeone templi Præposito prodita, spoliare conatus est: uirtute diuina subito correptus, flagellatus, plagis uerberatus, in terram concidit, multaq; caligine circumfusus rapitur, & ex templo ejicitur, mutus, omniq; spe & salute priuatus: qui & perijsset, nisi oblato pro eo sacrificio à summo sacerdote, in eadem uirtute diuina liberatus esset. *2. Machab. 3.*

Alchimus, quia muros domus sanctæ, & opera Prophetarũ destruere cœpit, impedita sunt opera illius, & occlusum est os eius, & dissolutus est paralysi: nec ultra potuit loqui uerbum, & mandare de domo sua. *1. Machab. 9.*

Cæterum quæ ad uindictam diuinam aliorum criminum, seditioni adiunctorum, pertinent: in libris de hæreticis, satis à nobis, quantum etiam ad hoc nostrum institutum attinet, discussa sunt atq; declarata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE SEDITIONIBVS

LIBER SEXTVS: QVI EST DE REMEDIIS, QVIBVS SEDITIONES NON modo sedantur, sed etiam extinguuntur: Tum etiam præcauetur, ne semel extinctæ, denuo renascantur.

Quibus modis seditiones, quas potentiorum auaritia peperit, extinguantur, Cap. I.

Equitur sextum remedium seditionum, quod est causarum, ex quibus seditiones oriuntur, remotio: tanto cæteris efficacius, quia superiora illa ad comprimendam & sedandam, hæc uero ad extinguendam etiam seditionem pertinet: tum ad prȩcauendum etiam, ne semel extinctæ seditiones, denuo renascantur. Siquidem diuisione, transactione, ui armata, & iudiciali animaduersione, id tantum efficimus, ut seditio, quæ iam in motu est, ne uel latius serpat, neue ubi grassari cœperit, omnia corrumpat atq; deuastet. At causarum remotione id assequimur, ut nõ solum sedentur atq; sopiantur seditiones, sed etiam radicitus extirpentur: ut ne periculum quidem sit, eas ipsas (nisi causȩ de nouo emergant) resuscitatum iri. Nam ita natura comparatũ est, ut durante causa, duret effectus: cessante, cesset: extincta, extinguatur. Quam naturæ rationem medici quoq;, quasi naturȩ & Philosophorum architecti sequuti, in primis operam dant, ut ante omnia morbi causam cognoscant, ac cognitam deinde radicitus euellant. Ita enim fit, ut causa morbi sublata, non ad tempus tantum à morbo subleuetur æger, sed etiam in totum ab eo liberetur.

Medicorũ consuetudo.

Excidendȩ causæ seditionum.

Quid obstat igitur, quin prudens Irenarcha, idem quoq; in depellendo à ciuili Reipublicæ corpore seditionis morbo obseruet? ut primum diligenter causas seditionum inuestiget, & cognitas in tempore repellat. Sic enim facillime assequetur, ut seditiones iam sopitæ, & instar ignis uelut sub cineribus latentes, non tantum premantur, sed etiam extinguantur. Primum igitur omnium repetenda hoc loco erunt, quȩ libro secundo huius operis de causis seditionum scripsimus: quo facilius, quod de remouendis ipsis consilium daturi sumus,

mus, cognoscere possimus. Ac causas quidem seditionũ multas enumerauimus: & harum quidem alias Principales, alias Instrumentales: & Principalium alias Propinquas, alias Remotas. Sed & remotissima causa seditionum est, ex qua cæteræ omnes, tanquam ex radice enascuntur. Hæc nimirum est, uitium illud ex peccato primi parentis nostri Adæ, in carne nostra contractum, id est, rebellio illa carnis aduersus spiritũ, de qua dicitur. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Ex qua omnium seditionum semina producuntur, quæ nimirũ sunt opera carnis, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectȩ, inuidiæ, homicidia, & his similia: quibus dissensiones, quæ propter auaritiam, ambitionem, metum, cõtemptũ, & quæ ob dissimilitudines originis, generis, artium, religionis: item quæ ob negligentiam eorũ, qui præsunt rebus publicis, oriuntur, & si quæ sunt similes, quas nos causas Principales seditionũ, sed eas tamen remotas appellauimus. Similiter & Instrumentales, fraudem & uim, & quæ his ipsis coniunguntur, quas Instrumentales nominauimus. Ac remotissima quidem illa seditionum causa (quam rebellionẽ carnis esse diximus) supprimi quidem & domari potest: extingui aũt, & radicitus extirpari non potest, donec locũ habebit, quod Apostolus dicit. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in uirtute: seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Et paulo post. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionẽ, & mortale hoc induere immortalitatẽ. Remotæ uero seditionũ causæ non solum sedari, sed etiam extingui possunt: non quidem perpetuo, sed ad tempus. Neq; enim fieri potest, ut radice uirẽte, nõ aliquando etiam germen aliquod ex ea (nisi reprimatur) paulatim renascatur. Atq; eo sane pertinẽt hȩc & similia. Oportet hȩreses esse: Necesse est, ut scandala fiant. Quandiu enim mortali hac carne circundati sumus, tam diu etiam seditionũ fomenta in nobis gestamus, in ipsa carne latẽtia, quȩ ad tempus quidem extincta quiescunt: sed cum tempore, ubi non reprimuntur, reuiuiscunt. Sed redeo iam ad causas ipsas, quarũ remotionem extinguendarum seditionũ remedium esse diximus. In qua re nec iusliora, nec certiora præcepta tradi possunt, ẽj; quæ multo rerũ usu & experientia à ueteribus collecta sunt: quorũ alia quidem in historijs, alia in Constitutionibus Principũ, & ueterũ Iurisprudentũ responsis, descripta & annotata reperiuntur. Primũ igitur opera danda erit prudenti Irenarchȩ, ut Principes seditionũ, factionumq; Duces (quos propinquas causas esse diximus) sine alicuius moræ interpositione è medio tollantur. Id aũt quomodo fieri debeat, supra declarauimus.

Causȩ seditionum.

Causa remotissima seditionũ. 1. Cor. 15.

Radix seditionum caro cõtrà spiritum. 1. Cor. 11. Matth. 18.

l. constitution. ff. de appella.

Deinde, quod ad remotas causas attinet, singularum naturas diligenter

Universidad de Deusto
Biblioteca

Leges contra auaritiã renouãdæ.

genter cõsyderabit:ueluti si propter auaritiam eorũ,qui Reipub.præsunt,exorta sit seditio, rationem inibit,quomodo radix illa auaritiæ euellatur. In qua re plurimũ proderit,si leges ueterũ ad coërcendam tam Magistratuum,cp priuatorũ auaritiam latæ, si in desuetudinem uenerint,renouentur,& ad iustũ & legitimũ usum reuocentur. Qualis est lex Iulia peculatus,lex Iulia repetundarũ, & si quę sunt similes: quibus eorum auaritia reprimitur, qui cum aliquam potestatem habent,pecuniam ob iudicandum, uel non iudicãdum decernendumue acceperint. Similiter,qui ad accusandum,uel non accusandum, ob hominẽ in uincula publica conijciendum,uinciendum,uinciriue iubendum, uel ex uinculisdimittendum:ob denunciandum item, uel non denunciandum Testimonium,condemnandum hominẽ absoluendumue:ob litem æstimandam,iudiciumue capitis pecuniæue faciendum,uel non faciendum,pecuniam acceperint. Similiter,qui ob militem legendum mittendumue,ęs acceperint. Qui item ob sententiam in Senatu publico, cõsilioue dicẽdam, pecuniam acceperint:Hij enim omnes lege Iulia repetundarũ tenentur. Sic & lege Iulia peculatus eorum auaritia coërcetur, qui ex pecunia sacra, religiosa publicaue quid auferunt uel intercipiunt, uel in rem suam uertunt. Eodem fere pertinet auaritia eorũ, qui contra annonã fecerint, societatemue coierint, quo annona carior fiat:qui lege Iulia de annona puniuntur. Sed & Monopolarũ nimis auaræ societates, conuentiones, & pactiones dissoluentur. Quibus id agitur,ut species diuersorũ corporũ negociationis, non minoris, quam inter se statuerint, uenundentur.

ff. ad leg. Iul. repetund. l. 3. 6. & 7.

Venalitas Magistratuum reprimenda.

Ad leg. Iul. de annona l. 2.

L. unica C. de Monopolijs.

Solutio æris alieni.

Omnium aũt maxime danda erit opera ijs,qui Reipub.præsunt, ne sit æs alienũ, quod Reipub.noceat, quod multis rationibus caueri posse putat Cicero: Maxime aũt,si hoc non fuerit,ut locupletes suum perdant,debitores lucrentur alienũ. Nec enim ulla res (ut ipse ait)uehementius Rempub.continet,quam fides, quæ esse nulla potest, nisi solutio rerũ creditarũ. In primisq; operã dabunt rerũ publicarum administratores,ut iuris iudiciorũq; æquitate,suum quisq; teneat:& neq; tenuiores propter imbecillitatẽ circumueniantur,neq; locupletioribus ad sua uel tenenda, uel recuperanda obsit inuidia. Cum aũt sępe fiat,ut ęquitate hac neglecta,aliena possideant locupletiores, suis careant tenuiores, nec commode ob diuturnitatem temporis, huiusmodi difficultas emendari possit, quod iniquum uideatur: ut qui agrum multis sæculis possedit, tametsi alienum, eum repente amittat,& qui non possedit, etiamsi suum iam habeat, non debet prudens Irenarcha statim ei qui possidet, quod habet auferre, & qui non possidet, quod non habet dare.

Ne repente fiat emendatio.

Nam etsi ęquitatẽ aliquam præ se ferre uideatur,ut in diuidendis agris ęqualitas inter locupletiores & tenuiores,proportionis tamen custodita regula,obseruetur: tamen non carebit tam repẽtina muratio

tio periculo. Nam ex hac causa Agrariæ contentiones olim Gracchos perdiderũt. Et in Græcorũ historijs refertur, propter hoc iniurię genus Lacedæmonios Lysandrũ Ephorũ expulisse,& Agin Regem necauisse,ut Cicero testatur. Ideoq; in tali difficultate media ingrediendum erit uia, ut neq; qui suis careant, neq; qui aliena possideant,plus iusto lędãtur. Quamobrem Aratũ Sicyonium iure laudandum esse dicit,qui Methodeo Tyranno oppresso,ac Sicyone ciuitate(quam quinquaginta annos Tyranni tenuerãt) liberata,simul atq; sexcentis exulibus,qui locupletissimi fuerãt eius ciuitatis, restitutis,cum magnã animaduerteret in bonis & possessionibus difficultatem,quod & eos,quos ipse restituerat,quorũ bona alij possederant, egere iniquissimũ esse arbitrabatur,& quinquaginta annorũ possessores mouere non nimis æquum putabat: propterea,quod tam longo spatio,multa hæreditatibus, multa emptionibus, multa dotibus detinebantur:sine iniuria esse iudicauit, neq; illis adimi, neq; his non satis fieri, quorũ illa fuerant,oportere. Cumq; igitur statuisset, opus esse ad eam rem constituendam pecunia, Alexandriam se proficisci uelle dixit,remq; integram ad reditũ suum iussit esse. Isq; celeriter ad Ptolomęum suum hospitẽ uenit,qui tum regnabat alter post Alexandriam conditã: qui cum exposuisset,patriã se liberare uelle, causamq; docuisset, à Rege opulento uir summus facile impetrauit,ut grandi pecunia adiuuaretur. Quam cũ Sicyoniã attulisset,adhibuit sibi in cõsilium quindecim Principes,cum quibus causas cognouit,& eorũ qui aliena tenebant, & eorum qui sua amiserant: perfecitq; æstimandis possessionibus,ut persuaderẽt alijs, ut pecuniam accipere mallent,& possessionibus cederent:alijs,ut commodius putarent,numerari sibi quod tanti esset,quàm suum recuperare. Ita perfectum est,ut omnes, concordia constituta, sine querela discederent.

Pericula repentinæ mutationis *Lib. 2. officio.*

Arati prudentia in liberanda patria sine seditione.

Quibus modis seditiones, propter Ambitionem natæ, extinguantur, Cap. II.

AMbitionem non solum Christiani,sed etiam Ethnici & Gentiles semper fugiendam esse putarunt: sed aliter Ethnici, aliter Christiani. Ethnici ad honores & gloriam contendere,Magistratus & munera petere, non solum non uerterunt uitio, sed uirtutis etiam, & magni animi esse dixerunt: tum quibus rebus ea comparanda esset docuerunt,precium tantum in adipiscendis honoribus interuenire noluerunt. Christiani uero, omnem quidem potestatem bonam esse dicunt,& à Deo ordinatam: ambitionem autem & honorũ appetitionem malam. Quia scriptum est. Nec quisquam sibi sumat honorẽ,sed qui uocatur à Deo ut Aaron: Omnium aũt pessimam,quæ propter largitiones fit,honorũ distributionem,

De Ambitione diuersa sentiunt Ethnici & Christiani.

Cicero lib. 2. officiorum.

Heb. 5.

Ambitio duplex.

nem. Quemadmodum aũt duplices sunt honores & Magistratus, Ecclesiastici & sæculares: Ita & duplex est ambitio, una Ecclesiasticorum, altera sæcularium honorũ: illa Symonia, hæc ambitus appellatur. Symoniam diffinire possumus, ut sit studiosa uoluntas emendi, uẽdendiue aliquid spirituale. Sunt aũt spiritualia, quorũ pecuniaria commertia prohibentur, Sacramenta Ecclesiæ, ut Baptismus, Eucharistia, Ordo sacer &c̃. Officia dignitatesue Ecclesiæ, uel Episcopatus Præposituræ, Archidiaconatus: similiter Prębendæ & Beneficia Ecclesiastica. Hęc enim & similia dona Dei sunt, res uidelicet, quæ à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur: De quibus dicitur.

Quid Symonia.

1. dist. c. studeat

c. si quis c. Saluator 1, q. 3.

Matth. 10. Gratis accepistis, gratis date. Ideoq; qui eas non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere linguæ, uel indebiti obsequij, uel pecuniæ largitur & adipiscitur, Symoniacus est. Est autem atrocissimum crimen Symonię, & quod grauissime in utroq; Testamento uindicatũ esse constat. Giezi enim gratiam sanitatis, Helisæo

c. quis studet 1. q. 1.

4. Reg. 5. uindicãte, leprosus factus, amisit. Iudas omnium Redemptorẽ uendidit, mox laqueo suspensus, eandem Redemptoris gratiam non obti-

Matth. 27. Act. 8. nuit: Et merito, quia nemo potest retinere, quod uendidit. Symon etiã Magus, à quo Symonia nomen accepit, cũ eandẽ Spiritus sancti gratiam emere uellet, damnationis sententiam à Petro audiuit. Pecunia tua tecũ sit in perditionẽ: quia donũ Dei existimasti pecunia pos-

Ioh. 2. sidere. Dominus etiam, ut uendentes & ementes huius gratiæ expertes ostenderet, cunctos alios peccatorę; per gratiã in templo dimisit, singulariter uendentes & ementes increpans, & flagellans de templo eiecit, in quo uẽditores & emptores suos gratia Spiritus sancti constat destitutos esse & uacuos. Quos enim Christus de templo

Incommoda ex Symonia. eiecit, nusq; Spiritus Christi sibi faciet templum. Addo & multa incõmoda peruenire ex Symonia, ac generaliter quidem Principatus, quẽ aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit: etiamsi moribus & affectibus nõ offendit, ipsius tamen initij sui pernicios⁹ est exemplo. Et difficile est, ut bono peragãtur exitu, quę malo inchoata sunt principio. Deinde populi quoq; salus, cui per Symoniam præficitur

e fertur 9. uulner. 1. q. 1. Magistratus, negligitur. Vulnerato nanq; pastore, quis curãdis ouibus adhibet medicinã: aut quomodo populum orationis clipeo tueatur, qui iaculis hostium sese feriendum exponit? aut qualem fructum de sese productur⁹ est, cui graui peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis calamitas, ubi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei magis in se iracundiam prouocant, quam per seipsos placare debuerant. Postremo ipse quoq;, qui per Symoniacã prauitatẽ Magistratum Ecclesiasticum adeptus est, eiusmodi perplexitati se inuoluit, ut neq; in officio manere, neq; idipsum

13. dist. c. Nerui. turo, & cũ bona cõscientia relinquere possit. De qua re ita scribit Gregor. Alius, inquit, pensare pondus Ecclesiastici honoris negligẽs, ad locum

locum regiminis præmijs ascendit, sed quia omne quod hic eminet, plus mœroribus afficitur, quàm honoribus gaudet: dum cor plus tribulatione premitur, ad memoriam culpæ reuocatur, doletq; se ad laborem cum culpa peruenisse, quanquam sit iniquum quod admiserit, ex ipsa fractus difficultate cognoscit. Reum se igitur cum impensis Pugna cõscientiæ in Symoniaco. prẽmijs agnoscens, uult adeptæ sublimitatis locum deserere, sed timet, ne grauius delictum sit suscepti gregis custodiam reliquisse: Vult susceptigregis curam gerere, sed formidat, ne deterior culpa sit, regimina pastoralis curæ dimittere, quàm empta possidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde se conspicit esse. Quippe sine reatu criminis, neutrum uidet, si aut susceptus semel grex relinquitur, ac rursus sacra actio sęculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut stans in empto regimine, non digne lugeat, quod non etiam deserens emendat: aut certe regimen deserens, dum aliud flere titubat, rursus aliud de ipsa gregis destitutione cõmittat. Ambitus est, quo Magistratus honoresq; sęculares Ambitus Ro. pecunia comparantur. Fuit aũt ingens olim Romanorum ambitus, propter immensa cõmoda Magistratuũ, qui populi suffragijs creabantur. Quandoquidem mos erat, ut indictis Comitijs, Tribus in Centurias distributæ (Nam populus in Centũ turbas diuidebatur) in campum Martium, ex qualibet turba delectis aliquibus, conuocarentur. Erãt aũt Tribus Triginta quinq;, quibus ita cõuenientibus, libera erat suffragandi potestas. Qui aũt Magistratus petebant, Can- Candidati. didati appellabantur: ita dicti, quia in candida ueste siue toga in campum cum clientibus gentilibusq; descẽdebãt, Tribus præhensantes, & circũeuntes: Immo et tenuissimos etiam & ignotos homines, quorum suffragijs nitebantur rogantes, tum uel per se, uel per communes amicos obsecrantes & obtestantes, ut sibi in consequendis honoribus socij & adiutores essent, atq; in petitione suffragatores. Sed & Nomenclatores sibi adhibebant, qui merita sua uirtutesq; domi forisq; cõmemorabant: quanq; postea cautum fuit, ne Candidatis Nomenclatores adessent. Maxime uero elaborabãt, ut adolescentes nobiles & summo loco natos haberent, qui se amicos, suffragatores, duces atq; assertores exhiberẽt: cõpetitoribusq; inuidiam, sibi autem studia hominũ fauoremq; conciliarent. Hij quoniam Candidatos sequebãtur, sectatores appellabantur. Quorũ tanta frequentia & assiduitas erat, ut modus quoq; eis per legẽ Fabiã statutus fuerit: Vt est apud Ciceronẽ, in oratione pro L. Murena. Atq; ut quatuor genera Quatuor genera Comitiorum. Comitiorum erant, Ædilitia, Prætoria, Tribunitia, & Consularia: sic & ab his nomina acceperunt Candidati, ut qui Ædilitatem peterent, Ædilitij: qui Tribunatũ, Tribunitij: qui Prætura, Prætorij: qui Consulatum, Consulares appellarentur. Nec fraudi cuiquam fuit, hoc modo suffragia populi petere: nec uitio datum, Nomenclatore

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sectatoribus, clientibus, nobilibus, & amicis uti. Natn ad hunc modum incorruptissimi, ac uirtutibus suis clarissimi, & populo cõmendatissimi homines suffragia populi petiuerunt. Quod & Cicero se fecisse fatetur. Et M. Cato, quem (ut idem Cicero de eo scribit) natura ipsa ad honestatem, temperantiam, magnitudinem animi, iustitiam, & ad omnes denique uirtutes magnum hominem & excelsum finxerat: tamen in campum descendens, Tribunatum petijt. Qui & omnes bonos Candidatos sectatores habuit, qui & cæteros ad mandandum Catoni Tribunatum cohortati sunt: utpote qui non honorem quæreret, sed operã suam patriæ offerret. Quin hoc etiam fertur, tantam fuisse multitudinem ei suffragantium, ut inter studia officiaq; hominum pressus, in periculo fuerit, uixq; habuerit facultatem, sese à turba explicandi. At Nomenclatorem non habuit, solus legem seruans, quæ Candidato adesse Nomenclatorem uetabat.

Lib. 2. officiorum, & in oratione pro L. Murena.

Laus Catonis Candidati.

Plutarchus in Catone Minore.

Iam & largitiones immensas in populum faciebant Candidati. Sic Milo Candidatus Consularis, ad fauorẽ populi conciliandum, tributim in singulos millia assium dedit. Budæus mille asses Decem aureis Francicis æstimat: Vnde si quis in singulas Tribus, quæ triginta quinq; fuerunt, millenos redemptos suffragatores colligat, ad trecenta quinquaginta millia coronatorum hoc nomine sumptus euadet. Sic Iulius Cæsar Paulum Consulem, Aureorum noningentorum millium æstimatione redimere non dubitauit: ea lege, non quod commodaret ei, sed ne quid incõmodaret. Et Curionem Tribunum Quindecies Centenũ millium, sed eo pacto, ut in omnia se addiceret. Ac de ingenti & flagrantissimo Romanorum ambitu, deq; immensis largitionibus, Cicero ad Qu. fratrem ad hunc modum scribit. Ambitus redijt immanis, nunquam fuit par, non dico Hyperbolas, uel sextertium Centies constituunt in prærogatiuam pronũciare. Erat autem prærogatiua Tribus, cui sorte obtigerat, ut prima suffragia ferret in creandis Magistratibus, & eam sępe reliquæ sequebantur, assentientes ei. Idem Cicero eadem de re ad Atticum ita scribit, de Comitijs loquens. Sequere nunc me in campum, ardet ambitus, fœnus ex Triente Idibus Quintilibus factum erat bessibus. Et paulo post. Pompeius fremit, queritur, Scauro studet, sed utrum fronte an mente duditatur. Exoche in nullo est, pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala languet, non quo animus desit, aut amicis careat, sed Cortio Cos. & Pomp. obsunt. Quin tanta etiam inuidia flagrauit ea res, ut hij qui Magistratum petebant, cum singuli à largitionibus deterriti essent, in unum conuenerint, contulerintq; unusquisq; Duodecim millia Drachmarum argenti facta sponsione, ut qui ex eis per largitionem peteret, id argentum perderet: arbitrum Catonem elegerunt, & pecuniam apud illum statuerunt, sed ipse Cato pecuniam recipere noluit, fideiussores tamen

Cic ad Qu. fratrem.

Immensæ largitiones in ambitu.

Pecunia largitionis apud Catonem deposita.

tamen recepit. Cum autem in summa pecuniæ depositæ uarient Cicero & Plutarchus, Budæus Ciceroni potius, quàm Plutarcho credendum esse putat. Quin illud quoq; moris fuit apud Romanos, ut Ædiles, & alij Magistratus, ludos uel munera magnifica facerent, & æderent in Theatro, uel Circo, uel Amphitheatro: Venationes item ac munera darent, id est, gladiatorum multa paria, ad uulgi oculos oblectandos depugnatura, quasi populo uniuersam quandam mercedem collatorum suffragio suo Magistratuum soluentes, in quam rem & ipsam immensos sumptus fecerunt.

Ludi Theatrales

Ac de animalibus & uenatoribus in Circo datis, ita scribit Plinius. Primus aũt Scaurus in Ædilitate sua uarias (de Pantheris loquitur) centum quinquaginta uniuersas misit. Deinde Pomp. Magnus, quadringentas decem: Diuus Augustus quadringentas uiginti. Idem. Leonum simul plurium pugnam Romæ Princeps dedit Q. Scæuola. P. filius in Curuli Ædilitate. Centum autem Iubatorum primus omnium L. Sylla, pui postea Dictator fuit in Prætura. Post eum Pomp. Magnus D C. ac in ijs Iubatorum CCCXV. Cæsar Dictator quadringentos. Idem Plinius. Annalibus notatum est, M. Pisone, M. Messala Consulib. Domitium Ænobarbum Ædilem Curulem ursos Numidicos centum, & totidem uiatores Æthiopas in Circo dedisse.

Venationes in Circo, Pantherarũ & leonum.

Plinius lib. 8.

De operibus uero magnificis idem Plinius. Scaurus fecit in Ædilitate sua opus maximum omnium, quæ unquam fuere humana manu facta, non temporaria mora, uerum etiam æternitatis destinatione. Quibus uerbis, ut Budæus interpretatur, significat, Scaurum in Ædilitate sua ad populi oblectationem scenam temporariam, & statim ludis factis, diruendam fecisse: sed quæ uinceret magnificentia clarissimum opus omnium, quæ unquam facta sunt, etiam eo animo, ut perpetua essent.

Scena temporaria Scauri.

Lib. 1. de asse et partib. eius.

Adeo autem hic largitionum, ludorum, & spectaculorum mos, in creationibus Magistratuum inueterauerat, ut non solum à Senatu non damnaretur, sed etiam approbaretur. Quod primum ex eo colligimus, quod de largitione à Iulio Cæsare, Luccio, & M. Bibulo Candidatis Consularibus factis, ad hunc modum scribit Suetonius. E duobus Consulatus competitoribus L. Luccio, M. Bibulo, Luccium sibi adiunxit Cæsar: pactus, ut is quoniam inferior gratia esset, pecuniaq; polleret, nummos de suo, communi nomine, per Centurias pronunciaret. Qua cognita re, Optimates, quos metus cœperat, nihil non ausurũ eum in summo Magistratu, concordi & consentiente Collega, authores Bibulo fuerunt tantundem pollicendi: ac plærisq; pecunias contulerunt, ne Catone quidem abnuente, eam largitionem è Repub. fieri. M. Cicero L. Murenæ aduersus accusationem M. Catonis defensor, ludos, conuiuia, & spectacula in

Largitio Iulij Cæsaris contra competitores.

Suetonius in C. Iulio Cæsare.

Excusatio largitionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Circo & Theatro, liberalitatem magis, quàm largitionem appellanda esse putat. Ac propterea nec Candidatis huiusmodi benignitatem, nec populo eorum fructus esse eripiendos: sed arbitror cum eo loco causæ magis inseruisse, quàm quod dixit, ex animo asseueralle: Cic. li. 2 offic. Largorum duo genera. Quod ex eo coniicio, quod in Officijs scribit. Omnino, inquit, duo genera sunt largorum, quorum alteri prodigi: alteri liberales. Prodigi, qui epulis & uisceratiónibus, & gladiatorum muneribus, ludorum uenationumq; apparatu, pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuem aut nullam sunt relicturi omnino. Liberales autem sunt, qui suis facultatibus, aut captos à prædonibus redimunt, aut æs alienũ suscipiunt amicorũ causa, aut in filiarũ collocatione adiuuant, aut opitulantur, uel in re quærenda uel augenda. Reprobatio Theophrasti de largitionibus. Itaq; miror, quid in mentẽ uenerit Theophrasto, in libro, quem de diuitijs scripsit, in quo multa præclare, illud absurde: Est enim multus in laudanda magnificentia & apparatione popularium munerũ, taliumq; sumptuum facultatẽ, fructum diuitiarũ putat. Mihi aũt ille fructus liberalitatis, cuius pauca exempla posui, multo etiam maior uidetur & certior: quãto Aristoteles grauius & uerius nos reprehendit, qui has pecuniarũ effusiones admiremur, quæ sunt ob multitudinem deliniendam. Laudabiles sumptus. At hi, qui ab hoste obsidentur, si emere aquæ sextarium mina cogerentur, hoc primo incredibile nobis uideri, omnesq; mirari: Sed cum attenderint, ueniam necessitati dari, in his immanibus iacturis, infinitisq; sumptibus, nihil non magnopere mirari: cum præsertim nec necessitati subueniatur, nec dignitas augeatur. Ipsaq; illa delinitio multitudinis, ad breue exiguumq; tempus sit duratura, eaq; à leuissimo quoq; animo, in quo tamen ipso cum satietate memoria quoq; moriatur uoluptatis. Vnde etiam colligitur, hæc pueris & mulierculis, & seruis & seruorum simillimis liberis esse grata: Graui uero homini, & ea quæ sunt iudicio certo ponderanti, probari posse nullo modo. Hactenus quid de largitionibus ludorum, spectaculorum, uenationum, & munerum sentiat, declarauit: Quæ sequuntur, ad morem & institutum Romanorum pertinent. Verba Ciceronis lib. 2. offic. Quanquam, inquit, intelligo in nostra ciuitate inueteraslè iam bonis temporibus, ut splendor Ædilitatum ab optimis uiris postuletur. Itaq; & P. Crassus tum cognomine Diues, tum copijs, functus est Ædilitio maximo munere. Et paulo post. L. Crassus cum omnium hominum moderatissimo Q. Mutio, magnificentissime Ædilitate functus est. Deinde C. Claudius, Appij filius, multo post Lucullus, Hortensius, Syllanus. Omnes autem P. Lentulus, me Consule, uicit superiores. Hunc est Scaurus imitatus: magnificentissima uero nostri Pompeij munera secundo Consulatu, in quibus omnibus quid mihi placeat, uides. Morem quidem patriæ, à tot excellentissimis uiris obseruatũ, reprehendere

dere non audet: Verum quid honestius sit hoc ipso, intuit quod dicit. In quibus omnibus quid mihi placeat, uides. Omnium autem maxime in hac re, ut in cæteris, mediocritatem commendat. Immo honestius etiam iudicat, sine largitione & munere ad honores publicos peruenire: Idq; exemplis quoq; probat. L. quidem Philippus (inquit) Q. filius, uir magno ingenio, in primisq; clarus, gloriari solebat, se sine ullo munere adeptum esse omnia, quæ haberentur amplissima. Dicebat idem Cotta. Curio: Nobis quoq; licet in hoc quodammodo gloriari. Nam pro amplitudine honorum, quos cunctis suffragijs adepti sumus, nostro quidem anno, quod contigit eorum nemini, quos modo nominaui, sane exiguus sumptus adhibitus fuit. Postremo sententiam suam clarius exprimens, ita concludit. Tota igitur ratio talium largitionum genere uitiosa est, tempore necessaria: & tamen ipsa ad facultates accommodanda & mediocritate moderanda est. Mediocritas in largitionibus.

Hæc susius aliquanto de ambitu ex historijs cõmemorare libuit, ut ex ipso etiam rerũ euentu intelligamus, quàm pessimũ crimen sit, etiam sæcularium honorum & Magistratuum ambitio. Ex qua scilicet, præter alia incommoda & pericula, sæpe etiam teterrima bella & seditiones excitata fuisse constat. Iam igitur orta propter Symoniam seditione, quod omnium maxime grassantibus hæresibus sit, ut alias à nobis non paucis exemplis demonstratum est: unicum remedium erit, ut sacri Canones sanctorumq; patrum Decreta, ad coërcendam Symoniam ædita, reuocentur. Cuiusmodi est Canon Chalcedonensis Concilij, qui sic habet. Si quis Episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & pretio redemerit Spiritus sancti gratiam, quę uendi non potest, ordinauerit q; per pecuniam Presbyterum aut Diaconum, uel quemlibet de his, qui cognominantur in Clero promouerit, & dispensatorem, aut defensorem, uel quemliber, qui subiectus est regulæ, pro sui turpissimi lucri cõmodo: Is, qui hoc attentare probatus fuerit, proprij gradus periculo subiacebit: Et qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione uel promotione, quæ est pro negociatione facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate, uel sollicitudine, quam pecunijs acquisiuit. Si quis uero mediator tam turpibus & nephandis datis uel acceptis extiterit: si quidem Clericus fuerit, à proprio gradu decidat: si uero Laicus, anathematizetur. Sunt & alij multi Canones, quibus cauetur, apud Symoniacos sacerdotium non subsistere, benedictionem eorum in maledictionem conuerti, nec in Christi corpore eos esse, qui sunt maledicti, nec sanctificare alios posse, nec corpus Christi tradere uel accipere, nec benedicere alijs ualere. Vnde & Iudæ proditori, tanquam seruum suum, Spiritum sanctum uendentes, æquiparantur, & pro hæreticis habentur, infamia notantur, anathematizantur, ab officijs & Magistratibus submo-

Coërcẽda Ambitio & Symonia.

1. q. 1. c. si quis. Cõtra Symoniæ crimen.

c. cito turpem §. quia erg. 1. q. 1. c. eos qui 1. q. 1. c. qui studet 1. q. 1. c. reperiuntur 1. q. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

submouentur, alijsq; pœnis afficiuntur, quas hic omnes recensere nimis foret prolixum, ac fortasse nonnihil etiam lectori molestum.

Remediū contra seditiones ex ambitu.

Sin uero seditio ob ambitum fuerit cōcitata, duo remedia erunt: Vnum, ut duobus pluribusue Magistratum ambientibus, tertius quispiam creetur. Quod Scipione Hypseo & Milone, Consulatum petentibus, factum est. Cum enim hij non solum solitis illis usitatisq; largitionibus, sed etiam armis & necibus contenderent, ac

Plutarchus in Cato. minore.

temeritate & audacia bellum ciuile cōcitassent, cum per multos dies tria ueluti castra forum obsiderent, censuit antequam summa necessitas cogeret, sponte & gratia Senatus eam rem Pompeio esse mandandam: ex duobus malis, quod minus foret, eligens, ne cum ciuitas seditionibus acq; armis diu afflicta esset, tunc demum in potestatem unius deueniret. Sententiam igitur à M. Bibulo Catonis necessario prolatam, qua censebat, solum Pompeium Consulem designandum, Cato quoq; assurgens, cōtra expectationē omnium laudauit: asserens præstare, ut quæuis potestas in urbe sit, quàm Rempub. sine Magistratu ac Præside manere. Alterum remedium est,

Egregia lex contra ambitum.

ut leges, quæ de ambitu coërcendo latæ sunt, in pristinum usum reuocentur, qualis est Theodosij Imperatoris constitutio. Sic enim ad Flo. Præfectum prætorio rescribit. Sancimus eiusmodi uiros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris insignia non ambitione

l. sancimus C. ad leg. iul. repetundarum.

uel pretio, sed probatæ uitæ & amplitudinis tuæ solent testimonio promoueri: Ita sane, ut hij, quibus honores per sedis tuæ, uel per nostram fuerint electionem cōmissi, iurata inter gesta depromant, se pro administrationibus sortiendis, necq; dedisse quippiam, nec daturos unquam postmodum fore, siue per se, siue per interpositam personam in fraudem legis sacramentiq;, aut uenditionis donationisue titulo, aut alio uelamento cuiuscunq; contractus. Et ob hoc, exceptis solis Salarijs, nihil penitus tam in administratione positos, quàm post depositum officium pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos. Et licet neminem diuini timoris contemnendo, iure iurando, arbitramur immemorem, ut saluti propriæ ullum commodum anteponat; tamen ut ad salutis timorē etiam necessitas periculi subiugetur, si quis ausus fuerit præbita sacramenta negligere, non modo aduersus accipientem, sed etiam aduersus dantem, accusandi cunctis tanquam crimen publicū concedimus facultatem, quadrupli pœna eo, qui conuictus

l. unica ff. ad leg. iul. de amb.

fuerit, modis omnibus feriendo. Sed & Senatusconsulto cautum est, ut qui contra legem Iuliam de ambitu, Magistratum aut sacerdotium petierit, in centum aureis cum infamia puniatur.

Quibus

Quibus modis seditiones, propter metum Tyrannorum concitatæ, tollantur, Cap. III.

SEditionum, quæ propter metum oriuntur, siue sedendarum siue extinguendarum, non una ratio est. Nam aliter, quæ metu iustæ uindictæ: aliter quæ terrore & formidine iniuriarum uel illatarum uel inferendarum, excitatę fuerint, uel comprimuntur, uel extinguuntur. Nam quę ob metum iustę pœnæ concitantur, tum recte tolluntur, cum ea ipsa pœna, quam formidant, seditiosi afficiuntur. Sic enim fit, ut aliquorū pœna multis, quo minus similia perpetrare audeant, metum & terrorē incutiat. Quæ uero ob metum iniuriarum oriuntur, alio remedio indigent, nempe, ut causæ metus, propter quem cōmoræ sunt, submoueantur. Porro inter causas, ex quibus iniuriarum metus nascitur, præcipua est Tyrannis. Tyrannum Iurisconsulti eum esse definiunt, qui non iure in Repub. dominatur. Id autem duobus modis accidit. Vno, si dominationem sine legitimo titulo usurpet: Altero, si priuati magis quàm publici cōmodi, qui dominatur, rationem habeat. Id autem non solum in regno, sed etiam in domo, in ciuitate, & in prouincia euenit. Nam & domesticam curam alieni & externi, nonnunquam sine titulo usurpant, tū ipsi etiam Patresfamiliâs iniuste familiam regunt. Sic & in ciuitatibus & prouincijs, sæpe quibus id, per quos oportet, mandatum non est, dominari contendunt. Immo & sui ipsius recte Tyrannum dicemus, qui imperio rationis siue spiritu neglecto sensum, siue carnem in se ipso dominari permittit. Vnde & propter metum Tyrannidis, seditiones Monasticæ, domesticæ, & ciuiles concitantur. Monasticæ, ut si in homine sensus: Domesticæ, ut si qui in domo pręest Paterfamiliâs: Ciuiles, ut si in ciuitate, qui ciuitatem gubernant: In prouincia, ut si qui prouinciam regunt: In regno, ut si qui regni gubernacula tenent, iniuste dominentur. Ad tollendam igitur seditionem, quæ propter metum Tyrannidis oriuntur, unicum remedium erit, ut Tyrannis ipsa, & causæ eius remoueantur.

l. 1. C. ad leg. repetund. ff. de pœnis. l. aut facta §. fi.

Tyrannis unde nascitur in Repub.

Causa Tyrannidis duplex.

Causa Tyrannidis est Tyrannus ipse: Remota, peccata nostra, quibus Deus offensus, Principem dat populo, & Iudicē Ecclesię, non per arbitrium suum, sed ut merita nostra deposcunt. Vt si mali sint actus nostri, & operemur maligna in conspectu Dei, detur nobis Princeps secundum cor nostrum. Quod & de scripturis sanctis probatur. Sic enim dicit Dominus. Fecerunt sibi Regem, & non per me: Principem, & non per consilium meum. Et hoc dictum uidetur de Saule illo, quem utiq; Dominus ipse elegerat, & Regem sibi fieri iusserat: Sed quoniam non secundum Dei uoluntatem, sed secundum peccatoris populi

c. audaciter. 8. q. 1.

Oseæ. 8.

1. Reg. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

meritum fuerat electus, negat eum cum sua uoluntate, uel consilio constitutum. Idem eiusdem Prophetæ testimonio comprobatur, ex
Osee 13. persona Domini dicentis, Dabo tibi Reges in furore meo. Et Iob.
Iob. 34. Qui regnare facit hominem Hypocritam, propter peccata populi.

Sed & tale aliquid intelligamus in Ecclesijs fieri, quod pro meritis aut in uerbo, aut opere potens à Deo tribuitur Rector Ecclesiæ: aut si malignum faciat populus in conspectu Domini, & tales per-
Amos 8. seuerent, talis Ecclesiæ iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur: non famem panis, neq; sitim aquæ, sed famē audiendi uerbum Dei. Quin mores etiam, conditiones, & potestatē Principis exprimit scriptura, & uelut ob oculos ponit Tyrannicā dominationem eius, quem propter peccata nostra cōstituit Dominus. Sic enim
1. Reg. 8. de Rege, quem seniores populi constitui sibi à Samuele petierunt, in libris Regnorū scribitur. Primū ipsi Regem petentes. Constitue, inquiunt, nobis Regem, ut iudicet nos, sicut & uniuersæ habent nationes. Ad hanc petitionem populi Dominus declarans, se Regem daturū populo propter peccata eorū. Audi, inquit ad Samuelem, uocem populi in omnibus, quæ loquitur tibi. Non enim abiecerunt te, sed me, ne regnē super eos, iuxta omnia opera sua, quę fecerunt à die, qua eduxi eos de Ægypto, usq; ad diem hāc. Sicut dereliquerūt me, & seruierūt diis alienis, sic faciunt etiam tibi. Nunc ergo uocē eorum audituerunt amen contestare eos, & prædic ius Regis, qui regnaturus est super eos. Dixit itaq; Samuel omnia uerba Domini ad po-
Ius Regis Tyrannici. pulum, qui petierat à se Regem, & ait. Hoc erit ius Regis, qui imperaturus est uobis, filios uestros tollet, & ponet in curribus suis, facietq; sibi equites & præcursores quadrigarum suarum, & constituet sibi Tribunos & Centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores segetum, & fabros armorum & curruum suorum. Filias quoq; uestras faciet sibi unguētarias, & focarias, & panificas. Agros quoq; uestros, & uineas, & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed & segetes uestras, & uinearum redditus addecimabit, ut det Eunuchis & famulis suis. Seruos etiam uestros & ancillas & iuuenes optimos & asinos auferet, & ponet in opere suo. Greges quoq; uestros addecimabit, uosq; eritis ei serui, & clamabitis in die illa à facie Regis uestri, quem elegistis uobis, & non exaudiet uos Dominus in die illa: quia petistis uobis Regem.

Ad hanc igitur causam remotam Tyrannidis tollendam, auxiliū diuini remedio utemur, quod ad seditiones in uniuersum sedandas extinguendasq;, in primis salutare esse, supra multis scripturæ testimonijs & exemplis comprobauimus: Maxime uero exaudiet nos Deus inuocantes nomen eius aduersus eos, qui iniustas dominatio-
Iob. 34. nes in nos exercent. Ipse enim est, qui dicit Regi, Apostata: Qui uocat Duces impios, nec cognouit Tyrannum, cum disceptaret contra

contra pauperem. Ac proinde ad hunc modum placatus à nobis Deus, profligatis exterminatisq; Tyrannis, Principem nobis da-
Deut. 17. bit secundum cor suum. Qualis in Deuteronomio ad hunc fere modum describitur. Cum ingressus fueris terram (inquit lex) quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaueriscq; in illa, & dixeris, Constituam super me Regem, sicut habēt omnes per circuitum nationes: eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit, de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus. Cumq; fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero subleuatus: præsertim cum Dominus præceperit uobis, ut nequaquam per eandem uiam reuertamini. Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum eius: neq; argenti & auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in uolumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ Tribus, & habebit secum, legetq; omnibus diebus uitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire uerba & Cæremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neq; declinet in partem dexteram uel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filij eius super Israël. Ius Regis boni, non Tyranici.

Alteram Tyrannidis causam, & eam quidem propinquam, Tyrannum ipsum esse diximus: Ipse est enim, qui facit opera Tyran-
Opera Tyrannica. nica. Ea uero sunt, quæ ab Aristotele enumerantur; Veluti, quod potentiores decerpere, & sapientes perimere consueuerunt. Nam & coniunctissimos, quos eorum potentiæ aduersari suspicantur, occidunt. Sed nec comessationes permittunt, nec sodalitatem, neq; disciplinam, nec aliud quicquam tale, quin potius omnia cauere solent: Vnde consueuerunt inter ciues oriri duo: Intelligentia scilicet & Fides. Similiter nec scholas, nec conuentus alios uacationis alicuius fieri concedunt, & omnia faciunt, ex quibus ciues inter se quàm maxime incogniti sint omnes: Cognitio enim fidem magis inter ipsos generat. Præterea Satellites eorum semper apparent, & circa fores uersantur, quo minus latere possit, quid quisquè agat: qui & explorant, an animum per seruitutem continuam submittant. Similiter exploratores habent, qui inuestigant quęcūq; quis subiectorum dixerit aut fecerit. Nam minus audent, qui talia formidant: etsi audent, minus latere possunt. Sed & illud Tyrannicæ prauitatis
Opera Tyrannicæ prauitatis. est, calumniari inuicem & discordias seminare, amicisq; amicos confligere, & plebem cum nobilitate, & diuites inter se ipsos, & subditos ad paupertatem redigere, ut neq; sumptus fiat in custodia, & illi quotidianis molestijs occupati, uacare non possint ad consilia contra Tyrannos incunda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Studet etiam bellum concitare Tyrannus, ut negocijs occupentur ciues, & indigentia Ducis continuo detineantur. Adulatoribus in primis gaudent Tyranni, & mulieribus facultatem dant per domos euagandi, quo reuelent uirorum secreta. Qui subditorum honestati student, aut libertati, eos odio habent Tyranni, tanq; euersores potestatis suæ; quia minuere excellentiam atq; præeminentiam uidentur. Peregrinos etiã in cõuiuia & quotidianũ usum magis recipere, q̃ ciues, Tyrannorũ est: quasi illos habeant hostes, hos aũt nõ aduersantes. His & similibus studijs tria conatur efficere Tyrãnus. Vnũ, ut animos imminuat ciuiũ, ut pauca sapiant: nemo enim pusillanimis cõtra Tyrannũ insurgit. Secũdum, ut ciues inter se diffidentes reddat: non enim prius euertitur Tyrannus, nisi ciuiũ aliqui inter se fidem habeãt. Quapropter & bonos uiros persequitur, quasi pestiferos & aduersarios dominationi suæ, nõ solum quia non acquiescũt in seruitute uiuere: uerũ etiam, quia fides eis, & inter se, & ab alijs plurima adhibetur, neq; accusant alios, neq; ipsi inter se accusant. Tertium, ut impotentes agendi reddantur: nemo enim impossibilia sibi aggreditur, quare neq; Tyrannidem tollere possunt, quibus potentia deest. Ad remouendam igitur causam hanc propinquam Tyrannidis, in hoc unũ incumbendum erit, quomodo Tyrannus aut euertatur, & Magistratu submoueatur: aut ad meliorem frugem reducatur. Illud in primis arduum est: hoc uero prope etiam impossibile. Nam iuxta Prouerbium. Lupus pilos mutat, ingenium non mutat. Ac in submouendis quidem Tyrannis, ueteres duobus potissimũ remedijs usos fuisse animaduerto. Nam aut in corpus insurgendum, aut in dominationẽ putauerũt. In corpus, ut quoties à Tyrannis cõtumelia affecti, ultionis causa, uel clam per insidias, uel aperte per uim in eos impetũ facientes, uel regnis eos pepulerunt, uel occiderunt. Cuius rei multa tam Græcorũ q̃ Romanorũ exempla, ab historijs referuntur. Libet insigniora aliqua afferre. Philippus à Pausania occisus est: quia non ulciscebatur cõtumeliam sibi factam ab Attalo. Historiam ad hunc modum narrat Iustinus. Pausanias primis pubertatis annis stuprũ per iniuriã passus ab Attalo fuerat: cuius indignitati hęc etiã fœditas accesserat. Nam perductũ in conuiuio, solutũq; mero, Attalus nõ suæ tantũ, uerũ & conuiuarũ libidini, uelut scortũ uile subiecerat, ludibriũq; omniũ inter coæquales reddiderat. Hanc rem ęgre ferens Pausanias, querelam sæpe Philippo detulerat: cum uarijs frustrationibus non sine risu deferretur, & honoratũ insuper Ducatu aduersariũ cerneret, irã in ipsum Philippũ uertit, ultionẽq; quã ab aduersario nõ poterat, ab iniquo iudice exegit.

Tria intendit Tyrannus.

Cur Philippus Rex à Pausania occisus est. Iust. lib. 9.

Iust. lib. 11.

Sed & filius Philippi Alexander Magnus, per insidias eorum, quos uarijs contumelijs & iniurijs affecerat, ueneno interijt: insidiarum author Antipater fuit, qui cum charissimos amicos eius ab Alexandro

Alexandro interfectos uideret, Alexandrum generũ suum † Lyncistarum occisum, se magnis rebus in Græcia gestis, non tam † charum apud Regem, quàm inuidiosum esse. Accedebant ante paucos dies supplicia, in Præfectos deuictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus se quoq; à Macedonia, non ad societatem militiæ, sed ad pœnam euocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum Regem, Cassandrum filium dato ueneno subornat: qui cum fratribus Philippo, & Iolla ministrare Regi solebat. Quod & potioni Regis supermittens, hauriendum ipsi dedit, quo sumpto, paulo post extinctus est. Hoc etiam remedio usus Thrasybulus, qui triginta Tyrannos Athenienſium expulit: hij primum rectores Reipublicæ constituti, deinde Tyranni facti, cum omnia passim cædibus compleuissent, bona pars ciuium urbẽ relinquentes, fuga sibi consuluerunt. Inter quos Thrasybulus uir strenuus, & domi nobilis, audendum aliquid pro patria, & pro communi salute ratus, magno instructus exercitu reuersus in urbem, triginta Tyrannos emigrare Eleusin iussit: substitutis decem, qui Rempub. regerẽt, qui nihil exemplo dominationis prioris territi, eandem uiam crudelitatis aggressi sunt: sed quos & ipsos deinde Pausanias, Rex Eleusin, migrare ad cæteros iussit. Iam & multa ex Romanis historijs occisorum Tyrannorum exempla proferri possunt, nos pauca aliqua referemus.

† Lynceſtarum aliàs † gratum

Iust. lib. 5. Thrasibulus contra XXX. Tyrannos Athenis.

Iulius Cæsar, quia per uim solus dominari, & Imperium sibi uendicare uidebatur, sexaginta amplius in eum conspirantibus, C. Cassio Marcoq; & Decio Bruto Principibus conspirationis, tribus & uiginti uulneribus confossus interijt.

C. Caligula, ab initio quidem bonus Princeps, postea autem Tyrannus factus omnium crudelissimus, ut non immerito fax humani generis dictus sit. Cuius & hæc uox fuisse fertur. Optare se populo Romanum esse ceruicem, quo facilius uno ictu abscidi posset: Sed & duo libelli in Secretis eius reperti sunt, quorum alteri pugio, alteri gladius pro signo nominis ascriptum erat. Ambo lectissimorum uirorum utriusq; ordinis, Senatorij & Equestris, nomina & notas continebãt, morti destinatorum. Idem in pallatio matronas nobiles publicæ libidini subiecit. Is Chereæ & aliorum coniuratione, per insidias Chereæ quidem uno, aliorum autem triginta uulneribus illatis, extinctus est. Claudius Cęsar & ipse crudelissimus Tyrannus, cuius inter cętera crudelitatis exemplа, illud etiam memoratur, quod triginta quinq; Senatores, et trecẽtos simul Equites Romanos, mini mis causis interfecerit: Hũc Agrippina uxor ueneno in boleto dato interfecit. Nero Claudius Cæsar, fœdis moribus & scelestis facinoribus turpissimus, ut qui petulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiam, nullo non scelere exercuit, quin tanta etiam crudelitatis rabie efferatus, ut plurimam Senatus partem interfecerit, Equestrem

Suetonius in C. Caligula. Ioseph. lib. 19. c. 1. P. Orosius lib. 7. c. 5.

Suet. in Claud. Oros. lib. 7. c. 6. Oros. li. 7. c. 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

strem ordinem pene destituerit: sed ne parricidijs quidem abstinuit, matrem, fratrem, sororem, uxorem, cæterosq; omnes cognatos & propinquos, sine hæsitatione prostrauit. Is hostis à Senatu pronunciatus, ignominiosissime fugiens, ad quartum ab urbe lapidem sese ipse interfecit.

Suet. in Ottone Syluio.

M. Syluius Otto, propter male partũ Principatum, Tyranno dignam mortem obijt: quippe seipsum intra leuam papillam pugionẽ traijciens, interfecit.

Oros. li. 7. c. 8.

Vitellius Imperator, cum multa crudeliter ac nequiter egisset, & inter cætera illud quoq; crudelitatis exemplum ædidisset. Nam Sabinũ Vespasiani fratrem nihil mali tum suspicãtem, cum cæteris Flauianis in Capitolium compulit, succensoq; templo, & mixta simul flamma ruinaq;, omnes in unum pariter interitũ ac tumultum dedit. Is à Vespasiani militibus ex cellula, in quam confugerat, protractus, cum per uiam sacram nudus duceretur, passim cunctis simũ in os eius coniectantibus, in forum deductus, apud Gemonias scalas minutissimorũ ictuum crebris compunctionibus excarnificatus, atq; inde unco tractus, & in Tyberim mersus, etiam cõmuni sepultura caruit.

Suet. in Fl. Domitiano. Oros. li. 7. c. 10.

Flauius Domitianus, eò crudelitatis progressus est, ut nobiles è Senatu alios palam interfecerit, alios in exilium truserit, ibiq; trucidari imperauerit. Qui & confirmatissimam toto orbe Christi Ecclesiam, datis ubiq; crudelissimæ persequutionis edictis, conuellere ausus fuit. Is tandem crudeliter in pallatio à suis interfectus est.

Æl. Lamprid. in Commodo Anto. P. Orosius lib. 7. c. 16.

Lucius Antoninus Commodus, quàm plurimos Senatores interfecit, maxime quos animaduertit nobilitate industriaq; excellere. Vendidit suppliciorum diuersitates, & alios pro alijs occidit: uendidit & nonnullis inimicorum suorum cædes, cubicularios suos libenter occidit, cum omnia ex nutu eorum semper fecisset. His alijsq; multis Tyrannicis operibus incitati, Q. Ælius Letus Præfectus, & Martia concubina eius, inierunt coniurationẽ ad occidendum eum, cui factioni & Electus cubicularius eius interfuit, cum uidisset eum tam facile cubicularios occidere. Primum enim uenenũ ei dederunt, quod cum minus operaretur, per Athletam, cum quo exerceri solebat, strangularũt.

Eutrop. lib. 8.

Didius Iulianus Imperium à militibus emercatus, tandem à Seuero uictus, & fugiens in pallatio captus est, & in abditas pallatij balneas ductus, extenta damnatorum modo ceruice decollatur, caputq; eius in rostris ponitur.

Sex. Aur. Vic.

Antoninus Bassianus Caracalla, fratrem suum Getam peremit. Is cum Carris iter faceret, apud Ædessam secedens ad officia naturalia, à milite, qui quasi ad custodiam sequebatur, interfectus est.

Æl. Lamprid. in Anton. Heliogabalo.

Aurelius Antoninus Varius, qui & Heliogabalus, homo impurissimus & crudelissimus, conspiratione à militibus facta, in latrina, ad quam confugerat, occisus est. Tractus deinde per publicum, addita iniuria cadaueri est, ut in cloaculam milites mitterent:

rent: sed cum non cœpisset cloacula fortuita, per pontem Æmilium annexo pondere ne fluitaret, in Tyberim proiectum est, ne unquam sepeliri posset. Tractum est etiam cadauer eius per Circi spatia, priusquam in Tyberim præcipitaretur.

Sextus Aurelius Victor.

Iulius Maximinus, dum persequitur pecuniosos, insontes pariter noxiosq;, apud Aquileiam seditione militum discerptus est, una cum filio, conclamantibus cunctis militari ioco: Ex pessimo genere ne catulum quidem habendum. Huius Imperio duo Gordiani, pater & filius, Principatum arripientes, unus post unum interiere. Pari etiam tenore Pupianus & Balbinus, regnum inuadentes, perempti sunt.

Valerianus Imperator, Christianos per tormenta ad Idolatriam adigi, abnegantesq; interfici iussit, fuso per omnem Imperij latitudinem sanctorum sanguine. Is à Sapore Rege Persarũ captus, Imperator populi Romani, ignominiosissima apud Persas seruitute consenuit: hoc infamis officij continua, donec uixit, damnatione fortitus, ut ipse accliuis humi, Regem semper ascensurus in equum, non manu sua, sed dorso attolleret.

Sextus Aurelius Victor. Flauius Vopiscus in Aureliano.

Aurelianus sæuus fuit, & sanguinarius, & trux omni tempore, etiam filij sororis interfector. Is fraude serui sui, qui ad quosdam militares uiros, amicos ipsius, nomina pertulit adnotata, falso manum eius imitatus, tanquam Aurelianus parare ipsos occidere, ab ijsdem interfectus est.

Sex. Aur. Vic.

Valens Arriana hæresi infectus, crudelissimus Catholicorum persequutor fuit. Is bello cum Gothis commisso, sagittis saucius, ac in casam deportatus uilissimam, superuenientibus Gothis, igniq; supposito, incendio crematus est.

Zeno Isauricus, Catholicæ persequutor Ecclesiæ, hæreticorum fautor, & ipse hæreticus, & moribus plane Tyrannicis, uiuus adhuc inclusus ab uxore sepulchro, frustra resipiscens, & opem implorans, interijt.

Paulus Diaconus.

Fl. Valerius Anastasius, & ipse hæresiarcham sequutus, duas naturas in Christo denegauit, & ob id Catholicos grauiter persequutus est. Cum enim Hormisda Papa Legatos ad ipsum Constantinopolim, cum Catholicæ fidei scripto misisset, ut Anastasium ad Ecclesiæ gremium reducerent, non solum salubria eorum monita spreuit, sed insuper etiam à suis conspectibus non sine contumelia expulit, nauiq; fragili impositis, mandauit, ne usquam per totam Græciam ad aliquam ciuitatem accederent. Quam eius impiam temeritatem, diuina ultio continuo subsequuta est: nam diuino fulmine afflatus, periit.

Phocas, cæde Mauritij Imperatoris contaminatus, & alioquí homo impurus, conspiratione in ipsum facta, ab Heraclio & Heracliona interfectus est.

Constans, Martinum Ro. Pontificem sibi aduersantem, comprehendi iussum, in exilio mori coëgit: Is à Longobardis uictus, in Siciliam traijciens, cum illic auare & crudeliter

tributum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tributum exigeret, tandem dolo suorũ interfectus est. Iustinianus Heraclianæ stirpis, homo prauí ingenij & hæreticus, Synodum aduersus Sextam à patre suo celebratam indixit: Is crudelitate in suos inuisior factus, Leontij Patritij & Callinici Patriarchæ dolo deturbatur Imperio, atq; Chersonam relegatur, nare prius abscissa. Sed Trebellij Bulgarorum Regis opera restitutus, multo post crudelior factus, Leontium, qui ei successerat, fugauit, & Callinicum Patriarcham luminibus priuauit. Postremo à Phillippico pulsus, uitam & Imperium pariter amisit.

Baptista Egnatius.

Phillippicus Imperium adeptus, Sextæ Synodi decreta altero conciliabulo suo infirmare conatus est: Is cum opes Imperij congestas dissiparet, priuatus oculis, Imperio submotus est.

Illud etiam diuinę indignationis in hęreticos euidens signum est, quod Principes alioqui boni, hæresum labe infecti, Imperio pariter & uita priuati fuerunt, inter quos Leonem Amenum numeramus: Qui cum Dei & Sanctorum imagines penitus deleri iussisset, à M. Traulo, quem in custodia detinebat, noctu per insidias cæsus interijt.

Romanus Lecapenus per Tyrannidem inuadens Imperium, Constantino expulso, sed propter Tyrannidem tandem à Stephano filio captus, insulæ includitur, mox & eius filij à Constantino compræhensi, alter in Proconnesum, in Lesbbum alter relegatur.

Romanus Leonis Iunior in matrem & sororem impius: ita, ut Regia eiectæ, quæstum meretricium sint amplexæ, ueneni potione interfectus est. Michaël Colaphates auare & crudeliter Imperium admistrauit, ingratissimus in omnes: Patruum, authorem adepti honoris, primum eiecit, reliquos deinde consanguineos execuit. Inde Zoen matrem in insulam relegauit, quod cum indignissime omnes ferrent, populi conspiratione restituta Zoe, fugiens cum fratre Constantino, à turba capitur, et uterq; oculorum usu priuatur.

Bap. Egn.

Michaël Parapinaceus pari ignominia & segnitia Imperium administrauit, ideoq; Nicephoro Imperium sibi asserente, cum uxore & filio cœnobio inclusus fuit.

Andronicus ob sæuitiam omnibus inuisus, tandem ab Isacio Angelo, præter suam omniumq; opinionem, Imperio deictus fuit, captusq;, ac per urbem Camelo sedens circumuectus, manu abscissa, oculoq; effosso, turbæ uulgiq; tumultu lacer perijt.

Hij fere sunt Romani & Orientis Imperatores, legitime quidem ab initio ad Imperium assumpti, sed quos propter Tyrannidem uel occisos, uel Imperio depulsos fuisse historiæ tradunt. Germanos uero aliquos quidem Romani Pontifices Imperio submouendos esse pronunciarunt, sed propter rebellionem magis, quam propter Tyrannidem.

Iam

Iam & multi propria authoritate Imperium sibi arripientes, propter iniustam Tyrannicæ potestatis usurpationem uel trucidati, uel per uim regnis expulsi fuerunt. Inuasores Imperij.

Sicut sub Virio Gallo Æmilianus in Mœsia Imperator effectus, ab exercitu suo cæditur. Ita Licinio Valeriano & Gallieno regnantibus, Regilianus in Mœsia, Cassius Labienus Posthumius in Gallia, Ælianus apud Moguntiam, Æmilianus in Ægypto, apud Macedones Valens, Mediolani Aureolus, aliq; multi per diuersas Imperij prouincias (Trebellius Pollio triginta numerat) Imperium per Tyrannidem inuaserunt. *Sex. Aur. Vic.*

Sic & sub Claudio Imperatore Victorinus, sub Aureliano apud Dalmatas Septimius, in Gallijs Tetricus, sub Probo Saturninus in Oriente, Proculus & Bonosus Agrippinæ, sub Diocletiano Carausio in Gallijs, Achileus apud Ægyptum, Iulianus in Italia. Alexander apud Carthaginem, sub Constantio & Constante Vetranio, Magister militum in Pannonia apud Marsiam. Sub Valentiniano Firmus apud Mauritaniam, sub Valente Procopius, sub Theodosio Maximus de Britannorum partibus. Sub Zenone Augustulus & Odoacer, atq; sub alijs quoq; Romanis Principibus alij Tyranni, Romanum Imperium per uim arripuerunt: Quorum alij misere & crudeliter à suis interfecti, alij alijs modis ab Imperij dignitate, atq; administratione submoti fuerunt. Et huiusmodi Tyrannorum interitum & uindictam Græci & Romani, non solum non reprehenderunt, sed plærunq; summis etiam laudibus extulerunt. M. Cicero, T. Annium Milonem defendens, illud non solum non uindicandum, sed etiam laudi tribuendum esse contendit, quod Tyrannidis Clodij ultor extiterit: Græcorum subinde morem citans, qui honores tribuunt his uiris, qui Tyrannos necauerunt. Quod & uidisse se Athenis, alijsq; Græciæ urbibus testatur. Ac Romanorum etiam notæ sunt acclamationes, cædes Tyrannorum approbantium. Qualis fuit illa in Commodum Imperatorem crudelissimum Tyrannum, à S. P. Q. R. ad Pertinacem dicta. Hosti patriæ honores detrahantur, parricida trahatur, hostis patriæ, hostis deorum, carnifex Senatus: qui innocentes occidit, unco trahatur, parricidæ gladiatoris memoria aboleatur, carnifex unco trahatur, carnifex Senatus more maiorum unco trahatur, præroga, præroga, Omnes censemus unco trahendum: qui omnes occidit, unco trahatur: qui omnem ætatem occidit, unco trahatur: qui utrunq; sexum occidit, unco trahatur: qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur: qui templa spoliauit, unco trahatur: qui testamenta deleuit, unco trahatur: qui uiuos spoliauit, unco trahatur: qui precia uitæ exegit, & fidem non seruauit, unco trahatur: qui Senatum uendidit, unco trahatur, &c. *Trip. lib. 9. c. 20, 21, 22, 23. Paul. Diacon.*

Occisores Tyrannorũ laudati.

Æl. Lampridius in Commodo Anton.

Z Mihi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christiana de tolerandis Tyrannis sententia.

Greg. in 110. lib. 25. c. 20.

1. Reg. 15.

Mihi uero Tyrannis patienter magis ferenda, quàm cæde uindicanda, nec diuino iudicio resistendum uidetur. Nam secundum merita subditorum, tribuuntur personæ regentium, ut sæpe qui uidentur boni, mox accepto regimine permutentur. Sicut scriptura de Saule dicit. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput te constitui in Tribubus Israël. Quin & Christianorum præceptum est, ut Tyrannos non solum non occidant, sed pro ipsis etiam orent. Nam & pro inimicis nostris orare iubemur, & persequutoribus nostris bona precari.

Tertul. in Apolog. c. 31. 32.

1. Thi. 2.

Obsecro autem primum omnium, inquit Paulus, fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam uitam agamus in omni pietate & castitate. Quod quidem præceptum diligentissime semper in medijs etiam tormentis obseruarunt Christiani, ut pulchre declarat in Apologetico Tertullianus.

cap. 30.

Verba Tertulliani lego + simul.

Ad Deum suspicientes, inquit, Christiani, manibus expansis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubescimus. Denique sine monitore (quia de pectore oramus) precantes + sumus omnes semper pro omnibus imperatoribus, uitam illis prolixam, Imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcunq; hominis & Cæsaris uota sunt. Hæc ab alio orare non possum, quàm à quo scio me consequuturum: Quoniam & ipse est, qui solus præstat, & ego sum, cui impetrari debetur, famulus eius: qui eum solus obseruo, qui propter disciplinam eius occidor: qui ei offero + opimam & maiorem hostiam, quàm ipse mandauit: orationem de carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu sancto profectam. Et post pauca. Sic itaq; nos ad Deum expansos ungulæ fodiant, cruces suspendant, ignes lambant, gladij guttura detruncent, bestiæ insiliant: Paratus est ad omne supplicium ipse habitus orantis Christiani. Hoc agite boni Præsides, extorquete animam Deo supplicantem pro Imperatore: hic erit crimen, ubi ueritas & Dei deuotio est.

lego + optimã.

Est igitur aliud remedium, quod ad tollendas Tyrannides à Christo erit adhibendum, nempe post preces ad Deum fusas, ad auxilium superiorum confugiæ, & in dominationem ipsam, non in corpus Tyranni (quod alterum remedium aduersus Tyrannides esse dicebamus) insurget: quod & impartiri implorantibus tenentur. Regum enim officium est proprium, facere iudicium atq; iustitiam, & liberare de manu calumniantium ui oppressos, & peregrinis, pupillisq; & uiduis, quæ facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium.

Hier. 7. c. Regum. c. non frustra 23. q. 5.

Etsi igitur iure naturali unicuiq; permissum sit, iniuriam tam à se quàm

quàm ab alijs propulsare: tamen subditi Tyrannum neq; occidere, neq; regno exigere possunt. Nam iuri superioris derogare non possunt: etsi de facto expellant, non ob id superior dignitatem suam amittit, ut inquit Baldus.

Bald. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure.

Ad officium autem superioris pertinet, ut subditos à seruitute Tyranni liberet, ac iustis pœnis, qui iniuste subditos opprimunt, coërceant. Sunt autem Tyrannorum pœnæ, ut qui in corpora subditorum sæuiunt. Similiter, qui discordias inter ciues seminant, quicq; dolo malo faciunt, quo minus iudicia tuto exerceantur, aut iudices, ut oportet, iudicent. Qui item noua uectigalia exercent, & iniustis exactionibus subditos grauant: lege Iulia de ui publica reneantur, cuius pœna est deportatio. Ideoq; qui in hanc legem committunt, infamia notati, omnes dignitates & Iurisdictiones, aliaq; quæ sunt iuris ciuilis, amittunt.

c. de præfect. prætor. af. l. in nom. domin.

l. dolo malo l. fi. ff. ad leg. iul. de ui publ.

l. quædam ff. de pœnis.

Qui autem Regna & Imperia sine iusto titulo inuadunt, lege Iulia Maiestatis tenentur.

l. 3. ff. ad leg. iul. Maiest.

Sed & feudo priuari possunt domini, qui in Vasallos suos grauiora per Tyrannidem atrociora q; moliuntur.

c. ad Apostolice. de re iud. lib. 6.

Sæpe etiam accidit, ut qui Rempublicam iuste & prudenter gubernant, in morbum aliquem incidant, quo correpti, aut alio quopiam casu impediti, inutiles ad curanda negocia publica reddantur: ijs à superiore, etsi superiorem non recognoscant, à Romano Pontifice, coadiutor dandus erit. Sunt etiam, qui dicant, Subditos, si superior requisitus regere eos & gubernare non possit, si aliter eis subueniri non possit, alterius se subijcere potestati & Imperio posse: In alijs autem casibus, pro arbitrio suo dominos mutare non posse.

Spec. in tit. de feud. §. quoniã in fi. not. in c. grandi de sup. negl. prælat. lib. 6. & in c. unico de cler. ægrot. eo lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quibus modis tollantur seditiones, quæ propter præpotentiam aliquorum, in Republica ortæ fuisse dicuntur, Caput IIII.

Ostracismus Atheniensium cõtra Præpotentes.

AD tollendas seditiones, quæ propter aliquorum in Republica præpotentiam ortæ fuisse putantur, quædam gentes Ostracismo usæ sunt, quo qui præpotentes in Republica erant, uel propter diuitias, uel propter amicos, uel propter aliam aliquam ciuilem potentiam, in exilium relegabantur: non quidem ut hæc castigatio esset improbitatis, sed honestiore uoce, elationis ac grauioris potentiæ moderatio. Erat siquidem humani liuoris consolatio, quæ cum haud intolerabilis esset mœrorem ac dolorem, quem cuiuspiam amplitudo peperisset, suis ex finibus decem annos exterminaret. Fuit autem huiusmodi, ut Plutarchus refert. Ostraci, id est, calculi uiritim in Concilio dabantur, & in eis quisq; quem ex ciuibus urbe cedere uellent, literis indicabant, quem postea in unum fori locum, cancellis circumseptum, deferebant. Magistratus uero, quibus negocium dabatur, primum quidem uniuersos simul recensebant, qui nisi sex millium numerum excessissent, nihil confectum esset. Postea uniuscuiusq; calculis sepositis, eum quem pluribus sententijs damnatum cognoscerent, decem annos extorrem fore declarabant, ut fructus suos capere liberum relinqueretur. Etsi autem ratio illa, quæ circa Ostracismum est, ciuilem quandam iustitiam habeat, si ad commune bonum respiciatur: tamen non uidentur, qui Ostracismo usi sunt, ad illam æqualitatem & commodum Reipublicæ, sed ad propriam potius utilitatem & honorem respexisse. Vnde per seditionem magis, quàm iustitiæ habita ratione, introductus fuit Ostracismus.

Plutarch. in Aristide.

Ostracismus speciẽ seditionis habet.

Arist. lib. 3. polit. c. 9.

Sicut Periandri consilium, ei qui à Thrasybulo consilij petendi causa ad ipsum missus fuerat, non quidem uerbo, sed signo datum, quo scilicet spicas demetendo segetem adæquauit, nimirum significans, superexcellentes ciues auferendos esse: fortasis iustitiæ quandam speciem habere uideri posset, sed quod tamen, si animum consulentis spectamus, à Tyrannide magis, quàm à iustitia profectum esse uidetur.

Præstat igitur ab initio per legis conditorem prouideri, ne tales in Republica superexcellentiæ fiant, quàm huiusmodi malum Ostraci remedio corrigere.

Insusta pœna Ostracismi.

Et ad hunc modum Aristides, & plærique alij, propter præexcellentiam per Ostracum in exilium acti sunt. Quod si tale aliquid in eos, qui cæteris uirtutibus præstant, exerceatur: reprehendendum magis, quàm laudandum erit. Quis enim ferat, ut qui uirtutibus excellunt,

excellunt, ex ciuitatibus pellantur, quos in aliorum exemplum fouere magis & colere conuenit, quàm nihil tale meritos ciuili societate arcere. Sin uero non ob uirtutum, sed diuitiarum excellentiam dissensiones oriantur, ferendum fortasse fuerit, si grauius aliquid in eos fiat, propter quorum nimium ad acquirendas diuitias studium, seditiones fuerint concitatæ. Qua ratione plærisq; uisum est, nec iniustos omnino fuisse Graechanæ seditionis motus, nimirum propter nimiam potentiorum auaritiam concitatos: Nec indignum, si modus aliquis, salua publica pace, tam effreni diuitiarum cupiditati, siue per legem Agrariam, siue alia iusta ratione statui potuisset. Fuit autem eius seditionis (ut refert Plutarchus) talis origo. Romani, quantum uicini agri hostibus adimebant, partim uenundare, partim in publicum redigere, ac egenis ciuibus pro modica pensione utendum tradere consueuerunt. Sed cum cœpissent eas diuites pensiones augere, pauperesq; excludere: lata est lex, quæ supra quingenta agri iugera ciuem Romanum habere prohibebat. At ea res paucos annos aduersus locupletes auxilio fuit. Nam primo subditis ad conducendum personis fraus legi fiebat, deinde aperte iam per seipsos diuites proprijs nominibus occupare agros cœperunt. Ita ergo exagitatis hominibus, neq; militiæ dare nomina, neq; filios extollere cura erat, eoq; processura uidebatur res, ut breui exhausta liberorum multitudine, seruis ac Barbaris, per quos diuites colebant agros, tota Italia compleretur. Cui malo mederi uolens Tiberius Graechus, de ferenda lege Agraria actionem suscepit. Quæ res cum uehementer offenderet diuites, uarijs cõtentionibus inter diuites & pauperes, propter eam inæqualitatem ortis, tandem actio omnis in sæuissimas seditiones conuersa est. Quarum etsi cruentus fuerit exitus, tamen origo, ex his quæ iam dicta sunt, nonnullam honestatis speciem habuisse uidetur.

Plutarchus in Gracchis.

Lex Agraria Tiberij Gracchi.

Scio per leges Agrarias sæpe locupletiorum præpotentiæ fuisse obuiam itum: Sed quo tamen remedio sæpe tumultus noui magis excitati, quàm ueteres uel sedati, uel extincti fuerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quibus modis seditiones tollantur, quæ propter dissimilitudinem oriuntur, Caput V.

AD tollendas seditiones, quæ propter dissimilitudinem oriuntur, non ipsa quidem dissimilitudo tollenda est: sed quæ ex ea oritur inæqualitas, ad æqualitatis proportionem reducenda. Nam dissimilitudines rerum tollere, est mundum destruere. Mundus siquidem ex rebus dissimillimis, immo ex contrarijs etiam constat. An non dissimillima sunt: cœlum, terra, spiritus, corpus, materia, forma, elementum, mixtum, substantia, quantitas, qualitas, actio, passio, ubi, situs, habitus, & si qua sunt similia. Contraria autem: ut calidum, frigidum: humidum, siccum: album, nigrum. Sic multa dissimilia reperiuntur in corpore naturali & ciuili. In naturali, ut caput, manus, pedes, oculi, aures, nares, & cætera membra. In ciuili sæculari & eius partibus, ut in domo maritus, uxor, parentes, liberi, dominus, seruus. In regno, ut nobiles & plebeij, & inter nobiles, Rex, Principes, Duces: Inter plebeios, agricolæ, artifices: Et inter artifices, fullones, pistores, lanij, cerdones, &c. In Ecclesiastico, ut Pastores, Doctores, Prophetæ, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, &c. Ad tollendas igitur seditiones, quæ ex huiusmodi dissimilitudinibus oriuntur, non ipsæ quidem dissimilitudines tollendæ sunt, ut sine quibus Respublica consistere non potest: sed deordinatio potius, quæ inter dissimilia nascitur, ad illam, qua inter se etiam dissimilia ordine certo cohærent, Harmoniam reducenda. Veluti, si in domo maritus & uxor, parentes & liberi, dominus & seruus dissideant. In regno Plebeij nobilibus, alienigenæ indigenis, lanij piscatoribus aduersentur: Non tollentur ob id iura Matrimonij, dominia in seruos, nobilitas, agricultura, & artes, sed id curabitur, ut quæ cuiusq; sunt ordinis officia, rectè & ordine à singulis præstentur. Ita enim facillime discordia, quæ turbato officiorum ordine concitata est, dissoluetur: & concordia, quæ certo dissimilium etiam rerum ordine secundum æqualitatis proportionem coalescit, restituetur.

Mundus ex dissimilibus atq; etiam ex contrarijs constat.

Corpus Naturale & Ciuile.

Dissimilitudo rerũ non tolli, sed ad Harmoniam quandam reduci debet.

Quemadmodum enim ordine cuncta quæ sunt in mundo, seruatis, quas unicuiq; rei natura præscripsit, legibus colligantur: Ita deordinatione, quæ natura etiam copulata sunt, dissoluuntur. De qua re pulchre disserit Gregorius Nazianzenus in sermone, qui de moderandis disputationibus inscriptus est. Ordo, inquit, uniuersum constituit: continet tam cœlestia quàm terrestria: ordo est in mentalibus: ordo in sensibilibus: ordo in Angelis: ordo in astris, motu, & magnitudine, habitudine, continentia, & splendore. Alia est claritas Solis, alia Lunæ, & alia astrorum: Stella enim

Ordo res optima est & necessaria.

enim à stella differt claritate. Ordo est in anni partibus & temporibus, quæ mundo nunc aduenium, nunc tacite abeunt, ut austeritatem mediocritate mitigent. Ordo est in mensuris, interualliscq; diei & noctis: ordo in elementis, è quibus corpora. Ordo circumegit cœlum, tenuauit aërem, terram suppossuit, quin & superposuit naturam humectam fudit & congregauit, uentos misit, quibus alios non submisit, aquam in nubibus colligauit, & non cohibuit, sed sparsit super faciem uniuersæ terræ indiscriminatim & bono ordine. Atq; hæc non in paucis, necq; in unam occasionem aliquam uel tempus, sed ab initio ad finem usq; eadem uia dirigunt, & circumeunt. Solidata sunt, & mouentur: solidata quidem uerbo mouentur, aut fluxu. Statuit, inquit, in sæculum sæculi: præceptum posuit, & non præteribit, & hoc solidationis est: Sed quod factum est aliquid, uel fiendum est, ipsum est fluxuræ. Quamdiu autem ordo in rebus Principatum tenet, uniuersum corpus κόσμος & proprio nomine mundus est, & immobilis perseuerat rerum pulchritudo. *Psal. 148.*

Ordinis prætermissio parit seditiones & bella.

Ordinis autem prætermissio, & ornatus negligentia, nouatis rebus induxerunt in aëre fulmina, in terra commotiones, in mari inundationes, in urbibus & domibus bella, in corporibus morbos, in animabus peccata. Ista omnia non ordinis, necq; pacis, sed turbationis & deordinationis sunt nomina. Et post pauca. Ordo animantibus omnibus natiuitatis & educationis leges, ac suum cuiq; locum præscripsit, necq; Delphinum quis agros sulcantem, necq; bouem aquis natantem uidit, sicut nec Solem nocte minui & impleri, nec Lunam interdiu facem ignei lubaris proferre. Montes, ait, excelsi ceruis: & petra refugium cuniculis. Fecit Lunam in tempora, Sol cognouit occasum suum. *Psal. 103.*

Quanta sunt bona ordinis.

Et iterum. Ordo à brutis nos discreuit, ciuitates inhabitare fecit: leges condidit, uirtuti præmia, sceleribus supplicia decreuit: artes inuenit, coniugia adoptauit, uitæ austeritatem amoris erga liberos affectione mansuetiorem reddidit, & maiorem aliquam, quàm est humilis & carnalis illa, affectionem in intimis penetralibus collocauit, nempe eam, quæ in Deum est. Et quid opus singulatim percensere? Ordo eorum quæ sunt, parens est, ac conseruatio secura. Hactenus Nazianzenus. Ex quibus uerbis liquidò cognosci potest, ordine cunctas res à Deo creatas cohærere, deordinatione uero dissolui. Quod non in naturalibus tantum, sed etiam in politicis rebus locum habet. Nam & in corpore ciuili Reipublicæ, tam Ecclesiasticæ quàm sęcularis, seruato distincto officiorum ordine, recte tam imperandi quàm parẽdi leges custodiuntur. Nam & sunt qui imperãt, & qui imperantium potestati subiecti sunt: & hęc quidem inter se à Deo ordinata sunt, dicente Apostolo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom.13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Et in primis talis ordo in Ecclesijs etiam à Deo diffinitus est, ut idem Gregorius Nazianzenus eleganter deducit.

Ordo in Ecclesijs.

Ordo, inquit, & in Ecclesijs diffiniuit, ut esset grex quidam, & essent pastores: esset quod regeret, & quod regeretur: & quod quidem quasi caput, illud uero manus, aliud autem pedes: aliud item oculus, aliud denicp aliud quoddam corporis membrum, siue præstans, siue minus: præstans ad usum elegantemcp proportionem totius. Et sicut in corporibus membra inter se non sunt diuulsa, sed totum ex diuersis cohærentibus, unum est corpus. Necp eadem omnium operatio, etiamsi eadem sit, cum mutua opera ad necessitatem uti beneuole comprobant & annuunt. Et necp oculus ambulat, sed iter monstrat & ducatum præbet: necp pes prospectat, sed transit & transfert: necp lingua uocem excipit, necp aures loquuntur: quod linguæ est, hoc non aurium est. Et nares olfactus sensoria sunt, guttur uero cibos gustat, ait Iob. Manus autem dandi recipiendicp instrumentum est. Cæterum mens dux omnium, à qua sentiendi uis, & ad quam sensatio proficiscitur. Sic & apud nos, qui sumus commune corpus Christi, omnes quidem unum corpus sumus in Christo: singulatim uero Christi & inter nos membra: & cum alterum principatum obtineat & præsideat, alterum dirigitur & ducitur. Et licet non idem sit regere & regi, sunt tamen utracp unum, ab eodem spiritu in Christum coaptata & composita, etiamsi subditi quantocuncp interstitio distent: Et Duces quantacuncp eminentia antecellant, eruditione, usu, & ætate. Hunc igitur ordinem si recte custodierimus, id est, si id egerimus, ut membra corporis Reipublicæ, tam Ecclesiasticæ, quàm sæcularis, quantumlibet dissimilia, sua quecp recte officia præstent, nec dominum se faciat, qui est seruus: nec nobilem, qui est plebeius: nec exercitum ducat, qui est inter milites ordinatus: nec pastorem agat, qui est ouis: nec Episcopum, qui est Presbyter: nec Presbyterum, qui est Diaconus. Tum enim omnis deordinatio cessabit, & cunctis in suum & genuinum ordinem redactis, uera concordia coalescet. In una tantum re sedition ob dissimilitudinem orta, tolli non potest, nisi ipsa dissimilitudine sublata. Ea nempe est Catholica Religio, in qua nimirum præceptum illud Apostolicum habemus. Vt idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata: Simus aũt perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Ideocp propter hæreses concitata seditione, unicum remediũ erit, ut sublatis hæresibus, omnes unius corporis Christi membra, quãtumlibet inter se dissimilia, unã eandemcp Catholicam Ecclesiã, fidẽ, & doctrinã confiteantur. Et ab hac quicqd alienum & externum est, tanquam prophanum & sacrilegum execrentur.

Diuersæ operationes partiũ unius corporis.

Cõcordia ex seruato ordine.

Vna fides & doctrina in Ecclesia.

1. Cor. 1.

Præterea iam multa, quę ad seditiones ob contemptum, & negligentiam Magistratuum, aliascp similes causas ortas, pertinẽt, quę & ipsæ sublatis earum causis, extinguuntur. Nam qui sunt intelligentis iudicij, ex his, quę de remouendis extirpandiscp aliarum seditionum causis dicta sunt, facile quid de submouendis harũ quocp, quas dixi, seditionũ causis statuendum sit, conijcere possunt. Quia ex his, quæ de ordine officiorum præstandorũ à nobis dicta sunt, ad omnium fere seditionum causas remouendas ex æquo pertinent. Veluti, si seditio propter auaritiam potentiorum aut ambitionem, orta esse dicatur: efficax & sufficiens remedium erit, ut auarus & ambitiosus, relictis & uitatis auaritiæ & ambitionis criminibus, ea præstent, quæ sunt officij sui. Ad eundem igitur modum de cæteris quocp seditionum causis statuendum erit, quæ tum facile remouentur, si quod per deordinationem peccatum est, emendetur: & quæ sunt uniuscuiuscp officij, iusto ordine peragantur.

Cõcordia fit, quando præstatur officium, quod quiscp debet.

Quibus modis tollantur seditiones, propter contumeliam excitatæ, Caput VI.

QVemadmodum morbi difficiliores curatu sunt, ut tradunt Medici, qui altius in corpore radices egerunt: Ita maiore cum difficultate seditiones (quæ & ipsæ morbi Reipublicæ sunt) sanantur, quarum causæ firmius in ipso Reipublicæ corpore fixæ sunt atcp radicatæ. In quo genere eas maxime seditiones numero, quę ob iniuriã & contumeliam concitantur. Contumelia siquidem irã parit, qua, propter illatas sibi iniurias perciti, quando ulcisci se proprijs uiribus nõ possunt, ad aliena auxilia cõfugientes, plęruncp ad seditiones cõuertũtur. Porro inter omnes affectus ira eius naturæ est, ut tardissime senescat, iuxta uersiculos illos Sophocleos.

Ira tarde senescit.

θυμὸν γὰρ ὀυδὲν γῆρας ἐσιν ἄλλο, πλὴν
θανεῖν, θανόντων ὀυδὲν ἅπτεται πάνυ.

Quos ita Latine uertit Erasmus Roterodamus,

Eras. Chil. 1. Cent. uer. Adag. 13.

Senecta nulla obtingit tracundiæ
Nisi mors, sepultos nullius attingit dolor.

Omnium uero maxime seditiosi, & qui aliqua his ipsis necessitudine coniuncti sunt, semel conceptam iram, utcunc; etiam sedata atcp compressa seditione, tenacissime retinent: nec antea remittunt, quàm illatam sibi iniuriam & contumeliam, uel ulciscantur ipsi, uel ab alijs ultam esse cognorint. Ad remouendam igitur tam alte radicatam seditionis causam, ũteres duobus potissimum

Tollere è medio seditionum authores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mum remedijs usi sunt: Vnum eorum est, qui ipsos seditionum authores, eorumq; amicos & necessarios, perimendos esse putauerunt: rati, ijs ipsis è medio sublatis, simul etiam iram & ulciscendi cupiditatem, seditionisq; adeo de nouo resuscitandæ atq; reintegrandæ occasionem esse sublatam.

Durum sane hoc & asperum, sed sæpe tamen necessarium remedium, præsertim aduersus ipsos seditionum authores, quibus iuxta Prouerbium, non minus fortasse, quàm lupis parcendum est.

An filij quoq; seditiosorũ occidendi sint.

Sunt & qui occisis seditiosorum authoribus, filios quoq; eorum occidendos esse putent. Quo consilio Philippum Macedonem usum fuisse tradunt historiæ: Qui cum liberos eorum quos occiderat, è medio sustulisset, dixisse fertur. Aut enim oportebat primum à parentibus occidendis abstinere, aut filios item submouere, paternæ necis ultores aliquando futuros. Nec ignotus est uersus hic Prouerbialis.

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας ἡμῦς ὑπολείπει.

Est fatuus qui patre perempto pignora linquit.

Item ille Theocriti.

Theocritus in Hodaporis. Eras. Chil. 2. Cent. 1, Adag. 86.

Δρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι λύκους ὡς τὺ φάγοντι.

Quo nimirum significatur, non pascendos esse canes, qui te lanient, catulosq; luporum. Cui Prouerbio milites, qui Maximinum Imperatorem, unà cum filio trucidarant, respondentes dixerunt. Ex pessimo genere ne catulum quidem relinquendum. Ego certe ad sedandas extirpandasq; seditiones iustum esse puto, ut authores ipsi, & eorum adiutores, è medio tollantur: Quod & legibus sancitum

l. quisquis C. ad leg. Iul. Maiest.

est, ut supra demonstrauimus. Cæterum eorum filij, tametsi & ipsi paterno perire deberent supplicio, ut in quibus paterni, id est, hæreditarij criminis exempla metuuntur: Tamen ueteres Principes, eorum qui in omni genere seditiosorum pessimi sunt, id est, reorum criminis læsæ Maiestatis, filijs uitam donandam, ac mitiorem pœnam infligendam esse constituerunt. Ea est, ut à materna uel auita, tum omnium etiam proximorum hæreditate ac successione alieni sint: tum nihil etiam ex testamentis extraneorum capiant, ut sic perpetuo egentes & pauperes, infamia eos paterna semper comitetur.

Pœna in filios reorũ læsæ Mai.

Sed & ad nullos prorsus honores, & ad nulla Sacramenta eos peruenire, ac postremo tales esse uoluerunt, ut his perpetua egestate sordentibus, & mors sit solatium, & uita supplicium.

Salust. de coniuratione Catilinæ.

Atq; hac sane ratione iustum fuit, ut Lentulus, etiamsi Patritius ex gente clarissimorum Corneliorum: Cethegus item, Statilius, Gabinius & Cæparius, coniurationis Catilinæ Principes, laqueo strangularentur, atq; hoc modo dignum moribus factisq; suis uitæ exitum inuenirent.

Contra uero nimis crudele fuit, quod Sylla aduersus Marianos:

nos: ac Triumuiri illi, Lepidus, Antonius, & Octauius, contra Cæsaris percussores, & eorum amicos & necessarios, innumeros aduersarum sibi partium occiderunt, ut qui eo crudelitatis processerunt, ut nulla neq; personarum, neq; criminum facta differentia, nec cuiusquam erga Rempublicam meritorum habita ratione, præclarissimos quosq;, ac de Republica optime meritos uiros, interemerint, & in tanto furore ne fœmineo quidem sexui pepercerint. Quorum numerus & nomina in tabulis proscriptionis, quas omnium primus Sylla introduxit, & hunc sequuti discipuli eius Triumuiri proposuerunt, continentur. Quo fato, ut multos alios taceam, M. Cicero, distertus ille artifex regendæ Reipublicæ, Antonio acerrimo eius inimico idipsum petente, & Octauio, qui tamen antea patris loco eum habuerat, ita annuente, ex Triumuirorum pacto proscriptus, & à Satellitibus Antonij extinctus est.

Crudelitas Triumuirorum in occisores Iulij Cæsaris.

Tabulæ proscriptionis.

Proscriptio in Ciceronem.

Etsi enim hac seueritate effectum est, ut altera suppressa factione, omnia demum ciuilia bella extincta, ac rotius Reipublicæ summa, ad unius Principatũ translata, ac pax uniuerso prope orbi regnante Octauio Augusto reddita fuerit: Tamen minime laudanda est, quæ cum innocentium, eorundemq; præclarissimorum hominum exitio, concordia comparatur: neq; enim medicina modum excedere debet, nec mala facienda sunt, ut inde bona eueniant.

Ro. 3.

Alterum remedium est, ut sublatis seditionum authoribus, lex feratur, ne qua præteritarum discordiarum memoria refricetur. Ac tali quidem remedio Thrasybulus, apud Athenienses usus fuisse dicitur. Is enim cum ciuitatem à triginta Tyrannorum sæuitia liberasset, plebiscitum interposuit, ne præteritarum rerum mentio fieret, & ne quis de præteritis actis accusaretur, aut multaretur, quæ lex obliuionis dicta est. Quin & socios uolentes contra legem fœuire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publice cohibuit, & latam legem confirmauit: atq; hæc obliuio, quam Athenienses ἀμνηστίαν uocarunt, concussum & labentem ciuitatis statum in pristinum habitum reuocauit: Autores sunt Valerius Maximus, & Probus Æmilius.

Lex obliuionis, Amnestia dicta.

Val. Max. lib. 4. c. 1.

Idem remedium authore Cicerone in sedanda discordia ciuili, propter Cæsarem interfectum concitata, adhibitum fuit, ut ipse Cicero testatur, his quidem uerbis. Nec uero usquam discedebam, nec à Republica deijciebam oculos: Ex eo die, quo in ædem Telluris conuocati sumus, in quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis, Athenienſiumq; renouaui ueterem exemplum, Græcum etiam uerbum usurpaui, quod tum in sedandis discordijs usurpauerat ciuitas illa: atq; omnem memoriam discordiarũ obliuione sempiterna delendam esse censui. Verum non tam fœliciter Romanis huiusmodi lex obliuionis cessit, ut illa Thrasybuli Athenienſibus.

Cic. Philippi. prima.

Quippe

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quippe contempta discordiarum obliuione ab his, qui Cæsaris interitum dolebant, seditio non solum in præsens sedata non fuit, sed odijs inter partes indies magis magisq; gliscentibus, atrocior etiam facta, non antea cessauit, quàm Imperio in Octauium Augustum translato, totius Reipublicæ status in formam Monarchiæ fuerit commutatus.

De Remotione causarum instrumentalium seditionum, Cap. VII.

Hactenus de remotione causarum principalium seditionum diximus: deinceps de Instrumentalibus causis dicendum est: quarum & ipsarum remotio ad tollendas seditiones necessaria est. Hæ sunt, Vis & Dolus, ut supra demonstrauimus. Ad uim referimus, Arma & Munitiones. Armorum appellatione ueniunt, quæ ad offensionem defensionemq; parata sunt, ut gladij, arcus, cuspides, bombardæ, galeæ, loricæ, scuta: & quæ apud ueteres in usu fuisse Gellius commemorat: Hasta, pilum, phalarica, semiphalarica, soliferrea, gesa, lancea, spari, rumigestri, faces, tragulæ, frameæ, mesanculæ, carciæ, rumpheæ, scorpius, scibones, scilices, ueruta, enses, sicæ, machæræ, spatæ, lingulæ, pugiones, climaculæ. Et quas Iustinianus Imperator in titulo de armis in Autenticis enumerat: Cuius Constitutionis uerba infra ponuntur, aliaq;, quæ secundum communem consuetudinem inter arma computantur. Munitiones sunt ciuitatum, muri, mœnia, turres, & quibus ea cinguntur, ualla & fossæ, castra, fortalitia, & si quæ sunt his similia.

Armorum multa genera.

In Aut. de ar. Gellius lib. 10. c. 25. noc. Atti.

Munitionū genera.

Ad dolum pertinent seditiosorum conuenticula, & quæ in his ipsis capiuntur, secretæ consultationes. Conuenticula uel ipso nomine, illicitas congregationes designant. Sunt enim duplices conuentus: Liciti, & Illiciti. Liciti, qui publicæ quietis & tranquillitatis conseruandæ causa aguntur. Et hij sunt duplicis generis: Sacri uel Ecclesiastici, & Prophani siue Sæculares.

Dolus in conuenticulis.

Congregationes Ecclesiasticæ uarij generis.

Sacri sunt, qui propter cultum diuinum & religionem, animarumq; salutem fiunt: Quales sunt congregationes hominum, sacrorum causa in una Ecclesia conuenientium. Immo & Ecclesia ipsa fidelium congregatio est, quæ si fiat in Parochia, Parochialis: si in Episcopatu, Episcopalis: si in Archiepiscopatu, Archiepiscopalis: si in Patriarchiatu, Patriarchialis dicitur. Quæ autem per totum orbem diffusa has omnes complectitur, Catholica dicitur.

Et hij conuentus à Christo & Apostolis originem acceperunt, ex quibus deinde aliæ quoq; licitæ & honestæ congregationes descende-

descenderunt: Vt uariorum ordinum Monasteria, fraternitates, Xenodochia, Orphanotrophia, Ptochotrophia, Nosochomia, Gerontochomia, Cathotrophia, aliorumq; piorum locorum conuentus, à Christi fidelibus erectorum & fundatorum.

Domus religiosorum.

Eiusdem generis sunt Ecclesiastica Concilia, tam uniuersalia quàm particularia, in quibus ea, quæ ad necessitatem utilitatemq; Ecclesiarum, Monasteriorum, & piorum locorum pertinent, deliberantur.

Concilia.

Prophani siue sæculares conuentus sunt, qui propter iustam in homines utilitatum communicationem, & ad conseruandum tranquillum Reipublicæ statum aguntur. Quales sunt, congregationes hominum in domo, in uicinia, in ciuitate, in prouincia, in regno: Immo & domus ipsa, uicinia, ciuitas, prouincia, regnum, nihil aliud sunt, quàm hominum domesticæ ciuilisq; societatis uinculo coniunctorum congregationes, & quod has omnes complectitur, Imperium uocatur. Atq; hij sane conuentus omnes, à natura ipsa, & illa, qua humana societas conseruatur, iustitia descendunt. De qua re pulchre Cicero. In omni, inquit, honesto nihil est tam illustre, nec quod latius pateat, quàm coniunctio inter homines hominum, & quasi quædam societas & communicatio utilitatum, etiam ipsa charitas generis humani, quæ nata à primo satu, quo à procreatoribus diliguntur, & tota domus coniugio & stirpe coniungitur: serpit sensim foras, cognationibus, tum affinitatibus, deinde amicitijs, post uicinitatibus, cum ciuibus & ijs, qui publice socij atq; amici sunt, deinde totius complexu gentis humanæ. Quæ animi affectio, suum cuiq; tribuens, atq; hanc, quam dico societatem coniunctionis humanæ, munifice & æque tuens, iustitia dicitur. Iurisperiti huius generis conuentus Iurisgentium esse dicunt, quo nimirum discretæ gentes, & regna condita sunt: Quin & contractus & commertia, quibus utilitates inter homines communicantur: Magistratus item, qui hæc omnia ad normam iustitiæ moderantur, ab eodem iure proficiscuntur.

Congregationes sæculares.

Cic. lib. 1. de finibus.

l. ex hoc iure ff. de iust. & iure.

Conuētus & contractus Iurisgentium.

Sed & scholæ, tam literariæ quàm militares, collegia artificum & mercatorum, fœdera item, quæ iustis legibus inter Reges, Principes, & ciuitates percutiuntur, & aliæ societates prophanæ, uel à iure ciuili introductæ, uel à Romanis Imperatoribus approbatæ, in hoc genere licitorum conuentuum numerantur.

ff. de collegijs illicitis l. 1. ubi Bar.

Illiciti conuentus sunt, qui ad prophanandum & extinguendum diuinum cultum, impediendumq; profectum & salutem animarum, tum ad perturbandam Reipublicæ quietem & tranquillitatem contrahuntur. Cuiusmodi sunt conuenticula latronum, Piratarum, Monopolarum, seditiosorum, rebellium, hæreticorum & schismaticorū, & omnia collegia, quę de iure non sunt approbata. Et sunt duplicia: Occulta, & Manifesta. Occulta, quæ in abditis & ab

Illiciti conuentus.

l. 1. ubi Bar. de colleg. illicitis l. 1. c. de Monopolijs.

a hominum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bacchanalia. *Tit. Liuius li. 9. de bel. Maced. & Asiat.*

hominum conuersatione remotis locis frequentantur. Cuiusmodi apud Romanos erat locus, quem Bacchis sacrum esse dicebant, in quo qui Bacchis initiati erant, nocturnos conuentus agebant, ac promiscuos inter se coitus uiri atq; fœminæ nudi exercebant, quæ sacra Bacchanalia ipsi uocabant. De quo illud Poëtæ,

Iuuenalis Saty. 2.

Qui Curios simulant, & Bacchanalia uiuunt.

Adamitarum & Anabaptistarũ conuenticula.

His haud dissimilia sunt conuenticula & latibula Adamitarum & Pickardorum, quorum & ipsorum promiscua connubia fuerunt: quorum omnium supra quoq; meminimus.

Et nostra ætate Anabaptistæ clandestinas congregationes in hortis & syluis facientes, ipsi quoq; promiscuam uenerem exercuerunt, tum alia his etiam immaniora crimina perpetrarunt.

Conuenticula hæreticorum.

Manifesta conuenticula sunt, quæ in locis publicis, & hominum conspectui expositis, agitantur. Cuiusmodi sunt hæreticorum conciliabula, & seditiosorum conuenticula: quorum multa in historijs commemorantur, ab Arrianis, aliisq; hæreticis olim fuisse habita, ut Ariminense, Nicomedense: Et item duo contra Athanasium, unum apud Tyrum, alterum apud Antiochiam. Similiter unum apud Seleuciam Isauriæ, & unum in Chalcedone contra Ioannem Chrysostomum, & multa alia aliorum hæreticorum conciliabula fuerunt, in locis non quidem abditis & occultis, sed plærunq; tum hominum frequentia, tum locorum celebritate insignioribus congregata. De prophanarum seditionum manifestis conciliabulis non est opus, ut hoc loco longius ueterum exempla repetantur. Siquidem in omnium, ut opinor, recenti memoria hærent, Schmalkaldianorum in celeberrimis Germaniæ ciuitatibus habita conuenticula, quæ adeo non uoluerunt esse occulta, ut quicquid quouis tempore, in quouis eorum Concilio decreuerunt, non dubitarint, idipsum libellis, per formas Typographorum in publicum æditis, toti orbi facere manifestum.

Trip. lib. 5. c. 16. Theod. lib. 1. c. 30. Theod. lib. 2. c. 26. Trip. 10. c. 13.

Schmalkaldianorum conuenticula.

Inter illicitos igitur conuentus, conuenticula seditiosorum recte numeramus, quæ ob id conuenticula & conciliabula uocamus, quia propria sunt hæc illicitorum conuentuum uocabula.

l. conuenticul. C. de epis. & cler. c. multis 17. dist.

Remedia contra uim et fraudem seditiosorum.

Ad remouendas igitur seditionum causas Instrumentales, uim & fraudem, his ferè remedijs utemur. Primum, ut uim ui propulsemus, & artem arte deludamus. Etenim prudentis Irenarchæ officium est, quod Lysander de bono Duce dicebat, Vt quo leonina pellis non attingit, eo assuta uulpina contendat.

Secundum, ut quos uim nobis armis intulisse constiterit, eos uictos armis quoq; spoliemus. Tertium, ut ueterum Principum leges, quibus armorum usus interdicitur, ad coërcendam cauendamq; seditioso-

rum uim & furorem renouentur. Ac de armorum usu uarię quidem Principum leges extant: De iure Digestorũ, arma ad usum uenationis, uel itineris, uel nauigationis permittunt. In alijs uero casibus lege Iulia de ui publica tenentur, qui arma, tela domui suæ in agroue, in uillaue coëgerint. Sed et arma ad defendendum parata, hoc iure permittuntur. Nam qui telum salutis suæ causa gerũt, non uidentur homines occidendi causa portare. De iure aũt Codicis, inscio & inconsulto Principe, nemini armorũ quorũlibet mouendorũ copia tribuitur. De iure uero Autenticorũ, priuatis omniũ armorũ, etiam ad defensionẽ paratorũ fabricatio, et usus interdicitur. De qua re lex Iustiniani Imperatoris extat, quæ sic habet. Prohibemus priuatos operari & emere arcus & sagittas, & spathas, & enses, quæ uocare consueuerũt semispathia, & quæ uocantur zanię siue loricę: & contos, & quolibet modo uel figura factas lanceas, & quę apud Isauros nominãtur monocapia, & appellatos sitinnos seu missilia. Insuper et aspidas siue scuta, & galeas seu cassides: non enim ista alij cuidam instruere sinimus, prȩter eos qui deputati sunt, in sacris nostris fabricẽsibus. Solos aũt fieri & uendi à priuatis, et priuatis uẽdi permittimus, cultellos minores, quibus nullus in prædijs utitur. De rusticis uero & mercatoribus, specialiter ad hũc modũ cõstituit Fridericus Imperator. Si quis, inquit, rusticus arma uel lanceã portauerit, uel gladiũ: Iudex, in cuius potestate repertus fuerit, uel arma tollat, uel uiginti solidos pro ipsis recipiat à rustico. Mercator negociandi causa per prouinciã pertransiens, gladiũ suũ suæ sellæ alliget, uel super uehiculum suũ apponat: non ut quem lędat innocentem, sed ut à prædone se defendat. Quod si igitur de iure communi armorũ usus priuatis omnibus interdictus est; quãto magis compressa & extincta seditione, legibus uel latis uel ferẽdis cauendũ erit, ne seditiosis arma uel fabricare, uel emere liceat, uel portare. Sane his remedijs nostra ętate usi sunt, Principes quidã cõtra seditiosas rusticorũ multitudines, aduersus dominos suos passim in Germania rebellantes, Anno uidelicet à restituta salute 1525. Primum enim armata et potenti manu multas rusticorum turbas, in diuersis superioris Germaniæ partibus, ut in Sueuia, in Orientali Francia, in Saxonia, & per uniuersum fere tractum Rheni, collectas, multis eorũ millibus occisis, fuderũt. Deinde armis quoq; superstites & in deditionem receptos exuerunt, tũ legibus quoq; latis armorum usum ad certũ tempus rusticis interdixerũt. Quartũ remedium erit, ut munitiones, id est, muros, turres, & mœnia ciuitatũ seditiosarum: castra item seditiosorũ Principum, Comitũ & Nobilium destruãtur. Quo remedio sæpe aduersus rebelles, Romanos Imperatores usos fuisse legimus. Sic Fridericus Imperator, huius nominis I. capto Mediolano, cuncta ciuitatis mœnia euertit. Sic Henricus, huius nominis VII. quarundam ciuitatũ Italiæ, qui in continua rebellione & inobe-

De armorũ usu uariæ leges. *L. 1. ff. ad legem Iul. de ui pub.*

In Aut. de armis §. fin. *Lex Iustiniani Imp.*

De pace tenenda c. 4. § si quis rusticus.

Seditio rusticorum anno 1525

Diruere munitiones seditionum.

Fridericus I. *Nauel. lib. 2. generat. 39.* Henr. VII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Platina in Clemente V.

dientia diu perstiterant, mœnia demolitus est. Et Guilielmus Rex Siciliæ, ciuitatem Barũ funditus euertit: quia ciues illius Græcis fauentes, nequissime contra ipsum conspirauerant, ut Sigebertus in Chronicis testatur. Eodem remedio usus Rudolphus, postquam Imperator electus, & à Romano Pontifice confirmatus, rebellium motus in Sueuia, Franconia, et Alsatia, nec non quibusdam prouincijs cõpressit, conuentũ agens Erphordiæ, castra plus quàm septuaginta destruxit. Porro ad remouendã cauendamq; seditiosorũ fraudem, unicum et in ordine quintũ remedium erit, ut leges de interdictis seditiosorũ conuenticulis latæ, reuocentur. Ac de hæreticorũ & schismaticorum conuenticulis, quæ in utroq; iure constituta sunt, diligenter à me in libris de hæreticis & schismaticis relata sunt: hoc loco eas tantũ leges cõmemorabimus, quæ de prohibitis aliorũ seditiosorũ conuenticulis latæ sunt. Quale est inter Canonicas Decretum illud Concilij Aurelianensis: Si qui Clericorũ (ut nuper in multis locis, per superbiã, Diabolo instigante, actũ fuisse perpatuerit) rebelli authoritate se in unum coniuratione intercedente collegerint, aut sacramenta inter se data, aut cartulam conscriptã fuisse patuerit, nullis excusationibus præsumptio labatur, sed res detecta, cũ in Synodum uentũ fuerit, in proscriptores, iuxta personarũ & ordinũ qualitatem, à Pontificibus, qui tũc in unũ collecti fuerint, uindicet. Inter ciuiles aũt talis Arcadij et Honorij extat Constitutio. Conuenticulã illicitam etiam extra Ecclesiam in priuatis ædibus celebrari prohibemus, proscriptionis domus periculo imminente, si dominus eius in ea Clericos, nouam ac tumultuosam cõuenticulam extra Ecclesiam celebrantes, susceperit. Et alia item Friderici Imperatoris, quæ sic habet. Conuenticula quoq; in ciuitatibus, omnesq; coniurationes, et extra, etiam occasione parentelę, et inter ciuitatẽ & ciuitatem, & inter personã & personam: siue inter ciuitatẽ & personam, modis omnibus fieri prohibemus, & in præteritum factas cassamus, singulis coniuratorũ pœna unius libræ auri puniendis. Itẽ alia Martiani Imperatoris: Denunciamus, inquit, uobis omnibus, ut in sacrosanctis Ecclesijs, & in alijs quidem uenerabilibus locis, in quibus cũ pace & quiete uota competit celebrari, abstineatis ab omni seditione: nemo conclamationibus utatur: nemo moueat tumultũ, aut impetum committat, uel conuenticula collecta multitudine in qualibet parte ciuitatis, uel uici, uel cuiuscũq; loci, colligere aut celebrare conetur. Sciant sane omnes, quod si aliquis contra huiusmodi Edicti normam aut agere aliquid, aut seditionem mouere tentauerit, ultimo supplicio subiacebit.

Interdicenda hæreticorũ conuenticula. 10. q. c. si qui clericor.

I. conuent. C. de ep. & cler.

De pace tenẽ. iur fir. §. conuentic.

I. denunciamus C. de his qui ad Eccl. cõfu.

FINIS SEXTI ET VLTIMI LIBRI
D. Bruni, de Seditionibus.

DE SEDITIOSIS
CLAMORIBVS ET SCRIPTIS
NOVARVM SECTARVM, APPENDIX
Ioannis Cochlæi Germani.

APPENDICIS
PARS PRIMA DE
IMPIO ET SEDITIOSO LIBELLO
Trigami Apostatæ, contra Interim.

I. PET. III.

Cum modestia & timore conscientiam habentes bonam: ut in eo quod detrahunt de uobis, confundantur, qui calumniantur uestram bonam in Christo conuersationem.

Augustin. in Psalmo 81.

Non erubescas prædicare, quod nosti defendere, & inter blasphemos, quod credidisti.

SERENISSIMO PRINCIPI ET AMPLISSIMO SENATVI REIPVBLICAE VENETORVM, IOANNES Cochlæus Germanus, Canonicus Vratislauiensis,

S. P. D.

SERENISSIME *Princeps, Dux Illustrißime, Amplißimi Patres Conscripti. Dum recordor aliquando familiarium Colloquiorum: ad quæ frequenter, pro summa & benignitate & facilitate sua, paruitatem meam Ratisponæ olim ante annos Nouem admisit, immo ultro uocauit & adhibuit, Amplißimus Pater, Clarißimus & Nobilißimus uir, Gasparus CONTARENVS, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legatus de Latere: reuerenter & deuote congratulor intra me ipsum prudentiæ ac fœlicitati uestræ, de singulari hac laude Reipublicæ uestræ, quod dicebat eam VIRGINEM & incorruptam perpetuò. Hoc sane sensu, quod ab initio usq; suæ originis libera permanserit semper, nulli unquam Regi aut Imperatori, siue Romano siue Constantinopolitano, subiugata, nec ulla contra Ecclesiam hæresi polluta.*

Respub. Venetorũ VIRGO.

Pauca quidem sunt hæc uerba, sed ita peculiaria & propria Reipublicæ uestræ, ut nulla prorsus sit ciuitas in uniuerso mundo, quæ hanc laudem & fœlicitatem uestram sibi uere arrogare, aut uobis præripere possit. Qua uero ratione seruata sit hactenus, & perpetuo deinceps seruanda sit, Deo propitio, pulcherrime ac prudentißime docuit idem Contarenus, in præclaro & nuper in publicum ædito opere suo, De Republica Venetorum. Hoc sane sapientißimum institutum uestrum, perpetuo tenore fœliciter obseruatum, ut á multis Historiographis amplißimis laudibus prolixè cõmemoratum ac celebratum est, & mihi per Magnificos aliquot Oratores uestros (quos laudabili & antiqua consuetudine tum apud Cæsaream, tum apud Regiam Romanorum Maiestatem habere soletis) ore quoq; familiariter declaratum: Ita & inuictum armis á quibuslibet hostibus, quantumuis potentibus, reddidit, atq; in fide & religione

ne Catholica stabile atq; immotum, & prosperis adauctum successibus, conseruauit Imperium uestrum.

Id quod ex recentibus quoq; factis uestris, per multorum literas anno superiore abunde intellexi, dum multa uolumina, nouis hæreticorum fermentis infecta, quæ Gallicus quidam Bibliopola, spe lucri furtim inuexerat, bonorum uero uirorum indicio detecta, publice sunt iussu & authoritate uestra combusta. Si hoc salubre ac necessarium prudentiæ atq; diligentiæ uestræ exemplum, secutæ fuissent multæ in sacro Romano Imperio, præclaræ alioqui & opulentæ ciuitates Germaniæ, facile potuissent ea euitare incommoda, quæ multis iam annis summo cum detrimento Reipublicæ suæ pertulerunt: Immemores ueteris instituti Romanorum, quo contra seditionum & discordiarum pericula, Senatus Dictatori aut Consulibus summam tribuens potestatem, dicere solebat, Vt prouiderent, ne quid detrimenti Respublica pateretur.

Ciuitates in religiõe et Repub. per Concionatores sectarũ mutatæ.

Quoniam uero temere præbuerunt prurientes seditiosis & nouarum rerum cupidis Concionatoribus aures, grauissime turbauerunt tranquillum & pium ueteris in Republica sua instituti statum, non solum in fide & religione, quam contra Maiorum suorum exempla impiè mutauerunt, sed etiam in externa legum obseruatione. Cuius sane rei exemplum, unus præcipuæ ciuitatis hic referam: Quæ cum laudatißima habeat á Maioribus suis in Republica instituta, paucorum imprudentia temere admisit externos quosdam nouarum rerum cupidos Concionatores.

Concionator seditiosus.

Quorum unus, cum auderet etiam publicè contradicere ijs, quæ Cæsarea Maiestas in publico Edicto, post confectum contra seditiosos & rebelles bellum, constituerat Augustæ in nouissimo Conuentu Imperiali: Dimissus est & permissus potius, abire in malam rem, ne tota ciuitas illa, quæ & Imperatori & Regi Romanorum fidelißime, more Maiorum suorum, in rebus & causis prophanis adhærere & obedire solet, per seditiosas & impias conciones unius externi & ignobilis hominis, tantorum Principum suorum indignationem incurreret: Ille autem, ne innoxius pacifice abiret, peßimum post se reliquit discordiæ semen, libellum scribens, & furtim (tacito suo atq; etiam Typographi sui nomine) ædens Germanicè scriptum. In quo non solum Imperatorem propter Edictum illud, quod uulgo INTERIM uocant, carpit, tanquam impium Euangelij persecutorem: uerumetiam Senatũ illius ciuitatis (á quo tamen innumeris honoratus fuit beneficijs)

Semen discordiæ hæreticus libellus.

a uij reprehendit

Universidad de Deusto
Biblioteca

repræhendit tanquam agnitæ ueritatis desertorem, ut eum plebi per hoc redderet exosum.

Hanc ego Senatus illius prudentiam (qua ciuitatem suam á periculosis & seditiosis huius hominis concionibus & scriptis liberauit) alijs in exemplum breui commendaui libello, quem celeberrimo Nomini uestro præ cæteris dedicandum censeo: Quandoquidem & Senatus ille, uestræ Reipub. studiosissimus ab antiquo habetur in Germania. Vtinam uero uniuersæ totius Germaniæ ciuitates & Respub. saluberrima Reipublicæ uestræ instituta mallent sequi, quám seditiosis concionibus & scriptis suorum Concionatorum dare locum, eisq; permittere, ut populos & simplicem plebem ad nouos tumultus & rebelliones, contra utranq; potestatem concitent. Deus Optimus Maximus (qui
1.Cor.14. *pacis, non dissensionis est Deus) faciat, ut non solum Germaniæ, sed & Angliæ Daniæq; & Suetiæ, atq; etiam Noruegiæ ciuitates & Proceres, singularis prudentiæ uestræ exemplo, curent, Concionatores pestilentes, qui sub Diabolico Euangelij prætextu, pacem & fidem antiquam perturbant, seditiosisq; scriptis & libris suis omnia miscent & confundunt, amouere, & populos suos in antiqua & Catholica fide,*
2.Cor.11. *paceq; & religione ita retinere, ut uobiscum illud Pauli Apostoli uerbum uere dicere queant: Aemulor uos Dei æmulatione. Despondi enim uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo, qui est uere saluator noster, Deus in sæcula benedictus. Vratislauiæ*
Die XXVI. Ianuarij, Anno Domini

M. D. L.

AD CARO.

AD CAROLVM V.

IMPERATOREM, PIVS ET PACIFICVS LIBELLVS IOAN. COCHLAEI, CONTRA *impium & seditiosum scriptum, Trigami et profugi cuiusdam sacerdotis Apostatæ.*

DEVS Opt. Max. dedit Augustæ ac sacrosanctæ Maiestati tuæ, Inuictissime Imperator Auguste, tantam & potentiam & in rebus gerendis fœlicitatem, quantam post Carolum Magnum per DCC. & amplius annos, nulli prædecessorum tuorũ Ro. Imperatorum unquam dedit: ut possis iure ac merito debeas, omnibus Ro. Imperij Regibus & Imperatoribus longo anteferri interuallo, siue quis animi tui magnitudinem, et intrepidum ad omnes periculorum casus & rerum euentus consyderet pectus, siue uictoriarum in bellis quamlibet magnis ac difficilibus prosperos successus attendat.

Miro tamen modo fit nouarum improbitate audaciſsima sectarum, ut uix ullius Antecessorum tuorum Edicta legesq; & mandata, apud plærosq; sacri Ro. Imperij populos, minorem habuerint honorem reuerentiamq;, & debitę obidientiæ effectum, quàm habent hoc tempore tua Cæsar, pijssima alioqui & non minus ad pacem et concordiam publicam, quàm ad sempiternam animarum salutem necessaria. Vereor itaq;, ne ijsce Germanis nostris, qui tam grauiter ac pertinaciter hæresi & schismate Deum & Maiestatem tuam incessabili rebellione offendunt, eueniat propediem, in magnam Patriæ ruinam & infamiam, sicut scriptum est in Esaia Propheta: Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte uideat oculis suis, &c. Donec desolentur ciuitates absq; habitatore, & domus sine homine, & terra relinquatur deserta. Timeo & illud, quod de filijs Heli, iudicis & sacerdotis in Israel, scriptum legitur: Quod non audierunt uocem patris sui (qui eos increpans ac dehortans dicebat: Quare facitis res huiusmodi, quas ego audio res pessimas) quia uoluit Dominus occidere eos. Nisi enim iusto Dei iudicio essent sectæ nostræ, propter infinita scelera, quibus ad os usq; repletæ sunt, in reprobum sensum traditæ: tantam Maiestatem & potentiam, quæ à Deo super totam Germaniam legitimo iure ac potestate data est tibi Imperator, non possent nõ reuereri aut contemptim dissimulare;

Nouarum sectarum rebellio.

Esa. 6.

1. Reg. 2.

Sectæ in reprobum sensum traditæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mitissima Cæsaris Ordinatio.

mitissimam diſsimulare: Eam præſertim Ordinationem tuam, quam ſuperioribus annis Auguſtæ, omnium Imperij Principum, Ordinumq; & Ciuitatum conſenſu publico promulgaſti, adeo mitem ſane atq; pacificam, ut magis pie atq; paterne, Germanię populos à ſectarum illicitis cœptis dehortari non poſſes: licet propter recentes, ab eis ſuſcitatas, & uirtute tua per grauiſsimũ ac ſumptuoſiſsimũ bellum oppreſas, ſeditiones & latiſsimæ conſpirationis rebelliones atq; tumultus, potuiſſes uictor rigidas leges imperioſe uictis imponere, ac uictoriæ iure atq; priuilegio dicere: Sic uolo, ſic iubeo. Sicut fecerũt ipſi nobis, ubicunq; in Catholicos prævaluerunt. Hanc incredibilem clementiam gratiamq; & benignitatem tuam ingratiſsimi homines, ſuperbiſsimi ſectarum Concionatores, uſq; adeo non curant aut reſpiciunt, ut mox poſt æditam à Maieſtate tua Ordinationem tuam, quam uulgo INTERIM uocant, contempto Maieſtatis tuæ Interdicto, ſeditioſos ac impios in Germaniæ populos diſperſerint libellos, tanta quidem cum audaciæ ac rebellionis æmulatione, ut inter ſeſe contendere uideantur, quiſnam eorum in hoc contradicendi ſtudio maior uideri debeat. Vidi equidem hic (licet alijs intentus ac præpeditus nunc ſtudijs, atq; in receſſu & ſolitudine poſitus) intra Duos menſes ab eis Septem æditos libellos, tanto cum faſtu imperioſe ac iactanter contra INTERIM ſcriptos, in ſeditioſiſsimum & Maieſtatis tuæ aliorumq; Principum ac ſtatuum Imperij opprobrium & contemptum, atq; in blaſphemias ſummi Pontificis Eccleſiæq; totius, & omnium Sacramentorum Cæremoniarumq; reprehenſiones & iniurias: ut Catholicis magis optandum eſſe uideatur, ſi illis ita impune omnia ſcribere ac facere permiſſum fuerit, Ordinationem tuam nunquam uel concœptam uel in lucem æditam eſſe. Quandoquidem pro uno Ordinationis tuæ libello, Germaniæ populis obtrudunt ſcandaloſiſsime permultos contradictionis ſuæ libellos, quibus & ſuas hæreſes luculentius quàm antea iactitant atq; cõmendant, & Eccleſiæ Catholicæ fidem atq; doctrinam Cæremoniaſq;, quantumuis antiquas, ita ſuperbe falſo Dei & uerbi eius prætextu reprobant atq; impugnãt, ut in errores ſuos inducere poſsint etiam electos, ſi Dei prædeſtinatio permitteret. Et neceſſarium ſit nobis attendere ad illud uerbũ Apoſtoli, quod ait ad Corinthios: Qui ſe exiſtimat ſtare, uideat ne cadat: Tentatio uos non apprehendat, niſi humana. Quantum ſit igitur ſcandali tentationiſq; Diabolicæ, in binis aut ternis unius Philippi Melanthonis contra INTERIM ſcriptis, breuiter commemoraui nuper in ſeptima ad Maieſt. tuam Philippica. Is enim tantæ eſt apud Lutheranos ubiq; authoritatis & exiſtimationis, multis iam annis, ut uel ſolus poſsit nouos exuſcitare contra Maieſtatem tuam tumultus, ſi permiſſum fuerit, libere circumferri noua contra INTERIM ſcripta eius. At uidi paulo

Diuerſi libelli contra INTERIM.

Matth. 24.

1. Cor. 10.

Duo præcipui periculoſi libelli.

paulo poſt alterius cuiuſdam Lutherani libellum, contra idipſum INTERIM euulgatum, quem non minus ſcandaloſum ac periculoſum exiſtimo, quam eum, qui à Philippo æditus eſt. Quamuis enim ille authoritate & gratia apud Lutheranos minor eſt Philippo: concionandi tamen induſtria, qua & Catholicæ Eccleſiæ inſtituta irridere atq; calumniari, & ſuæ ſectæ nouitates cordibus auditorum infigere nouit, multo maior eſt Philippo, qui concionari ad plebem non ſolet, ut ille.

Malignitas utriuſq; eſt, quod contra uſitatum morem publicumq; Imperij mandatum, plærisq; Receſsibus confirmatum ac repetitum, libellos ſuos æduni, ſuppreſsis ac nequiter tacitis loci ac Typographi nominibus, poſterior præterea libellus, ipſius etiam Authoris nomen obticet. Quod equidem probe noſcere mihi uideor, ex phraſi alijſq; circunſtantijs: prodere tamen nolo hac uice, in gratiam & honorem ciuitatis & Reipublicæ, in qua ille plebem, antea piam & religioſam, peſsime ſeduxit multis iam annis. Vnde magnopere timeo ordinatiſsimæ & ab antiquo laudatiſsimæ illius ciuitatis Reipub. à ſeditioſis iſtius Concionatoris conſilijs, quemadmodum ex hoc eius libello, & quibuſdam alijs eius ſcriptis facile deprehendi poteſt: quæ non ſolum impia in multis ſunt contra Deum & Eccleſię fidem, ſed etiam iniurioſa et ſeditioſa in Maieſtatem, Cęſar. tuam.

Author malignitas.

Cum nemo ſit interim reuera illo ipſo reprehenſibilior: Quandoquidem uiuit ſcandaloſe in ſuperbia & abuſione, contra leges & Canones moremq; publicum, utpote ſacerdos irregularis, rebellis, & uxoratus, & quidem Trigamus iam manifeſte aut Quadrigamus, ex paupere fabri ferrarij filio per fas & nephas in multis milibus ditatus, ut facile diſcedere, & iræ tuæ uindictam effugere poſsit, ſi ad alios uel rebelles uel ab Imperio tuo exemptos migrare uoluerit. Qua ſane improba fiducia ſecurior factus, liberrime contra INTERIM inuehitur. Quoniam uero alijs nunc implicitus ſum laboribus, Maieſtati tuæ breuiter & ſummatim quædam capitula periculoſi eius libelli recenſebo, ut intelligat Maieſtas tua, quid nam de huiuſmodi ſcriptis cenſendum ac ſentiendum ſit.

Author criminoſus & infamis.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De benedictione Salis & Aquæ
Capitulum I.

HAnc antiquissimam Ecclesiæ Catholicæ Cæremoniam, reprehendit atq; criminatur & irridet Trigamus iste Sacerdotij desertor, non solum ut summam stultitiam & uanitatem, uerumetiam ut impiam superstitionem atq; Idolatriam, Idq; facit Rhetoricis argumentis ad plausum populi, per multa uerborum ludibria, quibus contemptibiles atq; etiam execrabiles facit plebi ab ipso subuersæ actus & ritus Ecclesiæ, quantumuis antiquos. Ait ergo.

Exorcismorum irrisio.

Subinde exorcizatur & aqua, sicut sal prius exorcizatum est, ut expellat Diabolum & omnem potentiam eius, omnes angelos Apostatas, & omnia eius phantasmata: & aspersa det sanitatem mentis, integritatem corporis, tutelam salutis, &c. Omnia Theutonicè.

Hanc autem dicit summam esse stultitiam sacerdotis, quod sic loquitur ad mutam & inanimatam creaturam, quæ nec audit, nec intelligit eius uerba. Huic populari eius Sophismati possunt opponi multa utriusq; Testamenti exempla, ubi sanctissimi ac sapientissimi homines ad huiusmodi creaturas irrationales locuti sunt. Ait Moyses: Audite cœli quę loquor; audiat terra uerba oris mei. Ait successor eius Iosue: Sol contra Gabaon ne moueatris, & Luna contra uallem Hailon. Ait Esaias Prophera: Audite cœli, & auribus percipe terra. Et in nouo Testamento ait ipse Dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc, et transibit, & nihil impossibile erit uobis. Item, Si habueritis fidem, & nihil hæsitaueritis, non solum de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet. Non est igitur absurda aut stulta huiusmodi locutio, ijs qui habent fidem. Ait enim ipse Dominus: Omnia possibilia sunt credenti. Deinde addit & hæc Laicalia infidelitatis et sensualitatis argumenta.

Locutiones ad creaturas irrationabiles.

Deut. 32.
Iosue 10.
Esa. 1.
Matth. 17. & 21.
Mar. 9.

Laicorum superba iudicia de sacris.

Fatuitas est (inquit) supra omnem fatuitatem, sic loqui ad mutam & mortuam creaturam, tanquam ipsa habeat aures & audiat: Immo quasi ipsa ualde bene intelligat Latinum, & quemlibet sermonem.

Hæc audientes superbi Laici, qui non habent exercitatos sensus in uerbo Dei, & quibus lacte opus est, non solido cibo (ut ait Apostolus) stultissime credunt ita esse: & propter superbam iudicij sui temeritatem, merito sic exuuntur & priuantur fide maiorum nostrorum, in reprobum sensum traditi, ut nihil uirtutis inesse credant uerbis & benedictionibus, quibus utitur sacerdos per inuocationem Dei,

Heb. 5.
1. Cor. 3.

Dei, & nominis Iesu Christi in exorcizando. Sed secundum stultitiæ suæ sensum iudicant, non altius quàm oculis uident. Cunq; uirtutem supernaturalem, quæ per uerbum Dei operatur in huiusmodi creaturis inanimatis, oculis corporeis non uideant, stulta infidelitate pro figmento & ludibrio habent, quicquid per tremendam inuocationem Dei, & per nomen Iesu Christi ibi agitur: Non consyderantes, neq; credentes uerbo Dei (de quo tamen uanissime sese iactitant impudenti stultitia, tanquam in eo magis sint docti & illuminati, quàm sunt omnes apud Catholicos Theologiæ Doctores) Tametsi scriptum est: Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Non est igitur ibi consyderanda natura, aut propria uirtus salis & aquæ, sed uirtus Dei & fides credentium. Ait enim ipse Saluator noster in Euangelio: Omnia quæcunq; petieritis in oratione, credentes accipietis. Cunq; de huiusmodi uirtute dubitarent in naui, timentes sibi à fluctibus maris & tempestate exorta discipuli eius, increpans eos ait: Vbi est fides uestra? Illi autem timentes mirati sunt ad inuicem, dicentes: Quis putas hic est, quia & uentis & mari imperat, & obediunt ei. Si hæc legeret incredulus Iudæus aut Gentilis, nonne posset simili procacitate (quali nunc nobis illudunt increduli Lutherani) dicere: Nunquid aures habuerunt, & uerborum Hebraicorum intellectum, uenti & mare, ut audirent ac obedirent sic imperanti? Quantum uero possit uera fides, pulcherrime declarat Optatus, Episcopus quondam Mileuitanus, aduersus Parmenianum Donatistam, tribus præcipue exemplis, ex Euangelio: utpote Mulieris Chananeæ, Centurionis, & Mulieris fluxum sanguinis grauiter patientis. Hunc ego Authorem nuper, Deo propitio, inuentum, ex Bibliotheca Cusana, in lucem produxi. Tertio. Rursus illudit nobis incredulus iste Concionator, & ait.

Falsa fides de uerbo Dei.

Psal. 32.

Matth. 21.
Luc. 8.

Optatus lib. 5.

Quasi uero sal aut aqua liberum habeat arbitrium, sicut habent Angeli & homines, & situm sit in eius potestate, an uelit nec ne Diabolum expellere & alia facere: super quibus adiuratur.

Sed aucarum prædicator iste (uti appellabat eum D. Ioan. Eckius, Doctissimus Theologus & Philosophus) qui per hæresim fidem amisit, non intelligit, quia non credit, attendi hic non propriam uirtem & naturam salis & aquæ, sed uirtutem supernaturalem, quam habent ex inuocatione omnipotentis Dei, et per nomen Iesu Christi, quod etiam Diaboli credunt (ut ait S. Iacobus) & contremiscunt. Hanc autem uirtutem non intelligunt nec sentiunt infideles hæretici. Quia scriptum est in Esaia: Si non credideritis, non intelligetis. Et in Euangelio legitur de ipso Domino, secundum Matthæum: Quod in patria sua non fecit uirtutes multas, propter incredulitatem eorum: Quin etiam apertius apud Marcum legitur, quod non poterat ibi uirtutẽ ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit,

Increduli hæretici.

Iacob. 2.
Esa. 7.
Matth. 13.
Mar. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 17. & mirabatur propter incredulitatem eorum. Item, Cum discipuli eius non possent Lunaticum curare, & à dæmonio liberare, interrogauerunt Iesum, qui dæmonium illud eiecit, Quare nos non potuimus eijcere? Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem uestram. Nemo igitur miretur, quod apud incredulos hæreticos benedictio salis & aquæ non eam habet uirtutẽ, quam habet in Ecclesia Catholica: quia fit hoc propter incredulitatem eorum. Vnde fit adhuc hodie in Bohemia (sicut narrauit mihi olim insignis Concionator Misnensis, Nicolaus Puscherus) quod aqua benedicta apud schismaticos non habeat ibi uirtutem, sicut apud Catholicos. Quare aliunde affertur ad illos, quia in templis eorum fiat statim putrida & fœtida, si non fuerit à Catholico sacerdote benedicta. De qua sane benedictione ita scripsit S. Martyr Alexander Papa I. Aquam sale consperſam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi, sanctificentur & purificentur. Quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis uitulæ aspersus sanguine, populum sanctificabat atq; mundabat: multo magis aqua sale aspersa diuinisq; precibus sacrata, populum sanctificat atq; mundat. Ecce S. Martyr, ritum hunc (quem nouus iste Christianus, post tot sæcula impium & Idolatricum dicit) etiam scripturæ probat testimonio, & quidem argumento à minori, sciens nouum Testamentum perfectius esse quàm uetus, ut ait Apostolus. Quarto, Nugatur amplius infidelis Concionator iste plebisq; seductor impius, & ait.

Cur nihil uirtutis habent sal & aqua benedicta apud sectas.

Epistola 1.

Num. 19.

Heb. 7.

In scripturis nusquam reperiri, quod ullus uere fidelis homo præsumpserit aut attentauerit, á mundi usq; initio, adiurare ullum hominem, nisi eum, cuius ipse fuerit in eo casu ordinarie Dominus & superior.

Virtus adiurandi creaturas inanimatas.

At si quis interroget Concionatorem istum, ubi nam scriptum sit hoc somnium eius, quod nemo possit aut debeat adiurare ullum hominem, nisi subditum sibi ordinaria potestate, Quid rogo respondere poterit? Adiurauit Solem & Lunam Iosue: Sol (inquit) contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra Hailon. Quid quæso iuris aut potestatis in Solem & Lunam habuit Iosue? Quis dedit aures Soli & Lunæ, ut audirent & obedirent uoci & Imperio hominis istius? Et quod amplius est, ita subditur in textu. Non fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino uoci hominis, & pugnante pro Israel. Cunque obijceretur contra hoc illud Esaiæ, quod reuersus sit Sol X. lineis, hocque maius esse miraculum diceretur, quàm quod Sol steterit. Responsum legitur, quod illud factum sit ad iussum Dei: Hoc autem ad uerbum hominis. Dicat præterea, si potest, Somniator iste, Quo nam iure subiecti fuerint cœli, uoci & Imperio seu potestati Moysi, quando dixit eis, Audite cœli, quæ loquor. Item bis dixit idem: Testes inuoco hodie cœlum & terram. Et in Euangelio quid obsecro iuris aut potestatis ordinariæ habuit in Iesum (in cuius

Iosue 10.

Esa. 38.

Deut. 31.

Deu. 4. et 30.

cuius fœmore scriptum est, Rex Regum, & Dominus dominantium) impius Pontifex Caiphas, quando dixit ei, Adiuro te per Deum uiuum? Et quod longe amplius & clarius contrarium est huic Somniatoris sententiæ, in Euangelio Marci sic habetur scriptum: Quid mihi & tibi est IESV, fili Dei altissimi, Adiuro te per Deum, ne me torqueas. Nunquid in Iesum filium Dei altissimi aliquid iuris aut potestatis habuit Diabolus? At negat hoc ipsemet Dominus, dicens: Venit enim princeps huius mũdi, et in me non habet quicq;. Quinto, Nugatur rursus, non solum contra sensum communem & certissimam rerum experientiam, totiusq; Ecclesiæ practicam: sed etiam contra Euangelium & uerbum Christi ipsius, impudens iste Pseudopropheta, dum ait,

Apoc. 19. Matth. 26.

Mar. 5.

Ioan. 14.

Magnam esse differentiam inter miraculum & benedictionem, Atq; inter simplex præceptum & adiurationem. Adiurationem enim faciunt (inquit) solummodo increduli Iudei, & superstitiosi Christiani.

Sed ubi sunt hæ nugæ eius scriptæ? Nonne ex utroq; Testamento produximus iam supra multa adiurationis exempla, pia & scripturis probata? Antiquissima profecto sunt testimonia de libris Salomonis in historia Regum. Inter quos numerantur à Iosepho etiam libri Exorcismorum seu adiurationum, libro Octauo de antiquitatibus. Etenim sacra Regum historia sic breuiter ait.

3. Reg. 4. Iosephus de Antiqui. lib. 8. c. 2.

Locutus est quoq; Salomon Tria Millia Parabolas, & fuerunt carmina eius Quinq; Millia, &c. Iosephus autem clarius & prolixius ista cõmemorans, hæc quoq; superaddidit. Præstitit (inquit) Deus etiam ei, ut contra dæmones artem, ad utilitatem hominum & eorum curas ediscere. Et incantationes instituit, quibus ægritudines solcant mitigari. Modum autem Coniurationum, quibus obstricti dæmones, ne denuo redeant, effugantur, inuenit. Et hæc cura hactenus apud nos (inquit) multum prætualere dinoscitur. Vidi enim quendam Eleazarũ de gente nostra: præsente Vespasiano & eius filijs & Tribunis, alioquè simul exercitu: curantem eos, qui à dæmonibus uexabantur. Hæc & id genus plura Iosephus. Quibus astipulari uidentur in Euangelio hæc uerba Christi: Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij uestri in quo eijciunt? Ideo ipsi Iudices uestri erunt. Si autem ego in spiritu Dei eijcio dæmones, igitur peruenit in nos regnum Dei, &c.

Matth. 12.

Falsa igitur & impia est hæc de Exorcismis & adiurationibus Concionatoris huius calumnia, quod solummodo incredulis Iudæis et superstitiosis Christianis conueniant. Constat enim ex Euangelio, Discipulis datam esse à Christo potestatem eijciendi dæmones, & eam potestatem adhuc hodie tradi ab Episcopo in solenni & consueta Clericorum ordinatione, Exorcistis, non noua adinuentione:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed antiqua Ecclesię traditione, quã ab ipso Christo & Apostolis eius accepit, & per tot sæcula in perpetua praxi & consuetudine obseruauit. Etenim Christus conuocatis XII. Apostolis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem. Matth. 10. Post passionem autem suam ascensurus ad Patrem, iterum dixit generaliter. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient. Mar. ult. Hinc in Quarto Concilio Carthaginensi (cui etiam S. Augustinus interfuit) statutum est in hæc uerba. Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt Exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super Energumenũ, siue baptizatum siue Catechumenũ. Dist. 23. in Decretis c. Exorcista. Et hæc forma & consuetudo ordinandi Exorcistas, hoc est, Adiuratores, adhuc hodie obseruatur in Ecclesia ab omnibus Episcopis Catholicis. Quo igitur iure præsumit Trigamus ac perfidus iste Presbyter, contra tot Euangelij & omnis Ecclesię iura & testimonia, suadere nunc deceptæ ac male fascinatæ plebi, ne obediat mandato Auguste tuo, quod INTERIM uocant, eó quod in eo antiqua hæc Ecclesiæ consuetudo approbatur, & aboleri prohibetur. Sexto, Iterum sine uerbo Dei blaterat Nugator iste ad plebem seductam, In hæc uerba.

Quicunq; Diabolum adiurando uult cogere, is facit eum probum & ueracem, tanquam ius iurandum seruet. Qui enim dicit, Adiuro te, is non amplius dicit, nisi, facio te iurare, aut iuramentum á te exigo, aut admoneo te tui iuramenti. Et facit per hoc Christum mendacem, tanquam is iniuriam fecerit Diabolo, ubi dixit eum esse mendacem. Si enim mendax est, nullum seruat iuramentum.

Deceptor plebis. Hæc Germanicus iste Rhetor satis callide, ad decipiendum imperitum uulgus. Sed maligne fallit, dum ueris falsa permiscet, & figmentis suis uera ex scripturis interserit. Quod indocti Laici nõ intelligunt neq; considerant, sed temere credunt absq; iudicio, fallacibus eius sermonibus irretiti & circumuenti, ac statim sequuntur seditiosum hoc scriptum eius. Prouerb. 7. Sicut scriptum est in Prouerbijs de stulto iuuene, qui garrulam & uagam quietisq; impatientem sequitur meretricem, quasi bos ductus ad uictimam, & quasi agnus lasciuiens & ignorans, & nescit, quod ad uincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta iecur eius: Velut si auis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo animæ illius agitur. Verum quidem est, quod Christus de Diabolo dicit: Mendax est & pater eius. Ioan. 8. Reliqua autem huius Paralogismi uerba, non scripturæ, sed deceptoris commenta sunt. Mendacia de Diabolo. Vbi enim scriptum habetur, quod adiurans Diabolum, facit eum probum

probum & ueracem? Quę item scriptura dicit, quòd Adiuro te nihil aliud sit, quàm facio te iurare, aut iuramentum à te exigo, aut admoneo te iuramenti tui? Sed nec illa sunt scripturæ uerba, Christum esse mendacem, quod dixit Diabolum esse mendacem. Nec ista, Si mendax est Diabolus, nullum iuramentũ seruat. Omnia hęc fraudulenta sunt figmenta peruersi & in reprobũ sensum dati Sophistæ, qui Maiestati tuæ præclaram & hactenus obseruantissimam ciuitatem manifeste rebellem, & Ordinationi tuæ seditiose contradicentem facere cupit: Qui breui ueritatis unico dicto (Diabolus est mendax) tot admiscet & palliat sophismata falsitatis. Nemo enim Catholicorũ adiurat Diabolum, ut eum faciat probum et ueracem, sed ut Deo subsit, & imperium eius agnoscat. His enim & similibus uerbis uexatur, increpatur & flagellatur in Exorcismis nostris. Ergo maledicte Diabole, recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo uiuo & uero: Da honorem Iesu Christo filio eius & Spiritui sancto, & recede ab hoc famulo Dei, &c. Item, Exorcizo te immunde spiritus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ut exeas & recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enim tibi imperat, maledicte ac damnate, qui pedibus super mare ambulauit, & Petro mergenti dexteram porrexit. Hi sunt efficacissimi Exorcismi nostri, quibus insultamus & increpamus, atq; expellimus Diabolum quotidie quando baptizamus. Quo modo exorcizatur Diabolus. Quin etiam scio sacerdotem Catholicum in confinibus Poloniæ, mihi familiarissime notũ, qui cũ non haberet librum Exorcismorũ alium cũ eum, qui uulgo Agẽda dicitur, usus est fiducialiter Exorcismis, quibus circa Baptizandos utimur, & per eos liberauit iuuenẽ quendã suę Parochię, cui propria mater ita maledixerat, ut à Diabolo obsessus, uersus fuerit in furorem, omnibus uicinis ei compatientibus, & opem Exorcismi à suo pastore flagitantibus. Facta sunt hæc ante Sex annos, dum residerem Vratislauiæ, & collatio illius Ecclesiæ Parochialis ad ius meum pertineret. Recens exemplũ Exorcismi per Catholicũ sacerdotem. Quid obsecro effecerunt omnes Lutherani, qui Exorcismos contemnunt & calumniantur? Hic autem sacerdos, quia habuit fidem, potuit uiolentum ab obsesso iuuene expellere Diabolum. Iuxta illud Euangelij: Omnia possibilia sunt credenti. Mar. 9. Hæreticis autem propter incredulitatem eorum, nihil talium effectuum conceditur, ut dictum est supra. Matth. 17. Nec admittimus confictam expositionem, de adiurando, quod nihil aliud sit Adiuro, nisi facio te iurare, aut iuramentum à te exigo, aut tui te admoneo iuramenti. Vbi enim habetur in scripturis hæc expositio? Quis autem exigat iuramentum ab inanimatis creaturis? Nec legitur Saul Rex à populo iuramentum exegisse, quando adiurauit eum in hostium suorum persecutione, dicens: Maledictus uir, qui comederit panem usq; ad uesperam. 1. Reg. 14. Nec Dæmon à Christo, quando dixit: Adiuro te, ne me torqueas. Mar. 5. Nec sponsus Ecclesiæ à filiabus Hierusalem, quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cant.2. dixit: Adiuro uos filiæ Hierusalem per capreas ceruosq; camporum. Nec S. Briccius Episcopus ab infante 30. dierum, quando dixit ei: Adiuro te, ut dicas si ego te genui, &c. Ita nec à sale aut aqua exorcizata iuramentum requirere necesse est, ut falsa uult expositio Deceptoris. Nec opus est, Diabolum semper & in omnibus dictis suis mentiri, licet recte ac uere mendax à Christo dictus sit. Non enim
Mar.3. mentitus est, quãdo dixit Domino: Tu es filius Dei, &c. Septimo,
Prouerb.6. Filius iste infidelis, perfide contra uerbum Dei dimittit legem matris
Genes.9. suæ: tanta sane cum impietate, ut longe petulantius ac malignius, quàm fecit Cham patri suo, conetur matri suæ uerenda detegere, & per sceleratas calumnias alijs illudenda præbere atq; exponere. Proinde merito ac ueraciter contra illusores & cachinnatores illos, ipsa cum Dauid conqueri ac dicere potest: Filij alieni mentiti sunt mihi:
Psal.17. filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Et cum
Iob 30. patientissimo Iob: Nunc autem derident me iuniores tempore, filij stultorum & ignobilium, & in eorum canticum uersa sum, & facta eis in prouerbium: Abominantur me, & longe fugiunt à me, & faciem meam conspuere non uerentur. Ait ergo.

Calumnię. *Vltra hæc omnia est ibi Idolatria, quia sal & aqua habentur pro saluatore, qui est Dei filius. Is enim solus facere potest, quicquid apud sal & aquam quæritur. Christo quoq; suus eripitur honor, & sali atq; aquæ impenditur. Assumitur præterea in his nomen Dei & alia uerba in uanum & falso: Quod Deus non dimittit impunitum. Non enim alius est Saluator, nisi Christus filius Dei, qui Deus est: sicut scriptum est Esaiæ XLIII. Ego sum Dominus, & non est absq; me Saluator.*

Hæc iste. At si quis inspiciat uerba Exorcismi, nihil horum criminum ibi inueniet, sed sanctæ sunt ibi adiurationes per tremendum nomen Dei, & inuocationes Dei per dulce ac uenerabile nomen saluatoris nostri Iesu Christi, super creaturam salis & aquæ, ut uirtutem contra immundos spiritus accipiat, non per Iouem aut Martem, aliosue deos falsos & alienos: sed per Deum uerum & per inuocationem Iesu Christi, cuius nomen est super omne nomen, ut in nomine eius omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum,
Phil.2. ut ait Paulus Apostolus. Cui cõsonat Princeps Apostolorũ Petrus,
Act.4. ita dicens: Et non est in alio aliquo salus: Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

Exorcismus salis et aquæ per nomẽ Iesu. Nos igitur in hoc nomine & per huius nominis inuocationem, exorcizamus, benedicimus & sanctificamus istas Dei creaturas. Sicut docuerunt & tradiderunt nobis Apostoli & sancti Martyres Christi, Clemens, Alexander, Fabianus, &c. Iuxta illud Pauli ad Timotheum

theum: Sanctificatur enim per uerbum Dei & orationẽ. Ita enim
1. Tim. 4. ait Alexander I. Papa supradictus. Si sale asperso per Helisæum Pro-
Epistola 1. phetam, sterilitas aquæ sanata est: Quanto magis diuinis precibus
4. Reg. 4. sacratus, sterilitatem rerum aufert humanarũ, & coinquinatos sanctificat, atq; mundat & expurgat: Et cætera bona multiplicat, & insidias Diaboli auertit, et à phantasmatis uersutijs homines defendit? An uero huic Martyri & Pontifici Doctissimo nõ plus credendum est, scripturas alleganti, quàm huic Apostatæ, scripturam sacram pro sua impietate maligne peruertenti. Nihil est igitur ibi Idolatriæ, sed
Iohel.2. ubiq; religiosa nominis ueri Dei inuocatio. Sicut ex Iohelis prophe-
Rom.10. tia docet idem Apostolus: Omnis enim quicũq; inuocauerit nomen
Psal.49. Domini, saluus erit. Ita enim docet nos Deus ipse per Psalmistam, dicens: Inuoca me, & honorabis me. Itaq; sacerdos Exorcismum salis & aquæ sic exorditur. Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. Exorcizo te creatura salis per Deum uiuum, per Deum uerum, per Deum sanctum. Quæ est, rogo, hic Idolatria? Addit exemplum Helisæi Prophetæ ex scriptura sacra: Per Deum (inquit) qui te per Helisæum Prophetam in aquam mitti iussit, ut
4. Reg. 2. sanaretur sterilitas aquæ. Ea autem sanatio non tribuitur principaliter uel ipsi Prophetæ, uel naturæ salis, sed uirtuti diuinæ. Sic enim ait Propheta: Hæc dicit Dominus, Sanaui aquas has, & non erit ultra in eis mors neq; sterilitas. Iuxta hoc exemplum sacerdos sal per Deum exorcizat & ait. Vt efficiaris sal exorcizatus in salutem credentium, & sis omnibus te sumentibus sanitas animæ & corporis, & effugiat atq; discedat ab eo loco, in quo aspersus fueris, omnis phantasia & nequitia ac uersutia Diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immundus, adiuratus per eum, qui uenturus est iudicare uiuos & mortuos, & sæculum per ignem, Amen. Ecce in salutẽ credentium exorcizatur sal, ut efficax fiat, non ex natura sua, nec ex merito adiurantis: sed ex uirtute Dei omnipotentis, per cuius nomen adiuratur, Quẽadmodum statim adiuncta testatur oratio. Sic & in Exorcismo aquæ ait sa- Exorcismus aquę.
cerdos: Exorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei patris omnipotentis, & in nomine Iesu Christi filij eius Domini nostri, & in uirtute Spiritus sancti: ut fias aqua exorcizata, ad effugandum omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare ualeas cum angelis suis Apostaticis: Per uirtutem eiusdem Domini nostri Iesu Christi, qui uenturus est iudicare uiuos & mortuos, & sæculum per ignem, Amen. Quanta est igitur Apostatici huius sa- Blasphema calumnia.
cerdotis, qui hæc omnia simul cũ Missa & sacro Canone calumniose reprobat, impietas et blasphemia? dum non ueretur nobis exprobrare Idolatriam, quod ita inuocamus nomen Domini, quod tremunt etiam impia Tartara. Idq; facit per meras calumnias, & sophisticas argutias, sine scripturarum authoritate. Non enim ex sale aut aqua

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deum facimus aut Christum, sed per orationem & inuocationem diuini nominis, petimus benedici & sanctificari istas creaturas, ut talem uirtutem, quam ex natura non habent, per omnipotentiam Dei accipiant: Non sane, ut abnegetur aut excludatur ibi Christus, & sal atq; aqua pro Christo habeantur, aut in locum eius succedant, sicut sceleratissime nobis falso imputat iste Calumniator: Sed ut Christus ipse principalis sit sanctificator, et eiusmodi effectuum operator, hisq; creaturis ita per nomen suum sanctificatis, utatur ut instrumentis per ministerium sacerdotis. Sicut enim uere dixit de eo Ioānes Baptista:

Ioan. 1. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Ita nos quoq; recte credimus & dicimus: Hic est qui sanctificat huiusmodi creaturas per uerbum et orationem. Vtitur aūt ex bonitate sua, non ex necessitate, ipsce creaturis & ministerio sacerdotis, sicut & in Baptismo facit. Rescripsit olim Plinio secundo Traianus Imperator, Non esse suorum temporum, recipere delationes contra Christianos, sine inscriptione nominis eius, qui deferret aut accusaret. Quanto minus debet, obsecro, tuorum esse temporum, O fortissime Imperator & Rex Catholice, ut permittas in et sub Imperio tuo tam nefarijs Calūniatoribus, tam seditiosos impiosq; & blasphemos libellos ædere, & in uulgus spargere: Quibus deferunt & palam accusant atq; calumniose criminantur, non certos Christianos priuatim: sed totā Ecclesiam Catholicam, & cū ea Christū simul et Spiritū sanctū, qui cū ea manēt usq; in finem

Ioan. 14. sęculi, atq; adeo in ęternū: iuxta uerba ipsius Christi, in Euangelio expressa. Si Traianus persecutor et hostis publicus Christianorū, noluit

Matth. ult. pati, ut delator in occulto absq; nominis sui inscriptione certos deferret Christianos, quibus tamen propter diuersam religionem infensissimus erat: Quanto magis permittere non debet Maiestas tua, ut palam accusetur tota Ecclesia Idolatriæ & blasphemiæ in antiquissimis ritibus suis, quibus etiam sub Gentilium & Idolatrarum Imperio usa fuisse demonstratur. Augustinus uir pijssimus et doctissimus: etsi Donatistæ longe minus peccarent in Ecclesiam, quàm faciunt Calumniatores isti sed tiosissimi: in multis tamen epistolis innuit Regibus & sæculari potestati, esse illorum officij, hæreticorum ora calamosq; reprimere, ne tantis cū scandalis Ecclesiæ fidē oppugnent.

23. q. 4. c. Non inuenitur. Non inuenitur (inquit ad Vincentium Donatistam) exemplum in Euangelicis & Apostolicis literis, aliquid petitum a Regibus terræ pro Ecclesia, contra inimicos Ecclesiæ. Quis negat non inueniri? Sed

Psal. 2. nondum implebatur illa prophetia. Et nunc Reges intelligite: Eruditmini qui iudicatis terram, &c. Quomodo ergo Reges seruiunt Domino in timore, nisi ea quæ contra Domini iussa fuerint, religiosa seueritate prohibendo atq; plectendo?

Exemplū de Traiano contra Calumniatores.

Regum Christianorū officiū.

De

De Consecratione Chrismatis & Olei sancti, Cap. II.

QVanquam ante sex annos respondi Ambrosio Moibano, pastori Laico, qui neq; Presbyter, neq; Diaconus est, super huiusmodi Ecclesiæ antiquis ritibus: Operę precium tamen uisum est, isti quoq; Apostatico respondere sacerdoti, qui legitime in Presbyterum olim ordinatus et unctus, contra omnem & Græcorum & Latinorum consuetudinem, post assumptum Presbyteratū, nubere ausus est, & quidem in tam celebri, Cæsar, Imperij tui ciuitate, summo cum scandalo populorum, non illius tantum ciuitatis quàntumuis populosæ, sed aliarum quoq; non paucarum ciuitatum: quę illam, uelut præcipuam, & quasi oculum & speculum atq; exemplum, propter præclaram Rempub. à maioribus pijs atq; Catholicis sapienter institutā, opibusq; & cōmerciis adauctam, habent et respiciunt. Nupsit autem non semel, nec uni tantū uiduę, sed pluribus, propter diuitias earū magis (ut dicunt plurimi) eā propter procreandas ex eis proles. Et ea in re Moibano longe deterior est execrabilioręq;, qui uni nupsit, ex qua proles multas suscepit. Nupsit tamen & ille tandem, uiduarum opibus bene suffarcinatus, cuiusdam Medici filiæ uirgini, ut existimabatur, neq; tamen sine auaritię suspitione: Nam & Medicus ille diues erat. Respondi aūt de salis & aquæ benedictione aliquanto prolixius, quia in alijs contra INTERIM æditis libellis, non uidi tam multas & atroces calumnias atq; blasphemias, quātas effutiuit Apostaticę iste Presbyter. Breuius aūt ad cętera respondere studebo, quamū Deus dederit. Poterunt n. multa, quæ ille contra cætera loquaciter obijcit, ex supradictis facile confutari. Nam maior pars eorū, quæ ille contra Chrisma & Oleum sanctum ab Episcopo consecratum nobis exprobrat, tanq; Idolatrica et blasphema, iam supra sunt discussa, atq; etiam paulo ante reprobata, in ipsce libellis, quos contra Caluinum & Melanthonem scripsi. De ijs igitur non uidetur mihi opus hic esse longa confutatione sophisticorum illius argumentorum. Ait primo sic.

Sacerdos scādalosissime Trigamus.

Satis profecto stultum est, adiurare Oleum, cum potius deberet Episcopus adiurare Diabolum, ut discederet: Adiurat autem Oleum, quod Diabolo resistere non potest.

Respondeo. Laicale hoc argumentum nihil aliud est, nisi humanum figmentum sine omni uerbo Dei. Nos supra multis ex scriptura utriusq; Testamenti exemplis probauimus, in Exorcismis & benedictionibus nostris posse nos alloqui & adiurare, non solum Angelos & homines, qui uerba intelligunt, sed etiam irrationales & inanimatas seu mutas (ut loquitur irrisor iste) creaturas, quales sunt Sal, aqua,

Virtus uerbi Dei in Exorcismis.

aqua, oleum, cereus, herbæ, &c. Quamuis autem res huiusmodi nec loqui, nec resistere possunt per sese, ex natura & propria uirtute, Diabolo: possunt tamen ijs uti homines, ut sanctificatis per uerbum Dei
1. Tim. 4. et orationē (teste Apostolo) instrumentis, quibus per inuocationem tremendę Trinitatis & salutiferi nominis Iesu Christi, imperent Dęmonibus, ut exeāt, & nihil noceāt fraude & malitia sua, uel rebus ita sanctificatis, uel hominibus, quorum usibus in salutem res istæ applicantur. Nam & Dęmones credunt & contremiscunt, ut ait scriptura.
Iacob. 2.

Ait Secundo. *Criminatur præterea Adiurator Episcopus bonam creaturam Dei, tanquam á Diabolo obsessam. Si autem oleum obsessum esset, immundum foret etiam mundis. Quis enim libenter uesci aut uti uelit tali oleo, in quo radices egisset aut radicasset Diabolus?*

An Diabolus possit esse in oleo.

Respondeo. Fundat quidem improbus illusor iste, hoc Laicale argumentum suum super hoc uerbo Pauli ad Titum: Omnia munda
Ad Tit. 1. mundis. Sed nequiter omittit clausulam alteram statim subsequentem, quæ sic habet: Immundis autem nihil est mundum. Quamuis enim oleum ex creatione Dei, bona & mūda creatura est, iuxta illud
Genes. 1. scripturæ: Et uidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona. Tanta est tamen superbia & malitia Diaboli & omnium immundorum spirituū, qui à Deo apostatauerunt, & pessima æmulatione bonis Dei operibus aduersantur, ut omnia, si possent, corrumpere &
Mar. 5. immunda facere, atq; inuadere & occupare uellent. Quemadmodum constat ex Euangelio, ubi Christus ab uno homine (qui utiq; melior est, quàm uel centum aut mille greges porcorum. Iuxta illud
Diaboli in porcis. Matth. 16. uerbum Dei: Quid prodest homini, si lucretur mundum uniuersum, animæ uero suæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?) expulit totam legionem Dęmonū, qui deprecabantur eum, ut permitteret eos introire in porcos. Ait ergo textus Euangelij: Et concessit eis statim Iesus, & exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad Duo millia, & suffocati sunt in mari. Si igitur tam cupide inuadunt immundi & maligni spiritus homines & iumenta ac pecora, ubicūq; eis hoc à Deo permittitur: quid mirū, si & oleum & cæteras res inanimatas intrare, & sua immunditia conspurcare in hominis detrimentū percupiunt? Pia itaq; & religiosa est Catho-
Benedictio cibi & potus. licorum ab antiquo consuetudo, ut cibum & potum sumpturi, præmittant benedictionem per inuocationem diuini nominis, uti refert
Omel. 56. in Matth. Tom. 3. S. Chrysostomus, & adhuc hodie in Monasterijs præmitti solet hæc ex Psalmista benedictio: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu
Psal. 144. das escam illorum in tempore opportuno: Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria Patri & Filio, &c. Fuit hæc in tota Germania, ante Lutheri Diabolicam Tragœdiam, generalis

ralis omnium, non solum apud Principes & sacerdotes, uerum etiam apud Mercatores & omnem plebem Catholicam, laudabilis & pia consuetudo, sumendi cibum & potum, cum benedictione & gratiarum actione. Nam & de primis Christi discipulis legitur, quod sum-
Act. 2. pserint cibum cū exultatione, et simplicitate cordis laudantes Deum. Et Paulus Colossensibus præcepit, ut omnia quæcunq; facerent in
Colos. 3. uerbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facerent, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. At Lutheranis, qui omnem benedictionem, quantumuis piam & antiquam, irrident, contemnunt & abolent, merito timendum est illud Apostoli: Im-
Ad Tit. 1. mundis autem nihil est mundum. Et sicut in Iudam Ischariotam cum
Ioan. 13. buccella panis intincti introiuit Sathanas, ita & cum cibo & potu (quem neq; signo crucis muniunt, neq; per nomen Iesu Christi benedicunt, sed sicut porci ad haram, ita ipsi ad mensam sine benedictione & laude Dei irreligiose accedūt, & refecti sine gratiarū actione recedunt) intret in corda eorum Sathanas, cū uniuersis legionibus suis. In peccatis enim suis, omnibus porcis immundiores existūt, sicut dixit de illis suis discipulis Lutherus, qui per nomen & doctrinam eius in seditiones acti in tumultu rusticorum, misere occisi in æternum perierunt. Ait Tertio.

Hæreticis omnia immūda sunt.

Amplius extendit se ista adiuratio ad hoc, ut oleum istud operetur & efficiat, ut ij, qui eo inunguntur, carne & spiritu filij Dei fiant, & remissionem peccatorum recipiant, &c.

Respondeo hic, sicut supra de sale & aqua benedicta respondi. Hanc uirtutem non habere oleum ex se ipso, aut natura sua, sed ex consecratione & benedictione Episcopi, qui sanctificat illud per uerbum Dei & orationē. Si enim Isaac uere & efficaciter benedicere potuit Iacob, filio suo supplantatori fratris sui, ut is, qui ei benediceret, benedictus
Genes. 27. esset, licet ipse deceptus esset per errorem, dum pro Esau benediceret Iacob: Quanto magis potest Catholicus Episcopus, ad benedicendum et consecrandū legitime ordinatus, efficaciter benedicere Chrisma & oleum sanctum, ut inde inuncti benedicantur & sanctificentur per omnipotentis Dei uirtutem, & inuocationē nominis Iesu Christi. Sicut ad Philippenses ait Apostolus: Omnia possum in eo, qui me
Phil. 4. confortat. Longe enim maior est Christus, quàm fuit Abraham aut
Ioan. 8. Isaac, licet hoc non crederent increduli Iudæi. Quibus profecto longe peior, & magis incredulus est perfidus iste sacerdos, nomine Christianus, qui credit benedictionem Isaac, Episcopi autem benedictionē per nomen Christi & Dei factam non credit, sed irridet, criminatur & blasphemat. Quem tamen legisse arbitror, illud antiquum S. Fabiani Martyris & summi Pontificis testimonium, quod
Fab. Epist. 1. hic consecrandi ritus non sit nouum inuentū hominum, aut particularis aliqua huius aut illius Ecclesiæ traditio; Sed ab ipso sit Christo et Apostolis

Sanctificatio Olei.

Author quouis Iudæo magis incredulus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apostolis eius, eorumq; successoribus institutus, & ad nos usq; continuata serie sanctè ac salubriter deriuatus, & in hanc usq; diem seruatus. Et ista (inquit) à sanctis Apostolis & eorum successoribus accepimus, uobisq; tenenda mandamus: Hæc S. Romana Ecclesia & Antiochena, à tempore Apostolorum custodit: Hæc Hierosolymorum & Ephesinorum tenet, in quibus Apostoli præsidentes hæc docuerunt, & uetus Chrisma incendi, & non amplius quàm uno anno uti permiserũt, atq; deinceps nouo frui & non ueteri, iubentes docuerunt. Hæc Fabianus Martyr, multo antiquior S. Sebastiano, licet uno eodemq; die ab Ecclesia eorum celebretur memoria. At si negauerit (ut negant nunc Caluinus, Bucerus, & consimiles hæretici) hanc Fabiani esse Epistolam, credant saltem Cornelij Papæ & Martyris (qui Fabiano proxime in cathedra Petri successit) uerba, quæ in historia Ecclesiastica recitat Eusebius, de effectu huius Sacramenti. Addidit etiam hoc (inquit) quod idem ipse Nouatus, in iuuentute spiritu immundo uexatus sit: Et cum tempus aliquantum cõsumpsisset apud Exorcistas, ægritudinem incurrerit grauem, ita ut desperaretur, & quod iacens in lecto, pro necessitate perfusus sit, nec reliqua in eo, quæ Baptismũ sequi solent, solenniter impleta sunt, nec signaculo Chrismatis consummatus sit: Vnde nec Spiritum sanctum unquam potuerit promereri, &c. Quis igitur inter Christianos tam leuis, uæsanus & modicæ fidei esse queat, ut iustius aut potius credendum esse censeat huic Irrisori, sacerdoti perfido & Trigamo, quàm sanctissimis istis Martyribus & Pontificibus? Certe non alius, quàm cui per hæresim omnia facta sunt immunda. Iuxta illud Apostoli: Infidelibus nihil est mundum. Ait Quarto.

Christi et Apostolorũ traditio de Chrismate.

Euseb. hist. Eccles. li. 6. c. 33.

Ad Tit. 1.

Atq; ita fit ex obsesso oleo nouus Dei filius, propitiator & saluator. Quis ergo uelit puerum suum permittere tali baptizari Baptismo, qui ista abominatione inquinatus est?

Laici periculosè decepti.

Respondeo, ut supra de sale & aqua. Sunt hæc annis plus quàm Viginti ab hoc Concionatore publice Laicis inculcata, & persuasa plurimis in lingua Teuthonica, qui fallaces Rhetoris et Sophistę huius argutias putant esse merum & uerum Euangelium, & nunc scriptis quoq; contra INTERIM fortius imprimuntur deceptis, & latius in orbem disperguntur, antequam ullum possit parari aut opponi ueritatis & antiquæ fidei Antidotum. Quid igitur boni sequi inde aut expectari potest, nisi nouum Cæsar in Maiestatem tuam populorum odium, & horrenda quæpiam seditio, aduersum te & omnes adiutores tuos, tanquam aduersus hostes (ut ipse dicit) Christi & Euangelij? Ira enim longo iam usu assuefacti sunt, ut Catholicorum scripta, quantumuis uera & scripturis confirmata, neq; legere neq; audire, ne uidere quidem dignantur, sed mox uiso titulo abhorriunt,

Mores Lutheranæ plebis.

rijciunt, & contemptim Papistica uocant & Idolatrica. Quoniam uero eorum me miseret uehementer, & grauiora eis mala timeo, non possum deceptionibus & erroribus eorum non plurimum condolere uere & ex animo, quibus olim charus fui, & ante Lutherum eos uicissim charissimos habui. Non sunt igitur hæc abominabilia, aut post consecrationem facta immunda amplius, aut ab immundis spiritibus occupata aut conspurcata, multo minus obsessa, sed per uerbum Dei & orationem (ut ex Paulo iam sæpe dictum est) sanctificata, ut per uirtutem diuinæ benedictionis, & per imprecationem omnipotentis Dei filij, Iesu Christi, non solum sint sancta, sed etiam ex ijs inunctos sanctificent, & ab omni Dæmonum fraude & spurcitia emundent ac sanent: Non uirtute quidem suæ naturæ, sed per nomen eius, qui seipsum pro eis (ut ipse ait) sanctificauit, ut sint & ipsi sanctificati. Si enim in ueteri Testamento non solum oleũ, sed etiam panes, uasa, uestes & id genus multa, per benedictionẽ Iudaici Pontificis sanctificari potuerunt, ut patet ex plurimis non solum ueteris, sed etiã noui Testamenti scripturis: Cur quæso sanctificari non possint per Christianum Pontificem, qui benedicit ea non in suo, sed in Christi nomine & uirtute? Si enim cinis uitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi, in cuius morte baptizantur & inunguntur Christiani? Tantum abest, ut ibi excludatur Christus aut saluator, sicut calumniatur & fingit infidelis Sophista.

Res sanctificatæ per uerbum.

Ioan. 17. Exod. 30. Leuit. 14. Num. 19. Heb. 9.

Rom. 6. Galat. 3.

De Consecratione Olei Infirmorum, Caput III.

PRo nihilo habent isti Satellites Diaboli, & Ecclesiæ hostes immanissimi, tot animas misere seductorum hominũ ex hoc mundo, intra triginta iam annos, in hæresi transmisisse in Tartara ad æternos cruciatus, cũ contemptu huius Sacramenti, & multorũ aliorũ, cõtra consuetudinẽ religiosam maiorũ nostrorum, dummodo ipsi essent apud deceptos glorioси: Pontifex uero Romanus, id est, Vicarius Christi, haberet pro Antichristo. Ita enim odiosum reddidit illum, tam crebris concionibus scandalosus Presbyter iste suis auditoribus, ut anno superiore dixerit una ex seductis, se æqua mente ferre uelle, si Papa non esset peior Diabolo, sed æqualiter malus, & ad me ipsum unius filius adolescens, dixit ante annos Octo, se malle subesse Turcæ, quàm Papæ: Quin etiam de sacratissima Maiest. tua publice scribere ausus est iampridem Seductor iste, in hæc uerba. *Quod aiũt Imperator Romanus dicitur, cum tamen Romam non possideat, nec illuc aspirare sine Papæ consensu audeat, factum est extrema nequitia serpentis, & eius uicarij, scilicet Papæ: Ob hoc ipsum, ut si quis*

Odium plebis in Ro. Pont.

Iniuriã in Ro. Imperat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex his iam declaratis oraculis, aliquid contra nequitiam & intolerabilem Dominationẽ Romanensium mutire auderet, uidcretur etiam cõtra Imperatoriam Maiestatem dicere. Verũ res ipsa (inquit) iam satis euidens discrimen inter Imperatorem & Papam attulit, ut nihil periculi metuendum sit amplius.

Hæc ille, antequam in Maiest. tuam armata seditione insurrexerunt hostes Ecclesiæ, cõtra quos fida tulit Maiest. tuæ auxilia Papa, ut stulta & mendax fuerit huius cacati Prophetæ confidentia, qua promitat, nihil amplius metuendum esse periculi: Euentus enim rei longe aliter habet. Neq; tamen desistit adhuc seditionum Incentor iste, tuo sub Imperio scribere & euulgare, non solũ in Papam, sed etiã in Maiestatem tuã: ut non obediatur uobis in ijs, quæ contra Ecclesiæ Catholicæ ritus & Sacramenta ab ipsis sunt seditiose in populos dispersa. Hæc dolenter refero Cæsar, quia timeo, ne maximo cum periculo plurimorum paucis permittantur nunc tam impia et seditiosa contra INTERIM scripta in Germaniæ populos late diuulgare. Nam & de Sacramento Extremę unctionis & eius olei confectione, supra omnem Husitarum & Vuiclephitarum impietatem & barbariem, totam calumniose criminatur Ecclesiam. Sic enim ait.

Seductor plebis.

Vlterius sequitur unctio infirmorum, ubi orat Episcopus Deum, ut spiritum suum sanctum dignetur in oleum figere atq; coartare, in quo sunt omnes supra enumeratæ abominationes.

Respondeo breuiter, sicut meræ sunt calũniæ eius in superioribus, ita & hic sunt. Quis enim petit sic infigi & coartari hoc oleo Spiritũ sanctũ: Vt aũt sanctificetur uirtute Spiritus sancti, neq; impie petitur, nec contra scripturarũ exempla, neq; sine Apostolica traditione. De oleo enim, quo usi sunt in ueteri Testamento Pontifices, ita scripsit ex ore Domini Moyses. Omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint sancta sanctorũ: applicabisq; Aaron & filios eius ad fores Tabernaculi testimonij, & lotos aqua indues sanctis uestibus, ut ministrent mihi, & unctio eorũ in sacerdotium sempiternũ proficiat. At nouũ Testamentum uetere longe perfectius est, ut supra ex Pauli epistola ad Hebræos dictũ est, cuius & hæc ad Corinthios sunt uerba: Qui idoneos nos fecit ministros noui Testamenti, non litera, sed spiritu. Quod si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abũdat ministerium iustitiæ in gloria. Impie igitur & inique conẽnitur ab hæreticis nostrorũ in nouo Testamẽto Pontificũ Consecratio olei, ad sanctificandũ fideles pia eius applicatione & usu. Superaddit aliam calumniam his uerbis.

Vnctio Infirmorũ in scripturis fundata.

Exod. 40.

Hebr. 7.

2. Cor. 3.

Eo amplior est hic (inquit) abominatio, quod Episcopus facere ault hoc oleum spiritalem unctionem, cum non aliam unctionem spiritalem habeat aut sciat sancta Christianitas, quám ipsummet Deum Spiritũ sanctum.

Respondeo,

Respondeo, Neq; nos æquiparamus oleum consecratum Spiritui sancto, sed asserimus eũ propria uirtute agere sanctificationẽ & sanitatem. Oleum aũt dicimus sanctificandi & sanandi instrumentũ & signũ externũ esse, per Episcopi consecrationẽ efficax factũ. Id quod Euãgelium ex facto comprobat Apostolorũ. Refert enim Marcus, quod Apostoli Dęmonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos ægros, & sanabantur. Et multæ piæ significationes Olei cõsecrati, referuntur à sanctis patribus in iure Canonico, in Decretis et Decretalibus, quas seditiosi isti sub te Imperatore Potentissimo, non solũ rejicere & scurriliter irridere, sed etiam ignibus tradere ausi fuerunt, & scelus hoc etiã in literas referre nõ erubuerũt. Quid igitur nõ audeant tã superbi Vnicornes isti, si poterũt ista omnia impune facere? Addit prætereà aliam rursus calumniam de inuocatione sanctorũ, quæ more solito à Catholicis fieri solet, circa applicationem Sacramenti extremæ Vnctionis. Et ait.

Oleũ Spiritus sancti signum.

De. consc. dist. 5. per totum. Extra. de sacra unct. c. 2.

Vltra hæc omnia legitur etiam pristina Letania circa hanc Vnctionem, ubi mortui sancti nominatim inuocantur, ad orandum pro infirmo. Inter quos sane nominãtur aliqui, quorũ ualde incerta est sanctitas: et nonnulli, qui nunquam nati fuerunt, sed à malignis nebulonibus ficti.

Respondeo. Nihil impietatis habet sanctorũ in cœlis, qui cũ Christo uiuũt, inuocatio, ut antea ad longũ probaui & cõtra Bullingerũ Heluetium, et contra Phil. Melanthonẽ in quibusdã Philippicis. Cęterũ, longe doctissime ac efficacissime cõfutauit hanc in sanctos Dei iniuriam ante annos M. C. et amplius, cõtra ueterẽ Vigilãtij hæresim S. Hieronymus, ut non sit opus hic diutius aut prolixius hac de re cum Sophista hoc disceptare, qui dicit tantũ, & nulla ratione aut scriptura probat, quod aliquorũ, qui nominatim inuocãtur, sanctitas incerta sit: quorundã etiam uita, an unquam fuerint in rerũ natura. Et infra latius eandem refricat disceptationem, ubi forsitan accuratius ei respondebitur, si tantũ à laboribus, quibus nunc occupor uehementius magisq; necessario, uacare mihi licuerit. Repetitam item iam sæpe adjicit calumniam de Idolatria, dicens. *Atq; ita oportet Christũ propitiatorem cedere, et peccata remitti non per eius passionẽ mortemq; & sanguinis effusionẽ, sed per linitionẽ fœtidi olei: Vt sanctũ oleũ loco Dei Idolũ fiat.* Respondeo, ut antea. Nemo Catholicorũ ita facit aut loquitur, nemo Christũ negat uel propitiatorem uel saluatorẽ. Nemo eũ excludit, aut Idolum pro eo colit, aut in loco eius statuit. Merę sunt igitur calũniæ, quæ neq; scripturis neq; rationibus ullis aut exemplis probari possunt: Quare opus non est, multa ulterius uerba uel scribere cęcis uel obstinatis, & sua sponte surdis et incredulis opponere, uel sine spe resipiscẽtiæ inaniter effundare, iuxta ea quę Esaiam admonet ipse Dominus. Nã & Sapiens ait: Vbi auditus non est, non effundas sermonem. Audacior itaq; factus, Iacobi Apostoli Epistolam, quæ

Inuocatio Sanctorũ.

Calumnia de Idolatria

Esa. 6. Eccles. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Canonica dicitur, superbissima censura ita è sacris Bibliis, uelut è Senatu reiecit, longe atrocius, quàm fecit Magister eius Lutherus (qui eam ad alias collatam, uelut stramineam censuit) ut ausit eam uelut prophanam & impiam iudicare. Ait enim,

Epistola Iacobi, quæ consilium dat, ut si quis infirmatur, Presbyteros inducant ad infirmũ, qui eum oleo ungant, est ab antiquo, & adhuc quanto diutius, tanto magis in dubio, an sit alicuius Apostoli: Immo, longe potius in suspitione, quod non solum nullius sit Apostoli, sed talis uiri, qui in ueritate coram oculis Dei uerus Christianus non fuerit.

Impia suspitio de Epistola S. Iacobi.

Respondeo. Hoc dubium et ista suspitio, nequaq; est de hac Epistola apud Catholicos, cũ liber S. Hieronymi de Illustribus uiris, & Prologus in hanc Epistolã præmissus, & uerba ipsius textus in Epistola Euangelicis et Apostolicis doctrinis consonantia, atq; authores celeberrimi apud antiquos, ut sunt Egesippus & Clemẽs, & Iosephus insignis historicus, hãc impiã de S. Iacobo & eius Epistola suspitionem aut dubitationẽ certissimis argumentis cõfutent. Super hæc omnia, Lutherani ipsi Ratisponæ confessi fuerũt, nemini certius competere de scripturis iudicium, quàm ipsimet Ecclesiæ. Cũ ergo illa hactenus semper censuerit, hanc Epistolam esse Canonicã S. Iacobi Apostoli, non debet nos turbare huius Apostatici Presbyteri noua cẽsura, quę tantũ dicit, et sine omni probatione temere iudicat, nec aliũ authorẽ indicare potest. At S. Augustinus in quodã Sermone citat hanc Iacobi Epistolã, in hæc uerba: Quoties aliqua infirmitas superuenerit, corpus & sanguinem Christi ille qui ægrotat accipiat, oleumq; benedictum humiliter à Presbyteris fidelibus petat, & inde corpusculum suũ ungat. Vt illud quod scriptũ est impleatur in eo: Infirmatur quis in uobis, &c.

De reliquarũ rerum Benedictionibus, Cap. IIII.

Generalis calumnia.

ONsimiles scribit irrisiones & calumnias loquax nugator iste, de reliquis quoq; Ecclesię circa benedictiones ritibus antiquis, huic uni præcipue innitens calũniæ, quod fiat iniuria Christo, in cuius locum reponãtur huiusmodi res, super quibus benedictiones fiũt, & per hoc Idola cõstituãtur. At iam sæpe dictũ est, non ita fieri à nobis, sed per inuocationẽ Dei omnipotentis, et per nomen Iesu Christi benedici ac sanctificari eas res, principaliter à Deo, ministerialiter ab Episcopo aut sacerdote. Iuxta clara hæc Apostoli uerba: Sanctificantur enim per uerbũ Dei & orationẽ. Sanctificanẽ, inquam, non ut ipsę res benedictæ Idola aut Diį fiãt, ut calũniatur nequiter et impie Sophista, Laicorũ deceptor fraudulẽtus, & nouæ seditionis auidus: sed ut sint uisibilia & sensibus nostris patentia instrumẽta quędã diuinę uirtutis et operationis, quam petimus & rogamus fieri à Deo per Dominũ nostrũ Iesum Christũ, per quẽ fecit et sæcula, cœlũ & terram, & omnia quæ in eis sunt. Quę

1. Tim. 4.

obsecro

obsecro est ibi species aut apparẽtia ullius abusus, superstitionis aut Idolatrię? Verbi gratia, In festo Purificationis benedicitur cera, et laudatur ibi Deus in operibus suis, atq; rogat per Christũ, ut sanctificet illos cereos, et faciat eos nobis proficere ad salutẽ corporis & animę. Quid hic obstat quęso, ne sanctificẽtur sic per uerbũ Dei & orationẽ? Sic n. orat sacerdos mox in principio laudabilis illius processionis: Exaudi quæsumus Dñe plebem tuã, et quę extrinsecus annua tribuis deuotione uenerari, interius assequi gratiæ tuę luce cõcede, per Dñm nostrũ, etc. Item, Benedic Dñe Iesu Christe hãc creaturã ceræ supplicãtibus nobis, et infunde ei per uirtutẽ sanctę crucis tuæ benedictionẽ cœlestẽ, ut qui eã ad repellandas tenebras humano generi tribuisti, talem signaculo sanctæ crucis fortitudinẽ et benedictionẽ accipiat, ut in quibuscũq; locis accẽsa siue posita fuerit, discedat Diabolus & cõtremiscat, et fugiat pallidus cũ omnibus ministris suis de habitationibus illis, in quibus fideles habitãt, etc. Quid hic uidet Momus iste infidelis, quod iuste reprehẽdere queat? An quia Christum rogamus, ut benedicat? Vbi est hoc in scripturis prohibitũ? An nõ potest benedicere omnipotens? Quoties cõpertũ est uirtute S. Crucis effugari Diabolum? Nunquid falso dictũ fuit cœlitus olim Constantino Magno, de ostenso signo crucis, In hoc uince?

Benedictio cereorũ in festo Purificationis.

Euseb. in hist. lib. 9. c. 9.

Ait aũt calumniator id in scripturis non haberi, nec á Deo commissum aut mandatũ nobis esse, ideoq; id sine fide fieri et peccatũ esse. Iuxta illud Apostoli: Quod ex fide non est, peccatũ est. Nobis aũt nisi de Christo et eius Crucis uirtute, longe uerior & fortior esset fides, cũ omnibus est Lutheranis, minime sic rogaremus: Neq; necessarium existimamus, omnia benedictionũ uerba in forma, ut dicũtur, in scripturis haberi. Vbi enim Deus hoc mãdat? Nũquid nihil benedixerũt Apostoli & discipuli Domini, antequàm Euangelia & Epistolę Pauli & aliorũ fuerunt scriptæ? At longe aliud testãtur scripta Dionysij, Clementis & Ignatij. Vbi aũt scripta habetur illa benedictio, de qua Paulus ait ad Corinthios: Quomodo dicet Amen super tuam benedictionẽ? Nobis quidẽ ad omnes benedictionis usitatę formas, sufficit Authoritas et cõsuetudo Ecclesię, ut docẽt antiqui Doctores, Tertullianus, Ambrosius, Augustinus, etc. Possumus tamen contra pernicaces & infideles hæreticos, obijcere etiam scripturæ quosdam locos generaliter, pro huiusmodi ritibus & sanctis benedictionibus, quæ fidelibus sufficiant. Vt est illud Psalmistæ: Inuoca me, & honorificabis me. Et illud Pauli sæpe iam dictum: Sanctificatur per uerbum Dei & orationem. Et illud Petri: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula. Si enim nomen Christi, à Petro inuocatum, tam cito curauit claudum ex utero matris: Cur non possit per sacerdotis benedictionem & orationem inuocatum, rebus rite benedictis, aliquid uirtutis & sanctificationis specialis, ultra naturæ propriæ uirtutem, impendere? Legimus in Tobia, quod etiam exentorati

Rom. 14.

Falsa ratio contra benedictiones.

1. Cor. 14.

Psal. 49.

1. Tim. 4.

Act. 3.

piscis cor & iecur, ab Angelo traditū iuniori Tobiæ, uirtutē habuerit
Tob. 6. Cur nihil possunt Benedictiones hæreticorum. extricādi & effugādi omne genus Dęmoniorū. Nūquid minus potent nomen Christi, super cereos suppliciter & in recta fide inuocatū: Si apud hęreticos nihil potest, non culpa est Christi, sed illorū, quia fidem non habent, ut dictum est supra. Sunt profecto & aliæ multæ in benedictionibus ceræ orationes deuotæ ac piæ, quæ non nisi impijs displicere possunt, & quas Rhetores hi noui, quantumuis uerborū ornatus studiosi, elegantiores facere non possent. Sed breuitatis gratia, ex sola ad Deū præfatione unam hic recitabo exempli causa particulam: Vere dignum & iustū est (inquit sacerdos) nos munificentiæ tuæ indefessas semper grates persoluere, quæ inter cæteras mūdanę conditionis creaturas, de liquore aëreo, per apum efficaciam, cerei preciosam fieri uoluisti substantiam: ut tibi inde debiti honoris famulatus existeret, et nobis usus necessarius proueniret, &c. Reprehendit & cineris benedictionem
Benedictio cinerum. nouus hic rituū Ecclesię Censor, cum non ignoret ex Euangelio, id esse signū pœnitentię, sicut ipse dicit Dominus: Incredulis ciuitatibus
Matth. 11. exprobrans, quod non egerint pœnitentiam, uisis tot eius uirtutibus, quia si factæ fuissent in Tyro & Sydone, olim in cilicio & cinere pœnitentiā egissent. At noui hi Christiani nec cilicio indigent nec cinere,
Noui Christiani sine operibus pœnitētię. nec alia pœnitentiæ forma, aut satisfactione, licet multa de his legerint exempla tum scripturæ, tum ueterū Ecclesiæ Doctorū, quia fingunt sibi Euangelium & Paulū dicere, omnia pœnitentię & satisfactionis opera esse superflua & peccata, eò quod solus Christus semel in cruce pro nobis omnibus satisfecerit. Sed dissimulāt nequiter pœnitentiā Corinthij
1. Cor. 7. 1. Pet. 2. cuiusdam, quam Paulus refert. Et illud Petri: Christus pro nobis passus est, ut sequamur uestigia eius. Ipse aūt nequaquam egit, ut agunt nunc peccatores Lutherani, qui ieiunia, cilicia & cineris aspersionē, deridentes in crapulosis comessationibus et ebrietatibus suis, ac insuetis et scandalosis carniū deuorationibus: uane iactātes satisfactionē Christi, & nihil
Luc. 21. curātes de admonitione eius, ne grauent corda sua crapula et ebrietate.
Rom. 13. Necq; de hoc Pauli dicto: Vt abijciamus opera tenebrarū, et induamur arma lucis, nō in comessationibus et ebrietatibus, sed induamur Dñm Ieſum Christū, & carnis curā ne faciamus. In benedictione palmarū
Benedictio palmarum. multa deridet atq; criminatur hic homo peccator, quę pia sunt et sancta, in Christi honorē & memoriā institutā. In quorū abolitione ostendūt hæretici, cū ingrati sint omnibus erga nos homines beneficijs Christi, quæ ritibus illis ad memoriam nobis reuocantur. Quemadmodum ex ultimis duabus, quę ibi à sacerdote dicūtur, orationibus dinosci potest.
Orationes. Ita enim precatur. Omnipotens sempiterne Deus, qui tuū unigenitum à Iericho, montecq; oliueti ad Hierusalē direxisti, cui turba mirabiliter occurrit, alij uestimenta sua sternētes, alij ramos de arboribus cędentes oliuarū, alij palmas manibus suis deferentes: te humiliter deprecamur, ut hæc germina arborum ita sanctificare digneris, ut hæc loca, ubi deportata

portata fuerint, sanctificata efficiantur, quo omnis iniquitas seu illusio Dæmonū abscedat, & tua nos semper dextera protegere dignetur: Per eundē Dominū nostrū, &c. Item, Omnipotens sempiterne Deus, qui Dominū nostrū Iesum Christū hodierna die super pullum asinæ sedere, & turbas populorū uestimenta uel ramos arborū in uia sternere, & Osanna cantare in laudem ipsius docuisti: Da quęsumus, ut illorū innocentiam imitari possimus, & eorū meritū consequi mereamur, Per eundē Dominū nostrū Iesum Christū, &c. Hæc pia uerba et facta Ecclesię, criminatur et in ridiculū apud nouos Christianos suos uertit, sophisticis fucis impiæ loquacitatis suę Calumniator iste: Cui supra, quantum attinet ad palmarum & frondium benedictionem, satis responsum puto, quod Paulus ea sanctificari dixit per uerbum Dei & orationem. Quod autem improbissima calumnia nos irridet apud Laicos suos, & dicit: Calumnia de adoratione asinę

Nos hic adorare ligneum asinū, etiam gestibus externis, non solum pueri, sed etiam ipsi sacerdotes, ubi absunt pueri, Probare profecto nūquam poterit, etiamsi dementata plebs omnia temere credat illi. Si enim pia plebs illa Hebræorū, non ipsi asinæ aut eius pullo ramos palmarū et uestimenta sua substrauit in honorē, sed potius ipsi Christo in ea sedenti: Quis rogo tam maligne poterit serio de nobis suspicari, quod asinæ ligneæ talē exhibeamus potius honorē, quàm ipsi Christo, per ligneā Imaginē ita significato: Necq; ignorat Cōcionator iste, nos nō ipsam adorare in mente nostra, siue aureā siue ligneā Imaginē asinę, sed eū potius, qui super eam sedit. Sicut aūt in legibus in crimen læsæ Maiest. imputat uiro, qui ulla afficit iniuria statuā aut imaginē Cęsaris aut uxoris eius: Et econtra Asylum quoddam fuit ei, qui ad statuā aut Imaginem Cęsaris confugit, non in honorem ipsius Imaginis, sed in honorem potius ipsiusmet Cæsaris, quē statua repræsentat: Ita & in Ecclesia honor aut iniuria, nō ipsi Imagini, sed Christo potius, quem Imago repręsentat, imputari credit, sicut ostendi iā pridē in eo libro, quē de Christi et sanctorū Imaginibus ędidi in Bullingerū. Non immerito igitur in crimen læsæ Maiest. diuinę, imputari potest huic calumniatori hoc de lignea asina contra pios improperiū, quo non uereretur toti Ecclesiæ per calumniam improperare Idolatriam, & sic ex Christo Idolū facere. Hoc idem Idolatriæ scelus, imputat nobis idem Calumniator iste, quod in sancta Parasceue memoriam passionis Christi, qui in cruce nos redemit, & Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis (ut ait Paulus) deleuit, ueneramur, adorando & osculando Imaginem Crucifixi. Idq; ait fieri admodum scandalose, non solum in gestibus, sed etiam in uerbis canticorum. Et loquitur ista superbe ex proprio capite, sine omni scripturarum testimonio, addens proterue: *Magis proprie hanc esse Idolatriam, cuiuscunq; fuerit Imago quæ colitur, quàm si falsi adorentur dij.* Crimen lęsæ Maiest. Adoratio Crucifixi in Parasceue. Coloss. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bone Deus, quo abijt è Germania prisca Maiorũ nostrorũ religio, & sub tã potente ac religioso Imperatore timor et Maiestas Imperij, & respectus mandatorũ & Edictorũ Cęsareæ Maiest. Decet ne, obsecro, fieri talia in ea ciuitate Imperij, quę hactenus multis sæculis Ro. Imperatorũ obseruãtissima semper fuit? An ignoramus, cę grauiter offenderint, & turpiter confusi fuerint Iconoclastæ ueteres, impij illi Imperatores Cõstãtinopolitani, Leo III. et IIII. Constãtinꝰ V. et VI. Quorũ de Imaginibus error & impia sentẽtia publice cõdẽnata fuit, ante DCC. annos in Vniuersali Synodo septima Niceæ, à CCCL. Episcopis, & Francfordię in alia Synodo tẽporibus Caroli Magni? Est ne uni huic Blateroni, sine omni uerbo Dei ita friuole nuganti, & totius Ecclesię antiquũ hũc adorandi et osculandi Crucifixi ritũ, uelut Idolatriã blasphemanti, plus credendũ, cę tot antiquis Cõcilijs totiq; Ecclesiæ, tam Orientali cę Occidentali, quam nõ frustra colũnam et basim ueritatis uocat Apostolus? Destruũt nũc Imagines Crucifixi et in sacris locis, et in publicis uijs Pseudochristiani diuersarũ sectarum, perinde ac si Iudęi nati essent: Cũ ex Eusebio & Basilio Magno constet, eas in honore fuisse ante M CC. annos, sic tamẽ, ut honor ille in Prototypũ referretur, non in substantiã aut materiam ipsarũ Imaginũ. Cõsimili cẽsura propriæ temeritatis ea quoq; reprobat, quæ Sabbato sancto aguntur in Ecclesia ritu antiquissimo, circa benedictionẽ cerei Paschalis, & fontis Baptismalis, oĩa Gentili & Iudaica incredulitate irridens & blasphemãs atq; calũnians: Ad quæ iam sępe ex scripturis responsum est supra. Certe quouis lapide durior atq; frigidior sit in corde suo Christianus, quẽ non moueãt, & ad deuotionis atq; charitatis affectũ non accẽdant solennia uerba, quibus benedicit cereus, à S. Ambrosio aut à Zozymo Papa (ut fertur) cõposita, in laudẽ Dei omnipotentis, & filij eius Dñi nostri Iesu Christi. Qui pro nobis (inquit) ęterno patri Adæ debitum soluit, & ueteris piaculi cautionẽ pio cruore deterſit. Hęc sunt n. festa Paschalia, in quibus uerus ille agnus occiditur, eiusq; sanguine postes cõsecrantur. Itẽ, Hæc nox est, in qua destructis uinculis mortis, Christus ab inferis uictor ascẽdit: Nihil n. nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. O mira circa nos tuę pietatis dignatio, ò ineſtimabilis dilectio charitatis, ut seruũ redimeres, filiũ tradidisti. Itẽ, In huius igitur noctis gratia, suscipe sancte pater Incensi huius sacrificium uespertinũ, quod tibi in hac cerei oblatione solenni, per ministrorũ manus, de operibus apũ, sacrosancta reddit Ecclesia: Sed iam colũnæ huius prędonia nouimus, quam in honorẽ Dei rutilãs ignis accẽdit, etc. Quid hic rogo, superstitionis aut Idolatrię uideri queat, in tã deuotis & affectuosis Dei Patris et Christi redẽptoris nostri laudibus, quas ipsa etiã adiuuat melodica dulcedine pronunciatio? Sic & in benedictione fontis Baptismalis, inter multas alias Dei laudes, in hęc uerba orãs prorũpit sacerdos: Respice Dñe in factẽ Ecclesiæ tuæ, et multiplica in ea regenerationes tuas, qui gratiæ tuæ

Iconoclastę ueteres.

Iconoclastæ noui.

Basil. de Spiritu sancto. c. 27

Benedictio cerei Paschalis.

Verba pijssimatillius benedictionis.

Benedictio fontis Baptismalis.

affluentis impetu, lætificas ciuitatem tuã, fontemq; Baptismatis aperis, toto orbe terrarũ gentibus innouandis, ut tuæ Maiest. Imperio sumat unigeniti tui gratiã de Spiritu sancto. Et infra: Sit fons uiuus, aqua regenerãs, unda purificans, ut omnes hoc lauacro salutifero diluendi, operante in eius Spiritu sancto, perfectę purgationis indulgentiã cõsequant. Vnde benedico te creatura aqua, per Deũ uiuum, per Deũ uerũ, per Deum sanctũ, qui te in principio uerbo separauit ab arida, cuius spiritus super te ferabatur, &c. Quis igitur non detestetur impias et procaces irrisiones & calũnias increduli huius Sophistæ; qui pro stultitia habet, nos sic alloqui mutã creaturã, per Deum omnipotentẽ religiose benedictam, cũ clare dicat Christus: Omnia possibilia sunt credenti. Si n. ad uerbũ Helisæi Prophetę potuit aqua Iordanis mũdare hominẽ gentilem à lepra corporis, & per eiusdem Prophetę uerbũ corpus Giezi, famuli eius sic infici lepra, ut mox ab eo egressus, quasi nix leprosus esset: Quomodo credamus, nihil posse uerbũ Dei et nomen Iesu Christi, & uirtutẽ spiritus sancti, quo sic benedicitur et sanctificat à sacerdote Christiano aqua Baptismi? Si non audebãt Iudæi dicere, Ioannis Baptismum non esse de cœlo, quomodo audet Desertor iste Christianissimi, Baptismũ Christi sic benedictũ, stultitiam aut Idolatriã blasphemare? Quis nostrũ sic alligat cereo (ut illusor iste dicit) Spiritũ sanctũ, ut cogatur quasi corporaliter cũ ipso cereo in aquã descendere: cũ aperte dicat sacerdos orãs Deũ, & hęc uerba præmittens: Tu has simplices aquas tuo ore benedicito, ut sint purificandis mentibus efficaces: Descendat in hãc plenitudinẽ fontis uirtus spiritus tui. Iste aũt infidelis, & uerbo Dei reuera in corde suo nihil credens, audet aquã sic benedictã, dicere Idolatricam & superstitiosam, simul cũ cereo, eamq; aquam, cruce Chrismatis & olei sancti signatã, uelut Idolatria & superstitione infectam, non esse dignam aut idoneã, in qua infantes Christianorũ baptizẽtur. Addit & alias plærasq; calũnias improbius & impudentius, cõtra apertam Euangelij ueritatẽ, quàm fecit olim Rapsaces cõtra pium Regẽ Ezechiam. Dicit enim Dñs: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. Itẽ, Quodcũq; petieritis Patrẽ in nomine meo, hoc faciã, ut glorificet Pater in Filio. Itẽ, Omnia quęcũq; petieritis in oratione, credentes accipietis. Viderint ergo noui Christiani isti, quidnã gratiæ accipiãt uel ipsi uel infantes eorũ, qui tali cũ cõtemptu aquã baptismalem reĳciũt, & benedictione tã pia et ab Apostolis usq; in Ecclesia semper obseruata sanctificatam, per innocationem Patris, & Filij, & Spiritus sancti, uelut conspurcatã, abominantur & execrantur. Quis Christianorũ unq; ita fecit aut docuit antea in uniuerso mũdo? Leuiores quidẽ sunt Calũniatoris huius iniuriæ et irrisiones, quas effutit impie et audacter, tuo sub Imperio Cęsar, in insigni ciuitate Imperiali, in graue populorũ scandalũ, atq; in odiũ & contemptũ publicę Ordinationis tuę, de reliquis benedictionib⁹, quę fiũt uel super cibos

Irrisio impia.

Mar. 9.

4. Reg. 5.

Matth. 21.

Calumnia de Bapulmo.

Rapsaces nouus.

4. Reg. 19.

Ioan. 16.

Ioan. 14.

Matth. 21.

Benedictiones ciborũ, uini, herbarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in die Paschæ, uel super herbas in festo Assũptionis Marię, uel super uinũ in festo S. Ioannis Euangelistæ: Omnes tamẽ innituntur perfidæ huic incredulitati, contra Pauli (de quo uanissime iactitant se contra Ecclesiam) authoritatem istam, quod sanctificantur illa per uerbum Dei & orationem. Et contra multiplices Christi in Euangelio promissiones, quæ credentibus ab eo tam manifeste sunt factæ, sicut iam sæpe dictum est supra. Merito igitur mirandum ac dolendum est, quod inter Germanos, gentem antea religiosissimam, & diuino cultui Ecclesiæq; ritibus & obseruationibus deditissimam, huiusmodi Concionatoribus impijs et superbis, ac sola linguarũ peritia et uerborum elegantia magis quàm solida rerum scientia inflatis, atq; in uita insuper scandalosis, ac per leges & Canones repræhensibilibus, ac palam rebellibus ac seditiosis contra omnem Ordinariam potestatem & superioritatem suam: tantum fidei & authoritatis habetur à multis, ut contra omnes Ecclesiæ ritus blaterantibus ex meris proprij capitis adinuentionibus, temere credatur contra Papam & Imperatorem, contra Concilia, contra Patres, contra omnia iura & consuetudines, ut stulte putent multi, omnes ante nos errasse tot sæculis in Ecclesia Christianos, & blasphemos hos criminatores solos nunc tandem accepisse nouũ Euangelium et spiritum ueritatis, cum sint reuera in tota uita & doctrina moribusq; suis, à uero Euangelio & spiritu Dei longe alienissimi, & uerissime omnium, qui unquam fuerunt, hæreticorum uitijs oppleti ac superbe inflati: Qui iam toties rerum contrario euentu, uanissimis suis promissionibus populos deceperunt, & in seditiones ac rebelliones summa cum confusione & clade atq; calamitate concitauerunt ac impulerunt, non solum miseros rusticos, sed etiam multos Nobiles, atq; etiam Principes & ciuitates.

1. Tim. 4.

Cõmiseratio erga Germanos ita seductos.

De Sacramento Confirmationis, Caput V.

Calumnia.

ADducit Censor iste contra hoc Sacramentum has accusationes. Primo,

Quod criminetur ipso facto Baptismum, quasi baptizatus non accipiat Spiritum sanctum in Baptismo, sed primum in Confirmatione.

Sed mera calumnia est. Nemo enim Catholicorum ita scripsit, sensit aut dixit: Id quod clarissime uidere licet ex Canonibus summorum Pontificum & Martyrum, Vrbani, Eusebij et Melchiadis, in libro Decretorum. Ita enim ait Vrbanus: Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum, Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inueniantur. Inter multa uero, quæ pulchre docet contra hanc calumniam Melchiades, hæc quoq;

De conse. dist. 5. c. 1, 2, 3, 4.

quoq; supperaddit uerba: In Baptismo (inquit) regeneramur ad uitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam: In Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur. Et quamuis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, uicturis tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia. Rabanus Archiepiscopus olim Moguntinus, sic ait: Signatur baptizatus cum Chrismate in summitate capitis per sacerdotem, per Pontificem uero in fronte: Vt in priori unctione significetur super ipsum Spiritus sancti descensio, ad habitationem Deo consecrandam: In secunda quoq;, ut eiusdem Spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & uirtutis, uenire in hominem declaretur. Hæc pia & antiqua contemnuntur, et contumaciter omittuntur impie apud nouas sectas in utroq; Sacramento, maximo cum animarum periculo, ac totius uitæ infantium detrimento. Secundo,

De institutione Cleri. lib. 2. c. 30.

Quod Episcopus ibi seipsum faciat Deum, quia dicit se dare posse Spiritum sanctũ, sacerdos autem non dare, sed accipere eum posse: Dare autem Spiritum sanctum, solius Dei sit.

Quomodo Episcopus dat Spiritum sanctum.

Ad hoc breuis est responsio, quod Episcopus eum dat, non ut Deus aut causa principalis, sed ut minister Dei, uirtute à Deo per ordinationem & consecrationem sibi collata. Altiori enim modo ungitur et consecratur Episcopus, quàm simplex sacerdos aut Presbyter. Quade re traditum habemus exemplum in actibus Apostolorum, quando per manus impositionẽ tradiderunt Petrus & Ioannes Spiritum sanctum credentibus in Samaria, & Paulus in Epheso. Tertio,

Act. 8. & 19.

Quod ungamus pueros Idolatrico illo oleo.

Nos quidem ungimus eos oleo sancto & Chrismate, sed ubi scriptum est, quod Idolatricum sit illud oleum? Quarto,

Quod Spiritum sanctum ita alligemus & captiuum demus illi oleo, ut cogatur aduenire, quando oleum allinitur.

Respondeo, Spiritus sanctus Deus est omnipotens, & à nemine cogi potest. Sed fidelis est Deus (inquit Apostolus) qui promissa & ordinationes suas non fallit: si negauerimus eum, & ille negabit nos. Si non credimus, ille fidelis permanet, seipsum negare non potest. Ipsemet ita Ecclesiam docuit, non potest mentiri. Non enim mutabilis est ut homo, sicut sacrę docent literæ.

2. Tim. 2.

Num. 23. Iac. 1.

Ipse enim & hanc, ut omnem aliam ueritatem docuit Ecclesiam, & ipso opere probauit id ipsum in Samaria (ut dictum est) & Epheso. Futiles igitur & nimis scurriles sunt istæ huius Pseudoapostoli calumniæ, sine omni uerbo Dei confictæ.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Confessione, Cap. VI.

DE Confessione tres magnos (ut ait) abusus adducit, & nobis obiicit atq; improperat. Quorum primum dicit esse,

Quod conscientiæ hominũ sub salutis periculo astringuntur confiteri omnia peccata, sibi nota, uná cum omnibus circunstantijs, quæ peccatum grauius reddunt.

Confiteri occulta peccata.

Hoc aũt dicit esse & scandalosum Confessori (ut uocant) & confitenti periculosum atq; etiam impossibile. At hæc libenter audiunt, credunt & cõprobant Laici, qui de suis actibus erubescũt corã hominibus, et facere non erubuerũt in conspectu Dei. At non ita fecit mulier, quę erat in ciuitate peccatrix, sed corã conuiuantibus procidit ad pedes Iesu. Nec illi sic fecerũt in Epheso apud Paulũ, qui credentes ueniebant, confitentes & annũciantes actus suos. Nec impie dixit nobis S. Iacobus: Confitemini alterutrũ peccata uestra. Ait enim Sapiens in Prouerbijs: Iustus prior accusator est sui. Item, Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: Qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Quid, rogo, his uerbis uel sanius uel apertius dici queat? Sed cum non placeant Laicis, noua doctrinæ luce ab hoc nouo Euangelista Trigamo illuminatis, inclinant potius aures & oculos suos ad falsas eius adulationes. De quibus ait Psalmista: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Non habet itaq; opus munire hanc doctrinam suam (quæ prurit auribus) sacræ scripturæ locis, quia ultro credunt eam libenter ij, qui dicunt: Loquimini nobis placentia, uidete nobis errores. Nolunt enim intelligere, ut bene agerent, sed sua sponte scandalosum sequuntur eum, cuius uerba iniquitas sunt & dolus. Nunc enim tempus illud est in foribus, cum sanam doctrinam Ecclesiæ & sanctorum patrum non sustinent, sed ad sua desideria coaceruant sibi magistros prurientes auribus. Itaq; libenter credunt, occultorum confessionem esse periculosam & impossibilem: Quanquam id nullo uerbo Dei aut scripturæ probetur. Constat autem ex facto & antiqua tot sæculorum consuetudine, talem confessionem fœliciter obseruatam fuisse, ideo non esse impossibilem, quoniam adhuc hodie obseruatur ubiq; apud Catholicos. Christus enim dixit discipulis suis, non solum hanc particulam (quam noui nunc Christiani solam attendunt) Quorum soluerit is aut remiseritis peccata (sicut imperiose nunc à suis falsis aut Apostaticis sacerdotibus absolutionem petunt Lutherani) sed addit etiam partem alteram, nempe: Quorum ligaueritis aut retinueritis peccata. Quomodo autem liget aut retineat peccata sacerdos, de quibus nihil ei dicit confitens peccator? Ipse autem per sese scire non potest, quia non est Deus, qui cor intuetur, & scrutari nouit corda & renes.

Luc. 7.
Act. 19.
Iacob 5.
Prouerb. 18. & 28.
Psal. 118.
Plebs Lutherana libenter credit suis.
Esa. 30.
Psal. 35.
2. Tim. 4.
Confessio occultorũ non est impossibilis.
Matth. 18.
Ioan. 20.
Cur necessarium est recte confiteri.
1. Reg. 16.
Hierem. 17.

Hęc certa & nota sunt omnibus, atq; in scripturis bene fundata, sed ijs Laicis nõ placent, qui falso putãt, sola recordatione sui Baptismi aut sumptione Sacramẽti (ut Lutherani docent) statim omnia peccata sibi remitti. Alterum ait esse abusum superbus hic Laicorum deceptor, *Quod pro peccatis perpetratis Confitenti imponitur aliqua pœnitentia agenda, aut ulla iniungitur satisfactio.* At nihil est certius tam in scripturis, quàm in sanctis patribus, Canonibusq; et Concilijs hac Ecclesiæ consuetudine: Quod facile credet quisquis legerit eiusmodi scripta, siue in Euangelio et Paulo, siue in antiquissimis patrum Epistolis, ut Dionysij & Cypriani, siue in Canonibus Nicæni, Ancyratani, Laodiceni, aut Elibertani Cõcilij. Certe Christus ipse docet agere pœnitentiã in cinere & cilicio, & aperte dicit: Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Et Paulus: Sicut exhibuistis (inquit) membra uestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nũc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Item, Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Hæc & id genus multa de pœnitentia agenda, tacet et dissimulat Concionator iste, & loquitur placentia populo, cui opera pœnitentiæ dicit neq; necessaria, neq; utilia ad salutem esse, sed sufficere solam fidem. Quam sane deceptionem grauiter reprehendit Deus per Ezechielem Prophetam: Tales enim Pseudoprophetę decipiunt populum, dicentes, Pax pax, et non est pax: ædificant parietem, & liniunt eum luto absq; paleis. Væ igitur illis, qui consuunt sic puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite uniuersæ ætatis ad capiendas animas. Tertium dicit esse abusum, *Quod liber, qui Agenda dicitur, nullum doceat sacerdotem rectam absolutionem, sed quod optent duntaxat generaliter Confitenti peccatorum remissionem: Id quod quilibet etiam facere queat rusticus, mulier, aut puer.*

Agere pœnitentiã et satisfactionem.
Matth. 4. Luc. 13.
Rom. 6.
2. Cor. 7.
Deceptores Laicorum.
Ezech. 13.

Hic toto (ut dicitur) cœlo errat tota Lutheranorũ & Zuinglianorum secta, de potestate Clauiũ, quæ per ordinationem et manus impositionem traditur Presbyteris, iuxta antiquam Ecclesiæ obseruationem: De qua Paulus non raro mentionem fecit. Hæ autem sectæ odiosissime impugnant, & impudentissime negant clauiũ potestatem, simul cum uniuerso noui Testamenti sacerdotio, ut patet ex ijs, quæ hac de re scripsi iam olim in Lutherũ, Bullingerũ, Musculum, Bucerum, &c. Faciuntq; nouos sibi sacerdotes absq; legitima Episcoporũ ordinatione: Quemadmodũ fecit olim apud Iudæos in schismate regni rex impius Hieroboam, in Dan & Bethel, cõtra usitatum sacerdotium filiorũ Aaron. Proinde nullam prorsus habent isti noui sectarũ sacerdotes potestatẽ uel absoluẽdi uel cõsecrandi, sed horrẽda

Potestas clauium concessa sacerdotibus.
1. Tim. 4.
2. Tim. 1.
3. Reg. 12. et 13.

Sacerdotes in sectis non absoluunt nec conficiunt.

populorum deceptione ficte omnia fiunt apud eos, hypocritica simulatione per immanissimã Idolatriam, qua in peccatis remanent ficte absoluti Laici, & pro uenerabili Sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, datur miseris falso consecratus panis & uinũ, in quo nec Trãssubstantiatio est (ut ipsimet fatentẽ) nec ulla oblatio, sed indigna et nefaria in schismate & incredulitate cõmunicatio falsi Sacramẽti, quo sibi iudiciũ mãducant et bibũt, nõ habentes necp; dijudicantes corpus Domini, sed remanẽtes in peccatis, & incredulitatis atq; inobediẽtiæ & rebellionis suæ erroribus, iam iudicati sunt
Ioan. 3. (ut ait Ioannes) & ira Dei manet super eos inæternũ (proh dolor) si non resipiscunt. Nostri aũt sacerdotes, quando Confitentẽ absoluũt, non optant solum aut precantur ei remissionem peccatorũ, sicut rusticus mulierue aut puer facere potest, sed etiam potestate clauiũ, quæ ipsis legitima ordinatione per manus impositionẽ, ab Episcopo Catholico tradita est, efficaciter absoluũt eũ ab omnibus peccatis confessis, & non sponte aut fraudulenter tacitis aut oblitis. Sicut enim in baptizando dicunt: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ita & in absoluendo dicunt: Ego authoritate sacerdotali,
Ioan. 5. qua fungor, licet indignus, absoluo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti. Vade & noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

De sacerdotum Ordine & Consecratione,
Caput VIII.

PErfidus & Apostaticus sacerdos iste, qui Catholico ritu in Presbyterũ ordinatus fuit: & per hoc ueram consecrandi Sacramenti & offerendi potestatẽ consecutus fuit, licet ea non sit usus amplius, postquam per hæresim & polygamiam scelestè ditatus est: Ecclesiæ antiquos ritus in ordinandis & consecrandis sacerdotibus arguit in multis, præcipue uero in his punctis. Primo,

Quod sacerdotes ibi coguntur & obligantur uitare statum Coniugalem, Quod Paulus dicat esse doctrinam Dæmoniorum.

Paulus multis rationibus approbauit Cælibatum.

At mentitur de Paulo Apostolo Calumniator iste. Nusquã enim prohibet aut reprehendit Ecclesiæ antiquam hanc, de seruando Cælibatu in sacerdotali ordine, consuetudinẽ, sed longe uerius comprobauit & doctrina & exemplo uitæ in ipso facto. Vbi enim duxit ipse uxorem: Docuit aũt manifestè Cælibatum his ad Corinthios ratio-
1. Cor. 7. nibus. Prima. Nolite (inquit ad coniugatos) fraudare inuicem, nisi forte ex cõsensu ad tempus, ut uacetis orationi. Hinc autem infert S. Ambrosius, cũ sit sacerdoti semper uacãdũ orationi, nunq; debet uxorem ducere. Secunda. Hoc aũt dico (inquit Paulus) secundum indulgentiam, non secundum imperium: Volo aũt omnes uos homines esse

esse sicut me ipsum, sed unusquisq; proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius uero sic. Dicat ergo nobis hic, si potest, Trigamus aut Tetragamus sacerdos iste, ubinam Paulus Trigamus fuerit, sicut ipse summo cum scandalo ac scelere esse non erubescit, cũ audiat Paulum dicere: Volo aũt omnes uos homines esse sicut meipsum. Et quid est, quod ait de coniugio Corinthijs. Hoc aũt dico secundũ indulgentiam, non secundum imperium: Tertia. Quod si non se continent (inquit) nubãt: melius est enim nubere, quàm uri. Quibus quæso hoc dicit: Nunquid sacerdotibus iam ordinatis & Cælibatum ex consuetudine ordine ipso professis, aut Monachis propria sponte uoto castitatis addictis & obligatis? At hisce dicit alibi, quod damna- 1. Tim. 5.
tionem habent, quia primam fidem irritam fecerũt. Non hisce igitur, qui propria sponte uouerunt & ad continentiam sunt obligati, permittit nubere, et primam fidem irritam facere: sed alijs qui libertatem nubendi habent. Nec uri significat hic quamcũq; carnis tentationem Vri quid est.
aut pruritũ. Qualem etiam Paulus ipse passus est, quem stimulum uocat & angelum Sathanæ: sed eam carnis ustionẽ & flammam intelligit hic, quæ in pugna carnis contra spiritũ prævalet, & uoluntatẽ uictam in actus cõsensum rapit. Ait enim Dominus ipse: Spiritus quidẽ promptꝰ est, caro aũt infirma. Et ipse Paulus ad Galatas: Caro cõ- Matth. 26. Galat. 5.
cupiscit aduersus spiritum, et spiritus aduersus carnem: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Quarta. Vnusquisq; (inquit) 1. Cor. 7.
in qua uocatione uocatus est, in ea permaneat. Verbi gratia, Vocatus est maritus in coniugio, maneat ergo in eo, & ab uxore sua non discedat: Vocatus est sacerdos in Cælibatu, in eo permaneat, & non fiat relicto perfide Cælibatu maritus: multo minus fiat Digamus Presbyter contra omnia iura Trigamus,
aut Trigamus, sicut factus est scandalosissime popularis & carnalis iste Concionator, qui non ambulat spiritu, sed desideria carnis perficit in libidine & auaritia, & re ipsa atq; in facto suo deridet sanctissima Pauli monita, quæ habentur de spiritu contra carnem. Qualia sane & hæc ad Romanos ab eo scripta sunt: Nos non secundum car- Rom. 8.
nem ambulamus, sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt: Qui uero secundum spiritum, quę spiritus sunt sentiunt. Nam prudentia carnis mors est, prudentia aũt spiritus uita & pax: Quoniam sapientia carnis inimica est Deo. Legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in uobis. Si quis autem spiritũ Christi non habet, hic non est eius. Ergo fratres (inquit) debitores sumus, non carni, ut secundũ carnem uiuamus. Si enim secundum carnẽ uixeritis, moriemini: Si aũt spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Quicunq; enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Hæc ibi Paulus, ad quæ sane omnia in facto suo surdas præbet aures, auare & libidi-

Universidad de Deusto Biblioteca

Virginitas apta sacerdotio.

noſe coniugatus iſte ſacerdos. Quinta. De uirginibus (ait) præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Deo, ut ſim fidelis. Exiſtimo enim hoc bonum eſſe, propter inſtantem neceſsitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe. Ecce Paulus, ut ſit fidelis, uirginitatem conſulit, quia exiſtimat hoc eſſe bonum homini ſic eſſe: At non præcipit, quia non omnes capiunt (ut ait ipſe Dominus) hoc uerbum, ſed quibus datum eſt. Conſulit tamen hoc bonum utercꝫ. Dominus enim ait: Qui poteſt capere, capiat. Paulus uero ſic: Solutus es ab uxore, noli quærere uxorem. Vnde ait Epiphanius, quod uirginitas ſit in Eccleſia quaſi crepido & fundamentum, quæ exercetur & ſeruatur à multis & glorificatur. Sequitur autem ad eandem uirginitatem ſolitudo, apud plæroſcꝫ utriuſcꝫ ſexus ſolitariam uitam degentes. Poſt hanc continentia, ſuper eundem curſum fundata. Vertex autem horum omnium, aut mater (ut ita dicam) genitrix, eſt ſanctum Sacerdotium. Ex uirginibus quidem ut plurimum procedens: ſi uero non ex uirginibus, at ex ſolitariam uitam degentibus, &c. Hæc igitur Chriſti, Pauli & Epiphanij caſtitatis & continentiæ conſilia, nemo niſi impius & Pſeudochriſtianus, iure dixerit eſſe doctrinam Dæmoniorum, ut falſo & impie dicit iſte prophanus ſacerdos & maritus. Sexta. Vlterius ait Apoſtolus: Præterit enim figura huius mundi, Volo autem uos ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo: Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diuiſus eſt. Ecce quomodo Paulus tot rationibus ſuadet continentiam, & interdicit ſacerdotibus, ne uxores ducant, ſicut obſeruat fideliter hæc eius cõſilia pia mater Eccleſia, in ordinatione ſacerdotum, perpetua conſuetudine, ultra Mille iam & Quingentos annos: quæ & uerbis reprehendere, & factis præuaricari audet Trigamus iſte ſcortator (qui uere aut iure maritus dici aut eſſe nõ poteſt) per meras calumnias, abſcꝫ omni ſcripturæ authoritate, in tuo, Cæſar, Imperio. Paulus autem doctrinam Dæmoniorũ uocat, ſi quis prohibeat uniuerſaliter nubere, ſicut Tatiani & quidam alij docuerũt hæretici, qui Chriſtianis prohibuerunt nubere, quaſi nemini inter Chriſtianos coniugium inire liceat. Eccleſia autem non ſic prohibet omnibus, ſed ſacerdotibus tantũ & Monachis, alijſque uoto aut ordine ad continentiam & Cælibatũ obligatis. Hæc prolixius quàm intendebam, proſequutus ſum religioſe Imperator, propter ſcandali huius frequentiam, dum ſic nubunt nũc paſsim per omnem fere Saxoniam, præſertim in ciuitatibus Imperij, ſacerdotes & monachi, contra omnem Eccleſiæ conſtitutionem & conſuetudinem, ſine omni ueterũ (de quibus ſe falſo iactitant) Chriſti fidelium exemplo. In reliquis autem impiæ reprehenſionis punctis, quę Momus iſte adducit, breuius reſpõdebo. In ſecũdo igitur reprehendit,

Matth. 19.

Epiph. contra hæreſes l. b. 1. Tom. 2. circa finem.

1. Cor. 7.

reprehendit, *Quod ſacerdotes noſtri ordinantur ad faciendã in Miſſa oblationem pro uiuis & mortuis: Atcꝫ per hoc confirmantur Miſſæ pro defunctis & Purgatorium.* At nos alibi iam pridem contra alios ſectarum complices, & nuper ex Dionyſio Areopagita, contra Phil. Melanthonem probauimus, Miſſam pro defunctis in Eccleſia ſemper fuiſſe, etiam temporibus Apoſtolorum. Reſpondeat igitur prius ad ea Reprehenſor iſte, et non calumnietur aut neget manifeſtiſsima ac uetuſtiſsima compertæ ueritatis inſtituta Chriſtianorũ. In Tertio reprehendit, *Quod noſtri ſacerdotes conſecrato (quod calumnioſe Idolatricum uocat) unguntur oleo.* At iam ſæpe reſponſum eſt ſupra, oleum iſtud per uerbum Dei & orationem eſſe, teſte Paulo, ſanctificatum. Cuius in ſacris literis plurima habemus ex ueteri Teſtamẽto exempla & figuras, de cõſecratis & unctis ſacerdotibus Domini in Moyſe & Prophetis, ne poſsit Calumnitor iſte probabiliter dicere, nouum aut humanum eſſe hoc Eccleſiæ inuentũ. Aperte enim dicit Paulus Apoſtolus: Quæcunqꝫ ſcripta ſunt, ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt. Item, Hæc omnia in figura contingebant illis, ſcripta ſunt autem ad correptionẽ noſtrã, in quos fines ſæculorũ deuenerunt. Taceo de optimis Olei ſignificationibus & myſterijs, quę in Decretis ſanctorũ patrũ, & Decretalibus Ro. Pontificũ, præſertim Innocentij Tertij, doctiſſimi Pontificis referuntur. Nec ullus eſt in tota ſcriptura locus, qui prohibeat aut reprehendat huiuſmodi unctionem, ſicut temere facit et impie Calumniator iſte, qui abnegat impie, quę pie ab Epiſcopo in ipſiuſmet ordinatione & conſecratione olim facta ſunt, & propter Characterem indelebilem (quem ſero nunc negat, ab ipſo aũt S. Auguſtino iam olim affirmatum & aſſertum) eradi non poſſunt. Facta enim infecta per nullam potentiam aut artẽ fieri poſſunt. In Quarto, *Reprehendit Inuocationem mortuorum (ut contemptim uocat) ſanctorum, quæ in ordinatione fieri ſolet.* Sed loquitur ſine ſcripturis, quæ eam nuſquam prohibent, & nos iam ſæpe eam ex ſcripturis & ſanctis patribus aſſeruimus, & contra complices eius atcꝫ etiam contra Zuinglianos abunde probauimus. De qua illi mihi hactenus nihil reſponderunt. Et infra contra eandem loquaciter argumentatur, ſicut paulo ante fecit Melanthon, cui iam dudum reſponſum eſt. In Quinto *Reprehendit, quod inungũtur ſacerdotibus dicendæ quotidie horæ Canonicæ. Quia non ſit poſsibile, quod ultra eas demurmuratas, aliquis appetitum habeat legendi aut ſtudendi. Ad hæc, quod perdant per eas optimum diei tempus & horas.* At negant Chriſtus & Paulus orando perdi tempus & horas inutiliter & incaſſum. Ait quippe ipſe Dominus: Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere. Et Paulus ad Romanos: Sine intermiſsione memoriam ueſtri facio ſemper in orationibus meis. Item ad Theſſalonicenſes: Semper gaudete (inquit)

Vnctio ſacerdotum.

Rom. 15.

1. Cor. 10.

Diſt. 69. c. Quoniam. Itẽ diſt. 23. c. prohibete. Extra. de ſacra unctione c. 1. Aug. contra Parmen. li. 2. c. 13.

Obligati ad horas Canonicas ſacerdotes.

Luc. 18. Rom. 1.

1. Theſſ. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine intermissione orate, in omnibus gratias agite: Hæc est enim uoluntas Dei in Christo Iesu in omnibus uobis. Non intelligũtur huiusmodi uerba Christi & Pauli cõmode, ut ad literam sine intermissione oremus: sicut ea intellexerũt antiqui hæretici Euchitæ. Sed ut quotidie persoluamus horas Canonicas, ne eas intermittamus, luxta illud Psalmistę: Septies in die laudem dixi. Item, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Quod autem delicatus & uxorius iste sacerdos ait, non esse possibile, ut aliquis post persolutas horas Canonicas, appetitũ habeat legendi aut studendi, falsum est. Videmus enim quàm multa & magna sane doctrinæ suæ opera indefesso studio elucubrauerint plærique sancti patres, ut Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus: Et permulti doctores Scholastici, uelut Thomas, Albertus, Bonauentura, &c. Quos utique quotidie persoluisse horas Canonicas, satis manifeste constat, ex religiosa eorum conuersatione atq; timore Dei. Ego sane, qui heu nimium frigidus sum in deuotione & cultu Dei, oculisq; debilis, ac uarijs senectæ incommodis grauatus: quamuis laboribus multis & diuersis implicitus, præsertim in scribendis & ædendis contra hæreticos libris: nollẽ tamen desidiose aut sponte, ullo die horas consuetas, atq; etiam horas de Domina & de S. Cruce, una cum accessu & recessu (ut uocant) altaris omittere. Quis ergo suspicetur de sanctissimis patribus talem orandi negligentiam, ut horas omitterent Canonicas, qui procul dubio alias quoq; non paucas orationes dicere soliti fuerunt, sicut grauissimi uiri, Paulinus de S. Ambrosio, Sulpitius Seuerus de S. Martino, alijq; de alijs, ueridica relatione testati sunt.

Euchitæ.

Psal. 118.

De oblatione sacerdotum in Missa,
Caput VIII.

DE hac re petulantissime per contemptum irridet & scurratur sacerdos iste abnegatus & Apostata, longe nimirũ sceleratius, quàm facere posset ullus Mamaluchus aut Turca: Proinde non uidetur mihi uel necessarium uel operæ precium, procacibus eius calumnijs & irrisionibus opponere operoso studio scripturas aut rationes. Nam et ipse nudas et ludicras, ad excitandum peruersis & fide uacuis leues & inconditos cachinnos, proponit argutias et similitudines, quas apud ueros Christianos recitare, confutare est. Ait ergo.

Calũniæ in sacerdotes.

Nouum esse figmentũ, quod ab initio mundi usq; nunquam fuerit auditum, quàm hoc anno 1548. Augustæ, nempe, quod omnes homines gratiam Dei & uirtutem atq; fructum æterni sacrificij in cruce peracti, per Papistici sacerdotis confictum sacrificium debeant consequi, & ad se trahere.

Addit:

Addit: *Hanc quidem sententiam sæpe à nobis repeti, sed ne uno quidem scripturæ uerbo probari aut ostendi.*

Addit & hanc calumniam:

Nos nullum habere fundamẽtum melius, quàm mentiri contra scripturã, quàm falsificare dicta patrũ, quàm noua et friuola effingere cõmenta.

Et in risum atq; opprobrium nostri, apud Laicos suos ludicram affingit hanc similitudinem.

Quasi plantauerit Deus Pater arborem uitæ, Christum saluatorem nostrũ, in cœlesti Paradyso ad dexterã suã, sed nos huius arboris poma consequi non posse, nisi sacrificans sacerdos (quem contemptibiliter Teuthonice, Opferpfaf, agnominat) ea decerpat, ac inde ad nos deportet, atq; pro pecunia uendat.

Quid opus est, quæso, ad has contra sacerdotes hostiliter confictas malignitates prolixe respondere? Laici eius rident, & Apostatæ huic contra sacerdotes omnia credunt, ac nostra legere contemnũt: Sicut crediderũt olim Pagani Apostatæ Iuliano, quicquid contra Christianos ingeniose atq; diserte scripsit. Cuius calumnias operose ac prolixe cõfutauit post multos annos S. Cyrillus, Doctissimus Alexandrię Patriarcha: Interea tamen ille scriptis suis occupauit & peruertit, et in Gentilium erroribus confirmauit, plurimorũ corda Paganorũ. Sic & Aman iste noster ac impius Apostata, ita præoccupat nouo hoc contra INTERIM scripto suo, subuersorũ iampridem crebris eius per tot annos concionibus, Laicorũ corda, sensusq; omnes effascinat (sicut Galatis olim contigisse querebatur Paulus) ut neq; aperta libidinis & auaritiæ uitia scandalosamq; uitam eius cõsyderent, neq; technas & calumnias eius animaduertant. Vt non minus uere quàm dolenter, cũ Paulo ipsis dicere possimus: O insensati Galatę, quis uos fascinauit non obedire ueritati? Ante quorũ oculos Christus Iesus proscriptus est, & in uobis crucifixus. An non est ita: Proh dolor ita est, & iam diu ita fuit. Ita enim proscriptus est ante oculos eorũ Christus Iesus, ut neq; patiãtur eũ in Missa uel offerri Deo patri, uel more pristino eleuari, et in compunctionẽ cordis, aut in gratiarũ actionem et laudẽ ipsius deuoto (ut olim) populo à sacrificante sacerdote ostendi: neq; permittant eũ uel in Ecclesiarũ Ciborijs uenerabiliter more maiorum seruari, uel in processione aut circuitu deuote, accensis in honorem eius Cereis, circunferri, uel per plateas ad infirmos deportari: neq; credant eũ substantialiter in uenerabili Sacramento corpore et sanguine per Trãssubstantiationẽ (quam negãt et blasphemãt) adesse: neq; uerbis consecrationis per os sacerdotis cõfici aut offerri. Cumq; in hęresi et schismate cõstituti, eũ per gratiam ueramq; fidem & charitatem adesse non credant, miror equidem, si non sit totus et per omnia simpliciter atq; uerissime, ante oculos eorum proscriptus.

Iulianus Imp. Apostata.

Galat. 3.

Effascinatę plebes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quandoquidem & Imagines eius siue Crucifixi siue nati, aut passi aut resurgentis, non æquis oculis intuentur, quas Concionator iste in scelus & Idolatriam imputat, si uenerabiliter inspiciantur.

Missa, cruentæ oblationis commemoratio est.

Ne quis autem suspicetur illusionibus supra istis commemoratis inesse aliquid ueri, opponam eis breuiter aliquot scripturæ testimonia, quibus earum falsitas conuincatur. Certe Christus ipse iubet ita fieri, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Quemadmodum & mulieris pium comprobauit factum, murmurantibus discipulis dicens inter cætera sic: Amen dico uobis, Vbicunq; prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam eius. Quod autem hæc memoria fieri debeat in altari per sacerdotem, in commemorationem cruentæ illius oblationis, quæ à Christo in cruce semel peracta est per mortem, Paulus ad Corinthios apertius declarat, ubi commemorationem hanc de annuncianda morte Domini interpretatur, quæ semel facta est. Et adhuc apertius declarat hoc ipsum in epistola ad Hebræos, sic dicens: Christus per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Item, Non enim in manufactis sanctis introiuit Iesus exemplaria uerorum, sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc uultui Dei pro nobis. Cruenta igitur oblatione, oblatus est semel in cruce: Incruenta autem offertur quotidie in altari, in memoriam illius cruentæ. Vnde & incruenta uirtutem accipit. Nec mirum, una enim eadēq; substantia est, quę & in cruce oblata fuit, & in altari quotidie offertur. Nam Iesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula. Et merito à sacerdote peragitur potius, quàm à Laicis huiusmodi oblatio, sicut clarissime testatur ac docet Paulus in eadem epistola. Est enim minister Dei, ex hominibus assumptus, & pro hominibus legitima ordinatione & consecratione constitutus, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Nec ullum est in tota scriptura uerbum, quod hoc ei prohibeat. Si ergo Deus non prohibet, quis est Apostata iste, ut prohibendi ius aut facultatem habeat? & supra Deum per hoc seipsum constituat, quasi nouus Deus, cui obedire in hoc debeant Papa, Imperator, Concilia & uniuersa Ecclesia Christi, ne permittant sacerdoti, in altari pro hominibus offerre.

1. Cor. 11.

Heb. 9.

Heb. 13.

Heb. 5.

De

De Inuocatione sanctorum, Cap. IX.

DE hac iam pridem alijs respondi eiusdem farinæ hæreticis, & nouissime Phil. Melanthoni nuper in consimili contra INTERIM scripto, ad eadem fere argumēta, quæ hic repetuntur. Quid enim scit aut habet superbus Concionator iste, quod ex Vuittenberga non acceperit? Quoniam uero popularior est, et ad Laicos fallēdos & subuertēdos, præsertim plebeios & sedentarios artifices, accōmodatior, repetenda mihi sunt succincte hic eius argumenta. Ait igitur primo sic. *Inuocatio sanctorū hūc primo habet defectum, quod eam Deus non præcepit, nec ullum de ea uerbum manifestauit, ideo ex fide procedere non potest. Quare peccatum est, & acceptari non debet.* Respondeo. Esto, quod eam Deus non præceperit, sicut iste dicit: Sed tñ dignus interim est Argumentator iste Lutherico illo responso, quod Carolstadio datum fuit. Dic Christicida & Animicida, ubi prohibuit eā Deus? Quomodo audes prohibere, quod non prohibuit Deus? Esto præterea, quod eam non præceperit ad literam, an non potuit eam præcipere per Spiritū sanctū, sine literali uerbo per diuinū instinctū? Non enim uos estis (inquit Christus ad discipulos suos) q loquimini, sed Spiritus Patris uestri, qui loquitur in uobis. Multa insuper alia per anni circulū obseruat Ecclesia, quę scripta nō sunt in nouo Testamēto, ut sunt dies festi, dies Ieiuniorū, dies Aduētus, Quadragesima, Natalis Dñi, Pascha, Pentecoste, etc. Quid ergo? Nunquid hęc oīa abolenda et reijcienda sunt, uelut peccata aut superstitiosa instituta, quia in sacris literis non sunt scripta? Vbi scripta habeē hęc impiorū Ecclesię hostiū sententia? Certe Lutherus ipse, cū de Anabaptistis scriberet, longe aliā protulit sentētiā, Nempe, ut nō minus factis et operibus Dei, cp eius uerbis aut scripturis credēdū sit: nec abolendū esse in Ecclesia quicq̄, quod ille abolere nō præcipit, eò, cp non omnia quę fieri aut seruari debent, scripta habeantur. Sicut igitur de Baptismo paruulorū concludit ille, ita potest pari ratione cōcludi de Inuocatione sanctorū, etiam secundū Lutheranos, quod aboleri nō debeat, quia Deus eā non permisisset tam diu in Ecclesia fieri, si eā reprobaret aut habere nollet: Quia nō minus facta, cp uerba Dei auēdenda sint. Nos quidē Lutheri (quē propter doctrinę suę inconstantiā, iam olim Septicipitē dixi & ostēdi) uerbis aut sentētijs nō innitimur aut cōfidimus, sed firmiter credimus Ecclesię, & eius authoritati reuerēter cedimus atq; deferimus, uelut colūnę & fundamēto ueritatis, sicut Christus in Euangelio, et Paulus in Epistolis suis præcipit nobis. Et cōfidenter dicimus Anathema omnibus, qui nobis aliud Euangeliū prędicant præter id quod accepimus, etiāsi Angelus de cœlo id attentaret. Quāto magis Anathema nobis esse debet, iste ter perfidus ueri sacerdotij abnegator ac Trigamus Apostata: Cuius stylus & lingua hęresim, uita & caro superbiā auaritiāq; & libidinem ubicp̄ spirant. Ait secundo.

Luth. contra cœlest. prophetas lib. 1.

Matth. 10.

Multa credimus et tenemus, quæ non sunt scripta explicite.

Luth. contra Anabaptistas.

1. Tim. 3. Matth. 18. 2. Tess. 2. Galat. 1.

Non

Nõ sciũt sancti nostras cogitationes et orationes: Hoc n. solius Dei est.
1. Reg. 16. Hier. 17. Respondeo. Solius quidem Dei est, intueri cor, & scrutari renes & corda, ut supra quoq; dictum est: Nulla tamen scriptura dicit, Deum
Matth. 11. nõ posse reuelare sanctis suis cogitationes & orationes nostras. Sicut ergo nemo nouit Filium nisi Pater, neq; Patrẽ quis nouit nisi Filius, & cui uoluerit Filius reuelare: Ita & Pater aut Filius in cœlo poterit sanctis suis reuelare cogitationes & orationes nostras, laudes itẽ & uenerationes atq; inuocationes nostras, siue per seipsum, siue per Angelos suos, siue per alios in cœlo sanctos suos: ut nõ abscidatur omne prorsus cõmercium (sicut facere conantur nouæ nũc sectæ) inter sanctos in cœlo & fideles in terra. Lex enim charitatis & amicitiæ hoc non permittit. Cum sint igitur unius & eiusdem Ecclesiæ piæ matris filij, unius & eiusdẽ corporis Christi membra, licet melius & beatius habeant in triumphãte, quàm in militante Ecclesia: Requirit utiq; lex charitatis (quæ teste Paulo per mortẽ non excidit) ut non sit schisma in corpore (non mea, sed Pauli sunt hæc uerba) sed in id ipsum pro inuicem solicita sint mẽbra. Et si quid patitur unũ membrũ, compatiantur omnia membra: Siue gloriatur unũ membrũ, congaudeãt omnia mẽbra. Ita & Petrus ad fideles Christi dixit: Certus sum, quod uelox est depositio tabernaculi mei, secundũ quod et Dominus noster Iesus Christus significauit mihi: Dabo aũt operã, et frequenter habere uos post obitũ meũ, ut horũ omnium memoriã faciatis. Immanissimus est igitur contra scripturã & omnem charitatẽ iste sectarũ error, quo sic præcidunt omnia commercia & officia charitatis & piæ in Christo coniunctionis, inter unius & eiusdẽ corporis Christi membra, quasi inter ea, extincta per mortẽ charitate, schisma sit, & talis diuisio, qualem in Euangelio dicit inter beatos et damnatos pater Abraham. Sic
Luc. 16. enim ait ad diuitẽ, qui sepultus erat in inferno: In his omnibus inter nos & uos Chaos magnũ firmatũ est, ut hi qui uolunt hinc trãsire ad uos, nõ possint, neq; inde huc trãsmeare. Ait Tertio. *Si scirent orationes nostras, scirẽt quoq; uoluntatẽ Dei, quid facere aut omittere uelit: Idcirco nõ possunt pro nobis orare. Si n. uult facere, non opus est ut orẽt ipsi.*

Commercium charitatis inter Christianos in cœlo et in terra.

1. Co. 12. et 13.

Sophisticũ argumentum

Respondeo. Neq; in scripturis, neq; in Rhetorica aut Dialectica, habetur indoctũ & improbũ hoc argumentũ. Qua enim consequentia necessario sequitur, ut sciant sancti in cœlo protinus uolũtatem Dei, quid facere uelit aut nolit, si sciãt orationes nostras? Quis enim nouit
Esa. 40. sensum Domini, aut quis Consiliarius eius fuit? inquit post Prophetã
Rom. 11. Apostolus. Nunquid propter indoctũ hoc argumentũ superbi hæretici, eradi debent ex scriptura hæc Apostoli uerba: O altitudo diuitiarũ, sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incõprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiæ eius? Alij aũt Lutherani Augustę in Colloquio non multo prudentius concedebant nobis, sanctos quidem pro nobis orare posse, sed nos eos inuocare non debere: Quoniam & hoc falsum est, & in scripturis nusquam habetur. Ait Quarto. Si

Si debeant sancti per sua merita exaudiri, forent mediatores inter Deum & homines: Hoc autem soli Christo conuenit. Essent & dij, quia mediatorem inter Deum & homines, oportet ipsum quoq; Deum esse et hominem. At hoc quoq; tenderet ad horrẽdissimam Idolatriam, et abnegationem Mediatoris. Respondeo primum quidem, quod iste argumẽtator hic loquitur sine scripturis ex proprio capite, ideo ex propria ipsius sententia reiici ac reprobari potest. Deinde, quod unus quidem mediator est Christus per redemptionem, ut ait Apo-
1. Tim. 2. stolus, quia Deus & homo est, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: At nulla prohibet scriptura, plures esse mediatores inter Deum & homines per intercessionem, ad impetrandum à Deo gratiam, aut ad placandum iram Dei, & ad deprecandum & auertendum diuinæ ultionis iudicium. Sic Abraham fuit mediator
Genes. 18. inter Deũ & Quinq; ciuitates Sodomitarũ, quem & Deus exaudire uolebat, si uel decem iusti inter tot peccatores reperiri potuissent. Sic
Exod. 4. et 18. Moyses mediator erat inter Deũ & filios Israël, non solum ut internuncius, qui causas & necessitates populi referret ad Deũ, & Dei responsa atq; præcepta ad populum, sed etiam ut intercessor, placator ac
Psal. 105. deprecator: Adeo quidem ualidus, ut ira Dei sæpe in uniuersum populum desęuisset, nisi Moyses pro illis intercessisset. Iratus itaq; aliExod. 32. quando dixit ad eũ Deus: Cerno, quod populus iste durę ceruicis sit: dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleã eos, faciamq; te in gentẽ magnã. Itaq; ueraciter dixit ipsemet Moyses ad populum:
Deut. 9. Num. 16. Ego sequester & medius fui inter Deũ & uos. Sic & frater eius Aaron summus sacerdos, cũ desęuiret in populum ira Dei, obtulit Thymiama, et stans inter mortuos, ac uiuẽtes, pro populo deprecatus est, & plaga cessauit. Sic & post mortẽ suam orauerunt & intercesserunt
2. Mach. 15. Hiere. 15. efficaciter & ualide, Onias sacerdos & Hieremias Prophęta Dei. Ad quẽ sane, propter nimios excessus populi sub Manasse rege Idolatra, iratus & inexorabilis factus Deus, dixit: Si steterint Moyses & Samuel corã me, nõ est anima mea ad populũ. Eijce illos à facie mea, & egrediãtur. Sic et Paulus in naufragij periculo pro nauigantibus intercedens, à Deo exauditus fuit. Dixit enim ei Angelus illa nocte: Ne
Act. 27. timeas Paule, Cæsari te oportet astare, & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecũ. Erant aũt in naui animę 276. Si ergo sic intercedere potuit Paulus tã ualide in terra positus, cũ esset adhuc mortalis & peccator, nunquid non potest in cœlo à Deo coronatus, à
Phil. 1. morte & peccato iam pridem prorsus immunis? Absit. Quia sciebat, multo melius esse cum Christo, & mori esse sibi lucrum. Quomodo autem foret ei lucrum, si minus posset in cœlo, quam potuit in terra? Quid ergo poterit ad tot scripturæ locos respondere impius iste Calumniator sanctorum, qui sine scripturis uanissime blaterat, sanctos pro nobis in cœlo intercedere aut orare non posse?

Quomodo sancti sunt Mediatores.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De igne Purgatorio animarum, Caput X.

Calumnia in sacerdotes de Purgatorio.

COntra plebeia huius Nugatoris argumenta, quæ nobis sine scripturis tumide ab eo inflatis buccis obijciuntur, multa habemus ex scripturis præsidia, quę iam olim et à me, et ab alijs in lucẽ producta sunt de Purgatorio, ad quæ ille hactenus nihil omnino respondit. Neq; curat adhuc, quid de hoc sentiant aut scribant docti homines, quia sufficit sibi, persuasum iam esse Laicis suis, affirmari à sacerdotibus & Monachis Purgatoriũ, solummodo per auaritiam propter pecunias et cõmoda propria, si per assertũ Purgatoriũ possint recuperare Missas pro defunctis. Vnde factũ est, ut in ea Imperij præclara ciuitate, ubi iste prædicat, omne studiũ & suffragium pro animabus defunctorũ, eius scelesta fascinatione, abolitum sit iam pridem: cum antea uix alia fuerit pro iuuandis animabus uel largior in Eleemosynis, uel frequentior ac studiosior in precibus & oblationibus. Trahit ipse populũ in hunc errorẽ maxime hoc argumento, quod dicit Purgatoriũ cõfingi, per auaritiam Ecclesiasticorũ.

Calumniator auarissimus.

Cũ interim sit ipse omnium auarissimus, qui ut diuitias sibi pararet, cum esset ex patrimonio quouis Iro aut Codro pauperior, scelerate multiplicauit nuptias, ducens uxores uiduas opulentiores, unam post aliam. Et antiquũ atq; consuetũ prædicandi stipendium, extorsit improba discedendi simulatione, adaugeri sibi noua auctione nõ solum in duplo, sed etiã in triplo aut quadruplo, ut iam in Millibus aureorũ argenteisq;, & deauratis poculis atq; etiam aureis cathenis & torquibus (quod & de Bucero dicitur) certare possit etiam cũ opulentis ciuibus. Nõ opus est igitur, multis hic uti de Purgatorio probationibus uel ex scripturis, uel ex libris sanctorũ et antiquorũ patrũ, quia Laicalia eius argumenta, quibus antiquam Ecclesiæ pietatẽ erga defunctos irridet atq; calumniatur, cæco plebis (quæ eum pro illuminato Doctore habet, licet ille neq; Magister in artibus, neq; Doctor in Theologia, aut in ulla alia facultate existat) iudicio pro certissimis habẽtur demonstrationibus. Respondeant saltem ipse & Laici eius increduli de Purgatorio, Lutheri (noui Euangelij sui authoris) argumentis, quibus usus est olim, nõ solum contra Pighardos, cũ esset adhuc Catholicus: Verũ etiã ijs, quibus usus est in Resolutionibus suis, et in Disputatione Lipsica, quando appingebatur imagini eius colũba ad aurẽ dexteram, tanq; signũ Spiritus sancti: Quin etiam ijs, quibus usus est in articulorũ suorũ, quos Papa Leo X. dãnauerat, furiosa & hostili assertione, quãdo iam manifeste rebellis erat Ecclesiæq; desertor, ut nemo possit ullo excusationis prętextu dicere, eũ tunc ex reuerentia aut timore Papæ aliter scripsisse, quàm in corde senserit, cum

Resolu. propo sit. 15. & 19.

tum Papam cõuitiosissime multis ibi palam insectaretur probris & iniurijs. Respondeant igitur ad hæc ibi Lutheri sui uerba, si possunt. Credo (inquit) Purgatorium esse, & consulo suadeoq; credendum, sed neminem uolo cogi. Et in disputatione contra D. Ioan. Eckium habita: Ego (inquit) qui credo fortiter, immo ausim dicere, scio, Purgatorium esse, facile persuadeo in scripturis de eo mentionẽ fieri.

Luth. in assert. art. 37.

Contra hæc Lutheri uerba dicit iste Concionator illius discipulus,

Scurrilia argumẽta.

Quod ex ementito Purgatorio, sequantur istæ abominationes & blasphemiæ. Primo, quod Pater & Filius & Spiritus sanctus, qui in cordibus fidelium habitant sicut in templo suo, non sint tam fortes & sancti, ut reliquias peccatorum, quæ adhærent adhuc illi templo, etiam per mortem Christi, possint expurgare, sed oporteat sanctæ Trinitati & morti Christi auxilium præstare infernalem ignem, ad plene expurganda peccata. Deinde, quod oporteat hoc modo Christum unà cum sancto templo suo pariter in Purgatorium descendere: Nec tam potens sit mors Christi cum omni uirtute & potentia sua, ut eam pœnam possit compensare, persoluere ac finire: sed oporteat infernalem ignẽ aduocare mortẽ Christi, in qua nos morimur, ut sit melior urga, qua paterna uoluntas puerum corrigat, & iram Dei placare possit, quàm mors Christi, in qua nos patimur et morimur. Item, quòd habeant Diabolum pro Deo quodam, qui infernali igni plus uirtutis, potentiæ & bonæ operationis tribuunt, quàm sanctæ Trinitati & saluberrimæ morti Christi. Ad hæc, quòd Deũ pariter cum templo suo fidelium animarũ, in ignẽ infernalem proijciũt, eumq; sic Diabolo subijciunt. Hęc iste Calumniator.

Calumniæ.

Non te misereat, Pijssime Imperator, populum antea deuotum & ciuitatem Maiestatis tuę hactenus obseruantissimã, tam nequiter & maligne, per tam futiles & absurdas illationes & calumnias, à scelestissimo impostore isto, tota exui Ecclesiæ fide, & in odium Maiestatis tuæ, omniumq; Catholicorũ seditiose concitari? Quis nostrum, obsecro, propter Purgatorium detrahit S. Trinitati? quis morti Christi? Quis Diabolum pro Deo habet? Quis Purgatorium uocat ignem infernalem? Quæ scriptura sic loquitur? Nunquid mors Christi sic tollit à Deo & iudice Christo omnem iustitiam, ut non liceat ei in mortuis ullum punire peccatum, & dare unicuiq; secundum opera eius? Audiat saltem Lutherum, qui aperte dicit, quod oporteat puniri peccata, siue hoc faciat Deus, siue Ecclesia, siue homo aut peccator in seipso puniat. Nunquid Christus tam graues pro nostris peccatis sustinuit pœnas, ut nos impune peccemus? Est quidem Christus (ut inquit Ioannes) propitiatio pro peccatis nostris, sed non tantum pro nostris, sed etiam pro totius mundi peccatis. Non saluatur tamen per eam mortem totus mundus, sed manet uera hæc

Luth. in assert. artic. 5.

1. Ioan. 2.

Matth. 22. Christi sententia: Multi sunt uocati, pauci uero electi. Item, Et proce-
Ioan. 5. dent qui bona fecerunt in uitam æternam: qui uero mala, in ignem
æternum. Non enim cæcus est iudex, ut sine operum respectu (quod
impijssime dicunt ac docent Lutherani) indifferenter omnes per
Matth. 7. solam mortem Christi saluet. Sed dicet male operantibus, etiam ijs
qui tantam habuerunt fidem, ut dicerent: Domine Domine, nonne
in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus,
Gal. 5. & in nomine tuo uirtutes multas fecimus? Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Non saluantur igitur Christiani per
solam fidem, neq; per solam mortem Christi, sed per fidem, quæ per
1. Tim. 1. dilectionem operatur, ut Paulus docet. Quanquam mors Christi
secundum se sufficiens sit precium, pro omnium hominum redem-
Heb. 9. ptione. Christus enim dedit redemptionem semetipsum pro omni-
Rom. 2. bus. Et semel oblatus est, ad multorum exhaurienda peccata. Manet nihilominus iustus iudex, ut reddat unicuique iuxta opera sua.

De reliquis seditiosi Concionatoris calumnijs, Caput XI.

DEmum repetit per Epilogum supradicta sua falsa & impia dogmata, quæ pro Euangelio uenditat, & calumniatur Ecclesiæ instituta, quæ Maiestas Cæsar tua in publica Ordinatione (INTERIM dicta) commendat, approbat & seruanda præcipit: ac superbissima censura sua seditiose perstringit ac reprehendit inclytum Senatum illius ciuitatis, quod obedienter eam Ordinationem à Maiestate tua, tanquam à superiori
Rom. 13. potestate, iuxta Pauli doctrinam acceptauerit, ne diuinæ ordinationi resisteret, si potestati tuæ resistere auderet. Ait ergo.

Criminatio propter acceptatū librū Cæs. Maiestatis.

Procul dubio impugnabuntur omnes istæ abominationes per doctos homines, non solum in Germania, sed etiam in ommbus alijs Nationibus, ad quas bonus odor sancti Euangelij peruenit. Atq; ita reuelabuntur & confutabuntur, ut omnibus ijs, qui post agnitam ueritatem eas iterum acceptant, indelebilem infamiam & contumeliam sint allaturæ. Et ubi nunc magnum periculum ingensque timor prætenditur, id omne ad grauius & intolerabilius iudicium euenet. Si enim temporale damnum, quod nobis inferre possunt homines (qui nobis hactenus hanc ob rem nihil mali fecerunt) tam uehementer timemus: multo certe iustius temporale ac sempiternum damnum,

num, quod nobis Deus per incommutabile uerbum suum ab initio mundi usq; minatus est, multo magis timere debebemus. Quanto enim magis timentur homines, tanto magis testificatur, quod bene sciatur, Deum multo magis timendum esse: Qui & profecto huiusmodi abominationes, si ad perturbandas & perdendas conscientias, pro quibus mortuus est Christus, iterum instituti debeant, non dimittet impunitas abire.

Deinde aliquanto acrius & apertius reprehendit Senatū, dicens: Cauillationes seditiosæ contra Cæsarem.

Vltra hæc omnia magis ac magis timendum est terribile Dei iudicium, quod tam accidit, quod peccatis peccata punit, & hostes suos semper ab uno peccato in aliud cadere permittit. Non enim leue peccatum est, quod consensum est in Concilium Tridentinū, anteq; sciretur, quid nam concluſurum esset. Immo, ubi non habebatur ulla coniectura, quod recte concluſurum esset, sed tam præ oculis erat, quod confirmaret errores, quos ipsum INTERIM met reprehendit. Deinde Cæs. Maiestati soli commissum est INTERIM, atq; ita nostri sunt excluſi, & ab eo repulſi: cum tamen non sit Maiestatis eius uocationis, officij atq; intellectus. Vlterius consensum est in INTERIM, cum tamen conscientia eorum, qui consenserunt, contra illud clamet: ita, ut remittere non possint. Quod non longe abest á peccato in Spiritum sanctum, quod in æternum non remittetur. Et timendum est, ne Sathan urgeat super consensum, nullam euasionem admittat, sed ad hoc compellat, ut consensus reipsa & opere compleatur. Ex hoc cōsequetur, ut priuatas personas, quæ in pura confessione Filij Dei permanent, & has abominationes non acceptant, oporteat coadiuuando persequi, effugare, captiuare, & hostibus tradere, atq; ita Filium Dei uiui in suis membris persequi, pedibus calcare ac interficere. Quibus sane superinducetur illa maledictio, quod uerbum Dei semel sic repulſum, nunq; cōcedetur iterum, aut reuertetur. Nullus enim Concionator probus, poterit propter restitutionem huiusmodi abominationum remanere. Si enim tacuerit ad eas, ipse Diaboli erit: Si autem contra eas prædicauerit, timendum erit, ne inde oriantur seditiones: Quæ sane utraq; intolerabilia sunt. Quare diligenter consyderandum est, quid faciendum sit, & reuertatur quicunq; reuerti potest, antequam ira Dei finaliter insurgat. Securis enim ad arborem posita est.

Hisce minis cupit absterrere & à debita Maiestati tuæ obedientia retrahere Senatum. Ac tandem in hæc uerba concludit.

Consilium contra INTERIM

Cæs. Maiestati omnis præstanda est obedientia, quæ contra Deum non est. Non enim ipsius Maiestas est, quæ hanc causam agit. Innocenter enim uenit in hanc causam, quæ ei nimis alta est: Princeps huius

Universidad de Deusto
Biblioteca

mundi, & eius Antichristus cum omnibus membris suis, agunt hanc causam, & pessima intendunt. Ideo directe per Spiritum Dei uerbo Dei obuiandum est ei, & in faciem resistere, mendacia, Idolatrias, blasphemias eius detegere, confutare, confundere. Quod si status Imperij, qui cum INTERIM *grauantur, neq; congregatim neq; singulatim, id facere uoluerint, aut facere non confidunt, saltem non impediant, sed promoueant, ut docti nonnulli, qui facere possent & libenter facerent, per Typographiam in mundum proferant, ut hostis confundatur, & ueritas honoretur.*

Hæc Concionator iste, Cæsar, contra inhibitionem tuam publicam, qua Imperiali authoritate Augustę prohibuisti publice, ne quis audeat contra INTERIM, id est, Ordinationem tuam, aliquid scribere aut euulgare. Probe intelliget Maiestas tua, quonam tendant huius Cõsultoris & Censoris uerba, ad quę breuiter hoc libello respondi. Maiest. tua demẽter, oro, accipiat, et pie ac sapienter prouideat, uelut perpetuus Dictator, ne quid detrimenti Respub. per tam rebelles & seditiosos scriptores & Concionatores, grauius quàm antea unquam, irrecuperabiliter patiatur.

FINIS PRIMAE PARTIS
Appendicis.

PARS ALTERA
APPENDICIS, DE EXCVSATIONE
PHILIPPI MELANTHONIS, ADVERSVS
Clamores Flacij Illyrici, & contra calumnias Magdeburgensium.

CLARISSIMO VIRO
ET MAGNIFICO DOMINO MATHIAE HELD. I. V. DOCTORI, AC SACRAE
Cæsareæ Maiestatis Consiliario, & olim Vice Cancellario, Ioannes Cochlæus
S. P. D.

ARbitror equidem perpaucos esse inter Germanos, quibus Lutherana hæresis & seditiosa factio minus placuerit mox ab initio, quàm Magnificentiæ tuæ, quæ & Iuris utriusq; studijs insigniter instructa ac præmunita, periculosi hominis, audacis iuxta & maligni, atq; per superbiam de ingenio & eruditione inflati, ac Sathanæ proinde in potestatem traditi, tanq; ei, qui est Rex super omnes filios superbiæ (ut habet liber Iob) statim intellexit, adiuta historijs & longa rerum experientia, quonam tenderent ferocis & inflati Apostatæ conatus: De quibus & ipsa Cæsarea Maiestas in tempore præmonuit nos miseros Germanos, in Edicto suo Vuormacienſi. Quàm & religiosè atq; deuote tunc admonuit de dolis & erroribus istius hominis, Doctissimus & acutissimus Iuriſconsultus & Theologus, Ambrosius Catharinus Senensis Quinq; libris, atq; etiam de impijs & uolentis ausibus eius, in comburendo Iure Canonico libris Quatuor, ante annos plus minus Triginta. Quàm infœliciter autem ceſserit nobis Tragicus iste furentis Apostatæ ludus, cõmemorani ego in Commentarijs de Actis & Scriptis Lutheri, nuper æditis. Quoniam uero seditiones & rebelliones multorum Germaniæ populorum, tot cladibus & aduersis succeſsibus funestatæ, nondum sunt plene sedatæ & extinctæ: insum est mihi è Republica & salute animarum fore, ut Egregij sex libri Doctissimi Iuriſconsulti D. Conradi Bruni, De seditionibus, in lucem

Admonitio de Lutheri audacibus cœptis.

Iob. 41.

Ambrosius Catharinus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ædantur: hoc præsertim tempore, dum tot euolant & in publicum spargũtur uarij libelli seditiosorum Lutheri Complicum, contra publicæ in Imperio authoritatis librum, quem INTERIM *uocant. Atq; ut recentia & uulgo tam nota apud Germanos seditionum exempla, plebis & aliorum, quorum ad res nouas flagrant animi, per periculosos rebellium clamores excitati, salubriter absterreantur: Appendicem Doctissimis illis D. Brum Sex libris adijcio. Quam celeberrimo Nomini tuo dedico, tanquam uiro sapienti & Iurisconsultissimo, atq; pure Catholico, & ueteri meo Patrono, ac singulari D. Brum amico: Cui & Melanthonis infœlices technæ, rebelliumq; periculosæ uociferationes non sunt incognitæ, contra quas hunc paruulum superaddo tractatum, quem boni consulas precor. Bene uale ut Clarissime. Ex*

Vratislauia, Slesiæ ciuitate præcipua, VI. Idus Ianuarij, Anno Domini

M. D. L.

Sex Libri D. Bruni De Seditiosis.

PARVVLVS

PARVVLVS TRACTATVS, CONTRA INFOELICES PHILIPPI MELANTHONIS *Technas, aliorumq; rebellium periculosas uociferationes.*

Querela Phil. Mel.

Veritur Philippus Melanthon in noua sua Præfatione, quam libello suo de Pœnitentia præfixit, quod Flacius quidam Illyricus calumnioſe accuſet ipſum, quaſi nouũ Papiſtam & Lutherici Euangelij deſertorem, qui metu Cæſaris nimis multa permittat Edicto, quod INTERIM uocant, contra Lutheri mentem & doctrinam, in Saxoniæ Turingiæq; & Miſniæ Eccleſijs receptam. Ait igitur in ea Præfatione recens ædita Philippus.

Recens ædita Calen. Octobris 1549.

Quod uero clamat Flacius Illyricus, & doctrinam mutari & restitui Cæremonias quasdam antea abolitas, primũ de doctrina respondebo. Palam refutat hanc calumniam, uox omnium docentium in Ecclesijs nostris & in scholis. Ac ne longa aut obscura sit responsio, de uniuersa doctrina sentio quod scripsi in eo libro, qui in multorum manibus est, titulo: Locorum Theologicorum. Iam de rituum mutatione, quæ alicubi facta est, pauca respondebo. Optarim certe (inquit) in hac præsertim tanta mœstitia, nulla prorsus mutatione Ecclesias turbari, ac si quæ factæ sunt, non sunt á me ortæ: Sed fateor me suasisse & Francis & alijs, ne desererẽt Ecclesias propter seruitutẽ, quæ sine impietate sustineri posset.

Excusatio Philippi.

Hæc Philippus. Quid autem scripserit in eum Flacius ille Illyricus Latine, nondum uidi. Ædidit quidem Teuthonice aliquot Epistolas Lutheri, scriptas ab eo ad diuersos olim Augustæ in Comitijs Imperialibus, Anno 1530. Sed quid de ijs responderit Philippus, ignoro. Certe Lutherus in illis furiosa proteruia seditiose suasit suis, ne cum Cæsare alijsq; Principibus antiquæ fidei, ullam ineant concordiam, nisi prius admittãt & approbent uniuersam Lutherici Euangelij doctrinam, reiecta prorsus omni maiorum fide & obseruatione, quę ante Lutherum in Ecclesia fuit. Ait igitur ibi in quadam ad Philippum istum Epistola Lutherus, sicut recitat Flacius.

Nescio quid scribam, mi Philippe, de uana prorsus & inutili cura tua, quia scio consilium meum apud te non ualere. Hoc totũ euenit inde, quod tibi soli credis: Mihi aũt alijsq; credere non uis, procul dubio magno cum damno tuo. Ego sane ne nauci quidem facio Papistas, aut eorum

Reprehensio Philippi per Luth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

furores & minas: si nos cadimus, cadit simul & ipse Christus, nempe Gubernator mundi. Atq; etiamsi ipse caderet, mallem tamen ego cum ipso cadere, quám cum Cæsare stare.

Et in alia Epistola ad eundem.

Gratia (inquit) & pax in Christo: In Christo, inquam, & non in mundo, Amen. Magnæ tuæ sollicitudini, per quam infirmaris, ut scribis, mi Philippe, ex corde inimicus sum, quod enim sic prævalet in corde tuo, non magnitudinis causæ, sed magnæ incredulitatis tuæ culpa est. Nam eadem hæc causa multo maior fuit tempore Ioannis Hus, multorumq; aliorum, quám est temporibus nostris. Et si æquè magna esset, ille quoq; magnus est, qui eam gerit: Non enim est nostra. Quid igitur maceras teipsum sine intermissione?

Et rursum in alia ad eundem Epistola.

Apologia Augustana.

Apologiam (inquit) uestram accepi, & miror quidnam uelis, quod petis scire, quid & quantum Papistis concedendum sit. Quantum ad meam attinet personam, nimis multa eis in Apologia concessa sunt. Si eam acceptare nolunt, ne scio, quid amplius concedere possem, nisi uidero eorum rationes & clariores scripturas, quám hactenus udi.

Et iterum in alia ad eundem Epistola.

Quid unquam minus speraui, & quid nunc quoq; adhuc minus spero, quám ut tractetur de unitate Doctrinæ? Quasi nos possimus Papatum abolere, aut doctrina nostra possit nõ impugnari stante Papatu. Proponit confœderationes & tractatus, ut Papa permanere possit. Vult concedere & admittere, si facimus, &c. At laus Deo, quod in nihil consentistis. Scribis Eckium á te coactum esse fateri, nos sola fide iustificari. Vtinam uero coëgisses eum, non mentiri amplius. Res profecto pulchra, fatetur Eckius, ex fide uenire iustitiam: Et nihilominus defendit omnes abominationes Papatus, interficit, persequitur, damnat, omnes qui doctrinam de fide confitentur: Nec ullam de hoc sibi format conscientiam, sed semper ulterius progreditur. Similiter faciunt omnes aduersarij nostri. Quærite iam ulterius cum huiusmodi hominibus articulos ad faciendam pacem, & laborate tamdiu frustra, donec inueniant uspiam occasionem, qua uos opprimant. Et infra. Scribis, Episcopis concessam esse iterum obedientiam, eorum Iurisdictionem, & communes Cæremonias iterum seruare: Attamen bene prospicite, & nolite plus dare quám habetis, ne forte á nouo ad graue & periculosum certamen cogamini, ad conseruandum Euangelium, &c.

Io. Eckius nunquam concesit solã fidem iustificare.

Inimicus omnis Christianę concordiæ Lutherus.

Denicp in nouissima ad Philippum illum Epistola, breuiter & summatim

summatim ita concludit. Arbitror, mi Philippe, te iam satis expertum esse, quod Christus & Belial nulla uia concordari queant, neq; de ulla concordia cogitandum sit, quantum ad religionem attinet. Quæ de re ipsi quoq; Principi scripsi, quod causa nostra Cæsarem nequaq; pro Iudice ferre queat. Quid item amica citatio significauerit, bene iam uidemus. Sed causa interim fortasse longe amplius acta est, antequam literæ meæ sunt redditæ: Quemadmodum & ego conijciebam, cum scriberem. Sed ego profecto pro mea persona, ne latum quidem digitum cedam, aut innouationem ullam institui permittam, etiamsi uitam perdere debeam: Cum ipsi usq; adeo pertinaciter procedant, faciat Cæsar quantum potest.

Iniustę contra Philip. Lutheranorum querelæ.

Hæc Lutheri uerba Germanice reproducit in lucem Flacius, ad concitandos turbulentę plebis, quæ seditioso adhęret Lutheri Euangelio, animos aduersus Philippum istum: Quo tamen nullus ex omnibus sectis hoc toto dissidiorũ tempore, plebibus iuxta et Principibus deceptis gratior fuit. Captat, credo, contra Philippum occasiones Flacius ex astuta & dolosa moderatione eorum, qui ad complacendum Cæsari, ut eius Edicto, quod INTERIM uocitant, utcunq; obedire uideantur, in externis Cæremonijs, quas Lutherus & complices eius, furioso contemptu & audacia aboleuerant, nonnihil restitui curauerunt. Contra quos Flacius clamose quasdam Annotationes hisce Lutheri Epistolis adiecit: Breues quidem, sed ad rebellandum apertius Cęsari contra INTERIM accõmodas. Nam ubicunq; proteruius loquitur ad Philippũ contra Catholicos (quos Papistas uocat) Lutherus, Flacius mox adijcit in margine NOTA. Et ubi scribit Lutherus: Dominus tibi & uobis omnibus adaugeat fidem, ibi Flacius in margine addit, Hanc precatiunculam nunc maxime necessariam esse. Et ubi admonet Lutherus, ne sui ullos cum Papistis ineant tractatus, de concordandis in religione articulis: Flacius in margine addit, Nota Prophetieum dictum. Et ubi ait ad Philippum Lutherus, quod satis expertus iam sit, Christum nulla uia cum Belial conuenire posse, ibi Flacius odiose adijcit hoc cauillum: Ipse nunc hoc iterũ oblitus est. Et ubi de Traditionibus carpit Sophistas Lutherus, ibi Flacius in margine addit: Hoc idem facere nunc nouos Interimistas, hoc est, Philippum & socios eius.

Annotationes Flacij.

Præmisit insuper in Præfatione causas septem, cur hasce Lutheri Epistolas hoc tempore in lucem reproduxerit. Quarum primam ponit, ut ueri Christiani (quos solos Lutheranos intelligit) scire queant, quæ fuerit mens & sententia Lutheri de Adiaphoris, quæ nunc Philippus & socij eius, ad placandum & pacandum Cæsarem, admittere uidentur, contra mentem Lutheri. Secundam ponit, ut impudentia obturentur ora eorum, qui nunc ex Lutheri libris conantur

Septem rationes, Cur æditæ sint Epistolæ Lutheri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nantur omnes abominationes (ut ait) Papatus comprobare.

Tertiam ponit, quod huiusmodi Epistolæ consolationum plenæ sunt, quibus Ecclesia hoc periculoso tempore maxime indigeat.

Quartam, ut intelligatur ex ijs, prudentiam de Adiaphoris seu indifferentibus aut medijs rebus, non de cœlo, sed de terra esse contra pium & Christianum consilium Patris, Lutheri scilicet. Quintam, ut si Adiaphoristæ aliorum Christianorum monita facile contemnunt, huius magni saltem & precioſi Prophetæ admonitionem magni faciant, qui ipsos nunc uelut è cœlo deorsum admonet.

Sextam, ut habeantur istę Epistolæ non solum tanquam à Luthero ad Philippum scriptæ, sed etiam per Spiritum sanctum ad totam Ecclesiam à magno Propheta in admonitionem datæ. Septimam & ultimam exempli gratia positam esse affirmat, ut sicut Anno 1530. Augustæ libera fidei cõfessio prospere cessit, ac prævaluit contra Diaboli, Antichristi, & Tyrannorum uoluntatem: Ita & nunc constans ueritatis confessio plus efficiet, quàm si ad placandum Diabolum & impios, in religione multa eis concedantur. Hæc in Prologo Flacius. In fine autem post recitatas Epistolas, ita concludit ad Lectorem. Ex his (inquit) facile intelligere potes, chare Lector, quidnam senserit Lutherus de huiusmodi cõcordationibus Christi & Belial, ut maledici etiam bene possint nunc huiusmodi concordationes, cum authoribus suis pariter: Qui ultra alia peccata sua, id quoq; superabunde faciunt, quod sancti patris Martini Lutheri scriptis, huiusmodi falsificationes Christianæ religionis colorare uolunt.

Maledictio in Philip.

Exules pernicioſi Germaniæ.

Hæc ibi clamose Flacius Illyricus, ut insanæ plebis ad rebellionem contra Imperatorem, Dominum & supremum Principem suum, desideria plus accendat & adaugeat. Sic facit ex alia parte malignissimus rebellionũ Incentor, Ioannes Caluinus, qui ex Gallijs profugus, simplices populorum Heluetiæ & Sabaudiæ populos, contra INTERIM concitare non ueretur. Exules sane ingratissimi simul & pernicioſissimi, sicut & Alesius Scotus, & ante paucos Guilhelmus Tyndalus Anglus fuit: Quos cum tellus patria & natale solum, propter eorum errores impietatesq;, & manifestas à patria suorum in religione defectiones, amplius ferre non possent, ad nos Germanos (apud quos tantas in religione discordias & nouitates, à Luthero susciatas esse cognoscũt) confugiunt, ut plebium seductarum simplicitate abutentes, uelut certissimi Sathanæ Apostoli & satellites, sub religionis prætextu omnem à fidelibus populis obedientiam in seditioſas reclamationes conuertant.

Expostulatio contra Exules istos.

Quis autem rogauit aut accersiuit eos? Quo iure in messem alienam falces suas immittunt? Si uerum Euangelium pure docent, cur non in patria apud suos potius, quàm apud externos uerbum salutis disseminant? An non superabundamus nos iampridem seditioſis & impijs deſertoribus

toribus & subuersoribus, antiquæ fidei & pietatis maiorum nostrorum, à quibus optima quæq; & religionis & disciplinæ accepimus instituta, quibus & tota Germania floruit, atq; in omnibus bonis bene habuit & profecit, antequam Lutheri nomen & Euangelium fuit in orbe auditum. Nunquid ulla societate aut familiaritate, coniunctior unquam fuit Luthero Flacius, quàm Philippus? Quid opus igitur erat Flacio, eas obijcere Philippo seditioſæ confidentiæ Epistolas Lutheri? cum ex ijs probari potius queat moderatio animi in Philippo, contra audacia Lutheri cœpta, qui furioſa & Apostatica desperatione, uerbi Dei prætextu, Papam, Imperatorẽ, Concilium, omnesq; Reges & Principes, uno contempru superbissime, absq; omni iure & ratione, flocci fecit, & falsis consolationibus tot Germaniæ Principes & Imperij Status atq; ciuitates, in omne malum induxit. Certe si quid prudentiæ haberet Flacius, non reproduxisset in lucem seditioſas illas Epistolas, in quibus tam superbe & imperioſe scripsit Apostata flagitioſus Philippo, qui uitam & omnem ingenij sui gloriam in periculum posuit propter ipsum. Quid enim ualuisset, aut quantum in secta sua tam manifeste impia & seditioſa profecisset Lutherus Monachus, si non adiuuisset eum Philippus, homo doctus & legitime uxoratus? Multum profecto effecit & in scholis & in aulis Principum, stylus & ingenium Philippi, quo longe superabat Lutherum. Et apud Principes & populos non parum fauoris & authoritatis, conciliabat Philippo honestas coniugij, cum non leuis suspitio & macula denigraret famam Lutheri criminoſa uita, & sacrilegum cum Moniali contra omnes leges & Canones contubernium. Quod igitur inualuit tam turpis & impia secta, non tam Luthero quàm Philippo tribuendum & accepto ferendum est: Quemadmodum ego paulo ante in Philippica Septima fusius declaraui. Ingratissimi sunt igitur Philippi laboribus omnes Lutherani, quicunq; nunc uociferantur aduersus eius nouissima scripta, tanquam Lutheri Euangelio contraria. Quid enim indoctis & seditioſis suis contra INTERIM concionibus & libellis aliud quærunt aut efficiunt, nisi quod Cæsarem, Potentissimum & Victorioſissimum Principem, ad grauiorem contra rebelles uindictam prouocant & irritant: Imperij uero Principes & ciuitates in grauiora pericula præcipitare satagunt, si qui forte insanis eorum clamoribus aures & assensum præbuerint. Sicut faciunt (proh dolor) nunc imprudentissime Magdeburgenses, qui non solum seditioſas libenter audiunt conciones, sed etiam huic Flacio, homini externo & alienigenæ, Amsdorfio item furenti, & id genus multis alijs insanis uociferatoribus permittunt, in urbe sua excudere & in orbem spargere maledicos contra INTERIM libellos, & uane gloriantur de persecutione, quam propter uerbum Dei à Cæsare se

Iniquitas Flacij in Philippum

Secta Lutheri per Phil. inualuit.

Ingrati in Philippum Lutherani.

Imprudentia Magdeburgenſiũ.

pati

Universidad de Deusto
Biblioteca

pati dicunt. Quibus profecto uehementer timeo grauissimam & Dei & Cæsaris ultionem, propter tam multa scelera, quæ à nouis Concionatoribus inducti & persuasi, cõmiserunt multis iam annis, in quibus adhuc pertinaciter persistunt, sine pœnitentia. An uero leuia sunt peccata, tot eorum sacrilegia in omnia Monasteria utriusq; sexus, quæ in urbe illa & circum circa, ad cultum & laudem Dei, ab Ottone Primo, Magno & Religioso Imperatore, & à plærisq; alijs Principibus & Episcopis sunt fundata? At non solum in Monasteria, sed etiam in omnes Ecclesias urbis & ruris sui districtus: Quin etiam in ipsam Metropolitanam Ecclesiam, sacrilegas manus extenderunt, & omnem cultum Dei, quem uelut per manus à maioribus suis acceperunt, & continua successione ultra sexcentos annos religiose obseruarunt, per hæreticos & seditiosos clamores Lutheranorum aboleuerunt & funditus extirpauerunt. Interim tamen uanissime gloriantur de uerbo Dei, per mera Lutheri sociorumq; eius mendacia, & impudenter petunt sibi seruari libertates & priuilegia, quæ ab Ottone Primo (cuius fidei & religioni per omnia contrarij nunc existunt) olim acceperunt. Atq; ut iram Dei & hominũ, usq; in finem & ultimum exterminium, sibi accersant & contra seipsos prouocent, falsis & odiosis calumnijs publice conqueruntur aduersus Cæsarem, Dominum & Principem suum, natura alioqui clementissimum, & singulari titulo Regem Catholicum. O quantis reos & obnoxios se fecerunt, quotidieq; adhuc faciunt, per tales clamores, criminibus læsæ Maiestatis Cæsareæ. Quid enim sunt tales eorum libelli, nisi sceleratę calumnię & seditiosa mendacia, & stulta inanium querelarum & iactantiarũ figmenta, quibus & Cæsarem uelut Tyrannum incusant, & Germaniæ populos ad consimilem defectionem rebellionemq; sui exemplo sollicitant. Quis obsecro tam stultus existat, ut rebellibus & perfidis, atq; in reprobum sensum per hæreticos tam barbaros & ab omni timore Dei alienos, traditis, credere uelit aut possit uere & ex animo Magdeburgensibus, quod propter uerbum Dei, apud Cæsarem ad pacem & concordiam peruenire non possint? Quasi uero Cæsar hic noster non sit Rex Christianus, sed nouus Diocletianus. Quid item aliud quàm insanum mendacium est, quod apud posteros suos excusare non possint, si uerbum Dei de sola fide iustificante, quod longo iam tempore prædicatum ipsis sit, dimitterent: & Papatum cum Missis, Vigilijs, Inuocationibus sanctorum, & alijs ritibus iterum erigerent? Quasi uero prudentiores sint ipsi, quàm pij Maiores eorum fuerunt, qui ultra DC. annos talia crediderunt & religiose obseruarunt, quæ & Itali, Galli & Hispani, alijq; Christiani ipsis longe sapientiores, adhuc hodie obseruant. Quomodo autem excusabunt hæc insana & impia scelera sua apud posteros suos, quod sua sponte, ex

Grauissima peccata Magdeburgensiũ.

Vanissima mendacia.

Crimen Iesæ Maiest.

Grauissima in Cæsarem calumnia.

propria

propria malitia, sine omni rationabili causa, contra omnia maiorum suorum instituta & exempla, totam Rempublicam suam mutauerunt, & omnem bonum ordinem peruerterunt: facti propter unius hæretici tot modis publicè ac legitimè damnati falsum Euangelium, seditiosè rebelles (contra Christum, Paulum, & omnem scripturæ uerum sensum) Potestatibus sublimioribus, Papæ, Imperatori, Regi, & omnibus Principibus, atque sacri Romani Imperij Statibus, qui de Euangelio ab ipsis dissentiunt. O sapientes uiros, qui contra Maiorum suorum fidem & pietatem, Papam pro Antichristo habent, Lutherum uero (fecem & lernam omnis hæreticæ prauitatis) uenerantur ut uirum sanctum, & magnum Prophetam: propter quem in extrema pericula ponunt miseram plebem suam, quæ ui & authoritate Senatus & potentiorum ciuium, cogitur toto iam biennio & ultra, Cæsaris iustissimam secundum omnes leges ferre indignationem, & proscriptionem Bannumq; Imperiale, unde pauperes in omnem calamitatem & miseriam pertrahuntur, dum neque mercatores negociari, neque artifices ex laboribus suis quicquam lucrari, neque rustici in quotidianum forum necessaria tuto afferre possunt. Et tandem post longam pertinacemq; rebellionem, plebisq; & paruulorum famem, timere sibijpsis & toti ciuitati suæ obsidionem & ultimum exterminium, quod pertinacibus debetur hæreticis. Ita enim habet lex diuina in Deuteronomio: Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos, Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores urbis tuæ, atque dixerunt, Eamus, ut seruiamus dijs alienis, quos ignoratis: quære sollicitè, & diligenter rei ueritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores urbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa sunt usq; ad pecora. Hæc ibi lex diuina, quæ & duriora minatur deinceps in 28. & 29. capitulis eiusdem libri. Nec leuiora decernit in tales lex ciuilis & humana: Quemadmodum doctissime ad longum declarat D. BRVNVS in Quinto de Hæreticis libro, ubi ex Bartholo tandem & alijs iureconsultis summatim & breuiter sic ait. Siue igitur committendo siue omittendo delinquat uniuersitas, ciuiliter & criminaliter puniri potest: Ciuiliter, ut si læsis ad resartienda & emendanda damna condemnetur. Criminaliter, ut si aratro submittatur ciuitas: Quam pœnam Carthago passa est. Item, si Communitas ipsa Imperiali Banno subijciatur. Est igitur pœna ciuitatis uel Communitatis, quæ hæreticorum doctrinam amplectitur, aut eorum uel personas uel doctrinas fouet & defendit, ut omnibus priuilegijs ciuitatum priuetur, nec

Stultę propter Lutheri falsum Euangelium ærumnæ.

Magna stultitia.

Deut. 13. Exterminium hæreticis decretum.

Dij alieni Luth. & Zuinglius

Lib. 5. c. 16.

Pœna in hæreticam ciuitatem.

f ullum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ullum commercium ciuitatum habeat. Sede item & dignitate Episcopali priuetur, &c. Ideoq; & illud consequetur, ut ciuitas illa, hoc modo bannita & diffidata, hostis Imperij fiat, omnesq; ciues eius, ut hostes impune in personis & bonis offendi possint, sed & expelli à Principe omnes ex huiusmodi ciuitatibus possint. Postremo ciuitas uel uniuersitas hæresi infecta, etiam pœna, ultimo supplicio proportionabili, plecti possit: Ea est, ut in eam aratrum inducatur de iure ciuili. Quid obsecro ad hæc tam horrenda, & tam diuino quàm humano iure decreta, dicere queat uel clamosus Flacius uel insanus Amsdorfius, aut alius quilibet hæreticus? Non solum diuina & humana iura, prohibent & puniunt huiusmodi urbes in hæresi pertinaces, sed etiam facta ipsa loquuntur & testantur, miserrime perire quoslibet seditiosos & rebelles hæreticos, qui ut præ cæteris uideantur sapientes, & in uerbo Dei eruditi, stulte & impie utrique resistunt potestati. Prostrati autem iusto Dei iudicio, pro superba rebellione sua, incurrunt utranquè mortem, corporis uidelicet & animæ: Corporis temporalem, Animæ æternam. Iuxta illud Apostoli: Quorum finis interitus est, & gloria in confusione.

Vana hæreticorum defensio.

Phil. 3.

Ita sane contigit his nostris temporibus, per seditiosum & plane Diabolicum Lutheri Euangelium, multis heu Millibus Rusticorum in Germania, qui in seditiones concitati, iuste occisi sunt: misere perdentes, propter nouum hoc Lutheri Euangelium, utranquè uitam, temporalem & æternam. Contigit hoc idem non paucis Nobilibus, qui noui Euangelij prætextu terrori esse uolebant, non solum imbellibus Monachis & Presbyteris, sed ipsi etiam Cæsari & Imperij Principibus. Idem contigit in Heluetijs multis Millibus Zuinglianorum, & ipsi etiam Zuinglio, qui prælijs uicti à Catholicis, iuste in peccatis suis occisi sunt. Quid item aliud consecuti sunt seditiosi Conuenæ, qui Monasterienſem in Vuestphalia urbem, amplam & arte naturaquè munitam, fraude occupantes, nouum sibi Regem creare præsumebant? Recentius deinde ac longe insignius exemplum perditionis, exhibitum uidimus in Coniuratis Ligæ Schmalcaldicæ, qui Cæsari nostro non solum resistere, sed etiam terribili apparatu minaciter bellum inferre ausi fuerunt.

Exempla horrenda huius temporis.

Tot tamen ac tantis cruentæ & infandæ perditionis, & sempiternæ confusionis exemplis, nondum absterrentur audaces aliquot Saxoniæ populi, qui Lutheri doctrinam, impiam plane & seditiosam, Deo & hominibus odibilem, ac tot modis iam olim publice damnatam & execratam, torquè aduersis euentibus funestatam, nefanda cum blasphemia Euangelium ac uerbum Dei dicere non uerentur. Certe non fuisset necessarium Flacio, in odium Philippi Melanthonis reproducere paucas Lutheri Epistolas, quibus seditiosa

Blasphemia in Euãgelium.

seditiosa pertinacia dissuadetur & prohibetur concordia, cum Papa & Imperatore omnibusquè Catholicis Nationibus ineunda in fide & doctrina. Ex ijs enim clarius cognoscitur, cius doctrinam non à Deo esse: cum pacis, non dissensionis Deus sit, ut ait Apostolus. Sed à Diabolo potius, qui homicida erat mox ab initio, mendaxq; & pater eius: ut iure ac uere possit Flacio & consimilibus pacis & concordiæ clamosis hostibus, exprobrari illud ex uero Euangelio uerbum Christi: Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris uestri uultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit: Ecclesia autem columna & fundamentum est ueritatis, à cuius pace & unitate cunctos homines separare desiderant, miserè excæcati & à Dæmonijs obsessi Lutherani, tanquam gentes dissipatæ, quæ bella uolunt, ne uideantur degeneres filij Lutheri. De quo ante annos plus minus Triginta, publicè in Edicto Vuormatiensi hanc tulit sententiam Cæsar noster: Hic unus, non homo, sed Diabolus ipse, sub hominis specie, ad perniciem humani generis, assumpta Monachi cuculla, quàm plurimorum hæreticorum damnatissimas hæreses, iamdiu sepultas, in unam sentinam congesit, fidem ueram prorsus destruit, sub libertatis specie, Diaboli iugum & seruitutem inducit, & sub Euangelicæ professionis nomine, omnem Euangelicam pacem & charitatem, omnemq; rerum ordinem, & pulcherrimam denique totius Ecclesiæ faciem inuertere, labefactare, & penitus pessundare molitur.

1. Cor. 14.
Ioan. 8.
Non est à Deo Luth. doctrina.
Psal. 67.
Verba Cæsaris de Luthero.

Hanc Cæsaris sententiam, ex instinctu Spiritus ueritatis dictatam (iuxta illud Salomonis: Diuinatio in labijs Regis) & ipso rerum euentu per annos iam Triginta comprobatam, fero impugnare nunc audent seditiosis uociferationibus & libellis, leuissimi homines, uagi & profugi super terram, ut Cain: Quibus misere decepta ciuitas Magdeburgensis, periculosissime suam Rempublicam & salutem talibus flebili temeritate & imprudentia credit. Cui uehementer timeo, ne propediem ex Christiana compassione dicatur ei, sicut Pragæ olim, post Husiticas clades dixit Henricus Tockius, Canonicus Magdeburgensis: Compatimur tibi, ò Praga, uidentes quid nunc es. Tune es illa famosissima, maximis & potentissimis ciuitatibus connumerata, uix paucis (si tamen aliquibus) secunda, multis prior in donis, maior in Imperio? &c.

Prouerb. 16.
Hæretici uagi sicut Cain.
Praga.

Queritur Philippus, Flacium sibi etiam gladios minari. At si quid sani cerebri restaret in hoc seditionum Incentore, intelligeret profecto, inter omnes Lutheranos neminem grauius impugnasse INTERIM, & Saxoniæ populos in Lutheri doctrina & hæresi astutius & subtilius confirmasse, atquè ad rebellandum denuo Imperatori animasse, quàm fecit ipse Philippus, qui utique pri-

Calumnia Flacij in Philippū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus & principalis Censor de INTERIM, à nouo Electore delectus, & in consilium adhibitus fuit: Qui procul dubio apud omnes Lutheranos Saxoniæ Misniæquè & Turingiæ populos, contra INTERIM longe efficacius egit, quàm egerunt omnes alij Lutheri defensores, quantumuis clamosi & aperte seditiosi. Id quod ego in Septima Philippica clarius ad longum detexi.

Fraudulenta Phil. astutia.

Addam tamen hic in piam & fidelem simpliciorum Luthericæ sectæ & rebellionis populorum admonitionem, quod Philippus iste ita caute & astute impugnat pacificam Cæsaris ordinationem, quæ INTERIM dicitur, ut non solum doctrinam & partem Lutheri, strenue contra Catholicos & antiquos Ecclesiæ ritus defendat & promoueat, in Cæsaris & Regis aliorumquè Principum adhuc Catholicorum odium & inuidiam: sed etiam in nequissimam fraudem noui Electoris Saxoniæ, qui in cordibus Lutheranorum exosus est propter depositum Electorem antiquum. Inuisior autem factus est propter fraudulentum commentum Adiaphorum, quibus debeat nouus Elector fucum facere Cæsari, quasi obediens sit eius ordinationi, quæ INTERIM dicitur: Cum tamen reuera in præcipuis de fide & religione punctis, per omnia seruet hæresim & errores Lutheri, in omnibus suæ ditionis Ecclesijs.

Qualis religio sub nouo Electore Saxoniæ.

Verbi gratia, De Baptismo non minus sub nouo, quàm sub antiquo Electore, seruatur ubiquè in Ecclesijs Vuittenbergæ, Torgauiæ, Zuicauiæ, & alijs oppidis, quæ Cæsar ademit deposito, & nouo donauit Electori, Lutherica forma, quæ reiecit Exorcismos & Vnctiones olei sancti & Chrismatis, cæteroquè ritus antiquos, quibus Ecclesia tot iam sæculis religiosè usa est. De Sacramento Eucharistiæ nihil prorsus mutatur ex omnibus impietatibus, quæ per Lutherum sunt introductæ. Fiunt Missæ sine sacro Canone, negatur oblatio & Transsubstantiatio, tollitur & omittitur festum Corporis Christi, tanquam Idolatria execrabilis. Nulla fit deportatio uenerabilis Sacramenti, nequè publice in processionibus, nequè priuatim ad infirmos: Nulla habentur in Ecclesijs Ciboria, in quibus reseruaretur Corpus Christi, oleumquè sacrum pro infirmis: Nulla est Inuocatio sanctorum, nulla commemoratio mortuorum. Nulla sacerdotum legitima per Episcopos ordinatio, sed prophana per Superattendentes manuum impositio. In causis Matrimonialibus, contemptis Episcoporum iudicijs, retinentur prophana consistoria: non seruantur horæ Canonicæ. Breuiter, nihil prorsus mutatur de ueteri Lutherismo in substantialibus, de quibus Cæsar in INTERIM mentionem facit. In speciem autem mutantur uestes & quidam ritus, in gratiam Cæsaris, quibus antea Lutherani non utebantur.

Atq;

Atq; ita fit, ut Philippus iste, male & fraudulenter seruiens duobus dominis, neutri recte seruit. Dum enim Cæsarem externa specie quarundam Cæremoniarum decipere & placare nititur, clamosos offendit Concionatores, qui nihil prorsus mutandum esse censent in omni doctrina Lutheri. Offendit & Lutheranos populos, quibus accusatur à Flacio & consimilibus, quasi Euangelium & purum uerbum Dei, prodat Cæsari & nouo Electori Saxoniæ. Offendit & filios atquè amicos antiqui & depositi atquè captiui Electoris, quasi desertor eius doctrinæ & sectæ, quam per annos Triginta & amplius defenderit, & Augustæ, atquè in omnibus Conuenticulis & publicis tractatibus, Principibus & ciuitatibus Ligæ Smalcaldicæ suaserit & approbauerit: Proinde timet nunc anxie, ne per huiusmodi furentium & ad nouas rebelliones aspirantium Concionatorum clamores & calumnias, omnem apud suos priorem laudem & gratiam perdat. Sicut Erasmo Roterodamo (qui moderatius de quibusdam articulis à Lutheri furoribus dissensit) contigisse non ignorat. Quapropter ita scribit nunc in Flacium.

Anxius timor Phil.

Hic si dolori meo indulgere uellem, possem & de Flacio iuste queri, qui aduersus me talia mendacia spargit: Et commemorare ex alto repetitas causas harum ærumnarum, quibus nunc Ecclesia totius orbis terrarum oppressa est, & exponere, quæ res armauerit audaciam aduersariorum contra ueritatem, & confirmauerit potentiam. Hæc uulnera nunc attingere nolo, & istos libertatis uindices oro, ut sinant me & alios multos tacitos circumferre nostros dolores: Nec accendant atrociora dissidia. Nam quod Illyricus uociferatur, potius uastitatem fuisse faciendam in templis, & metu seditionum terrendos Principes, ego ne nunc quidem tam tristis sententiæ Author esse uelim. Alia onera multò duriora, quàm linea uestis est, sustinere nos, studiorum & Ecclesiæ causa manifestum est. Odia potentum, contumaciam populi, maleuolentiam in fucatis amicis, discordias docentium, inopiam, iniurias, & alia multa mala, quæ etiam tranquillam gubernationem comitantur: Nunc uero turbulentis temporibus multa accedunt atrociora. Cum autem propter tales miserias non discedendum sit á statione, toleretur etiam seruitus in re leuiore, quæ tamen sine impietate est. Mihi quædam ingens mœstitia huius temporis, in tanta distractione uoluntatum & opinionum poscere uidetur, ut afflictas Ecclesias consolemur & foueamus, quantum piè fieri potest, & curemus, ut rerum necessariarum omnium doctrina fideliter ex-

Verba Philippi.

Quis opprimit Ecclesiam?

Onera dura Phil.

Universidad de Deusto
Biblioteca

plicata, ad posteritatem propagetur, & scholæ conseruentur, quæ custodes sint omnium honestarum artium.

Techna Phil. de doctrina Lut. coseruãda.

Hoc sane Melanthonis consilium, quod stulte ac seditiose calumniatur Flacius, uidetur mihi multo pestilentius contra Cæsarem & uniuersam Ecclesiam Catholicam, & esse possint uel Mille contra INTERIM seditiose clamantium conciones & libelli. Quanto enim maiorem simulat & prætendit astutè in uerbis modestiam & pietatem, tanto plus affert pro hæresi tam sua quàm Lutheri, in populis conseruanda latentis ueneni: Nec obscure insinuat, quantum odij gerat in corde suo, contra Cæsaris INTERIM & Ecclesiæ Catholicæ ordinationes. Vellet Flacius, pati potius uastitatem in templis, & metu seditionum (ut ait Philippus) terreri Principes: At longe astutius dat consilium Philippus, ut toleretur seruitus in re leuiore, quæ tamen sine impietate sit, ut in rebus necessarijs conseruetur doctrina Lutheri, & fideliter propagetur ad posteros, & scholæ conseruentur.

Medium, quod astute proponit Phil.

Hanc techna astutissimi hominis, neq; Lutherani ipsi, neq; Catholici maturè consyderant: Lutherani, sui dogmata Lutheri, ui & seditione apertè asserere desiderant, ut nihil prorsus mutetur de nouis contra Ecclesiam antiquam institutis. Cæsar autem in INTERIM antiqua Ecclesiæ dogmata & instituta, quæ Lutheri temeritate sunt abolita, uult in templis restitui & obseruari. Cæterum Philippus hoc astute præscribit, & proponit medium, ut ad complacendum Cæsari quædam externa Cæremoniæ restituantur. Verbi gratia, Vt Missæ deinceps in Ecclesijs celebrentur, consueto campanarum pulsu, cum candelis accensis, cum uasis, cantibus & uestibus atquè ornamentis: Cum Introitu, cum Kyrieeleyson, cum Gloria in excelsis, Dominus uobiscum & Collecta: Cum Epistola, Graduali, Alleluia, Sequentia, Euangelio, & quidem Latine hæc omnia. Sed ita, ut omittatur utercquè Canon, tanquam res impia, & omnis Missa pro defunctis, & nulla fiat Inuocatio sanctorum, nulla oblatio, nulla transsubstantiatio, nulla Sacramenti Communicatio sub una specie, nulla Missa sine communicantibus. Hoc est præclarum concordiæ medium, quo dolose circumueniri debeant Cæsar & alij Catholici Principes, ut credant Missam uere apud Saxones restitutam esse. Quemadmodum & Augustæ in Confessione & in Apologia consimili dolo & mendaci iactantia usi sunt. Sicut à me non raro & Philippo huic speciatim, & omnibus Lutheranis generaliter exprobratum est.

Qualis Reformatio Phil.

Infœlix Philippi consilium.

Sed egregiè ac iusto Dei iudicio, mentitur hæc iniquitas sibi, & dolus iste ita conuertitur in caput ipsiusmet Philippi, ut nihil infœlicius consuluerit unquam. Quid enim aliud inde consequitur, nisi

nisi omnem iram & confusionem ab utraq; parte. A Catholicis, inquam, quod dolis & mendacijs suis totam substantiam Missæ, rei omnium sanctissimæ, abolere nititur: A Lutheranis uero, quod tam multa uideatur Papistis in Missa, contra receptam Lutheri doctrinam & praxim restituere. Sinistræ per hoc suspitioni factus obnoxius, tanquam pecunijs corruptus, agnitam Euangelij ueritatem Cæsari & nouo Electori prodere, & Lutheri cœlestem doctrinam (quam antea tot libris iactitauit & defendit) nunc metu deserere non uereatur, uelut leuissimus transfuga, nunc harum nunc illarum partium. Cui & id infœlicitatis per istud dolosi medij consilium accedit, quod nouum Electorem Saxoniæ omnibus fere Lutheranis reddit inuisum, & Cæsari suspectum: Posteris uero, in omnibus Lutheranorum scholis, pessimam post se relinquet proditæ religionis famam. Hinc ille perpetuus in sepulchrum usq; dolor gemitusq; & mœstitia eius: Deo Ecclesiam, suam sponsam, quam innumeris blasphemauit iniurijs & calumnijs, de eo sic uindicante. Optarim quidem docto & ingenioso huic homini meliora: Sed Deus non irridetur, nec ullum malum relinquit impunitum & inultum, ut ait Iob. Quid igitur de ipso nunc sentiant Lutherani, ex Flacij scriptis & ex ipsiusmet Philippi querelis & tristicijs, iam palam factum est. Quid autem externi de eodem sentiant, notum esse potest ex doctissima Thomæ Rhadini Itali oratione, qua eius Didymũ confutauit: Et ex eruditis Philippicis XX. Alfonsi VIRVESII, Canarien sis Episcopi Hispani, atq; etiã ex Epitome Doctissimi Theologi Parisiensis D. ROBERTI, Episcopi Abrincensis Galli, qui contra huius Philippi turpem defensionem, qua Buceri Apostatæ coniugium defensare ausus est, inter multa alia sic ait:

Iob. 24.

Externorũ de Melanthone iudicia.

Præcepta Decalogi negatiua, semper & ad semper obligant. Nullum igitur recipiunt INTERIM. Concubitus igitur sacrilegus, spurcissimus & incestuosus Disdigamus, non recipit INTERIM. Scriptum enim est: Quasi á facie colubri fuge peccatum. Et infra. Conatus est (inquit) ut suo nomini responderet, culpæ defensor aterrimus Melanthon, ab huiusmodi contubernijs Apostatarum cum uirginibus, notam sacrilegi incestus, quanta maxima cura potuit, depellere. Idq; potissimum in gratiam Buceri sui, indiuidui in hac tota causa comitis & congerronis impudentissimi, ut quem sciret cum scortatrice sua Elizabetha attentasse coniugium, pium (ut illi uideri uult) re autem ipsa sacrilegum apud uere pios, incestuosum & impium. Quoties enim auditur hoc uerbum, Elizabetha Buceri, confestim adiungendum est, Impia impij, sacrilega sacrilegi, incesta incesti, fœdifraga fœdifragi, refuga refugæ, scortumq; scortatoris sordidissimum: Non

Eccle. 21.

Verba Episcopi Abrincẽs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uxor uera mariti, quin potius impuri fœda lyciſca lupi. Impium enim eſt, Deo ſemel præſtitam (quod nec fas nec iura ſinunt) uiolaſſe fidem: ſacrilegum uero, rem Deo ſacram prophanaſſe. Adeo, ut huiuſmodi corruptionem nihil dubitet Ambroſius appellare adulterium contubernium, Sathanæ tugurium, lutum platearum, atq; in tenebris perpetratum ſtellionatum, cui uix poſſit digna mors & pœna cogitari. Nam de Capitali quis dubitet? Cum lege cautum ſit De Epiſcopis & Clericis, Codice: Si quis, non dicam rapere, ſed attentare tantum iungendi

Leges contra inceſtuoſa conſugia Monachorũ.

cauſa Matrimonij ſacratiſſimas uirgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur. Idem ſentit Iuſtinianus in lege, Raptores, eo ipſo titulo. Quod etiam Edictum confirmat ipſe in Authenticis, in hæc uerba: Si quis rapuerit. De inceſtu uero nemo dubitauerit, qui modo Canonum decreta uel ab ipſo limine ſalutarit. Et poſt pauca. Nec differt (inquit) Auguſtinus huiuſmodi complexus appellare adulterijs deteriores. Sed quid in re tam aperta immorari opus eſt, cum nec Grammatici ipſi ignorent inceſtus crimen committi, uti cum Conſanguineis, ita & cum Deo dicatis uirginibus. Libet itaq; huc inſerere, quod religioſiſſime (ut cætera ſolet) in eam rem pronunciat indefeſſus Chriſti & Eccleſiæ ſponſæ miles ac propugnator Cochlæus. Viderit (inquit ille) Maieſtas tua, Imperator potentiſſime, quid Deo Exteriſq; Nationibus Chriſtiani nominis, atq; etiam poſteritati reſpondeas, ſi huiuſmodi Apoſtatarum

Verba Cochlæi ex VI. Philippica ad Imperat.

flagitia impietatesq; & manifeſta crimina & blaſphemias, in tuo Imperio diutius graſſari, & omnem uitæ ſtatam fœdare, fideiq; Catholicæ rectitudinem & ſynceritatem deturpare amplius permiſeris. Cum tibi præcipue (qui ſupremam á Deo poteſtatem in Imperio tenes) dicat

Exod. 22. Dominus: Maleficos ne patiaris uiuere. Nulli autem ſunt ſceleratiores, quàm huiuſmodi ſunt Apoſtatæ, qui non ſolum Rempublicam ſeditioſis ſcriptis & conciombus grauius, quàm ambo fecerunt Gracchi, perturbãt, & aduerſus Eccleſiam Dei ſchiſmata excitant, & populum fidelem hæreſibus inficiunt, atq; criminoſa uita ſua ſcandalizant, & prauis moribus imbuunt: Verum etiam iuuentutem peſſime corrumpunt per libertatem carnis, quam falſo Euangelicam uocant, & ab antiqua obedientia & pietatis diſciplina, in omnem morum prauitatem, & honeſtioris uitæ diſſolutionem abducunt, atq; etiam innumeras (proh dolor) animas per ſchiſma, rebellionem & hæreſim ſuam, æterno obnoxias reddunt ſupplicio. Et ſicut ipſi proprio (ut Paulus ait) iudicio ſunt

Ad Tit. 3.

damnati, ita quàm plurimos alios in eandem damnationẽ ſecum & poſt ſe trahunt. Time igitur & tu, precor, Imperator Auguſte, ut religioſus es Princeps, diuinæ legis præceptum ut exequaris: Qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur. Item illud Apoſtoli: Si quis uobis euangelizauerit præter id quod accepiſtis, Anathema ſit: Et utinam abſcindantur, qui uos conturbant. Item illud Auguſtini: Quomodo Reges ſeruiunt Domino in timore, niſi ea, quæ contra iuſſa Domini fiunt, religioſa ſeueritate prohibendo atq; plectendo. Time etiam huius Melanthonis uerbum, quod uelut alter Caiphas dicit, non ex ſeſe, ſed ex Spiritu ſancto (á quo omnis ueritas uelut á fonte manat) quod inceſta conſuetudo, non minus legibus punienda ſit, q̃ Parricidium, &c.

Leuit. 24.
Gal. 1 & 5.
Aug. epiſ. 48. & 50.
Ioan. 11.

Hæc ego hic refero, non in hoc ſane, ut afflicto tot curis & mœſtitijs, acriorem afflictionem ſuperaddam, ſed ut pius & cordatus Lector inde intelligat, quàm grauis ſit hæc Dei ira & uindicta in hominem hunc ingenioſum quidem natura, ſed male aſtutum, & miſere à Luthero deprauatum. De quo ego ſemper iratus fui ſceleratiſsimo ac ſeditioſiſsimo Apoſtatæ Luthero, quod Diabolico inſtinctu eum circumuenit, & in ſanguinariam factionem ſuam traxit, qui donis Dei & naturæ fœliciſsime potuiſſet uti ſumma cum laude Germaniæ, & omnium Nationum gratia & fauore in perpetuum. Nunc autem quid cõſequitur tandem ex tot curis laboribusq; & ſtudijs ſuis, quæ ultra 30. annos, pro tuenda & augenda turpiſſimi in uita & moribus Apoſtatæ ſeditioſa hæreſi, ſuſtinuit & exantlauit, niſi ingratiſsimorũ Lutheriçæ factionis & perfidiæ Concionatorum & populorum odioſas & inimicas querelas & calumnias, & iuſtam à Cæſare propter INTERIM iram & animaduerſionem. Cui equidem ex animo condoleo, quod ſic incidit in prædictam à Deo tot ſcripturæ Prophetarum & Apoſtolorum locis uindictam: Simulatores (inquit) & callidi prouocant iram Dei. Scriptum eſt (inquit Apoſtolus) Perdam ſapientiam ſapientum. Item, Ne ſis ſapiens (inquit ſapientiſsimus Salomon) apud temetipſum. Et Eſaias: Væ qui ſapientes eſtis in oculis ueſtris. Et Iob, Qui appræhendit ſapientes in aſtutia eorum. Quàm aſtute autem egerit perſæpe Philippus iſte contra Catholicos, præſertim contra Cæſarem, ego ſæpe conqueſtus ſum, præſertim in prima & quinta Philippicis. Faxit Deus, ut ex corde uere pœniteat, & reconcilietur Eccleſiæ, antequam ex hoc mundo tanto cum onere peccatorum tranſeat. Et pœnitendo fideliter recordetur illius apud Salomonem Prouerbij: Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum.

Phil. á Luthero miſere perueſus.

Vindicta Dei in Philippum

Iob 36.
1. Cor. 1.
Prouerb. 3.
Eſa. 5.
Iob. 5.

APPENDICIS

Universidad de Deusto
Biblioteca

APPENDICIS PARS TERTIA, IOANNIS COCHLAEI,

CONTRA SEDITIOSA SCRIPTA Ioannis Caluini, ex Gallijs Profugi.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO FERRANDO DE GONZAGO, CÆS. MAIESTATIS

Supremo Gubernatori, & Præfecto Nobilissimi Ducatus Mediolanensis, &c. Io. Cochlæus

S. P. D.

ETSI nunc Principes, qui bellica uirtute pollent, & rerum gestarum gloria celebres habentur, à literarum studio abhorrere plærunq; uideantur, tanquam fortibus uiris parum glorioſum ſit, armis coniungere literas, & ſagatos impalleſcere chartis: Illuſtriſsima tamen Celſitudo tua, antiquorum inſtituta Principum exemplis, inclytam & illuſtrem domum de Gonzago, non minus ſapientiæ ſtudio, quàm fortitudinis bellicæ gloria illuſtriorem reddere fœliciſsime ſategit hactenus. Sicut olim feciſſe leguntur ſapientiſsimi ſimul & fortiſsimi Principes, tum Græcorum tum Romanorum, ut Ageſilaus, Themiſtocles, Epaminondas apud Græcos: Scipio Aphricanus, Iulius Cæſar, Octauianus Auguſtus, & id genus alij apud Romanos. Apud Hebræos uero ſapientiſsimi Principes Moyſes, Dauid, Salomon, &c. Sapientia tua, fortiſsime Princeps, iampridem probata & perſpecta eſt Cæſareæ Maieſtati, in pacifica gubernatione tot gentium & populorum, ac magnarum ciuitatum Regni Siciliæ, & citra Pharum & ultra Pharum. Animi uero fortitudine & conſtantia plærisq; quidem bellis & rebus geſtis, Cæſari noſtro fideliſsime

Pericula apud Algieram in bello.

fideliſsime ſeruiſſti, nuſquam tamen fortius & conſtantius, & in maioribus uitæ & fortunarum periculis, quàm in Aphricana expeditione contra Algieram: quam luculentiſsime deſcripſit Nicolaus Villagog Miles Rhodius. Quamuis uero uehementer exhorreat animus meus inter legendum, tam præſentia & extrema illius Expeditionis pericula: plurimum tamen iuuat inde cognoſcere intrepidum atq; inuictum Cæſaris animum, tuamq; in omnibus illis periculis, quæ terra mariq; omni ex parte imminebant, conſtantiam & fidem. Quanta uero cum gloria & fœlicitate gubernet nunc Illuſtriſs. Celſitudo tua, potentiſsimum Ducatum Mediolanenſem, unicum abunde probat exemplum honorum & Magnificentiæ ſpectaculum recens, quo Sereniſsimos Principes, MAXIMILIANVM Regis Romanorum Vngariæq; & Bohemiæ filium, è Germania in Hiſpanias abeuntem, & PHILIPPVM Cæſaris filium tot Regnorum Principem, ex Hiſpanijs per Italiam in opulentiſsimas Inferioris Germaniæ prouincias ad Patrem deſideratiſsime deproperantem, Mediolani excepiſti, & per reliquas Ducatus ciuitates ſplendidiſsime conduxiſti.

Honorificentia Mediolani exhibita.

Cæterum cauſa, quæ nunc paruitatem meam impellit ad ſcribendum Celſitudini tuæ, non tam prophana & ſæcularia, quàm Religionis & fidei negocia tangit ac reſpicit. De quibus & Illuſtriſſimis Principibus de Gonzago, Reuerendiſsimo Cardinali Mantuano HERCVLI, fratri tuo Germano, & Generoſiſsimo Duci Mantuano FRANCISCO alterius fratris tui filio, breues dedicaui libellos. Ad Celſitudinem uero tuam ſcribere inſtigat me, ex propinquo ab hæreticis imminens populis, Gubernationi tuæ à Cæſare creditis, periculum: maxime uero à Ioanne Caluino, propter crimen hæreſeos è Gallijs profugo, & Gebennæ nunc ſeditioſis & impijs concionibus regnante uerius quàm exulante: Quo poſt Lutherum nemo Hæreticorum ferocius atq; ſeditioſius hoc tempore ſcribere præſumit. Tam ſuperbe enim tumultuatur apud Allobroges, uicinos Mediolano in Sabaudia populos, ſeditioſis ſuis ſcriptis & concionibus, ut miſere decepti ab eo plærisq; Gebennates, non ſolum noctu, ſed etiam interdiu, ad portarum cuſtodias publice eum uexillo, neſcio quo hoſtium metu aut prætextu tranſeant, perinde atque ſolent in caſtris milites Stationarij, qui contra nocturnas inſidias hoſtium, caſtrorum agunt uigilias. At non ſufficit importuniſsimo huic BARRABÆ, unius ciuitatis populos ita conturbare, & à fide religioneq; & obedientia antiqua concionibus ſuis dehortari: uerum etiam extendit rebellionis ſuæ manus contra quamlibet Poteſtatem ordinatam. Eo quippe audaciæ proceſſit, ut publice criminari & calumniari audeat non ſolum Seſsiones & Decreta

Causa ſcribendi contra Caluin.

Tumultus Gebennæ.

Seditioſa ſcripta Caluini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Decreta generalis Concilij Tridentini: uerum etiam Cæsareæ Maiestatis Edicta, quæ Augustæ, pro pace in fide & religione seruanda, Cæsar cum consilio & consensu sacri Romani Imperij, Principum & Statuum atque ciuitatum, publicauit. Atque ut sanguinarij conatus eius cunctis notiores fiant, appingi facit scriptis suis per Typographum suum, quem Gebennæ ad manum habet, gladium utraque manu extentum in medio flammarum. Hæc equidem non fingo, sed in libris eius, qui Francfordiæ in celeberrimo mercatu uenditi & in orbem dispersi sunt, clare ostendere possum. Itaque ut tam scandalosas eius insolentias & importunitates ex parte detegerem, breuem euulgaui libellum, ad ERASMVM Strenbergium, Canonicum Tridentinum, uirum egregiè & doctum & pium, cui notissima erant acta Concilij Tridentini, cui & Venerandi patres, qui illi Concilio uel præfuerunt uel interfuerunt, etiam de facie ut plurimum familiariter noti erant: ut intelligeret, quàm impudens sit Caluinus in mendacijs, amarulentus in calumnijs, maledicus in conuitijs, & superbus in contemptu: Cum tamen neq; scripturas, neque rationes afferat, propter quas iuste moueri uideretur. Verbi gratia, in Ambrosium Catharinum, qui in sua ad Concilij patres oratione, dixerat Beatam Virginem MARIAM fidelissimam sociam Christi, inuehitur asperrime hisce uerbis.

De Concilio Triden.

Inflat deinde suam buccinam Ambrosius Catharinus ex ordine Dominicanorum, uetus ille Lutheri Antagonista: Quem ego putabam ante annos XX. pudore confusum, in obscuras latebras se abdidisse. Tanto enim dedecore á Luthero, nouitio adhuc milite prostratus fuerat, tam fuerat turpiter, ordinum omnium consensu exbilatus, ut prodire in hominum conspectum, si saperet, nunquam debuerit.

Et post pauca. *Ergo, qui Catharini insulsitates aliquando legerunt, nescirent, putridum illud cadauer adhuc spirare, nisi concionem in Synodo habitam legerent, ubi Christi mater fidelissima eius socia uocatur, & assidere fingitur eius throno, ut gratiam nobis impetret.*

Conuitia Caluini in Cochlæũ.

Hæc eius uerba uocat Caluinus sacrilegam uocem, quæ laceret Christum. Cum autem ego breui libello, contra eas contumelias & calumnias, Catharinum & Beatam Virginem defenderem, ille superbissime intumescens, & me præ se indignum, cui respondere debeat, iudicans, sub nomine Gallasij atrocius inuectus est non solum per conuitia in me, sed etiam per calumnias in Catharinum & in Beatam Virginem. Me enim protinus Asinum & Bestiam uocat: Catharinum uero spurcum Silicernium, cuius flagitiosas ac nephandas libidines tota nouerit Italia. At matrem Christi aduocatam

tam dici, & throno Christi assidere, sacrilegum esse putat, cuius intercessio pro peccatoribus non plus ualeat aut prosit, cũ profuit Adoniæ filio Dauid intercessio matris Salomonis, pro accipienda in uxorem puella Sunamitide. Ego, quantũ ad conuitia in personam meam attinet, nihil moueor, quia ignorantiæ & hebetudinis obiectũ probrum æquissime fero. Quantum ad conuitium libidinum spectat, dixi apud rationis compotes Catharinũ facile defendi, non solum ex sanctis & eruditis ipsius lucubrationibus, sed etiam ex uerbis calumniatoris, qui tantum uirum sine omni probatione proscindere audet, cum ex propijs conuitijs eius ille excusari possit. Quis enim credat, uenerabilem senẽ, qui cunctis diebus uitæ suæ literis incubuit, & in ordine Prædicatorũ, relicto sęculo, Deo seruiuit: ita libidinosus sit senex (quem ipse Caluinus putridum cadauer & Silicernium uocat) ut toti Italiæ notæ sint flagitiosæ & nefandæ eius libidines? quomodo probat tam atrocem calumniam? Quo facto & qua deprehensione criminis? quibus testibus aut accusatoribus? Qua ad Deũ conscientia? Si sic calumniari liceat, quis possit à calumnijs hæreticorum liber aut tutus esse? Ecce non ueretur Gallicus exul iste, tam horrenda obijcere crimina tanto per orbem terrarũ noto uiro, qui à pueritia usq; semper studuit non solum bonis & politioribus literis, sed etiam præcellenti ingenio præditus, ita in legum & sacrorũ Canonum, omnis honestatis & uitæ rectitudinis custodum, studio adolescens apud celeberrimi nominis ubiq; per Italiam Iuris utriusq; professores inclaruit, ut inter acutissimos legum interpretes & disputatores celebris haberetur, dum esset adhuc sæcularis & Laicus, dictus claro nomine Lancelotus Politus.

3. Reg. 2.

Impudẽtes calumniæ in Catharinum.

Catharini studia in iure utroq;

De quo complura scripsi ex uero charitatis affectu, ante biennium in ea ad R. D. PHILIPPVM Episcopũ Spirensem Epistola, qua ei dedicaui scripta quędam huius Catharini, noua & uetera, De persona & doctrina Lutheri. Et æditum est nuper LVGDVNI amplum uariumq; & magnificũ opus plurimorũ Tractatuũ eminentium Iureconsultorũ, inter quos habetur in Tomo seu parte septima inter multa alia insignis Tractatus De substitutionibus, quem olim, in sęculo constitutus, scripsit, & LEONI Papæ X. recens tunc Electo & coronato dedicauit iste Catharinus, dictus eo tempore Lancelotus Politus Senensis. In cuius Prologo ita exorsus est. Si tua, LEO Pater sanctissime, excelso isto in fastigio posita, suprema pateretur Sublimitas: Si & mea tenuis (quamuis audax) tantum sibi paruitas arrogaret, quod præter alia multa nonnullis uigilijs, paulo impensius in Ciuili Philosophia uersatus, tandẽ elucubraui, dicare tibi certe nõ dubitassem, &c. Mox aũt ad uniuersos & singulos Iuris prudentes hanc subiunxit ibi Præfationẽ. Scitis uiri Clarissimi, cũ infesta uirtuti fuerint elapsa tempora, quem per sæuissimos bellorũ tumultus, studia uestra locum sibi uindicare potuerint, quando necessarium semper fuerit, ubi armorum impetus atq; uiolentia, prævalendo incesserint, ibi paciferã legum sa-

Scripta Catharini.

Prologus de substitutionib. ad Leonẽ X.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Excellentia in legum studio.

pientiam cõticescere. Pauci etiã uestrũ (opinor) ignoratis, me tenuem nihilominus homunculũ, ut aliquid apud uos nominis atq; loci mihi compararem, ausum esse per celebriora Italiæ Gymnasia, Mille circiter propositarũ Quæstionũ nostras partes, ubi licuit, ꝓ ingenio defendere. In qua re si fecerim operæ precium, aut si quippiam mihi uerę laudis contraxerim, uestri est iudicij. Hoc ego uere possum dicere, præcipuos illos & peregregiũ doctrinę rarę specimen prioris famę lurecõsultos, non solum priuatim & publice me collaudasse, uerũ etiam incredibili quadam cũ admiratione, tum beneuolentia esse prosecutos. Necꝙ uero necesse est, à me quencꝙ nominari uobis, quando plus cꝙ manifestum sit, quanto me præconio Ioan. CAMPEGIVS, uir in uestra literatura celeberrimus, q̃ amplissimis & grauissimis uerbis honestauerit, etc̃.

Magna senectus Catharini.

Hunc uero tã doctũ piumꝙ, & in omni studiorũ ac disciplinarũ genere præcellentẽ, atq; ultra Quinquaginta annos (quippe qui etiam sub summis Pontificibus, Alexandro Sexto & Iulio Secũdo, clarũ habuit nomen, & anno Dñi 1494. Hieronymũ Sanonarolam, Ordinis sui fratrẽ, propter fructũ prædicationis defendit, licet per errorẽ, ut nunc senex in tertio de Cõsyderatione libro suo fatetur) ab ingenio ac eruditione laudatũ ab Italis uirũ, sero nunc superbissime præ se Gallo & Luthero Germano, impudẽtissime contẽnit male liber et inflatꝙ Onager iste, ut quisq; rationis compos, & in reprobũ sensum nõ traditus, nec peruerso iudicio exęcatus, facile cognoscere ac uidere queat, nihil amplius pudoris aut iudicij reliquũ esse in misero hoc Diaboli satellite, qui tam petulanter & inique senẽ istũ, usq; adeo pie ac bene meritum, tum de Ecclesię causa cõtra tot huius temporis hæreticorũ mõstruosas iactantias & calumnias: tum iam olim de uera & iuris prudentia & sacrarũ literarũ peritia, proscindere non ueretur. Sed ne quis miretur hunc Gallicũ Censorẽ tam superbe proscindere & cõtemnere Italum istũ Senensem, audet impiũ & irrationabile illud propudium Galliæ quoq; Episcopos, cõterraneos suos, sine omni causa, ex mera superbia & linguę stylicꝙ sui procacitate, criminari atq; irridere. Sic enim ait in maledico contra Cõcilium Tridentinũ libro suo, dum præfatur inter cætera.

Calumniæ Caluini in Galliarum Episcopos

Proinde, si remoueas Concilij nomen, nihil nisi quisquilias fuisse, quicq; d illic Episcoporũ fuit totus Papatus fatebitur. Verũ sua alijs Nationibus ornamenta libet intacta relinquere, GALLOS tantũ meos rogabo, ut quam ipsi contulerũt portionẽ, iusto precio æstimẽt. Inter primaria Ecclesiæ membra, Galliæ sane Regnũ numerãt. Illinc duo affuerũt Episcopi, Nenetẽsis et Claromõtanus, ambo æquè indocti ac stupidi. Obsecro uos Galli mei, quis uestrũ sibi persuadeat, á Spiritu sancto profecta esse, quæ uel innumera talium hominum multitudo effutuerit? Atqui ne prima quidem Theologiæ rudimenta duo isti, de quibus loquor, unq; gustarunt. Quám igitur misera Christianæ Ecclesiæ cõditio futura est, si pro oraculo habendum sit, quicquid ipsis ac paucis nihilo melioribus placuerit, &c.

In

In eo aũt libello, quem in Cęs. Maiestatis Edictũ audacissima rebellione & calumnia ædidit, cõtemptim breue dat responsum cõsuetę superbiæ suæ (qua præ se cunctos contemnit) nominatim taxans R.D. ROBERTVM, Episcopũ Abrincẽs. in Gallijs, uirũ nõ solum Theologũ, uerũ etiam politioribus literis haud ignobiliter instructũ, sic habet improbus Irrisor.

Conuitia in Episcopum Abrincensem.

Vnde colligere (inquit) promptũ erit, bonũ senticulum umbræ suæ frustra irasci. Sed hoc Sorbonico Doctori et Episcopo, minime ignoscendum est, ut nugas á nescio quibus cõfictas exagitando, orbem temere cõturbet, nisi forsan excipiat, quasi priuilegio quodam licere et Episcopis ineptire, & Sorbonicis desipere: Quia bonæ parti tampridem usitatũ est. Porro librũ Episcopalem excutere, tametsi non est præsentis instituti, facere tamen nequeo, quin ex eo pauca delibem. Citãtur illic graues Authores, quorum & pondere obruantur, & splendore extinguantur, & maiestate concidant omnes hæretici: Iuo Carnotensis, Speculator, Abbas Panormitanus, Isidorus, Thomas Aquinas, Bonifacius Papa, Nicolaus, & similes. Quid ni? cum ex empticijs Speculatoris responsis oracula faciat. Quis tã bene instructo athletæ uictoriã non despõdeat? Ipse uero, non expectato aliorũ plausu, festiuis subinde acclamationibus Triumphum sibi canit. Atq; ut Areopagũ suum compleat, Cochlæũ etiam illis adiungit: Qui cum omnes cochleas hebetudine superet, quãto scilicet masculum præstare decet fœminis, uocatur hic sagacissimus spirituũ discretor. Digni sane ambo, qui mutuũ sibi præconiũ cõmodent. Nam par Morionũ, ex tota Gallia & Germania, deligi aptius utx poterat Hęc Caluinus petulantissime, contra summæ autoritatis publica scripta sacri Cõcilij Generalis & sacrę Cæs. Maiestatis, quæ meris sycophãtijs irrisionibusq; & ironijs, nõ minus seditiose cꝙ scurriliter illudit, sine causa & ratione, sine teste & scriptura, summa cũ impudentia, cõtra omnẽ fidem & authoritatem sanctorũ patrũ, quos ꝓteruissima superbia præ suo ingenio contemnit, atq; eorũ scripta peruertit, reijcit aut omnino negat.

Superba censura in non parui nominis Authores.

Id quod ego lucide ostendi multis exemplis in breuibus libellis, quos Moguntiæ anno superiore contra furores & insanas superbias eius (licet occupatissimus) euulgaui: Vtpote libellum unũ pro Cõcilij Tridentini defensione. Alium De INTERIM. Tertium De Autoritate Ecclesię & scripturę. Quartũ De sacris Reliquijs Christi & sanctorum eius. At superbissimus calumniator, deceptę incubans in urbe munita plebi (quam popularibus dementat cõcionibus, ac rhetoricis styli sui fucis & dicterijs cõplices & sciolos suos in hæreticis prauitatibus confortat) secure cõtemnit oia obiecta, quæcunq; pro ueritatis assertione in publicũ produxi, contẽptu mei & dolosa hypocrisi sua, qua sub alienis nominibus sibi laudem & sanctitatem arrogat, me aũt scurrilibus proscindit figmentis. Nam sicut in Quadragesimali Francfordię mercatu, nequiter subornato Gallasio mihi probrose respondit: ita & in Autumnali nuper mercatu aliũ subornauit obscurũ & improbũ Nebulonem,

Libelli Cochlæi in Caluinum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Zographia Bezæ in Cochl.

bulonē, nomine Theodorū Bezam, qui puerili figmento in me Zographiam effinxit, ad Conradum Gesnerū, uirū sane multi laboris & uariæ lectionis: Qui etsi Caluinū (ut est secta Zuinglianus) multis extollit laudibus, mei tamen nominis & aliquot opusculorū meorum in Bibliotheca sua, prolixo & operoso uolumine, longe modestiorē facit mentionē, q̄ ut mihi persuadere queā, eius iussu aut approbatione tam scurrilem à Beza in me ad eum scriptā esse Zographiā. Ita enim habet Bezæ, uel sub ficto eius nomine Caluini Epistola. *Magnopere (inquit) Reipub. literariæ interesse puto, ut tam insignē bestiā aliquando extitisse, posteri quoq; intelligāt. Nec dubito, quin Gesnerus noster, qui animalium historiam fertur cōtexere, hanc uelut Appendicē suis ædificijs adijci facile patiatur. Id cum cæteris, qui aderāt, magno cum risu probatum esset, D. Caluinū excipio, inquit, qui ut est modestia et probitate singulari, nihil aliud q̄s sanorē mentē isti Sycophātæ precabatur.* Et infra. *Itaq; (inquit) ut aliquando tandem exordiamur, huic bestiæ caput est oblongum piramidali figura. Quale nimirū Homerus Tersiti suo accōmodauit, mole ingenti & carnosa: Aures immensæ et plane Asininæ, ut si rotundum caput foret, nulli rei cōmodius comparare possis, q̄ Diotæ. Nam et hoc, si nescis (sed cui tādem id esse potest ignotū?) nō tam plenū est cerebri q̄s uini. Sani quidem cerebri ne unciam quidem habet, ne forte in capite acuminato aliquid acuminis inesse cogites.* Pari deinde scurrilitate ac petulantia ludit prolixe in scholam Theologicā Parisiensiū, fictitio & ridiculo quodam Edicto. Postea in me iterū amarulento cōtemptu debacchās, contumeliose cōtemnit & alios plerosq; summę et integritatis & eruditionis Theologos. *Degit (inquit) perpetuo in sterquilinijs imbellis et pilularius iste Scarabæus. Sterquilinia uoco, quæ Thomas, Scotus, Lombardus, Durādus, Alexander, & cæteri eius farinæ scriptores cōgesserunt. In his conditus latet, suosq; abortus, hoc est, cacatas chartas (ut loquitur Catullus) facit.* Et infra. *Liceat igitur isti (siue Scarabæū siue cochleam, siue alio quouis nomine uocare libet) cum impurissimo illo Catharino, & doctissimo illo suo Con. Bruno, nō xij. tantū, sed quotcūq; uolet, de Hussitis et Bohemis tractatus euomere. Liceat quantascūq; libebit, stercorū strues, ex impurissimis Scholasticorū nugis coagmētatas cōgerere. Liceat his basibus sacerrimi Concilij Tridentini, et Pacificatorū Germaniæ Drecketa fulcire. Liceat in fastigio immensi istius ædificij, Pontificē ipsum Romanum collocare, seu triplici Tiara, ut olim Cerberus triplici capite formidabilem, seu linea sua tunica, ut Pythagoræi quondā, Dalmatica, cappa, stola, triplici cruce, pedello, crucigera crepida, cæterisq; suis impedimentis onustum: Addo etiam, sacrilego illo senatu stipatū, cui & causias et amictum, nō tam cocco rubentē, q̄s innocentissimorū hominū sanguine cruentum ipse perditionis filius diuendidit. Hæc, inquam, omnia isti liceāt: Nos interim*

Verba Zographiæ in Cochlæū.

Fol. 408.

Conuitia in Scholasticos Theolog.

Catharin. & Brunus duo Mallei in hęretic.

Procacissimus contemptus.

Causia, tegmē capitis est.

terim cohærentis huius compagis ruinā, & omnia huiusmodi monstra, suo artificio oppressa, suauissime (ut par est) ridebimus: & postq̄s isti iusto Dei iudicio in certum exitium pergunt, Agno uictori gratias agemus immortales. Sed age tandē ex his sordibus euadamus. Hæc sunt mi Gesnere, inquit, quæ hoc tempore putaui ad te perscribenda. At ego, Illustrissime Princeps, hæc Celsitudini tuæ, tanq̄ uiro grauitate & sapientia excellenter prædito, referenda puto, ut clarius inde intelligas, quid de Caluino, homine usq̄ adeo pestilēte ac seditioso, & ab omni pietate Christiana prorsus abalienato, atq̄ iusto Dei iudicio in reprobum sensum tradito, sentiendum sit, & quantopere cauendū ac prouidendum sit, ne tam pestilentes eius libri (in quibus ille rebus bonis: Ingenio, inquam, & eleganti stylo, pernicioßissime in scandalum & ruinā plurimorū abutitur) in uicinas Ducatus Mediolanēsis ciuitates importentur, per quos Catholici populi, prudentiæ & fidei tuæ cōmissi, possint non solum in fide & religione Christiana, quam Maiores suorū exemplo hactenus perpetuo tenore custodierūt, subuerti: sed etiam ad rebellionem & ad res nouas atq̄ turbulentas periculose concitari. Nam in eo libro, quem recens ædidit contra Cæs. Maiestatis publicatū Edictum (quod INTERIM uocant) circa finē ita increpat populos, qui pro nouo Euangelio nolunt commoueri & pericula subire. *Iam tempus (inquit) postulat, ut fidem nostrā, quam ante hac lingua & atramēto sumus confessi, sanguine quoq; nostro obsignemus. Iam pridem, si rite profecissemus in Christi schola, debueramus in hac meditatione esse exercati. Hoc enim primū ueluti Pyrocinium est, quo suos erudit, ut seipsos abnegantes, tollentesq̄s crucem suam, ad mortē indefesso cursu properent. Nunc perinde noui sumus ad subeunda pro Euangelij testimonio pericula, ac si nullum unq̄s Filius Dei hac de re, quam assidue inculcat, uerbum fecisset. Cum olim Caius Caligula statuā suam Hierosolymis in templo collocari mandasset, Iudæi undiq̄, quasi apum examina, non ut ui & manu impedirent tale sacrilegiū, sed ut ceruices suas gladijs opponerēt, pro uindicanda templi Maiestate, concursum ad Præsidem fecerūt. Neq; subitus ille animorum impetus fuit, qui statim resideret: sed quoties de templi prophanatione agebatur, innumera prope tam mulierum q̄s utrorū turba, sui oblita, alacriter se ad mortē offerebat, ut non nisi ad stragem corporū suorum uia Idolo pateret. Et nos non lapideum tam templum, in quo Deus inuocetur, habentes, sed Filium Dei, in quo tota Patris Maiestas habitat, silentes ipsum patiemur adeo turpiter uolari? Idolum enim erigitur, non quod externam sacrarij speciem deformet, sed quod totam Ecclesiæ sanctitatē inquinet ac peruertat: quod labefactet totum Dei cultum, nihil in religione nostra impollutum relinquat. Si ad propiora tempora descendimus, quot Martyrum Milia aduersus præsentissimos mortis terrores inuicta fortitudine perstiterunt? Quid de terroribus loquor? An non morte ipsa intrepide*

Risus iste dolore miscebitur, Proue. 14.

Verba Caluini contra Interim Cæs. Maiest.

Exēplum à Iudæis contra C. Caligulam

Contra Cælarem Carol. V.

Exemplū à Martyrib⁹ male usurpatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

trepide testati sunt, aliam se uitã & quærere & certo sperare. Ac tunc quidem simul atq; exigua lucis scintilla hominibus emicuerat, totum cor inflammabat tanto cœlestis uitæ desiderio, ut uitam hanc facile mortemq; contemnerent: Nunc cum plenus intelligentiæ fulgor nobis illuceat, nihil fere cordis apparet. Et salutem speramus ex Euangelio, pro cuius ueritate asserenda, nemo uult periclitari. Itaq; hæc plus q̃ perfida ignauia, quam anni unius experimentum prodidit, documentum est nimis luculentum nostræ ingratitudinis: Vt iam non amplius quærenda sit ratio, cur in tot urbibus atq; Prouincijs, puritas Christianismi concidat. Cur enim inæstimabili Dei beneficio diutius fruerentur, qui pro nihilo ipsum duxerunt? Hæc ideo dico, ut quicunq; aliquo pietatis sensu tanguntur, quasi extenta Dei manu, ad mortẽ se uocari meminerint, ac ne animis deficiant, beatius multo sibi esse non dubitent, laboranti perculsæq; Ecclesiæ se ultro adiungere socios, quàm nimium sibi cauendo, priuatæq; tranquillitati cõsulendo, sortem appetere à filijs Dei segregatam.

Ingratitudo in nouis sectis.

Impium Euangelium Caluini, & aliud q̃ Lutheri.

Hæc & id genus plura seditionum incitamenta ibi Caluinus, sub scelerato falsi & noui Euangelij (quod mera est omnium errorum & impietatum, hæresumq; lerna & camerina) prætextu, contra Cęsarem nostrum (quem etiam Caio Caligulę nefandissimo Tyranno & Idolorum cultore, peiorem esse magisq; impium insinuat) in publicum effutire non ueretur: Vt Diabolico astu & prætextu Euangelij, religiosos Heluetiæ & Sabaudiæ populos, omni ueteris Ecclesiæ ritu & Sacramentorum thesauro despoliet, & animos eorum in Cæsarem, tanq; in Ecclesiæ & Euangelij, atq; adeo ipsius Filij Dei persecutorem inflammet, atq; in rebellionem seditiose concitet, atq; in certum exitium (sicut alijs contigit temporibus nostris, plærisq; ciuitatibus & populis) præcipitet. Sic & ex aduersa parte in Turingia, Misnia & Saxonia, seditiose clamitant Lutherani pro impio & falso suo contra eundem Cæsarem Euangelio: Cum tamen prudentibus & doctis uiris probe constet, non unum & idem Euangelium esse Luthero & Zuinglio. Qui etsi uno impietatis consensu contra ueterem & Romanam Ecclesiam & fidem, unà cum alijs nouis Suermeris uarijs & Anabaptistis, uociferãtur: Inter sese tamen longo contentionis fune in diuersos sensus trahunt miseros à se deceptos populos, ut merito dubitent, cui nam parti fluctuantes adhærere debeant. Hæc enim sunt uerba Zuinglianorum ante Quatuor annos ædita.

Verba Zuinglianorũ cõtra Lutherum.

Prophetæ (inquiunt) & Apostoli, Dei gloriæ, non priuato honori, non suæ pertinaciæ & superbiæ studebant, sed & peccatorum salutem quærebant unice: Adeo, ut licet acrius nonnunquám uerbis inueherentur, in ipsa tamen acrimonia, paterni spiritus ingenium eluceſceret. Lutherus sua quærit, pertinax est, insolentia nimia effertur, & confestim Sathanæ tradit, quotquot illius sententiæ non illico subscribere uelint. Et in omnibus correptionibus

correptionibus suis, plurimum maligni spiritus, quám minimum uero amici & paterni ingenij deprehenditur. Sed & immania illa, quæ nobis (inquiunt) intentare conatur crimina, nullis unquam demonstrationibus ueris probabit. Atqui hic uel officij sui curam habere debebat Lutherus. Qui enim Christi minister est, Domini negocium solummodo agere debebat, & os ad diuini uerbi prædicationem á Domino purgatum, nequaquam tot sordibus, Diabolis, conuitijs, & tanta fellis amarulentia scatere conuenebat. Paulus Apostolus cœlorum regno conuitiatores & calumniatores omnes excludit, & quales Christianorũ sermones esse deceat, diligenter docet. Ad hæc, Mundus per se non ociosorũ modo, sed & leuissimorũ uerborum, cõuitiorum, scõmatum, execrationũ, calumniarũ, obtrectationum & infamiarum, omnis deniq; obscœnitatis totus plenus est. Lutherum ergo tam insulsi soli salem esse decebat: Ipse uero uel nimium amarulentiæ addit, uel conuitiando alijs exemplum præfert. Magna enim & plus satis magna eorum Concionatorum est copia, qui ex Lutheri libris, lædorijs & mordacibus, ingentem maledictorũ uim colligentes, eandem illam postea in publico sug gestu, in miserũ Domini gregẽ exonerant.

Sordes Lutheri.

Hæc Celsitudini tuæ, Illustrissime Princeps, syncera intentione ac bona fide suggero, ut pijs & Catholicis populis tuis sapienter prospicias, ne per Caluini libros insidiose circumueniantur, & in fide ac debita obedientia turbentur, aut in superiores suos nequissime uerbi Dei & Euangelij falso prætextu, odia per calumnias & rebellionis fomenta concipiant. Bene uale, Generosissime Princeps. Ex Vratislauia, Slesiæ præcipua ciuitate. X V. Calendas Martij M. D. L.

Excusum Moguntiæ apud S. Victorem, per Franciscum Behem Typographum.

Laus & gratiarum actio Deo Opt. Max.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exemplum ueri Pellicanum cernis amoris
Qui reficit pullos ipſe cruore ſuos.
Sic amor eſt Chriſti, qui nobis ſanguine fuſo
Reſtituit uitam, ac in cruce regna dedit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca